

משנה ברורה ה

הלכות פסח

סימן תכט

סימן תל

סימן תלא

סימן תלב

סימן תלג

סימן תלד

סימן תלה

סימן תלו

סימן תלז

סימן תלח

סימן תלט

סימן תמ

סימן תמא

סימן תמב

סימן תמג

סימן תמד

סימן תמה

סימן תמו

סימן תמז

סימן תמח

סימן תמט

סימן תנ

סימן תנא

סימן תנב

סימן תנג

סימן תנד

סימן תנה

סימן תנו

סימן תנז

סימן תנח

סימן תנט

סימן תס

סימן תסא

סימן תסב

סימן תסג

סימן תסד

סימן תסה

סימן תסו

סימן תסז

סימן תסח

סימן תסט

[סימן תע](#)
[סימן תעא](#)
[סימן תעב](#)
[סימן תעג](#)
[סימן תעד](#)
[סימן תעה](#)
[סימן תעו](#)
[סימן תעז](#)
[סימן תעח](#)
[סימן תעט](#)
[סימן תפ](#)
[סימן תפא](#)
[סימן תפב](#)
[סימן תפג](#)
[סימן תפד](#)
[סימן תפה](#)
[סימן תפו](#)
[סימן תפז](#)
[סימן תפח](#)
[סימן תפט](#)
[סימן תצ](#)
[סימן תצא](#)
[סימן תצב](#)
[סימן תצג](#)
[סימן תצד](#)

הלכות יום טוב

[סימן תצה](#)
[סימן תצו](#)
[סימן תצז](#)
[סימן תצח](#)
[סימן תצט](#)
[סימן תק](#)
[סימן תקא](#)
[סימן תקב](#)
[סימן תקג](#)
[סימן תקד](#)
[סימן תקה](#)
[סימן תקו](#)
[סימן תקז](#)
[סימן תקח](#)
[סימן תקט](#)
[סימן תקי](#)
[סימן תקיא](#)
[סימן תקיב](#)
[סימן תקיג](#)
[סימן תקיד](#)

[סימן תקטו](#)
[סימן תקטז](#)
[סימן תקיז](#)
[סימן תקיח](#)
[סימן תקיט](#)
[סימן תקכ](#)
[סימן תקכא](#)
[סימן תקכב](#)
[סימן תקכג](#)
[סימן תקכד](#)
[סימן תקכה](#)
[סימן תקכו](#)
[סימן תקכז](#)
[סימן תקכח](#)
[סימן תקכט](#)

פסח

הלכות

תכט

סימן

{א} שואלין בהלכות פסח וכו' - שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהירן על כל הלכות פסח שני וה"ה בשאר יו"ט נמי דורשין קודם לכן ל' יום בהלכותיהן ועיין בביאור הגר"א שדעתו דבעצרת סגי מיום א' בסיון וי"א דהחיוב שלשים יום הוא רק בפסח משום דיש בהן הלכות רבות כגון טחינת חטים ואפיית המצות והגעלת כלים וביעור חמץ שאלו אם אין עושין אותן כהלכותיהן קודם פסח לית להו תקנה בפסח משא"כ בשאר יו"ט די באיזה ימים קודם ועכ"פ ביו"ט גופא לכו"ע צריך לשאול ולדרוש בכל יו"ט בהלכותיה וכדאיתא בסוף מגילה [דף לב] משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג: **{ב}** שלשים יום - ומתחילין מיום הפורים עצמו. ועכשיו נוהגין לדרוש בשבת הגדול [כשאין ע"פ חל בו דאז צריך להקדים בשבת הקודם] ובשבת שובה [והעיקר להורות לעם דרכי ה' ללמד המעשה אשר יעשון דהיינו דיני הגעלה וביעור חמץ ואפיית המצה ושאר הלכות פסח וכן בשבת שובה לדרוש לפנייהם הלכות יוה"כ וחג הסוכות לבד מה שדורש מענין התשובה אבל אם יהיה הדרשה רק בפלפול או דרוש בעלמא אין יוצאין בזה ידי חובתן] ומ"מ מצוה לכל אחד לעסוק בהלכות פסח ל' יום קודם וכן בחג עצמו [אחרונים]: **{ג}** ומנהג וכו' - הוא מנהג קדום מזמן הגמרא והובא דבר זה בירושלמי פ"ק דב"ב ויכולין בני העיר לכפות זה לזה לענין

זה: [ד](#) חטים לחלקן - ובמדינותינו המנהג לחלק להן קמח שע"י מקרבא הנייתה טפי ושיעור הנתינה הוא כפי צרכו לכל ימי הפסח ופשוט דאם הוא עני גדול ואין לו במה לאפות המצה צריך ליתן לו גם דמי האפיה שהוא בכלל די מחסורו אשר יחסר לו: [ה](#) י"ב חודש - ואם אנו רואין שנכנס בעיר ע"ד להשתקע שם לאלתר חייב ועיין בשע"ת. ודין זה ד"ב חודש שייד גם לעני שאז חייבים ליתן לו כשאר עניי העיר ואם דעתו להשתקע לאלתר חייבים ליתן לו וכתבו האחרונים בשם הסמ"ג דהאידנא נוהגים בכל הצדקות בין לענין בעה"ב בין לענין העניים בשלשים יום. ואפילו העני שאין דר פה ל' יום אף שאין מחויבים ליתן לו קמח לכל ימי הפסח בבת אחת מ"מ חייבים ליתן לו מצה בפסח כדרך שחייבים ליתן לו פת כל ימות השנה מזון ב' סעודות לכל יום ויום מימות החול שהוא שוהה בעיר ובשבת מזון ג' סעודות כמ"ש ביו"ד סימן רנ"ו ע"ש: [ו](#) ליתן לזה - ואפילו ת"ח הפטור ממס [אחרונים] ועיין בפמ"ג ושיעור הנתינה צריך להעריך על כל אחד לפי ממונו ואלה המשתמטים עצמם מליתן קמח עניים יש עון בידם. והנה ידוע שעניי העניים נשואות לזה וכשהם ישארו בדוחק וברעבון והוא יעלים עין בזה ידוע מה שאמר הגמרא סנהדרין ל"ה כל תענית וכו' ע"ש בפירש"י והוא ג"כ כעין זה: [ז](#) בכל חודש ניסן - מפני ש"ב נשיאים הקריבו ב"ב ימים וכל ימי הקרבן היה יו"ט שלו וע"פ וימי הפסח גופא ואסרו חג א"כ יצא רוב החודש בקדושה לפיכך עושין כולו קודש: [ח](#) צדקתך - גם אין אומרים בחודש ניסן היה רצון שאחר קריאת התורה ואין מזכירין בו נשמות וגם צדוק הדין והקדיש שאחריו אין אומרים. והכלל דצדוק הדין וצ"צ ורחום וחנון שוין וכן בע"ש ועיו"ט אחר חצות אין אומרים אבל בער"ח וערב חנוכה אחר חצות אומרים צדוק הדין. וטוב לקרות בניסן בכל יום הנשיא שלו וביום י"ג פרשת בהעלתך עד כן עשה את המנורה [אחרונים]: [ט](#) להזכיר בצבור - פי' דאין מזכירין התענית בצבור אבל מ"מ היחיד שנהג להתענות בה"ב מותר להתענות בו לדעת המחבר ומנהגנו כהרמ"א שאין להתענות כלל [אחרונים]: [י](#) אפילו יום וכו' - היינו בכל החודש ניסן וכן ער"ח אייר ג"כ אין מתענין אפילו הנוהגים להתענות בכל ער"ח אבל החתן והכלה ביום חופתם נוהגים להתענות אפילו בר"ח ניסן מטעם שיתבאר בסימן תקע"ג [אחרונים]: [יא](#) אבל תענית חלום מתענין - ואין צריך למיתב תענית לתעניתו בחודש אייר כדי שיכופר לו על מה שהתענה בחודש ניסן על חלומו כמו שצריך לעשות מי שמתענה ת"ח בשבת ויו"ט ור"ח וחוש"מ שהוא צריך לישב בתענית על תעניתו כמו שנתבאר בסי' תי"ח. ואם התענה בשבת שבתוך ניסן ת"ח מותר להתענות ליום מחר ביום א' על מה שהתענה בשבת כיון שאיסור תענית זה אינו אלא מנהג. ואפילו אם חל ר"ח ניסן באחד בשבת ובשבת שלפניו התענה ת"ח מותר לו לישב בתענית בר"ח ניסן על מה שהתענה בשבת [אחרונים]: [יב](#) מזמור לתודה - שלחמי תודה היו חמץ ואפילו בער"פ אסור להקריבה שיבוא לידי נותר: [יג](#) בע"פ - ומשכימין לבהכ"נ בע"פ כדי שיגמור סעודתו קודם ד' שעות [מהרי"ל]: [יד](#) אסרו חג - המנהג שלא להתענות בכל אסרו חג. ולהטיל איסור בבהכ"נ לצורך גדול מותר בניסן אף שאסור בתשרי

סימן

תל

[א] מפני הנס - שבשנה שיצאו ממצרים היה עשרה בניסן ביום שבת ולקחו כ"א מישראל שה לפסחו וקשרו בכרעי המטה כמ"כ בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגוי' והמצרים ראו זה ושאלום למה זה לכם והשיבו לשוחטו לשם פסח במצות ה' עלינו והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהם ולא היו רשאים לומר להם דבר. ומפני שאז היה עשירי בחודש בשבת ע"כ קבעו לקרות שבת שלפני הפסח לעולם שבת הגדול: **[ב]** במנחה ההגדה - לפי שהיתה בו התחלת הגאולה והניסים ואפילו אם חל שבת הגדול בע"פ ואז דורשין בשבת הקודם [אחרונים] :

סימן

תלא

[א] בתחלת ליל וכו' - פי' תיכף אחר יציאת הכוכבים שיש עדיין קצת מאור היום ראוי להתחיל לבדוק כדי שלא יתרשל או שלא ישכח: **[ב]** בודקין וכו' - וגם צריך לבטל אז את החמץ וכדלקמן בסימן תל"ד ס"ב ומן התורה באחד מהן סגי דכשמבטלו בלבו ומפקירו שוב אינו שלו ואינו עובר עליו וכ"ש כשבדקו ומחפש אחריו ומבערו מן העולם אלא שחז"ל החמירו דלא סגי באחד מהן אלא בשניהם דוקא לפי שחששו אחר שהבטול תלוי במחשבתן של בני אדם ובדעותיהן אולי ירע בעיני האדם שיש לו חמץ בעד כמה אלפים להפקיר ואף שבפיו יאמר שיהיה בטל והפקר וחשיב כעפרא מ"מ לבו לא כן יחשוב ולא יבטלנו בלב שלם והרי הוא עובר בבל יראה שהרי לא הוציא מביתו ועוד שמא מתוך שרגילין בו כל השנה אם יהיה בביתו ורשותו גזרינן שישכח ויבוא לאכול ולכן תקנו חז"ל שאע"פ שמבטל לא סגי אלא צריך לבדוק לבערו מן העולם ומ"מ צריך לבטל ג"כ שמא לא יבדוק יפה וימצא חמץ בפסח ויעבור עליו: **[ג]** לאור הנר - מפני שצריך לבדוק בחורין ובסדקין ואור היום לא יועיל לזה וכיון שצריך שתהיה לאור הנר קבעוה בלילה מפני שאז אורו מבהיק יותר מביום ואפילו במקום האפל וגם היא שעה שבני אדם מצויים בבתייהם: **[ד]** שדרך להכניס וכו' - לאו דוקא אף שאין דרך להכניס שם חמץ רק במקום שמשתמשים שם לפרקים בחמץ חיישינן שמא הכניס שם חמץ ולא אדעתיה וכמבואר לקמן סי' תל"ג: **[ה]** שלא יתחיל בשום מלאכה וכו' - ואפילו חצי שעה שקודם הזמן אסור דלמא אתי לאמשוכי וה"ה דאסור לכנוס למרחץ ובכל הדברים הנזכרים לעיל בסימן רל"ב. ומי ששכח לבדוק בלילה אסור ביום בכל הדברים עד שיבדוק [אחרונים] : **[ו]** ולא יאכל - וטעימה בעלמא שרי והיינו פת כביצה ולא יותר או פירות אפילו הרבה וכמו שכתבנו בסוף סימן רל"ב עיי"ש במ"ב ועיין בבה"ל

דפירות הרבה אינו מותר רק בהחצי שעה שקודם הבדיקה אבל משהגיע זמן הבדיקה גם ע"י פירות אין נכון לשהות הרבה: [\[ז\]](#) לא ילמוד - גם בזה יש אוסרין אף בחצי שעה שמקודם דלמא אתי לאמשוכי הרבה אם לא שביקש לאחד שיזכירנו כשיבוא הזמן ויש מתירין לענין לימוד מקודם ורק בהגיע הזמן של צה"כ אסור. ואף להאוסרין אינו אסור אלא בלומד בביתו אבל הלומדין שיעור הלכה בביהמ"ד אחר התפלה מותר דהלא יהא מוכרח בודאי לבא לביתו ומ"מ אף זה אינו מותר אלא הלומד בלא פלפול אבל בפלפול חיישינן בכל גווני דלמא אתי לאמשוכי: [\[ח\]](#) עד שיבדוק - ולענין תפלת מעריב אותן המתפללים מעריב בזמנו בצבור יתפללו מקודם דטורח לקבצן אח"כ וגם אין לחוש כ"כ שישכח לבדוק שהרי תפלה היא דבר קבוע ואין שייך בו שמא ימשוך והמתפלל בביתו יתן לאחר לבדוק והוא יתפלל דע"ז יקיים שניהם בזמנם ואי ליכא אחר יתפלל תחלה אכן אם הוא רגיל להתפלל לעולם ביחידי יבדוק תחלה דכיון דרגיל בכך לא חיישינן כ"כ שמא ישכח והח"י כתב דלעולם יתפלל תחלה דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם: [\[ט\]](#) ואם התחיל ללמוד - וה"ה שאר מלאכות: [\[י\]](#) מבעוד יום - בזמן ההיתר ולכן אין צריך להפסיק דאפילו בק"ש שהיא דאורייתא קיי"ל בסימן רל"ב דאם התחיל בהיתר אינו מפסיק ע"ש ואם התחיל בזמן האיסור לכו"ע פוסק דבדיקת חמץ הוי דאורייתא כ"ז שלא ביטל ובדאורייתא פוסק כמ"ש בסימן רל"ה: [\[יא\]](#) שצריך להפסיק - אף דהתחיל בהיתר. וטעמם דעיקר מצוה לכתחלה קבעו חכמים בתחלת הלילה וע"כ צריך להפסיק כדי שיתקיים המצוה כתקונה: [\[יב\]](#) וכן נ"ל עיקר - וה"ה לשאר מלאכות. ומ"מ נראה דאין צריך להפסיק אלא כשיגיע הזמן של צאת הכוכבים:

תלב

סימן

[\[א\]](#) קודם שיתחיל לבדוק - כדי שתהא הברכה עובר לעשייתן: [\[ב\]](#) יברך - י"א שטוב שיטול ידיו קודם והוא רק משום נקיות: [\[ג\]](#) על ביעור חמץ - דאע"ג דאינו מבער עד למחר מ"מ כיון דבדיקה זו לצורך ביעור הוי מעין הביעור ואין מברכין על בדיקת חמץ דאין זה סוף מצותו וגם אין מברכין על ביטול חמץ כיון דעיקר הביטול תלוי בלב ואין מברכין על דברים שבלב. אם בירך לבער יצא [אחרונים]: [\[ד\]](#) כ"ז שלא סיים בדיקתו - דכל זמן שלא סיים מקרי עדיין עובר לעשייתו. ואם כבר סיים הבדיקה לא יברך עכשיו אלא יברך למחר בשעת שריפה דהא מברכין על ביעור חמץ ואע"פ שבטלו אתמול בשעת בדיקה מ"מ חייב לשרפו מתקנת חכמים ועוד דהא אז אמר כל חמירא דלא חזיתיה והחמץ שראה לא ביטל [ט"ז ומ"א וש"א] ויש מאחרונים דס"ל דלא נתקנה הברכה כ"א בעת הבדיקה ולדעתם יברך בשעת שריפה בלא שם ומלכות. ונראה שהרוצה לסמוך ולברך אין מוחין בידו דיש לו על מי לסמוך: [\[ה\]](#) ויזהר שלא ידבר - ובדיעבד אם שח בדברים שאין צורך הבדיקה יחזור ויברך דהפסיק בין הברכה להמצוה: [\[ו\]](#) וטוב וכו' - ובזה אין צריך לחזור ולברך כיון שכבר

התחיל המצוה ובדברים שהם צורך הבדיקה גם לכתחלה יוכל לדבר שזה אין חשיב הפסק כלל [אחרונים]: [ז](#) כמה בתים - וההליכה מבית לבית לא הוי הפסק ועיין בח"א שכתב דאם בודק ביתו וחנותו והחנות הוא בחצר אחרת צריך לחזור ולברך אמנם מצאתי בחק יוסף ובמאמר מרדכי שדעתם דכולהו חדא מצוה היא שמחויב לילך ולבדוק כל המקומות שיש בהם חמץ ואין שייך לומר דהליכה הוי הפסק בזה: [ח](#) יעמיד מב"ב - וה"ה אחר שאינו מב"ב אלא דבר בהוה וכדאיתא בש"ס דיש מקומות ששוכרין לבדוק ועכ"פ יסייע לדבר כי מצוה בו יותר מבשלוחו. והנה מדינא יכול לסמוך בבדיקה אפילו על נשים ועבדים [ולא על שפחה נכרית שלנו] וקטנים ומ"מ לכתחלה נכון שלא לסמוך אלא על אנשים ב"ח שהגיעו לכלל מצות דהיינו מיי"ג שנה ואילך לפי שהבדיקה כהלכתה יש בה טורח גדול ויש לחוש שמא יתעצלו ולא יבדקו יפה [אחרונים]: [ט](#) בשעה שהוא מברך - כדי שיצאו בברכתו ויענו אמן על ברכתו: [י](#) על סמך ברכה וכו' - ואם הבעה"ב אינו בודק כלל ומצוה לאחר לבדוק אותו אחר מברך דהוי כשלוחו גם לענין הברכה: [יא](#) שבירך בעה"ב - ואם לא שמעו ברכתו לכתחלה אין לשלחם לבדוק ומ"מ אם קשה לו לגמור הבדיקה בעצמו יכול לבקש לאחר שיסייענו ואותו אחר א"צ לברך שכל הבדיקה מצוה אחת היא וכבר בירך הבעה"ב עליה: [יב](#) ונוהגים להניח - היינו חמץ קשה שלא יתפרר וגם במקום משומר מפני התינוקות והעכברים: [יג](#) ומיהו וכו' - חולק ע"ז דאין כאן חשש ברכה לבטלה דכן הוא המצוה לבדוק החמץ ולחפש אחריו שמא ימצא ואם לא ימצא אין בכך כלום והט"ז כתב עוד דהברכה קאי על מה שיבער למחר בודאי מה שישיר מאכילתו אלא שמהיום מתחיל ע"י הבדיקה וכנ"ל בסימן תל"א וכן הסכימו אחרונים לדינא ועיין בח"י שכתב דמ"מ אין כדאי לבטל מנהג של ישראל ועיי"ש שנתן טעמים להמנהג וגם האר"י ז"ל כתב מנהג זה ושיניח יו"ד פתיתים אכן יש ליזהר הרבה שלא יאבד אחד מן הפתיתין ועיין בש"ת:

תלג

סימן

[א](#) לאור הנר - ובליל י"ד שאז בני אדם מצויים בבתיהם ואור הנר יפה אז לבדיקה משא"כ ביום אין האור מנהיר כבלילה ותקנו הבדיקה דוקא ע"י אור הנר שעל ידה יוכל לבדוק גם בחורין וסדקין ואם הקדים ובדק יום י"ג לאור הנר צריך לחזור ולבדוק ליל י"ד כתקנת חכמים ומ"מ נראה דאין לברך אז בלילה על הבדיקה דיש פוסקים דביעבד יצא בבדיקה ראשונה אכן אם בדק בליל י"ג לאור הנר שבליילה אור הנר יפה לבדיקה ונזהר היטב שלא להכניס חמץ א"צ לחזור ולבדוק כן הסכימו רוב אחרונים והרוצה להחמיר על עצמו לחזור ולבדוק עכ"פ לא יברך אז: [ב](#) ואם עבר - אבל לכתחלה אסור לדחות הבדיקה על יום י"ד וכנ"ל: [ג](#) אלא לאור הנר - שעל ידה יוכל לחפש היטב במחבואות בחורים ובסדקים: [ד](#) ואכסדרה - הוא מקום שיש לה ג' דפנות וקירוי ואורה

רב ע"י דופן רביעית שפתוחה לגמרי: [ה](#) אם בדקה לאור החמה - ג"ז
 מיירי כשעבר ולא בדק ליל י"ד ובודק ביום י"ד דבאכסדרה שאורה רב
 א"צ לנר ודי באור החמה ומה שכתב לשון דיעבד משום דלכתחלה גם
 באכסדרה צריך לבדוק בליל י"ד. ומבואר בש"ס דמי שלא בדק בלילה
 ובודק ביום יבדוק בצפרא משום דזריזין מקדימין למצות ולא יאכל
 מקודם שיבדוק [אחרונים]: [ו](#) דיו - ולענין אם מותר לבדוק ביום י"ג
 לאורה לכתחלה אסור אלא צריך להמתין על ליל י"ד ובדיעבד נראה דאין
 צריך לבדוק שנית ועיין במ"א סוף הסימן שכתב שמ"מ יחזור ויבדוק
 עכ"פ חדר אחד בלילה ע"ש: [ז](#) כנגד ארובה שבחדר - ארובה מקרי מה
 שבאמצע הגג וה"ה נגד החלונות שבכתלים ודוקא נגד ארובה ונגד החלון
 ממש ששם אורן רב משא"כ מן הצדדין אף ששם יש ג"כ אור אין דומה
 לאכסדרה ואפילו נגד החלון ממש דוקא כשאין בו זכוכית אבל כשיש בו
 זכוכית דינו כמין הצדדין: [ח](#) לאור האבוקה - שאין יכול להכניסו
 לחורין ולסדקין וגם שהוא מתיירא שמא ישרוף הבית ולא יוכל לבדוק
 יפה ואין בודקים בעצים דמשחא (שקורין קי"ן) שאורו ג"כ גדול כעין אבוקה:
[ט](#) ולא בנר של חלב וכו' - שהוא מתיירא שמא יטיף על הכלים
 ויפסידם: [י](#) ולא של שמן - שהוא מתיירא להכניסו לחורין ולסדקין פן
 ישפוך השמן. ובדיעבד אם בדק לאור האבוקה אינו חל הבדיקה וצריך
 לחזור ולבדוק לאור נר יחידי ושל חלב ושל שומן בדיעבד חל הבדיקה
 ובשל שמן יש דעות בין האחרונים אי חל בדיעבד: [יא](#) אלא בנר של
 שעה - ואם אין לו נר של שעה יכול לבדוק באותן נרות שבדיעבד יוצא
 בהן [אחרונים]: [יב](#) אפילו קלועים - ר"ל וכ"ש אם דבקן ביחד דחשיב
 אבוקה אלא אפילו קלועים ס"ד דכחד נר דמי קמ"ל [מ"א] ומפמ"ג משמע
 דכל שאוחזן בידו יחד ואין מפרידן זה מזה חשיב אבוקה ונר שיש לו שתי
 פתילות כמו שעושין עתה בנר של חלב לפעמים דיש הפרש בין פתילה
 לפתילה חשיב אבוקה [שם]: [יג](#) שיש לחוש שמא הכניסו וכו' - ר"ל לא
 מיבעיא מקומות שמשמשים בהן חמץ פשיטא דצריך בדיקה אלא אפילו
 מקום שאין רגיל להשתמש בו חמץ כל השנה רק שיש לחוש שמא הכניס
 שם חמץ באקראי ג"כ צריך בדיקה וכדמפרש לקמיה: [יד](#) כל חדרי
 הבית - היינו אפילו חדרים שמחזיקים בהם משכנות שלפעמים נכנס
 לתוכו באמצע הסעודה להחזיר המשכון לבעליו ויש לחוש שמא שכח שם
 פתו וה"ה כל כיוצא בו כגון מרתפות שמונחים שם פירות וכבושים
 וגבינות וכיו"ב שדרך ליכנס שם בתוך הסעודה ליטלם וכן בית העצים
 ונרות ג"כ דרך השמש ליכנס בתוך הסעודה ליקח נרות להאיר ועצים
 לצורך התבשילין: [טו](#) שאין מסתפק וכו' - דבמסתפק בהן פעמים אדם
 נכנס בתוך הסעודה ופתו בידו להביא עוד יין לסעודתו וה"ה אוצרות של
 שאר משקין במקום שרגילין בשתייתו צריכין בדיקה: [טז](#) מהם -
 ואוצרות שמסתפק ממנו ויש לו קבע שנוטל בפעם א' מה שצריך לסעודה
 א"צ בדיקה כיון שאין רגילים ליכנס בו באמצע הסעודה [אחרונים]:
[יז](#) א"צ בדיקה - שמסתמא אין מכניסין בהן חמץ אלא א"כ יודע
 שהכניס בהם חמץ: [יח](#) צריכין בדיקה - לפי שדרך להשתמש בהן ויש
 לחוש שמא נשאר שם מעט חמץ: [יט](#) פחות משלשה טפחים - שמן

הסתם לא נשתמשו בו אבל אם ידוע לו שנשתמש בהן חמץ באותה שנה אפילו פ"א הרי הן צריכין בדיקה. ובבית שהתינוקות מצויין בו בכ"ג צריכין בדיקה שמא הניחו שם התינוקות מעט חמץ: **[כ]** א"צ בדיקה - ועל גבי התנורים שרגילין להשתמש שם צריך בדיקה ופשוט דגם בכל החורים שסביבותיהן צריך בדיקה: **[כא]** היציע - בנין נמוך: **[כב]** והמגדל - שקורין אלמע"ר או שאפ"ע ודרכן היה לעשות גגיהן משופעין אבל כגון שלנו שגגיהן שוה והדרך להשתמש שם צריך בדיקה וכ"ש תוך המגדל אם משתמש בהם חמץ לפעמים או דברים שדרך ליטלם בתוך הסעודה בודאי צריך בדיקה: **[כג]** אין גגיהם ראויים וכו' - וגגי הבתים שלהם היו שוין ורגיל להשתמש עליהן וצריך בדיקה. ותקרות שלנו שתחת גג המשופע אם דרך להשתמש שם צריך בדיקה שפעמים הולך שם באמצע סעודתו ופתו בידו וכנ"ל בס"ג. ובאשר שטרחא מרובה היא נראה שיש להקל ע"י שימכור לנכרי אותו המקום ג"כ עם החמץ שיש שם: **[כד]** לול - וה"ה קרקע הבית שהתרנגולים מצויים שם א"צ בדיקה ומ"מ צריך לכבד תחת המטות כי לפעמים נגרר שם ע"י התרנגולים חתיכה גדולה של חמץ שא"א להם לאכלה או לסיבה אחרת. ובמקום שאוכלין כל השנה וליכא שם תרנגולים לכו"ע צריך לבדוק תחת הספסלין והשלחנות שמצוי ליפול שם חמץ ויש אומרים דאף בדאיכא תרנגולין בבית כל שאכלו שם חמץ סמוך לפסח הוי כמו חמץ ודאי דאי אפשר שלא יפול חמץ על הקרקע ואין ספק אכילת תרנגולים מוציא מידי ודאי חמץ וצריך בדיקה כדין: **[כה]** אמצעה של חצר - לאו דוקא אמצעה דהוא הדין לצדדי החצר ואתי לאפוקי רק חורין שבצדדי החצר דצריך בדיקה: **[כו]** אבל ודאי וכו' - דבודאי חמץ לא סמכין ע"ז וצריך בדיקה דאין ספק מוציא מידי ודאי וכ"ש במקום שמעמידין אווזים בלול שלהן ומניחין לפנייהם בחוץ כלי עם שבולת שועל ושעורין שע"י אכילתם נופלים הגרעינים בחוץ וא"א להם לאכול משם דבודאי צריך בדיקה דהרי זה חמץ גמור ששורין הגרעינים במים [ח"א]: **[כז]** לא - עיין במ"א שדעתו דמה שהכניסו שם חמץ זמן רב קודם פסח וסמוך לפסח נשמר שלא יפול שם חמץ א"צ לבדוק ואפשר דכל שלשים יום מקרי סמוך לפסח אבל דעת המקור חיים דדוקא מה שהיה בליל י"ד אחר שהגיע זמן הבדיקה דאז לא סמכין שיאכלוהו עופות אבל מה שהיה ודאי קודם לזה לא מקרי ודאי חמץ וא"צ בדיקה: **[כח]** אבל לקמן וכו' - הנה האחרונים האריכו ליישב הסתירה ולדינא הסכימו כמה אחרונים דלחצר שלו או של שותפין אסור לזרוק חמץ על סמך שיאכלוהו עורבים ועופות וגם בדיעבד אם זרק צריך לבדוק ולבער אבל למקום מופקר לרבים כגון רחוב מותר להשליך שם חמצו ולהפקירו קודם זמן איסורו ואם לא אכלוהו העורבים ונשאר עד אחר זמן איסורו לא איכפת לן כיון שכבר יצא מרשותו דומיא דמוכר לעכו"ם קודם זמן איסורו: **[כט]** והשאר מבטל בלבו - דשמא נתגלגל שם בחור. ואפילו אם היה שם בודאי חמץ מהני ג"כ הבטול דלא הוי כמטמין בבור כיון דלא עביד בידים וע"ל סימן תל"ו אם מותר ליהנות מחמץ כזה אחר הפסח: **[ל]** שמא יאמר כשפים וכו' - במה שהוא מחפש בלילה לאור הנר בחורין ומ"מ למחר ביום ארבעה עשר יבדוק לאור היום

שבזה לא יבוא עכו"ם לחשדו: **[לא]** בא לידי סכנה - ואע"ג דשלוחי מצוה אינן ניזוקין היכא דשכיח הזיקא שאני ואף שפטרוהו מטעם זה מבדיקה בלילה מ"מ בטול צריך וכתבו האחרונים דגם בודאי חמץ אינו צריך בדיקה בלילה אלא ביום לאור היום ובטול בודאי בעינן בזה וכנ"ל: **[לב]** שנשתמש בו חמץ - ר"ל שרגיל להשתמש ואינו ידוע שיש שם עכשיו חמץ: **[לג]** אפילו אינו גבוה ג"ט כדי חפישת הכלב - ר"ל שהוא עודנו בכדי חפישת הכלב שמריח הריח עד ג' טפחים והיה לנו לחוש שמא הכלב יחפש אחריו תוך הפסח ויגלהו אפ"ה אין צריך וכו': **[לד]** אין צריך לבדוק - ומ"מ צריך לבטל בלבו דשמא יש שם חמץ ויעבור עליו ואם לא ביטל עד לאחר זמן איסורו דעת העולת שבת דצריך לחפש במרא וחצינא ועיין בבית מאיר שכתב דלדעת רש"י ור"ן הדין עמו אך לדעת התוספות יש להסתפק עי"ש: **[לה]** סכנת עקרב - ודוקא במקום שמצויים עקרבים. ואפשר דבמקום שמצויים נחשים צריך לבדוק דלא שכיח סכנתא כ"כ [מ"א וש"א] ועיין במש"כ בסימן ק"ד דבמקום שהנחשים ממיתין דינו כמו עקרבים: **[לו]** אחר שישלים בדיקתו - דבשעת בדיקה אפילו מחפש אחר מחט ג"כ הו"ל שלוחי מצוה ואין ניזוקין וכמו האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני דהוי צדיק גמור אע"פ שמכוין גם להנאתו: **[לז]** צריך להוציאו משם - ואם לא עשה כן ועבר עליו הפסח אסור אע"פ שביטלו ככל חמץ שעבר עליו הפסח כמ"ש סימן תמ"ח ס"ה: **[לח]** מבטלו בלבו - והבטול הוא מדרבנן שמא יפקח הגל במועד ויעבור על בל יראה אבל מדאורייתא אינו עובר כלל דדוקא להטמין בידים אסור מדאורייתא אבל כיון שממילא נפל עליו הגל אינו עובר וי"א דמדאורייתא מחויב לבטלו דאלי"כ אע"פ שאין דעתו כלל לפקח הגל במועד מ"מ עובר משום לא ימצא כמו במטמין לכתחלה ולדידהו אם לא בטלו עד לאחר זמן איסורו חייב לפקח הגל לבערו כיון שאינו ברשותו לבטלו אכן אם נפל עליו גל גדול שא"א לפקח והוא אבוד ממנו ומכל אדם לכו"ע מותר דלא קרינן ביה שלך: **[לט]** ודיו - ואם לאחר הפסח נתפקח הגל ונתגלה החמץ הרי הוא מותר אף באכילה שחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא משום קנס שקנסוהו חכמים משום שעבר על בל יראה ובל ימצא מן התורה או מד"ס כמו שיבואר בסי' תמ"ח והכא בעניננו לא עבר עליו כלום ואין ראוי לקונסו: **[מ]** מרתף שמסדרין בו וכו' - ודוקא מרתף שמסתפק ממנו לצורך סעודה שפעמים הולך השמש באמצע סעודה ופתו בידו להביא עוד יין לשלחן ושוכח שם את פתו [אחרונים]: **[מא]** א"צ לבדוק וכו' - עיין בבה"ל: **[מב]** ולא על כל שטח המרתף וכו' - ר"ל שא"צ לבדוק כל העליונות הרואות את התקרה באורך ורוחב של כל המרתף רק שורה אחת האחרונה שהיא נגד הפתח שהיא רואה את התקרה ואת הפתח ביחד ועוד שורת חביות אחת למטה הימנה שהיא רואה רק את הפתח לבד: **[מג]** צריכים בדיקה - בליל י"ד לאור הנר והשמש אינם נזהרים לבדוק בלילה אלא מכבדין היטב ביום ולא יפה הם עושים וצריך להזהירם ע"כ שיקיימו מצות חכמים כתיקונה ויכולים לברך על בדיקה זו אבל א"צ לבטל אחר הבדיקה לפי שאינם יכולים לבטל ולהפקיר חמץ שאינו שלהם. ואם עבר ולא בדק הבתי כנסיות וב"מ

בליל י"ד יכול לבדוקם לכתחלה ביום י"ד לאור היום וא"צ לבדוק לאור הנר לפי שדרך להרבות בהם חלונות ויש בהם אורה גדולה ודינם כדין אכסדרה שנתבאר בס"א [אחרונים] אכן לפי מה שכתבנו לעיל בסק"ז דאם יש זכוכית בחלונות שוב אפילו נגד החלון ממש אין דינו כאכסדרה א"כ ה"נ בעינן שכשבודקם ביום לאור החמה יפתח החלונות: [\[מד\]](#) ומכיון - ר"ל לא מיבעיא בסתם שאין חזקתו מתכבד אלא אפילו אם מכיון לשם בדיקה ג"כ לא מהני: [\[מה\]](#) אעפ"כ צריך לבדוק וכו' - שהכיבוד אינו בדיקה גמורה שמא נשתייר חמץ באיזה גומא ואפילו אם בדק לאור הנר בחורין ובסדקין ג"כ צריך לחזור ולבדוק בלילה ככל ישראל שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה [כ"ז מתבאר מתוך דברי תה"ד בשם מרדכי] ולפי מה שכתבנו לעיל בס"א בלא"ה אין לסמוך אבדיקת היום אפילו היה לאור הנר שהנר אין מאיר ביום כ"כ כמו בלילה: [\[מו\]](#) צריך לכבד חדריו - דלא מיבדק שפיר בלא כיבוד והמנהג לכבד כל הבית והחדרים ביום י"ג כדי שיוכל לעשות הבדיקה כדין בתחלת ליל י"ד וכמ"ש בסימן תל"א ס"א ובשעת בדיקה המנהג ליטול נוצות ולכבד היטב במקום בחורים והסדקים לגרור משם החמץ עם הנוצה: [\[מז\]](#) שנותנים בהם לפעמים חמץ - ואפילו הוא אומר ברי לי שלא ניתן בהם חמץ דמילתא דלא רמיא עליה הוא ולאו אדעתיה ולכן צריך בדיקה והעולם נוהגין רק לנער הכיסים בשעת הביעור ונכון לבדוק אותם בשעת הבדיקה ומ"מ צריך לחזור ולנערם בשעת הביעור שמא חזר והכניס בהם מחמץ שאכל אחר הבדיקה [אחרונים]: [\[מח\]](#) צריכים בדיקה - בין משלו ובין משל התינוקות שבבית:

תלד

סימן

[\[א\]](#) אחר הבדיקה - וה"ה בשעת הבדיקה יצניע החמץ שרוצה לאכול דיש לחוש דלאחר שהשלים לבדוק זוית אחת וילך לבדוק זוית אחרת יטול עכבר לפנינו ויגררנו לזוית שכבר בדק: [\[ב\]](#) שמשייר - לאכילתו וה"ה החמץ שמוצא בבדיקתו ומניחו כדי לבער למחר והעולם אין מצניעים אלא החמץ שמוצאין בשעת בדיקה אבל שאר החמץ אין נוהגין בהן ומוליכין אנה ואנה ולא שפיר עבדי: [\[ג\]](#) כדי שלא יצטרך בדיקה וכו' - ומ"מ א"צ לברך שנית על בדיקה זו. ואם בדק ולא מצאו צריך לבטל פעם אחרת דזה החמץ שגרר העכבר אחר הבדיקה לא היה בכלל הביטול שהרי שייר אותו למאכלו או כדי לבערו למחר ומיהו אנו נוהגין בלא"ה לבטל שנית בשעת השריפה: [\[ד\]](#) אינו צריך לבדוק - ודוקא בהניח במקום גבוה שאין יד התינוקות ממשמשין שם: [\[ה\]](#) יכפה עליו כלי - וליתן החמץ בכלי ולכסותו אסור מפני שדרכן של שרצים לגלות אבל כשכופה עליו כלי רחב אין יכולין לגלות [מ"א וש"א]: [\[ו\]](#) מיד בלילה יבטלנו - הטעם הוא דאע"ג דמדאורייתא בבדיקה לבד סגי דמן התורה סגי באחד מהן או בביעור או בביטול דאפילו אם ישאר שם חמץ בבית אינו עובר עליו כ"ז שלא נודע לו כיון שבדק היטב ועשה כל מה שמוטל עליו מ"מ חכמים חששו שמא ימצא גלוסקא יפה שאינה נבטלת מעצמה כמו

פירורין וישהה מעט קודם שישרפנו ויעבור עליו בבל יראה אבל אם יבטלנו שוב אינו עובר בכל גווני בבל יראה דהוי הפקר ולא דיליה הוא: **[ז]** דלא חזיתיה ודלא בערתיה - אבל מה שראה וביער אינו מבטל עכשיו שהרי רוצה לאכול עוד מה שמשייר וגם כדי לקיים מצות שריפה בחמץ שלו למחר ולכך אינו מבטל הכל עד למחר אחר אכילה ואחר ששרף החמץ: **[ח]** וליהוי כעפרא דארעא - ונכון שיאמר וליהוי הפקר כעפרא דארעא. ולכו"ע מהני לשון זה של הפקר אף שאמר לשון זה בינו לבין עצמו ולא בפני אנשים **[אחרונים]**: **[ט]** בלשון שמבין - שהרי הבטול הוא מתורת הפקר ואם אינו יודע מה מהני הבטול. וע"כ טוב ללמוד לע"ה שאינם מבינים בלה"ק או אשה מבטלת שתאמר בלשון שמבין דהיינו (אללען חמץ אדער זויער טייג וואס עס איז אין מיין רשות זאל זיין הפקר אונד זאל ניט זיין גירעכניט נאר אזוי וויא ערד אין גאס) ואם אמר ע"ה בלה"ק אם יודע לפחות ענין הבטול שיוודע שמפקיר חמצו יצא בדיעבד אבל אם אינו מבין כלל וסובר שאומר איזה תחנה לא יצא אפילו בדיעבד: **[י]** בלה"ק - לאו דוקא ור"ל בלשון תרגום כמו שאנו אומרים: **[יא]** וטוב לחזור ולבטלו - לפי שרגילין לקנות פת ביום י"ד למאכל וגם בפת ששייר בלילה למאכלו לא נתכוין לבטלו [ואף אם כוון לבטלו הלא חוזר וזוכה בו] ויש לחוש שמא ישאר ממנו כזית ויעבור עליו לכך חוזר ומבטלו ומ"מ אין לסמוך על בטול היום לבד ושלא לבטל בלילה דחיישינן שישכח לבטל עד שעה ששית דאז לא מהני בטול: **[יב]** אלא לאחר ששרף החמץ - וא"כ צריך לשרוף קודם שעה ששית ואח"כ יבטלנו ג"כ תיכף קודם שיותחל שעה ששית: **[יג]** בבטול היום יאמר דחזיתיה וכו' - דבטול היום אינו אלא משום הנשאר וכדלעיל בסקי"א: **[יד]** שלוחו - היינו כשצוה לשליח לבטל חמצו אבל אם צוה לו לבדוק לכו"ע אינו יכול לבטלו [מ"א וש"א]: **[טו]** יכול לבטל - דאע"ג דבטול הוא מטעם הפקר והאומר לחבירו לך והפקר נכסי אין בכך כלום עד שיפקירם הוא בעצמו הכא לענין חמץ יש להקל שהרי החמץ בשעה שעובר עליו בבל יראה ובל ימצא אינו שלו שהרי אסור בהנאה אלא שהתורה העמידו ברשותו לענין שיעבור עליו לפיכך בגילוי דעת בלבד שהוא מגלה דעתו דלא ניחא ליה דליהוי ליה זכותא כלל בגויה סגי ויש מחמירין בזה ובשעת הדחק יש להקל דרוב הפוסקים הסכימו לדעת המחבר ומ"מ כ"ז דוקא כשעשה שליח ע"ז ובלא שליחות אין יכול לבטל חמצו של חבירו אף היכא דזכות הוא לו כגון שהוא בדרך ושכח לבטל [פמ"ג בפתיחה]: **[טז]** חמצו של פלוני - דהיינו שלא יאמר דאיכא בביתא הדין דלמא יש לו במקום אחר וכתבו האחרונים שיאמר ביום כל חמירא דאיכא ברשותיה דפלוני דידע ביה ודלא ידע ביה וכו' ובלילה אמר דלא ידע ביה. אפוטרופוס של יתומים חייב לבדוק ולבער ולבטל ובמקום שנותנין שכר על הבדיקה נותן שכר ואם עבר ולא ביער ולא ביטל ועבר עליו הפסח אין לחייבו כיון שאינו חייב אלא בפשיעה. ויתום קטן שאין לו אפוטרופוס ועבר עליו הפסח אפשר שאין לאסור החמץ שלו דלמאן נקנסיה [פמ"ג וע"ש עוד מה שכו' בזה]: **[יז]** אם אין האיש בביתו - ולא מינה שליח לבטלו. ולפי מה שכתבנו מקודם דיש מחמירין דלא מהני שליח לבטל נכון שיבטל שם במקום שהוא בעצמו ג"כ אפילו אם עשה שליח לבדיקה ובטול: **[יח]** ואם אינו עושה כן - לכאורה מנא ידעה האשה שאין הבעל מבטל במקומו אלא

הכונה שאין הבעל רגיל לעשות כן וא"כ חיישינן שמא ישכח לכן טוב שתבטל אשתו אף שלא צוה לה לבטל דמסתמא כמו שנתן לה רשות דמי וראוי להזהירה ע"ז ומ"מ אין כדאי לכתחלה לסמוך לגמרי על בטול אשתו כיון שמ"מ אינו שלה ויבטל במקום שהוא: **[יט]** שתבטל אשתו ותאמר כל חמירא דאיכא ברשות בעלי דידע ביה וכו' ואם אינה מבינה לה"ק תאמר בלשון שמבינה וכו"ל. ואפילו אם אינה יודעת בעצמה לבדוק ומינתה שליח לבדוק חדריה מחמץ מ"מ הבטול טוב יותר שתעשה בעצמה בלשון שמבינה שאף להבעל בעצמו יש מפקפקים על מינוי השליחות על הבטול וכ"ש לאשתו שהחמץ בעצם אינו שלה. ואלמנה כיון שהחמץ שלה תוכל לבטל בעצמה או לעשות שליח וכו"ל לגבי איש:

תלה

סימן

[א] ביום י"ד - ואחר הבדיקה יבטל אם עדיין לא הגיע שעה ששית דאח"כ אין בידו לבטלו וכדלעיל בסימן תל"ד רק בדיקה וביעור לבד: **[ב]** באיזה שעה שיזכור מהיום - ולאחר שנזכר מחויב לבדוק תיכף שמא ישכח עוד הפעם: **[ג]** יבדוק בתוך הפסח - ואפילו כבר ביטל ואפילו ביו"ט עצמו בודק אע"פ שאינו יכול לשרפו ביו"ט מ"מ יוכל לכפות עליו כלי עד מוצאי יו"ט כדלקמן בסימן תמ"ו ויש חולקין וסוברין דביו"ט לא יבדוק רק בחולו של מועד והפר"ח הכריע דאם לא ביטל חמצו קודם הפסח אפשר שיבדוק אף ביו"ט ואם כבר ביטל בודאי לא יבדוק רק בחוה"מ. מי שלא בדק קודם זמן איסורו ומת אם כוונו היורשים לזכות בהחמץ וחצרם קונה להם פשיטא דעברו בבל יראה וצריכין מדינא לבדוק ולבערו ואם לא עשו כן ועבר הפסח אסור כדין חמץ שעבר עליו הפסח אך אם לא כוונו לזכות א"צ לבער [אם לא שמשתמשין שם באותו חדר דאז בכל גווני צריכין לבער משום דלמא אתי למיכל מיניה] דאין אדם מוריש איסורא לבריה ויש חולקין וסוברין דבכל גווני מחוייבין היורשין לבדוק ולבער: **[ד]** יבדוק לאחר הפסח - וכל הבדיקות צריך להיות בנר ובחורין ובסדקין ואפילו כשבדק ביום: **[ה]** לא יברך - כיון שמותר להשהותו ואף באכילה אינו אסור אלא משום קנסא שהשהה החמץ בפסח ואינו בודק אלא להבדיל בין חמץ זה לחמץ המותר לכן לא יברך אבל על הבדיקה שבתוך הפסח צריך לברך אע"פ שביטלו קודם הפסח וכ"ש אם נתחמץ לו חמץ גמור בפסח דבודאי מברך בשעת הביעור שהרי זה לא היה כלל בכלל הביטול אבל דבר שאינו חמץ גמור כגון שנמצא חטה בתבשיל וכיוצא בו אינו מברך ואם כבר בדק וביטל כדינו קודם פסח ומצא חמץ בפסח יש דעות בין האחרונים אם צריך לברך כיון שכבר בדק וביטל כדינו וקיים תקנת חכמים אפשר דברכה ראשונה שבירך אז קאי על כל מה שימצא אף בתוך הפסח וספק ברכות להקל:

[א] ואינו מניח בביתו וכו' - ר"ל שלא צוה לאחד קודם נסיעתו שיבדוק כשיגיע זמנו דאם מינה לאחד ע"ז שוב א"צ בעצמו לבדוק דשלוחו של אדם כמותו וכבר נתבאר לעיל סימן תל"ב במ"ב דלכתחלה טוב יותר למנות אנשים לבדיקה ואם אין לו יוכל למנות גם אשה לזה: **[ב]** תוך שלשים יום - ואפילו אין דעתו לחזור כלל עד אחר הפסח ולא יראה החמץ שבביתו משום דמאז והלאה חל עליו חובת הבדיקה: **[ג]** זקוק לבדוק - בלילה שלפני יציאתו לאור הנר וגם צריך אז לבטל החמץ שלא ראה כמו בליל י"ד ואם שכח לבדוק בלילה יבדוק ביום ואם יש לו בנים קטנים בביתו וצריך הוא להניח להם חמץ לאכול ואין לו מי למנות על הבדיקה יוציאם מביתו לבית אדם אחר ושם יניח עבורם ויסגור את ביתו הבדוק שלא יכניס שם שום אדם עוד חמץ דאלי"ה מה מועיל בדיקתו ואם מניח בביתו אשתו ובניו וב"ב הגדולים שיש בהן דעת ויכולין לבדוק א"צ לבדוק כלום קודם יציאתו אלא יצוה לאחד מהם שיבדוק ויבטל החמץ כשיגיע הזמן וכנ"ל בסק"א ועיין בס"י תל"ד שנכון הדבר שיבטל גם הוא בעצמו במקום שהוא כשמגיע זמן הביטול: **[ד]** ולא יברך אז וכו' - דכשבודק בליל י"ד תקנו לברך על ביעור חמץ לפי שמה שהוא מוצא בבדיקתו הוא מצניעו כדי לבערו למחר נמצא דהבדיקה הוא התחלת הביעור משא"כ כאן שלא יבערו מן העולם וישתמש בו כשאר הימים אלא שהוא מפנהו מבית זה: **[ה]** אין צריך לבדוק - דלא חל עליו תקנת חכמים. ואם יש שם חמץ ידוע י"א דחייב לבער קודם שיצא ויש מקילין בדבר: **[ו]** יבטלנו - במקום שהוא דאף דאין רואה החמץ עובר משום בל יטמין דהא לא בטליה מעיקרא **[הגר"א]**: **[ז]** דעתו לחזור קודם הפסח - וכ"ש אם דעתו לחזור בתוך הפסח: **[ח]** צריך לבדוק - ואפילו יצא מתחלת השנה צריך לבדוק **[אחרונים]** ואפילו ביטל כבר מ"מ צריך לבדוק שמא יחזור וימצא ויאכלנו: **[ט]** דחיישינן שמא וכו' - ודוקא במפרש לים או יוצא בשיירא לדרך רחוקה אפילו דעתו לחזור זמן רב קודם פסח חיישינן שמא ישתהא אבל יוצא לדרך קרובה אפילו בתוך ל' יום לא חיישינן ומ"מ הכל לפי הענין דלפעמים אפילו בדרך קרובה אם מגביל זמן ביאתו בצמצום קרוב לזמן הבדיקה חיישינן שמא ישתהא וצריך לבדוק מקודם ויש מקילין בזה. ולמעשה יש לדון לפי קירוב וריחוק המקום: **[י]** ולא יהיה לו פנאי לבער - ר"ל וביו"ט לא יוכל לבערו מפני שאין מבערין החמץ ביו"ט ונמצא מקיים החמץ בביתו: **[יא]** אוצר - ואפילו אין שם חמץ ידוע אלא שהוא מקום שנשתמש שם חמץ ועתה רוצה להניח שם תבואה לאיזה זמן או עצים וכה"ג: **[יב]** זקוק לבדוק - ואפילו אין דעתו לפנותו עד אחר הפסח שלא יראה החמץ בפסח אפ"ה חל עליו חובת הבדיקה מקודם כיון שהוא תוך ל'. ואם לא בדק קודם צריך לפנות האוצר ולבדוק: **[יג]** צריך לבדוק - שחששו חכמים שמא יתחיל לפנותו קודם ליל י"ד ולא יגמור לפנותו אלא ישאר ממנו פחות מגובה ג"ט מכוסה על החמץ דשוב לא הוי כמבוער ואחר כך כשיגיע ליל י"ד ישכח על החמץ שתחת האוצר כיון שמכוסה מן העין: **[יד]** ואם אין וכו' קודם הפסח - אלא לאחר הפסח: **[טו]** א"צ לבדוק - דקודם ל' יום

אין חל עליו חובת הבדיקה ואח"כ כשנעשה האוצר הרי הוא כמבוער כמו חמץ שנפלה עליו מפולת וסגי בביטול כשיגיע פסח וכנ"ל וכתב במ"א וכ"ז בחמץ שאינו ידוע אבל בחמץ ידוע צריך לבערו מתחלה ויש מקילין אפילו בחמץ ידוע וכנ"ל בסק"ה: [\[טז\]](#) שיש חטים מחומצים - היינו שהיו שם חטים מחומצים ואח"כ הניח האוצר עליהם ואפ"ה א"צ לבער כיון שנעשה האוצר קודם שלשים יום ורק שיבטלנו קודם הפסח אבל אם הניח החטים ואח"כ נתחמצו החטים מלחות הבור אפילו היה הנחתו תוך ל' א"צ לפנותו דבשעה שהניח החטים עדיין לא היה שם חמץ ועכשיו הוי כחמץ שנפלה עליו מפולת [וכ"ש כשיש ספק אם נתחמצו] ויבטלנו קודם פסח: [\[יז\]](#) אסור ליהנות וכו' - דאף דחמץ שנפלה עליו מפולת מותר ליהנות מהן לאחר פסח הכא גרע טפי דהתם אין בדעתו לפנות הגל ולחטט אחר הפסח אבל כאן הלא דעתו לפנותו בורו אחר הפסח והרי הוא כמבטל ומכוין לחזור ולזכות בו ופשוט דיכול למוכרו לכל האוצר קודם הפסח לעכו"ם ויהיה מותר אח"כ ליהנות ממנו: [\[יח\]](#) ואם אין שם חמץ ידוע - ר"ל בעת שהניח מלמעלה האוצר אינו ידוע אם היה אז בקרקעיתו חטים מחומצים בודאי: [\[יט\]](#) האוצר - אחר הפסח וליכא למיחש למידי דאף אם מצא עכשיו מחומצים שמא לאחר הפסח נעשה ועוד דשמא אין זו אלא עיפוש והפסד ולא חמץ נחשבת: [\[כ\]](#) וי"א דקודם וכו' - דעה זו בא להקל ולשונו מגומגם קצת ור"ל דמה שאמרנו דקודם שלשים יום א"צ לבדוק הוא אף כשדעתו לחזור קודם הפסח ורק שלא יהיה דעתו לחזור בתוך הפסח דדעה זו לא ס"ל מה שכתב לעיל דחיישינן שמא יבא ע"פ בין השמשות וכו': [\[כא\]](#) כיון שהוא קודם שלשים - אבל תוך שלשים שחל עליו חובת בדיקה אף שדעתו לחזור לביתו קודם פסח חיישינן שמא ישתהא ולא יבוא וע"כ צריך בדיקה. וכבר נתבאר לעיל בס"א דכ"ז במפרש לים ויוצא בשיירא לדרך רחוקה אבל בדרך קרובה ודעתו לחזור קודם הפסח לא חיישינן וסמכינן דיבדוק כשיבוא: [\[כב\]](#) וכשיגיע פסח יבטלנו - פ"י כשלא בא לביתו קודם הפסח: [\[כג\]](#) צריך לבדוק - דכשיבוא בפסח לאו ברשותיה קיימא דליבטליה ועובר על בל יראה וב"י ודע דלדעה זו ה"ה העושה ביתו אוצר דלדעה ראשונה תלוי חובת הבדיקה באם דעתו לפנותו קודם הפסח ולדעה זו דוקא באם דעתו לפנותו תוך הפסח [ב"י] ולענין דינא פסקו הרבה אחרונים דיש להחמיר כדעה ראשונה ומ"מ במקום הדחק כגון שיצא מביתו עם השיירא וכה"ג יש לסמוך אדעה אחרונה ואינו צריך לחזור אם אין דעתו לבוא תוך הפסח: [\[כד\]](#) ואם שכח ולא בדק - דאם בדק היה צריך לבטל ג"כ בשעת הבדיקה כמש"כ בריש הסימן: [\[כה\]](#) ולא יברך - דכיון דעיקר הביטול בלב דאפילו מחשב בלבו סגי אין מברכין על דברים שבלב [מ"א]: [\[כו\]](#) א"צ לבער בית העכו"ם וכו' - ואפילו אם לא יכנוס לתוכה העכו"ם קודם פסח והטעם כדלקמיה [א"ר]: [\[כז\]](#) שהרי יקיים מצות ביעור וכו' - אין זה עיקר הטעם דכי מי שיש לו כמה בתים אינו מחוייב לבדוק רק בית אחד אלא משום דכיון שיוצא מבית העכו"ם שלא ע"מ לחזור מסתמא מפקיר הוא לחמצו הנשאר שם והרי הוא כמשליך אותו ברחוב ותו אין החמץ שלו ואינו עובר עליו בבל יראה אלא דמ"מ אם לא היה נכנס לבית אחר קודם פסח כגון

שהוא מפרש לים או יוצא בשיירא דעת היש מי שאומר דכיון שהוא תוך שלשים מצוה עליו לקיים מצות בדיקה קודם שיצא מהבית בעוד שהחמץ שלו כיון שלא יקיים מצוה זו במקום אחר משא"כ כאן שיכנס לבית אחר ויקיים שם מצות ביעור אין שום טעם לחייבו: **[כח]** באותו בית אחר - או הוא או בעה"ב שדר אצלו דהוי כשלוחו לבער חמצו ושלוחו של אדם כמותו [אחרונים]: **[כט]** וצריך לבער בית העכו"ם וכו' - ואם יוצא מבית ישראל וישראל אחר נכנס בו לכו"ע א"צ לבדוק כי על ישראל השני חל חובת ביעור וה"ה כשיוצא מבית עכו"ם וישראל אחר נכנס תחתיו לדור שם א"צ לבדוק ועל ישראל השני חל החיוב: **[ל]** אע"פ שהנכרי יכנס לבית בפסח - ויביא שם חמצו בלא"ה אפ"ה צריך הישראל לבדוק חמץ שלו וכ"ש כשלא יכנס בו הנכרי: **[לא]** וי"א שאינו צריך וכו' - דהא הביעור אינו חובת הגוף אלא למי שיש לו חמץ צריך לבדוק ולבער וכאן שאין לו חמץ דהרי הוא מפקירו וכנ"ל אין עליו שום חיוב: **[לב]** כשנכנס בו הנכרי - עיין בח"י דלאו דוקא דאפי"א אם אין נכנס בו גם כן אינו מחייב כיון שהישראל הפקיר חמצו לשם וכנ"ל. ולדינא יש דעות בין האחרונים אי כדעת המחבר או כה"י"א שהובא ברמ"א ונראה דאם נכנס בו הנכרי יש להקל. ולענין אם מחויב לבדוק בליל י"ד החדרים שבדעתו למכור למחר לנכרי עם החמץ שלהם יש דעות בין האחרונים שדעת המקור חיים והחיי אדם שצריך לבדקן מאחר שלע"ע החדרים לא נמכרו והם ברשות ישראל ואפילו אם נמכרו עדיין לא החזיק בהם הנכרי וגם המפתח הוא ברשות בעה"ב עדיין אמנם בתשובת בנין עולם סימן כ' חולק ודעתו דא"צ בדיקה דבזה עצמו שמוכר למחר לעכו"ם מקיים תשביתו וביעור ולא גרע מחמץ שמוצא אחר הבדיקה שמשיר למאכלו למחר ואינו מחויב לבער הכל ואף בזה בעת שמקיים בדיקה בביתו הוא משייר לאלו החדרים למוכרו למחר לעכו"ם וכן בתשובת חתם סופר סימן קל"א דעתו להקל כשמקיים מצות בדיקה בשאר חדרים וכן בספר אשל אברהם כתב דמסתברא להקל וכן פשוט המנהג עי"ש אך שצריך ליזהר שיבאר בעת המכירה שמוכר לו החדר וכל החמץ הנמצא בו (כדי לכלול בזה גם החמץ הנמצא בחורין ובסדקין) ולא יאמר לו בסתמא שמוכר לו החדר והיי"ש והשכר הנמצא בו [פתחי תשובה] ומ"מ אף דאין למחות ביד המקילין המוכר ביום י"ג שפיר עדיף טפי. כתבו האחרונים כל שלשים יום צריך לעיין בכל דבר העושה שלא ישאר בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל:

תלז

סימן

[א] לצורך י"ד - ר"ל שהשכיר לו ביי"ג לצורך י"ד: **[ב]** וקנהו - היינו בכסף או בשטר או בחזקה או בקנ"ס אבל כשעדיין לא קנאו באחד מהקנינים אע"פ שהמפתח ביד השוכר אין צריך לבדוק דהוי"ל כמו שהפקיד מפתחו ביד אחר דאין הנפקד צריך לבדוק אלא חיוב בדיקה הוא על המשכיר. ודע דהמחבר סתם דבריו כדעת הר"ן והרה"מ דלא מחייבין לשוכר לבדוק אא"כ יש בו תרתי לטיבותא דהיינו שקנהו באחד

מהקנינים קודם התחלת י"ד וגם מסירת מפתח ודעת התוס' וסייעתם
דבמסירת מפתח לבד קודם התחלת י"ד חל חובת הבדיקה על השוכר
משום דאין המשכיר יכול לכונוס בו שאין המפתח בידו ולכן הטילו החיוב
על השוכר ויש מאחרונים שכתבו שנכון להחמיר כשניהם וא"כ חיוב
בדיקה בזה על השוכר והמשכיר והפר"ח כתב דעיקר כדעה הראשונה
מיהו לכו"ע יכול האחד לעשות שליח לחבירו ויוצא ידי הכל: [\[ג\]](#) אם עד
וכו' חל י"ד - ר"ל שבתחלת ליל י"ד שהוא אז זמן חיוב הבדיקה היה
הבית סגור והמפתח ביד המשכיר חל עליו חובת הבדיקה כיון שהחמץ
שלו והבית עדיין מעוכב אצלו ואפילו אם השוכר נכנס לדור בה בתוך
הלילה. ודוקא במשכיר שגוף הבית עדיין שלו לכן אם גם המפתח בידו
עליו מוטל לבדוק משא"כ במכר והחזיק הלוקח כיון שאין למוכר שום
זכיה בקרקע אף שהמפתח בידו אינו אלא כמופקד אצל אחר והחיוב
מוטל על הלוקח: [\[ד\]](#) על המשכיר לבדוק - ואם הבית אין לו מנעול על
השוכר לבדוק כיון שהחזיק בו באחד מדרכי הקנין והוא פתוח לפניו
לכונוס בו [אחרונים ועיין בפמ"ג]: [\[ה\]](#) ואם משמסר וכו' - דהיינו שמסר לו
ביום י"ג ואם חזר והפקידו אצל המשכיר על המשכיר לבדוק כיון שעכ"פ
בתחלת ליל י"ד היה בידו והפר"ח כתב דעל השוכר לבדוק כיון שהמשכיר
כבר מסר לו המפתח ובידו לחזור וליטול מידו: [\[ו\]](#) על השוכר לבדוק -
אף שאין דעתו לכונוס לדור שם עד אחר הפסח וכתבו האחרונים דצריך
לבטל ג"כ דהמשכיר הפקיר חמצו כשיצא מן הבית וזכה בו השוכר ומ"מ
המשכיר יבטל ג"כ בהדיא: [\[ז\]](#) השוכר בית מחבירו ביי"ד - ר"ל ביום י"ד
או בתוך ליל י"ד לאחר שכבר עבר זמן שהיה יכול המשכיר לבדוק ביתו
באותו זמן: [\[ח\]](#) אם הוא בעיר - וה"ה אם אשתו וב"ב בעיר יכול למשאל
להו דהרי הם נאמנים אפילו נגד החזקה כמ"ש ס"ד: [\[ט\]](#) שואלו אם
בדקו - דאע"פ שדרך הכשרים לבדוק בתחלת ליל י"ד כתיקון חכמים וכל
אחד מישראל בחזקת כשר הוא ומן הסתם בדק כבר אעפ"כ צריך לשאלו
לפי שכל השנה היה הבית בחזקת שיש בו חמץ ובחזקה זו שמן הסתם
בדקו אתה בא להוציאו מחזקת חמץ אין אנו סומכין על החזקה לכתחלה
במקום שאפשר לברר: [\[י\]](#) ומבטלו בלבו - דאע"פ שהחמץ אינו שלו
מסתמא הפקירו המשכיר כשיצא ממנו וזכה בו השוכר וכמ"ש למעלה:
[\[יא\]](#) בחזקת בדוק - היינו ביי"ד שמסתמא היא בחזקת בדוקה וכנ"ל
וה"ה כשאמר לו המשכיר בפירוש שהיא בדוקה: [\[יב\]](#) על השוכר לבדוק
ואינו מקח טעות - אף דבודאי ביום י"ד החיוב על המשכיר לבדוק מ"מ
אי ליתא קמן מוטל על השוכר לבדוק ולא אמרינן דהוא טעות במקח
דהא שכרו בחזקת בדוק משום דניחא ליה לאינש להתעביד מצוה בממונו
ואמרינן דאפילו הוי ידע שאין הבית בדוק והוא מקום שדרך לשכור
לבדוק אפ"ה היה קונה הבית ומה שהוא מצוה עתה הוא מחמת דבר אחר
דאשכח ביתא דשפירא מזה וכה"ג: [\[יג\]](#) שהרי מצוה הוא עושה - ולדעה
זו אין צריך המשכיר להחזיר לו הדמים שהוציא בעד הבדיקה שהרי לא
ההנהו למשכיר כלל דמצוה בלחוד הוא דרמיא עליה וליכא חיובא
דממונא עליה כלל [ר"ן]: [\[יד\]](#) וי"א דצריך להחזיר וכו' - היינו במקום
שבדקין בשכר והוציא מעות ע"ז וגם לדעה זו לא הוי מקח טעות אפילו

כשהתנה בהדיא שיהא בדוק ואינו בדוק אלא דס"ל דאף שדעתו היה שאפילו אם לא יהיה בדוק לא יתבטל המקח מ"מ לא היה בדעתו למחול על המעות שיוציא על הבדיקה: [\[טו\]](#) הואיל והתנה וכו' - אבל בסתמא אף בשכרו ביום י"ד שחזקתו בדוק לכו"ע אינו צריך לשלם לו. ולדינא פסקו האחרונים כדעה קמייטא דבכל גווני אינו צריך לשלם לו דיכול לומר לו קים לי כדעה זו והמוציא מחבירו עליו הראיה: [\[טז\]](#) בית וכו' - קאי אדלעיל שהשכירו לאחר שכבר נכנס יום י"ד דהחיוב על המשכיר לבדוק אלא שידוע לנו שלא בדק כגון שהלך לדרכו ואינו בעיר ואמרו אחד מב"ב כגון עבד או אשה או קטן שהם בדקוהו נאמנים וא"צ השוכר שוב לבדוק והטעם משום דבדיקת חמץ דרבנן דמן התורה בבטול סגי וע"כ האמינום חכמים גם לאלו. ולפ"ז אין להקל בזה אלא קודם שהגיע שעה ששית שיכול השוכר לבטל אבל לאחר שהגיע שעה ששית שאין בידו לבטל שוב אין לסמוך על אלו וצריך לבדוק: [\[יז\]](#) שהוחזק שלא בדקו - ואפילו היה שם ודאי חמץ ג"כ נאמנים אלו שאמרו שבדקו וביערו אותם: [\[יח\]](#) הרי אלו נאמנים - ואף דבדיעבד אם אמרו שבדקו א"צ לחזור ולבדוק מ"מ לכתחלה אין נכון לצוות לאלו לבדוק שהבדיקה יש בה טורח גדול ויש לחוש שמא יתעצלו: [\[יט\]](#) דעת - היינו שהגיע לחינוך:

תלח

סימן

[\[א\]](#) וכבר בפיו וכו' - ואפילו אם היה הככר קטן שיוכל עכבר לאכלו ואפילו ביטל החמץ אפ"ה לא תלינן לקולא מטעם ספיקא דרבנן משום דכיון דידעינן בודאי שהעכבר גרר החמץ לפנינו אין ספק מוציא מידי חזקת ודאי איסור: [\[ב\]](#) ומצא פירורין - אבל אם מצא ככר שלם אין צריך בדיקה דתלינן דזהו הככר שהכניס העכבר ודוקא בביטל אבל בלא ביטל דהוא מלתא דאורייתא לא תלינן להקל וצריכין לבדוק עדיין כל הבית אם לא שהכירו שזהו שנטל העכבר: [\[ג\]](#) אפילו כדי כל הככר - וכ"ש אם היו רק מעט פירורין בודאי לא תלינן שאכלו ונפל ממנו הפירורין בעת אכילתו: [\[ד\]](#) צריך לחזור לבדוק וכו' - ודוקא שראינו עכבר נכנס עם חמץ אבל מצא סתם חמץ בבית אחר בדיקתו א"צ לחזור ולבדוק כל הבית בשביל זה [מקור חיים]: [\[ה\]](#) הבית - עיין מ"א דבית פירושו חדר וא"צ בדיקה אלא אותו חדר שראינו שנכנס לשם אבל שאר חדרים הפתוחים לאותו חדר תלינן להקל וא"צ לבדוק אם ביטל החמץ או שהיה הככר קטן ואם לא ידענו כלל לאיזה חדר נכנס עיין סימן תל"ט ס"ב בהג"ה ובמש"כ שם: [\[ו\]](#) שאין דרכו - וה"ה כלב או תרנגול אין דרכן לפרר: [\[ז\]](#) ומצא פירורין - ודוקא באופן זה שמצא פירורין שרגלים לדבר שאכלו אבל לא מצא פירורין אין לתלות שאכלו דאין ספק מוציא מידי ודאי חמץ וצריך לחזור ולבדוק אותו חדר שראה שנכנס שם התינוק ודוקא בתינוק שאין בו דעת אבל ביש בו דעת נאמן לומר שאכלו כולו [מ"א]: [\[ח\]](#) שחזקתו שאכלו - ואפילו לא ביטלו: [\[ט\]](#) שדרך התינוק לפרר - ולדעה זו אין נ"מ בין אם היו רק מעט פירורין בין אם היו כדי כל הככר:

[י] שאם אין בפירורין וכו' - דאל"כ חיישינן שמא שייר התינוק:
[יא] צריך לחזור ולבדוק - והעיקר כסברא ראשונה אך אם לא ביטל וכבר עבר הזמן שאין יכול לבטל יש להחמיר לחזור ולבדוק. כתב המקור חיים דעכו"ם שנכנס עם חמץ בבית הבדוק א"צ לחזור ולבדוק הבית דדוקא בעכבר ותינוק חיישינן שדרכן להטמין משא"כ בעכו"ם אין דרכן בכך אלא או לאכלו או להוליכו לביתו: **[יב]** כזית חמץ - משמע אבל בפחות מכזית א"צ סולם להורידו וסגי בביטול [ח"י] ויש מפקפקין בזה:
[יג] מחייבין אותו - אפילו נודע לו קודם זמן איסורו דאז מהני ביטול שלא יעבור בב"י אפ"ה הצריכוהו רבנן להורידו ולבערו שמא יפול בתוך הפסח מן הקורה ויבא לאכלו וכ"ש אם נודע לו לאחר זמן איסורו ולא ביטל מקודם ואז שוב לא מהני ביטול דבודאי צריך להורידו ולבערו:
[יד] בבור - אפילו אין בו מים ואם דרכו להשתמש שם כל השנה מחויב להעלותו ולבערו: **[טו]** מבטלו בלבו וכו' - ודוקא שנפל שם מאליו דחשבינן לו כחמץ שנפל עליו מפולת אבל להטמין בידים ע"ד שישאר שם עד אחר הפסח אסור ואפילו ביטול לא יועיל אלא צריך להוציא ולבערו ב"י: **[טז]** ודיו - ואם נודע לו אחר זמן איסורו דאז לא מהני ביטול צריך להוציאו ולבערו:

תלט

סימן

[א] ובא עכבר ונטל וכו' - הטעם שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ודוקא שנטל העכבר בפנינו ממקום קביעות דאי נטלו העכבר שלא בפנינו הוי דינו כאילו פירש שלא בפנינו דאמרינן כל דפריש מרובא פריש: **[ב]** צריך לחזור ולבדקו - מדסתם המחבר משמע דאפילו כבר ביטל החמץ דתו הוי בדיקה מדרבנן אפ"ה לא אמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא והטעם לזה משום דתחלת תקנתם היה בבדיקה על הספק לכן החמירו בספיקו יותר משאר ספיקות של דבריהם: **[ג]** תלינן להקל - דהוי ס"ס שמא נטל מזה ואת"ל חמץ שמא אכלו וא"צ לחזור ולבדוק הבית אפילו אם עדיין לא ביטלו ויש דעות באחרונים אם גם המחבר מודה לזה או לא ולדינא יש לסמוך על הכרעת הרמ"א ובפרטות כשביטלו [ח"י] ועיין בפמ"ג שכתב דלכתחלה בודאי מהנכון שיבטל ולא לסמוך על ס"ס לבד: **[ד]** שכל קבוע וכו' - ואם נתערבו הצבורים בזה תו לא מקרי קבוע כיון שאינו עומד החמץ בפ"ע: **[ה]** ואם פירש הככר וכו' - דוקא כשלא פירש לפנינו: **[ו]** מרובא פריש - ומ"מ אין לסמוך ע"ז רק לענין שא"צ לחזור ולבדוק הבית אפילו לא ביטל אבל לא שיהא מותר מחמת זה לאכול בפסח דלענין אכילה לא אזלינן בתר רובא בחמץ וכ"כ בחק יוסף: **[ז]** ואין ידוע וכו' זה שנטל החמץ - מיירי כשבטלו וא"כ אינו אלא ספיקא דרבנן לכן אינו צריך לחזור ולבדוק כדמסיים ולפי דעת רמ"א לעיל בס"א בהגה"ה שהעתיק דעת הטור ה"ה בעניננו דאם הככר קטן שיכול העכבר לאוכלו אף אם לא ביטל ג"כ א"צ לחזור ולבדוק: **[ח]** ואין ידוע לאיזה בית נכנס - ואפילו אם באו שניהם לשאול בבת אחת אמרינן לכל אחד דא"צ לחזור

ולבדוק דמוקמינן לכל אחד אחזקתו שהיה בדוק ומיירי כשביטל דאינו אלא ספיקא דרבנן ועי' מסיים הרמ"א בסמוך דמסקנת הפוסקים אינו כן דאפילו ביטול לא מהני אלא כשבאו לשאל בזה אחר זה ולא בב"א דכיון דבדאי נכנס החמץ לבית אחד מהם א"א להתירן בב"א אלא צריך לחזור ולבדוק: **[ט]** ובדק ולא מצא כלום - וס"ד שצריך לחפש כמה פעמים שמא ימצאנו. ועיין בטור דזה הוא אפילו בלא ביטול והיינו דתלינן שהעכבר אכלו: **[י]** או שבדק וכו' ומצא כבר וכו' - ר"ל ולא אמרינן דזה הככר אפשר שהוא אחר וצריך לבדוק כל הבית ודעה זו אינה מחלקת בין ביטול ללא ביטול דבכל גווני תלינן להקל והטור חולק וס"ל דלא מקילינן לומר שזהו הככר שהכניס העכבר אלא בביטול שהוא ספיקא דרבנן אבל בלא ביטול צריך לבדוק כל הבית דוקא וזהו נכלל במה שסיים הרמ"א אבל מסקנת הפוסקים אינו כן. ודע דכל מה שכתבנו בסעיף זה דלא מקילינן אלא כשביטל אם הוא עדיין קודם ו' שעות אף שלא ביטל עדיין יכול לבטל ואין צריך לחזור ולבדוק: **[יא]** אבל מסקנת הפוסקים אינו כן - לפי מה שנתבאר לעיל אין הרמ"א חולק אלא על דין זה האחרון ועל דין דצבור אחד של חמץ ואין ידוע לאיזה בית נכנס: **[יב]** צריך לבדוק וכו' - דאמרינן הני אחריני שאיש אחר הביאם כאן כיון שאין מכירן והנך ט' שהניח חולדות גררום וצריך לבדוק אחריהם ואפילו ביטל מקודם: **[יג]** מה שהניח ניטל וכו' - גם זה אפילו ביטל מקודם: **[יד]** וי"א - אסיפא קאי: **[טו]** בקשורים יחד - דודאי מי שלקחם לקחם כולם ושמא קטנים או עכבר וחולדה לקחום וצריך לבדוק אחריהם והני אחריני נינהו: **[טז]** א"צ לבדוק וכו' - וכ"פ האחרונים: **[יז]** אלא אחר האחד - דאמרינן שרק אחד ניטל והאחרים נשארו במקומן ונראה דאין להקל בזה אלא כשביטל או שיש שהות עדיין לבטל. ובהניח ט' ומצא י' אין נ"מ בין שהניח ה' מקושר ומצא עתה י' מקושרין או שהניחן נפרדין ומצא אחד נוסף עליהן בכל גווני צריך לבדוק עתה אחר כל ה' שהניח: **[יח]** צריך לחזור ולבדוק - את הבית כולו דשמא חמץ אחר הוא והראשון נטלו קטן או עכבר והניחו במקום אחר והאחרונים הסכימו דאם כבר ביטל או שיש עדיין שהות לבטלו אין צריך לחזור ולבדוק דכיון שהבדיקה הוא מדברי סופרים תלינן להקל שזהו החמץ שהניח:

סימן תמ

[א] אם הוא וכו' - דכתיב שאור לא ימצא בבתיכם משמע אפילו השאור אינו שלו לגמרי ג"כ אסור מן התורה מיהו עכ"פ מיירי בשקיבל עליו אחריות ואחשביה קרא כשלו עי' דבפקדון בעלמא שלא באחריות ליכא איסורא להשהות מדכתיב קרא אחרינא לא יראה לך ודרשינן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים: **[ב]** חייב באחריות וכו' - מיירי שקיבל עליו אחריות בהדיא וקנו מידו דאלי"ה אין דין שומרים לעכו"ם כדמבואר בחו"מ סימן ש"א ס"א וס"ד. ואם דין המלכות שמתחייב באחריות אפילו בסתמא משעה שנעשה שומר אף בלא קנין נמי הוי

ברשותא דישראל ואפילו לא התנה שיהא חייב באחריות גניבה וכדמבואר לקמיה: [\[ג\]](#) בכ"מ ברשותו - ואפילו השכיר או השאיל לו מקום בפ"ע לחמצו בביתו או בחצירו נמי לא מהני אם קיבל עליו אחריות דקיי"ל שכירות לא קניא וא"כ הרי מונח החמץ בביתו של ישראל. מ"מ בדיעבד אם השהה אצלו החמץ עד לאחר הפסח יש לסמוך על הפוסקים דס"ל דהיכא שמיחד לו מקום לחמצו אינו עובר בבל יראה אף שקיבל עליו אחריות דבעינן שיהא החמץ מצוי תחת ידו של ישראל כפקדון בעלמא שהוא תחת רשותו לטלטל ולהניח בכל פנה שרוצה ובייחד לו מקום בפ"ע לא מיקרי מצוי ומותר החמץ לאכול וליהנות ממנו. ויחוד מקום מיקרי כשמיחד לו בפניו בית או חדר או זוית בתוך ביתו בשכירות או בשאלה אבל אם קיבל ממנו פקדון בלי יחוד מקום ואח"כ יחד לו מקום שלא מדעת העכו"ם בעל הפקדון לא מהני דשמא העכו"ם אינו חפץ שיהיה מונח חמצו אלא ברשות ישראל ואפילו עשה מחיצה ג"כ לא מהני: [\[ד\]](#) חייב - בשעה שהגיע זמן הביעור אם אין העכו"ם כאן שיחזירו לו ואם מהני בזה ביטול ומכירה כמו בחמץ שלו יש דעות באחרונים דהרבה מהם ס"ל דלא מהני כיון שאין גוף החמץ שלו והרבה מהם מקילין בדבר (עיין בספר שדי חמד במערכת חמץ ומצה סימן ה' אות ל"ג) ולפי דעת מ"א בסק"א יש תקנה שיחזור ויפקידו ביד עכו"ם אחר או שימכור הבית שהחמץ מונח בו לעכו"ם והעכו"ם יקבל עליו אחריות של גניבה ואבידה והנכון שיעשה שניהם דהיינו מכירת הבית וגם מכירת החמץ: [\[ה\]](#) לבערו - ואם עבר ולא ביערו ועבר עליו הפסח דעת הרבה פוסקים דאסור באכילה ובהנאה כמו חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ומכ"מ אם בא אותו הנכרי אחר הפסח רשאי להחזיר לו החמץ ולא איכפת לן במה שנהנה מזה שפורע חובו ובמקום דיש לחוש שיחזור העכו"ם וימכרו לישראל ויכשל ישראל באיסור חמץ שעבר עליו הפסח י"ל דאסור להחזיר לו ויש מקילין בעיקר דין זה ולדידהו לא גזרו חכמים בחמץ שעבר עליו הפסח אלא בחמצו של ישראל ולא בחמצו של עכו"ם המופקד ביד ישראל ויש לסמוך עליהו עכ"פ לענין היתר הנאה: [\[ו\]](#) ואפילו חזר והפקידו וכו' - שהרי הוא כשלו מכיון שקיבל עליו אחריות וא"כ הו"ל כמפקיד חמצו ביד נכרי דאסור כמבואר בס"ד. ואפילו אם הנכרי האחר קיבל עליו כל האחריות שהיה על הישראל אעפ"כ אסור דהא לא נפקע עי"ז האחריות מן הישראל לגבי עכו"ם ראשון ויש מקילין בזה כיון דמ"מ גוף החמץ אינו שלו וגם אינו בביתו ואי משום דקיבל עליו אחריות דגניבה ואבידה הרי כנגדו קיבל העכו"ם השני על עצמו. ולדעתם הוא הדין כשמכר החדר שהחמץ מונח בו לעכו"ם ג"כ שרי אם העכו"ם זה קיבל עליו אחריות של גניבה ואבידה [\[פמ"ג\]](#): [\[ז\]](#) אינו יהודי אחר - שאינו בעליו לאפוקי כשחזר והפקידו ביד בעליו דשרי דהו"ל כמקבל אחריות על חמצו של עכו"ם בבית עכו"ם דשרי: [\[ח\]](#) וי"א וכו' - ולכתחלה יש לחוש לדעה זו לפיכך אם העכו"ם בעל הפקדון לפניו צריך להחזיר לו ואם אין העכו"ם כאן יעשה מכירת חמץ ויבטל ג"כ (ואף דלהרבה פוסקים אין מועיל מכירה ובטול בחמץ שאין הגוף שלו מ"מ בכגון זה יש לסמוך על המקילין) אך בדיעבד כשכבר הגיע שעה ששית שאי אפשר למוכרו לעכו"ם

כמו שיתבאר בסימן תמ"ג יש לסמוך אסברא ראשונה ואין הישראל חייב לבערו מן העולם אלא מותר להשהות חמץ זה עד שיביא בעליו העכו"ם לעיר אפילו בא בתוך הפסח יחזיר לו חמצו מיד בבואו כדי לצאת מחשש איסור של תורה שיש בשהיה זו לפי סברת הי"א (רק שיזהר שלא יגע בידיו כמו שיתבאר בסימן תמ"ד) ואחר הפסח מותר לאכול ממנו אפילו לא החזירו לבעליו: **[ט]** ויש חולקים - דכיון שהישראל לא קיבל עליו אחריות והוא פטור מדין התורה ומדין המלכות אין החמץ נחשב כשלו ע"י כפיית העכו"ם. ומ"מ העיקר כדעה הראשונה ועיין לעיל ס"ק ד' ומ"מ אם עבר עליו ולא ביערו ועבר עליו הפסח אין להחמיר ואפילו באכילה מותר: **[י]** אינו חייב לבערו - אבל בפסח אינו רשאי לכתחלה לקבל כלל פקדון חמץ אפי' בלא אחריות ואפילו בחנם (אחרונים): **[יא]** כגון שהוא גר תושב - ר"ל שנתיישב בארצך ויד ישראל שולטת עליו והו"א שממונו כממונך וצריך אתה להוציא פקדונו מרשותך קמ"ל דלא: **[יב]** מחיצה - ומחיצה של סדין לא סגי לפי שהולכין ובאין תחתיו: **[יג]** כדי שלא ישכח וכו' - ואע"ג דבשאר איסורי אכילה והנאה לא בעינן מחיצה הכא שאני משום דלא בדילי מיניה כולי שתא חיישינן שלא יבא לאכלו להכי בעינן מחיצה להיכרא ובכפיית כלי ע"ג החמץ לא סגי דדילמא ינטל הכלי לצורך תשמישו ויתגלה החמץ ולא התירו כפיית כלי [בסימן תמ"ו ס"א] אלא במוצא חמץ בביתו ביו"ט שא"א לעשות מחיצה וגם שאינו אלא לזמן מועט דבלילה יבערנו: **[יד]** וא"י שהניח וכו' - אשמעינן דגם בעכו"ם שהניח בלי רשותו כלל ג"כ דינא כמו בחמצו או בחמץ של נכרי שהופקד תחת ידו דקודם יו"ט צריך לעשות מחיצה דוקא וביו"ט שא"א לעשות מחיצה צריך עכ"פ כפיית כלי והטעם דגם בזה חיישינן שמא יבא לאכלו: **[טו]** אבל אם הוא קודם יו"ט וכו' - שאפשר לעשות מחיצה וה"ה במוצאי יו"ט דהיינו בלילה הראשון של חול המועד מכיון שאפשר לו בעשית מחיצה צריך לעשות מחיצה וכן אם הניח העכו"ם בחול המועד ג"כ צריך מחיצה עשרה אפילו יודע שהעכו"ם יחזור ויקחהו אחר יום או יומים מיהו אם יודע שהעכו"ם יחזור ויקחהו באותו יום גופא יש להקל דדי בכפיית כלי: **[טז]** אין בכך כלום - דשלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים. ולשמא יבא לאוכלו ליכא למיחש (כמו שחששו במופקד בידו והצריכוהו משום זה לעשות מחיצה) דהא החמץ הוא תחת יד העכו"ם והוא משמרו: **[יז]** להעלותו עמו - ר"ל שלא יאכלו יחדו על השלחן שמא יתערב חמץ במאכלו של ישראל: **[יח]** ואפילו בהפסיק מפה - ואע"פ דאם א' אוכל בשר וא' אוכל חלב על שלחן א' שרי אם מפה מפסקת חמץ שאני שהוא במשהו ורחוק הדבר שלא יתערב פרור אחד של העכו"ם בשל ישראל ואסור והסכימו האחרונים דאפילו אם אין לו היכרות עם עכו"ם זה דאין לחוש שמא ישכח ויאכל מחמצו ג"כ אסור ומטעם הנ"ל שמא מתערב פרור חמץ מעצמו במאכלו של ישראל. וכ"ז שאוכלים בשעה אחת אבל בשעה שאינו אוכל מותר לו להניח לעכו"ם לאכול על שלחנו רק שיזהר הישראל לנקות השלחן ולהדיחו יפה אחר אכילת העכו"ם שלא ישארו שם פרורין מחמצו וכן צריך ליזהר כשילך העכו"ם מביתו שיטול כל חמצו ולא ישתיר ממנו מאומה: **[יט]** אע"פ שקיבל עליו וכו' - שהרי

מ"מ גוף הממון הוא שלו ולא אמרו לעיל בס"א דקבלת אחריות נחשב כשלו אלא לענין זה דע"י קבלת אחריות יש לו שייכות וזכות בגוה אע"ג שאינו שלו בעצם ומשום זכות זה חייביה רחמנא בביעור אבל בהיפוך היכי שהדבר הוא שלו רק שאחר קיבל עליו אחריות בזה אין סברא לומר דהחמץ נפקע מרשותו ע"י קבלת אחריות של אחר: [\[כ\]](#) עובר עליו אף המפקיד - כצ"ל. דהנפקד ג"כ עובר אף שאינו שלו דהא קיבל עליו אחריות ויש לו שייכות בגוה וכההיא דלעיל ס"א וכנ"ל ואם אין המפקיד בביתו כיצד יעשה הנפקד בערב פסח יתבאר לקמן סימן תמ"ג ע"ש:

תמא

סימן

[\[א\]](#) מעכשיו יהא שלך - ר"ל דאמר ליה קני לך מעכשיו אם וכו' ולא בתורת שעבוד למשכון בעלמא: [\[ב\]](#) והגיע הזמן ולא פרעו וכו' - והטעם דכיון דהגיע הזמן ולא פרעו נקנה לו למפרע והו"ל חמצו של עכו"ם שעבר עליו הפסח ומותר אפילו באכילה ולהכי בעינן שיאמר לו מעכשיו וגם שיהיה החמץ ת"י דאם לא אמר לו מעכשיו הרי היה בפסח החמץ של ישראל אלא שאח"כ משהגיע הזמן ואילך נקנה להעכו"ם ואסור אפילו בהנאה לכל ישראל וכן אם לא היה החמץ ת"י לא נקנה לו החמץ כלל אפילו ע"י מעכשיו דבמאי קנה הרי לא משך אצלו. אמנם אם הקנה לעכו"ם את החמץ בקנין ומעכשיו אם לא יפרע לזמן פלוני דעת כמה אחרונים דבזה אפילו נשאר המשכון ת"י ישראל מותר אם התנה ישראל שאין מקבל עליו אחריותו של המשכון ויש מי שמחמיר בזה ועיין בבה"ל: [\[ג\]](#) מותר - היינו שהחמץ מותר להסתפק ממנו ומ"מ לכתחלה נסתפקו הפוסקים אם מותר לישראל ללוות באופן זה אפילו בלבו שלא לפדותו שכיון שבידו לפדותו בפסח א"כ אפשר דאעפ"כ עובר עליו ולכן ראוי להחמיר ולפדותו קודם פסח וכ"ש כשמכוין בשעת הלואה לפדות אחר הפסח בודאי אסור דהו"ל כמטמין בידו ^[ט"ז] וכתב בח"י אם אמר בשעת ביעור להעכו"ם שלא יפדהו עוד שוב אין איסור: [\[ד\]](#) אפילו לא הגיע וכו' - ר"ל אף שבתוך הפסח הדבר היה בספק שמא יפדהו מ"מ אין לאסור מחמת זה אחר הפסח וכדמסיים דכשהגיע וכו'. ומשמע מדעת המחבר שכתב אפילו דה"ה אם הגיע הזמן קודם הפסח ולא פדה ג"כ אין מותר אא"כ אמר לו בשעה שמשכן החמץ בידו שיהא שלו מעכשיו אם לא יפדהו והטעם דבלא מעכשיו לא קנה הנכרי את משכנו אפילו הגיע הזמן שקבעו ולא פדה משום דהו"ל אסמכתא בעלמא וממילא החמץ של ישראל הוא ואסור אפילו לאחר הפסח משום חמץ שעבר עליו הפסח וכ"כ כמה אחרונים ויש מקילין בזה ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק וכ"ז הוא רק לענין לאסור החמץ אם כבר עבר הפסח אבל אם הוא עדיין קודם פסח דהוא חשש דאורייתא בודאי יש לחוש לדעת המחמירים דהוא רק אסמכתא וע"כ יראה להחליטו להעכו"ם בשעה שהגיע זמן של הביעור: [\[ה\]](#) דכשהגיע הזמן ולא פרעו וכו' - וכתבו האחרונים דהא דמעכשיו מהני היינו דוקא כמו בנידון דידן שהלוהו מעות והחמץ היה בתורת

משכון ובזה אמרינן דמעכשיו מהני [דבודאי נתרצה להקנות לו באמת שהרי עשה לו טובה והלוהו] אבל בלי הלואה רק בתנאי בעלמא כגון שמסר לו חמצו ואמר לו אם לא אעשה לך דבר פלוני קודם פסח יהא החמץ שלך ולא קיים התנאי אע"פ שאמר לו מעכשיו ג"כ הוי אסמכתא להרבה פוסקים [אא"כ הקנה בב"ד חשוב וכפי המבואר בחו"מ סימן ר"ז סי"ד בהג"ה] והחמץ עדיין של ישראל הוא וצריך לתת את החמץ לעכו"ם במתנה גמורה קודם הפסח מיהו בדיעבד אם עבר עליו הפסח נראה שאין להחמיר לאסור החמץ: **[ו]** למפרע - קודם הפסח משום דאמר מעכשיו וכנ"ל ומסתפק המג"א בלא אמר לו מעכשיו דאסור החמץ לעולם אי מחויב לפדותו מן העכו"ם לאחר הפסח ולבערו דאל"כ הרי מתהנה שפורע חובו להעכו"ם באיסורי הנאה ובבית מאיר ובספר מקור חיים הסכימו להיתר שהרי אינו פורע חובו בידיים רק הוא נשאר ביד העכו"ם מאליו ומה שאין העכו"ם תובעו בשביל זה הנאה דממילא הוא ולית לן בה אמנם בחמץ ביד ישראל ושיעבדו לנכרי ועבר עליו הפסח דאסור בהנאה וכנ"ל בזה פשיטא דאסור ליתנו להעכו"ם דזה הנאה ממש הוא: **[ז]** בידו - דאל"ה לא נקנה לו המשכון שהרי לא משך אם לא שהקנהו לישראל בקנין המועיל ומעכשיו וכנ"ל במ"ב סק"א: **[ח]** אסור - דהוי ליה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דאסור בהנאה משום דעבר בב"י. ודע דהמחבר נקט דיניה לענין איסור החמץ ובלאחר הפסח וה"ה קודם הפסח לענין איסור ב"י שמחויב לבערו או למכור חמץ זה בזמן המכירה כשאר חמץ שלו דשמא לא יפדה העכו"ם כשיגיע הזמן כשקבעו ונמצא למפרע שהחמץ היה שלו ועובר עליו בב"י ועיין בבה"ל ואם עבר ולא ביערו ובא העכו"ם תוך הפסח לפדותו רשאי לקבל ממנו המעות ולהניחו שיטול חמצו [אחרונים]: **[ט]** אבל אם לא אמר לו וכו' - דקיי"ל ישראל מנכרי ונכרי מישראל לא קני משכון ונמצא שלא היה ברשותו עד לאחר הפסח ומשמע מדעת המחבר דה"ה בכלה זמנו קודם הפסח ולא פרעו ג"כ מותר החמץ לאחר הפסח אם לא אמר ליה מעכשיו דאסמכתא לא קניא וכבר כתבנו לעיל דיש מי שחולק על זה דאין זה אסמכתא ולדעה זו נעשה חמץ של ישראל וצריך למוכרו קודם הפסח או לבערו ויש לזוהר בזה דרבים עומדים בשיטה זו אכן אם עבר עליו הפסח אפשר שיש לסמוך אדעת המחבר בזה ומותר וכנ"ל בס"א: **[י]** ואין אחריותו עליו - דאי אחריותו עליו בלא"ה אסור דלא גרע מאם היה חמץ של עכו"ם אצלו בפקדון בעלמא באחריות דעובר עליו וכדלעיל סימן ת"מ: **[יא]** מותר - ואפי' אם נראה מדעת הנכרי שדעתו לשקוע בידו אפ"ה אינו עובר עליו כ"ז שלא מכרו לו בפירוש, וכ"ז באם היה המשכון בין ישראל לנכרי אבל ישראל הממשכן ביד ישראל חבירו אפילו בלי מעכשיו נמי קני המלוה ועובר עליו משום דישראל מישראל קונה משכון ועיין לעיל סוף סימן ת"מ דגם הלוח עובר כיון דגוף החמץ שלו:

[א] תערובת חמץ וכו' - הנה המחבר לא איירי כ"א לענין הלאו דבל יראה ובל ימצא דלענין זה ס"ל דעובר על לאו זה אפילו אין בו כזית בכדי אכילת פרס ואף דלענין אכילה אינו חייב כרת לכולי עלמא אלא אם כן יש בו כזית בכדי אכילת פרס ויש דסבירא ליה דאפילו לאו אין בו כ"כ דליכא בתערובות שיעור כזית בכדי אכילת פרס מכל מקום לענין בל יראה ובל ימצא עובר עליו כיון שכל חלקיו מונחין בכלי אחד הרי הן מצטרפין זה עם זה כיון שיש שם ביחד כזית חמץ ודוקא מין בשאינו מינו דאינו בטל מדאורייתא ברובא לדעת הסוברים דטעם כעיקר מדאורייתא אבל מין במינו כגון קמח של תבואה חמוצה שנתערב בתוך קמח שאינה חמוצה דמדאורייתא ברובא בטל ומותר לאכלו מכ"ש שמותר לשהותו מדאורייתא אך מדרבנן מ"מ אסור לשהותו דלמא יבא לאכול ממנו בפסח וצריך לבערו קודם הפסח ואם נזכר בפסח צריך אז לבערם ומ"מ אם עבר ושהה עד לאחר הפסח מותר כיון דלא עבר בב"י ובב"י כמבואר לקמן סוף סימן תמ"ז. וכן היכא דאיכא ששים אף מין בשאינו מינו דינא הכי דאף דאיסורו במשהו הרי אינו רק מדרבנן וה"ה שארי דברים שאין בהם איסור דאורייתא להשהותם רק מדרבנן צריך לבערם בע"פ ואם שכח ונזכר בפסח צריך אז לבערם ואם עבר ולא ביערם עד לאחר הפסח מותרין באכילה ואם אין בו חמץ בעין אלא טעם חמץ כגון שבישל איזה דבר עם חמץ והסיר החמץ ולא נשאר בו אלא הטעם דלא היה בו ששים לבטלו אף דאסור לאכלו מדאורייתא משום טעם כעיקר מ"מ לענין בל יראה מצדד הח"י דאינו עובר כיון דאין בו ממשו של איסור ומ"מ מדרבנן בודאי אסור לשהותו וצריך ביעור בנמצא תוך פסח ואם עבר ושהה עד אחר הפסח אין לאסור בהנאה דכיון שלא עבר על איסור של תורה במה שהשהה אותו לא קנסוהו חכמים לאסרו ובאכילה אפשר שכדאי להחמיר ויש חולקין וס"ל דכיון שאסור באכילה מן התורה חייב בביעור ג"כ מן התורה וממילא אם עבר ולא ביערו גם לאחר הפסח אסור בהנאה ובמקום הפסד מרובה יש להקל כדעה הראשונה. וכל זה בתבשיל שקיבל טעם החמץ עצמו אבל תבשיל שנתבשל קודם הפסח בקדירה שבישל בה חמץ בו ביום אע"פ שאין בתבשיל ששים כנגד חמץ שנפלט לתוכו מן הקדירה מותר להשהותו עד אחר הפסח [ויזהר להצניעו בחדר שאינו רגיל לילך לשם כמו שיתבאר בסימן תנ"א] ורק באופן שלא יהיה כבוש בתוך הפסח בכלי חמץ דהיינו שהורק לכלי פסח. ואם נתבשל או נכבש לכתחלה בתוך הפסח בכלי חמץ אפילו אינו בן יומו צריך לבער [ח"א]: **[ב]** עוברים עליו וכו' - אבל חמץ נוקשה אינו עובר עליו משום בל יראה ובל ימצא ורק מדרבנן צריך לבערו ונוקשה מקרי דבר שאינו חמץ גמור כמו אותן שהסופרים מדבקיין בו ניירותיהם שעושין מקמח ומים או עיסה שלא נמצא בה עדיין שום סדק רק שהכסיפו פניה או שאינו ראוי לאכילה רק קצת [ודוקא שמעולם לא היה ראוי לאכילה אבל אם נתקלקל בעיניו עד שיפסל מלאכול לכלב וכדלקמן בס"ב] ואם עבר עליו ולא ביערו עיין לקמן. בסוף סימן תמ"ז: **[ג]** המוריי"ס - מין מאכל הנעשה משומן דגים עם קמח קלוי מעט ומים וכותח נעשה ממלח וממי חלב ומתערב בתוכו גם פירורי פת ושכר המדי נותנין בו שעורין ומים

להחמיצו: [ד](#) וכל כיוצא באלו וכו' - כגון חומץ האדומי ושאר דברים דקחשיב במשנה (דף מ"ג) שיש בהם תערובות חמץ. ויין שרף הנעשה מחמשה מיני דגן הסכימו האחרונים דהוי חמץ גמור וגרע מתערובות חמץ ועיין בח"י ובמקו"ח דה"ה אם נעשה משמרי שכר ועיין בפמ"ג: [ה](#) ואינו ראוי לאכילה - ולא גזרינן דלמא אתי למיכל כיון שאינו ראוי לאכילה כלל משא"כ חמץ נוקשה דראוי לאכילה קצת אסור להשהותה: [ו](#) הרי זה מותר לקיימו - שהעורות גורמין שמסריח מיד: [ז](#) חייב לבער - דעדיין ראוי לאכילה הוא כשמגיע זמן הפסח וכיון שנתחייב בביעור אף אם לא ביערו ונשתהא עד תוך הפסח חייב לבער אף שאז כבר נתקלקל וכדלקמיה בס"ב לענין פת שעיפשה: [ח](#) מותר לקיימן בפסח - ולענין אכילה יתבאר לקמן בס"ד: [ט](#) שעיפשה וכו' - ודוקא שעיפשה קודם זמן איסורו דאם עיפשה אחר זמן איסורו אף שעיפשה כ"כ עד שאינו ראוי לכלב מ"מ חייב לבער כיון שנתחייב בה קודם שנתעפשה: [י](#) מלאכול הכלב - דאז אינו חייב בביעור דהוי כעפרא בעלמא אבל אם לא נפסל מאכילת כלב אף שלאדם נתקלקל ואינו ראוי מ"מ עדיין חייב לבער כחמץ גמור מפני שראוי לחמץ בה עיסות אחרות: [יא](#) ומלוגמא - היינו תחבושת עשויה מקמח ותאנים וכיוצא בהם שאדם לועס ונותן ע"ג המכה: [יב](#) שנסרחה - והיינו נמי דוקא שנסרחה מאכילת כלב כמו בפת הנ"ל. ואם החמיצה ולבסוף נסרחה אינו מותר לקיימה אלא כשנסרחה קודם פסח כנ"ל גבי פת ואם נסרחה קודם שהחמיצה אפילו בפסח שרי דכיון שנפסדה קודם שנתחמצה הו"ל כפת שנתעפש קודם זמן איסור: [יג](#) שכבסו אותן וכו' - ר"ל אפילו סמוך לפסח: [יד](#) בחלב חטה - היינו אפילו אם נראה עליהן קצת ממשות החמץ: [טו](#) וכן ניירות וכו' - היינו ג"כ אפילו אם ממשות החמץ נראה קצת מבחוץ והטעם בכל אלה מפני שכבר נפסדה צורתו וכמו שמפרש: [טז](#) מותר לקיימן - מ"מ אסור להציע בגדים המכובסים בחלב חטה על השלחן דלפעמים נמצא עליהן קצת ממשות מהחמץ ויש לחוש שמא יפרך קצת מהן לתוך המאכל וכ"ש שאסור להניח בתוכן קמח של פסח וצעיפי נשים הרגילין לתקן עם קמח עד שנעשין עבין קצת שדרך ליפרך מהן אין ללובשן בשעת אכילה והמדקדקים נוהגים שלא לכבס בגדים וצעיפים בתוך ל' בחלב חטה אלא בשאר מינים שאינם מחמשה מיני דגן: [יז](#) ויש מחמירין וכו' - דס"ל דכשניכר מבחוץ מקרי צורת החמץ עומדת עדיין אף שנתייבש ואין היתר לדידהו לענין דיבוק ניירות בחמץ אלא באופן שאין נראה מבחוץ ממשות החמץ. ובדיבוק הניירות בחלון צריך לדידהו לעשות הבצק בלילתו רכה מאד ויכניס כל הבצק בין הדבקים שלא יהיה מבצבץ לחוץ כלל. מיהו אם נעשו קודם שלשים יום לכו"ע אין לחוש אף שנראה מבחוץ מפני שבודאי כבר נתקשו ומאיסי ודמיין לפת שנתעפש עד שנפסל מאכילת כלב וכן אם כל הדיבוק של חמץ בנייר היה פחות מכזית אף בתוך ל' יום א"צ לבער לכו"ע: [יח](#) שנתערב בו - ר"ל קודם הפסח ואפ"ה אסור לאכלו דחוזר וניעור בפסח: [יט](#) חמץ - היינו חמץ מעליא ורק ע"י שנתערב אינו ראוי למאכל דאי היה חמץ נוקשה קודם שנתעפש מותר להרבה אחרונים לאכול ואפילו כשנתערב תוך הפסח: [כ](#) כל אדם - רק

לחולים: **[כא]** אע"פ שמותר לקיימו אסור לאכלו - ואף שאינו ראוי לאכילה מ"מ כיון דהוא אכלו אחשביה: **[כב]** הרי זה אסור לאכלו - ומ"מ בהנאה מותר כשנעשה התערובות קודם פסח וכמו בפת שעטיפה לעיל בס"ג. ולענין רפואה עיין בסימן תס"ו שם באחרונים: **[כג]** דיש חולקים ומתירים וכו' - ס"ל דכיון שכבר נתבטל קודם פסח לא אמרינן דחוזר וניעור אך מה שסיים והכי קי"ל הוא פלא דהרי הוא כתב שם דהמנהג להקל בזה ולומר שכבר נתבטל הוא רק דוקא כשנתערב לח בלח ולא כשנתערב יבש ביבש אח"כ מצאתי שכבר התעורר בזה החמד משה: **[כד]** חייבים לבערו - ועובר משום בל יראה אם לא ביערו. וגם יש בו כרת בשתייתו אם איכא כזית בכדי אכילת פרס ואפילו אי לית ביה שיעור זה עכ"פ טעם חמץ יש בו וקי"ל טעם כעיקר דאורייתא. אם נתערב השכר בדבר אחר אותו התערובות אסור בפסח ועיין בפמ"ג מה שכתב בזה: **[כה]** אם העמיד - אפילו יש בהגבינות ששים נגד החלא לא בטיל החלא דדבר המעמיד אפילו באלף לא בטיל ולא עוד שכל דבר המעמיד הרי הוא חשוב כאלו הוא בעין ממש ולפיכך מי דבש (שקורין מע"ד) שהחמיצו בשמרי דבש שבישל כל השנה ודבש הראשון שבישל היה מחומץ משמרי שכר וזה שבישל עתה רביעי או חמישי וכן לעולם חייב לבער אפילו מי דבש האחרון שכל אחד מהן ע"י המעמיד נעשה כולו חמץ ובזה אין להקל לשתות אפי' ביו"ט אחרון של פסח רק באותו מע"ד שאין בו חשש זה רק שנתבשל בכלי חמץ יש מקילין ביו"ט אחרון לשתותו מטעם דסתם כלים אינן בני יומן [אכן במקומות שמבשלין המע"ד בכל השנה ביורות שמבשלין בו יין שרף דהוי דבר חריף וחזק ונותנין טעם לשבח במע"ד כידוע לא מהני מה שאינו בן יומו ועיין סי' תמ"ז ס"ה בהג"ה ובמ"ב] וכל זה כשמע"ד הראשון הועמד בשמרי שכר לבד [וכן מי דבש השני בשמרי מי דבש הראשון בלבד וכן כולם] אבל אם בשמרי שכר בלבד לא היה די להעמידו וערבו בו גם דבר אחר המעמיד שאינו חמץ ובהצטרפותם הועמד הרי הוא מותר אף בשתיה בפסח אם יש בו סי' כנגד שמרי השכר דכל זה וזה גורם (פירוש איסור והיתר) להעמידו הרי זה מותר אם אין בכח האיסור בלבד להעמידו כמו שנתבאר ביו"ד סימן פ"ז: **[כו]** בחלא וכו' - או ביי"ש הנעשה מתבואה שהעמידה בשמרי שכר. אם העמיד הגבינה ע"י קיבה והיא נכבש תחלה בכלי חמץ מעל"ע אסור לאוכלה ומותר להשהותה [רדב"ז] ועיין באחרונים שמצדדים דאם הועמד קודם פסח אין לאסור רק אם לא היה בגבינה ששים נגד הקיבה ובפסח דאיסורו במשהו אסור בכל גווני: **[כז]** חייב לבער - בע"פ וכן אם שפכו על הגבינות אחר שנעשו כבר יי"ש כדי לחזקם חייב לבערם אף שיש סי' בגבינות כנגדם דלטעמא עבידי ולא בטלי ומיהו כ"ז אינו אלא מדרבנן ובדיעבד אם שכח ולא ביערו בין בדבר המעמיד בין בדבר דלטעמא עבידא ועבר עליו הפסח יש להתיר במקום הפסד מרובה בהנאה ע"י השלכת הנאת המעמיד לים המלח וכן בעיסה שנתחמצה בשמרי שכר שחייב לבערה מן הדין אפילו יש בעיסה ששים נגדה ומטעם מעמיד דאין בטל אפילו באלף וכנ"ל אם שכח ולא ביערה ועבר עליה הפסח יש להתיר במקום הפסד מרובה ע"י השלכת הנאת המעמיד לים המלח: **[כח]** ויש להם ע"מ שיסמוכו - ר"ל דאין ללעוג על המנהג לומר שהוא מנהג שטות וחומרא יתירא אלא יש לזה סמך מן הירושלמי דאיתא שם הטח ביתו בצק חייב לבער:

[כט] יטיח עליו וכו' - וזה מהני אפילו יש במקום ההוא כזית ויותר וכדלקמן בס"ט ע"ש: **[ל]** אם יש כזית וכו' - ר"ל אף דבודאי מבטל ליה כשעשוי לחזק בו שברי העריבה אפ"ה כיון דחשיב לא בטיל: **[לא]** עשוי לחזק בו וכו' או לסתום וכו' - ואין חילוק בין אם היה זה בשולי העריבה או למעלה בשפתה: **[לב]** בטל במיעוטו - היינו אע"ג דאיכא פלגי זיתי טובא בשטח כל העריבה כיון דאינן במקום אחד בטל כל אחד במיעוטו לגבי הכלי: **[לג]** ואם לאו חייב לבער - ודוקא כשיש בין הכל כזית דאז הכלי מצרפו אבל כשלא נשאר בין הכל כזית א"צ לבערו ואפילו אין עשוי לחזק וכדמוכח בס"א אכן באמת יש מחלוקת בין הפוסקים בזה דדעת הרבה פוסקים דאפילו פחות מכזית צריך ביעור ודוקא כשראו לאכילה קצת אבל אם היה מטונף קצת ופחות מכזית א"צ לבער לכו"ע: **[לד]** כל שאלו ינטל החוט וכו' - דהיה החוט עב וע"כ הוא מצרפן והוי כזית במקום אחד ולכן אינו מועיל אפילו היה עשוי לחזק: **[לה]** אינו צריך לבער - ודוקא בשהיו במקום העשוי לחזק העריבה דאל"ה הכלי מצרפן וכנ"ל: **[לו]** שפעמים מקבץ אותם - בעת שמכבד הבית והוי במקום אחד: **[לז]** דבוקים וכו' - ר"ל בגומות שיש בהן כדי להשוותן והוי כמו עשוי לחזק דמבואר לעיל בס"ז דבזה אינו חייב לבער אא"כ יש כזית במקום אחד וי"א דאפילו אין דבוקים א"צ לבער כיון דהוי פחות מכזית כ"א ואחד במקומו ולא חיישינן בזה שיתקבצו במקום אחד. ומ"מ ביטול צריך לכו"ע ואם לא ביטל קודם זמן איסורו צריך לבער אח"כ: **[לח]** מבטלו בלבו ודיו - דזהו בעיא בגמרא אם מצטרפין ולכן כיון שביטל אח"כ הו"ל ספיקא דרבנן וא"צ לבדוק: **[לט]** קודם זמן איסורו ונפסל וכו' - ר"ל שנפסל מאכילת כלב קודם זמן איסורו דאם קודם פסח לא נתקלקל רק מאכילת אדם ובתוך הפסח נתקלקל ביותר עד שאינו ראוי לאכילת כלב היה חייב לבער כיון שבשעה שהגיע זמן חיוב הביעור היה ראוי עדיין לאכילת כלב: **[מ]** קודם זמנו - לאפוקי לאחר זמנו לא נפקע איסורו עד דשריף ליה לגמרי: **[מא]** או שייחדו לישיבה וכו' - שהיה לו גוש עבה של חמץ בין עיסה קשה ובין פת וייחדו לישיבה קודם פסח ואף דבדעתיה סילקו מתורת אוכל ובטלו רק לזה אפ"ה כ"ז שלא טח בטיט לא מהני ביטולו. וטח בטיט לחודיה לא מהני כ"ז שלא ייחדו לישיבה: **[מב]** וטח אותו בטיט - ובזה מהני אפילו לא נפסל החמץ מאכילה והטעם משום דבטליה ע"ז משם אוכל. והנה מלשון המחבר משמע דצריך לטוח אותו מכל צד אבל בגמרא איתא וטח פניה בטיט ואולי דמפרש פניה היינו פני הפיכת שאור מכל צד: **[מג]** מותר לקיימו בפסח - וה"ה דמותר בהנאה אבל באכילה אסור מדרבנן עד אחר הפסח ואע"ג דאכילה שאינה ראויה היא דהא נפסל לכל מ"מ כיון שהוא רוצה לאכול אסור דהא אחשביה ודוקא בזה דאחשביה אבל אם נפל ממילא חמץ זה שנפסל מאכילת כלב לתוך המאכל אפילו רק ברובו אין לאסור לאכול אותו המאכל דהא חמץ זה הוא כעפרא בעלמא. ואלמוד"י שעושין משומן דגים עם לחם קלוי קודם הפסח אם ידוע לו שהלחם היה קלוי כ"כ עד שאינו ראוי לאכילת כלב מותר לקיימו בפסח ולמכור לעכו"ם אבל אסור לאכלה ואם אינו ידוע לו אסור אף לקיימו וליהנות ממנו:

[מד] דיו שהוא מבושל וכו' - ר"ל קודם זמן הביעור והטעם דעפצים ושאר דברים המרים שנתערב בו בודאי פגמוהו להשכר עד שאינו ראוי לשתייה אף לכלב ולכך מותר לכתוב בו במועד אבל אם בישל נכרי בפסח את הדיו הנ"ל אסור לכתוב בו כיון שלא נפסל השכר מאכילת כלב קודם זמנו: **[מה]** מותר לכתוב בו - ולא חיישינן שמא ישכח ויתן קולמוסו לתוך פיו כדרך הסופרים וחמץ שנפסל מאכילת כלב הלא אסור באכילה וכנ"ל דזה דוקא כשאכלו בכונה ומשום שהוא אחשביה משא"כ בזה שהוא שלא בכונה אין קפידא [מ"א בשם תה"ד]: **[מו]** אין לסמוך וכו' - לא מיירי לענין להגעילן ולהשתמש בהן בפסח דבזה א"צ לצירוף כזית דהא אפילו ישאר משהו אסור אלא מיירי לענין להצניען: **[מז]** אי אפשר לנקרן - לאו דוקא אלא ר"ל דברוב הפעמים לא יוכל לנקרן כראוי ולכן יש להחמיר משום חומרא דחמץ בכל גווני וכתבו האחרונים דהכא מיירי בעריבות העשויות מנסרים גדולים שלשין בהם פת שיש חריצין בין נסר לנסר ומצוי שם חמץ אבל עריבות קטנות העשויות מחתיכה אחת ואין בהם שום סדק פשיטא דיוכל לנקרן כדי להצניען אבל לא להשתמש בהן בפסח ואם עבר ולש בהם בפסח אחר הגעלה מותר: **[מח]** עד לאחר הפסח - לא שיאמר לנכרי כן אלא יתנם לו במתנה גמורה אלא שאחר הפסח יכול לחזור וליתנם ממנו וכמו שנתבאר בסימן תמ"ח: **[מט]** וה"ה לבצק וכו' - וכתב מהרי"ל דכן המנהג בדפי מולייתא ועצים מגלגלין וכל הכלים ששמשו בהם עיסה לטוחן בטיט או למכור לנכרי. ולפי מה שכתבו האחרונים הנ"ל אם עשויות מחתיכה אחת די כשמנקרן היטב ומצניען במקום צנוע: **[נ]** בכלים שמניחין בהן קמח - דשמא יש עליהם חשש חימוץ ונכנסו בין הסדקים: **[נא]** בכלים שמניחים בהם פת - היינו סלים של נצרים עפני שיש בהם גומות וא"א לנקרן ויש להטמינם בחדר שאינו רגיל לילך שם: **[נב]** וצריכה כיבוס - היינו כיבוס יפה בחמין ואפר וחביטה [אחרונים] ועיין לקמן סימן תנ"ג ס"ו ובמ"ב שם:

תמג

סימן

[א] אסור בהנאה - מדאורייתא ויליף בגמרא מדכתיב לא תאכל עליו חמץ כלומר על קרבן הפסח וקבלו חז"ל דר"ל לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח דהיינו מחצות היום ואילך שהוא בין הערבים ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אכן עדיין אין על אכילתו חיוב כרת עד הלילה וכן לענין בל יראה ובל ימצא הסכימו כמה פוסקים דאין עובר במה שמשהו החמץ משש שעות ומעלה כ"ז שלא הגיע ימי הפסח גופא מדכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וגו' ולא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים ומ"מ אף שאינו עובר בבל יראה עובר בכל רגע ורגע שמשהו החמץ בביתו על מ"ע דחשביתו שאור מבתיכם דקאי על ע"פ משש שעות ולמעלה כמבואר בש"ס: **[ב]** ואפילו חמצו של עכו"ם - דהא באורייתא לא כתיב חמצך אלא חמץ סתמא בין דישראל ובין דעכו"ם והאי דינא עקרו הובא בפוסקים לענין פסח והרמ"א העתיקו

הכא להשמיענו דה"ה דאסור גם משש שעות ולמעלה: [\[ג\]](#) שתי שעות קודם - הטעם משום יום המעונן דאדם עשוי לטעות אז שתי שעות כיון שאין שמש זורחת ואפילו חמץ נוקשה שהוא חמץ דרבנן ג"כ אסור באלו השתי שעות וכ"ש חמץ ע"י תערובות ובתשובת נודע ביהודה סימן כ"א מיקל באכילת נוקשה בשעה חמישית: [\[ד\]](#) הרבה ביחד - אפילו דבר שנקרא שם בעליו עליו כגון שמכר אוצר של יין שרף לא גזרינן שיחשדוהו שמכר לו הישראל בפסח כשיראו שהעכו"ם מחזיק בהן בפסח כיון שמכר לו עכ"פ בשעה המותרת למכור [אחרונים דלא כב"ח]: [\[ה\]](#) ובלבד שיעמוד עליהם - ודין זה שייך ג"כ קודם אלו השתי שעות דמליל י"ד ואילך שמחוייב בבדיקת החמץ מחוייב להזהר בזה: [\[ו\]](#) אסרוהו גם בהנאה - גזירה אטו שעה שביעית דאסור מן התורה בהנאה וע"כ אסור אז למוכרו לעכו"ם ולא ליתן לו במתנה ולא להאכילו לבהמה חיה ועוף. אם יש לקבור מת בע"פ בבוקר אם יש שהות לקבורו וישאר זמן לאכילת חמץ יקברו המת קודם אכילה דהא אין נכון לבני החבורה לאכול קודם קבורת המת כמבואר בסימן תקכ"ו בט"ז סק"ו ואם הזמן דחוק ואפשר שלא ישאר זמן לאכילה מוטב לאכול מקודם ולקיים אח"כ ביעור חמץ בזמנו ואח"כ יתעסקו בצרכי קבורת המת: [\[ז\]](#) לפי ענין היום - היינו דלעולם חשבינן היום לשתיים עשרה שעות וממילא בימים הארוכים משערים בשעות גדולות ולפיכך בשנת העיבור מותר לאכול עד שליש היום אע"פ שהיום ארוך יותר משתיים עשרה שעות שלנו כגון שמגיע לשליש היום חמש שעות ודע דלפ"ז ה"ה במדינות שהימים שלפני הפסח קצרים מחלקין הי"ב שעות לשעות קטנות ואינו רשאי לאכול רק עד שליש אותו היום: [\[ח\]](#) עד שליש היום - וחושבין את היום מעלות השחר עד צאת הכוכבים כ"כ הרבה אחרונים וי"א דחושבין מהנץ החמה עד עת השקיעה ועד שליש מזה השיעור יהיה מותר לאכול חמץ והוא קולא בעניננו ודעת הגר"א כמותם ולכתחלה טוב להחמיר כדעה א': [\[ט\]](#) וי"א עד שתי שעות וכו' - היינו שעות בינוניות שכל אחת א' מכ"ד במעל"ע וע"כ אפילו אם היום ארוך מותר לאכול יותר משליש היום והיינו עד סוף שעה עשירית מחצות הלילה וכן לענין מכירת החמץ מותר לדעה זו עד סוף שעה אחת עשרה וכתבו הפוסקים שהעיקר כדעה הראשונה ואין לאכול כ"א עד שליש היום וכן לענין מכירת חמץ שזמנו שעה אחת יותר חשבינן שעות זמניות ומ"מ בדיעבד אם לא מכר עדיין וההפסד מרובה יש לסמוך אדעה אחרונה ויש לו שהות למכרו עד שעה קודם חצות: [\[י\]](#) יעכבנו עד שעה חמישית - ר"ל בתחלתו ולא ימכרנו מקודם שמא יבוא בעליו ויקחנו: [\[יא\]](#) ימכרנו לעכו"ם - דהו"ל כמשיב אבידה דהא אח"כ יאסר בהנאה. ואם הוא מסתפק שבשעה חמישית אפשר שלא ימצא קונים כלל מותר למכרו מקודם [כן ביאר המקו"ח דברי המ"א ועיין בביאור הלכה]. עוד כתבו המ"א וש"א דבמקום שיכול למוכרו לעכו"ם ויחזיר לו העכו"ם אחר פסח [כמנהג מכירת חמץ שלנו] אסור למוכרו מכירה חלוטה: [\[יב\]](#) חייב לבערו וכו' - דעת מ"א דאם היה באפשר לו למכרו ונתעצל ולא מכרו עד שהוצרך לבערו חייב לשלם אח"כ דמי הפקדון למפקיד אף שהוא ש"ח דפשיעה הוא דהו"ל למוכרו קודם זמן איסורו ובח"י מחלק

בזה בין אם הוא ש"ח או שומר שכר ורוב אחרונים מסכימים דבין שומר חנם ובין שומר שכר פטור דזה לא נכנס בכלל שמירה שלא קיבל עליו אלא לשמור את החפץ שיהא ברשות בעליו ושיחזירו לו בשלימות אבל לא קיבל עליו למוכרו שהרי אדרבה במכירה זו מוציאו מרשות בעליו ואינו צריך למוכרו אלא מטעם מצות השבת אבידה ולא מצינו שמחוייב לשלם מי שאינו משיב אבידה. מיהו אם החמץ הוא ממושכן אצלו ועבר שעה ה' ולא מכרו ואח"כ כשהגיע זמן איסורו הוכרח לשרפו בזה מסתברא דהפסיד חובו עכ"פ וכדעת המ"א דדעת כל ממשכן הוא בודאי שכל זמן שלא יחזיר לו המלוה משכנו לא יוכל לתבוע ממנו חובו וא"כ יהיה המלוה אנוס באבדת המשכון כגון שיגזלו ממנו לסטים וכי"ב משאר אונסים אבל כאן שהיה אפשר להמלוה למכרו קודם הפסח ולא מכרו הרי עצלותו גרמה הפסד המשכון שנאסר בהנאה ואין זה אונס [ופשוט דאם מכרו בע"פ אע"פ שמכרו בזול אין עליו כלום וההפסד הוא על הלוח. ט"ז] מיהו אם המשכון הוא בעין כגון שלא בערו המלוה לאחר זמן הביעור והשהה אותו עד לאחר הפסח אפשר דיכול לומר לו הרי שלך לפניך אע"פ שאינו שוה עכשיו כלום דחסרון שאין ניכר הוא ולא הפסיד חובו: **[יג]** בזמן איסורו - בשעה ששית ואע"ג דאפשר שבעל החמץ מכרו לעכו"ם במקום שהוא באחד מדרכי הקנינים מ"מ כיון שיש כאן ודאי חמץ וספק מכרו בעליו לעכו"ם וספק לא מכרו אין ספק מוציא מידי ודאי וחייב לבערו: **[יד]** אפילו אם אינו חייב באחריותו - ואפילו אם לא קיבל עליו שמירה כלל [אחרונים] ואע"ג דהוא אינו עובר עליו מ"מ צריך לבערו כדי שלא יעבור עליו המפקיד דכל ישראל ערבים זה בזה [ב"ח ומ"א] ודעת הגר"א דיש עליו חיוב מן התורה לבער אף שהחמץ אינו שלו כיון שהחמץ בביתו והוא של ישראל וכן דעת הצ"ח ובית מאיר ע"ש: **[טו]** אחר שש שעות - ר"ל אע"ג דאז אסור בהנאה מן התורה לרוב פוסקים וא"כ הלא קעבר בקנייתו אדאורייתא אפ"ה בדיעבד אינו תופס דמיו דלא מצינו שיתפוס האיסור על הדבר שהחליף כ"א בע"ז והקדש ושביעית ולפי"ז ה"ה אלא מדרבנן כמבואר בחולין ד' ע"ב ברש"י ותוס' ומסתברא דה"ה לפי"ז אם מכר בתחלת שש דג"כ איסורו מדרבנן הוא אסור לו ליהנות מן הפסח גופא ג"כ אינו תופס דמיו: **[טז]** מותר - היינו אפילו למי שקנהו גופא וכ"ש דלאחרים שרי ליהנות מאותו דבר. ודע דדעת המחבר לאו דברי הכל הוא דיש מגדולי הפוסקים שסוברין דאע"ג דלאחרים שרי ליהנות מחלופי חמץ דחמץ אינו תופס דמיו בדיעבד מ"מ לבעל החמץ עצמו קנסו רבנן שלא יהנה מן הדמים כיון דעביד איסורא ואינו מותר לדידיה אלא בשמכרו או החליפו אחרים חמצו שלא בידיעתו ויש להחמיר כדעת פוסקים אלו שלא במקום הפסד מרובה. ודע עוד דאף לדעה זו אם עבר וקנה מן הדמים איזה דבר מותר ליהנות מאותו הדבר דהוי חליפי חליפין ושרי. עוד כתבו האחרונים דאפילו לפי דעת המחמירים בחמץ לאסור בחליפיו לדידיה גופיה מ"מ היינו דוקא שלקח חליפי חמץ בשעה שנתן החמץ אבל אם לקח את חליפי החמץ לאחר זמן לכו"ע מותר אף לדידיה דכיון שלקח הנכרי את החמץ לרשותו נקנה לו החמץ מיד ע"י לקיחתו ומה שניתן לו אח"כ דמיו או חליפיו הרי הם כמתנה בעלמא ואינם

שייכים כלל לחמץ ולא מיקרי חליפיו: [\[יז\]](#) אינו תופס דמיו - והחמץ עצמו לעולם עומד באיסורו בכל מקום שהוא ואסור לכל אדם ליקח אותו מהעכו"ם אפילו חזר העכו"ם והחליפו באחר ואפילו מכר הישראל להעכו"ם אחר הפסח דכיון דחכמים הטילו איסור עליו הרי הוא כחתיכה דאיסורא. כתב ח"י דגן שנתחמץ ועבר עליו הפסח ונזרע גדוליו מותרין דגדולין הוי כחליפין ובספר מקור חיים חולק עליו ודעתו דגדולין גרע מחליפין ולכו"ע אסור ועיין בתשובת ח"ס או"ח סימן ק"ד:

תמד

סימן

[\[א\]](#) בודקין וכו' - וצריך לברך על הבדיקה וגם לבטל כמו בשאר שנים בליל י"ד [אחרונים]: [\[ב\]](#) ליל י"ג - שלמחר בע"ש א"א לבדוק דאין בודקין לאור החמה וכנ"ל: [\[ג\]](#) ומשיירין וכו' - וצריך ליזהר להניחו במקום מוצנע וכדלעיל סימן תל"ד סעיף א': [\[ד\]](#) לצורך השבת - ובשבת זה משכימים להתפלל ולא יאריכו הרבה כדי שיהיה להם שהות ולא יבואו לידי מכשול [אחרונים]: [\[ה\]](#) לא במצה - דהא אסור לאכול מצה בע"פ וכדלקמן בסימן תע"א: [\[ו\]](#) מצה עשירה - היינו שנילושה במי פירות לבד: [\[ז\]](#) קודם שעה עשירית - דמשם ואילך אפילו מצה עשירה אסור לאכול כדי שיאכל מצה לתאבון וכדלקמן בסימן תע"א ס"ב: [\[ח\]](#) יקיים וכו' במיני פירות - עיין לעיל בסימן רצ"א ס"ה דיש דעות בפוסקים אם צריך לעשותה דוקא בפת או דסגי ג"כ בשאר דברים ולזה אמר דבשעת הדחק כזה יכול לסמוך על המקילין וע"ש דיותר טוב בבשר ודגים מבפירות. וה"ה דיכול לקיים בתבשיל (כגון קניידליך) אך יש נ"מ דזה אינו מותר רק קודם שעה עשירית והיכא שמקיים בפירות או בבשר ודגים יוכל לקיים אפילו אחר שעה עשירית אך בכ"ז יזהר שיאכל רק מעט ולא למלא כריסו כדי שיאכל מצה לתאבון. ועיין באחרונים שכתבו דטוב ג"כ שיחלק סעודת שחרית של פת לשנים דהא י"א דיוצא בזה ידי סעודה ג' וכ"כ בביאור הגר"א דנכון לעשות כן אך כ"ז אם יש לו שהות לברך בינתים ולהפסיק איזה שהות כדי שלא יהיה בכלל ברכה שאינה צריכה: [\[ט\]](#) קודם חצות - לאו דוקא ור"ל בתחלת שעה ששית כמו בשאר שנים: [\[י\]](#) וביום השבת יבטלנו - וכדלקמן בס"ו ואינו צריך לבטל בע"ש בשעת ביעורו דסוף סוף יהיה צריך לבטל ביום מחר שהרי חוזר וזוכה בפת שמשייר לצורך השבת ויש לחוש שמא ישאר מהם מעט: [\[יא\]](#) דייסא וכיו"ב - דבר שדרכו לידבק בכלי כי יצטרך להדיחם אחר האכילה משום איסור חמץ ואסור כיון שאין צריך להם שוב באותו היום כבסימן שכ"ג ס"ו: [\[יב\]](#) הצנומה - יבשה: [\[יג\]](#) וא"א לקנחו - דאם אפשר בקינוח לבד אסור להדיח שלא לצורך: [\[יד\]](#) יש להדיחו מעט - ר"ל רק בכדי שיעבור החמץ וכדמסיים ואע"ג שהוא שלא לצורך שבת שרינן בדיעבד משום איסור חמץ. ומ"מ אם אפשר להדיח ע"י עכו"ם עדיף אם א"א בקינוח. כתבו הפוסקים שטוב שיבשלו בכלים חדשים המוכנים לפסח. וכהיום נהגו בכמה מקומות במדינתנו שאחר התפלה אוכלים מאכלים קרים של

חמץ ואחר חצי היום אוכלים תבשילים חמים שעמדו בתנור ושנתבשלו בכלים של פסח ויוצאים בזה סעודה ג': [\[טו\]](#) ינער המפה - ואותן פירורין דקים וקינוח הקערות אין צריך להוציאן מרשותו דנדרסין ברגלים ומתבערים מאליהן ומ"מ טוב שיכבד הבית אח"כ ע"י עכו"ם ואם אין לו עכו"ם יכבד בעצמו ע"י שינוי בבגד [אחרונים]: [\[טז\]](#) יכול ליתנו וכו' - במתנה גמורה ושריין זה בשבת לצורך מצוה כדי שלא יהיה החמץ ברשותו וכמו שנתבאר בסימן ש"ו: [\[יז\]](#) ע"מ שלא לצאת בו - לאו דוקא ור"ל שלא ע"מ לצאת בו ואפילו בסתמא שרי ולאפוקי היכא דאמר לו ישראל בהדיא דאסור משום שבות דאמירה לעכו"ם ומ"מ בעל נפש ראוי שיתנה עמו ע"מ שלא להוציא [כן משמע בהגהת מיימוני שם]: [\[יח\]](#) לר"ה - אבל לכרמלית דאינו אלא שבות מותר אפילו לומר לו בהדיא להוציאו דשבות במקום מצוה שרי. ועיין בסימן שמ"ה דיש דעות בפוסקים דר"ה הוא דוקא בששים רבוא ולדידהו כל עיירות שלנו כרמלית הן: [\[יט\]](#) דרך הערמה - ר"ל אף דדעתו היה שיוציאנו לחוץ מ"מ שרי כיון שאינו אומר לו בהדיא: [\[כ\]](#) ודבר מועט - אבל הרבה אסור דמוכחא מילתא שנותן לו להוציאם מיהו דבר מועט מותר ליתן לו אפילו כמה פעמים דעכ"פ אינו אלא הערמה ושרי. ודבר מועט הוא כדי סעודה אחת ובכרמלית מותר בכל גווני וכו"ל. אם יש לו חמץ הרבה בחדר מיוחד ושכח למכור אותו בע"ש צריך ליתנו במתנה לנכרי ויכול ליתנו לנכרי מכירו ומיודעו שיודע בו שיחזיר לו אחר הפסח רק דצריך להקנות לו בקנין המועיל דהיינו בהגבהה או במשיכה שימשכנו העכו"ם לרשותו ואם החמץ רב שא"א למושכו יקנה לו במסירת המפתח ואף שאסור ליתן מתנה בשבת לצורך מצוה מותר. ואם ירא ליתן במתנה שמא לא יחזירו לו יש מהאחרונים שמצדדים דיכול גם למכור לעכו"ם ולא מיקרי מקח וממכר בשבת כיון שאינו עושה אלא להנצל מאיסור חמץ אבל כמה אחרונים חולקים ע"ז ודעתם דמכירה אסור בכל גווני אפילו אינו לוקח מעות ממנו כלל אלא קוצץ עמו סכום המקח או מוכרו לו כשער שבשוק בלי קציצת סכום המקח ומקנה לו החמץ באחד מדרכי הקניה אע"פ שמכירה זו היא לצורך מצות ביעור חמץ לא התירו חכמים בשבת מקח וממכר גמור אפילו לצורך מצוה וכמו שנתבאר בסימן ש"ו סעיף ו' עיי"ש במ"ב: [\[כא\]](#) מבטלו וכופה וכו' - ומיירי דלית כותי או כלב ליתנו לו דאל"ה אף שכבר עברו ארבע שעות ועומד בשעה חמישית יטלטלו ויתן להם וכן מותר לטלטלו ולהשליכו לביה"כ אם יש לו ביה"כ בחצירו ואם נשתהה עד שעה ששית דאז אסור בהנאה ואסור בטלטול אפ"ה שרי ע"י עכו"ם שיזרקו בנהר או לביה"כ: [\[כב\]](#) צריך לבטל החמץ כדרך וכו' - היינו בסוף שעה חמישית וכו"ל בסי' תל"ד ס"ג. ואפילו אם כבר ביטל מאתמול וכו"ל בסק"י ע"ש: [\[כג\]](#) למול את בנו - ולסעודת ברית מילה משמע דלא מיקרי מצוה לענין זה לבטל מצות ביעור: [\[כד\]](#) סעודת אירוסין - וה"ה סעודה שעושין בשעה שהכלה מקבלת סבלונות וכתבו האחרונים דה"ה בזמנינו כשעושין סעודה בשעת כתיבת התנאים ג"כ מקרי סעודת מצוה: [\[כה\]](#) בבית חמיו - משמע דדוקא בחתן עצמו מיירי ויש שמקילין ג"כ באחר אם קרוי לסעודת אירוסין: [\[כו\]](#) ונזכר שיש לו חמץ - וה"ה אם

מסתפק שמא יש לו חמץ [מח"י מהר"ם חלאווה] וכ"כ האחרונים: **[כז]** יחזור ויבער - מאחר שלא יתבטל המצוה ע"י הביעור יקיים שניהם ומשמע דמצות ביעור קודמת: **[כח]** ואם לאו וכו' - ר"ל שאם יחזור וישתדל אודות הביעור לא ישאר לו זמן ביום לעשות המילה או הסעודה: **[כט]** יבטלנו בלבו - במקום שהוא שהרי אחר הביטול א"צ לבערו אלא מד"ס ובמקום מצוה העמידו חכמים על ד"ת. ומיירי שהוא עדיין בשעה חמישית שיכול לבטל אבל אי קאי כבר בשעה ששית ע"כ יחזור לבער שהרי אז אינו ברשותו לבטל ואע"ג דע"י יתבטל מצות מילה עשה דתשבייתו חמיר טפי שהוא עובר עליה בכל רגע משא"כ במילה ואינך אכן אם הולך להתעסק במת מצוה [שאין לו קוברין ומוטל ע"פ השדה בבזיון שכל הפוגע בו חייב לקוברו] ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו ואפילו בתוך הפסח שבכל שעה עובר בבל יראה ואפילו יש שהות ביום יוכל לחזור לביתו ולבער החמץ ולחזור ולילך ולקברו בו ביום אעפ"כ אסור לו לזוז ממנו עד שיקברנו שגדול כבוד הבריות כזה שדוחה כל המצות שבתורה בשב ואל תעשה: **[ל]** אפילו יש שהות - לבער חמץ ולחזור ולהציל והטעם משום הצלת נפשות הקילו לסמוך על הביטול לכתחלה ואפילו במקום שיכול לקיים שניהן. וכתב המ"א דלאחר שעת הבעור דלא מהני ביטול יחזור לבער כיון שיש שהות להציל אח"כ ודוקא כשברי לו שגם אח"כ יכול להציל אבל מספיקא לא יחזור ורבים מהאחרונים כתבו בשיש שהות בודאי אח"כ להציל ג"כ לא יחזור לבער דדילמא אדהכי והכי מטריד ולא יכול להציל אח"כ: **[לא]** לצורך עצמו - עיין באחרונים דלאיזה פוסקים אפילו הוא מערב כדי לילך ללמוד אצל רבו מקרי דבר הרשות לגבי מצות בעור וע"כ צריך לחזור ולבער בכל גווני והטעם לפי שמעשה המצות הוא גדול מהלימוד אפילו מצוה דרבנן כשא"א לקיים המצוה ע"י אחרים: **[לב]** יחזור מיד - לבער כמצות חכמים ואפילו כבר החזיק בדרך שאין דוחין מצות חכמים מפני דבר הרשות: **[לג]** עד כמה הוא חוזר - קאי על כל מה שנזכר לעיל דאפילו אם הלך לדבר הרשות כיון שהחזיק כבר בדרך לא הטריחוהו חכמים לחזור כשהחמץ הוא פחות מכביצה אלא די לו בביטול ואם הגיע שעה ששית שאין יכול שוב לבטל צריך לחזור מיד אפילו אין שם אלא כזית חמץ שהרי כל זמן שאין מבערו מן העולם לגמרי הוא עובר על מ"ע של תורה אבל אם אין שם אלא פחות מכזית לא הטריחוהו חכמים לחזור אלא ילך לדרכו וכשיחזור לביתו יבער ואם הוא יו"ט או שבת יכפה עליו כלי עד הערב וכמו שיתבאר בסימן תמ"ו ע"ש: **[לד]** היתה לו עיסה - פי' אפילו אחר זמן איסורו די בביטול כיון שבאותה שעה עדיין לא החמיץ הוי דינו כמו קודם זמן איסורו: **[לה]** והוא טרוד במקום אחר - ר"ל שמחמת זה א"א לו לבוא לביתו מיד לאפותה וירא שמא תחמיץ קודם שיבוא לביתו: **[לו]** אבל אם החמיצה - ואם שהה העיסה שיעור מיל בודאי החמיצה ולא מהני ביטול: **[לז]** אין הביטול מועיל - ועובר בכל שעה על בל יראה וצריך לילך תיכף לביתו ולבער:

[א] שורפו - עד שנעשה פחמים: **[ב]** או פוררו - לפירורים דקים שלא ימצאנו מי שהוא ויהנה ממנו: **[ג]** או זורקו לים - וה"ה לנהר והטעם בכל זה משום דכתיב תשביתו שאור מבתיכם בכל דבר שאתה יכול להשביתו: **[ד]** ואם היה החמץ קשה קשה - כגון פת יבש קשה או חטים יבשים שנתחמצו: **[ה]** מפררו - בפת פוררו לפירורים וכנ"ל בחטים ג"כ מחתכם דק דק או טוחנם כדי שיהיו נוחים להמיס מהרה בתוך המים ויש מקילין בחטים שאין צריך לחתכם אלא מפזרן ע"פ המים שלא יוכל אדם ללקטן ודיו. ובמקום הדחק כגון שיש לו חטים הרבה וישתהה עד שיבוא לחתכם או לטוחנם יש לסמוך על סברא זו. ודע דכמה פוסקים מחמירים אפילו בפת שאינו קשה דבעי פירור כשמטילים לים ולנהר וע"כ הסכימו האחרונים להחמיר ולעשות פירור בכל מקום. אכן אם משליכו לבה"כ הרי הוא כמבוער מן העולם לגמרי כיון ששום אדם לא יוכל ליהנות ממנו ואין צריך לפררו קודם שמשליכו אפילו הוא פת קשה וכיו"ב ובלבד שלא ישליכו שם לפני חזיר שאסור להאכיל לבהמה אפילו היא של עכו"ם והפקר וכמש"כ בסימן תמ"ח ס"ו אבל כשאינו משליכו שם לפני חזיר אע"פ שסופו לבוא לשם אין לחוש לזה. מי שיש לו מים מכונסין ובהם דגים לא ישליך לשם החמץ שצריך לבערו אפילו מפררו קודם שמשליכו שהרי הוא נהנה במה שהדגים יאכלוהו: **[ו]** והמנהג לשורפו - דחוששין לדעת הפוסקים שפסקו כר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה דילפינן מנותר שהוא בשריפה. ומנהג זה הוא אפילו אם שורפו בזמן הראוי דהיינו בסוף שעה ה' כמנהגנו וכדמבואר לעיל בסימן תל"ד או בכל שעה ששית וכ"ש במצא חמץ לאחר שש או בפסח גופא דבודאי יש לנהוג לכתחלה לבערו ע"י שריפה דוקא: **[ז]** וטוב לשורפו ביום - ומהרי"ל כתב טעם אחר דנכון יותר לשרוף ביום כדי שמתוך זה יזכור לבטל בטול שני שמבטלין ביום. ושורפין בשעה חמישית שהרי צריך לבטל אח"כ ובשש לאו ברשותיה לבטלו [מ"א לעיל בס"י תל"ד] אם יש לו הושענות טוב לשרוף החמץ בהושענות הואיל ואיתעביד בו מצוה חדא ליתעביד בו גם מצות תשביתו: **[ח]** הרשות בידו - ואפ"ה מתקיים מצות תשביתו בזמנו שמשלשים יום ואילך קודם הפסח חל עליו חובת ביעור: **[ט]** לא"י קודם וכו' - ואסור ליתן לעבדו ולשפחתו נכרים שמזונותן עליו אם הוא הרבה שא"א שיאכלנו קודם זמן האיסור כ"כ בח"י בשם הב"ח ובספר חמד משה חולק עליהם דלא איכפת לן מה שמזונותיו עליו כיון שאינו פורע לו בזמן האיסור אלא קודם הפסח פורע לו מה שמחויב לו וכשיבוא הפסח אינו מחויב עוד במזונותיו שהרי כבר פרעו קודם רק שאסור לו לומר בפירוש שיחזיק החמץ כל ימי הפסח שא"כ רוצה בקיומו של חמץ שאסור אלא יתן לו בסתם ויאמר לו הילך חמץ זה בחובך ושוב לא יהיה לך מזונות עלי כל ימי הפסח וכן הסכים לדינא הגאון מהרש"ק בחידושו וכתב שעכ"פ יש לו ליזהר שלא יאכל העבד החמץ בביתו שלא יחשדו אותו שפורע חובו בחמץ וכדמבואר לקמן בסימן ת"נ סעיף ו' במ"ב: **[י]** אינו צריך לבער - ומ"מ נכון לינהג שלא להוציא כל חמצו הנשאר לו בנתינתו לעכו"ם ולקיים מצות השבתה בשעה ששית בפירורים

שמיני לשורפם שהפירורים נשבתים ועומדים ואפילו מניחם אינו עובר בבל יראה אלא יניח מחמצו לכל הפחות כזית כדי לקיים מצות תשביתו כתיקונה [בית מאיר וכ"כ בח"א ובחמד משה]: **[יא]** ליהנות בפחמין שלו וכו' - שהרי החמץ לא נאסר אז בהנאה וה"ה שמותר בשעה ה' לבשל בו ושאר מיני הנאות אכן המנהג לעשות לו מדורה בפ"ע אפי' בשעה ה' כדי שלא יבואו להקל גם בשעה ששית ונוהגין לשרוף אותו בחצר ולא בכירה [אחרונים]: **[יב]** אסורים וכו' - ואע"ג דזה וזה גורם הוא שהתנור הוא של היתר והעצים [דהיינו החמץ] של איסור וקי"ל בעלמא דזה וזה גורם מותר שאני הכא דגורם העצים של איסור שבהן הפת נאפית ניכר יותר ונראה שבחן לעינים וכמו חד גורם הוא ואפילו אם בשעה שנתן הפת לתוך התנור כבר נהפך החמץ לגחלים או אפילו לאפר חם ונאפה על ידן ג"כ אסור שהרי בחמץ גם גחלים ואפרן אסור וכיון שהפת נאפה מחומם מינכר שבחם בפת כמו בעצים. ואפילו אם גרף האפר והגחלים ואפה ובישל נגד חומו לבד ג"כ אוסרים כמה אחרונים הפת והתבשיל ועיין בבה"ל: **[יג]** בהנאה - ואפילו אם נתערב הפת בככרות אחרות ואינו ניכר כולן אסורות בהנאה ואין לו תקנה להתיר פת או תבשיל זה ע"י פדיון דמי הנאת החמץ שישליך הדמים לאיבוד [כמו שמבואר ביו"ד סימן ק"י בש"ך סק"ב ובסימן קמ"ב] וכתבו האחרונים דיש עכ"פ תקנה למכור הפת לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו דהיינו שינכה דמי הנאת החמץ שהסיק בו התנור מדמי הפת והתבשיל שנוטל מהעכו"ם ונמצא שאינו נהנה כלל מהחמץ שהסיק בו רק שיזהר לפרר הפת קודם שימכרנו להעכו"ם [אם הוא מקום שנוהגין היתר בפת עכו"ם] דאם לא יפרר חיישינן שיחזור וימכרנו לישראל ואפילו בלא נתערב פת או תבשיל זה באחרים ג"כ יש תקנה זו דמכירה ויש מי שאוסר אם לא נתערבה ובמקום הפסד מרובה או שעת הדחק יש לסמוך להקל: **[יד]** וכן הפחמין - וה"ה אפרן וכנ"ל ולכן אסור להתחמם אצל הפחמין או ליהנות לאורו וכה"ג וכן באפרן לכבס בהן בגדים וכדומה ומ"מ מותר לכסות בהן דם שחיטה דמצות לאו ליהנות ניתנו [אחרונים]: **[טו]** שלו - ר"ל של חמץ ואם נתערב פחמין של חמץ עם פחמין של עצים ששרפו בו את החמץ אסור ליהנות מכולם ואינם בטלין אפילו באלף שהרי יש להם היתר הנאה בלא ביטול דהיינו להשהותן עד אחר הפסח ודבר שיש לו מתירין לא בטיל: **[טז]** קודם זמן איסורו - דלאחר זמן איסורו לא מהני שיפקירו שהרי בלא"ה הוציא הכתוב מרשותו ואסרו בהנאה אלא חייב להשביתו ולבערו וכדלעיל: **[יז]** במקום שהעורבים מצויים - ותלינן שיאכלוהו ועיין לעיל בסימן תל"ג ס"ו שהעתקנו דדעת כמה אחרונים דדין זה אינו אלא ברחוב שהוא מקום הפקר ולא בחצרו: **[יח]** אלא יבערנו - והאחרונים חולקין ע"ז דאם הפקירו וזרקו למקום הפקר קודם זמן האיסור שוב אין עליו חובת ביעור כמ"ש סימן תל"ג [ויש מצדדין לפרש דגם דעת השו"ע כן הוא אלא דמייירי בגווני אחריתא עיין במ"א וח"י ושי"א] אלא דאפילו אם הניחו במקום המופקר לכל צריך שיפקירו לגמרי בפיו ובלבו ולא יהיה בדעתו בשעת הפקר לחזור ולזכות בו לאחר הפסח שאם יש בדעתו כן אינו הפקר גמור כל זמן שלא זכה בו אחר:

[א] יוציאנו וכו' - ר"ל יוציאנו מרשותו מיד שלא יבוא לידי מכשול אכילה קודם הביעור: **[ב]** ויבערנו מיד - ואם צריך לברך על ביעור חמץ היכא שכבר בדק וביטל כדינו קודם פח עיין בסוף סימן תל"ה במ"ב: **[ג]** יכפה עליו כלי - דדלמא אתי למיכליה: **[ד]** לפי וכו' - ר"ל דאם היה מותר לטלטל היה צריך להוציאו לחוץ או לשורפו ולא היו מתירין להשהות בבית ע"י כפיית כלי: **[ה]** שלא יוכל וכו' - דמוקצה הוא דהא אסור באכילה ובהנאה: **[ו]** לשורפו במקומו - אפילו אינו מזיז החמץ כלל מפני שהוא הבערה שלא לצורך היום. והנה מסתימת השו"ע משמע דאפילו בחמץ שלא ביטלו כגון שנתחמץ ביו"ט דא"א לבטלו ועובר על בל יראה אפ"ה אין תקנה רק בכפיית כלי אבל הרבה פוסקים סוברים דדוקא בחמץ שביטלו קודם יו"ט דאינו עובר בב"י רק מדרבנן צריך ביעור כדי שלא יבוא לאכול סגי בכפיית כלי אבל בחמץ שלא ביטל אתי לאו דבל יראה ודחי עכ"פ טלטול דרבנן וע"כ מותר לטלטלו ולהשליכו לנהר או לבית הכסא או לפררו ולזרוק לרוח. ואפילו לשרוף מותר לכמה פוסקים דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך בכגון זה שהוא צורך היום קצת. וכתבו האחרונים שנהגו העולם כדעה הראשונה וכסתימת השו"ע ובכל גווני כופין עליו כלי מ"מ היכי דנהוג כסברא האחרונה נהוג ואין להם לבטל מנהגם וכ"ז דוקא בחמץ גמור ומשום לתא דב"י וב"י אבל בתבשיל שנאסר משום שמצא בו חטה וכדומה אפילו לסברא אחרונה אסור לבערו ביו"ט אלא יכפה עליו כלי וישהנו עד חוה"מ והסכימו הרבה אחרונים דאפילו נמצא החטה בתבשיל בשביעי של פסח דאם ישהנו עד שנכנס יום האחרון יהיה מותר להשהותו וכדמבואר בסימן תס"ז ס"י ונמצא כמשהה החמץ ע"מ לקיימו אפ"ה אין לו לבערו בפסח ואפילו ע"י עכו"ם אלא כופה עליו כלי ואחר יו"ט שורף החטה ואוכל התבשיל: **[ז]** אסור - וכתבו האחרונים דאם יש נכרי לפניו יכול להטילו לים או לבית הכסא על ידו ואפילו בחמץ שכבר ביטלו דאינו צריך ביעור רק מדרבנן משום דטלטול ע"י נכרי הוא שבות דשבות ומותר במקום מצוה וכדמבואר לעיל בסימן שכ"ה ס"ב ובסימן תמ"ד ס"ד בכגון זה עיי"ש ומ"מ אין העולם נוהגין כן ובכל גווני כופין עליו כלי: **[ח]** לענין זה - ר"ל דאם מצא חמץ ביו"ט שני אינו כופה עליו את הכלי אלא יוציאנו ויבערנו מיד וה"ה אם מצא ביו"ט ראשון שצריך לכפות עליו כלי יעמוד כן עד הלילה וכשיגיע יו"ט שני יבערנו ועיין בשכנה"ג והובא בא"ר שכמה פוסקים חולקים ע"ז דיו"ט שני שוינהו רבנן כיו"ט ראשון לכל דבר. ולהלכה הסכימו האחרונים דאם כבר ביטל חמצו יו"ט שני כראשון רק אם לא ביטל חמצו או נתחמץ תוך הפסח דאינו בכלל ביטול והיה בזה שיעור כזית דלכו"ע עובר בזה על בל יראה ובל ימצא יש לסמוך בזה על סברת היש מי שאומר ולטלטל בעצמו החמץ להשליכו לים או לבית הכסא מאחר שלדעת רוב ראשונים מותר בזה גם ביו"ט הראשון: **[ט]** ה"ז דוחפו - אף דאין החמץ שלו ואינו עובר בב"י מ"מ אסור להשהותו ברשותו דלמא אתי למיכל מיניה בשעה שעולה על הגג להשתמש בו: **[י]** בקנה - וליגע בו בידים אסור דלמא אתי למיכל מיניה

ואע"ג דחמץ שלו מטלטלו ושורפו בחוה"מ וכדלעיל בס"א התם שאני דכיון שהוא מחזר עליו לשורפו לא חיישינן שמא ישכח ויאכלנו: **[יא]** דאסור לטלטלו וכו' - היינו אף ע"י דחיפה בקנה דטלטול מן הצד שמיה טלטול וישהנו עד חוה"מ ואח"כ ידחפנו לגגו של עכו"ם או לר"ה: **[יב]** ואינו יודע וכו' - דין זה הוא לפי מנהג זמנא שהיו אופין מצות עבה קצת ולא היו חלוקין בתארים מככרות של חמץ: **[יג]** בתר בתרא - והרי משתמשין כעת רק במצה בכל הבית ועוד שהרי בדק את הבית כדין קודם פסח ולא נשאר מחמץ כלום ובודאי היא ממצה שמשתמשין באחרונה. וכתבו האחרונים דאפילו מצא הפת בגומא או בחור אין חוששין שמא לא ראה אותה בשעת הבדיקה שמן הסתם בדק כדינו בחורין ובסדקין כמו שנתבאר לעיל בסימן תל"ג ודוקא כשהגומא מגולה אבל אם מצא פת בגומא שאינה נראית לכל כגון שמצא בחריץ ובשולי התיבה ומכוסה בקרשי שולי התיבה ואינו נראה לכל יש לחוש שמא פת זו היא חמץ וחייב לבערה מיד. ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם הר"ח בעיקר דינו דסעיף זה:

סימן תמוז

[א] חמץ בפסח וכו' - מדאורייתא הוי חמץ כשאר איסורים שנתערבו שאינן אוסרין תערובתן אלא כדי ליתן טעם בתערובות דהיינו עד ששים אלא שחכמים החמירו בו כיון דאית ביה כרת ולא בדילי מניה כולי שתא וי"א משום דהוי דבר שיש לו מתירין לאחר הפסח וכדלקמן בס"א: **[ב]** במשהו - והיכא דאיכא עוד הרבה צדדים להקל סמכינן אשאלתות דס"ל דחמץ בפסח שוה לשאר איסורין דבששים [אחרונים]: **[ג]** ולא סגי וכו' - לאפוקי מדעת הפוסקים שסוברים דסגי שישליך דמי החמץ המעורב בו לים (והוא כעין פדיון) ואח"כ מותר למכור או ליתן לעכו"ם הכל קמ"ל דלא קי"ל כן למעשה. ודע דהאחרונים כתבו דבמקום הפסד גדול מאוד א"צ לשרוף הכל אלא ימכור כולו לנכרי חוץ מדמי איסור שבו דכיון שאינו לוקח דמים בעד האיסור המעורב בו א"כ אין נהנה ממנו והוא כדעת המחבר בסימן תס"ז סעיף יו"ד ועי"ש בס"ט במ"ב לענין אם נתערב מעט מאותה קדירה שנאסר במשהו לתוך קדירה אחרת: **[ד]** כלים שנתבשל בהם - אפילו בשלו בהם בפסח עצמו חמץ של ישראל הרבה ונבלעו בהם אפ"ה מותרים אחר הפסח שאז כבר אינם בני יומן ולא שייך למגזר הכא אטו בני יומן דאז הכל מותר ורק כשמשהו אותם צריך לשפשף היטב החמץ בעין שלא יהיה ניכר בהם ומשום הבלוע אינו עובר בב"י במה שמשהו אותם כמש"כ בס"י תנ"א: **[ה]** בלא רוטב - דאם היה זה עם רוטב דשאר איסורים בששים הכא לענין חמץ הוא במשהו: **[ו]** די בקליפה - לאו דוקא דחם בחם בלא רוטב דינו כצלי וקי"ל דבעי נטילה [אחרונים]: **[ז]** ושניהם חמין - שהיד סולדת בהם: **[ח]** ואין שם וכו' - לאפוקי שאם יש שם דבר המפעפע כגון פשטי"ד מצה שיש בה שומן שנגעה בחמץ נאסרה כולה דאזיל שמנונית של היתר שבמקום מגעו ומפטם את טעם משהו חמץ הנפלט וע"י כן מפעפע טעם

משהו זה ומתפשט בכל ההיתר כמו שהוא דרך כל דבר שמן לפעפע
 ולהתפשט בעת שהוא חס. ואם נגעו מצות אחרות בזו שנאסרה יש
 להתירם ע"י קליפה או שימכרם לנכרי [אחרונים]: **[ט]** לענין תבשיל וכו' -
 אין הלשון מדוקדק כ"כ דבתבשיל בקדירה לא שייך בו ריחא כמבואר
 ביו"ד סי' ק"ח אלא הכוונה בצלי וכגון שהיה צלי שמן בתנור וככר של
 חמץ דאזיל האי שמן ומפטם לככר והדר האי ככר ונותן ריח של חמץ
 בצלי: **[י]** יש מקילין וכו' - דאף שחמץ בפסח במשהו היינו בנבלע
 ממשות האיסור ולא ריח בעלמא דלענין זה לא חמירא חמץ משאר
 איסורים: **[יא]** במקום דהיה מותר - ר"ל בדבר שקיי"ל בעלמא ריחא
 לאו מילתא בדיעבד ה"ה לענין חמץ לא חמירא טפי ולאפוקי במה
 דמחמירין בעלמא כגון באם היה ההיתר דבר חריף ששואב האיסור
 בקרבו וכ"ש הכא לענין פסח: **[יב]** ויש מחמירין דמשהו וכו' - ואסור
 אפילו בדיעבד: **[יג]** ודוקא במקום וכו' - היינו שהיה התנור קטן וסתום
 והחמץ והמצה שניהם מגולין בתוך התנור דבכגון זה קיי"ל בעלמא
 דבדיעבד ריחא לאו מילתא היא ולכתחלה אסור לעשות כן וכמבואר
 ביו"ד סימן ק"ח ע"ש ולכן בחמץ דחמירא טפי ס"ל להאי סברא בתרא
 דיש לאסור אפילו בדיעבד דלגבי חמץ ריחא מילתא היא אבל בדבר דלא
 שייך בו שם ריחא ואפילו לכתחלה מותר בעלמא כגון שהיה התנור גדול
 ופתוח או שאחד מהן מן שתיהם היה מכוסה בזה גם בחמץ אין להחמיר.
 ולענין הלכה כבר כתב הרב ביו"ד שם דבמקום הפסד מרובה יש לסמוך
 אסברא ראשונה דגם בחמץ ריחא לאו מילתא היא. וכתב המ"א דהרב
 לא התיר אלא בשהיה התנור הקטן עכ"פ פתוח קצת במקום שהעשן
 יוצא אבל בסתום לגמרי לא מקילינן בחמץ אפילו במקום הפסד וכן דעת
 הא"ר והוסיף המ"א עוד דחמין הטמונין לשבת (שקורין צאליני"ט) אע"פ
 שמבשלין אותם בקדרה כיון ששוהין שם זמן רב והתנור סתום מכל
 צדדיו ריחן חזק ודינן כצלי וממילא אף בהפסד מרובה אסור בחמץ
 לדעתו וכנ"ל אבל רוב האחרונים הסכימו דבהפסד מרובה או בשעת
 הדחק כגון לצורך שמחת יו"ט יש להקל בדיעבד בצלי אפילו בקטן
 וסתום לגמרי וכמו בשאר איסורים וכ"ש בחמין הטמונין לשבת דיש
 להקל במקום הפסד מרובה וכנ"ל. והדף שסותמין בו התנור לכתחלה יש
 ליקח חדשה ובדיעבד אם סתמו התנור בישנה אפילו לא הדיחו אותה
 אינה אוסרת [אחרונים]: **[יד]** שנתערב וכו' - ואם עירבו במזיד כגון שצריך
 הדבר לעשותו ולתקנו עם חמץ כגון מורייס (פי' שומן דגים) שמשימין בו לחם
 וקלוי מע"פ שיש בו ס' כנגד הלחם אסור וחייב לבערו מד"ס קודם הפסח
 ואם לא ביערו ועבר עליו הפסח י"א שאסור בהנאה אא"כ מוכר לנכרי
 חוץ מדמי איסור שבו: **[טו]** משש שעות ולמעלה וכו' - אע"ג דלוקין עליו
 בזמן ההוא על אכילתו וגם אסור בהנאה מן התורה מ"מ כיון דאין חיוב
 כרת על הזמן ההוא לא החמירו בו חכמים לאסור במשהו וכן בחומרא
 דנותן טעם לפגם. ולענין חמץ נוקשה תוך הפסח יש שמחמירין לאסרו
 במשהו אבל דעת המ"א ועוד הרבה אחרונים כיון דאין בו כרת לכו"ע
 ולדעת הרבה פוסקים אין בו רק איסור דרבנן בטל בששים אפילו תוך
 הפסח ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק. ודע דביו"ט האחרון אף שהוא

ג"כ מדרבנן מ"מ כיון שנתקן משום ספיקא דיומא אסור באכילה ע"י תערובות משהו כמו בפסח כדמוכח לקמן בסי' תס"ז ס"י: [\[טז\]](#) כשאר איסורין - וע"כ אם נתערב לח בלח מתבטל בששים ואם נתערב יבש ביבש מתבטל לחד בתרי אך צריך לאכלו קודם הפסח דבפסח חוזר וניעור כמבואר בהג"ה לקמן בס"ד: [\[יז\]](#) אליבא דכו"ע - היינו אפילו לדעת המחמירין לקמן בס"י בהג"ה מ"מ בערב פסח בודאי אין להחמיר ואפילו בפחות מששים: [\[יח\]](#) שנמצאת בע"פ - אפילו אחר שש: [\[יט\]](#) מותר - לאכלה אפילו בפסח והיינו אם נצטננה קודם פסח וכדלקמיה: [\[כ\]](#) דבטלה בס' - כצ"ל. וכן מצאתי הגירסא בשו"ע הנדפס עם נחלת צבי ובשו"ע הראשון שהדפיס המחבר בעצמו [ובדפוסים האחרונים נשתבש הגירסא] כתבו הפוסקים דה"ה בחטה שנמצאת בע"פ במצה שנאפה היום בטילה בס' אפי' אם לא הסירה אך שנתקרה קודם הפסח מותר לאכול המצה ויסיר החטה משם אף בפסח: [\[כא\]](#) בעוד שהחטה בתוכה - אבל אם נטלה החטה מתוכה ואח"כ חממו התרנגולת מותר ואע"ג דבס"ד י"א דחוזר וניעור היינו כשיש בתוכו ממשות האיסור כגון שכר שנתערב בדבש אבל הכא אינו אלא טעם בעלמא: [\[כב\]](#) חוזרת ליתן טעם - ואפילו למ"ד בס"ד דאינו חוזר וניעור היינו היכא שאין האיסור ניכר בעין אבל הכא החמץ בעין: [\[כג\]](#) ומיהו בחימום כ"ש וכו' - כגון שעירו מים רותחין בקערה והניחו בה התרנגולת: [\[כד\]](#) אין לחוש - ס"ל דכ"ש אין בכחו להפליט ולהבליע ואם הניחו חתיכת בשר רותח בקערה של חמץ יש להחמיר דכתבו הפוסקים ביו"ד סימן צ"ד דבדבר עב כזה לעולם הוא ככ"ר כ"ז שהיד סולדת בו ואפשר דה"ה אם הניחו אותה מקערה לטעלע"ר: [\[כה\]](#) בפסח - ר"ל אף דנקטינן לעיקר הלכה ביו"ד סי' ס"ח דכ"ש אין מפליט ומבליע מ"מ לענין פסח יש לחוש לדעת המחמירים שם דס"ל דכ"ש מפליט ומבליע: [\[כו\]](#) וטוב להחמיר וכו' - ואם החטה אינה בקועה רק נתרככה ויש הפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט יש לסמוך להקל: [\[כז\]](#) אם היד סולדת בו - ואף דבסימן תס"ז ס"י"ב משמע מרמ"א דאוסר הבשר שנשרה אף בצונן כשנמצא שם חטה תירץ המ"א דהתם מיירי בבשר דאית ביה פילי ונאסר גם הבשר ע"י המים שנכנס בתוך הפילי וכאן מיירי בדופן שלם שאז אין הבשר נאסר אלא ממים חמין וחמין לא מקרי רק כשהיד סולדת בו אבל המים בעצמן אסורין ע"י החטה והבגדי ישע חולק עליו ודעתו דמפשיטת דברי רמ"א הכא משמע דצונן אינו בולע כלל אלא העיקר דהכא איירי רמ"א מצד ההלכה דטוב להחמיר לחוש לדעת המחמירים ושם הוא רק ממנהגא שנהגו להחמיר אף בצונן ובענין מנהגא המקיל במקום הדחק לא הפסיד: [\[כח\]](#) קודם פסח - אפילו אחר שש: [\[כט\]](#) לאסור במשהו - מעשה שנמצאת חלה אחת של בצק בתוך הסל שהיו נותנין המצות אפויות ביציאתן מן התנור והריקו הסל ולא נודע באיזה מצות נגע הבצק ופסקו הפוסקים דחד בתרי בטל כיון שהיה התערובות קודם פסח ומותר לחמם המצות בפסח כיון דליכא אלא טעמא בעלמא ומיהו כל המצות שידוע שנגעו בבצק צריכין קליפה לפי שאין ביטול לאיסור הידוע: [\[ל\]](#) ויש חולקין - ולדעתם מש"כ בס"ב דבטל בששים צריך לאוכלו קודם הפסח או דמיירי שלא היה בו

אלא טעמא לבד וכנ"ל באות כ': [\[לא\]](#) ונוהגין כסברא הראשונה וכו' - ומותר אפילו חזרו וחממו בפסח [אחרונים]: [\[לב\]](#) שהוא לח בלח - כגון שכר שנתערב ביין וכה"ג וקמח בקמח ג"כ מקרי לח בלח ועיין לקמן בסימן תנ"ג אות י"ז במ"ב כתבו האחרונים בדבר שהוא לח בלח אפילו לא נודע התערובות עד הפסח ג"כ אמרינן דכבר נתבטל: [\[לג\]](#) ומיהו בדבר יבש שנתערב - קודם פסח בין שנתערב חמץ במצה חד בתרי או שנתערב בששים ויותר אמרינן דחוזר ונעור בפסח משום שהחמץ בעין וע"כ צריך לאכלו קודם פסח. ואם היה חד בתרי אסור אף להשהות מדרבנן ואם היה ששים יכול לבשלו קודם פסח עד שיהא נימוח ויהיה חשיב כלח ואז מותר אף לאוכלו בפסח ויש כמה אחרונים שסוברין דאף יבש ביבש דאמרינן דחוזר וניעור אינו אא"כ יאפה או יבשל אותם בפסח דאז חוזר החמץ ונותן טעם בהשאר אבל לאכול כך שרי: [\[לד\]](#) אע"פ שנטלו משם - ר"ל קודם הפסח: [\[לה\]](#) אסור בפסח - היינו לשתותו אבל מותר בהנאה ומכ"ש דמותר לקיימו כיון שהוא רק חשש בעלמא [אחרונים]: [\[לו\]](#) דחיישינן שמא וכו' - ר"ל דמשום הטעם שיש בהיין ע"י הפת שנשרה בתוכו ולא היו אוסרין דהטעם כבר נתבטל בששים קודם הפסח ואינו חוזר וניעור רק דחיישינן שמא נשאר אז פירורין בעת הנטילה ועיין באחרונים שהסכימו דלא מחמרינן אלא כשלא סיננו קודם הפסח [ואף שבפסח סיננו לא מהני דכבר נאסר ע"י הפירורין תיכף בתחלת הפסח שנתנו טעם בהיין] אבל אם סיננו שרי אף דנשרה מעל"ע [אם יש ששים ביין נגד כל הפת]. ודוקא ביין שהוא צלול ומסתנן ע"י מסננת שנקביה דקין מאד שא"א לפירורי פת לעבור דרך שם. אבל אם נפל הפת במי דבש שלפעמים הם עבים ואינו עובר אלא במסננת שנקביה אינם דקין כ"כ חיישינן שמא יעבור גם הפירורין דרך שם: [\[לז\]](#) נשאר בו פירורין וכו' - ואפילו לקח קודם הפסח מאותו חבית יין לאחר שהוציא הפת ממנו ועירבו בחבית אחרת של יין ג"כ נאסר כולה דשמא נפל הפירורין גם שם: [\[לח\]](#) ונותנין טעם בפסח - ואף דבצונן יש הרבה מתירים לקמן בסימן תס"ז סיי"ב הכא לכו"ע אסור דמיירי שעבר מעל"ע מנפילת הפת עד עכשיו [מ"א] ולפי מה שמבואר לקמן בסימן תס"ז סיי"ב במ"ב שם בשם האחרונים דאם נפל פרוסת לחם לתוך מים בפסח לכו"ע אסור משום דדרכו להתפרר ולהיות נמס בתוך המים ואפילו סינון המים לא מהני ה"נ אפילו ליכא מעל"ע מעת שנפל הפת לתוך המים ג"כ אסור אם לא שסיננו קודם הפסח דאז מה שנימס בטל בששים. אם שאב הזוהמא של מי דבש בנפה שניפו בה קמח שרי לשתותו בפסח דבטל בסי' דהוי לח בלח [אחרונים]: [\[לט\]](#) שנמלחו קודם הפסח - אפילו בכלי חמץ דאין מליחה לכלים להפליט ועוד דסתם כלים אינו בן יומו ונותן טעם לפגם קודם פסח לכו"ע שרי ומטעם זה אפילו נכבשו כל אלו מעל"ע בתוך הכלי אין לאסור דאף דכבוש כמבושל מ"מ הלא לפגם הוא ואפילו הוא בן יומו יש לצדד בדיעבד להקל דאימתי מקבל טעם מן הכבישה אחר מעל"ע ואז כבר נעשה הטעם שבתוך הכלי לפגם דהמעל"ע של שימוש החמץ כבר נשלם מקודם: [\[מ\]](#) ולא נזהרו בהם - לבדוק המלח שמא נמצא בהם קצת פירור חמץ: [\[מא\]](#) מותר לאכלם - דאף אם היה בהמלח קצת חמץ ובלעו מהם נתבטל קודם הפסח ושוב אינו חוזר וניעור:

[מב] בפסח - ואם היו מונחים בכלי של חמץ בציר שנעשה ע"י המלח יש אומרים שאפילו מונח שם זמן מועט כדי שיתן על האור ויתחיל להרתיח יש לו דין כבוש ע"י וע"כ אם היה בן יומו מבליעת החמץ או שהיה מלוח הרבה כדרך שמולחין בשר לזמן מרובה אסור מה שמונח בתוך הציר [דמה שלמעלה מן הציר אינו בכלל כבוש] וי"א שאף בזה אינו אסור אא"כ ישהה מעל"ע בתוך הציר וגם יהיה מלוח הרבה ובמקום הפסד יש לסמוך להקל במה שנעשה קודם פסח: **[מג]** במים בפסח - אבל קודם פסח אין להחמיר אף לכתחלה אף אם היה הכלי בן יומו מבליעת החמץ דהא צונן הוא ואף לדעת המחמירין בס"ק הקודם דבציר היוצא ע"י מליחה נחשב ככבוש אף בזמן מועט הכא כיון ששרוי במים המים מבטלין כח הציר ומ"מ בפסח גופא דאיסורו בכל שהוא מחמירין אפילו שרה זמן מועט דעכ"פ ע"י חריפות המלח נבלע כל שהוא [פמ"ג] ועיין במ"א שמצדד דדגים מלוחים (שקורין העריני"ג) שרייתן עזים וחזקים הם ואין המים מבטלין כח הציר וע"כ אפילו היו שרויין קודם הפסח בכלי חמץ יש להחמיר לכתחלה שלא לאכלן: **[מד]** יש להחמיר - היינו בדגים מלוחים (שקורין העריני"ג) מפני שהוא מלוח הרבה ואפילו הכלי אינו בן יומו מבליעת החמץ וכ"ז הוא רק לכתחלה: **[מה]** מפליטת הכלים - משמע דאם שרו בכלי יו"ט שרי ואין לחוש לפירור חמץ שבתוך המלח: **[מו]** ויש חולקין ומחמירין - אתחלת הסעיף קאי והטעם דאף דנתבטל קודם הפסח חוזר וניעור בפסח: **[מז]** שלא לאכול גבינות וכו' - והטעם מפני שלא נזהרו לבדוק המלח מחמץ בשעת עשייתו ואפילו הם כבושים בכלי יו"ט: **[מח]** ובשר יבש - וכן בשר מלוח מחדש כה"ג ושאר מיני מלוחים וכבושים כגון אוגערקע"ס וכרוב (שקורין קרוי"ט ולימינע"ס) אם לא נזהרו לבדוק המלח מחמץ בשעת עשייתו נזהרים שלא לאוכלו חוץ מיו"ט האחרון של פסח: **[מט]** הדיחו - היינו לשפשף ביד ולהסיר הנדבק בהם ועיין באחרונים שכתבו דהמנהג לשרותו ג"כ קצת בנהר או בכלי פסח בצוננת ע"י מים מחולפים ג"פ אבל לא בכלי חמץ לכתחלה: **[נ]** הבשר - יבש או אפילו מלוח מחדש הרבה ממלח שלא נדבק שאלו דרכן להדיח וכן דגים יבשים אבל דגים לחים מלוחים אפילו רוצה להדיח אסור שאלו אין דרכן תמיד בהדחה וגזרינן שמא ישכח ולא ידיח ומטעם זה היה ראוי להקל בלאקסי"ן שדרכו בהדחה וכן בדגים מלוחים שמביאין בחביות (שקורין העריני"ג) שדרכן להדיח וכתבו האחרונים דמ"מ לא נהגו להקל בשום מין דגים מלוחים לאכלם תוך הפסח אף ע"י הדחה חוץ מיו"ט אחרון של פסח אכן בשעת הדחק או במקום מניעת שמחת יו"ט יש להקל באלו. עוד כתבו שכל דברים הכבושים כגון אוגערקע"ס ולימינע"ס וכיוצא בהם אין מתירים כלל ע"י הדחה כיון שאין דרכן להדיח: **[נא]** קודם פסח - אבל תוך הפסח אין לשרותו ובדיעבד ידיח אף בפסח: **[נב]** ובכרכשות - ר"ל אפילו יבשות דדרכן בהדחה מ"מ כיון שממולאין מבפנים בבשר הנחתך דק דק ולא נבדק המלח שנמלח בו אין מועיל הדחה שבחוץ למה שבפנים וכ"ז אפילו לא ניתן שום בתוכו. וכן בגבינה אין מועיל הדחה מבחוץ מהאי טעמא שמא יש קצת פירור בתוכו: **[נג]** הטבחות היבשות - היינו הך דכרכשתא שקורין טבחיי"א כתבו האחרונים דאם היה תלוי הבשר יבש תוך החדר

שמנהלין שם קמח לא מהני הדחה דאדרבא ע"י הדחה הוא מתדבק ונעשה פירורי בצק דקין מאוד ונדבקין בבשר לכן יש לזהר שלא לנהל קמחא דפיסחא סמוך למאכלים ומשקים או כלים של פסח מקום שהאבק יכול להגיע: [\[נד\]](#) ובדיעבד אין להחמיר - ר"ל כל הדברים האמורים בהג"ה שנהגו להחמיר הוא רק לכתחלה אבל בדיעבד שכבר בישל אותם ואפילו בלי הדחה ושריה וא"א לקיימם עד אחר הפסח אין להשליכם לאיבוד ומותר לאכלם בפסח וכ"ש שאין אוסרין תערובתן אפילו בפחות מששים כיון שהוא רק חשש ספק משהו דרבנן ואם יש שום או שאר דבר חריף בטבחיא אוסרין אפילו התערובות בפסח כחמץ גמור במשהו שהרי נחתך בסכין של חמץ ואפילו היה הסכין מקונח ונקי ואינו בן יומו ג"כ אסור ויש מתירין בהפסד מרובה התערובות שנתערב פחות מס' מן הטבחיא אם היה הסכין מקונח ואינו בן יומו. בד"א בשום ובצל שבתוך המולייתא אבל שום שחותכין אותו דק דק ומערבין אותו במלח שמולחין בו בשר ליבש כדי שיהיה ריח השום נודף לתוך הבשר מותר לאכול הבשר בפסח ע"י שריה והדחה כמו שאר בשר יבש ודוקא אם הדיחו קודם פסח אבל בתוך הפסח אינו מועיל הדחה אלא קליפה [שע"ת]:

[\[נה\]](#) אסור מדינא - היינו באכילה אבל בהנאה מותר: [\[נו\]](#) אם לא היו נזהרים - פ"י אם לא כשיהיו נזהרים בשני דברים אז אינו אסור: [\[נז\]](#) בשעת עשייתו מחמץ - דחיישינן שמא נתערב בו פירורי חמץ והוי בעין תוך השומן. ואפילו אם ירצה לסנן השומן ע"י בגד עב קודם הפסח מ"מ אסור משום חשש שמא היה המחבת בן יומו מבליעת החמץ: [\[נח\]](#) שהם בני יומן - דמשום חומרא דחמץ לא אמרינן סתם כלים אינן בני יומן ואפילו אומר עכשיו ברי לי שלא היה הכלי בן יומו מבליעת חמץ וגם ברי לי שלא נתערב פירור חמץ בתוך השומן מ"מ אסור כיון דבעת התכת השומן לא היה לשם פסח אמרינן מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה אכן אם ביטלו אותו מתחלה לשם פסח אלא שהיה הכלי אינו בן יומו מותר לאכלו בפסח ובלבד שיערה אותו קודם פסח לכלי פסח ומ"מ לכתחלה אין להתיך השומן בכלי חמץ אפילו אם ידוע לו שהוא אינו בן יומו: [\[נט\]](#) וכן כל דבר וכו' - ר"ל אפילו נעשה הכל קודם פסח והכל דינו כנ"ל לענין שומן: [\[ס\]](#) או מרקחת וכדומה - הנה מדברי הט"ז משמע דמרקחת כיון שהוא דבר קיוהא וחריף אפילו בידוע שלא היה הכלי בן יומו מבליעת חמץ אסור משום דחורפיה משוי ליה לשבח וע"כ אפילו ביו"ט אחרון אסור אבל כמה אחרונים השיגו עליו דאפילו המרקחת הוא מדברים חריפים כגון צנון וכה"ג כיון דמטגנין אותן בדבש בטל חורפייהו. כתבו האחרונים אם דרך בני אותו מקום לבשל מרקחת בכלים מיוחדים וגם כף מיוחד לנער בו הוי כאומר ברי לי עוד כתבו דאם בשעת ההתכה מכוין עצמו בשביל איזה דבר להתיכו בכלי חדש דוקא אף שלא התיכו לשם פסח מהני: [\[סא\]](#) אבל ביו"ט האחרון וכו' - הטעם דכיון שהוא מדרבנן אמרינן ביה סתם כלים אינם בני יומן כמו בשאר איסורין וגם לא חיישינן ביה לפירורים ועיין באחרונים שכתבו דאם ידעינן שהם בני יומן אין להקל אפילו ביו"ט אחרון: [\[סב\]](#) יש להקל - היינו בנעשה הכל קודם הפסח אבל בפסח אפי' אם ידוע שאינו בן יומו

אסור לאכול אף ביו"ט אחרון כדמוכח בסימן תס"ז ס"י בט"ז וח"י ע"ש :
[סג] בו - ומה"ט יש מקילין לשתות בו מי דבש של כל השנה ואם יש
 לספק שמא החמיצוהו בשמרי שכר אסור ועיין לעיל בסימן תמ"ב
 סקכ"ה מש"כ בזה. ודוקא במקום שדרך להעמיד בשמרים חיישינן לזה.
 ואם עשאוהו ביורות שמבשלין בו י"ש אסור בכל גווני והיינו אפילו שזה
 כמה פעמים שבישלו בו שאר דברים בינתים אסור. ועיין לקמן סימן
 תנ"א במ"ב ס"ק ק"כ [איזה אופן להכשירו לפסח] ובסעיף כ"ב בבה"ל ד"ה ובית
 חרוסת : **[סד]** משהו מדברים אלו - וכמה אחרונים הסכימו דבמקום
 הפסד מרובה יש להקל אפילו אם נתערב הרבה שאין ששים כנגדו ויש
 מקילין בכל הדברים שאין לחוש לפירורים [דהיינו חוץ משמן] אפילו שלא
 במקום הפסד מרובה : **[סה]** שאין להחמיר לאסור התערובות - חדא
 דיש פוסקים שסוברים דפליטת כלים דהוי נ"ט בר נ"ט [שהחמץ נתן טעם בהכלי
 והכלי נתן בשומן והיין] מותר קודם הפסח ועוד דאיכא לספוקי שמא לא היה
 הכלי בן יומו וקודם הפסח לכו"ע שרי נותן טעם לפגם ונוכל לסמוך
 אטעמים אלו עכ"פ לענין שלא לאסור התערובות אכן אם ידוע שהכלי
 שנתבשל היה ב"י מבליעת החמץ משמע מאחרונים דאוסר התערובות
 דמשום סברת נ"ט בר נ"ט לחוד אין להתיר דלכמה פוסקים נ"ט בר נ"ט
 אסור בחמץ אף קודם פסח : **[סו]** יש מחמירין להסתפק מחומץ וכו' -
 ר"ל אפילו אם נעשה החומץ בכלי חדש וגם נשאבו ממנו בכלי פסח אפ"ה
 אסור : **[סז]** שמסתפקין ממנו כל השנה - לאפוקי מן החומץ שמונח
 בבית האוצר דשרי : **[סח]** יש בו פירורי לחם - ואם סיננן קודם פסח
 מותר : **[סט]** שאין חומץ יין מצוי וכו' - וע"כ אפילו נסתפקו ממנו שרי
 דלא אפשר בקל למצוא אחרים : **[ע]** שלא למלאות וכו' - ר"ל כשבא
 למלאות חבית יין לפסח לא ימלאנו ע"י כלי חמץ אף שסתם כלים נקיים
 הן ואין בהן לכלוך בעין רק בלוע בתוכו ובלוע אינו נפלט ע"י צונן :
[עא] והמקיל לא הפסיד - ואם הכלי היה מורק ושוטף שרי לכו"ע אם
 לא ששהה החומץ בתוכו מעל"ע דבחומץ בעינן ג"כ מעל"ע ואז אפילו אינו
 ב"י אסור דחורפיה משוי ליה לשבח. במקומות שמערבין צוקער בחומץ
 יין אין להסתפק ממנו בפסח אא"כ סיננן קודם הפסח ובמקום הפסד
 מרובה מותר בדיעבד אפילו לא סיננן : **[עב]** בפסח - פי' דהטעם שנתן
 קודם הפסח כבר נתבטל בששים אלא דאסור משום דנותן טעם בפסח
 עצמו דהוא במשהו ואף דבצק הזה הוא חמץ נוקשה ובנוקשה ס"ל לכמה
 פוסקים דבטל בס' אף בתוך הפסח וכדלעיל בסוף סק"ד הכא גרע דכיון
 שנותן היין ע"מ להשהותו בתוך החבית בפסח הוי כמבטל איסור
 לכתחלה : **[עג]** ואסור לשתותו - אבל לקיימו שרי כיון שעבר עליו
 שלשים יום : **[עד]** ואם נתנוהו קודם לכן - היינו שנתנו הבצק לדבק
 קודם שני חדשים ועיין בט"ז שדעתו לדינא דדי בשלשים יום אבל המ"א
 וח"י דעתם לדינא כמשמעות הרמ"א דלענין שיהא מותר לשתות היין
 בעינן דוקא ב' חדשים : **[עה]** מיהו אם יש כזית וכו' - מסתברא דר"ל
 אפילו הוא קודם ב' חדשים : **[עו]** במקום אחד - ר"ל שאין חוט הבצק
 נפסק בינתים וראוי להנטל כאחת אלו היה לח : **[עז]** חייב לבערו - אא"כ
 טחו בטיט : **[עח]** ששמו במדוכה - ואפילו היא בת יומא שביום זה דכו

בה ורק שהיא כעת נקיה ואפילו המלח מונח שם מעל"ע דלא שייד כבוש
 כ"א בדבר לח ולא ביבש: [\[עט\]](#) בפסח - ואפילו מונח המלח במדוכה
 בפסח עצמו: [\[פ\]](#) דאינו מפליט בצונן - ר"ל דאם היו נותנין בו דבר רותח
 בודאי אסור דמפליט בו בליעת הכלי אבל נתינת המלח אף דאמרינן
 בעלמא מליח כרותח לענין פליטת כלים אינו מפליט בצונן. ודוקא ביבש
 אבל בצונן לח וע"י שריה חושש לעיל בס"ה להחמיר. ואם נידוך המלח
 בתוכו דאיכא חורפא ודוחקא דדיכה מפליט מן הכלי אפילו אם היה יבש
 המלח לגמרי ואפילו היה המדוכה אינו בן יומא וגם קודם הפסח וכתבו
 האחרונים דבמדוכות שלנו שרוב תשמישה בבשמים וכה"ג דליכא חמץ
 רק חשש לטעם משהו אם נידך קודם פסח דנתבטל יש להתיר למלוח בו:
[\[פא\]](#) בוסר שדכין קודם פסח וכו' - ס"ל דבוסר לא הוי חריף אבל לפי
 מאי דפסק ביו"ד סימן צ"ו דאפי' פירות חמוצים הוא בכלל דבר חריף
 א"כ אף בוסר בכלל וא"כ ע"י חריף ודוחקא נבלע בבוסר החימוץ של
 המדוכה ואין בבוסר ששים נגד כל המדוכה לבטלו וע"כ אפילו קודם פסח
 יש להחמיר ועיין באחרונים שכתבו דבמקום ה"מ יש לסמוך על
 הפוסקים דס"ל דפירות חמוצים לא הוי בכלל דבר חריף. ודע דאפילו
 שלא במקום הפסד שהחמרנו במדוכה הוא דוקא במדוכה שרגילין לדוך
 בה חמץ אבל במדוכות שלנו שרוב תשמישן בבשמים וכה"ג וליכא רק
 חשש שמא נמצא משהו חמץ בתוך התבלין ונבלע יחד במדוכה והדר נפלט
 בתוך הבוסר הרי מתבטל בששים קודם הפסח: [\[פב\]](#) ואפילו וכו' - דכיון
 דס"ל דבוסר אינו דבר חריף ע"י דוחקא לבד אינו מפליט מן המדוכה
 אפילו משהו: [\[פג\]](#) אם היה הכלי נקי - ובסתמא מחזיקין להמדוכה
 שהיא נקיה ואתי לאפוקי רק אם ידעינן שהיא מלוכלכת ואז אסור לדעת
 כמה אחרונים אפילו אם דכו קודם פסח דאפילו אם נסבור דבוסר לא
 הוי דבר חריף מ"מ ע"י דוחקא דדיכה נכנס בתוכו קצת וא"א להדיחם:
[\[פד\]](#) אבל אם חתכו וכו' - היינו אותו בוסר [אפילו לדעתו שאינו נקרא חריף] וכל
 כה"ג שאינו דבר חריף אף דע"י דוחקא של החיתוך לבד אינו מפליט מ"מ
 יש לחוש לחמץ הדבוק על הסכין: [\[פה\]](#) תוך הפסח - וקודם הפסח שרי
 הבוסר ע"י הדחה שידיחוהו אבל תוך הפסח דבמשהו יש להחמיר
 לכתחלה שלא לאכלו ועיין במ"א שדעתו דאין להחמיר אף בפסח רק
 בדברים שנעשים ע"י עכו"ם בקביעות [כגון לקנות מהם דגים שחותכים בסכיניהם
 של חמץ] אבל אם נעשה כן בביתו של ישראל באקראי כגון שחתך בסכין
 חמץ דבר שאינו חריף בפסח סגי בהדחה או בגרידה: [\[פו\]](#) לחמץ הדבוק
 עליו - וכ"ז אם חתכו בו דבר שאינו חריף אבל בדבר חריף [וה"ה בוסר לדידן
 דס"ל דהוא ד"ח] אפילו אם הסכין היה ודאי נקי וחתכו בו קודם הפסח אסור
 לאכלו בפסח אכן זה אינו אלא דוקא בסכין שרגילין להשתמש בו חמץ
 לפעמים ויש בתוכו בליעת חמץ אבל אם אינו רגיל להשתמש בו בחמין
 כלל כגון בצל שחתכוהו בסכין שגוררין בו בצק מן העריבה והיה נקי
 מותר הבצל ואף אם חתכוהו בפסח כיון שאותו סכין לא שמשו בו חמין
 מעולם וצונן לא מבליע ולא מפליט: [\[פי\]](#) אבל אם נתערב - אפילו בפחות
 מששים: [\[פח\]](#) אין לחוש וכו' מספק - דליחוש שמא יש פירור על הסכין
 ונדבק בדבר שחתכוהו ואף דסתם סכין אינו נקי מ"מ אינו ודאי שהיה

שם חמץ דבוק עליו ואין להחמיר אלא דבר שחתכוהו בו אבל לא תערובתו כיון דמשהו אינו אלא מדרבנן ויש מאחרונים שמחמירין אפילו התערובות אם לא הודח הסכין מקודם ובהפסד מרובה או לצורך שמחת יו"ט יש להקל וכתב הח"א דבסכינים שחותכין בו לחם במדינותינו ידוע שנדבק בו פירורי חמץ ולכן אפילו התערובות אסור אם לא הדיחו את הסכין מקודם: **[פט]** בסכין חדשה - אבל אם הסכין שחתכו בו הזיתים ^[וה"ה צנון ובצל] הוא ישן אפילו הוא נקי ואינו בן יומו מבליעת חמץ ^[ואפילו הוא קודם פסח] אסור כיון שהוא דבר חריף וכנ"ל ודוקא שנחתכו קודם שנתנו אותם לכבוש שאז הם עדיין בחריפתן או אפילו לאחר שנכבשו ונתחמצו שאז מקרי גם כן דבר חריף מה שאין כן בנחתכו לאחר שנתנו עליהן מים קודם גמר כבישתן דאז לא מקרי דבר חריף דמים מבטל חריפתן. ומי הזיתים שנכבשו קודם פסח אפילו חתכן בסכין בן יומו גם כן מותר לשתותן בפסח אם סיננן מן הזיתים קודם הפסח לפי שכבר נתבטל החמץ בהן בששים קודם הפסח. ואם נתבטלו הזיתים קודם הפסח גם הזיתים עצמן חוזרין להיות מותרין דעל ידי הבישול נפלט הטעם מכל זית מאחד לחבירו ומצטרפין כולן יחד לבטל פליטת הסכין בששים ויש מאחרונים שמחמירין לאסור הזיתים אף לאחר הבישול ובמקום מניעת שמחת יום טוב יש להקל אם יודע שהסכין היה נקי: **[צ]** אם אינה בת יומא - דאז פליטת הקדירה שנבלע בהזיתים ע"י הכבישה הוא לפגם ואע"ג דדבר חריף אסור אף באין בן יומו הכא כיון שנותנין בהם מים לצורך כבישה בטל חורפייהו ^[ורק בעינן שלא ישוהו שם בכלי חמץ זמן רב שיתחמצו בו דאז חוזר ונעשה חריף ומשוה טעם חמץ הבלוע בכלי לשבח אלא יסלקם מקודם לכלי פסח] ודוקא כשהמים היו יותר מהזיתים הא לא"ה נשאר הזיתים בחריפותן. והנה מדברי המחבר משמע דאם הקדירה שנתנו בה הזיתים היתה בת יומא מבליעת החמץ אסורין הזיתים לאכלן בפסח אם שהו בתוכה מעל"ע דנעשין כבוש והרי הוא כמבושל ואף דבשעה שנעשין כבוש אחר מעת לעת כבר נעשה הבליעה שבתוך הכלי לפגם מ"מ כיון שחריפין קצת יש להחמיר ועיין בבה"ל: **[צא]** לכו"ע - והנה לפי המבואר לקמן בס"ט בהג"ה דאנו מחמירין בנותן טעם לפגם בפסח אין להתיר אא"כ סילקן מהכלי חמץ קודם הלילה בע"פ: **[צב]** יבש ביבש - ר"ל שנתערב פרוסה של חמץ בתוך פרוסות מצה ואינו ניכר דאלו נתערב ככר בתוך ככרות לכו"ע לא בטיל דהוי דבר שבמנין ואינו בטיל אפילו באלף כמו שנתבאר ביו"ד סימן ק"י: **[צג]** לא בטיל - כיון דאם נתערב לח בלח איסורו במשהו גם ביבש החמירו ^[ואין חילוק בין אם נתערב מין במינו או נתערב מין בשא"מ] ולפי"ז דוקא כשנתערב בפסח אבל אם נתערב בע"פ עד הלילה דקי"ל לעיל בס"ב דדינו כשאר איסורין וא"כ בלח שיעורו בני"ט כשאר איסורין ה"ה ביבש ג"כ דינו כשאר איסורין ובטל ברוב. ומ"מ צריך שיהיו נאכלין כולם קודם הלילה דאל"ה אמרינן דחוזר וניעור בפסח כדמוכח לעיל בס"ד בהג"ה יש שכתבו דאימתי לא בטיל יבש ביבש לדעה קמייתא דוקא כשהאיסור הוא מחמת עצמו שהוא חמץ אבל אם היה היתר בעצמו ורק שנבלע בו חמץ משהו כגון מצה שמצאו בה חטה חמוצה שנאפית בתוכה ונתערבה אח"כ באחרות בטל חד בתרי אפילו תוך הפסח אבל כמה אחרונים חולקים ע"ז ודעתם דלדעה קמייתא בכל גווני לא

בטיל. עוד כתבו דכלי חמץ שנתערב בתוך כלי פסח בפסח דינו כמו יבש ביבש דלא בטיל ואסור להשתמש בהם בפסח ואף כשנתערב בערב פסח נכון להחמיר שלא להשתמש בהם אכן אם הכלי חמץ היה אינו בן יומו במקום מניעת שמחת יו"ט יש להקל אם נתערב בע"פ: [\[צד\]](#) וי"א דחמץ בפסח וכו' - טעמם דדוקא בדבר לח המתערב דבשאר איסורים שיעורו בנותן טעם החמירו חכמים בחמץ דהוי במשהו אבל בדבר יבש דבשאר איסורים חד בתרי בטל ה"ה בחמץ בפסח: [\[צה\]](#) שוה לשאר איסורין - והסכימו אחרונים דהלכה כדעה קמיתא. ואם נאכל אחד מהם אפילו נתערב רק חד בתרי מותר לאכול השאר לכו"ע דכיון דמן התורה בטיל רק מדרבנן אסור ובדרבנן תלינן שזה שנאכל היה החמץ [מ"א בסי' תס"ז סק"ד וי"א]: [\[צו\]](#) נותן טעם לפגם מותר וכו' - הטעם דנהי דהחמירו חכמים לאסור חמץ בפסח במשהו היינו משום דאע"ג דמשהו הוא מ"מ יש שם איסור עליו אבל כשהטעם פגום פקע איסורו לגמרי ואינו יכול לאסור התערובות אפילו באכילה ואפילו אין בתערובות ס' נגדו ודינו בפסח ככל הפרטים המבוארים ביו"ד סימן ק"ג לענין שאר איסורים ע"ש. והנה כ"ז הוא לענין התערובות אבל לענין החמץ עצמו מבואר לעיל בסימן תמ"ב ס"ט ע"ש במ"ב: [\[צז\]](#) ויש מחמירין - וטעמם הוא דהא אין לך ביטול טעם יותר ממשהו באלף ואפ"ה אסרו חכמים בפסח וה"ה נמי נותן טעם לפגם בפסח אסור באכילה ובהנאה. וכתבו הפוסקים דמ"מ אם נפסד לגמרי עד שיהא כעפרא בעלמא אין בו איסור כלל ואפשר דאף שנפסד לאחר זמן איסורו דאסור בהנאה כמבואר לעיל סימן תמ"ה מ"מ אינו יכול לאסור התערובות דזה לא נקרא הנאה דמפסיד המאכל: [\[צח\]](#) וכן נוהגין וכו' - ובמקום שאין המנהג ידוע יש להורות דהמיקל לא הפסיד והמחמיר תבא עליו ברכה: [\[צט\]](#) אפילו משהו ונותן טעם לפגם וכו' - ומיהו לענין ריח המתבאר לעיל בס"א דיש מחמירין אם מצטרף לזה ג"כ נטל"פ ממשהו יש להקל: [\[ק\]](#) אסור - ומ"מ לענין הנאה למכור לעכו"ם יש להקל בזה שהוא גם משהו. ועיין בפמ"ג אות י"א שמצדד דביום טוב האחרון יש להקל אם מתרמי שתייהן יחדו אפילו באכילה: [\[קא\]](#) בין חמץ וכו' - הכלל בזה דחמץ שעבר עליו בבל יראה מן התורה ושהה אותו אף אחר הפסח אסור באכילה ובהנאה ואפילו אם לא שהה אותו בעין רק על ידי תערובות כגון שנתערב בפסח או אפילו קודם פסח בשיעור מועט שאין מתבטל ועדיין יש חיוב לבערו מן התורה אסור אותו התערובות לאחר הפסח באכילה ובהנאה אבל אם נתערב בשיעור שהוא מתבטל מדאורייתא אף דמדרבנן אסור להשהותו אם עבר ושהה מותר בדיעבד אף באכילה. עוד מבואר בסעיף זה דאפילו אם שהה חמץ בעין ועבר עליו הפסח דאסור באכילה ובהנאה זהו דוקא כמו שהוא בעין אבל אם נתערב אחר הפסח בדברים אחרים מותר באכילה ושיעור התערובות בזה יבואר לקמיה: [\[קב\]](#) שנתערב קודם פסח וכו' בטל בס' - פי' אם נתערב קודם פסח בששים מותר לאחר הפסח [היינו אף לדעת היש חולקים לעיל בס"ד דס"ל דבפסח אסור משום דחוזר וניעור מ"מ אם נתעבד עד לאחר הפסח מותר לכו"ע אף באכילה] ואם נתערב בפחות מששים ועבר עליו הפסח אסור וקאזיל המחבר לשיטתו שסתם לעיל בריש סימן תמ"ב דעובר על תערובות חמץ כזית בבל יראה אף שאין

בו כזית בכדי אכילת פרס כל שאין בו ששים לבטלו וזהו דוקא במין בשאינו מינו אבל במין במינו דמן התורה ברובא בטל אפילו אם נתערב חד בתרי ועבר עליו הפסח מותר באכילה ^[מ"א] ודעת הא"ר בסוף הסי' דבאכילה אסור אבל בהנאה לכו"ע שרי. כתבו האחרונים דאסור לערב חמץ לכתחלה קודם הפסח בששים כדי לאכלו בפסח אבל מותר לערב בששים כדי לשהותו עד אחר פסח: **[קג]** בין שנתערב בפסח - פי' שנתערב בשוגג בפסח בששים ועבר ושהה אפילו במזיד שרי דהא לא עבר מן התורה בבל יראה ומותר לאחר פסח אפילו באכילה אבל אם עירב במזיד דינו כמבטל איסור לכתחלה המבואר ביו"ד סימן צ"ט ס"ה ע"ש: **[קד]** ונתערב לאחר הפסח - ר"ל בשוגג אבל אם עירב במזיד הרי ביטל איסור בידים ודינו כמבואר ביו"ד סימן צ"ט ס"ו ע"ש: **[קה]** בטל בששים - כ"ז בשנתערב לח בלח או יבש בלח דשיעור בעלמא בנותן טעם אבל אם נתערב יבש ביבש בכל הני גווני שצייר המחבר אפילו חד בתרי בטל מותר לאחר הפסח באכילה. ודע דאופן בתרא שצייר המחבר שנתערב לאחר הפסח ומצריך גם בו ששים זהו ע"פ דעת הטור אבל כמה פוסקים חולקין ע"ז וס"ל דכשנתערב לאחר הפסח בין במינו בין שלא במינו ברובא סגי דלא קנסו לאסור בנתערב לאחר הפסח כשההיתר רבה עליו וכתבו האחרונים דבמקום הפסד מרובה או שעת הדחק יש לסמוך להקל: **[קו]** סגי ליה וכו' - ומותר ע"ז אף באכילה ודוקא באופן ג' שצייר המחבר דהיינו שנתערב לאחר הפסח אבל אם נתערב קודם הפסח וכ"ש תוך הפסח דעבר על התערובות בבל יראה אינו מותר לאחר הפסח ע"י פדיון אלא בהנאה ולא באכילה דטעם חמץ קטעים. עיסה שנתחמצה בשמרי שכר שעבר עליו הפסח אע"פ שיש בה ששים נגד השמרים אסורה אפילו בהנאה דשמרים הוי דבר המעמיד ולא בטיל אפילו באלף והוי כאלו כולה איסור ומ"מ במקום הפסד מרובה יש להתירו בהנאה ע"י שישליך הנאת האיסור לים המלח וכן יכול למוכרו לעכו"ם ולא יקבל ממנו רק כשיעור עיסה בלא השמרים. מותר ליתן לתוך היין חלב חטה או חלב בהמה כשיש ששים כנגדו לתקנו שיהיה צלול ולא חיישינן שמא יאכל עם בשר או בפסח דאף אם ישכח ויאכל ליכא איסורא כיון שכבר נתבטל ואין כאן משום מבטל איסור לכתחלה כיון שאין כונתו לבטל רק לתקן היין: **[קז]** אינו אסור בהנאה - מפני שלא עבר על איסור של תורה לא קנסוהו חכמים וכתב המ"א דה"ה דאפילו באכילה שרי אך מפני שנוקשה אינו ראוי לאכילה לפיכך נקט הנאה אבל רוב אחרונים סברי דבאכילה אסור דמ"מ שם חמץ שעבר עליו פסח ע"ז החמץ: **[קח]** שמא יפול וכו' לתוך המאכל - ובדיעבד אם נפל ויש ששים כנגדו יש דעות בין אחרונים אם אוסר במשהו ועיין לעיל במ"ב סק"ד ולשהותו עד לאחר הפסח לכו"ע שרי:

תמח

סימן

[א] חמץ וכו' - היינו אם הוא בצק או אפילו פת במקום שנוהגין היתר

בפת של עכו"ם: **[ב]** של א"י - וה"ה של הפקר דכיון שלא נעשה איסור בשהייתו לא הטיילו חכמים איסור על אכילתו וע"כ גר שמת קודם פסח והניח חמץ כל הקודם וזוכה בו אחר פסח מותר לו החמץ אף באכילה. ישראל שיש לו שותפות עם הנכרי בחמץ ועבר עליו הפסח וחלק עצמו עם הנכרי אחר הפסח חלקו של הנכרי אח"פ מותר בהנאה דבדרבנן אמרינן יש ברירה והוברר הדבר למפרע שהוא של עכו"ם ועיין במקור חיים דמצד דוקא כשהחמץ עמד בבית נכרי (ואם עמד בבית ישראל תליא בפלוגתא ע"ש) ואפשר דבזה אפילו באכילה מותר ע"ש וחלקו של ישראל אסור בהנאה וה"ה שני ישראלים שיש להם שותפות ומכר אחד מהן חלקו לעכו"ם מותר החלק שנפל לאותו ישראל שמכר חלקו וחלק של ישראל אסור: **[ג]** ביום אחרון - אף שהוא דרבנן וכ"ש בפסח גופיה: **[ד]** לא יקבלנו הישראל - משום בל יראה ואם קבלו אסור בהנאה לאחר פסח משום דהוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח: **[ה]** לא יהא ניכר וכו' - דאם יהא ניכר שחפץ בו כגון שאומר לו הנח במקום צנוע פלוני בחצרי חצרו קונה לו אבל אם אינו ניכר אף שעכו"ם משאירו להדורון בתוך ביתו שרי דמסתמא איסורא לא ניחא ליה וחצרו אינו קונה לו בע"כ וע"כ אפילו אם היה זה ביו"ט ראשון נמי שרי: **[ו]** וטוב שיאמר שאינו רוצה וכו' - היינו אף דמצד הדין אפילו בסתמא נמי שרי מ"מ לרווחא דמלתא יאמר בפירוש שאינו רוצה וכו' ובאופן זה אפילו אם מראה לו מקום להניחו שרי וצריך לזהר לכפות עליו כלי עד הערב אם הוא שבת או יו"ט אפילו יו"ט האחרון אא"כ הביאו ביו"ט האחרון סמוך לחשיכה שבשעה מועטת אין לחוש שמא ישכח ויאכלנו ואם הוא חוה"מ צריך לעשות לפניו מחיצה גבוה י"ט כמו שנתבאר לעיל סימן ת"מ: **[ז]** אסור בהנאה - דקנסוהו רבנן הואיל ועבר עליו בבל יראה ובל ימצא [גמרא]: **[ח]** הניחו שוגג - שלא ידע מאותו חמץ: **[ט]** או אנוס - ר"ל שידע אלא שהיה אנוס שלא היה יכול לבערו ואע"פ דבזה לא עבר אבל יראה אפ"ה קנסינן התירא אטו איסורא דאי שרינן ליה אתי לשהויה לכתחלה ועבר עליה ועיין בבה"ל. כתב בית הלל ביו"ד סימן קל"ב נשאלתי על ישראל אחד שהיה לו קודם פסח ברחיים של נכרי דגן לטחון ונתעכב הדגן ברחיים עד חוה"מ של פסח וכאשר הגיע יום ז' של פסח הלך הנכרי וטחן הדגן של ישראל ועשה מן הקמח לחם ואפה הפת והביא הפת לישראל תיכף אחר הפסח והשבתי שמותר ליקח הדמים בעד הפת ההוא מן הנכרי והנכרי ההוא יאכלנו או ימכרנו לנכרי ע"ש והחק יעקב הסכים דמותר אף באכילה מטעם שמא החליף העכו"ם הדגן והוי רק ספק חמץ שעבר עליו הפסח (ועיין לקמן סימן תמ"ט) ובבית מאיר מצדד להתיר באכילה מטעם אחר דאע"ג דפסק המחבר דבין בשוגג ובין באונס לאו כל אונסין שוים ובאונס כזה דלא היה יכול כלל לאסוקי אדעתיה שיאפה העכו"ם מקמחו חמץ בודאי לא קנסוהו חכמים עיי"ש ועיין בבה"ל מ"ש בשם הרדב"ז. אם הניח ישראל חטים ברחיים ובא עכו"ם ואמר לישראל שלתנו וטחנו עיין בח"י בשם חב"י דיש כאן הרבה ספיקות להקל ובפמ"ג מפקפק היכי שדרך אנשי המקום ללתות החטים קודם הטחינה ומצדד שיחליפנו העכו"ם בחטים אחרים: **[י]** ואם מכרו וכו' - ובאיזה קנינים קונה עכו"ם כתבנו לקמיה

בסוף הסעיף: **[יא]** לא"י - ולישראל מומר אסור למכור דדינו כישראל לכל דבר ועובר עוד משום לפני עור והחמץ אסור לאחר הפסח בהנאה. ובדיעבד אם מכר לישראל מומר בדבר מועט מפני שהוא מכירו ויודע בו שיחזיר לו אחר הפסח מאחר שטעה וסבר דמומר דינו כעכו"ם יש להתיר לו במקום הפסד מרובה לאמר למומר שיחליף החמץ עם עכו"ם על חמץ אחר או שימכרנו ויהיו אותם החליפין או הדמים מותרים וכמו שנתבאר בסוף סימן תמ"ג: **[יב]** שמחוץ לבית - כתבו האחרונים שאין קפידא בעכו"ם גופא אם הוא דר בביתו או לא אלא עיקר הקפידא שיוציא העכו"ם החמץ מבית ישראל אבל עכו"ם גופא אפילו הוא משרת לישראל ודר בביתו לית לן בה (אם לא שהוא קנוי לו לצמיתות דאז ידו כיד רבו ולא מהני שימכור לו דלא יצא הדבר מרשותו בזה) ומה שהצריכו הכא להוציא החמץ מרשותו אע"פ שמכרו כבר והוא אצלו פקדון בעלמא ובלא אחריות ובעלמא לא מצרכין בכה"ג אלא מחיצה בעלמא וכדלעיל סימן ת"מ כתב בח"י דגם בכאן הדין כן ולא הצריכו הכא להוציא מרשותו אלא כדי שיקנה העכו"ם החמץ במשיכה ואה"נ אם כבר הוציא העכו"ם החמץ וקנהו במשיכה לביתו או לסימטא כדין מותר לו אח"כ להכניס החמץ לביתו של ישראל ודי במחיצה עשרה בלבד. אבל כמה אחרונים כתבו דהכא מגרע גרע כיון דעיקר החמץ יודע העכו"ם שהוא של ישראל ולא יגע בו אע"פ שקנהו מחזי כחמצו של ישראל אם היה בביתו וגם איכא למיחש שמא יבא לאכלו דכיון דדידיה הוי מעיקרא לא בדיל מינה ולסברא זו אפילו אם יחד לו בביתו זוית בפ"ע או שעשה מחיצה עשרה נמי לא מהני [אלא דכ"ז אינו אלא לכתחלה אבל בדיעבד פשוט דאין לאסור כלל ואפילו לא יחד לו נמי מקום כל שהיה המכירה כדין] וכתבו האחרונים דאם יש לו חמץ הרבה וא"א לו להוציאו מביתו ימכור לו גם החדר והוי כמו שמכר לו חוץ לביתו וקנין החדר הוא בכסף עם שטר [ואם ירא לתת לו שטר שמא יעלה בדעתו להחזיק בחמץ ואיכא הפסד מרובה יש לו להתנות עמו שיקנה בכסף בלבד בלי שטר ותנאי מהני בזה לכמה פוסקים ויש לסמוך להקל בכגון זה] וצריך למסור לו המפתח מחדר שמונח בו החמץ כדי שיוכל לכווס בשעה שירצה וליטול את חמצו שנמכר או ניתן לו או שעכ"פ יאמר לו הישראל בכל עת שתראה תוכל ליקח המפתח מחדרך וליכנס בו ליטול את חמצך ואיסור גמור הוא להניח שום חותם או מסגר על החדר או על החמץ כדי שלא יוכל הנכרי ליטול את החמץ דמוכח מזה דכל המכירה לא היה רק הערמה בעלמא ואם עשה כן מתחלה בשעה שמכר אפילו בדיעבד אסור החמץ דלא סמכה דעתיה דעכו"ם ומכ"מ אם בתחלה מכר כדין ואח"כ נתן מסגר על החדר או חותם על החמץ אף שאסור לעשות כן מ"מ אין החמץ נאסר בשביל מה שעשה שלא כהוגן אחר המכירה ועיין בה"ל מה שכתבנו בשם פמ"ג וח"א חלוקי דינים בזה: **[יג]** ויחזור ויתננו לו - ואם הנכרי אינו רוצה להחזיר לו אסור לתבוע אותו בדיניהם או לכוף אותו בשאר כפיות ואם נתן לו רק מקצת דמים והשאר זקף עליו במלוה ואינו רוצה לשלם לו המותר בודאי מותר לתבוע אותו בדיניהם שישלם לו המגיע או שיתן לו החמץ בתורת תשלומין על חובו. כתבו האחרונים אסור לישראל אחר לקנות החמץ מן העכו"ם אחר הפסח ואם קנה צריך להחזיר לבעלים הראשונים ואם שילם לעכו"ם יותר מן הראוי לתת באופן כזה אינו צריך להחזיר לו אלא בשיעור שראוי לתת: **[יד]** ובלבד

שיתננו וכו' - ואפילו ע"י שלוחו או אשתו יכול להקנות החמץ לנכרי אבל לא ע"י עכו"ם דאין שליחות לעכו"ם ואין מכירתו כלום. וכן אין יכול להקנות לשלוחו של עכו"ם דלא ריבתה התורה שליחות אלא בישראל ואפילו היה השליח ג"כ עכו"ם דאין שליחות לעכו"ם בין מעכו"ם לישראל ובין מעכו"ם לעכו"ם ועיין בה"ל מ"ש בזה בשם איזה פוסקים: **[טו]** מתנה גמורה - וקנין מתנה הוא ע"י הגבהה או משיכה דבר שאי אפשר להגביה: **[טז]** בלי שום תנאי - דשמא יעבור הנכרי על התנאי ותבטל המתנה למפרע ועבר על ב"י וכדלקמן בס"ד: **[יז]** או שימכרנו לו - ובאיזה קנינים קונה העכו"ם יש בזה דעות בין הפוסקים יש מי שאומר דקנינו של עכו"ם הוא בכסף דוקא ויש אומרים שאין העכו"ם קונה אלא במשיכה לרשותו או בהגבהה דבר שאפשר להגביה ויש שכתבו עוד דגם שארי קנינים נוהגין בעכו"ם כגון קניית מטלטלין אגב קרקע וקנין חצר וקנין חליפין דהיינו קנין סודר [אלא דצריך לזהר בזה שיהא הסודר של עכו"ם ולא סגי שעדי הקנין יתנו סודרם כמו בישראל דזה אינו אלא מטעם זכיה שמזכין להמקנה וגבי עכו"ם אין דין זכיה] ויש מפקפקים בקנינים אלו ואומרים דלא מצינו קנינים אלו רק בישראל. ולענין דינא לכתחלה בודאי צריך להקנות בקנין גמור ומוסכם לכו"ע דהיינו בכסף ובמשיכה ביחד מאחר שנוגע באיסור דאורייתא דבל יראה ועכ"פ במשיכה בלבד דיוצא בזה ג"כ עכ"פ לרוב הפוסקים אבל בדיעבד אף אם לא מכר אלא בכסף בלבד או שמכר באחד משארי קנינים שהזכרנו ועבר עליו הפסח מותר דמאחר דחמץ לאחר הפסח אינו אסור אלא מקנסא דרבנן ועוד כיון דחמץ לאחר זמן איסורו בלא"ה אינו ברשותו אלא שעשה הכתוב כאלו היה ברשותו לעבור עליו בקנין כל דהו סגי דעכ"פ מגלי דעתיה דלא ניחא ליה ואפקיה מרשותו. ובמקום שא"א להקנות במשיכה כגון שהחמץ מרובה או שהוא בדרך יבואר לקמיה: **[יח]** מכירה גמורה - אם ישראל מניח חמצו בחדר של חבירו המוכר את חמצו צריך להודיע לישראל המוכר ויעשהו שליח למכור ואם הניח שלא מדעתו אסור לאחר הפסח מאחר דישראל לא ידע לאקנויי והנכרי לא ידע לקנותו [אחרונים]. עוד כתבו שמותר לאדם לומר לנכרי הא לך חמץ זה ותתן לי לאחר פסח חמץ אחר: **[יט]** בדבר מועט - ואין לחוש לביטול מקח שהרי יודע בעצמו ששואו יותר ומתרחצה להקנות לו כדי שלא ישאר ברשותו ויהא אסור בהנאה. וטפי עדיף ליה שמוכרו למכירו דבזה מסתמא יחזור הנכרי ויתננו לו לאחר הפסח ועיין בבה"ל איך מנהגנו כהיום. כתבו האחרונים דאע"ג דלכתחלה יש למכור בכסף ובמשיכה מ"מ אם החמץ מרובה וא"א למשוך החמץ כולו וכן אם אין החמץ כאן שיכול העכו"ם למושכו אלא הוא בעיר אחרת או בדרך יש לו להקנותו לנכרי בשאר קנינים כגון על ידי רושם שנהגו בקצת מקומות שהלוקח רושם על דבר הנקנה כדי שיהיה לו סימן ידוע ועי"ז קנוי לו הרבה או ע"י תקיעת כף (שקורין צו שלאג) דהיינו שמכין כפיהם זה על זה או ע"י נתינת פרוטה במקומות שנהגו שכשהלוקח נותן פרוטה למוכר נגמר המקח או במקום שנהגו שמסירת המפתח הוי גמר המקח [מיהו עכ"פ צריך שיאמר הריני מוכר לך חמץ פלוני ופלוני בעד סך כך וכך ולא כמו שאומרים ההמון הריני מוכר לך המפתח דזה לא חשיב כלום] וכן כל כיוצא בו כל מקום ומקום כפי מנהג הסוחרים חשיב הדבר כקנין ע"פ ד"ת ושפיר יש להקנות גם החמץ בקנין כזה. או יש

למכור החמץ ע"י אגב דהיינו שימכור לנכרי קרקע או חדר או ישכיר לו ואגבן יאמר לו קני החמץ שיש לי במקום הקרקע או בכל מקום שהוא דבקנין אגב קונה אפילו אינן צבורין כאן והקרקע נקנית לנכרי בכסף עם שטר ובשכירות די בכסף בלבד ואפילו אם אין הנכרי נותן לו כל הכסף רק איזה זהובים (שקורין אוי"ף גא"ב) סגי ויתנה עמו הישראל שיקנה בזה האוי"ף גא"ב החדר והחמץ ושאר הכסף יזקוף עליו במלוה וכתבו עוד דאם הבית שהחמץ שם אינו שלו אלא ששכורה בידו אז לא יועיל מכירתו דאיך ימכור דבר שאינו שלו אלא ישכיר לנכרי אותו החדר וישכיר לו סתם להחזיק בו כליו ומטלטליו ולא יאמר לו בהדיא שמשכירו להניח בתוכו חמץ כדלקמן סימן ת"נ. ישראל שקנה חמץ מהעכו"ם ונתן כסף ולא משך עדיין אע"ג דלכתחלה בודאי יש לו למכור קודם הפסח שהרי לפי דעת כמה פוסקים כסף קונה בין ישראל לנכרי מ"מ אם לא מכר ועבר עליו הפסח מותר דהא לרוב הפוסקים אינו קונה אלא במשיכה אבל כשמשך אפילו לא נתן כסף ועבר עליו הפסח יש לאסור אכן אם לפי מנהג הסוחרים לקנות בכסף מצדד הפמ"ג להחמיר גם בדין הראשון ועיין בשע"ת סק"ט: [כ](#) על מנת להחזיר - היינו לאחר הפסח: [כא](#) לא מהני - אע"ג דבכל התורה מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אם נתקיים התנאי הכא הצריכו חכמים מתנה גמורה משום חומרא דחמץ. ולענין דיעבד אם נתקיים התנאי שהחזירו אם מותר נחלקו האחרונים בזה ועיין בבה"ל. והיכא שאמר הריני נותן לך ותחזירנה לי עיין בבה"ל: [כב](#) עד שאתה לוקח חמץ במנה וכו' - ר"ל שיקח חמץ הרבה בסך מאתיים אע"פ שא"צ ליקח אלא במנה שכשאצטרך אחר הפסח אקחנו ממך ואתן לך ריוח על כל הסך: [כג](#) שמא אצטרך וכו' - והאחרונים כתבו דרשאי אפילו להבטיח שיחזור ויקנה ממנו ויתן לו ריוח: [כד](#) על תנאי - מיירי שאמר בלשון אם דהיינו אם תעשה דבר פלוני בתוך הפסח או לאחר הפסח החמץ נתון לך או מכור לך דכל זמן שלא נתקיים התנאי עדיין אין החמץ מכור ונתון ולפיכך עובר בבל יראה אבל אם אמר לו הריני נותן לך מעכשיו ע"מ שתעשה דבר פלוני שייך החמץ לעכו"ם תיכף אם יתקיים התנאי לבסוף ואינו אסור רק משום חומרא דחמץ וכדלעיל בסוף ס"ג א"נ מיירי אפילו במעכשיו רק התנאי היה שאימתי שיביא מעות יחזירם לו ובתנאי זה לא חל המכירה והמתנה כלל כיון שכל שעה הרשות בידו לפדותו וכמבואר בחו"מ סימן ר"ז ס"ו. ודע עוד דהסכימו אחרונים דה"ה שאסור לומר לעכו"ם אני מוכר לך החמץ ע"מ שתחזיקנו לעצמך ולא תמכור לאדם אחר חוץ ממני דכיון דבלשון תנאי הוא כשיעבור העכו"ם וימכרנו לאדם אחר תבטל המכירה למפרע ונמצא שלא היה החמץ קנוי לעכו"ם מעולם וחיישינן שמא ימכרנו ויעבור הישראל על בל יראה אבל אם אמר לו הריני מוכר לך מכירה גמורה לחלוטין וזכות זה שיירתי לי בו שאם תרצה למוכרו לא תמכרנו לשום אדם חוץ ממני י"א דזה מותר אפילו לכתחלה דאפילו אם יעבור העכו"ם וימכור לא תבטל המכירה בשביל זה כיון דלא אמר בלשון תנאי רק שמכירת העכו"ם תהיה בטלה: [כה](#) אסור אע"פ שביטלו - או הפקירו ואיסורו הוא אפילו בהנאה. ואע"ג דכשביטלו אינו עובר בב"י מ"מ חששו חכמים שאם נתירו

כשביטלו יש לחוש שיניח כל אדם חמצו אלאחר הפסח ויאמר שהפקירו קודם הפסח כדי שנתיר לו. ודע דכמה אחרונים כתבו דאפילו בדק ג"כ כמנהגנו ונמצא חמץ לאחר הפסח ג"כ אסור בהנאה דלא חילקו בדבר ויש מן האחרונים שמקילים בבדק וביטל ונמצא אח"כ דמאי הוי ליה למעבד הרי עשה הכל כדין ודעתם דעכ"פ בהנאה אין לאסור ובמקום הפסד מרובה יש לסמוך עליהן ועיין בבה"ל ס"ג בד"ה אפילו מ"ש בזה. מי שהיה בספינה או בדרך ויש אתו חמץ ואין אתו נכרי שיוכל למכור לו ועמד והפקירו בפני עדים אם יוכל אחר הפסח לזכות בו וליהנות ממנו נחלקו האחרונים בדבר ורובם מצדדים לאיסור ומ"מ בהפסד מרובה יש לסמוך ולהתיר שימכרנו לעכו"ם או שיחליפנו עמו בדבר אחר, ואם היה בדרך ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו ולא היה לו למי למכור בע"פ כתיקון ועמד והפקיר בפני עדים החמץ שבתוך ביתו נראה דיוכל לסמוך בזה אדעת המקילין ולחזור ולזכות בו אחר הפסח וליהנות ממנו שכיון שלא היה החמץ בידו וא"כ לא היה יכול למכור ולא לבער כתיקון חז"ל הרי מחויב היה להפקיר מצד הדין כדי שלא יעבור בב"י וא"כ אין לנו לקונסו לאסור חמצו כשחוזר וזוכה בו: [\[כז\]](#) בפסח - מיירי שמצא חמץ בביתו בתוך הפסח וה"ה בע"פ משעה ששית ומעלה וקמ"ל דכשם שאסור להאכיל לבהמתו דמקרי הנאה כן אסור להאכיל לבהמת הפקר וכתבו האחרונים דה"ה דאסור בזה בחמץ שעבר עליו הפסח: [\[כח\]](#) אפילו לבהמת אחרים - של עכו"ם [\[הגר"א\]](#): [\[כח\]](#) של הפקר - דיש לו הנאה במה שממלא רצונו להשביע לבהמה ועיין בב"י דאפילו במוצא חמץ שאינו שלו ג"כ אסור להשליך לפני כלב: [\[כט\]](#) ליתן בהמתו וכו' - בין בחנם בין בשכר: [\[ל\]](#) להאכילה וכו' - שהרי הוא נהנה מחמץ בפסח שמפסס בו העכו"ם את בהמתו וחמץ אפילו של עכו"ם אסור ליהנות ממנו בפסח. ובדיעבד אם אכלה חמץ בפסח אין לאסור בשרה בשביל זה כדמוכח ביו"ד סימן קמ"ב ס"א: [\[לא\]](#) בימי הפסח - דוקא באופן זה אבל אותן שמעמידין בהמתן אצל נכרי זמן רב קודם פסח ושהנכרי יזין אותן משלו ואין מתנין בפירוש על חמץ ובתוך המשך חל פסח מותר אף שנודע לו שמאכילה חמץ: [\[לב\]](#) אם הוא יודע וכו' - אבל אם אין ידוע שיאכילה חמץ מותר ליתנה לו ואין לו לחוש שמא יאכילה: [\[לג\]](#) שמאכיל אותה וכו' - ואם א"א לו באופן אחר המנהג במדינתנו למכור הבהמה לנכרי כדין ע"פ הקנינים המבוארים ביו"ד סימן ש"כ והבהמה תהיה אצל הנכרי בפסח או יקנה לו הבהמה עם הרפת והנכרי יאכילה ולא יהיה לו שום עסק עמהם בפסח ובלבד שלא יאמר לו שיאכילה חמץ וכ"ז ביש לו לנכרי מזונות משלו אבל אם אין לו מזונות והישראל מוכר לו ביחד עם בהמתו גם מזונותיה שהם חמץ יש מחמירין בזה דמחזי כהערמה ושכל עיקר המכירה לא היה אלא כדי שיזין אותה העכו"ם בחמץ וכתבו שיעשה באופן זה שימכור המזונות לנכרי אחר ומותר לסרסר לנכרי הקונה בהמותיו שיוכל לקנות מאל"ץ אצל נכרי פלוני. והמנהג במדינתנו שאפילו אם אין מאכילה חמץ גמור ורק שרוצה ליתן לבהמתו תבואה בפסח שמוכרה ג"כ לנכרי עם הרפת והנכרי מאכילה דאם לא ימכרנה יצטרך ליתן לה מעט מעט ובמקום נגוב ויעמוד עליה בשעה שאוכלת

לבער המותר כדי שלא תחמיץ מהריר שלה וכמבואר בסימן תס"ו ס"ב. ולענין חלב של בהמה שאוכלת חמץ אפילו היא של נכרי נחלקו אחרונים בזה ודעת הפמ"ג להתיר החלב שחלבו אחר מעלי"ע שאכלה חמץ ויש מקילין אפילו בו ביום אם אוכלת שחרית וערבית מדברים המותרים:

סימן

תמט

[א] פירוש הסחורה - ומיירי שהיה הסחורה פת ויין וכה"ג: **[ב]** ופועלים הנכנסים לשם - היינו לעשות מלאכה או שמשדלים במכירת הסחורה: **[ג]** אסור בהנאה - דתלין שחמץ זה של החנות הוא ולא מפועלים אף שהם רגילין שם משום דהחמץ שבחנות הוא קבוע שם ותדיר וטפי יש לתלות שנשאר שם מחמץ שלו שלא מצא בעת הבדיקה ופשוט דמיירי שמצא תיכף אחר הפסח בענין שאין לתלות שהחמץ של עכשיו: **[ד]** מותר אפילו באכילה - ר"ל אפילו אם היה החנות סגור כל ימי הפסח דליכא למיתלי שהנכרי בעל החנות הכניס שם חמץ זה בפסח ובודאי חמץ זה מקודם הפסח הוא. והו"א שיש לחוש לתלות החמץ הנמצא שם שהוא מהפועלים ישראלים המצויים שם תמיד שהם שכחוהו שם קודם הפסח קמ"ל דלא אמרינן הכי: **[ה]** גורס בהיפך - דהוא סבר דתלין יותר בהפועלים שמצויים שם תמיד בין לקולא ובין לחומרא ולענין דינא נקטינן כדעה קמייתא ויש שכתבו דלא פליגי כלל ולא קאמרי דעה בתרייתא אלא בכגון שלא היה בחנות מיני מזון רק שאר סחורות אבל אם היה בחנות מיני מזון גם לדעה זו בתר חנות אזלין שחמץ שם קבוע ותדיר. חמץ שנמצא אחר הפסח ולא ידעין אם של עכו"ם הוא או של ישראל הוא יש דעות בין אחרונים יש שכתבו דמותר בהנאה ואסור באכילה ויש שמקילים ואומרים דגם באכילה מותר כשאר ספיקא דרבנן דלקולא אזלין ואם באותו מקום רוב ישראל מצויים אסור בהנאה דודאי מישראל נפל, וכ"ז כשנמצא מיד אחר הפסח או שהפת ישן שא"א לומר שנאפה אחר הפסח אבל אם אפשר לתלות שנפל אחר הפסח מותר אפילו באכילה בכל ענין דיותר יש לתלות שמאחר הפסח הוא משנתלה לומר שמישראל נפל קודם הפסח דזמן מרובה כזה לא היה מונח בדרך:

סימן

תנ

[א] קודם הפסח צריך לפורעו - ר"ל אפילו לזה ממנו ככר זה בע"פ סמוך לזמן הביעור שאם לא הלוהו בלא"ה היה צריך לבערו ואם לא ביערו היה נאסר בהנאה אעפ"כ צריך להחזיר לו ככר אחר אחה"פ שהרי עכ"פ לזה ממנו בשעת היתר ואז היה החמץ ממון גמור שהיה עדיין קודם זמן הביעור וכתבו האחרונים דאפילו אם עבר ישראל הלוה והשהה החמץ עד לאחר פסח ונאסר מ"מ צריך לשלם ולא אמרינן שלא יכול המלוה לקבל דמיו משום חליפי חמץ כדלעיל סימן תמ"ג דאין זה חליפי חמץ שכיון

שלוח הכזב הרי הוא שלו ואין לו למלוה עליו אלא דמים בעלמא. ישראל
 שהלוח חמץ לעכו"ם לפני הפסח ושילם לו חמץ כיוצא בו לאחר הפסח
 הואיל ואינו מחזיר לו חמץ הראשון בעיניה מותר [כ"כ בשלטי הגבורים בשם
 הרא"י] ומוכח מדבריו דאם מחזיר לו אותו חמץ אסור ופר"ח חולק על זה
 דלא מיקרי חמץ שעבר עליו הפסח שהרי עד עתה היה שייך להעכו"ם
 דכיון שהלוח קם ליה ברשותיה והו"ל חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח
 דשרי אף באכילה ולמעשה יש להחמיר כדעה קמיתא דמחזי כחמץ של
 ישראל שעבר עליו הפסח כיון שהחזיר לו אותו החמץ גופא: **[ב]** אם אינו
 פורעו - ומשום חשש רבית דאסור ללוות סאה בסאה ליכא בכורות
 משום דהחילוק הוא בדבר מועט ע"פ רוב ולא קפדי אינשי בזה [אחרונים]:
[ג] יאמר לו קודם - הטעם דכיון שנתחייב ליתן לו בכל שבוע כזכר א"כ
 כשמיחד העכו"ם הכזב בפסח בעבור הישראל הוא כאלו כבר זכה בו והוי
 כאלו עבר הפסח על חמץ של ישראל להכי צריך להתנות עמו שבעבור
 שבוע של פסח אינו רוצה ככרות רק הקמח שלהם או דמי שוין [או שיתן לו
 ככרות שיאפה אחר הפסח] ואם כן אף אם העכו"ם הכין לו ככרות בפסח לא
 איכפת לן שהרי אינם משועבדים כלל לישראל והם לגמרי ברשות
 העכו"ם לע"ע: **[ד]** ככרות חמץ - ר"ל אף אותן שהכין עבורו בפסח
 והסכימו האחרונים דכ"ז לכתחלה אבל בדיעבד אפילו אם לא התנה כלל
 נמי שרי לו לקבל הככרות אחר הפסח בשביל שבוע של פסח ואע"ג דיחדם
 לו לישראל בפסח דכ"ז שלא באו לרשות ישראל לא זכה בהם ואין לו
 עליו אלא חוב בעלמא של ככרות ולא אותן גופא והרי הן של עכו"ם עדיין
 כל ימי הפסח: **[ה]** אומר לנכרי קודם פסח וכו' - ואם לא אמר אסור
 לקבל אחר פסח עבור חלקו אפילו מעות וכדלקמיה: **[ו]** ואני אטול
 אח"כ - יש מאחרונים שכתבו דדוקא כשאומר לו ואני אטול אח"כ דמים
 נגד הכזב שנטלת דזה נחשב כאומר שאינו רוצה להשכיר תנורו למלאכה
 לפסח רק בעד דמים או דמיירי כשאומר לו טול אתה שבוע זו של פסח
 את התנור בין יהיה בו בין לא יהיה בו ואני אטול שבוע שלפניה או
 שאח"כ מה שיזדמן לי דזה מותר דחולקין הזמן ואין לזה על זה כלום
 אבל כשאומר לו טול אתה הככרות מה שיהיה בפסח ואני אטול כסכום
 זה אחר כך אם כן הרי ניחא ליה בהככרות שבתנור [דאם לא יזדמן לאפות בפסח
 בתנורו לא יתן לו העכו"ם אחר פסח] וזוכה לו התנור אלא שמחליפו עם העכו"ם
 שותפו אם כן הרי נהנה הוא מחמצו שבפסח שתחת חלקו שיש לו באותן
 ככרות העכו"ם נותן לו את חלק ככרותיו שיש לו בשבוע שאחר פסח
 ואסור ויש שאוסרין אפילו כשאומר לו ואני אטול אחר כך דמים נגד
 הככרות שנטלת דמ"מ נהנה הוא דמי שיווי חמצו שבפסח והסכימו
 האחרונים דנכון למעשה לנהוג שימכור להעכו"ם התנור על שבוע של
 פסח שיהיה לגמרי ברשותו ויקצוב עמו מקח עבור זה ויטול ממנו הדמים
 מתחלה קודם פסח ובזה אין שום איסור מה שחל בשבוע זו שבת ויו"ט
 אחרי שהוא בהבלעה: **[ז]** ואפה בו עכו"ם וכו' - ומשמע דאפילו שלא
 בידיעת הבעלים וכ"כ האחרונים: **[ח]** אפילו מעות - וכ"ש ככרות מאותן
 שאפו בפסח דאסור לו לקבל ואפילו לאחר הפסח: **[ט]** דהו"ל משתכר
 וכו' - דאסור לכתחלה מדרבנן בכל איסורי הנאה ואפילו נותן לו המעות

קודם פסח או אחר פסח ולא דמי לס"ג דהתם התנור היה של שותפים וכשמחלקים בזמן הו"ל בעת ההיא התנור של עכו"ם לגמרי: [\[י\]](#) מותר ליהנות מהם - דמשתכר באיסורי הנאה אינו אסור בדיעבד בשום מקום שאין זה גופו של חמץ ולא חליפיו רק המעות בא ע"י גרם חמץ ולא החמירו בזה רק ביין נסך משום חומרא דע"ז. וכ"ז בקיבל מעות אבל אם נתנו לו איזה ככרות מככרות שאפו בתנורו אסור ליהנות מהם דזכה בהם כבר בפסח בשכר תנורו אם דרכן לעולם לתת ככרות והוי ליה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח: [\[יא\]](#) להשכיר תנורו לנכרי ע"מ וכו' - ואין זה משתכר באיסורי הנאה שאסור לכתחלה עכ"פ כיון שאף אם לא היה אופה בו הנכרי כלום ג"כ היה צריך לפרוע לו לישראל שכרו משלם שהרי השכירו לו לזמן וא"כ אין הישראל משתכר כלום במה שהעכו"ם אופה חמץ ומ"מ לכתחלה צריך לומר לו שיאפה מצה דאל"כ כיון שידוע שדרכו לאפות בו חמץ הוי כאילו השכיר לו לאפיית חמץ דאסור: [\[יב\]](#) לדור בו - היינו אע"ג שמשכירו סתמא לדור בו הוא ולא אתי לאפוקי אלא היכי שמשכירו בפירוש לשום בו חמץ ומשום דמשתכר באיסורי הנאה ומשמע מדברי אחרונים דאין לאסור משום משתכר באיסורי הנאה אלא דוקא היכי שהגיע זמן איסורו כגון בפסח או ע"פ אבל קודם אינו אסור אפילו לכתחלה ויש מחמירין בזה אפילו תוך שלשים קודם לפסח: [\[יג\]](#) לעבד - אף שמזונותיו עליו הואיל ולא אמר לו שיקנה חמץ: [\[יד\]](#) אע"פ שידוע שיקנה וכו' - ואם הוא מושכר אצלו לשנה לא יאכל בביתו משום חשדא [אגודה]: [\[טו\]](#) חמץ - אבל לא יאמר לו הילך דינר זה וקנה לך חמץ מן החנוני ואכול אפילו אם הוא עכו"ם דעלמא שאין מזונותיו עליו דכיון שהישראל בעצמו אסור לו לקנות חמץ בפסח אסור לו לומר לעכו"ם לקנותו דאף שהנכרי קונה אותו לעצמו ולא בשביל הישראל כיון שהישראל נותן לו דינר ואומר לו שיקנה בו חמץ והעכו"ם קונה אותו בדיבורו הרי נראה כשלוחו אבל מותר לומר לו קנה לך חמץ בדינר שלך ואכול: [\[טז\]](#) צא ואכול וכו' - ודוקא שא"ל צא ואכול חמץ או עכ"פ שידוע בודאי שיאכל חמץ והטעם שכיון שנותן לו החנוני לעבד ע"ד שיפרע הוא להחנוני הוי החנוני שלוחו והוי כאלו הוא מאכילו חמץ בידים וכיון שמזונותיו עליו נמצא שנהנה הוא מן החמץ שמאכילו: [\[יז\]](#) ויש מתירין וכו' - שכיון שעדיין לא נתן המעות לחנוני לא חשיב כחמצו מה שנותן לו החנוני לעבדו אלא חוב בעלמא נתחייב להעכו"ם בעבור שערב בעדו ולדינא עיקר כדעה זו ומ"מ לכתחלה נכון לחוש לסברא הראשונה בעבדו ושפחתו שמזונותיהן עליו שלא לומר לו שילך ויקיף על חשבונו אלא יתן לו מעות מזומן והוא יקנה מה שירצה: [\[יח\]](#) גם בזה - ולדעה זו מותר ג"כ לומר לחנוני תן לפועלי חמץ ואני פורע ומטעם הנ"ל, ולענין תינוק שנחוצ לו לאכול ולשתות חמץ צריך לישא אותו לבית נכרי ויבקש להנכרי שיאכיל חמץ להתינוק [אך יזהר שלא יקחו בידו דזוכה בו] ואם אין הנכרי רוצה ליתן לו בחנם יכול להבטיחו שישלם לו אח"כ דמותר מעיקר הדין וכנ"ל אבל לא יתן לו מעות קודם או בשעה שנותנו לו לאכול דקונה החמץ בזה ואסור לכו"ע וכנ"ל ואם א"א לו לשאתו לחוץ ובע"כ צריך העכו"ם להביא החמץ לביתו של ישראל ולהאכילו שם יש לו לומר להעכו"ם

שיקבץ החמץ הנשאר וישאנו לביתו וכשיצטרך לאכול עוד הפעם יחזור ויביאנו ויאכילנו ואם א"א למצא נכרי על כל פעם ופעם יש להקל שישאיר העכו"ם חמץ בביתו כדי שישפיק לתינוק לכמה פעמים ויאמר בפירוש שאינו רוצה לקנות את החמץ [דאל"ה קני ליה רשותו] וכדלעיל בסימן תמ"ח ויצוה לקטן שיאכיל לתינוק אבל הוא בעצמו אין לו להאכילו חדא דאסור לכתחלה ליגע בו וכדלעיל בסימן תמ"ו ועוד משום לתא דקנין ואם יכול להטמין החמץ במקום שמונח חמצו המכור יטמינו שם וישא התינוק לשם לאכול ואם לא יעשה מחיצה עשרה בפני החמץ ועכ"פ יכפה עליו כלי וכ"ז אם אין התינוק מסוכן לזה דביש סכנה אין צריך לדקדק בכ"ז כדי למהר באכילתו וכדלעיל סימן שכ"ח: **[יט]** אא"כ הקדים לו דינר - לחנוני וצוהו לתת מזונות לעבדו כשיבוא אז הו"ל כמאכילו בידים החמץ שהחנוני הוא שלוחו של בעה"ב ובזה אסור אפילו אינו יודע בודאי שיקנה חמץ ועיין ביו"ד סימן קל"ב ס"ד שכתב דגם בהקדים לו דינר אינו אסור אא"כ כשאמר לו יהא דינר זה בידך עד שתתן להפועל שלי אבל אם הרשהו להוציאו עכשיו בהוצאה מותר דבשעה שנותן להפועל אין כאן דינר שיקנה לבעה"ב אבל כמה אחרונים חלקו עליו והסכימו דאסור בכל גווני ודע דהקדים לו דינר לאו דוקא דה"ה אם נתן לו דינר בשעה שנתן החנוני החמץ לעבדו דג"כ אסור ולא אתי בזה למעוטי רק אם פרע לו לאחר זמן: **[כ]** או שנשא ונתן ביד - ר"ל שבעה"ב בעצמו לקח החמץ מן החנוני העכו"ם לצורך עבדו ונתנו לו ובזה אפילו לא נתן לו מעות כלל אפ"ה אסור דקנה החמץ במשיכתו מן העכו"ם: **[כא]** ואסור לקנות וכו' - דאיכא למיחש שמא יאכל ממנו ועוד דהוא רוצה בקיומו של החמץ ועוד דהא אין שליחות לעכו"ם ונמצא דהישראל קונה אותם ועובר בבל יראה ואפילו אינו מושך החמץ מרשות המוכר אלא נותן לו דמים בלבד בפסח ג"כ אסור לפי ש"א שישראל קונה מטלטלין מעכו"ם בכסף בלבד: **[כב]** אפילו במעותיו וכו' - ומ"מ אם לא כוון לקנותו לעצמו וגם לא קיבל עליו אחריות כלל יש לצדד להקל באכילה ובהנאה לאחר הפסח כ"כ הפמ"ג ועיין בשע"ת: **[כג]** של א"י - וכן אסור לומר לעכו"ם בחוה"מ פסח שיקנה חמץ בשבילו ואפילו לא ימשוך החמץ לתוך ביתו של ישראל דיש פוסקים שסוברין דיש שליחות לעכו"ם לחומרא ובדיעבד אם קנה ולא משך לרשותו אין לאסור לאחר הפסח [מחידושי רע"א ע"ש]. כתב הפמ"ג בעכו"ם שקונה מעכו"ם תבואה שיש בתוכה קצת חמוצים שרי לישראל להיות סרסור ביניהם כי לא בעד החמוצים הוא נותן דמים. אם היתה בהמת עכו"ם טעונה חמץ מותר לפורקה במקום שיש צער בע"ח דאף דהעכו"ם מחזיק לו טובה עבור זה [וזה מקרי בעלמא כרוצה בקיומו של חמץ כדי שיחזיק לו טובה] כיון דאין הישראל מכוין שיחזיק לו טובה שרי: **[כד]** כדי שיבשל בו חמץ - משום שהוא רוצה בקיומו של חמץ [שאם ישפך החמץ בשעה שהכלי עומד ע"ג האש יבקע הכלי] והרי הוא כנהנה מן החמץ: **[כה]** אבל משכיר לו חמור - שהרי לא איכפת ליה אם יאבד החמץ. והקשו האחרונים דליאסר בין בכלי בין בחמור משום משתכר באיסורי הנאה שאסור לכתחלה וכמ"ש בסעיפים הקודמים ומסקי דדין זה הוא להאי שיטה דאין אסור להשתכר באיסורי הנאה רק בע"ז וכדומה אבל לפי מה

דנקטינן להחמיר לאסור להשתכר לכתחלה בכל מקום ה"ה דאסור גם גבי חמור להביא עליו חמץ. ודע דגם לשיטה זו דוקא שהשכיר בפירוש להביא עליו חמץ אבל אם השכיר סתם לזמן והביא עליו חמץ מותר שהרי אם לא הוליד עליו שום דבר ג"כ היה צריך לשלם לו שכרו וכמו שכתבנו לעיל גבי תנור: **[כו]** ויש מתירין להחם וכו' - ר"ל דלא נימא דזה ג"כ כעין רוצה בקיומו של חמץ המובלע בדופני הכלי בשביל הכלי [שבשעה שמשתמש בה הרי הוא רוצה שתהיה שלמה וממילא כמי שרוצה בחמץ הבלוע בתוכה שהרי א"א זה בלי זה] דלא אמרינן כן בחמץ המובלע שאינו בעין: **[כז]** ולרחוץ בהם - או לחוף בו הראש שהרי אינו נהנה אלא מן הכלי ולא מחמץ הבלוע בתוכה אע"פ שהוא נפלט מן הכלי לתוך החמין וכתבו האחרונים דדוקא בכלי המיוחד לרחיצה ולכביסה שאין דרך להשתמש בו לאכילה אבל בכלי שדרך לפעמים להשתמש בו לאכילה ושתיה צריך להצניע במקום צנוע ואין להשתמש בו אפילו לרחיצה וכביסה גזירה שמא ישתמש בו לאכילה ומ"מ דרך ארעי אין להחמיר גם בזה ויתבאר לקמן בסימן תנ"א: **[כח]** וכן הוא המנהג - ולענין למכור לנכרי בפסח כלים חמוצים יש מתירים וגם כן מטעם הנ"ל שהרי נהנה רק מגוף הכלי ולא מבלוע [אם לא שהעכו"ם נותן לו יותר בשביל שהוא בלוע וישנה דאז נהנה מחמץ] ויש אוסרים בזה. כתבו האחרונים ישראל מחזיק ארענדע משר ויש שם בית שעושין שכר שקורין מאל"ץ הוי"ז ומנהג שכל מי שצריך לעשות שכר עושה בבית הנ"ל וישראל נוטל השכירות ואם יניח לנכרים לעשות שכר בפסח וא"כ הרי הוא רוצה בקיומו של חמץ מחמת הכלים שבמאל"ץ הוי"ז [שאם ישפך המאל"ץ יבקע היורה כשעומדת על האור] וכשיקבל שכר הרי הוא משתכר באיסורי הנאה ועוד יותר כיון שהמנהג תמיד לתת מדה מאלץ בשכר ולא מעות א"כ כשעושה העכו"ם השכר כבר זכה ישראל במדה מאלץ ואף שנותן לו זאת אחר פסח אסור דהוי ליה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח וכתבו שימכור הזכות שיש לו במאלץ הויז לא"י או ישכיר על איזה שבועות כדי שיהיו ימי הפסח בהבלעה ושרי ואם לא חקר מן השר גוף המאלץ הויז רק חקר ממנו שכר המדות דהיינו שהמדות שנותנים העושים יהיו שייכים לו די שיצוה להעושים שכר שלא יפרישו המדות בפסח רק יכתבו בפנקסם לו שטחנו בפסח ואחר הפסח יגבה מהם וכן הדין במחזיק רחיים

תנא

סימן

[א] קדרות - וה"ה קערות שתשמישן ע"י עירווי וכלי שני ג"כ דינא הכי: **[ב]** של חרס - וה"ה שאר כלים שאינם של חרס אם אינו רוצה להגעילן או ללבנן ג"כ אפשר בהאי תקנתא לשפשפן ולקיימן עד אחר פסח אלא שדיבר בהוה דבשאר כלים כיון שיש להם תקנה אינו עושה כן רק מגעילן או מלבנן וכדלקמיה: **[ג]** שנשתמש בהם וכו' - וכלים חדשים שקונין מהשוק אפילו כלי חרס אין צריך לספק בהם שמא נשתמשו בו דאין דרך להשתמש בכלים חדשים וא"צ אלא טבילה בכלי מתכות אבל כאשר נקנים מן הנכרי בביתו ואינו מכיר בהן ודאי שהם חדשים אם הם כלי

מתכות צריך מספק להגעילן או ללבנן כפי תשמישן [מלבד מה שצריך לטבול] ואם הם כלי חרס צריך שבירה מספק: [ד](#) כל השנה - וה"ה אפילו נשתמש בהם חמץ תוך הפסח די בדיעבד בשפשוף היטב ומותר להשהותן עד אחר הפסח כמבואר לעיל בריש סימן תמ"ז [חק יעקב ולב"ש] ובפמ"ג מפקפק אם בישל בהם בשביעי של פסח בא"י או בח' של פסח לדידן בחו"ל בעוד שהכלי בן יומו שלא להשתמש בו ע"ש: [ה](#) אפילו אותם שעושין וכו' - כלומר דאז הם בלועים הרבה חמץ ואם יבשל בהם אחר הפסח בודאי לא יהיה ששים נגדם אפ"ה מותר והטעם דאנן קי"ל דחמץ לאחר הפסח מן התורה מותר ואינו אסור אלא משום קנסא דקנסו חכמים על מה שהשהה החמץ ולא קנסו אלא על החמץ שהוא בעיניה אבל על מה שבלוע בכלי לא קנסו ולפיכך מותר אפילו לכתחלה לבשל בהם אח"כ: [ו](#) משפשפן - ואם לא שפשפן קודם פסח משפשפן תוך הפסח או לאחר פסח כדין לא ביער קודם פסח המבואר בסימן תל"ה: [ז](#) ומצניען וכו' - יש נוהגין לסדר כלי בדיל של חמץ בתוך הבית בגובה הכותל במקום שאין יד אדם מגעת לשם והם סדורין כל ימי הפסח לנוי ואין למחות בידם ואע"פ שכל דבר שגזרו עליו חכמים מחמת חשש שמא ישכח וישתמש בו לא חלקו בגזירתם ואסרו אפילו הגביה אותו הדבר עשר קומות כמו שנתבאר בסימן רע"ה מ"מ כיון שאינן ב"י מבליעת החמץ בשעה שמסדרין אותן ומכ"ש באותן שרוב תשמישן בכלי שני או בצונן כגון קנקנים אין לחוש ומ"מ המחמיר בזה תבוא עליו ברכה: [ח](#) ולהצניע המפתח - ר"ל דאם יבוא לחפש אחר המפתח יזכור שהוא פסח: [ט](#) אינו מועיל וכו' - דהיסק שהוא רק מבחוץ אינו מועיל להפליט את הבליעה: [י](#) שעירה לתוכו רותחין - כגון קערות דדרך לשפוך עליהם מהקדרות: [יא](#) אפי' בכלי שני - פי' אפילו לא עירה מהקדרה לתוכה רק לכלי אחר ואח"כ הניח כלי זה בתוכה. ולדינא הסכימו האחרונים דלכתחלה בודאי יש להחמיר כדעת הרמ"א דאין להתיר אף כשידוע שלא נשתמש בו חמץ רק בכלי שני ולכן בכלי מתכות צריך הגעלה וכמבואר לקמן בס"ה ובכלי חרס דלא מהני הגעלה והיסק א"א להשתמש בו בפסח אמנם בדיעבד אם נשתמש בלא הגעלה בכלי שאין משתמשים בו רק בכלי שני (כגון טעלער וכפות) יש להקל אף בכלי חרס במקום הפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט אם הוא אינו בן יומו שהוא נותן טעם לפגם שכמה פוסקים מקילין בו גבי חמץ: [יב](#) ואפילו אם ימלאום גחלים וכו' - דבזה הוי כהיסק מבפנים ויפליט הבליעה: [יג](#) דלמא חייס עלייהו וכו' - שאין דרכן להסיק בפנים אלא בחוץ משא"כ תנורים אפילו של כלי חרס [אפילו אותן שמטלטלין אותן] שדרכן תמיד להסיק בפנים לא חיישינן דילמא פקעי ומועיל היסק אך צריך ליזהר שיסיקנו יפה עד שיתלבן ועיין לקמן בסימן תס"א מדין הכשר תנורים שלנו: [יד](#) אבל לתנורים שלנו לא - דחיישינן דילמא חייס עליה ולא ישהה שם הרבה ויוציאן מן התנור קודם שיתלבנו משא"כ בכבשן מתלבן אפילו בשעה מועטת: [טו](#) אפילו צונן - היינו אפילו הדיחו ושפשף היטב דחיישינן דלמא אתי להשתמש בו בחמין ועיין ביו"ד סימן קכ"א דה"ה בשאר איסורים וע"כ יש להחמיר בענינו אפילו בע"פ אחר חצות: [טז](#) ועיין ביו"ד סימן קכ"א - דשם מבואר דדרך

עראי מותר להשתמש בו אם הדיחו ושפסף תחלה ועיין לעיל סוף סימן ת"נ ובמ"ב שם: [\[יז\]](#) הסיקו מבחוץ ואסור וכו' - כצ"ל. ר"ל דמחמת שהסיקו מבחוץ לא מהני ההיסק להוציא הבלוע: [\[יח\]](#) ואם מלאו גחלים וכו' - הטעם דסתם כוביא אין דרכה להתבקע וע"כ אין לחוש דלמא חייס עליה ולא ילבנו יפה. ולבנים הנשרפין בכבשן יש עליהם דין כלי חרס ואם נשפך עליהם דבר רותח של חמץ אין לו תקנה אלא בליבון כדינו וע"ד שיתבאר בסימן תס"א [ומ"מ הליבון מהני להם אפילו תוך תנורים שלנו דלא חייס עליהו כמו בקדרות] אבל לבנים שנתיבשו רק בחמה יש להם דין כלי אדמה ומהני להם הגעלה ואם נאפה ונצלה עליהם הרי תשמישן ע"י האור וצריכין ליבון כנ"ל: [\[יט\]](#) סכינים - בין גדולים ובין קטנים אף אם נשתמש בהם חמץ בחמין כל השנה די בהגעלה לפסח ואע"פ הסכינים הבלועים משאר איסורים פסק השו"ע ביו"ד סימן קכ"א שצריך ללבנם באור כדי להשתמש בהם בחמין הכא כיון ש"א שאפילו כלים הבלועים מחמץ ע"י אור בלבד נמי א"צ אלא הגעלה וגם כמה פוסקים סוברים דסכינים אין להם דין כלים הבלועים ע"י האור [דאף אם השתמש בו ע"י האור כגון שתחב בו חתיכת פשטיד"א על האש מ"מ רוב תשמישו הוא שלא ע"י האש ואזלינן בתר רוב וכדלקמן בס"ו] לפיכך התיר לכתחלה ע"י הגעלה בלבד. ומ"מ מי שאפשר לו מצוה מן המובחר שיקנה חדשים לפסח [אחרונים] עוד כתבו דסכינים הבלועים משאר איסורים אף דלכתחלה צריך ללבנם מ"מ בדיעבד אם הגעיל והשתמש בהם בחמין אינו אסור. וסכינים הבלועים מבשר לחלב די בהגעלה אך העולם נהגו איסור בזה וכתב בתשובת ח"ס סי' ק"י דהיכא דהגעיל לצורך פסח הוא נוהג להתיר להחליף מבשר לחלב או איפכא כיון שלא היתה כונת ההכשר לצורך זה: [\[כ\]](#) שעודנו רותח - ויהיו המים מעלין רתיחה וכדלקמן בס"י תנ"ב עיי"ש [לבו"ש שם] ויהיה ההגעלה ע"י שיתחוב בו הסכין אבל לא שיהיה ע"י שיתן אבן מלובן על הסכין ויתן עליו רותחין וכדלקמן בס"ו בהג"ה לפי שבכלי האבן מונח בתוכו יפה משא"כ על הסכין: [\[כא\]](#) במשחזות - וה"ה בדבר אחר שמסיר החלודה סגי: [\[כב\]](#) כל חלודה - דכתיב בפרשת הגעלת כלי מדין אך את הזהב וגו' כלומר רק את הזהב דהיינו כשאין שם חלודה רק זהב בלבד מועלת הגעלה להפליט הבלוע אבל כשיש שם חלודה יש לחוש שמא יש שם משהו מן החמץ והחלודה מכסהו ולזה לא מהני הגעלה כי אין הגעלה למה שהוא בעין. וכ"ז בחלודה שיש בזה קצת ממשות (שקורין ראס"ט) שכשגוררין אותה משם יש שם כמה עפרורין שאז יש לחוש שמא יש תחתיה משהו ממשות האיסור בעין והחלודה מכסהו אבל אם אין בחלודה ממשות כלל רק מראה בלבד כמו שנמצא לפעמים שיש שחרות או אדמימות בצד הפנימי של הכלי שאנו קורין (פלעקיי"ן) אין קפידא. וכן הדין באותן כתמים הנעשים בכלי בדיל (שקורין ערד פלעקיי"ן) שאין מעכבין את ההגעלה כיון שאין בהם ממשות רק מראה בלבד [אחרונים]: [\[כג\]](#) אם יש בו גומות - ומטעם זה הסכימו האחרונים דהסכין שהקתא שלו מחובר במסמרים קטנים אין מועיל לו הגעלה כי יש גומות הרבה במקום המסמרים ואצ"ל אם גוף הבית יד נעשה משני חלקים מדובקין ויש ריוח מעט ביניהם להכניס לשם הסכין שע"פ הרוב א"א לנקר שם היטב. וכן לפעמים יש פגם בין להב

לקתא וא"א לנקות היטב זה המקום אם לא שיסיר הקתא מהלהב [פמ"ג] וכן אם יד הסכין דבוקה בבית יד ע"י דבק אין מועיל הגעלה דכיון שהדבק מתקלקל במים רותחין יש לחוש שמא יחוס על הדבק ולא ירתיח המים יפה וכן אם הבית יד עשויה מקרן ג"כ אין הגעלה מועלת שהקרן מתקלקל במים רותחין ויש לחוש שמא יחוס עליו [אחרונים]: **[כד]** וצריך ליבון - דהיינו שיניח גחלים בוערות על המקום ההוא ובליבון א"צ להעביר החלודה כי האש יבעיר את הכל: **[כה]** במקום הגומות - ויעשה זה קודם הגעלה ואם לא עשה כן מקודם יעשה זה אחר הגעלה: **[כו]** אין לה תקנה בהגעלה - לפי שא"א לנקרו היטב מבפנים אם לא שיפתח התפירות וינקר היטב ואז אפילו הגעלה א"צ. כלי שפיו צר ויש שם חלודה שא"א להסירה לא מהני לה הגעלה [אחרונים]. עוד כתבו דכל מקום שצריך הגעלה לא מהני לקלפו בכלי אומנות כי הבלוע יוצא מדופן לדופן וכלי אומנות לא מהני רק במקום שצריך קליפה: **[כז]** ע"י האור - פי' בלי מים כגון שפוד ואסכלא שצולין עליו מוליית"א של חמץ [ואע"פ שאסכלא כשצולין ע"י טשין אותה באליה או מושחין פניה בשומן אין רטיבות מעט זה מצילה מהיות האש שולט בה לגמרי ואינו דומה למחבת המבואר לקמן בסי"א] ולפי שגוף החמץ נוגע בהן בשעת צלייתו ואין ביניהם שום משקה שיוליד טעם החמץ לתוך השפוד והאסכלא אלא ע"י חום האש בלבד נבלע בהן טעם החמץ לפיכך אינו נפלט מהן ג"כ ע"י הגעלה במים רותחין אלא ע"י חום האש דכבולעו כך פולטו אבל אם ידוע לו שלא צלו עליו חמץ רק שצלו עליו בשר עם מלח שלא נבדק מחמץ בזה די בהגעלה ואפילו לכתחלה: **[כח]** צריכים ליבון - אקדים הקדמה קצרה ויצטרך בכמה מקומות. דע דאיתא בגמרא דדוקא דבר איסור הנבלע בכלי ע"י אור צריך ליבון אבל דבר היתר הנבלע בכלי ע"י אור אף שאח"כ נאסר כגון בשר קדשים שצלהו בשפוד ע"י האור אף שלבסוף נעשה הבליעה בשפוד נותר אפי"ה הכשרו של שפוד זה די בהגעלה ונחלקו הפוסקים לענין חמץ הבלוע בכלי י"א דזה ג"כ מקרי התירא בלע שבאמצע השנה כשנבלע החמץ של המוליית"א בשפוד היה היתר וע"כ סגי בהגעלה ולדידהו כל כלים שתשמישן ע"י אור לענין פסח די בהגעלה וי"א דוקא נותר שבעת הבליעה לא היה שם נותר על הבשר כלל לכן נקרא ד"ז בשם היתירא בלע אבל חמץ דבעת השתמשות השפוד בחמץ היה שם חמץ על הבליעה ועכשיו ג"כ שמו חמץ אלא שעתה נתעורר האיסור למפרע על שם חמץ זה לא מקרי בשם היתירא בלע דחמץ בלע בתוכו וגם עכשיו הוא חמץ ובכלל איסורא בלע הוא וצריכין ליבון ולזה הסכימו רוב הפוסקים וע"כ פסק המחבר כוותייהו ומ"מ אין ללמוד מדין זה למקומות אחרים דלפעמים היכא שיש עוד צדדים להקל מצרפינן ג"כ לזה דעת הפוסקים דס"ל דחמץ מקרי היתירא בלע: **[כט]** ניתזין מהם - או עד שתסור קליפתו העליונה: **[ל]** ויש מקילין אם נתלבן וכו' - דליבון זה אף שהוא גרוע מליבון הראשון מ"מ מהני עכ"פ חמימותו לפלוט הבליעה כמו הגעלה בודאי ודעה זו ס"ל דחמץ מקרי היתירא בלע וע"כ מקילין בליבון כזה: **[לא]** מבחוץ - ר"ל שאם ישימו עליו קש מצד חוץ ישרף הקש מכח הליבון: **[לב]** ונוהגין כסברא הראשונה וכו' - דלדינא עיקר כדעת המחבר דחמץ מקרי איסורא בלע וע"כ צריך ליבון טוב שיהו ניצוצות נתזין ממנו ואפילו בדיעבד יש לאסור אם נשתמשו בו בפסח

בעוד שלא ליבנו אותו כ"כ או ע"י הגעלה [ט"ז ומ"א] אכן במקום הפסד מרובה או מניעת שמחת יו"ט והוא אינו ב"י מעת שנשתמשו בו החמץ יש לסמוך בדיעבד על הפוסקים דסוברים דחמץ מקרי התירא בלע ודי במה שהכשירו בהגעלה או בליבון קל: **[לג]** רק שיש בו סדקים - ר"ל ומבואר לעיל דצריך ליבון באותו המקום דהיינו שישים שם גחלים בוערות די שישהה אותם שם עד שקש נשרף עליו מבחוץ שבזה השיעור בודאי נשרף כל ממשות האיסור שימצא בעומק הסדקים והגומות: **[לד]** חצובה צריך ליבון - הוא כלי שיש לה ג' רגלים ומעמידין עליה קדרה או מחבת בתנור על האור כל השנה ואם רוצה להשתמש בה בפסח צריך ללבנה באור לפי שלפעמים נשפך עליה עיסה ונבלע בה טעם חמץ ע"י האור. וזהו רק לכתחלה משום חומרא דחמץ דבאמת שתי קדרות הנוגעות זו בזו אין יוצאת הבליעה מזו לזו כמבואר ביו"ד סימן צ"ב ס"ז וגם יש לתלות שאף אם נשפך כבר נשרף והלך לו כיון שבכל שעה היא על האש וע"כ בודאי די לזה בליבון קל ובדיעבד אף אם נשתמש עליו בלי ליבון כלל ג"כ אין לאסור: **[לה]** כפי תשמישן הכשרן - דכבולעו כד פולטו: **[לו]** שמגיסין בו בקדרה - לדעת הי"א המובא בטור יו"ד סימן קכ"א דדבר שתשמישו בכלי ראשון על האש הכשרו ג"כ בכלי ראשון העומד אצל האש דוקא והכף הזה שמגיסין בו הקדירה בעודו על האש צריך להגעיל ג"כ באופן זה [פ"ח וחי' רע"א]: **[לז]** תשמישן בכלי שני - כגון כפות קטנים שתשמישן רק בקערות די להכשירן בכלי שני ובדיעבד אם לא הכשירן כלל ונשתמש בהם עיין לעיל בסקי"א: **[לח]** הכשרן בכלי שני - עיין לקמיה בס"ו בהג"ה: **[לט]** שמשתמשים בו בעירו וכו' - ואפילו כלי חדשה שלא נשתמשו בה מעולם רק פ"א נשפך עליה עירו של חמץ מכלי ראשון: **[מ]** בהכשר דכלי שני - דהיינו לשפוך מים רותחין בתוך כלי ואח"כ יכניסם והטעם דבלוע שנתהוה ע"י עירו החמין מכלי ראשון אינו נפלט מן הכלי כ"א ע"י עירו ג"כ ואפילו בדיעבד לא מהני ע"י הכשר דכ"ש: **[מא]** לערות עליו וכו' - וצריך ליזהר שלא יפסיק הקילוח. ודע דעירו לא מהני אלא בזה שתשמישו ג"כ היה ע"י עירו אבל כלי שתשמישו היה ע"י כלי ראשון לא סגי להכשירו בעירו אלא בכלי ראשון ממש: **[מב]** שיש בהם סדקים וכו' - משום חשש חמץ בעין דאין מועיל לו הגעלה וכנ"ל בס"ג עיי"ש: **[מג]** והוא בתוך הכלי - דמבחוץ לכלי אין צריך להחזיק שיש שם חמץ בעין בהגומות ואם שואבים בכלי מיורה גדולה ודרך להתדבק גם מבחוץ חמץ אז יש קפידא אף מבחוץ דלחמץ בעין אין מי הגעלה פולטין: **[מד]** ולא יוכל לנקרן וכו' - וה"ה כיסוי כלים המחובר ע"י צירים שא"א לנקות או קערות עם אזנים כעין צירים אף מבחוץ החמץ נכנס שם כידוע וא"א לנקות אין להגעילם כלל: **[מה]** כיון שרוב תשמישן וכו' - וה"ה כלים שמשתמשים בהן בצונן די להן בשיטיפה לדעה זו אף על פי שלפעמים השתמש בהן בחמין: **[מו]** כך הוא הכשרן - ומכל מקום אם ידוע שתוך מעת לעת השתמשו בו חמץ בכלי ראשון ממש אף על פי שעיקר תשמיש שלו תמיד הוא על ידי עירו או בכלי שני צריכין הגעלה בכלי ראשון דוקא אליבא דכו"ע ואם ע"י אור צריך ליבון: **[מז]** וכן הוא המנהג - ומ"מ בדיעבד סמכינן אדעה ראשונה: **[מח]** וכן

בכל דבר וכו' בכלי ראשון - וה"ה אם יש לחוש שנשתמש בו לפעמים ע"י האור צריך ליבון דוקא ובליבון קל כדלעיל ס"ד בהג"ה: **[מט]** בשטיפה - דהיינו ששפשו תחלה היטב במים כדי להסיר כל הדבוק עליו ואח"כ שטפו במים: **[נ]** יתן עליהם אבן מלובן - וכן נוהגין לענין הכשר השלחנות והספסלין וינגב השלחן תחלה כדי שלא יצטנן המים הרוותחין ששופך **[נא]**: **[נא]** והוי ככלי ראשון - ר"ל אע"ג דאין זה אלא עירו מ"מ כיון שהוא ע"י אבן מלובן אין מניח המים להצטנן והוי כאלו נתנן מתוך כלי ראשון ועיין בא"ר שהכריע לדינא דעכ"פ אינו מועיל הגעלה ע"י אבנים אלא בקערה וכיו"ב שרוב תשמישן הוא רק ע"י עירו מכלי ראשון משא"כ בדבר שרוב תשמישן הוא בכלי ראשון אינו מועיל להגעיל באופן זה דלא הוי ככלי ראשון ממש. ולענ"ד נראה דאפילו בקערה וכיו"ב אין להקל לכתחלה להגעיל ע"י אבנים אלא בידוע שהוא אינו בן יומו מתשמיש כלי ראשון: **[נב]** וכן כל כיו"ב - כגון דפי מולייתות של בשר או גבינה דלפעמים נותנין עליהם חמין **[נא]**: **[נג]** על כל הכלי - ואע"ג דבאיזה מקום אינו נוגע האבן מי הרתיחה העולים מן האבן נוגעים שם ושרי ומ"מ בקערות שיש להם אוגנים ובליטות כעין כפתורים ופרחים שאז א"א להעביר האבן ע"פ כולו ואפשר שגם מי הרתיחה לא יגיעו תיכף שם נכון להחמיר שלא להגעיל ע"י אבנים כ"א יכניסם ליורה: **[נד]** העשויות מקרן - כבר כתבתי לעיל בסקכ"ג דה"ה אם רק הקתא שלהם עשויות מקרן: **[נה]** דלמא חייס עלייהו - והעשויה מפערי"ל מוטע"ר כיון שהוא קשה מאד אינו דומה לקרן **[נז]**: **[נו]** אחד כלי עץ - ודוקא אם הכלי חלק בלי שום סדק וגומא: **[נז]** וכן כלי עצם - חוץ מקרן דהוא רך וחייס שלא יתקלקל אין מועיל הגעלה וכנ"ל: **[נח]** ואינו חושש - יתבאר לקמן בסימן תנ"ב: **[נט]** יש מצריכים וכו' - כיון דאינו נזהר כל השנה במלח מחמץ שמא היה שם מעט חמץ וקבל הכלי טעם מעט וחוזר ונותן טעם בפסח: **[ס]** ויש מי שחולק - דאחזוקי איסורא לא מחזקינן: **[סא]** וטוב להגעילן - ע"י עירו מכלי ראשון ואף דמבואר לקמן בסימן י"ח בהג"ה דלא מהני להן הגעלה היינו משום דשם מיירי שמשתמשים בהן חמץ כל השנה ומצוי שמתדבק בנצרים פירורי חמץ משא"כ בזה. וכ"ז לכתחלה אבל בדיעבד אף אם לא הגעילן ומלח בהן בשר בפסח מותר לאכול הבשר אפילו אם ידוע לו שנבלע חמץ בסלים ע"י מליחה מפני שאין המלח מפליט מה שבלוע בתוך הכלי: **[סב]** או לקנות חדשים - פ"י אם אי אפשר להגעילן לפי שיש בהן גומות: **[סג]** שמטגנין בה וכו' - דדוקא בתנור שנאפה בו החמץ בלי משקה צריך ליבון אבל לא המחבת דלא חיישינן שמא נתייבש השמן והחמץ נאפה בלא משקה אלא אפילו אם נשרף ונדבק לדופן המחבת עדיין יש לחלוחית משקה שם וכן הדין בקדירה של מתכת שמבשלין בה אף שנדבק לפעמים לדופני הקדירה: **[סד]** שיוצקין בה שמן - וה"ה שומן ויש שרצו לומר דשומן אינו בכלל משקה וכגופא דבשרא הוא ונחשב תשמישו ע"י אור אבל מלשון הפוסקים לא משמע כן: **[סה]** מותרת בהגעלה - הטעם כנ"ל שהרי אופין בו עם משקה מה לי שמן או מים אבל האגנות שאופין בו עוגות בעין אף שמושחין תחתיו בשומן או שמן או חמאה **[כגון פורימש שאופין בו טארטין או בעקין]**

קובע) צריכין ליבון מדינא וכן הסקאווראדעס שפעמים מחמין בהן סובין לחולה צריכין ליבון מדינא: [\[סו\]](#) ויש מחמירין ללבן המחבת - דלפעמים נתייבש השומן והעיסה נאפית בעין על המחבת: [\[סז\]](#) מיהו סגי ליה וכו' - ר"ל מדינא ובפרי"ח מצדד דמדינא צריך ליבון עיי"ש ועיין בבה"ל: [\[סח\]](#) כל הכלים וכו' - משום שכשנשתמש חמץ בגוף הכלי בחמין אמרינן דהוליד הבליעה בכולו אכן משום טעם זה לבד לא היה שייך דין זה אלא בכלי מתכות משום דחם מקצתו חם כולו והמחבר הלא קאמר כל הכלים משמע דאף כלי חרס וכלי עץ וכ"כ במרדכי בהדיא דעץ פרור צריך להגעיל הבית יד שלו וע"כ דחיישינן עוד שמא קבל היד איזה פעם חמץ ע"י כלי ראשון כשהדיחו אותו בתוכו לנקות מזוהמא ובמחבת ע"י ניצוצות שניתז עליו מגוף הכלי: [\[סט\]](#) אין לאסור - אפילו בכלי מתכות משום דאמרינן דכשם שנבלע החמץ בהיד ע"י גוף הכלי כן עתה נפלט ממנו ע"י הגעלה של גוף הכלי ולאידך חששות שכתבנו לא מחזקינן בדיעבד ועל כן אין נ"מ בין אם נשתמש עתה בפסח בגוף הכלי או שנשתמש בהידות כגון שתחבן בפסח לתוך התבשיל בכל גווניו אין לאסור התבשיל באכילה כיון שהגעיל את גוף הכלי [אבל אם לא הגעיל את גוף הכלי נאסר התבשיל ע"י תחיבת הידות בלבד]. וכל זה בסתמא אבל בידוע שנשתמשו הידות בחמץ בחמין לא סגי בהכשר מקצתו אפילו בדיעבד וע"כ החמיר הט"ז ועוד ש"א בקתא של סכין שלא הגעילו ונגע הקתא בפסח בחמין לאסור אף בדיעבד משום דרוב הפעמים מגיע תשמיש החמץ גם בבית יד של סכין כגון ע"י לחם חם וכדומה: [\[ע\]](#) בדיעבד - פי' אם נשתמש בהם כבר אבל לכתחלה אסור להשתמש בהן קודם שיגעיל הידות אפילו הוא בתוך הפסח שא"א להגעילו כדלקמן בסימן ק"ט ס"ה בהגה"ה: [\[עא\]](#) להגעילו ע"י עירוי - דהרי נוגעין בו כל השנה בידים מלוכלכות וגם לפלוט בזה את הבלוע שבלעו הידות ע"י ניתוז הניצוצות עליהן וכנ"ל. ואם ידע שנשתמש בידות בחמין בחמץ בכלי ראשון לא מהני עירוי אפילו בדיעבד וצריך הגעלה ג"כ בכלי ראשון דוקא: [\[עב\]](#) שיש בו טלאי - היינו אם הטלאי הוא בצד פנימי של הכלי דמבחוץ אינו מזיק [אחרונים]: [\[עג\]](#) קדם הטלאי - פי' שהטלאי נעשה בשעה שהיה הכלי חדש או שהגעילו הכלי קודם ששמו הטלאי: [\[עד\]](#) א"צ להסירו - בשעת הגעלה ואיירי שהוא מדובק יפה בענין שאין לחוש שמא יש שם קצת חמץ בעין ואין צריך לחוש רק לבליעת חמץ שנבלע בכלי דרך הטלאי ובזה אמרינן כבולעו דרך הטלאי כך פולטו דרך הטלאי דאלו יש סדקים סביב הטלאי ויש לחוש לחמץ בעין צריך ליבון דוקא אף בזה וכנ"ל בס"ד או שינקר שם היטב ואם לא עשה כן אף בדיעבד אסור: [\[עה\]](#) צריך להסיר וכו' - ואף דמדובק בחוזק חיישינן שמא נשאר מעט חמץ בעין על הכלי קודם שנתנו עליו הטלאי ולבעין אינו מועיל הגעלה ויש פוסקים דחוששין בזה גם לבליעת האיסור שנבלע בכלי מקודם ואין יוצא הפליטה לגמרי דרך הטלאי שהוא מפסיק וחיישינן שיפלוט בתבשיל בפסח: [\[עו\]](#) עד שישרף וכו' - לטעם הראשון דמשום חמץ בעין די בליבון קל שהקש נשרף מבחוץ דבזה בודאי נשרף החמץ שהוא בעין וכדלעיל בס"ד לענין שאר סדקין ולטעם השני צריך ליבון חמור שירבה גחלים על אותו מקום הטלאי עד שיהיו ניצוצות ניתזין

הימנו שאז בודאי ישרף איסור הבלוע בתוך הכלי. ונראה דבאינו בן יומו יש לסמוך להקל בזה. וכ"ז בטלאי שהוא כעין טס ומודבק לכלי ע"י מסמרים כמו שהוא דרך להמצא בהגעלה וא"צ להניח גחלים על הטלאי אף אם קדמה בליעת האיסור בכלי לפי שע"י חום הבדיל נשרף כל ממשות האיסור שתחתיו אם ישנו שם וגם הבלוע שמעבר לטלאי נפלט ע"י הגעלה ואין הטלאי מעכב כלל כיון שנדבק ע"י חום האש נעשה ככלי אחד ממש [אחרונים]: [עז](#) ואח"כ מגעיל כל הכלי - וכלים ישנים שתשמישן בכלי ראשון שחיפן בבדיל מעיקר הדין היה אפשר להתירן בלא הגעלה לפי שדרך הוא שמחממין הכלי כ"כ באש מבחוץ עד שהעופרת יותך מבפנים וזה גופא במקום הגעלה הוא כמבואר בס"ד אלא לפי שהאומנים לפעמים עושין במהירות זה הציפוי ואינו עולה בכל הכלי לפי שלא הרתיחו אותו יפה מתחלה לכן יש להחמיר תמיד ולהצריכם הגעלה ומ"מ בדיעבד אם נשתמש בהם בלא הגעלה אין לאסור התבשיל ובפרט כשהכלי אינו בן יומו. ואם האומן שציפהו הוא עכו"ם ראוי להטביל בלא ברכה: [עח](#) מאחר שנעשה מחדש - עיין בבה"ל: [עט](#) וינקרם היטב - ולפי שמצוי שם הרבה אותיות וקשה לנקרן היטב מוטב לשום שם על אותו המקום גחלים שאם יש שם משהו חמץ ישרף [מג"א]: [פ](#) שמכסים בו הקדרה - לאפוקי אותו כיסוי שאופין עליו בצק צריך ליבון [ב"י]: [פא](#) כיון שמזיע וכו' - ר"ל וא"כ נבלע בו החמץ ע"י חום כלי ראשון וע"כ צריך הגעלה ג"כ בכלי ראשון ולא מהני עירווי: [פב](#) ואם נתנוהו בפסח וכו' - אפילו אם הכיסוי הודח היטב שאין בו חשש משום חמץ בעין אפ"ה אסור משום זיעת חמץ הבלועה בתוכו שיורד ומתערב בהתבשיל ע"י ההבל העולה מהתבשיל להכיסוי כשהוא רותח ובפסח איסורו במשהו ואם נתנוהו בע"פ אחר שש שעות אז אם יש ס' בתבשיל נגד כל הכיסוי מותר וכן אם הכיסוי אינו בן יומו מעת שכיסו בו קדרת חמץ מותר בשעת הדחק לכו"ע דנותן טעם לפגם בע"פ מותר משא"כ בפסח אפילו אם הוא אינו בן יומו אסור לדעת הרמ"א לעיל בסימן תמ"ז ס"י בהג"ה: [פג](#) כל התבשיל - והקדרה: [פד](#) שזיעת הכיסוי וכו' - ואם נזכר מיד והסירו מן הקדרה וראה שהוא יבש עדיין שלא התחיל להזיע מחום התבשיל שבקדרה הרי התבשיל מותר באכילה וגם הקדרה מותרת אף ששניהם רותחים ונגע אחד בחבירו שאין איסור יוצא מכלי לכלי בלא רוטב כדאיתא ביו"ד סי' ק"ה אבל אם שהה הכיסוי מעט על הקדרה בענין שיש לחוש שמא כבר התחיל צד הפנימי של הכיסוי להזיע עד שהיה יד סולדת בזיעה זו הרי התבשיל והקדרה אסורין: [פה](#) צריך ליבון - לפי שברוב הפעמים נוגע הכיסוי בגוף החררה שתחתיו ובולע ממנה טעם החמץ שלא ע"י משקה אלא ע"י חום האש ועיין בפמ"ג דליבון זה לא מהני ליבון קל אלא עד שיהא ניצוצות ניתזין הימנו: [פו](#) מדוכה - בין של עץ בין של אבן ומתכות והיו רגילין לדוך בתוכו שומים ודברים חריפים עם פירורי לחם והוא דמי לבית שאור ובית חרוסת המבואר לקמן בסכ"ב והמחבר אזיל לטעמיה דפסק שם דגם לבית שאור מהני הגעלה: [פי](#) ואם היא גדולה וכו' - דבקטנה שאפשר להכניסה לתוך יורה אין להקל להגעילה באופן כזה דיש פוסקים

שסוברין דאף על ידי אבנים לא מקרי הגעלה בכלי ראשון אלא עירווי :
[פח] בכל שפתה - ר"ל שיעלו המים גם על עובי שפתה מלמעלה :
[פט] ללבן המדוכה - ס"ל דגם בבית שאור לא מהני הגעלה אלא ליבון
וכתבו הפוסקים דדוקא לענין חמץ בפסח מה שאין כן בשאר ימות השנה
במדוכה של איסור אין חשש רק משמנונית של איסור ואין דרך לדון
השמנונית עם דברים החריפים ע"כ סגי בהגעלה לכו"ע : **[צ]** ללבנו
לכתחלה מיהו סגי ליה וכו' - ר"ל דמן הדין סגי ליה בהגעלה לבד כדעה
הראשונה אך המנהג ללבנו ^(עד שקש וכו') וע"כ במקום דא"א בליבון כגון בכלי
עץ סגי בהגעלה אם הוא חלק שאין בו גומות וכתבו האחרונים דמדוכות
קטנות שלנו שלעולם אין דכין בהם חמץ רק כרכום ונעגעליך או בריחיים
של פלפלין שלנו די בהגעלה לכתחלה אפילו בשל מתכות ומ"מ הגעלה
צריכה דשמא בא לתוכה פ"א חמץ משהו ונבלע בתוכה ע"י חריפות
הבשמים שדכו בה אח"כ ומצוה מן המובחר להגעיל ולדון הכל קודם
יו"ט. ובדיעבד אפילו אם לא הגעיל כלל ודכו בתוכו תבלין ביו"ט ונתנו
בתוך התבשיל מצדדים האחרונים להתיר התבשיל ובפרט אם הוא אינו
בן יומו בודאי אין להחמיר בדיעבד מספיקא שמא נתערב פירור חמץ
בבשמים שדכו בו או שחתכו הזנגוויל וכיו"ב בסכין של חמץ דלא
מחזקינן איסור מספיקא. וכ"ז במדוכה שיש בה רק חשש מבליעת מעט
חמץ אבל בהאק מעסער שידוע שחותכין הבצלים בסכין של חמץ
ומניחים אותו בבשר ומחתכין בהאק מעסער הבשר דק דק י"ל דאף
בדיעבד אסור ^[ח"א] ואכן כפי שנוהגין שנותנין גם חתיכת פת חטים עם
הבצלים וחותכין הכל יחד דק דק א"כ הוי בלוע מחמץ ממש ביחד עם
חריפות הבצלים בודאי אין להקל בזה. כתב המ"א יש ליזהר שלא לחתוך
הזנגוויל רק בסכין חדש ואותן שאינן זהירין בזה יוצא קלקול מזה
שחותכין זנגוויל ^[שהוא דבר חריף] בסכין של בשר ודכין אותו במדוכה ונמצא
המדוכה בלוע מבשר ואח"כ דכין בתוכו בשמים ואוכלים בחלב :
[צא] ולהגעילו אח"כ - דהקילוף לבד אינו מועיל משום דהבליעה הוא
מעבר לעבר ואינו יוצא אלא ע"י הגעלה : **[צב]** כל השנה וכן עריבה - ר"ל
ג"כ כל השנה אבל אם לפרקים די להם ההכשר בעירווי רותחין :
[צג] צריכין הגעלה - דמשהין העיסות עליהן עד שיחמיץ ודמי לבית
שאור ואם גדולים הם שאין יכול להכניסן בתוך כלי ילבן אבנים וישימם
עליהם ויתן עליהם רותחין ויעביר האבן ע"פ כולם : **[צד]** שלא להשתמש
בפסח וכו' - והטעם לפי שא"א לגרדן ולנקותן יפה יפה שלא ישאר משהו
חמץ באיזה סדק שאינו נראה לעין ומזה הטעם נזהרין שלא להגעיל
לפסח חביות שהיו מחזיקים בהם משקה שעושים במדינת רוסיא ממי
סובין ^(שקורין בארש"ט) שמא נשאר בו חמץ בעין מן הסובין אא"כ החזיקו בו
מים איזה זמן מתחלה מותר להגעילו שהמים ששהו בתוכו הדיחו
והעבירו כל החמץ הדבוק בו ומ"מ צריך לחזור ולנקות היטב קודם
הגעלה [וכן כלים שמחזיקין בהם קמח כל השנה ג"כ נוהגין שלא להגעילו מטעם הנ"ל] ועיין
בח"א שכ' דזה דוקא בכלי שנעשה מחתיכה אחת אבל העשויים מנסרים
הרבה ככלים שלנו דידוע שנכנס הזוהמא בין נסר לנסר לאלו לא מהני
הגעלה אפילו לאחר ששרה במים כמה ימים ועיין לקמן סכ"א במ"ב :

צה שלשין עליהם כל השנה - ואם לפרקים משמע בפוסקים דנוהגין בהגעלה: **צו** אפילו וכו' - ואם לאחר הגעלה משים סדין או מפה להפסיק ביניהם שרי להניח שם אפילו מצות חמות וצוננת מותר אפילו בלא הגעלה ע"י הפסק מפה אבל ללוש עליהם אף דהוא צונן אסור דכח החימוץ שיש בכלי לישה הולך דרך הסדין ומחמיץ העיסה שעליה ואפילו אם כבר הגעילים ג"כ אין נכון להיש מחמירים לעיל בסט"ז ויש מאחרונים שכתבו שראוי לנהוג שלא להשתמש בכלי לישה ע"י הפסק מפה אפילו בצונן: **צז** ע"י הגעלה - ואם הוא כלי מתכות דאפשר לנקותו יפה מותר ע"י הגעלה ויש מחמירין גם בזה ועיין בבה"ל: **צח** וישפשפו אותה במים וכו' - ר"ל לאחר שניקו אותה היטב דאם יבוא עליה מים מקודם אפילו על מקצתה שוב אין לה תקנה להשתמש בה בפסח לכו"ע: **צט** לכל שאר כלי הלישה - ואודות הגעלה לא הזכיר בזה הסעיף דכבר ביאר לעיל בס"ז דאם לשין בה כל השנה צריכה הגעלה והכא אשמועינן דלא נימא דיוצא בהגעלה לחוד א"נ דהכא איירי שלשין בה רק לפרקים דמן הדין א"צ הגעלה: **ק** שלא להשתמש בנפה ע"י הגעלה - ר"ל אף ע"י שפשוף והגעלה מטעם דקשה מאד לנקות נקבי הנפה ובדיעבד אם עבר ונשתמש בה בפסח ע"י שפשוף היטב לחוד יש לסמוך על פסק המחבר דס"ל דבשפשוף לחוד סגי: **קא** ואין לשנות - אלא צריך לקנות נפה חדשה ואם אינו מוצא לקנות חדשה מוטב שלא לרקד הקמח כלל אכן אם נמצא גרגרי חטה בקמח וא"כ אם ימצא אותם בפסח במצה מבושלת יאסור אפשר דיש לסמוך אף לכתחלה להקל ע"י שישפשפו אותה היטב מתחלה ואח"כ יגעילנה דהוי כחליטה. ואם א"א לנקותה ואין לו נפה אזי ישמור שלא יאכל המצות כ"א יבשים ולא יבשלם ולא יתנם ברוטב ובדבר לח. ודע דאם באו מים על נפה אין לה תקנה להשתמש בה בפסח אף לדעת המחבר. ומ"מ אם ניפו קמח בפסח בנפה שבא עליה מים אחר פסח של שנה שעברה מותר בדיעבד דשוב הוי חמץ נוקשה ובטל בס' [ח"י ומקו"ח]: **קב** שקורין רי"ב אייזיין - דלפעמים מפררין עליו לחם חמץ וא"א שלא נשתייר פירור משהו בתוך נקביו וגם התמכא (שקורין חרייין) שגררו עליו כל השנה ונחתך בסכין של חמץ והתמכא הוא דבר חריף ונבלע בו טעם החמץ ואח"כ כשמוללין עליו נמצא בו טעם החמץ ובזה אפילו בדיעבד יש לאסור אם נשתמשו בו בפסח אפילו אם נשתמשו בו בצונן כגון שפיררו עליו מצה [וכ"ש חרייין שהוא דבר חריף] ואפילו אם ניקרו אותו היטב מתחלה משום שא"א שלא נדבק בו פירור חמץ או פירור חרייין שהוא נבלע מחמץ אבל כשנשתמשו בו בע"פ יש בזה חילוקים והוא דאם נשתמשו בו רק מצה בע"פ אף אם נתערב בתוכו פירור חמץ הרי נתבטלו בתוכו בס' ומותר לאכלו עד הלילה [אבל כשהגיע הלילה הרי הפירור חוזר וניעור ואוסר במשהו כמו שנתבאר בסימן תס"ז] ואם פירר עליו חריין בע"פ שהוא דבר חריף צריך ס' נגד כל הרי"ב אייזיין שנעשה כולו חמץ ע"י הבליעה שבלע מהחריין שפיררו עליו ונחתך בסכין חמץ כנ"ל ואם לא כולו אסור: **קג** וכן סלים - של נצרים שמלאים נקבים וא"א לנקרן ועיין לעיל בסימן תמ"ב ס"א בהג"ה: **קד** אבל וכו' - ושם בנפה וכיס של ריחיים שאני שעובר תמיד הקמח של חמץ דרך הנקבים וא"א

שלא יהיה נסרך בו משהו: [\[קה\]](#) שקים ישנים - לאו דוקא אלא אפילו בשק חדש ששם בו פ"א קמח חמץ וה"ה אם שמו בו פ"א קמחא לפסחא ורוצה לכבסו לתת בו פעם שנית קמח לפסח ג"כ צריך כיבוס והיתר התפירות: [\[קו\]](#) ע"י כיבוס - ר"ל בחמין ואפר וחביטה [אחרונים]: [\[קז\]](#) כל התפירות שבהן וכו' - עיין לקמן בסי' תנ"ב ס"ו ובמ"ב שם: [\[קח\]](#) קודם הכיבוס - וגם צריך לגרור שם מתחלה בסכין היטב את החמץ שנמצא שם [מ"א וש"א]. עוד כתבו דהסדין שעושין המצות עליהן שצריך להחליפן בין לישא ללישה דהיינו לאחר שיעור מיל כדלקמן בסימן תנ"ט אם רוצה ללוש על אותן סדינין עצמן עוד צריך כיבוס גמור כנ"ל ולא מהני הדחה לבד דהבצק נדבק בהן וכ"ש דלא מהני אם רוצה להפוך אותן לצד השני שהחמץ מבצבץ ויוצא מעבר לעבר וגם התפירות שבאמצע המפה צריך להתירן, ובדיעבד אם עבר ועשה המצות על הסדין בלא כיבוס כלל אם הוא תוך הפסח אף בדיעבד יש לאסור אך אם הפך הסדין או כיבסו אף שלא התיר התפירות אין להחמיר [ח"י וש"א]: [\[קט\]](#) הרחת - הוא מרדה שמכניסין בה עוגות לתנור ומוציאין בה מן התנור: [\[קי\]](#) שאין מועיל - משום דבולעת מן החמץ ע"י אור בלי שום משקה וללבנה א"א דהא של עץ היא ועיין בא"ר שכתב דכ"ז לכתחלה אבל בדיעבד אם נשתמש ברחת של חמץ מצה אחר הגעלה מותר: [\[קיא\]](#) הגעלה - ואפילו קליפה בכלי אומנות מקודם ג"כ לא מהני. ובדיעבד אם הוציא מצה חמה מן התנור ברחת של חמץ אם לא היתה הרחת נקיה אלא היה בה לכלוך חמץ בעין אוסר בתחתוניות המצה כדי נטילה שהוא כרוחב גודל (ולפי מה שאנו נוהגין לאפות מצות דקות נאסר כולו) ואם אפו על ידי מרדה זו עוגות חמץ עם שומן נאסרה המצה כולה דע"י השומן מפעפע החמץ בכולה [ודוקא תוך הפסח אבל קודם הפסח עד הלילה בטל בששים אותו מעט הבעין שיש על המרדה] אבל אם הדיחו המרדה מקודם ואין עליה חמץ בעין רק הבלועה בה אין אוסר רק כדי קליפה בין שנשתמש בה מקודם עם שומן או בלא שומן דאיסור הבלוע בכלי אין יכול לאסור יותר מכדי קליפה. אם הוציא מצה חמוצה במרדה של פסח ואח"כ רדו בה מצות אחרות ונאסרו ע"י המרדה ואח"כ נתערבו אלו בהרבה אחרות כשרות כולן אסורות דכבר נתבאר בסימן תמ"ז דבפסח לא נתבטל יבש ביבש ואפילו אם נתערב בע"פ מ"מ חוזר וניעור תוך הפסח ואסור לאכלם בפסח [ורק בע"פ מותר להאכילן לתינוק] וי"א דכיון שלא נאסר רק מצד בלוע אינו חוזר וניעור בפסח וכ"ז בחמץ גמור אבל במרדה שהוציאו בה מצה כפולה ונפוחה די לאסור הרחת לכתחלה אבל בדיעבד אינו אוסר ויותר מזה כתב הח"י דאם א"א למצוא בקל רחת אחרת מותר להוציא לכתחלה בה המצות דא"כ יצטרך תמיד מרדה חדשה והוי כדיעבד ואם נסתפקו במרדה אם היתה של חמץ או חדשה מותרים כל המצות: [\[קיב\]](#) חדשה - ואם מחזיק רחת של פסח משנה זו לשנה האחרת מותר וא"צ הגעלה רק שיראה שתהיה נקיה היטב ט"ז וש"א דלא כמ"א: [\[קיג\]](#) שמצניעים בהם אוכלים - חמין אבל סתם תיבות א"צ הגעלה: [\[קיד\]](#) לערות עליהם וכו' - מכלי ראשון ומהרי"ו סימן קצ"ג פסק דלא מהני עירו מפני שלפעמים משים עליו פשטיד"א חם והוי כאלו נשתמש בכלי ראשון אלא יכשירם ע"י אבן מלובן וישפוך עליו רותחין ויגלגל

למקום אחר וישפוך עליו כדי שילכו הרותחין בכולו. [נבזה די אפילו אם הרותחין הוא מכלי שני דהא נרתחין על הדף והוי ככלי ראשון] ואז מותר להניח עליהם אפילו מצה חמה ובדיעבד מותר ע"י עירו לבד ועיין לעיל בס"ו בהג"ה ובמ"ב שם: [\[קטו\]](#) רותחין - ויש שכתבו שצריך להניח עליהם עוד מפה או ד"א החוצץ שמא נדבק בו עדיין עוד חמץ בעין ועיין בא"ר שמסיק דכן ראוי לנהוג בתיבות ומגדלים דכמעט א"א לטהרן שלא ישאר מאומה בין הדבקים אבל בשלחנות פשוטין אין להחמיר ועיין לקמן בסימן תנ"ב ס"א וב' במ"ב שם: [\[קטז\]](#) שנתנו בהם שכר שעורים - ר"ל אפילו היה בהם כמה ימים [ט"ז וש"א]: [\[קיז\]](#) מותרים בהגעלה - דהא דאמרינן כלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם היינו דוקא כשבלע ע"י האור אבל בצונן סגי להו בהגעלה ולפי טעם זה אפילו בחמין מותר להשתמש בו אחר הגעלה או עירו ואפילו הוא בן יומו מבלעת השכר וי"א דאינו מותר אלא כשאינו בן יומו דתו הוי נותן טעם לפגם: [\[קיח\]](#) ג' ימים - דהיינו שימלאנו מים אפי' צוננין על כל גדותיו וישהו בתוכו כ"ד שעות רצופין או יותר ואח"כ יערה ממנו את המים וימלאנו מים אחרים וישהו בתוכו כ"ד שעות רצופין ואח"כ יערה אותם ממנו וימלאנו מים אחרים וישהו בתוכו עשרים וארבע שעות רצופין ושלשה מעל"ע הללו א"צ להיות רצופין אלא אפילו מפוזרין כמו שנתבאר ביו"ד סימן קל"ה ואפילו במזופף מהני עירו כדאיתא ביו"ד. ודע דדעת הש"ך ביו"ד סימן קל"ה סקל"ג דבשאר איסורים אין להקל ע"י עירו ג' ימים אם היה כבוש האיסור בכלי היתר מעל"ע דקיי"ל כבוש כמבושל ובמבושל לכו"ע לא מהני עירו אפילו בשאר כלים שאינם כלי חרס ע"ש: [\[קיט\]](#) החבית - וצריך להסיר שולי החבית אם הוא של עץ לגרר היטב מבפנים בכל הסדקים וגם שמצוי שמרים שמדובקים בשולי החבית והגעלה ועירו לא מהני אלא להפליט הבלוע שבפנים אבל לא להחמץ שיש בעין ואם הוא של חרס צריך לפתוח פי החבית כ"כ גדול שיכול להכניס בו ידו ולשפשוף היטב מבפנים בכל הצדדים. אכן האחרונים הסכימו דיש להחמיר שלא להשתמש כלל בחבית עץ של שכר שמצוי בהן גומות גם א"א לנקר בין הנסרים שלא ישאר שם משהו זוהמא בין נסר לנסר והוא חמץ גמור וישאר בעין ועיין בא"ר בשם הפרישה דאם נשתמש בחבית של שכר ולא פחתו השולים וניקרו היטב אסור אפילו בדיעבד דלא מהני הגעלה למה שהוא בעין אכן אם פתח א' משוליה וניקר היטב בפנים מהני הגעלה בדיעבד וכן הסכים בח"א ע"ש שהאריך בסימן קכ"ה בזה. וכ"ז בחבית של שכר או שאר משקה חמץ אבל חבית של מי דבש יש להתיר בהגעלה אע"פ שנתבשל הדבש ביורה שבשלו בו שכר תוך מעל"ע: [\[קכ\]](#) יעשה בדרך זה וכו' - וכתבו האחרונים דכלים שהיו בו יי"ש לא מהני להם כלל ההגעלה דנשאר בו גם אח"כ ריחו וטעמו אכן אם בישל אותן היטב במים עם אפר עד שנסתלק הריח לגמרי מותר להגעילו אח"כ ודוקא לכלים שהם פתוחים לגמרי ויכול להכניס ידו לתוכו לנקר היטב ולבדוק בכל הסדקים שלא יהיה נדבק בו שום ממשות אבל אם אינו בענין זה לא מהני אפילו אם יבשל באפר כמה פעמים גם בעינן שהכלים יהיו נעשין מחתיכה אחת או שהם של כלי בדיל ושאר מיני מתכות דאם עשויים מנסרים הרבה

ככלים שלנו אין להקל להגעילו אפילו אם בשלו באפר כמה פעמים דא"א שלא ישאר זוהמא בין נסר לנסר וכנ"ל: [\[קכא\]](#) אם נתנו בהם - ושהו שם מעל"ע דהוי כבוש ונכנס בו טעם השכר אפי"ה מותר וכדלקמיה דאל"ה פשיטא דמותר: [\[קכב\]](#) יין או דבש - עיין במ"א וח"י דיש חילוק בין יין לדבש דביין אפילו החבית בן יומו מבליעת השכר ג"כ מותר בדיעבד דשכר ביין נותן טעם לפגם הוא ובמי דבש לא הוי לפגם אא"כ היה הכלי אינו בן יומו מבליעת השכר אבל אם היה בן יומו ושהה המי דבש בתוכו מעל"ע אפילו בדיעבד אסור לשתותו בפסח אבל כמה האחרונים הסכימו דאף במי דבש מותר אפילו בבן יומו ומטעם דכבוש לא נקרא עד אחר ששהה מעל"ע ואז נעשה הבליעה שבתוך הכלי לפגם ומותר בדיעבד. ודע דבכל גווני היתר זה של דיעבד אינו אלא כשעירו היין והדבש מן החבית קודם הפסח ונתנו אותו לתוך כלי פסח דהותר כבר היין והדבש קודם הפסח דקודם הפסח נותן טעם לפגם מותר אבל אם נשתהא היין והדבש בחבית עד תוך הפסח אסור דבמדינתנו נוהגין לאסור נותן טעם לפגם בפסח וכדלעיל בסימן תמ"ז ס"י בהג"ה וכתבו הפוסקים דאם נתנו לתוכו דבר חריף כחומץ אפילו לא היה בן יומא אסור דאגב חורפא משוי ליה לשבח. עוד הסכימו הפוסקים דאם הכלי היה מיין שרף אסור בדיעבד אפילו אם אינה בן יומא דעינינו רואות שנותן טעם לשבח הוא. והנה מלבוש משמע דאפילו אם הגעילה אסור מה שנתן לתוכה ואפילו לא היתה בן יומא ומשום דעינינו רואות שנשאר בה טעם וריח אפילו אחר הגעילה אכן אם לא נשמע בה ריח של י"ש מהני הגעילה בדיעבד שלא לאסור מה שנתן לתוכה ומ"מ מיד שזכר צריך לערות היין לכלי אחר: [\[קכג\]](#) רק שהדיחן היטב וכו' - ואיירי בענין שאין בו חשש של חמץ בעין שהיה הפה של חבית החרס רחב למעלה והכניס ידו לתוכה וניקר היטב בצדדיה ובשוליה שלא נשאר שם שום שמרים ובחבית של עץ כשפתח השולים וניקר היטב וכנ"ל: [\[קכד\]](#) שנשתמש בהם חמץ בצונן - ר"ל שהשתמש בהם בחמץ יבש או אפלו בדבר לח אך שלא שהה שם מעל"ע ולא היה דבר חריף דאם שהה בתוכו מעל"ע הרי נעשה כבוש בתוכו ואפילו בשאר כלים וצריך הגעילה או עירו וכנ"ל בסכ"א: [\[קכה\]](#) אפילו בחמין - דכיון שלא נשתמשו בהם אלא בצונן לא בלעו כלום ודי להם בהדחה להעביר מה שדבוק בעין לדופני הכלי: [\[קכו\]](#) חוץ מבית שאור - היינו כלי שהאשה שורה בו את השאור ליתנו בעיסה ופעמים שהשאור שוהה הרבה באותו כלי ומחמת שחימוצו קשה נבלע טעמו באותו כלי אפילו בצונן: [\[קכז\]](#) ובית חרוסת - היינו שנותנין בו דברים חריפים עם חמץ ואפילו אינם של חרס: [\[קכח\]](#) מצה אפויה - צוננת וה"ה שאר דבר צונן אפילו לח אם הדיחו תחלה ודוקא דרך ארעי ולא בקבע וכנ"ל בס"א בהג"ה: [\[קכט\]](#) מותר - שהצונן אפילו אם הוא לח אינו מפליט מה שבלוע בתוך הכלי אא"כ שוהה בתוכו מעל"ע: [\[קל\]](#) אסור ללוש בהם - דריח החימוץ הבלוע בכלי גורם למהר חימוץ להעיסה הנלושה בתוכו: [\[קלא\]](#) אבל ע"י הגעילה וכו' מותרים - בין ללוש בתוכו ובין להשתמש בהם בחמין. והנה כ"ז מעצם הדין אבל לפי מה שכתב הרמ"א לעיל בסי"ז דהמנהג שלא להשתמש בכלי לישה משום דא"א לנקר בודאי יש

להחמיר גם בבית שאור. ואם היא של מתכות כבר כתב הרמ"א לעיל בסט"ז גבי מדוכה שהשוו אותה הפוסקים לבית שאור דנוהגין לכתחלה ללבנה וכ"ש בבית שאור ממש: **[קלב]** לא ישתמש בהם מזה אלא בצונן - כן הוא גירסת הב"ח והפר"ח ויש גורסין אפילו בצונן והא דכתב בריש הסעיף דבצונן מותר אבית שאור וחרוסת לא איירי בשל חרס: **[קלג]** דלא לאשתמושי - אפילו בצונן ואפילו בשאר כלים שאינם בית שאור ונשתמש בהם חמץ רק בצונן: **[קלד]** ותנור של בית החורף - (היינו תנור שמחממין בו בית החורף) שרגילים להשים על גבו פשטיד"א ושאר חמץ כל ימות השנה ונבלע שם טעם חמץ ע"י חום האור בשעה שהתנור מתחמם ואינו יוצא מידי דפיו לעולם אפילו ע"י היסק שמסיקין בתוך התנור וה"ה הקאכליין העשויין בתוך התנורים שרגילין להשים בהן תבשילי חמץ וחתיכת פת: **[קלה]** דינו ככלי חרס וכו' - ר"ל דכלי חרס אינו יוצא הבליעה מתוך דופן לעולם כ"א ע"י היסק (במקום דלא שייך שמא פקעי וכדלעיל בס"ב גבי נור קטף) והכא לא מהני ההיסק שמסיקין אותו מבפנים [אפילו אם יכשירו כדין] להוציא הבליעה שנבלע מלמעלה ודמיה למה דמבואר שם בס"ב דדבר שהסיקו מבחוץ לא מהני ההיסק להוציא הבלוע שנבלע מצד השני: **[קלו]** לשום שום דבר על התנור - היינו כשהתנור חם אסור אף אם המצה צונן וכן להיפך כשהמצה חמה אף אם התנור צונן. ובשניהם צוננין בדרך קבע אסור ובדרך ארעי אין איסור אם כיבד וניקה גבי התנור שלא נמצא שם חמץ בעין וכמו שמבואר לעיל בסוף ס"א ס"ק טז. ולענין דיעבד אם הניח עליה מצה כשהתנור חם או כשהמצה חמה או שניהם חמים אוסר תחתונות המצה כדי קליפה. וכ"ז בשהניח המצה בלי הפסק מתחתיה אבל אם הניח קדירות עם תבשיל אפי' אם שניהם חמים אין אוסר בדיעבד שאין איסור הבלוע יוצא מדופן התנור לדופן הקדירה ולכתחלה גם קדירות אסור להניח שם בכל גווני (אם לא ששניהם צוננים) וכשמניח דבר מפסיק כמו ברזל וכה"ג מתחתיו או שהטיח בטיט כעובי אצבע מותר להשתמש הכל מלמעלה וכל אלו הדינים שייך גם בקאכלין העשויין בתנורים מן הצד אלא דשם אין מועיל הפסק ברזל או טיח טיט למטה לבד אלא א"כ הטיח בטיט גם מן הצדדים וגם מלמעלה אכן טיח שלמעלה אינו מעכב בדיעבד. וכשמשים כיסוי על הקדירות שמניח שם מותר לכתחלה אף כשאין שם טיח מלמעלה. ועתה נבאר לענין תוך התנור אם לא הכשירו מקודם אם הניח מצה בתוכו דינו כעל התנור וכנ"ל. ולענין אפית המצות שם דינו כמו שנתבאר בסימן תס"א ע"ש. ולענין בישול בתוכו אף דלכתחלה צריך להכשירו גם לזה כמו לאפיה [או שיטיח בטיט כעובי אצבע את קרקעיתו] מ"מ בדיעבד אין לאסור התבשיל אף אם לא הכשירו: **[קלז]** המצופים וכו' - מכל צד ואף דכתב המחבר בסכ"ו דכלי זכוכית אינו בולע כלל הכא כיון דמחופה על החרס ונצרף עמו בכבשן בלע טפי: **[קלח]** בהתוך זכוכית - והסכמת אחרונים להחמיר אף בהתוך עופרת או בדיל דלא מהני הגעלה לפי שכשנשתמש בו חמץ בחמין נבלע החמץ בכל עובי הכלי ונבלע גם בחרס שתחת העופרת ושוב אינו נפלט ממנו לעולם: **[קלט]** דינם ככלי חרס - ר"ל ואז אם תשמישו בחמין לא מהני הגעלה ואין חילוק בין אם היה הכלי מקרקע ירוקה או לבנה

ושחורה ואפילו אם היה חלקה בלא בקעים מ"מ היא בולע ע"י חמין אבל אם דרך תשמישה בצונן אז יש חילוק דאם הכלי נעשה מקרקע ירוקה אין לה תקנה דדרכה לבלוע ואם מלבנה ושחורה ניתרים בהגעלה או בעירו וכו' בסכ"א אפי' אם יש בה בקעים ואם אין בה בקעים א"צ הגעלה ובשכשוך בעלמא סגי וכמבואר ביו"ד סימן קל"ה לענין יין נסך [מאמר מרדכי]: **[קמ]** אפילו הן חדשים - שלא נשתמש בהן חמץ מעולם לפי שמקצת האומנין עושין פעולת הציפוי ע"י סובין והרי יש כאן חמץ בלוע בתוך הציפוי ואפילו הציפוי מעט מבחוץ ג"כ אינו כדאי [פמ"ג] ואותן כלים שנוטף עליהם לפעמים טיפים מהתכה מכלים אחרים אין להקפיד: **[קמא]** רק במקום המנהג - ואפילו באותן מקומות אם ידוע שכלי חרס זה לא עירב האומן סובין בציפוי יש להקל ולפיכך נוהגים באיזה מקומות שיהודי עומד על גבן בשעת מלאכה לראות שלא יתקן הציפוי ע"י סובין: **[קמב]** דינם ככלי חרס - שאין הגעלה מועלת להם אם נשתמש בהם חמץ בחמין שהסמנים מעכבין על מי הגעלה שלא יפליטו מה שבלוע בתוך העץ: **[קמג]** צבועים - בכרוס וכדומה: **[קמד]** חדשים - דחיישינן שמא היה ע"י סובין או שצבע כלים ישנים: **[קמה]** וכן המחופין בבדיל - ר"ל אפילו הן חדשים וג"כ מטעם הנ"ל שפעמים הציפוי ע"י סובין או שחיפה כלים ישנים ועיין לעיל בסי"ג ובמש"כ שם ס"ק עז: **[קמו]** בשטיפה - עיין לעיל במ"ב ס"ק מ"ט: **[קמז]** של זכוכית - נקט זה אפילו לדעת המחמירין בזכוכית כשנשתמש בהן בחמין או במכניסו לקיום כדלקמיה בסכ"ו בהג"ה הכא כשנשתמש בהן בצונן לכו"ע לא בלעי וסגי בשטיפה ומותר אח"כ להשתמש בהן אפילו בחמין: **[קמח]** כיון שרוב תשמישן וכו' - עיין לעיל במ"ב ס"ק מ"ו: **[קמט]** מיהו יש מחמירין - היינו לכתחלה אבל בדיעבד סגי להו בשטיפה [רמ"א לעיל בס"ו]: **[קנ]** ומצריכין הגעלה - וה"ה ע"י מילוי ועירו וכו' בסכ"א: **[קנא]** מכניסן לקיום - היינו שהכניס חמץ לתוכן שיתקיים שם: **[קנב]** ואפילו משתמש בהם בחמים - היינו שבקביעות משתמש בהם בחמין: **[קנג]** שאינם בולעים - לפי שחלקים וקשים הם: **[קנד]** ויש מחמירין - הטעם דס"ל דכלי זכוכית הואיל ותחלת ברייתו מן החול הרי הוא ככלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואפילו ע"י הגעלה ואע"ג דתשמישו בצונן מ"מ לפעמים משתמשים בהן בחמין וכמ"ש בסכ"ה בהג"ה דחוששין אף לתשמיש שאינו קבוע: **[קנה]** וכן המנהג - ובדיעבד אם היה רוב תשמיש חמץ שלו בצונן ועתה נשתמש בו מצה בחמין בלא שום הכשר מותר. ואם היה רוב תשמישו בחמין או אפילו בצונן אלא שרוב הפעמים דרך להשהות משקה חמץ בתוכו מעל"ע אז אף בדיעבד אסור החמין שנשתמשו בו אא"כ הכשירו מתחלה ע"י הגעלה או ע"י מילוי ועירו וכו' בסעיף כ"א. ובהפסד מרובה יש לצדד להקל אף בזה אם היה אחר מעל"ע שהוא נותן טעם לפגם: **[קנו]** ובמדינות אלו - ומ"מ במקום שאין בנמצא כלי זכוכית ואין לו כוסות ושאר כלים כתב הח"א דיכול לסמוך להקל לנקותן יפה יפה ולהכשירו ע"י עירו ג' ימים וזהו דוקא בכלי שפיהן שלהן רחב מלמעלה אבל בוטעלקע"ס שפיהן שלהן צר מלמעלה והשמרים נדבק בתחתיתן ואין יכול להכניס ידיו לתוכן לנקותן

יפה וכן כל כלי שא"א להכניס ידו לתוכו אין להם תקנה להכשירן. ואפילו בכוסות במקום שנמצא לקנות חדשים אין לשנות המנהג שנהגו שלא להשתמש בהן: [\[קנז\]](#) אין להגעילו - כדין כלי זכוכית וכנ"ל: [\[קנח\]](#) אבל מבחוץ - היינו בין שהיה על גוף הכלי מבחוץ או שהיה מלמעלה על כיסויו או על ידו: [\[קנט\]](#) אינו מזיק - שאין משתמשין בכלים חשובין כאלו ברותחין אצל האש שניחוש דע"ז נבלע חמץ בכל הכלי וע"י עירו שעיורו לתוכה רותחין הא אינו מבליע רק כדי קליפה ולא נכנס בליעת החמץ לתוך הזכוכית כלל ולכן מהני הגעלה כשאר כלי מתכות וכנ"ל בסכ"ה: [\[קס\]](#) שמקודם וכו' - ר"ל שבכל השנה צלו בו בשר מלוח במלח שלא נבדק מפרורי חמץ ואף שאם היה ידוע לנו שהיה במלח חמץ אע"פ שהיה לפני פסח מ"מ היה אסור עתה שאין ידוע לנו מספיקא לא מחזקין איסורא שהיה חמץ על הכלי. ואם צלו עליו מולייתא או שאר חמץ כגון שייבשו עליו לחם אפילו משהו ולא ליבנוהו בינתים אף שהגעילו ואח"כ צלו עליו בשר בפסח אף בדיעבד אסור אכן אם היה הפסד מרובה או שהוא אינו בן יומו יש להקל אחר שהגעילו ויש בתוך הבשר ששים לבטל הבליעה: [\[קסא\]](#) הברזות - מפני שממשמשין בהם בידים המדובקים מחמץ: [\[קסב\]](#) נוהגין להדיחן - וטוב יותר ליקח ברזות חדשות שמא היה כבר הברזא בחבית של שכר: [\[קסג\]](#) כלי שתיה - של שכר וי"ש והיינו במקום שתוחבין בהם תוך הכלי ולא הבית יד ^[א"ר] וברזא שבחביות שכר אם תחבו במי דבש בפסח ושהה מעל"ע אסור המי דבש בשתיה ובהנאה ואם אינו בן יומו יש להקל ואם הברזא הוא של י"ש אף באינו בן יומו אסור ואף בהנאה ^[פמ"ג]. עוד הביא בשם השכנה"ג כלי פרפור"י שקורין פרצעלאיי דין כ"ח יש להם ולא כלי זכוכית:

תנב

סימן

[\[א\]](#) יש לזוהר וכו' - טעם לזה דהנה ענין הגעלה הוא דרתיחת המים מוציא את הבלוע בכלי אבל יש לחוש דאחר שמוציאה את הבלוע יחזור ויבלע בכלי מה שפלטה ומפני חשש זה כתבו הפוסקים דאין להגעיל רק כלי שאינו בן יומו דאז אף אם יבלע מה שפלט הרי לפגם הוא או שיהיה במים ששים לבטל את פליטת האיסור וע"ז קאמר המחבר דאם מגעיל קודם שעה חמישית דאין צריך לזוהר בכל זה משום דאז הלא הוא עדיין זמן היתר חמץ והו"ל נותן טעם בר נותן טעם דהתירא והיינו דהטעם של חמץ שקבלו הכלים מתחלה היה של היתר וטעם של מים שקבלו עתה מן הכלים ג"כ דהתירא הוא ומה שחוזרין ונותנין בכלים ג"כ דהתירא הוא: [\[ב\]](#) קודם שעה חמישית - דמתחלת חמישית כיון דנאסר עכ"פ מדרבנן תו לא מקרי נ"ט בר נ"ט דהתירא: [\[ג\]](#) שבליעתן מועטת וכו' - כגון כפות וכוסות עם קערות וקדירות דיש לחוש דאחר שיגמרו להפליט את בליעתן המועטה יחזרו ויבלעו מפליטת כלים האחרים שבליעתן מרובה אבל קודם שעה ה' דהוא כולו היתר אין לחוש אפילו אם יבלעו דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא: [\[ד\]](#) וכן אם משהה וכו' ואינו וכו' - ר"ל דאם מגעיל כלי

איסור להכשירו או כלי חמץ לאחר זמן איסורו צריך לדקדק שלא ישהה אותם הרבה במים משום דיש לחוש שאחר גמר פליטתו יחזור ויבלע וגם שלא להשהות אותם כלל אלא להוציאו תיכף ג"כ אין נכון דצריך לשהות מעט עד שיפלוט את בליעתו והוא קשה לצמצם אבל אם מגעיל אותם קודם זמן איסורו א"צ לצמצם ויכול להשהות יותר במים [ואם מגעיל אותם לאחר זמן איסורו דהיינו משעה חמישית בערב פסח עד הערב או בעלמא בכלי איסור צריך לדקדק שיהיה הכלי אינו בן יומו או שיהיה במים ששים לבטל הבליעה דאז ג"כ אין קפידא אם ישהה אותם הרבה במים]: **[ה]** שלא ינוחו המים וכו' - ר"ל דכל זמן שהם רותחין טרידי למיפלט ולא בלעי ממי הגעלה וכשנחו מרתיחתן בלעי: **[ו]** אך רבים חולקין וכו' - האחרונים השיגו על הרמ"א דגם דעת המחבר כן הוא דאין הגעלה מועלת אלא בשעה שהמים רותחין אלא דכתב דאחר זמן איסורו אסור להשהות הכלים לאחר שינוחו המים מרתיחתן דאז חוזרין ובולעין ממי הגעלה משא"כ מקודם אין לחוש לזה כיון דעצם הגעלה היה בעת רתיחתן: **[ז]** אם אין המים רותחין - ר"ל אפילו היד סולדת בהם כ"ז שאין המים מעלים רתיחה אינם מפליטין: **[ח]** כל זמן שמגעיל - ר"ל שהיורה הגדולה שמניחין בה כלים כל שעה להגעיל לא תנוח המים מרתיחתן כל הזמן שהולך ומגעיל בה דאותו כלי שיניח בה אחר שנח המים אין עולה לה הגעלה [אם לא שישהה הכלי בה עד שיחזור וירתיח המים]. והנה טבע המים דנייחי מרתיחתן כשמכניסין בהם כלים צוננים להגעיל ע"כ צריך להמתין בכל כלי עד שיעלו המים אבעבועות ויש להזהיר למגעילין בזה כי הם נוהגים בזה קלות ומגעילין במהירות זה אחר זה ואינם מדקדקים לראות אם מעלין רתיחה ואפשר ללמוד עליהם זכות כי אין דרך להגעיל רק קערות וכפות שמשתמשין ע"י עירו דבהם מהני הגעלה במים שהיד סולדת בהם לבד אכן בקדרת נחושת ודברים שתשמישן ע"י כלי ראשון נראה דאפילו בדיעבד לא מהני הגעלה זו וצריך לחזור ולהגעיל [אך לענין לאסור המאכל אם נשתמש בו בפסח מסתפק הפמ"ג ונראה דאם הוא אינו בן יומו מעת שנשתמש בו החמץ יש לצדד להקל] וכתבו האחרונים דנכון להעמיד אצל הגעלה בעל תורה הבקי בדיני הגעלה: **[ט]** ושלא יכניס וכו' - ר"ל דאם מגעיל לאחר זמן איסור אין נכון להכניס הכלי קודם שירתיחו המים אף שישהה בתוכו עד שירתיחו מטעם שלא יבלע אז ממי הגעלה שיש בהם פליטת הכלים [ואף דאח"כ כשירתיחו המים יפליט גם בליעה זו מ"מ לכתחלה אין כדאי להוסיף בה בליעת חמץ] משא"כ אם מגעיל קודם זמן איסורו אין לחוש לזה: **[י]** כדי שלא יצטרך וכו' - ר"ל דאם יגעיל לאחר זמן איסור צריך להגעיל מתחלה היורה שמגעיל בה הכלים וישפוך מי הגעלה לחוץ וירתיח בה מים אחרים ויכניס בתוכה את הכלים [שאם לא יגעילה מתחלה הרי המים שבירה נאסרין מחמת היורה שאין במים ששים כנגד כל היורה וחוזרין המים הנאסרין ואוסרין הכלים הנגעלים בתוכו] וגם בסוף לאחר הגעלת כל הכלים כשרוצה להשתמש בהיורה צריך להגעילה שנית שתפליט מי הגעלה הנבלעין בתוכה משא"כ אם מגעיל הכלים קודם זמן האיסור א"צ להגעיל היורה בתחלה דאז הוא נ"ט בר נ"ט דהתירא וכנ"ל ורק אם רוצה להשתמש בהיורה לאחר זמן איסור צריך שיגעילנה בסוף: **[יא]** עד הפסח וכו' - משום חוה"מ הוצרך לטעם זה דאלו ביו"ט עצמו אפילו בשאר יו"ט אסור להגעיל כדלקמן בסימן תק"ט [ט"ז]: **[יב]** שאז חמץ במשהו - ר"ל ואינו מועיל אף אם ירצה להגעילה בתוך כלי גדול שיש בה ששים במימיה נגד הכלי

לבטל הפליטה ואף שהכלי אינו בן יומו מעת שנשתמשו בה החמץ וגם הכלי גדול אינו בן יומו אפ"ה אסור לדידן דק"ל בסימן תמ"ז ס"י להחמיר בפסח אף בנט"ל: **[יג]** לאחר שש - לאו דוקא דאף לאחר ד' צריך ליזהר וכנ"ל בס"ק ב' כן כתבו כמה אחרונים אלא שכתבו דמה שכתב הרמ"א דצריך ליזהר בכל הדברים לאו בדוקא דמדינא די מד' שעות עד הלילה באחד משני הדברים וכדלקמיה ויש מתרצים דלהכי נקט לאחר שש דאז מהנכון ליזהר בכל הדברים הנזכרים בדברי המחבר משא"כ אם מגעיל לאחר ד' עד שש די שיהיה זהיר באחד משני הדברים

דהיינו א) שיראה שלא יהיה הכלי שמגעיל וגם היורה הגדולה שמגעיל בתוכה שניהם לא יהיו בני יומן ב) אם הכלי שמגעיל הוא בן יומו צריך שיהיה במים ששים נגד כל אותו הכלי לבטלו [ואם מגעיל הרבה כלים זה אחר זה צריך שיהיה במים ס' נגד כולם דהאיסור של חמץ שיש בתוך הפליטה חוזר וניעור ומצטרף יחד] אכן אם היורה הגדולה הוא בן יומו אין שום תקנה להגעיל בה אא"כ יכשירה מקודם כדין דמים שבתוכה אין בהם ששים נגד הכלי גופא כמבואר ביו"ד בכמה מקומות. וכ"ז מדינא אבל כבר נהגו לכתחלה להחמיר בכל החומרות ואפילו אם מגעיל בשעה ד' או קודם [מ"א ובי"ח] ועיין בבה"ל שביארנו בשם כמה אחרונים שסוברים דשני דברים אלו היינו מה שמצריכין שלא יהיו הכלים בני יומן או שיהיה במים ששים לבטלן הוא מדינא אפילו קודם זמן איסור חמץ. מותר להגעיל סכין אסור בקדרה כשרה אם יש ששים במים נגדו ולא הוי כמבטל איסור כיון שאין כונתו אלא להוציא הבליעה ומ"מ אין להשתמש אח"כ בהמים שבקדרה [אחרונים] ועיין בחכמ"א כלל מ"ז ס"ח: **[יד]** יש ליזהר - ולדעת רמ"א ביו"ד סימן צ"ה ס"ג בהג"ה אפילו בדיעבד אסור: **[טו]** מלהגעיל - ואפילו קודם שעה חמישית כיון שהוא מטעם בשר וחלב: **[טז]** ביחד - פ"י שתוחב אותם בפעם אחת ביורה והטעם דפליטת הבשר וחלב מתערבים ביחד ונבלעין בתוך הכלים ונאסרין: **[יז]** אחד מהם וכו' - דבן יומו מותר שמקבל מאינו בן יומו רק טעם פגום ושאינו בן יומו ג"כ מותר שהטעם שבולע מבן יומו הוא נ"ט בר נ"ט דהתירא ולא חשיב טעם ויכול לעשות אחר הגעלה מכל אחד מה שירצה בשר או חלב: **[יח]** אינו בן יומו - וה"ה אפילו שניהם בני יומן אלא שיש ס' נגד כלי אחד מהם דאז פליטתו נתבטל והוי כמאן דליתא. וכ"ז בשאר ימות השנה ומשום איסור בשר וחלב או בערב פסח קודם שעה ה' משא"כ אח"כ צריך ליזהר בכל אחד שלא יהיה בן יומו או שיהיה ששים נגד כולם וכנ"ל בס"ק י"ג: **[יט]** כלי של איסור - פ"י אף שמגעילה בעצמה יש ליזהר שלא יהיה בן יומו מעת שנשתמש בה האיסור או שיהיה במים ששים נגדו כדי שלא יאסר אם יחזור ויבלע את פליטתו: **[כ]** שום כלי בן יומו - ר"ל בין מבשר לחלב או מחמץ למצה ואפילו מגעילו לבדו וקודם שעה ה' ויש ס' משום גזירה שמא יגעיל כלי של איסור בפחות מששים דשם לא מהני ליה הגעלה כ"ז שהוא בן יומו שחוזר ובולע ממי הגעלה. ואפילו שלחנות ישפשף יפה וישהה אחר השפשוף מעלי"ע שלא יהיו בני יומן ויהיו מנוגבין יפה מן המים הצוננים שמא יצטננו מהן הרותחין ויזהר לשפוך עליהם בזריזות ולא ע"י זריקה באויר דזה לא חשיב עירווי ויזהר שישפוך עליהם מן הכלי שבישל בו המים אבל לא ישאוב עם כלי אחר מהקדרה ולערות עליהן להגעיל דזה מקרי כלי שני אם מגעיל בלא אבן מלובן אם לא ששוהה הכלי ששואב עמו תוך הקדירה עד שהמים מעלין רתיחה בקדרה קטנה אז מקרי שפיר כלי ראשון [מ"א בשם מהרי"ל] ועיין מה שכתבנו לעיל בסימן תנ"א במ"ב ס"ק קי"ד בשם מהרי"ו: **[כא]** לתוך כלי - היינו סל מנוקב או שבכה דבתוך כלי שאינו מנוקב לא יגעיל אפילו כלי אחד אפילו כשהוא צף ואינו נוגע בשולו אא"כ משהה אותם בתוך היורה עד שהמים מעלים רתיחה בכלי שהוא רוצה להגעיל: **[כב]** אם נוגעים זה בזה - דבמקום נגיעתן לא סלקי הרתיחה אע"ג דלענין טבילה אין חוצצין לענין רתיחה שאני: **[כג]** יגלגל הכלי - ר"ל שיפתח את הצבת בתוך הרותחין ויאחוז הכלי במקום אחר כדי שיעלו הרותחין על מקום אחיזת הצבת. וטוב יותר להגעיל בשבכה או בסל מנוקב: **[כד]** מגעילו בהן - או בחמי האור: **[כה]** בשום משקה - דאין טבען להפליט את הבלוע: **[כו]** מיהו בדיעבד - משום דיש חולקין דגם משקין מפליטין כמו מים וסמכין עלייהו לענין דיעבד וכתבו הפוסקים דה"ה מים המעורבים באפר שקורין לוי"ג או מה שנוהגין הצורפין שמרתחין הכלי ע"י שמרי יין או ווייץ שטייין מעורב במים אין להגעיל בהן לכתחלה רק במים לבד ובדיעבד מהני ההגעלה בהן ועיין בפמ"ג שדעתו דאם הוא קודם פסח יראה להגעילו פעם שני במים לבד אכן אם הגיע פסח מותר להשתמש לכתחלה בהגעלה זו: **[כז]** אין להגעיל עוד - דשוב אין כח בהן להפליט הבלוע ואפשר דאפילו בדיעבד לא מהני הגעלה זו: **[כח]** באותן מים - ואפילו הגעיל בהן כלים שאינם בני יומן הדין כן: **[כט]** כלי גדול וכו' - פ"י שרוצה להכשירו וחושש שמא יש על שפתו בליעת חמץ במקום שאין המים עולים שם וכן הדין ביורה אחר שהכשירו בו כלים ורוצה להשתמש בו בפסח צריך לעשות לו שפה או אבן רותח אבל בתחלה קודם שמכשיר הכלים ומכשיר היורה תחלה מן האיסור שבו אין

צריך לעשות לו שפה: **[ל]** עושה שפה לפיו - ר"ל סביב לפיו ולא עליו ממש כי צריך שיהיה פי הכלי מגולה כדי שיגיעו שם מי הרתיחה: **[לא]** בטיט - ובשאר כל ימות השנה כשרוצה להכשירו מאיסור עושה שפה מבצק. וטעם של עשיית השפה משום שאי אפשר שלא ניתז פעם אחת ניצוצות מחמץ שנתבשל בו על השפה מלמעלה ושמה בשעת הגעלה לא יתז עליו כ"כ מי הרתיחה להפליט החמץ שנבלע בו ומשום הכי עושה השפה כדי שיגיעו שם המים. וכ"ז בכלי שאין דרך להכניסו לתוך כלי ראשון של חמץ רק שמשמשים בתוכו ברותחין ולכן סגי בתקנה זו אבל כלי שתשמישו מבחוץ כגון קערה שכופין לפעמים על הקדרה או כלי ששואבין בה מהקדרה אין לה תקנה באופן זה דצד חיצון לא נגעל לכן צריך להכניס כולה ליורה. וכלי שפיו צר שא"א לשפשו בפנים או שיש לה קנים [שקורין רעריין] אסור בהגעלה: **[לב]** או יקח - פי' שימלאנו בתחלה היטב: **[לג]** אבן רותחת - דצוננת מצנן המים: **[לד]** מיד - כדי שלא יחזור ויבלע ממים רותחין שעליהם שיש בהן פליטת החמץ ומ"מ בדיעבד אף אם לא שטף כלל אין לחוש דהא אין מגעילין אלא קודם זמן איסור או שהוא אינו בן יומו או שיש במים ששים נגדו וכנ"ל:

סימן תנג

[א] שיוצאים בהם וכו' - בליל ראשון של פסח: **[ב]** והמנהג וכו' - משום דהוא חביב לאדם ביותר ואיכא משום הידור מצוה ואם אין לו חטים יקח למצות מאחד מהד' מינים החשוב לו ביותר כדי שיאכל לתיאבון: **[ג]** אבל לא באורז - וה"ה דוחן ויליף לה בש"ס מקרא דאין יוצאין ידי חובת מצה בלילה הראשונה שהוא חובה אלא בדבר הבא לידי חימוץ ואלו אינן מחמיצין וכדמסיים לקמיה: **[ד]** ושאר מיני קטניות - וטטרקי שקורין אצלנו (גריקע) וקאקערוזי שקורין אצלנו (טירקישע ווייץ) ג"כ מיני קטניות הן (אחרונים): **[ה]** לידי חימוץ - ואפילו לש אדם קמח אורז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנפחה כמו בצק שהחמיץ אין זה חימוץ אלא סרחון ומותר באכילה: **[ו]** ויש אוסרים - לא מעיקר הדין הוא אלא חומרא שהחמירו עליהם וכדמסיים לקמיה וטעם חומרא זו משום שלפעמים תבואה מעורב במיני קטניות וא"א לברר יפה ואתי לידי חמוץ כשיאפס או יבשלם ועוד שכמה פעמים טוחנים האורז ושאר מיני קטניות לקמח וכמה פעמים אופין ג"כ מהם לחם ואיכא הדייטס ועמי הארץ טובא שלא יבחינו בין קמח זה לקמח של מיני דגן ובין פת לפת של מיני דגן ואתי לאקולי גם בפת וקמח של מיני דגן לפיכך החמירו עליהם לאסור כל פת וכל תבשיל ואפילו לבשל אורז וקטניות שלמות ג"כ אסרו משום לא פלוג ועוד דדילמא נמצא בהם גרעינין של מיני דגן וכנ"ל ועיין עוד בבה"ל: **[ז]** ואין לשנות - ואפילו באחרון של פסח ג"כ אין להקל בזה ומ"מ בשעת הדחק שאין לאדם מה לאכול מותר לבשל כל המינים חוץ מה' מיני דגן ומ"מ גם בכגון זה יקדים קטניות לאורז ודוחן ורעצקע שהם דומין יותר לה' מינים ושייך בהו טפי למיגזר [נפשוט דה"ה לחולה אף שאין בו סכנה דמותר לבשל לו אם צריך לזה] אלא דצריך לבדוק ולברור יפה יפה בדקדוק היטב שלא ימצאו בהם גרעינים מה' מיני דגן וכתב החתם סופר בתשובה סי' קכ"ב דאפילו במקום שיש להתיר מ"מ יחלטנו לכתחלה ברותחין דכל מה דאפשר לתקן מתקנינו וכ"כ הח"א: **[ח]** אם נפלו וכו' - דבהא לא נהגו להחמיר ומ"מ אותן גרגרין שמוצאין צריך לזורקן אם לא שאינו ניכר: **[ט]** תוך התבשיל - ומיירי שיש עכ"פ רוב בהיתר דאל"כ לא מיקרי תערובות כלל והוי כאוכל תבשיל מקטניות עצמה: **[י]** וכן מותר להדליק - ר"ל אפילו לתתו אותם מקודם במים דבכה"ג בה' מיני דגן מתחמצים מ"מ שרי דלא נהגו איסורא אלא באכילה ולא בהנאה: **[יא]** ואינן אוסרין אם וכו' - ר"ל שאין צריך לדקדק לתלות הנר של שמן במקום רחוק מן השלחן משום חששא שמא ינטף על מאכל דאפילו ניטף אין לאסור דבכגון זה לא נהגו להחמיר כן מבואר בד"מ ומסיים עוד שם דאפילו כתשו אותן השומשמן שעושין מהן השמן במכתשת שכותשין שם חמץ נמי לית לן בה והטעם דאפילו נתערב בו משהו נמי בטל בששים קודם הפסח ואין לומר שמקבל טעם מהמכתשת של חמץ דהא צונן אין מפליט ומבליע. מיהו כ"ז בשמן שומשמן וכדומה שאינם חריף אבל בשמן זית אם כתש הזיתים בכלי שלתתו בו וכדומה בודאי נקלט בו טעם מכוסמת חמץ דהא זית הוא חריף כמבואר לעיל בסימן תמ"ז ס"ח ובדבר חריף אמרינן אגב דוחקא דכתישת המכתשת נותנת טעם בזיתים וליכא סי' בזיתים נגד הטעם וכדלעיל בסימן תמ"ז ס"ח עי"ש ועי"כ בשמן זית לכונ"ע צריך לזהר שלא לתלות הנר בקרוב לשולחן שלא יטיף ל מיני מאכל: **[יב]** וכן מותר להשהות וכו' - ר"ל אפילו נפלו עליהן מים דבשאר תבואה כה"ג אסור להשהות בהא לא גזרינן דלא קבלו עליהו רק לאסור אכילתן. וה"ה דמותר ליהנות מהן: **[יג]** ומותר לאכול בפסח - ומ"מ צריכין בדיקה שלא יתערב בהן אחד מה' מינים ועי"כ י"א דטוב להחמיר שלא לאכול עני"ס וקימ"ל עד יום האחרון כי א"א לבררם יפה ועיין בט"ז וח"י בזה: **[יד]** אם יש בזה טעם דגן - ומשמע דאפי' אין בעיסה שיעור חטים שיהא כזית בכדי אכילת פרס ג"כ יוצא בה כשאוכל כזית מן העיסה אע"פ שהעיקר בו

הוא האורז ובאורז אינו יוצא משום מצה כדלעיל שאני הכא כיון שמחוברים ביחד טבע האורז להיות נגרר אחר החטים וכשמתחמץ החטים מתחמץ ג"כ האורז ולהכי דינו כחטים וכ"ז בחטים ואורז אבל אם עירב קמח חטין עם קמח דוחן וכה"ג או אם עירב קמח של שאר מיני דגן עם קמח אורז ועשה ממנו מצה אינו יוצא בה ידי חובתו בשיש בה טעם דגן אא"כ יש בה קמח דגן שיהא כזית בכדי אכילת פרס דהיינו שבכל פרס ממנה יהא בה כזית מקמח דגן שבשיעור כזה חשבינן כל העיסה כולה כדגן ויוצא ידי חובתו בשאוכל כזית מן העיסה. וי"א שאפילו בחטין ואורז אין יוצאין ידי חובת מצה אלא בשיש חטים באורז כדי אכילת פרס ובשאר מיני דגן אפילו בכדי אכילת פרס נמי לא מפני לאחשובי כל העיסה ככולא דגן אינו אא"כ יש רוב דגן ומיעוט אורז או שאר מינים דאז בטל האורז ברובא והוי ככולא דגן ולכתחלה נכון להחמיר בשל תורה כסברא האחרונה ובשעת הדחק יש לסמוך אסברא ראשונה: **[טו]** חטים - וה"ה שאר מיני דגן: **[טז]** אין בכך כלום - שאין הגרגיר מחמץ ממיעוט רוק שבפי העכבר ולכן אפילו אין ששים נגדן שרי בדיעבד ועיין לקמן סימן תס"ו מדין אכילת עכבר בקמח ומש"כ שם: **[יז]** וכן וכו' - שצמח (שקורין אויס גיוואקסין) ר"ל דאף שדגן שצמח מחמת לחלוחית הארץ הוא חמץ גמור מ"מ כשלא בירר אין לאסור לפי שמתבטלין בתוך החטים הכשרים ומותר לטוחנן הכל ביחד. והסכמת הרבה אחרונים דמותר לאפות אפילו בפסח ואף דבפסח איסורו במשהו כבר נתבטל קודם פסח בששים וקמח בקמח מקרי לח בלח ואינו חוזר ונייעור מיהו בעל נפש יחמיר לעצמו לאפות קודם פסח כשיש מצומחים: **[יח]** מיהו צריך לראות וכו' - קאי רק אדגן שצמח ולא אדלעיל: **[יט]** לראות שאין בו כ"כ וכו' - ואם יראה לו שאין ששים כנגדו צריך לברור המצומחים ואינו מחויב לנקות כולם אלא לפחות מהם עד שיהו ששים כנגדם: **[כ]** ששים כנגדו - דאם ליכא ס' כנגדם אפילו בדיעבד אסורים בהנאה דדגן שצמח הוא חמץ גמור [ואפילו אם ספק אם היה ס' נגד המצומחים ג"כ אסור]. וצריך לבערם קודם הפסח ואם עבר עליהם הפסח ולא ביערם ימכרם לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו ואם לא היה ס' נגד המצומחים י"א שמותר להוסיף עליהם עוד חטים כשרים כדי לבטלן בששים ולטחנן קודם פסח ולא מקרי זה מבטל איסור לכתחלה שאסור כיון דהוא קודם פסח ועדיין לא הגיע זמן איסורו ורוב הפוסקים אוסרין דכיון דמערב אדעתא דלאכול אותם בפסח הו"ל כמבטל בזמן איסורו. ומ"מ בשעת הדחק אפשר דיש לסמוך על המקילין: **[כא]** שעושין בהם מצת מצוה - ר"ל המצות שאוכלין בשתי הלילות הראשונות לקיים בהן מצות בערב תאכלו מצות הם צריכין שמירה יתירה ולא די לנו במה שאין לנו ריעותא של חשש חימוץ אלא שצריך שימור יתירה לשם מצות מצה דכתיב ושמרתם את המצות והיינו שצריך שישמור לשם מצה: **[כב]** משעת קצירה - ר"ל שישמור מעת ההיא והלאה שלא יפול עליהן מים לשם מצת מצוה אבל קודם קצירה שעדיין היו מחוברים אין לחוש אפילו שידעינן שירד עליהן גשמים. ועיין לקמן סימן תס"ז ס"ה דאפילו מחובר אם נתייבשו לגמרי ואין צריך עוד לקרקע מקבל חימוץ אם ירדו עליהן גשמים וע"כ המנהג לקצור דגן של שמורה בעודן לחין קצת: **[כג]** משעת טחינה - לפי שאז מקרבין אותן אל המים וצריך שמירה: **[כד]** מותר ליקח וכו' - דסמכין אהני פוסקים דסבירא ליה דעיקר שמירה הוא מלישה ואילך וקודם לשה לא בעינן שישמור להדיא אלא אפילו בסתמא נמי לא מחזקינן איסורא ואפילו במקום שלותתין החטים דמסתמא אין שורין עד שתחמץ אלא מציפין עליהן מים ומדיחין אותן וטוחנן מיד ואע"ג דפסק המחבר בס"ה דהאידינא אסור לו ללנות שאני הכא דהוא שעת הדחק וגם שמא לא לתתו אלו החטין. וכתבו האחרונים דעכשיו שהמנהג לכבס את החטים ולהשהות אותם במים אסור ליקח קמח חטים מן השוק אפילו בשעת הדחק דהוי ממש כדגן שנטבע המבואר בסימן תס"ז ס"ב דאפילו בדיעבד אסור מדינא דש"ס וגרע מלתינה ואפילו לכל ימי הפסח אסור וכ"ש ליקח מהם למצת מצוה ויש הרבה פוסקים דס"ל דאפילו לשהות אותם בבית אסור משום בל יראה וכההיא דסימן תס"ז ס"ב בהג"ה שם. ואף אם עבר ושהה יש אוסרין ובא"ר בשם זקנו מתיר למכרם לעכו"ם לאחר פסח דעכ"פ אינו אלא ספק חמץ: **[כה]** קמח מן השוק - וחטים מותר ליקח אפילו שלא בשעת הדחק דיקיים שמירה משעת טחינה ואילך אכן ליקח חטים מבעל הריחיים שלוקח מדות כל השנה בשכר טחינתו אסור אפי' בדיעבד דהא רגילים הטוחנים לכבס אותם במים תחלה ויש להזהיר להחמון (ט"ז) עוד כתב הט"ז דבמקום שטוחנין החטים בריחיים שטוחנין המלצ"ין אסור ליקח קמח מן השוק אפילו בשעת הדחק (ואפילו במקום שאין דרך ללנות אותם מתחלה) דמלצ"ין חמץ גמור הוא ומתערב בהם והאחרונים כתבו דבשעת הדחק אף זה מותר דהא אף אם נשאר איזה דבר מן המלצ"ין ונתערב ודאי דנתבטל קודם פסח וקמח בקמח הוי לח בלח ואין חוזר ונייעור (וצריך לרקד אותם שמא נשאר פירור של המל"ץ בתוכם) מ"מ הנכון בזה לאפות הכל קודם פסח וכנ"ל בס"ב במ"ב. כתבו האחרונים דאף דמדינא א"צ שימור לשם מצה רק למצות של לילות הראשונות אבל לשאר ימים די כשאין בהם חשש חמץ ישראל קדושים הם ונהגו לעשות שימור לשם מצה בכל המצות משעת טחינה ולפחות משעת לשה ועיין לקמן סימן ת"ס במה שכתבנו בזה: **[כו]** האידינא וכו' - ר"ל דאף דבזמן הש"ס לא אסרו רק ללנות השעורים מפני שהן רכים [וה"ה שכולת שועל ושיפון ג"כ בכלל שעורים לענין זה] וממהרים להחמץ ויש לחוש שמא יבואו לידי חימוץ בשעת הלתינה אבל חטים שהן בטבען קשים אינם ממהרין להחמץ ומותר ללנותן והאידינא אסרוה מפני שאין אנו בקיאים בלתינה וכדלקמיה: **[כז]** אסור ללנות - פי' לתיתה כתב הרמב"ם שבוללין החטים במים וטוחנין אותם מיד ורש"י

פירש לשורן במים מעט קודם הטחינה להסיר מורסנן כדי שתהא סולתן נקיה ואסרו הגאונים לפי שאין אנו בקיאים לללות יפה שלא יבואו לידי חמוץ בשעת הליתיה ועוד שמא יבואו לשהות מעט אחר גמר הליתיה קודם הטחינה ויבוא לידי חימוץ. ואם עבר ולתת אסור לאוכלן וליהנות מהן בימי הפסח ומ"מ להשהות קמח החטים הלתותים מותר בפסח אם שרן במים מעט וטחנן מיד אחר הליתיה אבל שעורים אפשר דאפילו באופן זה אסור להשהות לכתחלה דאפשר כיון דרכיכה נתחמצו ע"י הליתיה: **[כח]** בין חטים בין שעורים - והריפות שקורין גאגלא"ך או גרויפ"ן העשוין מחמשת המינים אסור להשהותן לכו"ע ששורין אותן הרבה במים קודם כתייתן ונעשים חמץ גמור ואף אם עבר והשהה אותן יש אוסרין למכור לעכו"ם אחר הפסח ובא"ר בשם זקנו מצדד להתיר למכור לגוי אחר הפסח אם לא נתבקעו ע"י שרייתן שכל שלא נתבקעו אינו ודאי חמץ אלא ספק חמץ ויש להקל בעבר עליו הפסח שאינו אלא איסור דרבנן ע"ש ומ"מ בגרויפ"ן שעושין משבולת שועל ששורין את הש"ש מקודם הרבה עד שמתבקעים הוא חמץ ודאי לכו"ע וע"כ אפילו למכרו לעכו"ם אחר הפסח אסור: **[כט]** קמח כל השנה - ה"ה בנותן בו פעם אחת צריך להתיר התפירות [אחרונים]: **[ל]** ומכבסים אותם יפה - והכבוס לפסח צריך להיות דוקא בשפשוף בחמין ולא בצונן וגם באפר וחביטה: **[לא]** צריכים להתיר וכו' - הטעם שהקמח שבתוך התפירות אינו יוצא ע"י כיבוס וגרע עוד יותר שהמים נכנסים שם במקצת ומרטיב להקמח הנמצא שם ונדבק שם בהקמטים ויוכל להתערב אח"כ משהו מהם בהקמח וכתב המ"א בס"י תנ"א סקל"ו דגם צריך לגרור בסכין היטב את החמץ קודם הכבוס במקום שהיו התפירות: **[לב]** בקצוות - וה"ה אימרא שקורין זו"ם [אחרונים]. כתבו האחרונים דלכתחלה יותר טוב לקנות חדשים דאפילו כל השק קשה לכבסו היטב שלא יסאר בו מעט חמץ בנקבי האריגה. ובדיעבד אפילו לא התיר התפירות כלל קודם הכביסה ונתן קמח אין לאסור הקמח וכתב הח"א דאם נמצא בתוך התפירות כמו עיסה שנתייבש אפילו בדיעבד אסור אפילו קודם פסח שהרי פרורין לא נקרא לח וחוזר וניעור ולענין אם מהני ריקוד הקמח בזה עיין לקמן בסימן תס"ו ס"ד במ"ב ובה"ל שם: **[לג]** מטולאים - וה"ה שק שנתן בו פ"א קמח של פסח ורוצה לכבסם וליתן בהם קמח צריך להתיר ג"כ התפירות והטלאים דא"ל"כ יתחמץ הקמח שבתוך הקמטים ע"י הכביסה: **[לד]** ע"ג בהמה - כי הקמח מתחמם מגוף הבהמה שהוא חם וע"כ הוא ממחר להחמיץ בשעת הלישה ועוד שרגילות הבהמה להזיע תחת כובד המשא ואפשר שזיעת הבהמה מחמצת כמו מים ואם עבר והניח ע"ג בהמה אין לאסור בדיעבד ועכ"פ צריך להמתין מעלי"ע עד הלישה שיתקרר הקמח וכדלקמן ס"ט: **[לה]** וכן יזהר וכו' - ג"כ מטעם שמתחמם הקמח וכנ"ל ואם הניח צריך ג"כ להמתין מעלי"ע וכנ"ל: **[לו]** זה על זה - וה"ה שלא ישב על השקים של קמח וכנ"ל: **[לז]** לנקר הרחיים - וגם לכסות כל הכלים בבגד פשתן או שירחצו את הכלים היטב שלא יסאר בהם קמח מחומץ מכל השנה ונכון לעשות כ"ס חדש לרקד בו הקמח לצורך פסח ולא להצניע משנה לשנה כ"ס הרחיים וכ"ש שאין משתמשים בכ"ס ישן אפילו ע"י הדחה ושפשוף והגעלה וכדלעיל בסימן תנ"א ס"י"ח בהג"ה ואין חילוק בכל זה בין אם הוא טוחן לצורך פסח אחר פורים או קודם פורים [כ"כ כמה אחרונים]: **[לח]** משום דזמנין וכו' - וכן צריך ליזהר ג"כ כשטוחן ברחיים תבואה לתותה לא יטחון באותו בית לפסח אפילו ברחיים אחרת שהאבק פורח ומתערב יחד ואפילו אם נאמר דיש ששים מ"מ לכתחלה יש ליזהר ולכן יעשה מחיצה ביניהם מן הקרקע ממטה עד התקרה: **[לט]** לסלת - וכ"ש במקומות שכל השנה טוחנין בהם שעורים חמוצים (שקורין מאל"ץ) ועודם לחים קצת ונדבקין ברחיים [לבוש] וכתבו האחרונים שמכל מקום בדיעבד או בשעת הדחק שא"א לנקר הרחיים כי הוא סמוך לפסח וכיו"ב מותר לטחון בלי נקור רק שיאפה הכל קודם פסח [ונראה דעכ"פ צריך לרקד הקמח שמא נתערב איזה פירור יבש בתוך הקמח] וה"ה אם טחנו לפסח ובאותו בית טחנו ברחיים תבואה לתותה אף שהאבק נתערב יחד אין לאסור בדיעבד כיון שהוא קודם פסח דאז בטל: **[מ]** שומרים אותו וכו' - או אוכלים אותו קודם פסח והטעם בכ"ז שמא נתערב בהם מעט ממה שנדבק ברחיים: **[מא]** לילך בעצמם - שמצוה בו יותר מבשלוחו. ועכ"פ ראוי להניח ברחיים שומר איש ירא שמים ובקי בדינים קצת ולא ע"ה כדי שלא יביא הדבר לידי חשש חימוץ וכ"ש שלא יושיב קטן לשומר: **[מב]** יום או יומים - ועכ"פ לינת לילה לפחות ואפילו בנטחן ע"י בהמות ג"כ צריך להמתין דבזה ג"כ הקמח חם ואפילו אם מרקד הקמח לא אמרינן דמתקרר ע"ז: **[מג]** שאסור ללוש - ואם עבר ולש אין לאסור בדיעבד רק שישמרנו היטב מחימוץ דהיינו שיעסוק בה בזריזות יותר מבשאר עיסות:

תנד

סימן

[א] אין יוצאין וכו' - לפי שאינן קרויין לחם וכמבואר ביו"ד סימן שכ"ה דמהאי טעמא פטורין ג"כ מחלה: **[ב]** סובין - היינו קליפה הנושרת מן החטה בשעת כתישה ומורסן היינו קליפה דקה

הנשארית בנפה אחר יציאת הקמח ויש מפרשין בהפוך. ולענין שריית סובין ומורסן במים יבואר לקמן בסימן תס"ה ס"א עיי"ש במ"ב: **[ג]** בסובין ובמורסן שבה - שכן דרך העני לאכול פתו מקמח שאינו מנוקה והם מצטרפין ג"כ לשיעור כזית מצה ודוקא אם לא הפרישן ממנה אבל אם הפרישן ממנה וחזר ועירבן לתוך הקמח ולשן ביחד אין מצטרפין לשיעור כזית: **[ד]** ויוצא בה - וה"ה דיוצאין בפת שנעשה מתבואה שאכלו התולעים: **[ה]** דהוי כאשישה - ובגמרא אמרינן לחם עוני פרט לאשישה פ"י גלוסקא גדולה: **[ו]** בזמן שהרועים אוכלים - ר"ל אם דרכו של בעה"ב זה להאכיל ממנה גם לרועיו הישראלים א"כ כשלשה ואפה הרי הוא מכין שתהיה ג"כ לאכילת אדם: **[ז]** יוצאים בה - דמאחר שיש חלק לרועיו בה בחזקת שימור לשם מצה קיימי ואף דמסתמא מעורב בה מורסן ופסולת הרבה כדרך עיסת הכלבים וצ"ל יוצא בה: **[ח]** ואם לאו - ר"ל שאין הרועים אוכלים ולש ואופה רק לצורך הכלבים ובוזה אפילו היתה פת נקיה אין יוצא בה וכדמסיים טעמא: **[ט]** שאין זו משומרת לשם מצה - הלשון אינו מדוקדק דבאמת כיון שלא חשב כלל לאכילת אדם אין שם לחם עליו כלל ואפילו לענין ברכת המוציא אלא משום דאירי לענין פסח הוסיף עוד טעם דמשום זה ג"כ אין יוצא בה: **[י]** כך הם דברי הרמב"ם - הרב קיצר בזה ותוכן כוונתו דלהרמב"ם איירי בין בפת יפה בין בפת שמעורב בו מורסן הרבה ועיקר חלוקא הוא אם חשב רק לכלבים או גם לאכילת אדם ובא הרב לומר דיש בזה סברא אחרת דלא תלוי כלל במחשבתו דהיכא שמעורב בו מורסן הרבה ואינו ראוי לרועים לאכול מזה אין שם לחם עלה ואפילו חשב להדיא גם לרועים בטלה דעתו דאין דרך ב"א לאכול לחם כזה ולהיפוך אם הפת יפה אפילו עשאו לכלבים דין לחם עלה לכל הדברים ורק לענין מצה אין יוצאין בה דאין משומר לשם מצה: **[יא]** ליכא בזמן הזה וכו' - ר"ל מצד הדין אם חולט הקמח דהיינו שנותנן ברותחין שהם מרותחין רתיחה עזה על האור קודם הלישה ואח"כ לש אותו ועשה ממנו עיסה אין אנו חוששין לומר שמא כבר נתחמץ הקמח כשהיה בתוך הרותחין קודם שהתחיל לעסוק בה בידים בלישה לפי שרתיחת הרותחין ממחרת לבשל את הקמח קודם וכיון שנתבשל שוב אינו בא לידי חימוץ לעולם אף לאחר שנחו הרותחין מרתיחתן מ"מ הגאונים אסרו לנו כל מיני חליטה ברותחין לפי שאין אנו בקיאים בחליטת הרותחין וחיישינן שמא לא ירתיח המים מקודם יפה יפה: **[יב]** כל מין חליטה - היינו בין שיתן מים ע"ג הקמח או הקמח ע"ג מים ואפילו אם המים הם מרותחין הרבה שעומדים ע"ג האור והוא ממרס הקמח בתוך המים: **[יג]** אסור - בין באכילה ובין בהנאה וה"ה שאסור להשהותו דמאחר דאין אנו בקיאים חיישינן שהוא חמץ גמור ואם נתערבה בתבשיל אוסרת במשהו ומ"מ כתבו האחרונים דבחליטה אין לאסור התבשיל במשהו רק באכילה ולא בהנאה וכן להשהותו מותר בכהאי גוונא עוד כתבו האחרונים מי שיש לו חולי בבטנו ורפואתו שחולטין שעורים או שבולת שועל ומניחים על בטנו אם אירע חולי זה בפסח ויש בו סכנה מותר לישראל לעשותו בדרך חליטה דהיינו שמרתיחין המים היטב ואח"כ נותנין השעורין לתוכו דאף שהוא בסכנה כל שאפשר בצד היתר יעשה בצד היתר ואם אין בו סכנה אסור אפילו בדרך חליטה דמאחר שאין אנו בקיאים כשחולט איכא לתא דבל יראה ואם עכו"ם עושה זה משלו או שמקנה לו הישראל השעורים קודם החליטה מותר אפילו באין בו סכנה ואם אפשר לחלוט השעורין במי פירות מותר אף ע"י ישראל אפילו באין בו סכנה דבמי פירות אינו מחמץ ועיין בבה"ל. כתב הח"א כשאנשי חיילות עוברין בפסח וכופין לישראל לבשל להם מיני גרויפין אם יכול לפייסן שיבשל להם של רעצקי מה טוב ועכ"פ יברר אותם מגרעיני תבואה שמצויים בהם ואם אינו יכול לפייסן בזה ונותנין לו גרויפין של שעורים אם יכול להציל עצמו בממון מחויב ליתן כפי יכולתו ואם לאו אזי יזהר הישראל עכ"פ לעשות חליטה דהיינו שיניח לבשל המים מקודם עד שיהיה מבושל הרבה ואז יניח הגרויפין מעט מעט כדי שלא יתקרב המים וגם ברעצקי טוב שיעשה כן אבל גרויפין של שבולת שועל הוא חמץ גמור כידוע עכ"ל: **[יד]** אין אדם יוצא י"ח - היינו אפילו בדיעבד צריך לחזור ולאכול ומסתימת הלשון משמע דצריך לחזור ולברך ועיין בבה"ל. ועיין בתשובת שאגת אריה סי' צ"ד שכתב דאף בליל יו"ט שני אינו יוצא במצה גזולה: **[טו]** במצה גזולה - הטעם דילפינן מחלה בגז"ש דלחם לחם מה התם אין אדם מפרש חלה אלא מעיסה שלו דכתיב עריסותיכם אף כאן כן. ודוקא גזולה אבל אם שאל מצה יוצא בה דהא שאלה ע"מ לאכלה ולא להחזירה בעין א"כ הרי היא שלו ממש. כתבו הפוסקים דיש לזהר כשאופין הרבה בתנור אחד והרבה פעמים מתחלפין המצות נכון שיאמרו כל מי שיגיע מצתו לידו יהיה לו במתנה דאל"ה יש בזה חשש מצה גזולה וכתבו עוד דטוב לומר כן גם בשעת טחינה דלפעמים מתחלף הקמח. ויש עוד פרט אחד מה שמצוי להכשל בו כגון אם קנה מצה ומשכן לרשותו אם המוכר גלה דעתו בעת מכירתו שדחוק למעות ואינו יכול למכור בהקפה וע"כ עייל ונפיק אחריו אזווי ומדחהו בלך ושוב ואינו נותן לו מדינא לא קנה כמבואר בח"מ סי' ק"ץ סי"ז וממילא אינו יוצא בהם אח"כ ידי חובת מצה מן התורה: **[טז]** יוצא בה - ומ"מ לכתחלה לא יקח אותו לצאת בה דהא לא יוכל לברך עליה וכדלקמיה וכדלעיל בסי' י"א סעיף ו' בהג"ה: **[יז]** שקנאה בשינוי - ר"ל בשינוי מעשה וה"ה היכי שגזל המצה ונתנה לאחר אותו אחר יוצא בה דהוי שינוי רשות [ודוקא היכי דהוי ג"כ יאוש בעלים דשינוי רשות גרידא לא קני] ואותו אחר מותר לברך עליה שהרי לא באיסור באה המצוה לידו שהרי כבר נתייאש הנגזל ממנה קודם שבא לידו. ואם האחר חזר ונתנו לגזלן גם הגזלן יוצא בו

דהוי יאוש ושינוי רשות. ולענין מרור אם יוצא בגזול בדיעבד עיין בבה"ל: **[יח]** ולענין ברכה עיין וכו' - ר"ל דשם מבואר דלענין ברכה בכל גווי אין לברך אפילו במקום דקנה דהו"ל בוצע ברך נאץ ה' ובין הברכה דאכילת מצה ובין ברכת המוציא גופא ולענין בהמ"ז עיין לעיל בסימן קצ"ו ס"א במ"ב:

סימן

תנה

[א] אין לשין וכו' - בין מצת מצוה בין שאר מצות: **[ב]** אלא במים שלנו - היינו לינה בכלי לאחר שאיבתן והטעם כתב רש"י בגמרא שהמעניות בימי ניסן הם חמין מפני שהחמה הולכת באותו זמן בשיפולי רקיע סמוך לארץ ומחממת המעניות ויש מפרשים מפני שבלילה החמה מהלכת למטה מהקרקע ומחממת המעניות ולפיכך אסרו חכמים להשתמש בהם לצורך לישא תיכף משיוציאן מן הארץ [דהוי להו כעין מים חמים שאסור ללוש בהם וכדלקמן סעיף ג'] עד שיעמדו בכלים ויצטננו מחמימתן ושיעור עמידתן בכלים וזמן שאיבתן מן הבאר יתבאר לקמיה: **[ג]** בין שהן מי נהרות - אף שאינן נמשכין ממעניות ולא שייכי הטעמים שכתבנו מ"מ יש להחמיר גם בזה לצנן לפי שהכה עליהם חום השמש ביום ונתחממו מעט: **[ד]** סמוך לבין השמשות - דלכתחלה ראוי ונכון לשאובן בין השמשות ממש כדי שיצטננו המים במחורב י"ב שעות ביום שהמעניות צוננין ביום וי"ב שעות באויר בלילה אלא מפני שא"א לכיון ממש בין השמשות רשאי לשאוב סמוך לבין השמשות ואין להקל לכתחלה לשאוב הרבה מבעוד יום וכ"ש שלא לאחר לשאוב אחר כניסת הלילה ומ"מ בדיעבד שנשאבו הרבה מבעוד יום אין להחמיר ויכול ללוש בהם לכתחלה אחר לינת לילה ועיין בה"ל וכן אם שאבן בלילה קודם חצות מותר ללוש בהם למחר לכתחלה אך צריך להמתין י"ב שעות מעת ששאבן: **[ה]** או בין השמשות - כדי שיעבור על המים לילה שלמה שתלישה מן המחורב. ובין השמשות הוא לאחר שתשקע החמה עד צאת הכוכבים וביום המעון יותר טוב להקדים מלאחר: **[ו]** הלילה כולה - ובשעת הדחק יש להקל ללוש בהם אחר עמוד השחר אע"פ שלא עמדו י"ב שעות: **[ז]** יניחם במרתף שהוא קר - ואם אין לו מרתף יניחם בתוך הבית ודוקא בחדר שאין מסיקין בו: **[ח]** כי המרתף הוא חם - ואם העמידן במרתף או בבית שמסיקין בו יבואר לקמיה בהג"ה: **[ט]** קודם שיזרח השמש - שלא יתחממו בחום השמש ומיירי שהמים עומדים מבחוץ במקום שהשמש עולה משם דאם יעמדו במקום שלא יוכל לראות פני השמש אין לחוש וכדלקמן בסימן תנ"ט ס"א ע"ש מיהו ביום המעון בכל גווי צריך לדייק להכניסם קודם שעת הזריחה דיומא דעיבא כולו שמשא: **[י]** עד שהוחמו - ואם נעשו פושרין כהוחמו דמי וכדלקמיה בס"ג. ופושרין נקרא כשנעשו כחמימות הרוק ועיין בשע"ת שכתב שכל שנתחממו חמימות קצת אע"פ שאינו כחמימות הרוק אין ללוש בהם ע"ש: **[יא]** אינו מזיק - ואפילו עמדו בשמש כל שלא הוחמו מותר ללוש בהם: **[יב]** וכשמוליד המים וכו' - ר"ל כשמולידן בבוקר מן המרתף לבית הלישה כדי שלא יתחממו מהשמש. וכתבו האחרונים דטוב לכסותן גם בעת שמולידן מן הנהר לביתו אף שכבר שקעה חמה כדי שלא יפול לתוכן שום דבר חימוץ ומטעם זה נוהגין לסנן המים בשעת השאיבה בבגד לבן ונקי: **[יג]** יש לכסותן - ואם מוליד המים בכלי זכוכית אין מועיל מה שמכסה במפה מלמעלה כי השמש יוכל לחמם דרך עובי הזכוכית אא"כ יכסה במפה על הדפנות: **[יד]** יש לשאוב וכו' - לפי מה שכתב המחבר בסימן תנ"ח דיום י"ד שחל להיות בשבת לשין בע"ש אין רבותא כלל ודברי בעל הג"ה נאמרין לאותן שנוהגין לאפות בליל פסח במוצאי שבת וכמבואר שם בטור: **[טו]** דהיינו בליל ה' - דבע"ש בין השמשות אין יכולין לשאוב דאין שבת מכין ליו"ט וביה"ש ספק שבת הוא ומבעוד יום סמוך לבין השמשות ג"כ אין נכון שמא יאחר ויעשה זה ביה"ש [וה"ה אף האופין בליל יו"ט שני אסורין לשאוב בין השמשות של יו"ט ראשון דאין יו"ט מכין לחבירו וצריכין לשאוב אור לי"ד] ואם שכח לשאוב בליל ה' יכול לשאוב בע"ש מבעוד יום אפילו בעוד היום גדול וכל זה ה"ה לאנשים שאופין הרבה ימים קודם פסח כשאופין ביום א' יזהרו לכתחלה להכין מים בליל ה' בדיעבד בע"ש מבעוד יום. אמנם אם שכח להכין מבעוד יום יכין ביה"ש ע"י עכו"ם ויש שמתירין אפילו ע"י עצמו: **[טז]** מן הנהרות - מפני שהחמה מהלכת ביומי ניסן תחת הקרקע ולכן הבארות רותחין קצת משא"כ בנהרות נהי דבמקום נביעתן הן רותחין מ"מ כשנמשכו למרחוק מתקררים: **[יז]** מהפשרת שלגים וכו' - דאז מי בארות מתקררין יותר מהם דבניסן החמה מהלכת בהרים כדי לפשר השלגים והם נעשין פושרין: **[יח]** ואין לשפוך וכו' - דשומר מצוה לא ידע דבר רע ולא דוקא במצת מצוה דה"ה בשאר מצות שצריך לפסח ומ"מ אם אפשר לו בקל להשיג מים אחרים שלנו נכון לעשות כן בשאר מצות ומים שהכין למצת מצוה אין נכון לשפכן אף אם אפשר לו בקל להשיג מים אחרים שנראה כמזלזל במה שכתוב שומר מצוה לא ידע דבר רע [ט"ז] וכ"ז שייך ג"כ לענין תקופה: **[יט]** טוב לכתחלה - היינו קודם שהתקופה נופלת: **[כ]** ברזל - ויקח ברזל חדש או נקי ויתלה

במשיחה תוך המים אבל לא ישים ידו תוך המים שהיד מחמם המים ובשאר ימות השנה יניח מלח או חותם [ד"מ מ"א]: **[כא]** גם אסור לשאוב וכו' - דמכשירי מצוה הוא והוא רק לכתחלה: **[כב]** ואף לשאר מצות וכו' - משום שלא יתן לתוכו חמץ ומ"מ אין בזה קפידא משום שהמנהג לסתן: **[כג]** למצה של מצוה - ויאמר בשעת השאיבה לשם מצת מצוה [אחרונים]: **[כד]** כלי חרס חדשים - אבל לא ישנים אפילו אם היו של פסח והטעם דכ"ח ישנים מאיסי ואין זה הידור: **[כה]** בשל עץ וכו' - וה"ה של אבן או כלי חרס מצופין (שקורין גלייזר"ט) והנה כ"ז דוקא שלא נשתמש בהם אלא במים בלבד אבל אם היה בהם מי פירות (פי' כל המשקין חוץ ממים נקראין מי פירות לענין זה) טוב לזוהר שלא לשאוב בו אא"כ הגעילו מקודם לפי שמי פירות כשמתערב מעט מהם במים ממהרין המים להחמיץ העיסה שנילושה בהם כמו שיתבאר בסימן תס"ב ופשיטא דראוי לאסור מה שלוקחין חביות גדולות שמחזיקין בהם דבש ומדיחין אותן ומשימין בהם מים למצות בבתי האפיה דאסור גמור הוא דמפליט המי פירות. ולכתחלה טוב לזוהר שלא לשאוב בכלי נחושת ואפילו הוא חדש לפי שהנחושת מחמם אבל בדיעבד אין לחוש ואפילו נשתהו הרבה ימים בתוכו המים מותר ללוש בהם ואפילו לכתחלה נוהגין היתר ללוש בכלי נחושת ואין נוהרין אלא שלא לשאוב בהם מים שהמים צריכין צינון לילה א' וכשהם בכלי נחושת אינן מצטננין בכלי נחושת כמו בשאר כלים: **[כו]** בסיסטירנ"ה - הוא מין באר הבנוי תחתיו וסביבותיו וגם מלמעלה הוא מכוסה והרי הם כמכונסין בכלי ואינם מרתיחים מחמת חמה המהלכת תחת הקרקע שהרי הבנין מפסיק ביניהם לקרקע וגם מלמעלה אין החמה מכה אותם: **[כז]** ואין להקל וכו' - שהרי אנו רואין שהמים שבתוכו אינו צונן כלל ויש לומר כיון דהבנין מחובר לקרקע אף שהוא מרוצף מ"מ מתחמם מחום השמש שמהלך מתחת הקרקע וע"כ צריך לינה כמו בשאר מימות אם לא בשעת הדחק. וכ"ז בשאין המים נובעין מתחת הרצפה אבל אם נובעים לתוכו מתחת הרצפה או שיש סילון השופך מים לתוכה תמיד כמו הרע"ר קאסט"ין ששופך תמיד לתוכו מן הצנורות אין להקל אף בשעת הדחק שהרי המים שבתוך הבנין מתחברין עם המים שבקרקע. ומים שבפלומ"פ ודאי אין להקל אפילו בשעת הדחק שהרי אין מכוסה רק מלמעלה ולא מלמטה פמ"ג: **[כח]** הדחק - ומ"מ אם יש לו מים שאובים שלנו בתוך ביתו טוב יותר שיקח אותם אף שיש לחוש שנשאבו מבעוד יום או אחר תחלת הלילה. מי גשמים שנקלטו מן האויר אין צריכים לינה שכבר נתקרו באויר דרך ירידתם מיהו אם אינו לש תיכף בהם צריך שלא יעמידם במקום שתפוג צינתם וכדלעיל בס"א: **[כט]** במים חמין - אפילו נעשו פושרין וכדלקמיה ואף אם נצטננו לגמרי יש אוסרים ללוש בהם כיון שהיו פעם אחת חמין ויש חולקים בזה ומתירים ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק או בהפסד מרובה כגון שעבר ולש בהם הרבה מצות: **[ל]** מדוד גדול - ואפי' לא נתחממו אותן המים כלל בתוכו כי טבע זה הדוד לפי שתלוי תמיד על מקום האש להחזיק חומו בתוכו ולעשות המים ששופכין לתוכו פושרין: **[לא]** שנחשתו עבה - היינו שהשולים שלו עבה ואין חילוק בין נחשת לחרס: **[לב]** פושרין - דהיינו כחמימות הרוק או כמים ששואבין בקיץ מן הנהר: **[לג]** אסור - היינו באכילה אבל בהנאה מותר אפילו לש בחמין: **[לד]** דבשוגג מותר - אכל הני דחשיב בזה הסעיף קאי כיון דאין ניכר בו סימני חימוץ לא קנסוהו בשוגג: **[לה]** ובשעת הדחק וכו' - ר"ל בדדיעבד אם לש בשוגג בכל אלו ואין לו עיסה אחרת סומכין להתיר וע"ז קאי רמ"א וכתב דבמים שלא לנו אפי' בלא דחק יש להתיר אם לש בשוגג משום דיש מתירין בדיעבד אפילו בלש בהם במזיד וכנ"ל ובשאר דברים מודה להמחבר דאין להקל כ"א בשעת הדחק: **[לו]** אם עבר וכו' - כתבו האחרונים דהיינו דוקא אם עבר ולש בדיעבד אבל לכתחלה ללוש בהם אסור אפילו אין לו מים אחרים ויאכל בפסח דברים אחרים אמנם בלילה ראשונה כדי שלא יבטל מ"ע דאורייתא יש להקל ללוש בהם: **[לז]** בשוגג ולש וכו' - ומ"מ אין ליקח אותם לצאת י"ח מצה לילה ראשונה אלא ישתדל להשיג מצות אחרות: **[לח]** חד בתרי - לאו דוקא בתרי אלא ברובא והטעם כיון דרובו צונן מתקרב וכתבו האחרונים דאף לכתחלה יכול לערב אם רואה שלא יספיק לו המים שלנו: **[לט]** לשין בהם - ודוקא אם נתערב המים קודם הלישה ונתבטלו אבל ליתן בעיסה חד בתרי במים שלנו אסור ואפילו בדיעבד יש לעיין אם עירב במזיד: **[מ]** נוהגין שלא וכו' - לפי ש"א שהמלח מחמם את העיסה ועל ידי כן העיסה נוחה להחמיץ: **[מא]** במצה - היינו קודם אפייה אבל אחר אפייה ודאי שרי לקטוף פני המצה במי המלח ולהחזירם לתנור כמו שעושין בחוה"מ ומ"מ למצת מצוה בשתי הלילות יש לזוהר: **[מב]** ואפילו בדיעבד וכו' - ועיין באחרונים שהסכימו דאם נתן בה מעט מלח ואפה אותה מיד (דהיינו לא כשאר מצות דק"ל בהו שהעסק שעוסקין בס' בידים אינו מניחם להחמיץ) אין נאסר בדיעבד ועיין בבה"ל שכתבנו דבמלח שלנו שהוא תולדות המים אפשר דאין לאסור בדיעבד אפי' לא אפה אותה מיד: **[מג]** יש לאסור - והפר"ח חולק וסובר דאין להחמיר בדיעבד במעט מלח ונראה דאם היה שוגג בזה בודאי יש לסמוך להקל. וכ"ז לענין אכילה אבל לענין הנאה אפילו להרמ"א שרי בדיעבד: **[מד]** בקצח - קימ"ל בל"א: **[מה]** כשרה כיון וכו' - מלשון זה משמע דאפילו אין בה רק כזית בכדי אכילת פרס ויש בה טעם מצה יוצא בה ועיין בפר"ח ובמ"א שדעתם דצריך לאכול כל אכילת פרס כדי שיהיה בזה כזית מצה חוץ מתבלין ועיין לעיל בסימן תנ"ג ס"ב במ"ב שם לענין תערובות דגן עם שאר מינים

דלכתחלה בעינן שיהיה רוב מן הדגן וה"נ בעניננו: **[מו]** שיש בה וכו' - משמע דיוצאין בה י"ח בלילה הראשונה משום דלא חשיבא מצה עשירה וממילא אסור לאכלה בע"פ ומיהו י"א דאינה כשרה אלא בשאר ימים דאין בה משום חימוץ משום התבלין אבל היא בכלל מצה עשירה ואין יוצאין בה י"ח בשני לילות הראשונים ויש להחמיר: **[מז]** ומ"מ אין ליתן וכו' - ר"ל דלכתחלה אין נכון: **[מח]** ופלפלין וכו' - אפילו קורט אחד עושה כל העיסה חמץ וכן מעט סיד ודוקא כשנילוש בתוכו אבל אם נפל עליו יסלקנו ומותר: **[מט]** אסור - היינו באכילה ולא בהנאה. וזנגב"ל דינו כפלפלין ואפשר דה"ה נעגעל"ך וכרכום וי"א דכל מיני תבלין חוץ מפלפלין וסיד מותר בדיעבד אפילו באכילה: **[נ]** סיד - היינו סיד חי אבל סיד שבכותל שכבר נתייבש ונתקשה כאבן נראה פשוט דאין אוסר:

סימן

תנו

[א] אין לשין וכו' - לפי ששיערו חכמים שהעסק שאדם אחד מתעסק בידו בעיסה בלישה ועריכה אינו מצילה מחימוץ כשהיא גדולה ביותר מהשיעור המוזכר כאן לפי שאין הידים מספיקות להתעסק בה מכל צדדיה מתוך גדלה: **[ב]** מ"ג ביצים - כמו שהן עם הקליפות: **[ג]** ישער אותה וכו' - ולא ע"י משקל וכתבו האחרונים שהוא שיעור ג' קוואר"ט לערך: **[ד]** ולא ידחק וכו' - היינו אף אם כמות הקמח אינו מחזיק אלא עשרון או פחות מזה ומשום דא"כ לא ילוש יפה בכמה מקומות שלא יכנס לשם מים ויתחמץ כשיבוא בתבשיל וימדוד בפזר כדרך שמודדים למכור ואפילו להניח ידו על הקמח אין נכון לכתחלה: **[ה]** בשעת נתינת וכו' - עיין לקמן בסימן ת"ס במ"ב ס"ק ב': **[ו]** אם לש וכו' - והטעם דאף שאנו אומרים דאין עסק מועיל בעיסה גדולה כזו לא תבא לידי חימוץ מ"מ לא גרע מאם הניח עיסה בלי עסק כלל דקיי"ל דאין לאסור כ"ז שלא שהה שיעור מיל: **[ז]** מותר בדיעבד - אפילו עבר ולש יותר במזיד. ובשהה שיעור מיל בלישתו קודם שיתחילו העוזרים לסייע בשעת עריכה צידדו כמה אחרונים דלסברא הני"ל יש לאסור גם בדיעבד דכיון דשיערו חכמים דמרום גודלה א"א לאדם אחד לעסוק בכל העיסה כראוי הו"ל כמונחת בלי עסק כלל. ויש פוסקים שהקילו בעיקר דין זה בימינו ולדעתם לא חששו חכמים בזה רק בימיהם שאדם אחד היה לש ועורך והיו עורכין בידיים בלי עמילין של עץ והיה הדבר משתנה הרבה וגם תנוריהם היו קטנים שלא היו יכולים לרדות לתוך התנור הרבה מצות בבי"א והיה משתייר הרבה מצות על הדף בלי עסק ולהכי מנעו חכמים מללוש שיעור גדול בפי"א אבל בימינו שאופין מצות בעוזרים רבים וגם תנוריהם גדולים מאד ולשין ועורכין ואופין בזריזות גדול אין להחמיר אפילו בלשים במדה גדולה בפעם אחת שבודאי לא יבא לידי חימוץ והעולם נהגו לכתחלה כדעה זו ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מי לסמוך מ"מ כל ירא שמים יראה להחמיר כדעה ראשונה אף בימינו ובפרט בישובים קטנים שאין להם מתעסקים הרבה בודאי יש לזהר שלא ללוש יותר מכשיעור המבואר בכאן. כתבו הפוסקים כי קפדינן שלא ללוש יותר משיעור זה כשהוא לש עיסות הרבה שאפשר לצרפן לחלה אח"כ וכדלקמן בסימן תנ"ז אבל אם בא ללוש רק עיסה אחת אין לצמצם כ"כ שמא לא יהיה בו כשיעור וכשיברך יהיה לבטלה: **[ח]** אע"פ שאין מודדים - כדמבואר לקמן סימן תק"ו ס"א: **[ט]** גדולה מעשרון - ובפחות מעשרון אין כדאי למדוד כדי שיוכל להפריש חלה בברכה: **[י]** ולא ירבה וכו' - ולענין ברכה יקרב עיסה זו לעיסה אחרת וכדלקמן ר"ס תנ"ז דשמא אין בה עשרון:

סימן

תנו

[א] שלא להרבות בה וכו' - כמבואר בסימן שלפני זה: **[ב]** לקרב העיסות - ר"ל אחר שלש עיסה הראשונה תהא מונחת על השלחן ואחד יעסוק בה עד שילושו עוד עיסה אחרת [או שילושו שתי עיסות בבי"א בשתי עריבות] ובין שניהן בודאי יהיה שיעור חלה: **[ג]** שישקו זו בזו - ר"ל שידבקו העיסות זו בזו עד שאם יתפרדו יתלשו אחד מחברתה מעט ודיבוק כזה מחשבן לעיסה אחת וכשניטל חלה מאחת סגי וכתבו האחרונים דאם העיסות נילושות קשה א"א לדבקן ביחד אח"כ היטב ואין כאן צירוף וע"כ יצרפם ע"י כלי או ע"י כיסוי מפה: **[ד]** דשמא יש וכו' - ר"ל וא"כ כשיפריש חלה בברכה תהיה ברכתו לבטלה ועוד דחיישינן אם יש איזה מן העיסות שאין בהן שיעור חלה א"כ הפרשתן לאו כלום הוא ושמא אח"כ לאחר אפיייתן יכניסן להמצות בכלי אחד ויצטרפו ויתחייבו בחלה מן הדין ונמצא אוכל טבל. ובמקום שנהגו העולם ללוש עיסות גדולות משיעור חלה וכמו שהובא בסוף סימן שלפני זה במ"ב הם מפרישין חלה מכל עיסה ועיסה בפ"ע ונהגו שמכל עיסה

ועיסה מפרשת אשה אחרת ומברכת לעצמה ואם אדם אחד מפריש לכל העיסות די בברכה אחת לכולן אם לא הפסיק בינתים בשיחה שאינה מענין הלישה. כתבו האחרונים שהמנהג שקצת נוהגין לכפול העיסה בשעת הפרשה כדי להפריש החלה משני קצותיה הוא מנהג שאינו נכון ודי להפריש מקצה האחד: **[ה]** ואם אי אפשר וכו' - דאם אפשר טוב יותר להפריש מן העיסה כדכתיב ראשית עריסותיכם הרי דעיקר מצותה לכתחלה הוא בשעה שהיא עיסה עדיין: **[ו]** אחר אפייה מיד שיתן וכו' - ואף בחלת חו"ל כן ואע"ג דבחלת חו"ל דאוכל והולך ומשייר קצת לחלה היינו בעיסה אחת גדולה אע"ג שנתחלקה אח"כ לכמה ככרות כיון שתחלתן היו מחוברין מעיסה אחת הקילו בחו"ל דלא בעינן מוקף ומחובר בשעת הפרשה משא"כ כאן שהם מעיסות מחולקות אף שהיו מונחים פ"א בסל מ"מ לא הוי כחיבור גמור להקל לאכול קודם הפרשה. ואפילו אם היה בכל עיסה כשיעור חלה ג"כ בעינן שיחיה מן המוקף בשעת הפרשה כיון שאינם מעיסה אחת וכמ"ש ביו"ד סי' שכ"ג ס"א בהג"ה: **[ז]** בסל - ואם סל גדול צריך לקרבם שיגעו זה בזה אכן אם יש בכל עיסה שיעור חלה דפסק הרמ"א לקמיה דא"צ צירוף סל ה"ה נגיעה להדדי לא צריך בין כשהם מונחים בסל בין כשהם מונחים בבית דהבית מצרפן ויכול להפריש מזה על זה וזהו דוקא כשהם מונחים בלא כלים אבל אם הם מונחים בכלים צריך לקרב הכלים להדדי ויהיו פתוחים למעלה [דאם הם סתומים אפילו הם מקורבים לא מהני] וכו"ז כשיש בכל עיסה שיעור חלה אבל אם אין בכל עיסה שיעור חלה וצריכין לצירוף אין להקל אף שהכלים פתוחים ומקורבים להדדי אא"כ יניחם בתוך סל אחד או שיכסה עליהם במפה ועיין בה"ל: **[ח]** ושכח להפריש - ר"ל בעודה עיסה דלכתחלה נכון יותר להפריש מן העיסה וכדלעיל בסק"ה: **[ט]** אחר כך - ר"ל אחר האפייה: **[י]** ואפילו צירוף סל וכו' - כיון שיש בכל אחת כשיעור יוכל להפריש ממצות עיסה אחת על הכל ורק בעינן שיחיה הכל מונח לפניו בבית וכדלעיל בסק"ז ואם לא היה לו כ"א עיסה אחת אף שנתחלקה לכמה מצות כיון שנילושה מתחלה ביחד יכול להפריש מאחת על שאר המצות אף שאינם לפניו דבכגון זה אין צריך מן המוקף בחלת חו"ל וכדלעיל בסק"ו עיי"ש. אם שכח להפריש חלה בעיו"ט ונזכר ביו"ט אם לא היה שיעור חלה בכל עיסה ונצטרפו בכלי ביחד בי"ט דאז בא חיוב החלה ביו"ט דעת כמה אחרונים דמותר להפריש חלה ביו"ט אבל אם נצטרפו בכלי קודם יו"ט או שהיה בכל עיסה שיעור חלה שאז בא החיוב חלה קודם יו"ט אסור להפריש חלה ביו"ט אלא אם מינכר מצותיה של כל עיסה ועיסה בפני עצמה מותר לאכול כל מצותיה של העיסה ולשייר מאחת ממצותיה מעט על סמך שיפריש ממנה בחוה"מ מעט לשם חלה וישרפנה אבל אם נתערבו המצות צריך לשייר מכל מצה ומצה מעט ואחר יו"ט יצרף כל החתיכות בכלי אחד ויקח חלה מן חתיכה אחת (דהיינו שיפריש ממנה מעט) על כולן או שיעשה באופן זה שילוש ויאפה עיסה קטנה פחות מכשיעור ביו"ט ויצרפם עם המצות בסל אחד כדי שיתחייב בחלה ואח"כ יכול להפריש מעיסה זו על כולם כיון דחיוב של עיסה זו בא עתה ביו"ט רשאי להפריש ממנה ביו"ט ואפי' לא היה בכל עיסה כשיעור ונצטרפו כל המצות בכלי אחד קודם יו"ט ג"כ נכון לעשות תקנה זו. ולכתחלה כל שהוזכר קודם לילה יפריש תיכף חלה ולא יניח להפריש ביו"ט: **[יא]** מכל אחת ואחת - דאם יקח מאחת יש לחוש שמא זו מאותה שכבר נפטרה וא"כ הוי ליה מן הפטור על החיוב: **[יב]** ויקח ממנה וכו' - ר"ל שיכיון בהפרשתו לפטור את כל העיסות החייבות וצריך שיהיו כולן מונחין לפניו בבית אחד וכנ"ל בסק"י: **[יג]** ואם מכיר וכו' - ר"ל ר"ל שהיא מעיסה שלא הופרש עדיין חלתה ממנה: **[יד]** לא יקרא שם - ר"ל שאם רוצה להפריש עוגה קטנה לחלה צריך ליזהר שלא יקרא לה שם חלה קודם אפייתה אלא יקראנה עוגה או מצה [וגם שלא יהיה במחשבתו שתחול עליה קדושת חלה עד אחר אפייתה דקדושת תרומות ומעשרות הוא ע"י דיבור או מחשבה לבד כמבואר בשו"ע יו"ד סימן של"א] ואם אינו רוצה כלל לאפות עוגה מיוחדת בשביל חלה אלא יאפה סתם ואח"כ יפריש מצה אחת או חתיכה אחת ממצה על כולם בשביל חלה ג"כ שפיר דמי ואופן ההפרשה לאחר אפיה כבר נתבאר לעיל בסק"ז: **[טו]** אינו רשאי לאפותה - כיון שאין באפיה זו צורך אוכל נפש ודוקא כשבעליו קראו לה שם אבל באחר אף ע"פ שקורא לה שם ל"ל בה דאין לאחר רשות לתרום. ולענין משרתת בבית עיין ביו"ד סי' שכ"ח באחרונים שם: **[טז]** תחמיץ - ואע"ג דהקדש הוא ואינו שלו מ"מ עובר בבל יראה הואיל ואי בעי מתשיל עליה והוי חולין: **[יז]** ואינו רשאי וכו' - פי' דלשרוף מיד קודם שתחמיץ ג"כ אינו יכול דאין שורפין קדשים ביו"ט: **[יח]** יטילנה וכו' - אבל לכתחלה לא יסמוך על עצה זו לקרות שם חלה בעודה עיסה ולהטילה לצונן דחיישינן שמא לא יזהר יפה שיהיו המים צוננים: **[יט]** לצונן - וכשרואה שהמים מתחממין קצת בעמדם בבית יזהר להחליפם במים צוננים [אחרונים]: **[כ]** ואם יש כהן וכו' - המחבר מייירי בחלת א"י שאינה נאכלת לכהנים בזמן הזה שכולנו טמאי מתים ונטמאת החלה ואסורה להאכיל אפילו לכהן טהור ולפיכך אסור לאפותה ביו"ט בכל גווני וע"כ לא הזכיר פרטים אלו והרמ"א מייירי בחלת חו"ל שאינה אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו כגון זב או בעל קרי אבל כהן טהור מזב ומקרי כגון כהן קטן פחות מבן ט' שנים ויום א' שאינו מטמא בקרי וגם מן הסתם לא ראה זיבה כיון שהוא פחות מבן ט' או גדול שטבל לקרי רשאי לאכול חלת חו"ל כמ"ש ביו"ד סימן שכ"ב לפיכך כתב הרמ"א דאם יש כהן קטן וכו' דאף שקרא לה שם חלה רשאי לאפות אף ביו"ט שהרי ראוי להאכילה: **[כא]** או גדול שטבל לקרי - ר"ל אע"פ שלא העריב שמשו וטוב ליזהר שיאכל

מיד אחר טבילתו ולא יטיל מים בין טבילה לאכילה שמא יטיל מים חלוקים או עכורים שיש בהן חשש קרי ויהא אסור לאכול חלה זו עד שיחזור ויטבול: **[כב]** שאין מאכילין וכו' - שאין מחזיקים אותו ככהן ודאי דדלמא נתחללה אחת מאמותיו. ומ"מ לדינא דעת הרב כדעה הראשונה דנותנין לקטן או לגדול שטבל לקירווי [ש"ך ביו"ד סי' שכ"ב אות ט'] וכתב הפמ"ג ומ"מ לא ראיתי לנהוג כן אף בפסח. ובמדינותינו יש באיזה מקומות שנותנין לכהן גדול שטבל לקריו בפסח ועיין במ"א שכתב טעם למה דוקא בפסח המנהג ליתן: **[כג]** ביו"ט - של פסח. ובביאור הגר"א מפקפק ע"ז:

סימן

תנח

[א] נוהגים וכו' - משמע דאינו אלא מנהג והמנהג נסמך משום דאיתקש אכילת מצה לקרבן פסח דכתיב וזבחת פסח לה' אלהיך וגו' שבעת ימים תאכל עליו מצות וגו' ואמרינן כמו ששחיטת הפסח היה אחר שש כן עשיית מצות של מצוה אחר שש שעות אבל מעצם הדין הוכיחו הפוסקים דאין לחוש לזה דעיקר היקש נאמר לענין אכילת מצה בלילה הראשונה שיהא זהיר לאכול קודם חצות כמו הפסח שהוא נאכל עד חצות וכמבואר לקמן בסימן תע"ז אבל לא לענין עשיית המצה וע"כ בדיעבד אם אפה המצה קודם שש ואפילו חודש או שני חדשים קודם פסח ועשאו לשם מצה כשר: **[ב]** מצת מצוה - היינו הצריך לו לצאת ידי חובתו בשני לילות הראשונים אבל שאר המצות אין נוהגין לזהר בזה: **[ג]** עד אחר וכו' - ועיין לקמן בסימן ת"ס ס"ג מה שצריך לזהר הלש בזמן איסור חמץ. והנה רוב ישראל אין נוהגין לזהר אפילו במצת מצוה ללוש בע"פ כ"א איזה מהם וחפשי באחרונים ומצאתי בבגדי ישע טעם להליץ בעד המנהג מפני שיש כמה דעות שאפילו בע"פ במשהו כאשר מבואר לעיל בסי' תנ"ב וזה קשה לזהר שלא ימצאו אף משהו חמץ בהחטים שלא יהיו מצומחים וע"כ אופן מקודם כדי שיתבטל החמץ. ובמאמר מרדכי מצאתי שכתב וז"ל האידנא מקילין הרבה בדבר מפני הדוחק זולת קצת שנוהגין בזה ללוש ולאפות אחר שש המצות שיוצאין בהם בשני הלילות וכן ראוי לעשות: **[ד]** שש שעות - הנה הח"י מצדד כהב"ח דאחר שש ומחצה דוקא אמנם במ"א ובא"ר מצדד כהשו"ע דאחר שש וכן פסק בבית מאיר וכ"מ בביאור הגר"א. ודע דמצד הדין מותר לאפות מצה בפסח אך המדקדקים נוהגים לאפות הכל קודם פסח שאם יתערב משהו חמץ בתוכם יתבטל משא"כ בפסח איסורו במשהו. ופשוט דכשנאפה קודם פסח אפילו היה בו משהו חמץ בהקמח כבר נתערב ונתבטל ומותר אח"כ לבשל המצות בפסח דאין חימוץ אחר אפיה ויש אנשי מעשה שמחמירין על עצמן ואין שורין ואין מבשלין מצות בפסח מחשש שמא נשאר מעט קמח בתוך המצות מבפנים שלא נילוש יפה וע"י השריה יתחמץ. ועיין בשע"ת סימן ת"ס דמצד הדין אין לחוש לזה דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ובפרט בימינו שנוהגין לעשות ריקין דקים. ומ"מ מי שנוהג בחומרא זו אין מזניחין אותו וע"ש שהצריך בזה. כתבו הפוסקים האופה בליל יו"ט מצת מצוה לא יאפה אלא מה שצריך לאותו לילה ולא על ליל שני מיהו אם אפה מבע"י בליל א' יכול לומר אוכל היום פת חמה ויכול לאפות אחרים בליל ראשון ואותה שאפה מבע"י יצניעם בליל שני וכתבו האחרונים דלכתחלה אין כדאי לאפות ביו"ט שלא יבוא לידי קלקול בהפרשת חלה ביו"ט וכן במדידת קמח וברחיצת כלים ושלא יישנו התינוקות ושלא יבוא ע"י לאכול אפיקומן אחר חצות: **[ה]** לשין בע"ש - ר"ל דלא כהמחמירין לאפות בליל יו"ט וכנ"ל בסוף סק"ד: **[ו]** אחר שש שעות - זכר לשאר שנים:

סימן

תנט

[א] במקום וכו' - שהשמש מחמם העיסה וקרוב להחמץ. ודעת ח"י שכל שאינו מתקרב ללוש במקום השמש ממש רק שהוא קרוב אל השמש אין לחוש אבל דעת כמה אחרונים להחמיר גם בזה ואין מותר רק במקום הצל: **[ב]** השמש - ואפילו בתוך הבית כל שהחלון פתוח כנגד השמש אסור. והיכי שהחלון אינו פתוח רק שהשמש מזהיר דרך זכוכית החלונות כתב בח"י שאין להחמיר בזה אבל כמה אחרונים חולקים עליו בזה שהחמה מבעיר גם דרך הזכוכית וכן נהגו לכסות החלונות בסדינין בשעה שהשמש מזהיר: **[ג]** תחת כל אויר וכו' - ר"ל אפילו במקום שאלו היתה החמה בעולם בזה המקום זו העת צל הוא ואין בו חמה: **[ד]** משום דיומא וכו' - שטבע החמה אז להגביר חומה בכל מקום ומיהו כ"ז ביום אבל בבין השמשות אין לחוש לזה שהרי כבר שקעה החמה (תה"ד): **[ה]** אפילו אין שם שמש - כגון שהחלון פתוח למזרח והוא לש אחר חצות שכבר סבבה החמה לדרום וא"כ משום אין לשין במקום השמש אין כאן אפ"ה יש לזהר משום שמא יתענן הרקיע פתאום ולא ירגישו ויומא דעיבא כולו שמשא ואע"ג דבחוץ מותר ללוש עכ"פ בצל לכו"ע ולא חיישינן

שיעיב הרקיע שאני בחוץ דירגיש תיכף כשיבואו עננים ויתכסה השמש משא"כ בבית אין מרגישים כ"כ: **[ו]** וכן יש לזוהר - ר"ל כמו דאסרו בגמרא ללוש במקום השמש או ביומא דעיבא כן יש לזוהר לכתחלה להוליך וכו' וגם כן מטעם הנ"ל שחום השמש מחמם למים או לקמח: **[ז]** מגולה - אלא יכסנו במפה ואין להניח מפה אחת פעמים הרבה דשמא נדבק בה בצק ונתחמץ: **[ח]** או הקמח - פ"י אם השקין פתוחין למעלה: **[ט]** אצל התנור - היינו פי התנור ובצדדים או מאחוריו לית לן בה שאין החום גדול שם והאחרונים האריכו בה ומסקנתם הוא כן דבתנור של בית החורף שכשמיסקין בו מתחמם כל החדר אסור ללוש בכל החדר אלא צריך שלא להסיק בו כלל ביום הלישה ואם הסיק אותו יפתח הדלת והחלונות עד שיצא החום לפי אומדן דעתיה ואז ילוש וה"ה בסתם תנור רק שאופין בו כל היום ומוציא חום הרבה בכל הבית ג"כ אסור ללוש בכל אותו בית אא"כ יפתח הדלת והחלונות ומ"מ הכל לפי הענין אם החדר קטן והחום רב או בחדר גדול והחום מעט: **[י]** מפני חום התנור - ובדיעבד אם לש נגד פי התנור דינו כלש במקום השמש ומבואר לקמן סעיף ה' עיי"ש. ודע דיש שנכשלים בזה כגון האופין שיש מהן שבשעה שהמצות בידם על המקל להורידן לתנור ומקרבין אותה לפי התנור הם שוהים ומתישבין באיזה מקום להניחה בתנור או גרוע יותר מזה שפונים ראשם ומשיחים עם העורכים ובין כך המצה מתחמם מאד כנגד פי התנור והוא איסור גמור לפי המבואר כאן וכן עוד יש לזוהר להחליף המקלות שמימים עליהם המצות כפעם בפעם דאנו רואין בחוש שמתחממין הרבה מחמת שהיו בתנור ומחמת זה נתחמם המצה עוד טרם שמקריבה לפי התנור ובעו"ה הרבה נכשלין בזה: **[יא]** לא יניחו העיסה - ר"ל לאחר לישתה קודם שהתחיל לערוך אותה אע"פ שלא נתחממה עדיין במשמוש ידיה הרבה: **[יב]** בלא עסק - ועסק מיקרי שלש אותה או מגלגלה בעץ וכהאי גוונא אבל לא כמו שיש נוהגין לדחוק ולבעוט העיסה בעץ במקום אחד דלא מהני זה למנוע מחימוץ בכל העיסה במקום שהעץ אינו דוחק [אחרונים]: **[יג]** ואפילו רגע אחד - ואפילו אינו עוסק בדבר אחר רק בצרכי התנור גם כן אסור לכתחלה וצריך להסיק התנור ולגרוף אותה מקודם כדי שלא יהא צריך להניח המצות בלא עסק וכדמבואר לקמיה: **[יד]** הוי חמץ - אע"ג דלא ניכר ביה שום סימני חימוץ המבואר לקמיה: **[טו]** הוי רביעית שעה וכו' - והוא י"ח מינוטין בס"ה. ועיין בביאור הלכה דלענין מליחה דשיעורו הוא ג"כ כדי שיעור הילוך מיל בדיעבד אין להקל אלא א"כ שהה כ"ד או כ"ג מינוט עכ"פ ולכתחלה שיעורו הוא כדי שיעור שעה ואין לשנות: **[טז]** כי יש לחוש שהשהיות וכו' - ובתרומת הדשן כתב דבשעה שעוסק בעיסה עסק גמור דהיינו בעיטת הידים ורידוד אפילו שהה בינתים מעט וחזר ושהה מעט אין מצטרף לשיעור מיל דהעסק שעוסק אה"כ מבטל האתחלתא שהתחיל להתעורר בו כח החימוץ בשעה שהיתה מונחת בלא עסק אבל בשעה שעוסק בה עסק מועט כגון בשעה שמנקר המצות אע"ג דמקרי עסק ג"כ שאינו מניחו להחמץ באותה העת מ"מ אינו מבטל השהיה הראשונה ואם ישהה עוד יצטרף לשיעור מיל ואסור ודעת מהרי"ל להחמיר בכל גווני: **[יז]** שממחר להחמץ - כי שיעורא דמיל לא נאמר אלא בסתם בתים שאין בהם חום גדול אבל ביש בו יתרון חמימות ממחר להחמץ בפחות משיעור זה: **[יח]** מיד יחמץ - ולפי זה צריך לזוהר מאד לאחר שערכו ורידדו המצה ומניחים אותה לפני המנקר שינקר אותה מיד וגם אחר הניקור יראו לרדותה תיכף לתנור כיון דלאחר שנתעסקו בה מחממת מיד שמסלקין את הידים ממנו והעולם אין נוהרין בזה כ"כ ואפשר דמיד דקאמר המנחב לאו דוקא אלא ר"ל שיעור מועט ומ"מ לכתחלה בודאי יש לזוהר מלהניחה כך אפילו רגע אחד אם אפשר וכנ"ל בראש הסעיף ועיין מ"ש בביאור הלכה: **[יט]** אפילו אין רואין וכו' - ואפילו לא נשתהה שיעור מיל אפ"ה אמרינן מסתמא היה שם איזה חמימות שנתחמץ מהר: **[כ]** עד שיש בה סדקים - ואפילו יש סדקים במקצת העיסה הרי כל העיסה חמץ וכן לקמן גבי הכסיפו פניו נמי כן: **[כא]** האוכלו פטור - אבל אסור באכילה ובהנאה ואי איכא איסורא דאורייתא בזה או רק מדרבנן אסור נתבאר לעיל בסימן תמ"ב ס"א וכתבו האחרונים דצריך לדקדק בשיעור זה כי מצוי הוא שיכסיפו פניו ואין איש שם על לב לראות: **[כב]** מותר לשברה וכו' - אבל לא מהני במה שמעביר ידיו על המצות ומשפשף דזה לא מיקרי עסק ואדרבה עוד גרע דמחמם אותה בידיו: **[כג]** טוב לזוהר לכתחלה - דשמא כשמתקנה פעם שניה לא יערוך אותה יפה יפה ולא תהא גוש אחד דבוק בכתחלה אלא יהיו בה סדקין וכפלות והרי מצה כפולה נוהגין לאסור משום שאין האש שולט שם וכמו שיתבאר בסימן תס"א. ולכן אין להתחיל להעריך ולרדד המצות עד שיגרוף התנור מתחלה כדי שלא יהיו המצות מונחות בלי עסק עד שיתקן התנור: **[כד]** מקטפת - ר"ל שטחה פני החררה במים: **[כה]** שמצננת - דצריך לצנן הידים בשעת לישתה לכתחלה משום דהידיים מתחממים מרוב העסק ומתחמם העיסה מהידיים: **[כו]** אלא יהא לה וכו' - ובמדינות אלו נוהגין שלא לקטוף המצות במים [ד"מ]: **[כז]** ולא ציננה - וה"ה אם עברה וקטפה את המצות במים שציננה ידיה ג"כ נראה לכאורה שמותר בדיעבד. ודע דיש פוסקים דס"ל דלא מצרכין כלל לצנן הידים בשעת לישתה אפילו לכתחלה ולא הצריכו לצנן ידיים לכתחלה אלא אם אותה שלשה אופה ג"כ ומשום דמתקרבת לתנור ידיה חמימות וכשלשה אח"כ חששו חכמים שלא תחמם העיסה בידיה וכתבו שכן המנהג שלא להחמיר ומיהו כ"ז בסתם אבל במרגשת שנתחממו ידיה לכו"ע צריך לצנן. ואפילו בסתם טוב

לכתחלה להחמיר שכן הוא דעת כמה ראשונים: **[כח]** אחר זמן וכו' - וקודם זמן איסורו שופכין בחצירו אפילו שלא במקום מדרון ודעת הב"ח והט"ז דאפילו קודם זמן איסור אין לשופכן בחצירו שלא במקום מדרון: **[כט]** אלו המים - ר"ל המים שמקטף בהם או שמצנן את ידיו: **[ל]** כדי שלא יתקבצו וכו' - והרי החמץ שלו הוא כיון שהוא ברשותו ומיהו לשפוך אותם בר"ה מותר בכל ענין דמאי איכפת לן שיחמיצו אחר כן כיון שכבר הפקירן ויש אומרים דאפילו בר"ה אין נכון לכתחלה שלא במקום מדרון דכיון שהוא בזמן איסור חמץ יש לו לדקדק בפרורי בצקו שלא יבאו לידי חימוץ: **[לא]** במקום אחד - אלא יבלעו בקרקע וכתב מ"א דאין לשפוך אותם על רצפת אבנים דג"כ אין נבלעים בקרקע. ודע דצריך למהר ולשפוך אותן אחר שקיטף בהם או צינן בו ידיו או לאחר הדחת העריבה מפני שהן ממהרות להחמיץ: **[לב]** והכלים - היינו העריבות ועצים העגולין שעורכין בהם המצות והרעדלי"ך שמנקרין בהם המצות ועיין בפמ"ג שכתב דנכון לפעמים לבדוק ולראות גם המרדה שמכניסין בה המצות לתנור אם אין עליה בצק [דלפעמים כשהעיסה רכה נדבק עליה בצק]: **[לג]** בשעת עשייה - היינו בין כל עיסה ועיסה לנקותם דאע"פ שאין שוהין שיעור מיל בין כל עיסה ועיסה ונמצא שהבצק הדבוק בכלים אינו שוהה בלא עסק אעפ"כ לכתחלה צריך לזוהר בכך וכנ"ל בס"ב [ומש"כ לאחר עשייה היינו לאחר שנאפה מהיסק אחד] וה"ה שצריך לרחוץ ידיו וגם לרחוץ האגן שלשין בו ולנגב במפה בין כל עיסה ועיסה. ומנהגנו כהיום לרחוץ אשה הלשה את ידיה וכן הכלים שלשין בו לאחר שעשו בו שנים או ג' עיסות עד שלא יהיה מהתחלת הלישה יותר משיעור מיל וכן המגלגלים ישגיחו אם מודבק בידיהם עיסה וירחצו ידיהם ג"כ משיעור מיל לשיעור מיל וכן ישגיחו על עצים המגלגלין והרעדליך שיהיו נקיים ולהחליפם או לגרד החמץ מהם בזמן הנזכר וכן הסדינים שמכסין בו השולחנות ג"כ מחליפין אותן בזמן הנזכר ובמקום שעורכין על השולחנות מגרדין אותן בזכוכית בזמן הנזכר וכתבו האחרונים דהמנהג הנכון להיות שני אגנים ללוש בהם ובעת שלש בהשניה יהיה איש אחד מוכן לרחוץ הראשונה ולנגבה היטב וכן חוזר חלילה והמנהג הנכון להעמיד משגיח בבית אופי המצות להשגיח על הכל כי רבה המכשלה מאד: **[לד]** ואח"כ ידיחן - והמרדה א"צ להדיחה: **[לה]** ע"י נכרי - דהדחת הכלים הוי שבות וע"י נכרי הוי שבות דשבות ושרי במקום מצוה כמ"ש סימן ש"ז ס"ה: **[לו]** יטילם לצונן - שהצונן מעכב מלהחמיץ וכדלעיל סימן תנ"ז ס"ב ויכביד אותם כדי שירדו למטה במים ולא יציפו למעלה וכו"ז כשאין דעתו לאפות עוד בו ביום הא דעתו לאפות רשאי להדיחם בעצמו ולגרדם אסור בכל גווני: **[לז]** או יתנם לתנור וכו' - ומ"מ אין נכון לאכול הבצק הנאפה דשמא לא נאפה יפה הצד השני שבתוך הסדקים: **[לח]** שיאפה הבצק - והאחרונים מפקפקים בעצה זו דכיון דאין נכון לאכול את הנאפה וכנ"ל וגם אין כוונתו לאכול א"כ הוא אפיה שלא לצורך דאסור ויש עוד עצה שיבטל החמץ קודם שיחמיץ או יתן הכלים עם הבצק במתנה לנכרי: **[לט]** שלא יהיה בה שום גומא וכו' - ואפילו על שפת הכלי שלש בו לא יהיה בו סדק. ומזרק שנסדק בשפתו כתבו הפוסקים דצריך להרחיב הסדק ולגרדו יפה ולהגעיל ולסתום הסדקים ויחליקם להשוותם יפה או ירחיבוהו ברוחב אצבע כדי שיכנס היד לנקות אבל לא ידביק עליו חתיכה נחושת במסמרים שהחמץ נכנס תחת המסמר אלא א"כ ידביק הנחושת ע"י היתוך. גם במרדה שרודים בו המצות לא יהא בו סדק או חריץ וכן על הדף שעורכין ומגלגלין עליו המצות ג"כ צריך שיהא חלק בלא סדקים וחריצים ואם יש בהם נקבים צריך לסותמן שהבצק נכנס בהם ויש שעורכין מטעם זה על סדין אכן על הסדין ג"כ אין טוב שהבצק נכנס בנקבי האריגה [אם לא שיחליפם בחדשים בכל שיעור מיל] ולהפכם לעבר השני אינו מועיל ג"כ וע"כ יותר טוב לערוך על דף חלק ואנשי מעשה נוהגין לצפות השולחנות בטס של מתכות חלק או על אבנים חלקין וגם יש שמגלגלין בוועלגע"ר העלצע"ר שמצופין בטס של מתכות או בשל זכוכית: **[מ]** כסת צמר - וטוב לזוהר שלא להעמיד אף על בגד צמר אבל בדיעבד בכל ענין ליכא איסור: **[מא]** הפת מותרת - אפילו לש במזיד ומסקנת אחרונים לאסור באכילה אם שהה כ"כ בחמה עד שהוחמה העיסה וה"ה בלש סמוך לתנור המבואר בס"א: **[מב]** לא יוסיף בה קמח - לפי שאותו הוספה אינה נילושה יפה ונשאר מעט בעין תוך העיסה ושמא לא נאפה אותו קמח יפה ויש לחוש שמא יפול במרק בקערה ויתחמץ: **[מג]** אלא עושה - כתבו האחרונים דאדם אחר יעשה העיסה הקשה דהוא בעצמו אי אפשר לו ללוש שתי עיסות כאחת ולהתעסק בהן יפה ולהניח העיסה הראשונה בלי עסק אין נכון לכתחלה אפילו רגע אחד וכדלעיל בס"ב ומ"מ בדיעבד אם עבר ועשה אדם אחד אין לאסור [א"ר]: **[מד]** ויערבנה וכו' - ואם אי אפשר לו לעשות עוד עיסה קשה אין איסור להוסיף קמח בעיסה הרכה רק יזהר שלא יתן אותן המצות בדבר לח [אחרונים] ומ"מ בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל הסכימו האחרונים להתיר שהרי אין ידוע בודאי שנשאר בעיסה קמח בעין ואף אם נשאר אפשר נאפה ונקלה יפה. כתבו האחרונים שצריך לזוהר לבער הפירורין מעל השולחן אחר כל עיסה: **[מה]** מהקמח - לכן אותו המודד קמח לא יקרב אל העיסות עד שינקה מלבושיו מן הקמח וידיח ידיו תחלה. וכן צריך לזוהר שהמודד הקמח לא יתן מים לתוך העריבה כי מתדבק רטיבת המים על ידיו וכן הנותן מים לא יהיה מודד הקמח אלא כל אחד יהיה על משמרתו:

[א] אין לשין וכו' - וה"ה עריכת המצה. ולעני ניקור שמנקרין המצות טוב לזוהר לכתחלה שלא לעשות על ידם לענין מצות של מצוה ויש שמקילין בזה אף לכתחלה לעשות הנקבים ע"י קטן וכה"ג כיון שגם גדולים עומדים ע"ג ועי"ז יהיו הרבה עוזרים למהר בענין עשייתן: **[ב]** מצת מצוה - משא"כ בשאר מצות א"צ שימור לשם מצוה רק שיזהר שלא יהיה בהן חשש חימוץ ומותר לעשות על ידיהן אם משגיח עליהן אך ישראל קדושים הן ונהגו לעשות שימור לשם מצה בכל המצות כדאיתא בסימן תע"ז כ"כ האחרונים ועיין מה שכתבנו לקמיה: **[ג]** ע"י א"י וכו' - הטעם דכתיב ושמרתם את המצות ומשמע מזה דשמירה שאתה משמרה שלא תחמיץ התכוין לשם מצה של מצוה ונכרי וחש"ו לאו בני שימור ניהו והסכימו הרבה פוסקים דאפילו ישראל עומד ע"ג ומזהירן שיכונו לשם מצות מצה ג"כ לא מהני ואינו יוצא י"ח אפילו בדיעבד ויש מן הפוסקים שמקילין בעומד ע"ג ומזהירן שיכונו בעשייתו לשם מצה דאז אמרינן אדעתא דישאל קעביד וכתבו הב"ח והמ"א דיש לסמוך עליהו כשא"א בענין אחר וטוב שהישראל בעצמו יסייעם ג"כ קצת ומ"מ מוטב לעשות ע"י חש"ו מע"י עכו"ם. ודע דאפילו לדעת המקילין בעומד ע"ג לא יסתפק במה שאומר לו פ"א קודם העשיה שיכוין לשם מצות מצה רק צריך להזהירו בכל שעה ע"ז שלא יסיחו דעתם מזה. ולענין טחינה עיין בבאור הלכה: **[ד]** חרש - היינו שאינו שומע ואינו מדבר דאם הוא מדבר אינו מדינא בכלל חרש. וקטן היינו שלא הגיע ליי"ג שנים ויום אחד ובאשה בת י"ב שנים ושוטה היינו שמאבד מה שנותנים לו. ובעו"ה כמה אנשים מקילין ומניחין לקטן וקטנה ליתן מים לתוך הקמח ושלא כדן עושין דנתינת מים לתוך הקמח הוא בכלל לישא לדעת הי"א בסי' שכ"ד ס"ג ולא נפיק ידי חובת מצה במצה כזו אם לא שלוקח מצות אחרות ללילי הסדר לקיים המ"ע דאכילת מצה: **[ה]** הרא"ש וכו' - דמצוה בו יותר מבשלוחו: **[ו]** במצת מצוה - ומהר"ל פסק לזוהר כן לכתחלה בכל המצות וכ"כ הפר"ח דגם באפיית שאר המצות הנעשות לכל ימי הפסח היה נוהג לעמוד על גביהן כי רבה המכשלה וכ"כ בח"י בשם השב"ל שאין להאמין לנשים בענין לישא ואפיה כי כמה דברים יעלו על לב נשים שהן מותרות או שמא שוכחות ועושות דבר שלא כהוגן ואינן יודעות שכר מצוה והפסד עבירה לכן רוב הת"ח והרבנים עומדים על רקידתה ועל לישתה ועל אפייתה: **[ז]** בעצמו - ויטריח עצמו במצת מצוה עד שיתחמם ויזיע וזה תיקון גדול לעון החמור [האר"י ז"ל]: **[ח]** אחר זמן איסור חמץ - דקודם זמן איסור אפילו היה ביום י"ד שכבר בדק שאר חמץ מ"מ א"צ לומר בשעת לישא ודי לו שיבטל סמוך לזמן איסורו ובלא"ה הוא אומר כל חמירא וגם פירורים אלו בכלל אבל לאחר זמן איסורו משנעשה חמץ אינו ברשותו לבטל ויש לחוש שמא לא יבערם מן העולם מיד ויעבור על ב"י וב"י וע"כ צריך לבטל קודם שיתחמץ. ואף אם אינו עומד שם יכול לבטלם בביתו [פמ"ג]: **[ט]** יאמר בשעת לישא וכו' - ומ"מ אחר האפיה יכבד הבית וכן השולחן שערכו עליו המצות אע"פ שביטל ומה שימצא מן העיסה ישרפנו ויש שכתבו דמטעם זה טוב שידרוס הפירורים ברגליו בעפר תיכף משנפלו קודם שיבאו לידי חימוץ דאם יבואו לידי חימוץ צריך לשורפן: **[י]** הנדבק בכלים - עיין לעיל בסימן תנ"ט ס"ד בהגה דאם לש ביו"ט מה יעשה בהכלים אח"כ והכא מיירי בלש בע"פ אחר זמן איסורו דיכול לגרר החמץ מעליהן אח"כ ולהדיחן (וכן צריך לעשות באמת אח"כ אע"פ שביטלן) אך שאנו חוששין שמא ישהה קצת ויעבור על בל יראה: **[יא]** אני מבטל אותם - או אני מפקיר אותם אבל לא יאמר פירורין הפקר דאינו לשון מבורר שמפקירן דאפשר לומר במשמעות הלשון שמעצמן הן הפקר ואינו כן וכתבו האחרונים דלשונות של ביטול והפקר צריך לומר דוקא בלשון שמבין: **[יב]** שמבטלן קודם חימוצן - וממילא אף שיתחמצו אח"כ אינו עובר בבל יראה דאינו שלו: **[יג]** אין עושין וכו' - פי' לכתחלה ובדיעבד מותרין באכילה אם לא שהה בציוורן שיעור חימוץ וגם יוצא בהן ידי חובתו: **[יד]** סריקין המצויירין וכו' - לפי שהוא שוהה עליה לציירן ופעמים יבוא לידי חימוץ ע"י שהיה זו ואפילו רוצה לעשות הציור ע"י דפוס שאינו שוהה כלום אעפ"כ לא חילקו חכמים ואסרו הכל לפי שהרואה שנאפו מצות אינו יודע שנעשו ע"י דפוס ויבוא להתיר אף בלא דפוס. וכן אין חילוק בין סריקין של בע"ב ובין של נחתומין אף דנחתומין קבועין ומורגלין בזה ואין שוהין בעשייתן אעפ"כ אסור ואפילו אם המצות הן רקיקין דקים שאינם ממחרין להחמיץ אעפ"כ אין לעשותם מצויירין: **[טו]** במסרק - פי' ואע"פ שנעשה כעין ציור על המצה מ"מ שרי דכיון שאינו מכין לצייר לא יבוא עי"ז לידי שהיית שיעור חימוץ: **[טז]** רקיקין - היינו אף דמבואר בס"ה דפחות מטפח מותר לעשות מ"מ נכון יותר לכתחלה לעשות רקיקין דקין: **[יז]** פת עבה טפח - דכשהיא עבה כ"כ יש לחוש שמא לא ישלוט חום האש בתוכה ותתחמץ בתוכה בשעת אפייתה אבל בפחות מטפח מותר ועיין בבה"ל שהבאנו דעת כמה פוסקים דאפילו בפחות מטפח יש לזוהר. ובדיעבד אם כבר אפה יש מתירין אפילו בעבה טפח ויש אוסרין אכן בפחות מטפח אין לאסור בדיעבד. ומ"מ כל שהיא עבה יש לעיין בתוכה אם נאפית יפה ולא נתחמצה: **[יח]** פאנדי"ש וכו' - הם עיסות מצות ממולאות בבשר או בגבינה לפי שבשעת אפייה יוצא ליחה מהבשר והגבינה ומלחלת העיסה ומעכבת אפייתה ועוד שליחה זו דינה כמי פירות שכשהן מתערבים בעיסה שנילושה במים היא ממהרת להחמיץ מיד כמו שיתבאר בסימן תס"ב וא"כ יש לחוש שמא כשיצאה

הליחה לתוך העיסה נתחמצה מיד קודם שהספיק חום האש לשלוט בה לאפותה. ואפילו בדיעבד ששכח ונתן אותם לתוך המצה יש לאסור המצה: **[יט]** אין ליתן וכו' - ג"כ מהאי טעמא לפי שהליחה היוצאת מהם מעכבת אפייתה ואפילו ביצה מבושלת אין ליתן אע"פ שאין ליחה יוצאה ממנה מ"מ במקום הביצה אין חום האש שולט שם ואין נאפה שם יפה: **[כ]** שתאפה עמהם - ואפילו בדיעבד יש לאסור לפי מה שאנו נוהגין לאסור מצה שנתכפלה בתנור לפי שאין חום האש שולט שם וה"נ בזה אבל אם נתן לתוכה זרעונים אפילו אינם כתושים מותרת באכילה לפי שדבר קטן כזה אינו מעכב אפייתה ומ"מ לכתחלה יש ליזהר גם בזה:

סימן

תסא

[א] כשיסיקוהו - ואף שהתנורים שלנו נעשו מלבנים הנשרפים בכבשן ויש להן דין כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו מ"מ מהני היסק כיון דהסיקן מבפנים ולא חייס עלייהו דלמא פקעי וכמבואר לעיל סימן תנ"א ס"א. ואין חילוק בין תנורים שפיהן מן הצד כמו שלנו ובין תנורים קטנים שפיהן למעלה: **[ב]** ע"פ כולו - ודי בהיסק זה גופא שמכשירו לאפות בו מצה. ואם ספק לו בהיסק זה אם הלכו הגחלים ע"פ כולו יש לאסור בדיעבד המצות שאפו בו ודוקא אם הוא עדיין בתוך מעת לעת שנשתמשו בו החמץ דאל"ה מותר בדיעבד אם הוא קודם פסח [פמ"ג וע"ש עוד] אך אם הסיקו כמה פעמים אף שלא כוון להתירו לצורך פסח מותר בדיעבד דבכמה פעמים תלינן שמסתמא הוסק כל התנור: **[ג]** קרקע חדש - כעובי אצבע [לבוש] והחמץ הבלוע בגו ובקירותיו הוא נפלט ע"י ליבון השלהבת כשמסיקין אותו לאפות בו המצות וכן הכירה צריך להסיק ושילכו הגחלים ע"פ כולו או שיטיח בטיט קרקעיתו וגם בצדדיו בגובה המקום שעומדין הקדירות. וקאכלין העשוי בתוך התנורים צריך שילבינו ע"י גחלים או שיטיח בטיט קרקעיתו וסביביו וגם למעלה ובבית מאיר מקיל שאין צריך להטיח למעלה כלל ובצדדין מצריך רק בגובה טפח ע"ש: **[ד]** טוב וישר הוא וכו' - ר"ל אף דמן הדין די בהיסק אחד להכשר ולאפיה מ"מ טוב וישר וכו' והטעם אולי נשאר בפעם ראשון מקום אחד מבלי גחלים ולא אדעתיה ועוד דבהיסק אחד יש לחוש שלא ילבן יפה מטעם שיתירא שישורף הפת ולפי טעם זה צריך להמתין מלהסיק פעם שני עד שיצטנן קצת וכן נהגו. וכתבו האחרונים דאם שכח להסיק התנור ולהכשירו קודם יו"ט וצריך להכשירו ביו"ט דמותר לעשות הכל בהיסק אחד ושלא לעשות הבערה שלא לצורך יו"ט כיון דמן הדין מותר רק שיזהר שילכו הגחלים ע"פ כולה: **[ה]** אבל צריך להסיק תחלה וכו' - דאל"ה יש לחוש שיתחמץ קודם שיתחיל לאפות: **[ו]** בין כוביא - היינו טפקא הנ"ל: **[ז]** באלפס - קערות רחבות ואופין בה לפעמים: **[ח]** בלא מים - דאם יהיה שם מים אפילו אם ישים העיסה שם אחר שיהיו המים רותחין ג"כ אסור דזהו חליטה ואסור כמו שכתב לעיל בסימן תנ"ד ס"ג: **[ט]** בין בקרקע - והוא טרוקנין המבואר לעיל בסימן ס"ח סעיף ט"ו וע"ש דאין רשאי לברך עליו המוציא אא"כ קבע סעודתו עליו ואיתא בגמרא דאדם יוצא בזה י"ח מצה בפסח דהוא חשוב לחם עוני: **[י]** יש אוסרים - היינו לכתחלה [הגר"א] ודוקא אם לא נשתהה שיעור מיל עד התחלת האפיה דאל"ה לכו"ע אסור אף בדיעבד: **[יא]** וטוב ליזהר - ואפילו בדיעבד נכון להחמיר שלא לאכלה אם אפשר לו. אם שמו מצה על הנייר בתוך התנור לאפותה עם הנייר אין לאסור בדיעבד שבדאי שלט חום האור דרך הנייר ונאפית במהרה קודם שתתחיל להתחמץ אבל לכתחלה אין לעשות כן [אחרונים]: **[יב]** ברמץ - היינו שלא לאפותם בתוך הרמץ שיש לחוש שמא יחמיצו קודם שיתחילו לאפות ואם עבר ואפה אין לאסור: **[יג]** אין חוטין נמשכים - ואפילו אם היא נפרכת כשמטלטלין אותה יוצאין בה. כתב הח"י דאם יש לספק אי חוטין נמשכין ממנה ותוחב אצבע תוך המצה ואינו נדבק בה עיסה יש להתירה דזהו סימן שאין חוטין נמשכין ממנה. וכ"ז אם המצה חמה אבל אם נצטננה אפשר דאין ראייה מזה [א"ר]: **[יד]** ממנה - וסימן זה אינו כ"א בזמן שהמצה עדיין חם ולא בזמן שנצטננה: **[טו]** יוצאין בה - ידי חובת מצה. ואפילו אם הוא אוכלה אחר זמן מרובה דמשנאפית כשיעור הזה לכו"ע תו לא אתי לידי חימוץ וקודם שיעור הזה עדיין איננה בכלל לחם רק בצק ויש עוד סימן לפת שהגיעה לכלל לחם והוא כשאנו רואין שנקרמו פניה והוא חד שיעורא וע"כ אם נצטננה המצה ופרסה וראה בה ריעותא מבפנים שניכר שלא נאפה יפה ואינו יכול שוב להכירה בסימן הנ"ל יביט בפני המצה ואם יראה שנקרמו פניה קרימה מעליא שאין בו ספק יש להתירה אבל אם גם בהקרימה גופא יש בו ספק הוא ספק דאורייתא לכמה פוסקים ואסור אפילו בהפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט: **[טז]** קודם לכן ולהחזירה - ר"ל לא מיבעיא ליטלה שלא להחזירה בודאי אסור דכיון שחוטין נמשכין ממנה הרי היא עדיין בכלל בצק ותתחמץ בודאי עכ"פ בשיעור שהיית מיל אלא אפילו לקחה ע"מ להחזירה תיכף ג"כ יש ליזהר כי תוכל לבוא לידי חמץ אפילו בשהיה מועטת כיון שנתחממה מחום התנור וכעין שנתבאר לעיל בתנ"ט בס"א וס"ב. ומ"מ אם עבר והוציאה והחזירה מיד אין לאסור: **[יז]** יוצא אדם וכו' - היינו

דיעבד. ולזקן ולחולה שקשה לו לאכול מזה יבשה מותר אפילו לכתחלה לשרות המצה במים אך צריך ליזהר שלא יהיה שרוי מעליה דכבוש כמבושל: **[יח]** שרויה - במים ואם מותר לשרותה בשאר משקין ומי פירות או במרק יש דעות בין הפוסקים **[יח]** דאסור לפי שהן מפגיגין את טעם המצה שנותנין בה טעם שלהן וי"א דוקא ע"י בישול מפגי טעם מזה ולא ע"י שריה וע"כ זקן או חולה שא"א לו לאכול מזה השרויה במים מותר לו לשרותה בין או בשאר משקין אבל שאר כל אדם שאכל מזה השרויה בשאר משקין חוץ ממים לא יצא י"ח וצריך לחזור ולאכול מזה אחרת בין הכזית של ברכת מזה בין הכזית של אפיקומן. וכ"ז דוקא כששורה את המצה בהן אבל להטביל אותה בהן כתב רבינו מנוח בפשיטות דשרי דבזה לא נתבטל טעם מזה. ודע עוד דמה דמקילינן בשרויה במים דוקא כששורה כזית שלם ביחד אבל אם ישרה פרוסות פחותות מכזית אינו יוצא בהן י"ח אם נישרו כ"כ עד שנתלבנו המים מחמתן שכבר נתבטלו מתורת לחם ע"י כן כתב המ"א בסימן קס"ח סק"ל ועי"ש במ"ב ס"ק ס"ג דביררנו שם דאם שורה אותן זמן מועט ולא נתלבן המים ע"י אפילו הם פחותות מכזית לא אבד מהן שם לחם: **[יט]** והוא שלא נימוחה - עיין בה"ל: **[כ]** בישלה וכו' - אפילו אם יש בכל פתיחה כזית וגם יש עדיין תואר לחם עליה לפי שאחר הבישול נתבטל ממנה טעם מזה. וכתבו האחרונים דלאו דוקא בישלה דה"ה בשרוי לתוך רותחין. ואפילו בכלי שני יש להחמיר דלא לשרותה אם לא לצורך וכ"ז בשהיד סולדת בו. ודוקא במים אבל במרק יש להחמיר בכל גווני: **[כא]** אם אפו וכו' - אפילו תוך הפסח: **[כב]** חמץ עם מזה - בתנור אחד אפילו בתנור קטן וסתום דמחמירין לעיל בסימן תמ"ז סוף ס"א בכאן שרי דריח פת היתר בפת איסור אין נחשב לכלום והסכימו האחרונים להתיר בזה אפילו היו נילושים בשמן או שומן ומ"מ אותו מקום שעמד החמץ בתנור צריך היסק כדי להכשירו אבל שארי מקומות בתנור א"צ הכשר דאין מוליד ומתפשט בליעתו בכולו בכחוש בלי רוטב: **[כג]** נגעה בחמץ - היינו בתנור כשהם חמין: **[כד]** כדי נטילת מקום - היינו כעובי רוחב אצבע אגודל בינוני ויש מאחרונים שמחמירין בנגעה תוך הפסח לאסור כולו ולפי מש"כ הגר"א בסק"י יש להקל גם בזה: **[כה]** דבוקה - אבל באינה דבוקה ממש אין לאסור. ומ"מ אם לא קרמו פניה דלמטה במקום הכפל ואפילו יש לו ספק בזה אסור: **[כו]** עד שאין שולט שם האש - ר"ל דכיון שנדבק ואין האש יכול לשלוט שם בכח לאפות מיד חיישין שאדחכי והכי נתחמצה: **[כז]** אוסרין אותה - כולה דכיון שהחמץ מחובר במצה בחתיכה אחת חוששין שמא נתפשט טעם החמץ בכל המצה ואע"פ שיש במצה ששים נגדו אין מתבטל בתוכה שחמץ בפסח במשהו: **[כח]** תוך הפסח - ר"ל אם האפיה היה תוך הפסח דאז דינו במשהו [הגר"א]: **[כט]** אבל שאר מצות שבתנור וכו' - אפילו אם נוגעים ונושכים בזו דאין איסור כחוש יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ורק צריך ליזהר שיניח מעט מן ההיתר עם האיסור במקום הנגיעה כדי נטילה: **[ל]** מותרים - אפילו אם נגעו בה במקום הכפל ואם היתה אחת מהן משוחה שומן אפילו ההיתר שמן אם נגע במקום הכפל כולו אסור דאזיל ההיתר ומפטם לאיסור והוי כאלו הוא ג"כ שמן ומתפשט האיסור בכולו אבל שלא במקום הכפל סגי לה בכדי נטילה ואם היתה המצה הכפולה שמן אוסרת לחברתה הנוגע בה בכולה: **[לא]** וקודם פסח - היינו אפילו בנמצא תוך הפסח כיון שנאפית קודם פסח: **[לב]** רק מקום דבוקה - וסביבו כדי נטילה והשאר מותר אף דלית בה ששים נגד מקום הכפל. אם נמצא בביתו מזה כפולה ונפוחה לאחר הפסח אין להחמיר. וטוב להוציא מזה כפולה או נפוחה במרדה אחרת אם יש באפשרו: **[לג]** נפוחה - יש בזה שני פירושים א) שנחלקה עובי המצה באמצע וחלק העליון עלה למעלה ב) שלא נחלקה כלל אלא שתפח גוף המצה באמצעיתה ועלה כמו בלחם חמץ שמתחמץ ומתנשא למעלה באמצעיתה והסכימו האחרונים בשניהם להחמיר: **[לד]** אסורה - כל המצה אף במקום שלא נפחה ואפילו אם הנפחה היתה רק באחת מן הקצוות כיון שנעשה חלל בעוביה תלינן שנתחמצה כולה ואפילו יש ס' במצה נגד מקום הזה לא מהני ואין חילוק בין קודם פסח או בפסח ועיין באחרונים שהסכימו שאין לאסור אא"כ החלל הוא גדול כ"כ כמו אגוז לוז (שקורין האזיל נוס) או כמו אצבע גודל בינוני ודוקא כשעלה החלק העליון מן המצה בגובה למעלה אבל אם לא עלה למעלה אלא שבתוך עובי המצה יש נקב חלול כשיעור שנתבאר אוסרים מקום הנקב לבד שאותו מקום דומה למצה כפולה שאין חוס האש שולט שם והשאר מותר אפילו תוך הפסח ואין אוסרין אפילו במקום הנקב אלא כשיש בתוכו אבעבועות (שקורין בלעזליד) שהוא סימן לחימוץ אבל אם הוא חלק מותר ואם יש במצה שני נקבים נקב בתוך נקב חוששין לאסור כולה. וכ"ז אם הנפחה נעשה בתנור בפעם ראשון אבל אם לאחר שנאפה טחו אותה בשומן והחזירוה לתנור ונתפחה שרי לכו"ע: **[לה]** קרום - היינו קרום דק מלמעלה ולא באמצע עובי המצה יש מאחרונים שכתבו דבמצות דקות שלנו אין לחוש להאבעבועות והחללים הנכרים מבחוץ ומבפנים כדרך רובא דרובא הנעשים מחמת האור שאפילו אינם קרומים דקים רק קצת בעובי אין לחוש ונפוח באמצעיתא היינו שנפרד חצי העובי העליון מהתחתון דזהו שכח רק במצות העבות קצת. ודע דאפילו באופן שהיא נפוחה לכו"ע דעת הח"י שאין לאסור תערובתה כ"א אותה מזה עצמה שנתפחה וה"ה לענין כפולה ובא"ר מחמיר לאסור התערובות בנפוחה אך בהנאה יש להקל עי"ש ונראה דעכ"פ בששים יש להקל ובפרט ברקיקין דקין כמו מצות שלנו אפי' מי שירצה להחמיר עכ"פ אין להחמיר בתערובות כדעת הח"י: **[לו]** אם שני מצות שוכבות - היינו אפילו רק מקצת

מצה זו היה מונח בתנור על מקצת מצה זו והטעם לפי שמקום הדבוק אין האש שולט שם וע"כ דינו כמצה שנתכפלה במקצת ונאסרה כל מצה עליונה ומצה שתחתונה ואם היה זה קודם פסח מסיר מקום הדבוק עם רוחב גודל ממצה זו וכן כה"ג ממצה שתחתיה: [\[לז\]](#) קודם אפייתן - ר"ל והניח שם עד שנאפו כך אבל אם האופה הפרידן תיכף נראה להתיר [א"ר]: [\[לח\]](#) שלא יגעו זה בזה - ובדיעבד אם נגעו ונשכו זה בזה כיון ששניהם נוגעין למטה בחום התנור חום האש שולט למטה שפיר ונאפה כד"ו

תסב

סימן

[\[א\]](#) מי פירות - כגון יין ושמן וה"ה דבש וחלב ושאר כל המשקין ויתבאר לקמן: [\[ב\]](#) בלא מים - היינו בלא מים כלל דאם יש בהם מים אפילו כ"ש הרי אלו מחמיצין: [\[ג\]](#) כלל - אפילו הם מפירות חמוצין אין מחמיצין את העיסה: [\[ד\]](#) כל היום - ונתפח הבצק דאין זה חימוץ אלא סרחון: [\[ה\]](#) ידי חובתו - היינו כזית ראשון של שתי הלילות: [\[ו\]](#) עם מים - בין שהמי פירות מרובין והמים מועטין ובין להיפך. וכתבו האחרונים דאין חילוק בין שנילוש תחלה עם מי פירות ואח"כ באו למים קודם שנאפה או להיפך. ואם נתייבש המי פירות תוך הקמח ואח"כ באו המים עליהם עיין בבה"ל: [\[ז\]](#) ממהרים להחמיץ וכו' - ר"ל אפילו בפחות משיעור מיל עלול להתחמץ הלכך וכו' דחיישינן שמא ישהה קודם אפיה: [\[ח\]](#) יאפה מיד - ואם עבר ושהה קודם האפיה יש לאסור באכילה אף שלא שהה שיעור מיל ובא"ר מצדד להתיר בהפסד מרובה אף באכילה כל שלא שהה שיעור מיל ולא מינכר בה סימני חימוץ ונראה דאם היה דבר זה בשוגג בודאי יש לסמוך להקל בשעת הדחק וכנ"ל בסימן תנ"ה ס"ג לענין לישא בפושרין עי"ש. ודע דהסכימו האחרונים דאף דק"ל דאם אפה מיד מותר לאכול אותו המצה מ"מ אין יוצאין בה ידי חובת מצה דכל שיש בו מי פירות אפילו מועט כל שנרגש בו טעם המי פירות מקרי מצה עשירה ואין יוצאין בה ידי חובה. ולא עוד אלא אפי' אם לשה במים ואח"כ קיטפה מלמעלה במי פירות ואפאה ג"כ אין יוצא בה ידי חובת מצה דתו לא הוי לחם עוני: [\[ט\]](#) כדי להתיר ניצוק - דגבי יין נסך ניצוק חיבור דהיינו אם מערה ישראל יין מכדו לכדו של עכו"ם ובו משקה טופח נאסר היין שבכדו של ישראל שעמוד הניצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ליין שבכל התחתון ורואים כאלו היין של איסור מעורב בהיתר אבל כשיש גם מים בכלי של ישראל כשיעור שיכול לבטל היין בכלי של עכו"ם (והיינו ס' פעמים ולחד דעה בששה פעמים סגי עיין ביו"ד סימן קכ"ו) שרי דכל מינו ומינו ושאינו מינו אמרינן סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו: [\[י\]](#) הואיל וכבר נתבטלו וכו' - רוב האחרונים הסכימו דבעלמא לא מהני ביטול במים שנתערבו במי פירות וכל שיש במי פירות אפילו משהו מים כבר נשתנה טבעו ויכול להחמיץ עיסה וממהר עוד להחמיץ יותר וע"כ צריך להחמיר לכתחלה שלא ללוש בהם וכנ"ל והכא שאני שמתערב המים ביין עד שלא נגמרה עשייתה דהיינו בעודנה תירוש ואח"כ תוסס היין ונתהפך המים ג"כ ליין ולהכי נחשב הכל ליין ולפ"ז אם נתערב המים ביין אחר התסיסה בודאי אין עוד לאותו יין דין מי פירות: [\[יא\]](#) קודם שלשו העיסה - דאם נתערב מים כל שהוא במי פירות בשעת לישא לכו"ע לא נתבטל המים ולשון המחבר אינו מדוקדק כ"כ לפי מסקנת רוב אחרונים הנ"ל דאפילו בקודם לישא לא נתבטל דכל טעם הביטול הוא רק משום שנתערב ביין בשעה שהיין תוסס ונתהפך המים ליין וכנ"ל ועיין בבה"ל. וכתבו האחרונים דאין צמוקים או דבש צמוקים אף שנעשים ע"י מים כיון שנשתנה טעמו לגמרי הוי כמי פירות גרידא כי המים ששרו בהם הצמוקים נשתנה ברייתם ודוקא אחר שכבר נגמר תסיסתם וכנ"ל לענין יין ענבים [דאל"ה לא מקרי מי פירות] וגם שלא נשפך בו עוד מים אח"כ ודוקא כשהצמוקים הם הרבה שאם הם אחד מששה במים פשיטא דנחשב זה כמי פירות עם מים ומחמיץ ויש מאחרונים שמחמירין בצמוקין בכל גווני וסוברין דמי צמוקין לא נחשב מי פירות וע"כ כל בעל נפש יחמיר שלא לאכול מצה שנילושה בהן רק למכור או לשהות עד אחר פסח ועיין מה שכתבנו לקמיה בס"ו לענין מי דבש: [\[יב\]](#) מי ביצים וכו' - דס"ד דגרוע ממי פירות לפי שהעיסה תופח ממנו קמ"ל דאין זה חימוץ: [\[יג\]](#) ושאר משקים - דכל שאינו מתולדות המים אינו מחמיץ ויתבאר פרטי דבר זה לקמן סימן תס"ו עי"ש: [\[יד\]](#) הו' בכלל מי פירות - ושייכא בהו דינים המבוארים בסעיף א' וב': [\[טו\]](#) אין נוהגין ללוש וכו' - דחוששין לכתחלה לסברת הני פוסקים דס"ל דמי פירות בלחודייהו ג"כ מחמיצין וממהרין ג"כ להחמיץ. וגם חוששין שמא נתערב בהם מעט מים דלכו"ע מחמיץ: [\[טז\]](#) ואפילו לקטוף וכו' - ר"ל למשוך את פני המצות במי פירות אף שהוא דבר מועט: [\[יז\]](#) בעודן חמין - וכתבו האחרונים דגם בזה יש לזיזר מליקחן ללילות ראשונות לכזית של חובה דהוי כעין מצה עשירה ובפרט כשמחזירין אח"כ שוב לתנור: [\[יח\]](#) ואין לשנות - וכפי המנהג אפילו כבר לשה ואפאה מיד אין לאוכלה בפסח אלא ישהנו עד לאחר הפסח: [\[יט\]](#) לצרכי חולה וכו' - מיהו יאפס מיד וכנ"ל ודוקא במי פירות לחודייהו אבל במי פירות עם

מים אין ללוש לכתחלה אפילו בשעת הדחק: **[כ]** במי פירות וכו' - היינו במי ביצים ושאר מי פירות דברים שאינם משבעה משקין שסימנם י"ד = יין דבש = שח"ט ד"ם [ומבוארים לעיל בסימן קנ"ח] והטעם דע"י מי פירות אין העיסה מוכשרת לקבל טומאה ונשאת החלה טהורה ואין לו שום עצה אח"כ מה לעשות בה לשורפה אינו יכול שאין שורפין קדשים טהורים ולאכלה אינו יכול שרובן טמאי מתים הן ובשאר ימות השנה יש עצה שיתן בעת הלישה גם מעט מים וממילא הוכשר כדאיתא ביו"ד סי' שכ"ט אבל עתה לצורך פסח הלא יהיה מי פירות עם מים ואסור ללוש וכנ"ל בס"ב לכן העצה שילוש פחות מכשיעור ובדיעבד אם לש כשיעור יראה ליתן החלה לכהן קטן שלא יצא טומאה מגופו כמבואר ביו"ד שם: **[כא]** חטה שנמצאת וכו' - ומיירי שבישלו הדבש והיין או שהיה כבוש מעלי"ע דבשריה בעלמא בצונן להרבה פוסקים אפילו נמצא במים גרידא נמי אינו אוסר וכדלקמן סי' תס"ז סעיף י"ב עי"ש: **[כב]** מותר - הדבש והיין ולא אמרינן שנתחמצו ע"י החטה אפילו נתרככה ונתבקעה שם שאין מי פירות מחמיצין: **[כג]** ובלבד שלא נתערב בהם מים - דאם נתערב אדרבה מחמיצין טפי וכנ"ל בס"ב והא דמבואר לעיל בס"ג דמותר ללוש ביין אע"פ שא"א לו בלא טיפת מים שאני התם שנפלו המים קודם תסיסת היין ובתסיסת היין נתהפכו המים להיות יין משא"כ היכי שמתערב אח"כ, וחטה שנמצאת במי דבש (שקורין מע"ד) או ביין שרף (הנעשין מפירות) או בשכר של תמרים ופירות וידוע שלא נתערב בהם שום מים אחר עשייתן אם אוסר או לא נסתפקו האחרונים בזה אם יש לדמותן ליין של צמוקים דע"י התסיסה נהפך המים להיות יין והי"נ ע"י הבישול ותסיסת הדבש נהפך המים ונעשו מי פירות וכן בשארי דברים הנ"ל או דילמא שאני ענבים שכחם חזק להפך המים ליין וכן בדבש צמוקים הנ"ל ע"י הבישול נשתנה ברייתן לגמרי ונעשים דבר גוש משא"כ בכל אלו אף לאחר עשייתן ובישולן עיקרן מים וע"כ יש להחמיר היכי שנפל בהם שלא לשתותן אבל לשהותן עד אחר פסח או למכור לעכו"ם יש להקל. אכן אם ידוע שהחטה לא היה מע"ל במים אין להחמיר אפילו לשתיה דצונן אינו נותן טעם. וכן אם החטה לא נתבקעה רק נתרככה לבד יש להקל אפילו אם אינו ידוע לו כמה שהיתה [וכמו שביארתי לקמן בסימן תס"ז סי"ב במ"ב ס"ק נ"ה] אם לא שידוע לו ששהתה החטה מעלי"ע במים דנעשה כבוש. כתבו הפוסקים דשומן הוי נמי מי פירות לפיכך חטה שנפל לתוך שומן אפילו רותח אינו אוסר שמי פירות אינו מחמיץ ואפילו נתבקע החטה, ובלבד שלא נתערב מים בתוך השומן אחר שהתיכו אותו ואף שבלא"ה יש בכל שומן תערובת חטה, שהרי מדיחין אותו בשעת מליחתו מ"מ אין לחוש לזה לפי שכשנתבשל שומן בקדירה בישול יפה נשרפו המים בבישול והלכו להם לגמרי ולכן אפילו ידוע שעירב להדיא תוך השומן מים מעט קודם שהתיכו אותו אין לחוש וכ"ז בידוע שנפלה אחר שהתיכו השומן אבל אם נמצא חטה בתוך שומן ואינו ידוע אם נפלה מקודם או אח"כ אם הריקו השומן מקדירה שבישל בה לכלי אחר ושם נמצא החטה אף שהיה השומן עדיין רותח מותר דלא מחזקינן איסורא ואמרינן בכלי שני נמצא ושם היה גם מקודם וכשהריקו השומן עליה כבר לא היו מים בהם וכן אפילו אם נמצאת החטה באותו כלי שהתיכו בה רק שהיה לאחר שהסירוה מן הכירה והעמידוה במקום אחר ושם נמצאת החטה בה אפילו בעוד השומן רותח מותר דלא מחזקינן איסורא ממקום למקום ואמרינן החטה נפלה במקום זה שכבר התיכוה ונעשית הכל מי פירות אבל אם נמצאת החטה הבקועה בכלי ראשונה שהתיכו בה השומן בפסח והיא במקומה עומדת אסור השומן דחיישינן שמא נפלה קודם ההתכה או בתחלת הרתיחה שעדיין היו מי הדחה בעין על השומן ומיד החמיצה כדין מים עם מי פירות שממהרים להחמיץ ואוסרת השומן ואם אומר בבירור שיודע שלא התיך תיכף אחר ההדחה רק שכבר נתייבש המים מקודם בזה אפילו נמצאת החטה קודם שנתבשל השומן בישול יפה ג"כ מותר שאין כאן אלא מי פירות בלבד. ואם עשו בשומן עגולים (שקורין קניידליך) ממצה טחונה ונמצא חטה בהם אם לא עירב בהם מים רק שומן וביצים פשיטא דמותר דמי פירות הן ואינן מחמיצין אבל אם יש בהעגולים מים ג"כ אפילו מעט הוי מי פירות עם מים ואסור וה"ה המצה ששורין אותה במים לאחר אפייתה וסוחטין אותה ואח"כ לשין אותה בשומן אם נפלה חטה לתוכה יש להחמיר ולאוסרה לפי שאי אפשר לסוחטה כל כך ונשארו בתוכה מים בעין: **[כד]** המלח - היינו במלח של ים דכמים דמי אבל במלח שחופרין מן הקרקע מצדדים כמה אחרונים דאינן בכלל מים אלא הם כמי פירות דאינן מחמיצין ומ"מ ראוי גם בזה לבדוק אותם: **[כה]** ומתחמץ - החטה ושוב פולטת החטה טעם החמץ במלח. ואם לא בירר ונמצא חטין במלח הסכימו האחרונים דאם יבשים מותר המלח אפילו בפסח ואם מצאן שנתרככו אם הוא בע"פ אחר חצות צריך ליטול כדי נטילה דהיינו כעובי אגודל סביבות המקום שהיו החטין וזורקן והשאר מותר אבל אם מצאן בפסח לכתחלה אין להשתמש בכל המלח שבכלי ויזרוק כדי נטילה סביבן והשאר משהן עד לאחר פסח ובדיעבד אם נשתמש בהם אין לאסור המאכל אא"כ ששמו מאותו כדי נטילה תוך המאכל דאז אסור כל המאכל. כתבו האחרונים דגם התבלין יש לברר ולהשליך גרעיני תבואה שימצא בהם קודם שישימם בתבשיל וקודם שידוך אותם שלא יתערבו תוך התבלין אבל התבלין פשוט הוא שאין בהם חשש אפילו נמצאו הרבה בהם דהרי הם יבש ביבש:

סימן

תסג

[א] שהם מי פירות - וה"ה דמותר להעמיד כד של דגן לחים בתוך התנור חם שיהיה עשוי קליות ואף שמחמת חום התנור עלול שיצא מים מן הדגן לתוך הכד ונבלעין אח"כ בהקליות גופא אפ"ה שרי מטעם דמ"פ אין מחמיצין: **[ב]** משמן ומלח - ואע"ג דמלח שלנו מחמיץ כמש"כ בסוף סימן תס"ב י"ל לפי שהוא מועט ונשתנה צורתו מצורת המים אין בו כח עם השמן אבל מים גמורים חיישינן בכל שהוא ואפשר נמי אי איכא מי מלח מרובה חיישינן: **[ג]** מותר - דשמן הוי מי פירות ואין מחמיץ: **[ד]** שלא יהא בו מים - אבל אי איכא בו מים אפילו כל שהוא הוי כמי פירות עם מים ומחמיץ ואצ"ל אם לא היה בהתבשיל שמן כלל רק מים ומלח עם הקמח דודאי מחמיץ: **[ה]** גם זה אסור - אם לא לצורך חולה וזקן וכדלעיל בסימן תס"ב ס"ד בהג"ה. וכתבו האחרונים דההיא דס"א גם להרמ"א שרי דמלתא דלא שכיחא היא שיצאו המים מזה לזה ואף אם יצאו הלא מעיקר הדין מי פירות אין מחמיצין וגם אפשר דהא דמחמירין במי פירות היינו שלא לעשות מעשה בידים לערב מי פירות עם הקמח אבל מי פירות שנתערב ממילא שבקינן ליה אדינא דמותר: **[ו]** כרמל שמהבהבין וכו' - ר"ל אף דהדגן שלו כבר נקלה באור וא"כ הקמח שלו הוא כאפוי וקי"ל דאפוי אינו מחמיץ אפ"ה אסור שמא וכו': **[ז]** ונמצא מחמיץ וכו' - ואם עברו ונתנו תוך המאכל אסור המאכל בהנאה ואסור להשהותו דספיקא דאורייתא הוא: **[ח]** כשמבשלים אותו - ואפילו אם הקמח עצמו נקלה בתנור לא יבשלו במים שמא לא נקלה יפה ויבוא לידי חמוץ ויש מתירין לבשל קמח הקלוי לפי שחום האור שולט בו יותר ממה ששולט בהחטים והסכימו כמה אחרונים שיש לסמוך על דבריהם בדיעבד שאם עבר ועשה ממנו תבשיל יש להתירו בהנאה או להשהותו עד לאחר הפסח ומצה אפוא שנמצא קמח בתוכה אסור ליתנה ברוטב דאותו קמח בודאי לא נאפה יפה מפני שהמצה מפסקת בין הקמח להאור ואם נתנה אוסרת התבשיל אף בהנאה: **[ט]** פי' שנותנים קמח וכו' - זה הפירוש הוא לדעת הטור אבל הב"י שהעתיק לשון הרמב"ם שכתב הקדרות החדשות הוי פירוש שמבשלין בקדרות חדשות בפעם ראשונה קמח ומים כדי להקשות הקדירה ולחזקה:

סימן

תסד

[א] שאר מיני טיבול - שמטבילים בהם הבשר ויש בהם חומץ ושאר דבר שיש לו קיוהא ורגילין ליתן בתוכן קמח שהקמח מתחמץ ג"כ ע"י קיוהא: **[ב]** שיש בהם מים - דאי אין בהם מים כלל הוי מי פירות ואינם מחמיצין אפילו הם דברים חמוצין בעצמן כמש"כ לעיל בסימן תס"ב. ולפי מש"כ הרמ"א לעיל בסימן תס"ב ס"ד דאנן מחמירין במי פירות לבד ג"כ אפילו אין בהם מים כלל רק מיני טיבולים שנעשים מחומץ יין עם קמח ג"כ אסור: **[ג]** יאכל מיד - שחוזק החרדל אין מניחו מהר להחמיץ: **[ד]** וצריך לשרפו - לאו דוקא שריפה וכמבואר לעיל סימן תמ"ה: **[ה]** והמנהג וכו' - והטעם משום דחרדל הוא דבר דמידגן והוי כמו קטניות שנוהגים בו איסור [לבוש]: **[ו]** אפילו נתערב וכו' - אין ר"ל שנתערב עם קמח דבזה פשיטא דאסור מה לי קודם פסח או בפסח אלא ר"ל דנתערב עם יין והרבותא דאע"ג דבשעת עירוב כותשין אותו ואינו נראה כקטניות כשנכנס הפסח אפ"ה אסור ומ"מ בדיעבד אם נפל חרדל לתבשיל אינו אוסר. וכן מותר להשהות חרדל עד אחר הפסח כיון שהוא בלי קמח. ויין שניתן בו חרדל בעודו תוסס כדי שיעמוד במתיקותו ולא יתקלקל מותר לשהותו אבל לא לשתותו:

סימן

תסה

[א] אין שורין וכו' - משום דמחמיצין כתבואה עצמה: **[ב]** מורסן - וה"ה סובין ג"כ מחמיץ. [ולעיל בסימן תנ"ד במ"ב סק"ב נתבאר מהו מורסין ומהו סובין] והקליפה של הקש שהגרגר מונח בו שקורין שפריא"ר אינו מחמיץ וכשאר קש בעלמא דמי: **[ג]** בשום פנים - ר"ל דלא מהני שיהא עומד שם לראות שלא ישהו המורסן במים שיעור מיל דשיעור זה אינו אלא לענין דיעבד אבל לכתחלה אסור להשהות אפילו רגע אחד וכדלעיל סימן תנ"ט ס"ב ועיין ביאור הלכה: **[ד]** ולא חולטין - חליטה מקרי שמרתיחין המים יפה יפה ואח"כ נותנין הקמח או הסובין לתוכן ואף דחליטה אינו מחמיץ מ"מ אסור משום שאין אנו בקיאים בחליטה וכדלעיל בסימן תנ"ד ס"ג וע"ש במ"ב כמה פרטי דינים בזה: **[ה]** שלא להשליכם וכו' - היינו מתחלת שש ומעלה ויש מי שכתב דאף קודם פסח יש לזהר בזה [אא"כ עומד עליהם בשעת אכילתם עד שיגמרו לאכול ומה שנשתייר לא יניחנו

מוטל לפנייהם] שמא יחמיץ וישאר לשם תוך הפסח: **[ו]** במקום לח - ואפילו הניחן במקום יבש טוב לזוהר שלא ליתן לפנייהם מים לשתות בעוד שהשעורים מונחין לפנייהם אלא יכבד מתחלה אותו מקום היטב ואח"כ יתן שם מים: **[ז]** אפילו יבש - היינו שדרכם היה לכנוס למרחץ ולהזיע ולשוף הגוף במורסן ובוה אין קפידא כיון שהמורסן לא נשרה במים ועל הגוף ג"כ ליכא מים מאליו רק זיעה מחום המרחץ וזיעת אדם אינו מחמיץ רק דצריכה לזוהר להעביר כל המורסן מעל כל בשרה קודם שתרחץ גופה במים בין בחמין בין בצונן ולפי שהנשים אין בקיאות עכשיו בכך לפיכך יש למונעם מלתת מורסן על בשרם אפי' הוא יבש. ואם עברה ושפה אין לשטוף בצונן אחר זה עד זמן מה שידוע שכבר עבר הכל או ישטוף עצמו במי פירות תחלה **[ח]**: באוויז לח - בטור איתא ששרו המורסן מתחלה במים והמחבר נקט דיניה אפילו במורסן יבש רק שהאוויז לח ממים והוי רבנותא טפי שאפילו במעט לחות שיש על העוף ג"כ מחמיץ המורסן ואסור האוויז אפילו לא ידיחו אח"כ במים רק במי פירות: **[ט]** שהאוויז אסור - מפני שיש בה בעורה נקבי נקבי ונשאר שם המורסן ואפילו אם ירצה לשפשף אח"כ ולהדיחו לא מהני: **[י]** והכי נהוג לענין איסור חמץ וכו' - ר"ל אע"ג דלענין שאר איסורים לא מהני טעמא דנקבי נקבי לאסור אלא א"כ היה הבשר רותח או עכ"פ מבושל או צלי דרכיכי ונכנס בעומק הכא לענין חמץ דאיסורו במשהו חיישינן אפילו בחי שנשאר משהו חמץ תוך הנקבים שיש באוויז. וכתבו האחרונים דאפילו אם ירצה להפשיט העור כולו ממנה אסור דהמורסן נכנס דרך העור בעומק הבשר: **[יא]** שהוא במשהו - וכתבו האחרונים דכיון דעיקר הטעם משום שאיסורו במשהו א"כ בע"פ משש שעות ולמעלה עד הפסח דייעורו אז בששים יש להתיר האוויז בשפשוף והדחה היטב במים ובתנאי שיאכלנו קודם הפסח דשמא ישאר משהו בעין וחוזר וניעור בפסח ויש מקילין אף לאכלו תוך הפסח במקום הפסד מרובה: **[יב]** שלא להבהב וכו' חיטים או דגן מחומץ - פי' שנפלו עליו מים לאחר שנתלש ונתחמץ והסכימו האחרונים דכל זה אינו אלא אזהרות בעלמא לכתחלה אבל מעיקר הדין אפילו היו שם חטים לא מחזקינן שהיו מחומצים ואפילו ידעין שהיו מחומצים נמי אין לאסור כיון שאין נוגע העוף בהדגן שמחזיק את העוף מלמעלה והלהב עולה מלמטה. אם נמצא שבולת ריקנית בתבשיל נימוח אין חוששין שמא היה דגן מחומץ בשבולת ונפל לתוך התבשיל ונימוח שם:

תסו

סימן

[א] ויתן ע"ג מכתו וכו' - ר"ל שע"י לעיסה בפיו מתערבים החטים ברוק ויחמיצו כשישהו ע"ג מכה בשיעור מיל ויעבור עליהן בבל יראה ובל ימצא ואפילו לעסן והניחן ע"ג מכתו קודם פסח צריך להסירן כשתגיע שעה ששית בע"פ אא"כ כבר נסרחה עד שנפסלה מאכילת כלב וכמו שנתבאר בסימן תמ"ב וכתבו הפוסקים דכל זה בחטים של ישראל אבל חטים של גוי שלעסן הגוי והשאלין לישראל להניחן ע"ג מכתו בפסח ה"ז מותר אם אין האחריות של הרטיה על הישראל דעל רטיה של עכו"ם אינו עובר בב"י ואם אין לגוי חטים יכול הישראל להקנות לו חטים משלו וילעסן הגוי ושוב יקבל הישראל ממנו את הרטיה רק בתורת שאלה. ואע"פ שחמץ אסור בהנאה ואפילו חמצו של עכו"ם וכדלעיל בסימן תמ"ג שאני הכא שהוא נהנה מחמץ זה שלא כדרך הנאתו ואין בו איסור רק מד"ס ובמקום חולי ואפילו אין בו סכנה לא גזרו ומ"מ אם יוכל להתרפא כשירכך רטיה זו של חטין ע"י מי פירות אין נכון לעשותו ע"י רוק: **[ב]** מפני שהן מחמיצות - וכ"ז אם מכתו אין בה סכנה אבל כשיש בה סכנה מותר אף במקום שיש לאו דב"י אם רק אפשר שרפואה זו תועיל לו ואין בקל לעשות בדרך היתר ואפילו אכילה ושתיה גמורה של חמץ נמי מותר לרפואתו כיון שיש בו סכנה: **[ג]** צריך לבערם - דרוק מחמיץ וכנ"ל וע"כ צריך לבערם ואף שלא שהתה הבהמה באכילתה כשיעור מיל מ"מ כשלא יבער תבא לידי חימוץ ויעבור על ב"י: **[ד]** הואיל וכבר ביטל - וא"כ יצא מחשש דאורייתא דאף בודאי חמץ שוב אינו חייב בביעורו רק מדרבנן ולהכי כ"ז שא"י ברור שיש ריר לא מחזקינן איסורא ותמהו עליו האחרונים דמאי מהני ביטול של כל חמירא בע"פ לחמץ שעתה בפסח נתחמץ וכתבו דהלשון מגומגם והכוונה אם ביטל בהדיא קודם שנתן לבהמתו ואמר כל השעורים שישארו מבהמתי מבטל אנכי: **[ה]** אע"פ שאין רואה וכו' - דמסתמא אית בהו רירי וכתבו האחרונים דכל זה בסוס וכח"ג אבל בשור ופרה בודאי יש להחמיר אפילו מן הסתם דידוע שמוציאין ריר באכילתם וכדלעיל בסימן שכ"ד ס"י ונכון להחמיר בכל הבהמות לבער הנותר אף שאין רואה עליו רוק וע"כ טוב לכתחלה שיתן לבהמתו מעט מעט כדי שלא ישתיר כלום מאכילתו: **[ו]** החומה - וה"ה כותל של עץ שמזיע: **[ז]** מותר - ואין חילוק בין אם הזיעה באה מפני מיעוט אויר כמו שמצוי במרתפים ובמערות שהכותלים והאבנים מזיעים בין אם באה מכח מים שיש בה כגון בחומה של לבנים חדשים שלפעמים מזיעים מחמת שלא נתייבשו עדיין הכתלים או בכותל של עץ שהעצים לחים ומזיעים בכל גווניו אין הזיעה מחמיץ כמו דמצינו לענין הכשר טומאה דזיעה אינה חשובה כמים להכשיר. ומ"מ לא עדיף ממי פירות וא"כ לפי מה דפסקינן לעיל בסימן תס"ב דמי פירות עם מים ממהרים להחמיץ

אין ללוש בהם לכתחלה ואם הוא מלוחלח עדיין ירקדנו ויקיים המלוחלח עד אח"פ והנותר ילוש ויאפה לפסח וכתבו הפוסקים דכל זה בזיעה הבאה מכתלים אבל אם הזיעה באה מחום והבל דמים חמין הנמצא בה כגון שיש שם גיגית של מים חמין ועי"ז נתלחלח השק לכו"ע הוי תולדות המים ומחמץ: **[ח]** ויש אוסרים - ס"ל דלא ילפינן חמץ מהכשר טומאה ולגבי חמץ כל שהוא רטיבות של מים יש בו כח להחמץ ויש שכתבו טעם סברא זו לפי שהחומה מזיע מכח המים שיש בה ואף זיעת כותל של עץ גם כן דינו כמים כי ע"פ רוב יש בו ג"כ בליעה ממי גשמים שנוטפים על הכתלים ולפעמים ג"כ נוטפים עליהם מי גשמים לאחר שנקצצו מן הארץ ולפי טעם זה בזיעה של אבנים או מתכות או זכוכית גם לסברא זו איננה מחמץ וכמי פירות דמי. ולדינא העיקר כדעה הראשונה וכמו שסתם המחבר בתחלה ומי פירות הן ומ"מ יש לחוש לכתחלה לדעת האוסרין ואעפ"כ להשהותו לאחר הפסח שרי ואם רוצה להשתמש בקמח זו לפסח יש להתירו ע"י ריקוד ואפילו נתייבש והקמח המלוכלך יזרקנו והשאר ישתמש בו: **[ט]** נפלו מים - אפילו בפסח גופא: **[י]** או נתלחלח השק - ממים ולדעת היש אוסרים בסעיף הקודם אפי' נתלחלח מזיעת החומה. וכיון שנתלחלח השק מסתמא הגיע הלחות אף לקמח שבמקום הזה: **[יא]** המקום המלוחלח - עם הקמח שבמקום זה וצריך לאחוז מן הקמח עם השק סביב הלחלוח כפי אומד הדעת עד היכן שהגיע הלחלוח ומעט יותר: **[יב]** כל הקמח שבשק - ונכון לכתחלה לרקד אח"כ גם לכל הקמח הנשאר ויש מי שכתב דכו"ז אם הלחלוח היה לצד מטה של השק דבזה מהני תקנה זו שיאחז ממקום המלוחלח עד קצה השק אבל בנפלו המים על השק מלמעלה מאי מהני במה שיאחז מלמעלה במקום המלוחלח אולי הגיעו המים בעומק השק כדרך מים שנכנסים בעומק למטה ואפשר נתיבשו שם ג"כ ואי אפשר להכיר עד היכן מקום המלוחלח וע"כ באופן זה אין להקל בלי ריקוד מדינא אף בדיעבד ומ"מ אפשר דבקודם פסח אין להחמיר בזה בדיעבד אם לא ריקד: **[יג]** ואם א"א לעשות כן - כגון שנתלחלח מצדו בהרבה מקומות או שחלק גדול משק נתלחלח או שזרקו השק ממקום למקום ומסתמא נתערב הקמח בתוכו: **[יד]** והשאר מותר - דבמקום שנתלחלח יתדבק הקמח ויהיה כמו עיסה וישאר למעלה בנפה והקמח שעובר דרך נקבי הנפה בודאי לא נגעו בהן המים ואם הוא ביו"ט שאסור לרקד קמח יותר מכפי הצורך לו ירקדנו ע"י עכו"ם כדי לבער החמץ ואם נפלו המים ביו"ט ולא שהו המים בקמח עדיין שיעור מיל יכול ליתן לנכרי במתנה ויצא בזה כיון שלא נתחמץ עדיין: **[טו]** לא מהני ריקוד - ואפילו קודם פסח. וכתבו האחרונים דדוקא ריקוד לא מהני בנתייבש אבל תיקון הראשון שהזכיר המחבר לאחוז במקום המלוחלח [ובאופן שלא טלטלו השק ממקום למקום ויש להכיר מקום המלוחלח היטב וכנ"ל] שפיר מהני ואפילו בנתייבש בפסח ויאחז בידו מקום המלוחלח עם הקמח סביב הלחלוח והשאר מותר באכילה ומ"מ ראוי לרקד הנשאר וכנ"ל: **[טז]** דמיפרך וכו' - ר"ל לפירושים דקים וירד דרך נקבי הנפה ויתערב עם הקמח. ואע"ג דבודאי יש ס' כנגדו ומתבטלים קודם הפסח מ"מ כשיגיעו ימי הפסח שאסורין במשהו יהיה חוזר ונייעור ואע"ג דבלח בלח לא אמרינן חוזר ונייעור וכדלעיל סימן תמ"ז ס"ד וקמח בקמח הוא לח בלח י"ל דפירושים אינם מתבוללים היטב בקמח ובאפי נפשיהו קיימין ואפשר דאפילו בשעה שלש העיסה ג"כ לא נימוחו ונתערבו וכשמגיעים ימי הפסח חוזרים ואוסרים: **[יז]** ואסור לאכלו וכו' - ואפילו אם אפו קודם הפסח שאף שהפירור נאפה הרי הוא חמץ ולא נתבטל וכנ"ל. ועיין בפר"ח שדעתו דמקרי לח בלח ואינו חוזר ונייעור ועכ"פ מותר לאפות קודם פסח וכן הסכימו הרבה אחרונים דאחר שנאפה נעשה גוש אחד ונתבטל ואינו חוזר ונייעור ועיין במגן אלף שכתב עוד סניף לזה שיקח קצת מן הקמח ויאכלנו קודם פסח ונתלה החמץ במה שאכל ויש לסמוך ע"ז במקום הפסד. ומ"מ יקח מצות אחרות ללילות ראשונות דעכ"פ אין זה שמור כהוגן וה"ה בכל היכי דמכשרין מטעם ס"ס וכדומה: **[יח]** בפסח - ועכברים שנשכו השקים אם ניכר שאכלו מן הקמח ונתייבש הלחלוחית יש אומרים שאם הוא תוך הפסח כולו אסור דתלינן שהלכו בכמה מקומות בשק [ורוק שבפי העכבר מחמץ כמו רוק של שאר בהמה וחיה] וע"כ לא מהני אחיזת אותו מקום ואם הוא לפני הפסח ירקד הקמח וישנהו עד אחר הפסח או ימכרנו וכדין נתלחלח במים הנ"ל אבל הרבה אחרונים תופסים לדינא דגם בזה מהני לאחוז סביב מקום הנשוד עם הקמח שאצלו היטב והשאר ירקדנו ויאכל בפסח ומהני עצה זו אפי' אם הוא תוך הפסח ומ"מ ראוי להחמיר כה"א שלא במקום הדחק או הפסד וכ"ז כשהשק מונח במקומו בלא נענוע ולא נתערב הקמח אבל אם טלטל השק ממקום למקום או שנשכו בכמה מקומות בשק וא"א לתפוס ולנהל לא מהני עצה זו אף לדעת המקילין ודינו כדין נתלחלח במים וכנ"ל. אמנם לפי מה שכתבנו בסוף ס"ק הקודם דגם בנתלחלח השק במים מהני הרקידה במקום הפסד לאפות קודם פסח פשוט דה"ה גם בזה ועיין בשע"ת מה שכתב בענין זה: **[יט]** אלא ירקדנו - כדי לבער החמץ שימצא בו: **[כ]** ואם נתייבש בפסח וכו' - והטעם דק"ל חמץ שנתערב בפסח במשהו ואם נתערב שלא בזמנו בנותן טעם וע"כ אם נתייבש בפסח אף שהלחלוח היה מקודם מ"מ כל זמן שהוא מלוחלח לא היה מתערב ומתי התחיל להתערב כשנתייבש ונפרך פירושים לתוך הקמח א"כ נעשה התערובות בפסח שהוא במשהו ואסור להשהותו [ואף דירקדנו הרי חיישינן שירדו פירושים קטנים דרך נקבי הנפה וכנ"ל] משא"כ אם נתייבש קודם פסח הרי ק"ל דהוא בכדי נתינת טעם בכל הקמח וכאן אין בו שיעור זה. כתבו האחרונים דכל הסעיף הזה מייירי דידעינן שנתלחלח השק ממים אבל אם ספק שמא לחלוחו הוא ממי פירות יש להקל לאכלו בפסח ע"י ריקוד אף אם נתייבש בתוך הפסח

דהוי ס"ס שמא נתלחלח ממי פירות ואת"ל מדברים המחמיצין שמא לא נתערב כלום בהקמח מלחלוחית שנתייבש ומ"מ אם אפשר לו בקל למצוא קמח אחר לפסח אין כדאי לכתחלה לסמוך על ס"ס לאכלו בפסח אלא יצניענו לאחר הפסח וה"ה אם נתלחלח באיזה דבר שיש דעות בין הפוסקים אם הוא בכלל מי פירות או מים ג"כ מותר ע"י ריקוד: **[כא]** אסור להשהותו - ולא כתב שיזרקנו לחוץ דהוא אזיל לשיטתו לקמן בסימן תס"ז ס"י ע"ש ולדידיה יכול למכור לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו אבל לדעת הרמ"א שם דנוהגין לשרוף הכל ה"ה בזה. ודע דלפי מה שהסכימו האחרונים דבמקום הפסד גדול יוכל לסמוך על דעת המחבר בס"י וכמו שכתבנו לעיל בסימן תמ"ז במ"ב סק"ג יכול למכור כל השק לעכו"ם חוץ ממעט הקמח המחומץ שבו. ופשוט דהוא ביש עכו"ם לפניו: **[כב]** הטל וכו' - כל הני דמחמיצין היינו אם שהה בלא עסק שיעור חימוץ דלא גרע ממים דע"י התעסקות אינו בא לידי חימוץ: **[כג]** וכן מי רגלים - היינו דאדם בין שהוא גדול בין שהוא קטן אבל דבהמה ושאר בע"ח יש דעות בין הפוסקים אם מחמיץ: **[כד]** ומי הפה והחוטם וכו' - בין של אדם בין של שאר בע"ח והטעם בכ"ז דכל אלו הם תולדת המים והיו כמים: **[כה]** אבל דם - וה"ה דמי המרה ג"כ אין מחמיצין דהוה כדם וליחה סרוחה וא"כ מותר לעשות ממנו עיסה לרפואה: **[כו]** וחלב - בקמ"ץ וה"ה חלב בציר"י [וכן שומן] אפי' רותח וצלול וכ"ש נקרש והטעם בכ"ז דאינו אלא כמי פירות ואין מחמיצין ואע"ג דחלב ודם בלא"ה אסורין מ"מ בטל בששים משא"כ חמץ בפסח שהוא במשהו: **[כז]** וזיעת אדם - וזיעת בהמה עיין לעיל בסימן תנ"ג ס"ז ובמ"ב שם. וצוואה בין דאדם בין דשאר בע"ח אינו מחמיץ ולפיכך אם נתלחלח שק של קמח בצוואה מרקד הקמח והבצק הנמצא שם יזרקנו לחוץ והשאר מותר. ודוקא בצוואה אבל במים היוצא מפי הטבעת וכן בצוואה שהיא רכה מאוד י"א דדינו כמי רגלים הנ"ל. כתבו הפוסקים דחטים הנמצאים בגללי בהמה אפילו הם מרוככים לא אמרינן שנתחמצו על ידי הלחות הנמצא שם דגללים אינו מחמיץ וכנ"ל: **[כח]** אינו מחמיץ - הנה הם שוים כולם לזה שאינו מחמיץ כשהוא לבדו אבל מ"מ יש חילוק ביניהן דחלב [וכן חלב ושומן ודם] דינו כמי פירות לכו"ע ועם מים ממחר להחמיץ ודינו כדלעיל בסימן תס"ב ס"ב ע"ש אבל זיעת אדם וכן צוואה של כל בע"ח כמה אחרונים סוברים דאינו מחמיץ כלל ויש שמחמירין גם בזה: **[כט]** אינו בא וכו' - שטרדת הדלף מונע מלהחמיץ את הקמח השרוי במי הדלף ואפילו אם מתפשט הלחות יותר ממקום שהדלף מכה שם מ"מ ע"י טירוד הדלף שמכה בכח ומבליע טיפה אחר טיפה אינו מניח להחמיץ כל סביביו: **[ל]** שיהיה הדלף טורד וכו' - ר"ל שיהיו הטפות יורדות רצופות זו אחר זו כל היום דאל"ה יצטרפו השהיות שבין טיפה לטיפה לשיעור מיל וכדלעיל בסימן תנ"ט ס"ב בהג"ה ויש מאחרונים שמפרשין הטעם דכשאינם יורדות רצופות אין בכחם למנוע החימוץ: **[לא]** ויאפנו מיד לכשיפסק - ר"ל שלא יניח הקמח שנתלחלח במים בלי עסק אלא ילוש ויאפה מיד וכמבואר לעיל בסימן תנ"ט ס"ב וזהו לכתחלה אבל דיעבד אין אסור אלא כשנשתהה שיעור מיל אחר שהפסיק הדלף: **[לב]** ואם הוא מסופק - דספיקא דאורייתא הוא ואפילו להשהותו אסור. ודע דה"ה בדגן ג"כ דינא הכי דאם הדלף טורד עליו טיף אחר טיף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ ואם אינו יורד טיף אחר טיף נחמצין ע"י המים ואף כשיורד עליו טיף אחר טיף מיד שהפסיק צריך לטוחנו: **[לג]** אסור - עיין בפמ"ג שדעתו להחמיר בכל אופן בקמח הלח כי אין אנו בקיאין לידע איזה מקרי טיף טיף ע"ש:

תסז

סימן

[א] דגן שנטבע וכו' - בטור כתוב ואין החמץ ניכר וכו'. משמע דאם החמץ ניכר מותר בין כשמוכרו לישראל ובין כשמוכרו לעכו"ם דתו ליכא למיחש שיחזור וימכרנו לישראל ויאכלנו בפסח דהישראל יכירנו ויש מן הפוסקים שמחמירין שמא יטחון העכו"ם וימכרם אכן למנהגנו שאין לוקחין קמח לפסח מן השוק מצדדים כמה אחרונים דליכא למיחש ובמקום הדחק יש להקל: **[ב]** ומודיעו - אבל אין סומכין על הכרזה דאולי איכא מאן דלא שמע להכרזה. וכשמודיעו מותר למכור לו אפילו הרבה ובלא הודעה אפילו מעט אסור למכור לו שמא יבוא לאכלו בפסח: **[ג]** כדי שיכלה וכו' - היינו דאף את"ל שימכרנו לישראל יאכלנו הישראל קודם פסח ולפ"ז בע"פ בשעה חמישית בענין שא"א שיכלה קודם פסח אסור למכור לנכרי אפילו מעט דשמא ימכרנו לישראל אותו המעט ומ"מ במקום הפסד מרובה הסכימו כמה אחרונים דכ"ז בסתם נכרים אבל נכרי שיודע בו שלא יגע בו רק ישמרנו עד אחר הפסח ויחזירנו לו כמו שנתבאר בס"י תמ"ח יכול הישראל למכור לו הרבה תבואה חמוצה: **[ד]** קודם פסח - ובשאר איסורים שאין ניכר איסורם אסור למכור לנכרי אפילו מעט מעט רק הכא דאיכא כמה ספיקות הקילו [אחרונים]: **[ה]** בנהר - ואם מותר לבטל דגן זה ברוב או בס' קודם פסח דשעת היתר הוא עיין לעיל בסימן תמ"ז ס"יא במ"ב ובס"י תנ"ג ס"ג במ"ב: **[ו]** שנפלו עליו מים - ואפילו מעט ועיין בבה"ל: **[ז]** אע"פ שלא נתבקע - הנה בס"ט כתב המחבר

אע"פ שלא נתבקע ממש דהיינו אף שנרככה שקרובות להתבקע וכאן שינה לשונו וכתב אע"פ שלא נתבקע להורות דאע"פ שלא נתרכך כלל גם כן אסור: **[ח]** דכיון דמינח נייחי - ר"ל אף דלענין לתיתה יש פוסקים דס"ל דאינו אסור אא"כ נתבקעו ועכ"פ בעינן לכו"ע שיהיו קרובות להתבקע שאני התם דבעת לתיתה עסיק בה ואינו מניח כ"כ להחמיץ משא"כ הכא דמינח נייחי: **[ט]** חימוץ - ודוקא בדשהה שיעור מיל אבל אם לא שהה עדיין שיעור מיל לא החמיץ עדיין וא"כ אפילו נעשה בפסח מותר למוכרו לנכרי קודם ששהה שיעור מיל ודוקא ע"מ לאכול תיכף. עכו"ם שאמר לישראל אחר שקנה ממנו החטים שהם לתותים אינו נאמן ואפילו אם הוא מסיח לפי תומו כיון שאמר זה לאחר שמכרם ויצאו מתחת ידו מיהו אם העכו"ם מוחזק לנאמן בעינינו אסור ואפילו אם לא היה מסיח לפי תומו: **[י]** וירדו גשמים - היינו בכדי שיש לספק שמא נתלחלח הרבה אבל אם נפל מעט מים או שלג על התבואה קודם הטחינה ויודע מקומו יגרורף החטים העליונים והשאר מותר: **[יא]** ולא מהני ספק ספיקא - ועיין באחרונים שהסכימו דאין להחמיר בזה רק במקום שאין הפסד בשהייתן אחר פסח אבל במקום הפסד או מניעת שמחת יו"ט יש להתיר אף באכילה: **[יב]** יבשות וקשות - ומ"מ אם ידוע שבא עליהם מים יש לאסור החטה עצמה אף שלא נשתנה כלל: **[יג]** ולא נשתנה מראיתן - אבל אם נשתנה מראיתו או שהם לחות אסור אפילו להשהותן: **[יד]** לא מחזיקין - ר"ל ובודאי לא בא עליהן מים ומותר אפילו באכילה. ועיין בספר בית מאיר שכתב דכל זה מיירי באותן הספינות שהחטים מונחים על עליות שבאמצע הספינה ואין החטים באים לתוך המים מה שתחתית הספינה שואבת וגם למעלה היא מכוסה מה שאין כן בספינות (שקורין קאנין) שתחתית הספינה ידוע שתמיד הוא מלא מים והחטים שקועים בהמים וגם למעלה היא מפורעת וקרוב הדבר שבזמן שהיא על הדרך הוגשם עליהם מטר השמים וגם כשהמלחים מגביהים תמיד המשוטות מן המים להוליך הספינה בודאי ניתז עליהם מי הנהר בכל צדדי הספינה ע"כ לכתחלה בודאי אסור לקנות אותן חטים לפסח בכל גווני ובדיעבד במקום הפסד מרובה אפשר היה להקל מפני חשש גשמים מלמעלה או מה שניתז עליהם מן המשוטות דאולי הוא רק זליפה מועטת אמנם מפני שידוע שהחטים המונחים בתחתית הספינה ששם יש מים תמיד ובודאי היה שרוי בתוכם זמן רב אלא שעתה נתנגבו והם אסורים אפילו לא נתבקעו וע"כ צריך דרישה מן הסוחרים הבקיאים אם ידוע להם שיש ששים בהחטים שלמעלה נגד מה שתחתית הספינה מותר בדיעבד לאוכלם בפסח ואם לאו אסורים אפילו בדיעבד ע"ש: **[טו]** אין חוששין וכו' - כל שאין רואין בהם סימן חימוץ לפי שהולכין אחר הרוב ואין הרוב מחמיצין ואף אותן ערימות שראינו שנפלו עליהן גשמים תולין להקל שמא לא נכנסו הגשמים אלא בשבלים העליונים אבל לא בבטן הערימה ואת"ל נכנסו שמא לא הספיקו להחמיץ. ומ"מ אם רואה בהחטים שהובא לפניו שיש בהם מצומחים גם המחבר מודה דצריך לבדוק אם יש שם ששים נגדם ופשיטא כשמוליכין החטים למכור והגשמים יורדין על השקים עד שהשק כמעט כולו שרוי במים וגם החטים נתלחלחו אסורים מדינא בפסח שהרי הריעותא נגלה לעינים וצריכין להזהיר ע"ז כי המוכרים אין מקפידין ע"ז כי רובן אינן בני תורה וגם צריך להזהיר להמוכרי תבואות בשנה שרבו גשמים או שירדו מים על השקין דאזי מחויבים למכור התבואות כדן מכירת חמץ ואסורים למכור מהם לנכרי אחר זמן איסורו [ח"א]: **[טז]** לסתם חטים וכו' - כתב בשכנה"ג הלכה למעשה שהתיר לקנות חטים לפסח אף שהיו נעצרים בבורות כל שלא ראינו בהם שינוי במראיתן ואינם לחות והעתיקוהו האחרונים: **[יז]** שנתייבש לגמרי וכו' - כתב הח"א דמטעם זה נוהגים החרדים שיהיו כל המצות שלהן משומרים משעת קצירה דלפעמים מניחין לייבשן במחורב יותר מדאי מפני שאין להם פנאי לקצור וזו שקורין שמורה קוצרין אותן בעוד שהן לחין קצת ע"ש: **[יח]** אם ירדו עליו גשמים - היינו גשמים מרובין אבל ע"י זליפה מועטת שירד על השבלים לא חיישינן ומותר אפילו למצת מצוה [מאמר מרדכי בשם רבינו מנוח] ועיין בש"ת מה שכתב בשם תשובת מעיל צדקה: **[יט]** אותן שאין מבוקעות וכו' - ומ"מ צריכין לברר מהן המבוקעות או שיהיה עכ"פ ששים נגדם: **[כ]** מותרות - ודוקא כשאין לחות: **[כא]** ישראל וכו' - דהוי כחמץ שנפלה עליו מפולת ועוד דס"ס שמא לא נתחמצו ואת"ל נתחמצו שמא נתעפשו: **[כב]** אין מחזיקין בו איסור - לומר שהוא מזויף בסולת שעירבו בו דאחזוקי איסורא לא מחזיקין ועוד דאפילו עירבו הרי דבש מי פירות הוא ואין מחמיצין: **[כג]** ואוכלים אותו בפסח - יש שכתבו דהיינו דוקא לאכול הדבש בעין כמות שהוא אבל ללוש בו עיסה אסור כי מצוי הוא בעת הוצאת השעורה מהדבש להתערב שם מים והו"ל מים עם מי פירות ומחמיצין: **[כד]** מיהו יש מחמירין - שרגילין לערב בו סולת לתותה: **[כה]** שלא לאכול דבש רק וכו' - פ"י שבדבש זה שמביאין בחבית מן הכורת שמעורב בו עדיין השעורה נוהגים לאכול אף בעין וכן לעשות ממנו משקה מע"ד משום דאין דרך לזייף ואפילו לעשות ממנו משקה מע"ד בפסח שרי משום שמחת יו"ט אם אין לו משקה אחרת אבל מה שמביאין בכלים קטנים שמנוקה מן השעורה דרך העכו"ם לערב בהן קמח ולכן אסור לאוכלו ואף לעשות ממנו משקה בפסח ויש מהאחרונים שמחמירין בזה אף קודם פסח משום דמצוי שמערבין בהן קמח הרבה עד שלא יהיה אף בתערובות המים ששים נגד הקמח לבטלם וכן מחמירין שלא לאכול דבש בעין בפסח אף מאותן הבאין מחביות גדולות משום דאתי לאחלופי להקל בכל דבש [אם לא אותן שמביאין עם החרדים הקטנים שלם כמו שהוא מונח בכורת שעדיין לא נתרסק] ולענין מעשה

בעשיית משקה מע"ד קודם הפסח משמע מדברי האחרונים דנוהגין עכשיו להקל אף מאותן שבאין בכלים קטנים דתלין שיתבטל הקמח בששים [אם לא שידוע שבאותן מקומות הדרך לערב קמח הרבה] ומ"מ המחמיר בזה שלא לעשות משקה מע"ד כ"א מהדבש הבא בחבית עם השעוה תע"ב. ולענין לאכול בפסח דבש בעין הבא מן החביות תלוי במנהג המקומות ובמדינתו המנהג להקל. ומ"מ צריך לחקור ולידע מנהג המקומות כי יש מקומות שנותנין לחם בכורת בשעת רדייה או שאר דברים של חמץ ובמקום שיש לחוש לזה אסור הדבש לאכול בעין בפסח אבל מותר לעשות ממנו משקה מע"ד קודם פסח [ח"א]: **[כו]** ותאנים יבשים - דיש חשש שמפזרים עליהם קמח בשעה שמיבשין אותן וענבים רגילין ליבשן בתנור אצל הפת או אחר שהוציאו הפת מן התנור ויש מקומות שאין מפזרין עליהם קמח ומיבשין אותן בשמש וזהו שכתב שתלוי במנהג המקומות: **[כז]** שלא לאכול שום פירות וכו' - היינו מטעם הני"ל. ומ"מ נוהגין היתר לעשות מהם משקה בפסח דהיינו ששורין אותם במים עד שנקלט טעמן בתוך המים ושותין המים בפסח דכיון שאין בהם אלא חשש בעלמא אין מחמירין כ"כ לאסור אף מי שרייתן אבל אין מקילין כ"כ לבשל אותם בפסח כדי לשתות מי בישולם בפסח לפי שע"י הבישול נקלט טעמם במים יותר מע"י שריה ובקצת מקומות נוהגין להחמיר במי שרייתן כמו במי בישולם [אא"כ שראן ובישלן קודם פסח] וכן בשע"ת בשם הנודע ביהודה מסכים שלכתחלה נכון להחמיר וע"כ טוב לסנן הרוטב מן הפירות בע"פ קודם הלילה דאז אפילו היה מעט קמח נדבק על הפירות ונתערב בתוך הרוטב בטל בששים: **[כח]** בדרך שאין לחוש לחמץ - כגון שידוע לו שנתייבש בשמש או בתנור לאחר הכשירו: **[כט]** ואפילו להשהותו אסור - כי יש חשש שמערבין בו קמח והאחרונים הסכימו דאותו שאנו קורין הו"ט צוקער שעשוי ככובע נתברר ע"פ חקירת האומנים שאין מערבין בו קמח ומ"מ נהגו למכרו לכתחלה [ובדיעבד מותר לאחר הפסח וגם ביו"ט האחרון אוכלין אותו] ואותו שיש לו כתב הכשר מהרב ממקום עשייתו נוהגין לאכול לכתחלה אכן הצוקער שעשוי דק דק יש בו יותר חשש חמץ מתערובות קמח ואסור להשהותו ומ"מ בדיעבד שעבר והשהה אותם משמע מאחרונים דאין לאסור גם בזה ועיין בשע"ת אופני ההכשר בזה לענין לאכול לכתחלה. ודע דמיני בלילות צוקער שמחפין בהם מיני פירות ובשמים וכ"ש אותן העשויין כמין חרות קטנות מבלילות צוקער הסכימו האחרונים דודאי יש לחוש שמא יש בהם תערובת חמץ ואסור להשהות מדינא וכ"ש לאכלם אפילו ביו"ט האחרון של גליות: **[ל]** וביו"ט האחרון - של גליות כיון שהוא דרבנן לא מחמירין בדבר שאין בו רק חשש בעלמא: **[לא]** וצוק"ר קנדי"ל שאין בו וכו' - אין זה הצוקר המבושל הנחתך לחתיכות שאנו קורין צוק"ר קנדי"ל דאותו יש בהם חשש חימוץ יותר ואסור להשהותם ואין לאכלם אפי" ביו"ט האחרון אלא הוא צוקער הבא ממדינת קנדי"א והוא כעין הו"ט צוקע"ר שלנו והיה ברור להם שאין בו שום חשש חימוץ ומ"מ בשאר ימים אין לאכלם כ"א ע"י הכשר כדי שלא יבואו להקל גם בבלילות צוקער. וכתבו האחרונים דאף לכתחלה בודאי יש לזהר שלא להשהות צוקע"ר קנדי"ל שלנו ובלילות צוקע"ר מ"מ אם עבר והשהה אותן אין לאסורו אחר הפסח דיש כמה ספיקות בזה עיין בח"י: **[לב]** והמנהג במדינות אלו שלא לאכול וכו' - אבל לשהות מותר: **[לג]** כרכום - שמזייפין אותן בסלת להעמיד מראיתו וכן מניחין עליו שאור לחזור למראיתו וכתבו האחרונים דאף כרכום הגדל בגינת ביתו ונזהר בו מחמץ נוהגין בו איסור מפני מראית העין שהכרכום אינו מצוי במדינות אלו ויסברו שהוא כרכום הבא ממרחקים משא"כ שאר כל הפירות שנתייבשו על ידי ישראל ונזהר בהם מחמץ שאין חוששים בהם למראית העין לפי שהן מצויין והכל יודעין שלפעמים מייבשין אותם ע"י ישראל עוד כתבו כי הטאב"ק דרך לשרותו בשכר בקצת מקומות וצריך לסוגרו בחדר או לעשות מחיצה לפניו וכן הכרכום במקומות שנוהגין בו איסור וכתב הח"א שחקר אצל האומנים שעושין שנו"ף טבא"ק (דהיינו ששואפין בחוטם) מלחלחים הפעקיל טבא"ק ביי"נ וידוע שיי"נ אסור בהנאה מדינא וא"כ ראוי לזהר שלא לשאוף אותו טבא"ק אף כל השנה. והנה כ"ז כתב הח"א בזמנו אבל עתה יש לחקור אצל האומנים אם עושין כן: **[לד]** או נעגעלי"ד - מפני ששורין אותן במי שעורין קודם שמיבשין אותן [ד"מ]: **[לה]** מיהו אינן אוסרין תערובתן - מדסתם משמע אפילו בפחות מס' וקאי על כל הני"ל בהג"ה זו והטעם דלא מחמירין כ"כ מחמת חשש בעלמא מיהו לענין דבש ובלילת צוקער יש מחמירין לאסור אם לא היה ששים בתבשיל נגדו ומ"מ במקום הפסד מרובה או מניעת שמחת יו"ט יש להקל: **[לו]** אם נתבקעו ממש - הנה בגמרא איכא פלוגתא לענין לתיתת שעורין במים דיש שסוברין דלא הוי חמץ עד שיתבקעו ממנו ויש שסוברין דאם הם נפוחים כ"כ עד שקרובין להתבקע ג"כ אסורין ונקטינן לחומרא לענין למיכל אותם בעינייהו דאסור אפילו לא נתבקעו ממש אבל לענין לאסור התבשיל שנמצאו בו הגרעינים שהוא רק איסור משהו דרבנן נקטינן לקולא דאין אוסרין עד שיתבקעו ממש זהו ביאור דעת המחבר: **[לז]** אסור - אפילו בהנאה. וגם כל הכלים שנשתמשו בהם לתבשיל זה בעודו חם שהיד סולדת בו אסורין להשתמש בהן בפסח אלא צריך להצניען עד אחר הפסח כמו שנתבאר בריש סימן תמ"ז. ואם נתערב מעט מתבשיל זה לתבשיל אחר גם אותו התבשיל אסור וכן אם נשתמש בו בכף שהגיס בו בקדרה זו לקדרה אחרת בעודה רותח ג"כ נאסר הכל דכיון דאיסורו במשהו אמרינן דגם כאן פולט משהו: **[לח]** אלא אוסרים הכל - היינו התבשיל וגם כל הכלים שנשתמשו להתבשיל וכנ"ל לדעת המחבר בנתבקעו. והנה דעת הטי"ז בס"ק ט"ו דאסור התבשיל אף בהנאה אכן הח"י ועוד כמה אחרונים הסכימו דבמקום הפסד מרובה יש לסמוך להתיר עכ"פ

בהנאה: **[לט]** אפילו לא נתבקעו - מדסתם הרמ"א משמע דלא מחלקין בין אם היא קרובה לביקוע או לא משום דאין אנו בקיאין בזה מ"מ הסכימו כמה אחרונים דעכ"פ נתרככה בעינן דאם לא נתרכך אפילו נמצא בחמין אין לאסור. עוד כתבו האחרונים דאפילו אם נמצא בתבשיל ג' גרעינים שלא נתרככו לא אמרינן דמסתמא יש יותר ושמא הם מרוככים: **[מ]** שורפים אותם - עיין לעיל סימן תמ"ו ס"א: **[מא]** מותר למוכרה לנכרי - אחרי שהסיר החטה ממנה ולא נשאר אלא טעם החמץ שהפליטה החטה בהתרנגולת ולא ישהנה בביתו דילמא אתי למיכלה: **[מב]** ובמדינות אלו וכו' - ובמקום שיש הפסד מרובה מאוד הסכימו האחרונים להקל כדעת המחבר כמשי"כ לעיל בראש סימן תמ"ז: **[מג]** ואם נמצאת וכו' - היינו אפילו נעשה התערובות מקודם יום השמיני וה"ה אף אם עבר ושהה עד יום זה: **[מד]** מותר להשהותה - משום דהוי ספק יו"ט ספק חול ותערובת משהו הוי דרבנן לכן מקילין להשהותה עד אחר פסח ואז מותר אפי' באכילה [ווי"א שאף בשביעי של פסח אם נמצא חטה בקועה בתבשיל או בתרנגולת כופה עליהם כלי עד מוצאי יו"ט ואז אוכל התבשיל או התרנגולת ושורף את החטה ובמקום הפסד יש לסמוך ע"ז] וה"ה לענין נותן טעם לפגם אף דאנו מחמירין בפסח כמבואר בסימן תמ"ז מ"מ מותר לשהותו אבל בחמץ גמור דאסור מדאורייתא אף ביום אחרון אסור לשהותו: **[מה]** בקועה - ולדידן אם נתרככה אע"פ שלא נתבקע ודוקא לענין אכילה אבל בהנאה יש להקל בהפסד מרובה בלא נתבקע אף בלא נטילת מקום: **[מו]** כדי נטילת מקום - דאפיה דינה כצלי דאוסר כדי נטילה ובעיסה אף דצונן הוא מ"מ אמרינן דע"י דוחק הלישה נפלט ממנה משהו סביב מקומה: **[מז]** כל העיסה - דע"י הלישה מתחממת קצת והמים שבעיסה מוליכין את פליטת החטה שנפלט ע"י דוחק הלישה בכל העיסה: **[מח]** לאסור אותה מצה וכו' - ואף דמסתיתם הרמ"א משמע דאוסר כולה אפילו בהפסד מרובה מ"מ בנתרככה ולא נתבקע אפשר שיש להקל בהפסד מרובה ע"י נטילת מקום: **[מט]** שנמצא בה כשהיא אפויה - כצ"ל. והיינו בין שנמצאת החטה במצה לאחר אפייתה או כשהיא עדיין בצק לאחר שנערכה או בחתיכת עיסה ולא אמרינן שהיתה החטה מתחלה בעיסה הגדולה ונאסרה כולה אלא כאן נמצא כאן היה דהיינו שכאן נמצאת החטה עכשיו במצה זו או בחתיכת עיסה זו כאן היתה בתחלה כשנפלה (דהיינו לאחר שנחתכה ממנה המצה נפלה החטה לתוכה) ולא נפלה מעולם לתוך עיסה הגדולה שאין מחזיקין איסור ממקום למקום. ואם החטה היא מלאה מים ומלוחלח מעבר אל עבר א"כ ניכר שהיה במים ובעיסה יש לאסור כל העיסה ומ"מ אי איכא למיתלי שהיתה בלועה ממקום אחר ממים ונפלה לתוך המצה הכל לפי הענין כי תולין במצוי בין להקל בין להחמיר ולא מקרי ספק כלל. ומי שהיה בידו עיסה וחתך ממנה כמה מצות ונתן לאחרים ונשארה מצה אחת בידו ונמצאת עליה חטה כל המצות שמאותה עיסה אסורות דאמרינן שמא היתה באותה עיסה קודם שחתכה לחתיכות דאף דלא מחזיקין איסורא ממקום למקום ואמרינן כאן נמצא וכו' ולא מחתיכה לחתיכה מזמן לזמן מחזיקין איסורא ואמרינן שמא היתה בעיסה זו מקודם שנחתכה [מ"א וש"א] ויש מאחרונים דס"ל דאף בכאן יש להקל בשאר מצות משום ס"ס שמא עתה נפלה ואת"ל מקודם שמא לא נתחמצה עד עתה ובמקום הפסד מרובה יש לסמוך להקל וכתב מ"א הנ"ל שכן הדין באחד שלקח מחבית כרוב בקערה והוליכו לבית אחר או למקום אחר ושם נמצא חטה בקועה הכרוב שבחבית מותר דאין מחזיקין ממקום למקום ואמרינן כאן נמצא כאן היה ר"ל השתא בקערה נפל אבל אם נמצא החטה בחבית אז אף מה שבקערה בבית אחר אסור דזה הוא מזמן לזמן ומחזיקין למפרע. ומכל מקום במקום הפסד מרובה יש להקל אפילו אם נמצא בחבית לאותן הבע"ב שלקחו מקודם דיש ספק ספיקא שמא עכשיו נפל בחבית ואם תמצא לומר מקודם שמא לא נתחמצה החטה עד עכשיו אם לא כשלקחו תיכף נמצא בחבית שלא היה שהות להתחמץ בזה הזמן ויש מאחרונים שכתבו דכל זה כשהחטה בקועה אבל אם לא נתבקעה רק כשנתרככה יש להתיר אפילו הכרוב שבחבית אם יש שם הפסד מרובה מכח ספק ספיקא. ואם אין הציר עולה ע"ג הכרוב בלא"ה יש להתיר הכרוב שבחבית דלא הוי עלה שם כבוש רק דין מלוח ואינו אסור רק מקום שנמצא עליו והשאר מותר כמ"ש רמ"א בהג"ה בסי"ד. כתב הח"א דיגעדע"ס קווא"ס שנוהגין במדינתנו לעשות על פסח יש ליוזר לברור היגדעס קודם נתינת המים דמצוי להמצא בהם גרעינין: **[נ]** ודוקא תוך הפסח - שאז חמץ בפסח במשהו אבל קודם הפסח נתבטל טעם החטה בששים ואפ"ה כדי נטילה צריך ליטול ממנה דילמא לא פלטה רק בסביבותיה: **[נא]** רק כדי נטילה - אפילו נמצאת במצה אפויה די בכדי נטילה: **[נב]** אם מלגו וכו' - אף דנתבאר ביו"ד סימן ס"ח ס"א דאין למלוג אפילו בכלי שני הכא מיירי שנמלח מקודם ע"ג הנוצה [פמ"ג]: **[נג]** אסורה התרנגולת - דאמרינן שמא היתה החטה במים בשעת מליגה דלא אמרינן כאן נמצא וכאן היה אלא לענין ממקום למקום או מחתיכה לחתיכה וכנ"ל בסי"א אבל במקום אחד כגון דיש לספק בזמן ולומר שמא היתה החטה במים קודם לכן לא אמרינן השתא נפלה והנה המחבר כתב כאן חטה בקועה והרמ"א לא הגיה ע"ז כלום כמו שהגיה לעיל בס"ט יש אומרים דכאן מודה להמחבר דדוקא בקועה ולא בנתרככה משום דיש עוד ספק שמא עכשיו נפל ויש אומרים דהרמ"א סמך אהגהתו לעיל בס"ט וכן משמע בט"ז דלא התיר בעניננו בנתרככו רק בהנאה ולא באכילה אכן מצאתי בבית מאיר דדין זה שסתם המחבר במחלוקת שנויה (לבד הדעה שמוזכר בהרמ"א) וע"כ נראה לענ"ד דהסומך להתיר בזה בנתרככה בכלי

שני אף לאכילה לא הפסיד. ואם לא נתרככה אפילו אם היתה המליגה בכלי ראשון ג"כ מותר: **[נד]** ואין בו וכו' שהמים צוננים - ר"ל והמים צוננים דתרתני בעי שהחמץ מועט שאין בו שיעור ליתן טעם במים שיש ששים במים כנגדו וגם שהמים צוננים ולכן מקילין אפילו תוך הפסח דכיון דמשהו מדרבנן לא מחמירין בצונן: **[נה]** מותר - ואם ידוע שנשרה החטה מעלי"ע במים אסור דכבוש כמבושל. ואפילו אם יש לספק שמא נשרה מעלי"ע במים ג"כ דעת איזה אחרונים להחמיר ומ"מ בחטה שאינה בקועה רק נתרככה אין להחמיר בספיקא. ואפילו בחטה בקועה דוקא כשנמצאה החטה ואח"כ בשלו באותן מים אבל אם נמצאת החטה במים אחר שבישלו יש להקל באיסור משהו דס"ס הוא שמא נפלה החטה אח"כ ואת"ל מקודם שמא לא נשרה מעלי"ע במים ולא הוי כבוש דמותר לדעה זו בצונן ואפילו לדעת היש מי שאומר דאוסר דבצונן תוך הפסח עכ"פ במקום הדחק או הפסד מרובה אין להחמיר וכדלקמיה: **[נו]** אם הוא בתוך הפסח - דס"ל דאף בצונן אינו נותן טעם מ"מ משהו מיהו איכא ולכן תוך הפסח דאיסורו במשהו אסור ודוקא כשנמצא החטה ואח"כ בישלו באותן המים אבל אם נמצא אחר שבישלו אין להחמיר בצונן מספיקא: **[נז]** דאמרין שמא וכו' - ר"ל כיון דמשהו מדרבנן מקילין בספיקו ותלינן שאח"כ נפלה וה"ה אם התרגולות עדיין במים אלא שהמים נצטנן תלינן שנפלה בעת שנצטנן המים ומותר לדעת המתירין בצונן: **[נח]** בשאר בשר - בכה"ג שהניחו בחמין אחר המליחה וההדחה ואחר שלקחו משם נמצא שם חטה בקועה מחזיקין מזמן לזמן ואמרין שהיתה שם החטה מקודם שלקחו הבשר: **[נט]** מכח ספק ספיקא - שמא היתה בתרגולות עצמה וכבר נתעכלה ואין שייך בה חימוץ ואת"ל שאינה מתרגולות שמא עתה נפלה ודעה ראשונה של המחבר ס"ל דאף בחטה שהיא מתרגולות שייך בה חימוץ: **[ס]** שלמה - דבשלמה נקטינן דיש בה חימוץ מפני שניכר שלא נתעכל: **[סא]** ושרו שם התרגולות - ולאחר שנלקחו משם התרגולות מצאו שם חטה בקועה אפילו שלמה ולא דוקא נקט תרגולות דה"ה שאר בשר ג"כ אין לאסור מספיקא ותלינן שאחר לקיחת הבשר משם נפל החטה כיון שהמים היו צוננים ויש מתירין לגמרי בצונן: **[סב]** אין לאסור מספיקא - אבל אם בודאי היתה החטה בשעה שנשרה הבשר במים דעתו דיש לנהוג כדעת היש מי שאוסר בצונן בתוך הפסח ועיין בלבוש וט"ז ועוד אחרונים שדעתם כדעה ראשונה המוזכר במחבר דאין לאסור בצונן בכל גווני ועי"כ בשעת הדחק או בהפסד מרובה יש לסמוך להקל כדעתם ובפרט אם החטה אינה בקועה רק נתרככה בודאי אין להחמיר. וכ"ז בחטה אבל פרוסת לחם או עיסה שנמצאת בתוך המים כתבו האחרונים לאסור אף בצונן כי טבע פרוסת הלחם והעיסה להתפרר ולהיות נמס בתוך המים: **[סג]** ויש להתיר שאר תבשילין וכו' - משמע הא אותו תבשיל אף בהפסד מרובה ומניעת שמחת יו"ט אסור בספק אחד דרבנן [ועיין בה"ל] אכן בספק ספיקא הנזכר לעיל מותר אף בלא הפסד מרובה וכ"ז בס"ס דאיסור משהו שהוא דרבנן הא בס"ס דאיסור תורה יש להתיר רק בשהיה ומכ"ש למוכרה לנכרי אבל לא באכילה ודוקא היכא דאפשר בשהיה אבל אם א"א בשהיה שיתקלקל עי"ז מותר אף באכילה ובפרט היכא דאיכא ה"מ בודאי אין להחמיר: **[סד]** שנשרה במים או נמלג - לאו בחדא גוונא הוא דנשרה הבשר בצונן אף אם מצאו הגרעין בעוד הבשר שם ג"כ מותר דיש ספק דרבנן דשמא צונן אין מפליט ומבליע כלל ונמלג שהוא בחמין מיירי שמצאו אח"כ חטה במים לאחר שהסירו הבשר או התרגולות משם ומותר אפילו נמלג בכלי ראשון ומטעם דיש ספק שמא עתה נפלה והוא איסור משהו שהוא דרבנן לכך מתירין בה"מ: **[סה]** בת יומא - ומיירי שהגעילו קודם זמן איסורו דאל"ה אין להגעיל כלי שהוא בן יומו כמבואר לעיל בסימן תנ"ב ונקט המחבר בן יומו דאם היורה לא היתה בת יומא אף המי הגעלה עצמן מותרין בפסח כיון שהגעילו קודם פסח והם אינם ב"י כמבואר לעיל בסי' תנ"א וסימן תמ"ז ס"ה בהג"ה ע"ש. ודע דאם ההגעלה היה בתוך הפסח אף אפילו אם היורה אינה בת יומא אסור המים שבבור לדעת רמ"א לעיל בסימן תמ"ז ס"י בהג"ה: **[סו]** וירדו וכו' בתוך הפסח - היינו הירידה היה בתוך הפסח אבל ההגעלה היה קודם פסח ואם הירידה היה ג"כ קודם הפסח נתבטלו המים בששים במים שבבור ויש מחמירין דאפילו אם יש ששים נגדם אין להשתמש באותן מים לכתחלה כיון דאפשר בקל למצוא מים אחרים. אסור לשותות מימיו - ואם עבר ובישל מהם תבשיל כתב הפמ"ג דיש להתיר אם הוא הפסד מרובה כיון דההגעלה היה קודם פסח: **[סז]** בשביל שנתערבו - פ"י אף להמתירין צונן לעיל משום דאינו נותן טעם כלל מ"מ הכא אסור דע"י שנתערבו הרי גוף החמץ מעורב בו. אם נמצא גרעיני תבואה בבאר מים בפסח כתבו האחרונים שראוי ליזהר בכל מה דאפשר שלא להשתמש באותן מים בפסח אפילו להמתירין בצונן דשמא נכבש בתוכו מעלי"ע והוי כבוש ומ"מ אם אין לו מים אחרים כיון שחיו תלויים בו יש להתיר מטעם ס"ס שמא עכשיו נפלה ואת"ל שנפלה מעלי"ע מקודם שמא לא נתבקעה ונתרככה עד תוך מעלי"ע ולא נעשה כבוש משעה שנעשה חמץ וסמכין על הפוסקים דצונן אינו אוסר בלי כבישה. ופרוסת לחם שנמצא בבאר עיין לעיל בסק"ב. מי שרוצה לשאוב בפסח מבארות של עכו"ם או מבארות של ישראל שלא נזהר בהן מחמץ כל השנה נכון שיסנן המים בבגד נקי בכל פעם ששואב: **[סח]** חטה מבוקעת - עיין בבאור הלכה דלדידן שייך זה הסעיף אפילו בנתרככה לבד: **[סט]** די בשטיפה - דצונן בלי רוטב לכו"ע אינו אוסר ואפילו אם הודח התרגולות מ"מ כיון שלא היתה שרויה החטה במים אינה אוסרת ומ"מ הדחה בעי ואין לו לסמוך על ההדחה שמדיחו אחר המליחה: **[ע]** די בקליפה - ומ"מ קליפה

בעי אף שהוא צונן דקי"ל מליח הרי הוא כרותח ונבלע לחלוחית החטה בתוך הבשר כדי קליפה. ומ"מ כל זה כשנמצא בעוד שמלח עליו אבל אם נמצא לאחר שנמלח והודח אמרינן השתא נפל ודי בשטיפה בעלמא דאם איתא שהיתה עליה קודם לכן היתה נופלת בהדחה כשהדחיו הבשר במים ודוקא כשנמצא על התרנגולת מבחוץ אבל אם נמצא בתוך התרנגולת מסתמא היתה קודם לכן אף בשעת מליחה ומה שלא נפלה בהדחה שעכבה שולי התרנגולת: **[עא]** ויש מחמירים לומר שמעמיק - ר"ל דלא כדעה ראשונה דסגי לקלוף הבשר ונגד מקום החטה בלבד אלא שמעמיק בכל סביבותיה וחותך והטעם דהואיל בפסח איסורו במשהו אמרינן שמתפשט משהו בכל סביבותיה של מקום החטה: **[עב]** קולף את כולם - ומיירי כשנמצא החטה על התרנגולת דיש לספק שמא נגעה החטה בכולם אבל אם נמצא תוך התרנגולת אין האחרות צריכין קליפה: **[עג]** ויש מחמירים לאסור כל וכו' - משום דאנן מחמירין לאסור בכל איסורין במליחה בששים [משום דלא בקיאים בין איסור כחוש לשמן] אלמא דנתפשט בכולו א"כ ממילא בחמץ דאיסורו במשהו נמי אוסר בכולו: **[עד]** אבל העיקר - משום דס"ל דלא אמרינן באיסור משהו שהוא דרבנן שיהא יוצא מחתיכה לחתיכה ע"י מליחה בחמץ שהוא כחוש ורק בשיעור ס' החמירו לאסור מחתיכה לחתיכה אף בכחוש ולא במשהו ועוד דדוקא באיסור ששייך בו שמנונית משערין בכחוש אף בס' משום דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן ואמרינן דמפעפע עד ס' משא"כ באיסור חמץ דלא שייך בו פעפוע כלל ודיינו אם נחמיר לאסור אותה חתיכה כולה: **[עה]** ע"י קליפה קצת - והיינו באופן שיש לספק שמא נגעה החטה גם בהן וכנ"ל בס"ק ע"ב ואף אם ידעין בודאי שלא נגע אלא באחד מהם ולא ידעין באיזה נגע כולן טעונין קליפה דחמץ בפסח לא בטיל ברוב כמ"ש ס"י תמ"ז ס"ט ואם נתבשלו בלי קליפה אוסרת תערובתן: **[עו]** למכור הכל וכו' - עיין בא"ר שדעתו דהרמ"א לא קאי רק אשאר חתיכות אבל אותה החתיכה שנמצאת עליה החטה אין להתיר למוכרה לדעת ההג"ה לעיל בסק"י ומשארי אחרונים משמע דכאן שהוא רק ע"י מליחה מקילין למכור אפי' אותה חתיכה ורק שיקלוף תחלה מן הבשר במקום שנמצאת עליו החטה: **[עז]** לעכו"ם - עיין בט"ז שכתב שהורה למעשה דה"ה דמותר להשהות שאר החתיכות עד אחר הפסח כיון שאין אלא ספק נגיעה וגם אותה החתיכה יוכל להשהות אותה רק שבה צריך לקלוף מתחלה מקום החטה ומדברי הרמ"א משמע דדעתו כדעת הרמ"א דאותה החתיכה אסורה להשהות ונראה דבנתרכה ולא נתבקעה יש לסמוך אדברי ה"ט"ז וכן הח"י מסכים לדברי ה"ט"ז: **[עח]** כמשי"כ ס"י תמ"ז וכו' - ט"ס הוא וצ"ל אע"ג דאין נוהגין כן בשאר תערובות חמץ כמשי"כ סימן תמ"ז ס"א ופירושו דשם מבואר דבבליעת משהו חמץ אינו יכול למכור לעכו"ם אף אחר שיפדה דמי החמץ כאן במליחה מקילין בזה. ודע דכל זה דמקיל הרמ"א בחתיכות האחרות ע"י קליפה או ע"י מכירה לעכו"ם דוקא כשנמצא החטה על בשר מלוח בעת המליחה או אחר מליחה והדחה ומלחו פעם שנית לקדרה ומצאו החטה על הבשר בלא ציר אבל אם נמצא החטה בתוך הציר אז חשיב הכל כמבושל דבשיעור מועט הוי כבוש ע"י ציר ואז כל מה שמונח בציר יש לאסור וצריך בעור אבל מה שמונח למעלה מן הציר יעשה כמו שכתב הרמ"א דבציר אין אומרים שמפעפע למעלה או שישנהו עד אחר הפסח וכמו שכתבנו למעלה בדעת ה"ט"ז וכן אם נמצא חטה מונחת בחבית של כרוב מלוח אסור כל החבית דכבוש כמבושל ודוקא כשהציר עולה ע"ג דאם אין הציר עולה ע"ג הו"ל דין מליחה בעלמא ודינו כנ"ל בס"ק ע"ו וע"ז. אם נשאר מעט שכר בכלי ונטלו בתוכו מים והדחיו בהן בשר אחר מליחתו בפסח דעת הח"י דיש להתיר הבשר אף בלא קליפה מעיקר הדין שאף שהמים נאסרו מחמת השכר שנתערב בתוכם מכל מקום הבשר לא בלע כלום ממים הללו כיון שהוא צונן ואף על פי שהבשר היה מלוח עדיין בשעה שהדחיו והמליח הוא כרותח מכל מקום לא בלע כלום מן המים לפי שהמים שהדחיו בהם מבטלים כח המלח ואין לו כח להבליע המים בבשר אכן מחמת חומרת חמץ בפסח יש לקלוף מעט הבשר במקום שנגעו בו המים הללו ודעת הח"א דמדינא צריך הבשר קליפה כיון דאית ביה פילי ואפילו לא נמלח הבשר כלל: **[עט]** שנמצאת בה וכו' - כתב הח"א דר"ל דוקא שנמצאת בתוכה דיש לפרש שנתחמצה במים שהודחה בו אבל אם נמצאת על התרנגולת א"כ אם איתא דהוי בשעת הדחה היה נופל וע"כ עכשיו נפל ושומן התרנגולת הוי כמו פירות ואינו מחמץ: **[פ]** חטה מבוקעת - ולפי דברי הרמ"א לעיל בס"ט ה"ה אפילו לא נתבקעה רק נתרככה אבל לא נתרככה א"צ כלום: **[פא]** חותך מקום פעפועו וכו' - היינו כמו שכתב לעיל שמעמיק כל סביבותיה דבצלי לכו"ע יש להחמיר יותר ודוקא אם היה התרנגולת כחושה אבל אם הוא שמן במקום מגעו של החטה כולו אסור דאזיל ההיתר ומפטם להחטה ואח"כ מפעפע החטה משהו בכל התרנגולת: **[פב]** לפי שכשמהפכין וכו' - ודוקא באיסור חמץ שהוא במשהו חיישינן לזה משא"כ בשאר איסורים: **[פג]** השפוד - משמע דאם נצלה ע"ג גחלים אין לאסור יותר מכדי פעפועו ולדעת הרב בהג"ה הנ"ל ודאי דאין להקל בצלי יותר ממליחה [אחרונים]: **[פד]** הנוגעות זו בזו - ואם אינן נוגעות אינן אסורות ולא אמרינן דהבליעת משהו הולך ומתפשט מזו לזו ע"י השפוד ואם התרנגולת שמינה אוסרת הכל אפילו אינן נוגעות [מ"א] והמקור חיים מיקל בדבר ואפילו לדעת הרמ"א אין להחמיר בזה אלא במבוקעת ולא בנתרככה: **[פה]** כי ע"י היפוך וכו' - ובלא היפוך מותרות האחרות אפילו בלי קליפה וכתב הפמ"ג דלפי דעת הרב לעיל יש להורות דצלי לא גרע ממליחה ואף כשהתרנגולת כחושה לגמרי אסורה כולה ואפילו

בלא היפוך השפוד אבל אחרות יש להתיר בהפ"מ בידע שלא היפך השפוד: **[פו]** העוף מותר - דאין צלי אוסר יותר מכדי קליפה והזפק הוא במקום הקליפה ומשליכין אותו ואפילו לדין דאוסרין בצלי עד ששים מ"מ אין להחמיר בזה יותר מכדי קליפה כי ההבהוב אינו דומה כלל לצלי הואיל ואינו מהבהבו הרבה במקום אחד אלא מעבירו תמיד הנה והנה כמו שמבואר ביו"ד סימן ס"ח ואם נמצאת החטה חוץ לזפק לאחר ההבהוב לכתחלה צריך לקלוף באותו מקום ובדיעבד אם בישל כך בלי קליפה מותר. המדקדקים נוהרים בפסח קודם ההבהוב וקודם המליחה לפתוח התרנגולת היטב או לחתכו לשנים ולבדוק היטב שלא ימצא בתוכו חטה ומי שעושה כן הרי זה זריז ונשכר [שכנה"ג]:

[פז] צריך לשורפם - דתלינן שנתחמצו מלחות שנמצא בזפק [לבוש]: **[פח]** דלא חשיבי כמעוכלים - דאף דלענין טומאה חשיבי כמעוכלים לענין איסור שאני ועיין בביאור הגר"א שכתב דלפ"ז אין חילוק בין שלמה או שבורה אבל בעיקר הדין מצדד לבסוף דאין לחלק בין איסור לטומאה ואפילו שלמין חשובין כמעוכלין. כתב בספר תניא כל עניני הפסח לא יעשה ע"י עכו"ם וכן ראוי שלא יעשה על ידי קטנים **[פמ"ג]**:

תסח

סימן

[א] מחצות ולמעלה - הטעם מפני שהוא זמן שחיתת הפסח שכי"א מישראל חייב בו ויום שמביאין קרבן הוא כיו"ט ולכן אסור מד"ס במלאכה ואפילו בזה"י דליכא קרבן עדיין האיסור במקומו עומד:

[ב] משמתין אותו - וגם אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה: **[ג]** בחנם אסור - אם הוא מלאכה גמורה וכדלקמיה בס"ב: **[ד]** אפילו ע"י א"י - כמו בחול המועד: **[ה]** ויש מי שמתיר - אפילו הוא עושה בביתו של ישראל דס"ל דלא החמירו בזה באמירה לעכו"ם כמו בחול המועד ויו"ט. ולענין להסתפר ע"י עכו"ם אחר חצות הסכימו הרבה אחרונים להקל אף שמטה ראשו לצד המספר ומסייע קצת אבל ע"י ישראל אסור אפילו בחנם משום דהיא מלאכה גמורה. ונטילת צפרנים אם שכח ליטול אותן קודם חצות יש להקל אפילו ע"י עצמו או ע"י אחר בחנם: **[ו]** מלאכה להשתכר - ובזה אפילו אינו מלאכה גמורה אסור ואפילו אם הוא לצורך יו"ט. כתבו האחרונים דפועל שאין לו מה יאכל מותר לעשות מלאכה להשתכר: **[ז]** והוא מלאכה גמורה - ובזה אסור אפילו לצורך יו"ט. וכיבוס כליו הוא בכלל מלאכה גמורה ואסור. ולכובסת עכו"ם מותר בכל גווני ליתן אחר חצות. כתבו האחרונים דכל מה שמותר לעשות בחוש"מ כגון דבר האבד או שעושה מעשה הדיוט ולא מעשה אומן ויש בו צורך המועד וכיו"ב משאר דברים המותרים בחולו של מועד כ"ש שמותרים בע"פ אחר חצות וכן כל אותן שהתירו לספר ולכבס בחולו של מועד כגון הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מותרין ג"כ בע"פ אחר חצות: **[ח]** מתקן הוא כליו ליו"ט - ר"ל כלי ישן שנתקלקל קצת או בגדיו שנקרעו קצת רשאי לתקן ולתפורם לצורך יו"ט וה"ה שמותר כ"ז לצורך חבירו אם הוא בחנם וכתבו האחרונים דאפילו מעשה אומן מותר בזה: **[ט]** לעצמו דרך לימודו - דכיון שדרך לימודו ולעצמו הוא כותב אינה נראית כמלאכה גמורה שבדאי אינו מתכוין לכתובה גמורה והגונה והוי כתיקון בעלמא שהתירו לצורך המועד. ולאחרים אפילו בחנם אסור בזה: **[י]** מקום שנהגו וכו' עושים - ואפילו בשכר ובס"ה יבואר סעיף זה ע"ש במחבר ורמ"א: **[יא]** שלא לעשות - היינו מנף החמה ולמעלה [וכל הלילה מותר] ואפילו בניהם אחריהם עד סוף כל הדורות אין רשאים לעשות משום אל תטוש תורת אמך ואפילו התרה אין מועיל בזה [אחרונים]: **[יב]** ולדין וכו' - עיין בלבוש ובשאר אחרונים שאין זה מוסכם כי יש הרבה מקומות שנוהגין לעשות עד חצות וע"כ תלוי כ"א לפי מנהג מקומו: **[יג]** ודוקא מלאכות גמורות וכו' - כנ"ל בס"ב בהג"ה בלאחר חצות: **[יד]** ההולך וכו' - כללו של סעיף זה לפי דעת מ"א וכמה מפרשים שהחליטו כמותו להלכה הוא כן. כשאדם הולך מעירו לעיר אחרת ובעירו נהגו להקל באיזה דבר ובעיר שבא בה מחמירים בזה אם אין דעתו להשתקע בעיר הזאת בתמידות אינו חל עליו חומרי מקום זה מעיקר הדין ויכול לנהוג להקל כמנהג מקומו בצנעא בתוך ביתו אבל בפרהסיא אין לו להקל מפני המחלוקת. וכ"ז בדברים שאפשר לעשותן בצנעא ולא יתודע לאנשי המקום אכן בדברים שא"א לעשותן כ"כ בצנעא כמו מלאכה אין לו לעשות אף בצנעא בתוך העיר אלא יצא לשדה חוץ לתחום העיר ושם יוכל להקל כמנהג מקומו. ובדעתו להשתקע חל עליו מנהג המקום תיכף כשבא לתחום העיר ואפילו אם ירצה אח"כ לצאת חוץ לתחומה של עיר ולהקל כמנהגו אינו רשאי שכבר חל עליו מנהג מקום זה כיון שבא לכאן לקבוע מקומו. וכן ה"ה אם מנהג מקומו להחמיר והלך למקום שמקילין תלוי ג"כ בזה דאם דעתו להשתקע שם נפקע ממנו חומרת מקום שיצא משם משבא למקום החדש ומותר לו להקל כמנהג אותו המקום ואם אין דעתו להשתקע במקום זה עדיין לא נפקע ממנו חומרי המקום שיצא משם ואסור לו להקל באותו דבר כמנהג המקום הזה ומ"מ אין לו להתראות בפני אנשי אותו מקום שיכירו בו שאינו נוהג כמוהם מפני מחלוקת אלא יחמיר בצנעא ועתה נבאר בפרטיות: **[טו]** לא יעשה וכו' - ומיירי כשדעתו לחזור למקומו דאי אין דעתו לחזור אפילו במדבר אסור: **[טז]** בישוב

- של ישראל וכל שבא לתוך תחומו של אותו המקום מקרי בא בישוב: **[יז]** מפני המחלוקת - ואפילו בצנעא דמלאכה א"א לעשות כ"כ בצנעא שלא יתודע: **[יח]** במדבר - ר"ל בשדה העיר חוץ לתחום שאין אנשי הישוב מצויין שם כיון שדעתו לחזור למקום הראשון שמקילין שם: **[יט]** לא יעשה - זה מיירי גם כן בדעתו לחזור למקומו וע"כ לא נפקע ממנו חומרי מקום שיצא משם אבל בדעתו להשתקע כאן לעולם אין צריך להחמיר כמנהג מקומו שיצא משם ויכול להתנהג כקולי המקום שיושב ביניהם עכשיו וכמו שמוכח מדברי המחבר לקמן סימן תקע"ד: **[כ]** וחומרי מקום שהלך לשם - ואע"פ שדעתו לחזור מפני המחלוקת וכנ"ל בריש הסעיף: **[כא]** ואעפ"כ לא יתראה וכו' - קאי אהיכי דנותנין עליו חומרי המקום שיצא משם לא יתראה וכו' וכל זמן שלא יראה היכר לפנייהם שהוא בטל מחמת איסור לא יהיה שום מחלוקת דמימר אמרי מלאכה הוא דלית ליה [גמרא]: **[כב]** וכן וכו' - הלשון מגומגם מאוד דהא כל הסעיף קאי בדעתו לחזור למקומו וכמו שכתבנו וכתבו האחרונים דקיצור לשון יש כאן וחסר תיבת כל והכונה דלאו דוקא ממקום שעושין מלאכה למקום שאין עושין דה"ה בכל מנהג שבמקום זה נוהגין כן ובמקום אחר נוהגין באופן אחר: **[כג]** והוא שלא יתראה וכו' - כולל בזה שני גווני א) היכי דמנהג מקומו להקל ומיקל צריך ליתגר עכ"פ שלא יתראה בפני אנשי המקום ד"ז וכנ"ל בריש הסעיף אלא דבזה לא הצריך לצאת במדבר כמו ברישא לענין מקום שעושין מלאכה דשאני מלאכה דא"א שלא יתודע לאנשי המקום כשיעשה בעיר משא"כ בשארי מנהגים לא יתודע כשיעשה בצנעא וע"כ לא החמיר עליו רק שלא יתראה בפני וכו' ר"ל שלא יעשה בפרהסיא. ב) היכי דמנהג מקומו להחמיר ומחמיר צריך ליתגר ג"כ שלא יראה בפניהם שהוא מחמיר וכנ"ל לענין מלאכה. אמנם היכי שא"א לו שלא ירגישו בו שהוא משנה ממנהגם יש לו לנהוג לקולא כמותם אפילו בשדעתו לחזור למקומו שמחמירים מפני המחלוקת. ודוקא אם הדבר הזה אינו אסור מעיקר הדין אלא שנהגו לאיסור אבל דבר שהוא אסור מצד הדין אפילו איסור דרבנן ח"ו לעבור מפני חשש איבה ומחלוקת ומוטב לסבול ע"ע קטטות ולא לעבור על ד"ס שהעובר על ד"ס חייב מיתה בידי שמים: **[כד]** מפני המחלוקת - כתבו הפוסקים דאם מנהג אנשי מקומו להקל ועשה כמנהגו בצנעא ומצאוהו אנשי המקום שהוא בו עכשיו צריך להפסיק ממנהגו שלא יכירו בו מפני המחלוקת אבל אם מצאו ת"ח אין צריך להפסיק דת"ח יודע שזה תלוי במנהג ואין כאן מחלוקת ומ"מ לכתחלה לא יעשה כמנהגו אפילו בפני ת"ח: **[כה]** לא יתחיל וכו' - ר"ל אפילו אם ירצה לעשותם לצורך המועד והא דהוזכר לעיל דבמקום שנהגו לעשות עושין היינו לגמור מלאכות שהתחיל בהן מקודם או דמיירי בג' אומניות וכדמסיים: **[כו]** ואלו הן החייטים וכו' - ר"ל אם הן לצורך יו"ט ולא הקילו אלא באלו מפני שהעם צריכים להם הרבה: **[כז]** קודם וכו' - והוא שעושה אותן לצורך המועד: **[כח]** אפילו במקום וכו' - פ"י מפני שהן צורך גדול למועד: **[כט]** ואם התחיל וכו' - ר"ל ובשאר אומנות להתחיל אסור בכל גווני כיון שהוא מקום שנהגו שלא לעשות אלא דאם התחיל קודם יום י"ד מותר לגמור אם הוא לצורך המועד וכ"ז במקום שנהגו שלא לעשות אבל במקום שנהגו לעשות מותר בין להתחיל בכל המלאכות בין לגמור לצורך המועד ושלא לצורך המועד: **[ל]** מבעוד יום - היינו קודם הנץ של יום י"ד: **[לא]** בשאר אומנות - ורצענין הוא בכלל שאר אומנות לרוב הפוסקים וכ"ז לעשות מנעלים חדשים אבל לתקן המקורעים ליו"ט לכו"ע שרי להתחיל ולתקן עד חצות [אחרונים]: **[לב]** עושין עד חצות - ומכיון שהגיע חצות מחוייב להפסיק באמצע מלאכה: **[לג]** מושיבין שובכין וכו' - ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מותר להתחיל ולעשות כל אלו המלאכות [המוזכרות עד סוף הסימן] כל היום [אחרונים]: **[לד]** שלשה ימים וכו' - דבשלשה ימים נפסלין מאכילה לגמרי ואיכא פסידא רבה אם לא יושיב אחרת תחתיה אבל קודם לכן שעדיין ראויין קצת למי שדעתו יפה ואינו איסטניס לא מקילין להושיב עליהם תרנגולת: **[לה]** ומתה - וכ"ש אם ברחא שמחזירין אותה למקומה: **[לו]** שלא יפסידו הביצים - מוכח מזה דלהושיב לכתחלה תרנגולת על ביצים בע"פ אסור אחר חצות. אכן כמה פוסקין מקילין בזה ויש להקל לעת הצורך קצת ולדעה זו אם מתה מושיבין אחרת תחתיה אפילו אם הראשונה לא ישבה עליהן ג' ימים: **[לז]** מתחת רגלי בהמה - ומשליכין אותו לחוץ לאשפה ועיין בב"ח דדעתו דדוקא כשעומדת הבהמה בחצר אבל כשעומדת ברפת אין מותר רק לסלק לצדדין: **[לח]** שלא להקיז - דבערב שבועות יצא שד דשמו טבוח ואלו לא קיבלו ישראל את התורה הוי טבח להי לבשרייהו ולדמייהו וגזרו רבנן על כל עיו"ט משום ערב שבועות ושרעפיי"ן שקורין באנקע"ס או קעפ זעציי"ן יש מתירין מלבד הו"ר שהוא יום הדין ועכ"פ בערב שבועות יש להחמיר ובבליה שלפני עיו"ט מותר להקיז דם חוץ מליל הו"ר. ועיו"ט אחרון של פסח הכל מותר דאינו רגל בפ"ע. וכ"ז כשרוצה להקיז לבריאות אבל משום סכנה כבר דשו בו רבים ושומר פתאים ה' ואפילו בערב שבועות התיר בא"ר כשצוו הרופאים בחולי שיש בו סכנה אבל בלא"ה לא:

סימן

תסט

[א] אסור לומר וכו' - היינו לכתחלה אבל בדיעבד אין לאסור הבשר באכילה: **[ב]** על שום בהמה וכו' - היינו אפילו הוא קטן וגם אינו גדי וטלה דלא חזי לפסח ג"כ אסור דיחשדוהו שהקדישו מחיים לקנות מדמיו קרבן פסח וכשאוכלו נראה כאוכל קדשים בחוץ וע"כ לא יאמר לחבירו צלה לי זרוע לפסח. והנה מלשון המחבר משמע דדוקא בהמה שהוא מין הקרב ע"ג המזבח ויש פוסקים שמחמירין גם על עופות ודגים דאפשר שהקדישן לדמי מדאמר לפסח. והנה אף שהרבה מקילין בזה וס"ל כדעת המחבר מ"מ לכתחלה טוב לזהר שלא לומר לפסח. וכתבו האחרונים דמה שנוהגין לומר בל"א בשר זה על פסח אפילו אמר כן בגדי וטלה ליכא קפידא דאם איתא שהקדישו הו"ל לומר בשר זה לפסח: **[ג]** בשר זה לפסח - וה"ה שאסור לאדם לומר הילך מעות הללו וקנה לי בהם בשר לפסח. ואם אמר קנה לי בהם בשר על פסח מותר וכנ"ל: **[ד]** אלא יאמר וכו' - דהיינו כשקונה או כשמוחל: **[ה]** פי' שלם וכו' - ר"ל לצלותו שלם ראשו וכו' בע"פ אחר חצות או בליל פסח והנה לקמן בסימן תע"ו מבואר האיסור על אכילתו ואפילו צלאו כמה ימים מקודם וכאן ביאר שגם עשייתו בזמן פסח אסור כיון שעשאו כעין צליית הפסח ממש: **[ו]** מותר לומר חטים אלו לפסח - דכיון דלא דמי כלל לקדשים לא אמרינן שמקדישן למוכרן ולקנות בדמיהן פסח אלא כונתו לומר אצניעם ואשמרם מיד יחמוץ לאוכלן בפסח:

סימן

תע

[א] הבכורות מתענין - זכר לנס שניצולו ממכת בכורות: **[ב]** בין בכור וכו' - שמכת בכורות היתה בכולם כדאיתא במדרש ומ"מ לגדול הבית לא הצריכו להתענות אע"פ שגם בהם היתה המכה. והבא אחר נפלים צריך להתענות דהוי בכור לנחלה וכ"ז דוקא בנפל ודאי אבל במי שנולד אחר בן ט' אע"פ שמת תוך ל' אין צריך להתענות ובכורים כהנים ולוים צריכים ג"כ להתענות ואפילו אם היו רק בכורים מאם ונמצא דאינם בכורים לנחלה ולא לפדיון אפ"ה בכור מיקרי. כתב מהר"ל דתענית בכורים צריך להשלים (היינו עד צה"כ וכדלעיל סימן רמ"ט) דהוי ת"צ ונראה דאם חש בראשו או בעיניו אין צריך להתענות וכן נראה עוד דבאדם שהתענית קשה לו ואחר התענית אין יכול לאכול רק דברים קלים ובשיעור מועט מאד וקרוב הדבר שע"ז לא יוכל לקיים אכילת מצה ומרור ושתית ד' כוסות כתיקונם מוטב שלא להתענות כדי שיקיים מצות הלילה כתיקונם ומ"מ בזה ובזה טוב יותר שיאכל רק מיני תרגימא. הבכורים אומרים עננו בשומע תפלה במנחה כשמתענים ואם עשרה בכורים מתפללים ביחד ואחד מהם ש"ץ כשמחזיר התפלה יאמר עננו בשומע תפלה כדן תענית יחיד ומ"מ לכתחלה טוב שלא יהיה הבכור ש"ץ כשעשרה בכורים מתפללים יחד כי י"א שאין נכון להזכיר התענית בצבור בחזרת התפלה כיון שהוא חודש ניסן: **[ג]** שאפילו נקבה בכורה - שמכת בכורות היתה גם עליהן כדאיתא במדרש: **[ד]** ואין המנהג כן - שהתורה לא נתנה קדושת בכורות לנקבה לשום דבר: **[ה]** ע"פ בשבת - ואם חל בע"ש יתענו באותו יום: **[ו]** ביום ה' - ולא ביום וי"ו כיון שאינו זמנו טוב יותר לדחות על יום ה'. ואם קשה להם התענית ביום ה' משום דצריך לבדוק החמץ בלילה ולפעמים יש לו הרבה חדרים לבדוק ואינו רשאי לסעוד קודם הבדיקה יטעום מעט קודם הבדיקה או יצוה לאחר לבדוק והם יאכלו: **[ז]** שאינם מתענים כלל - דבתענית זה שאינו אלא מנהגא כיון דנדחה ידחה: **[ח]** כשהאב בכור - ותעניתו עולה לעצמו: **[ט]** האם מתענה - ויש מהפוסקים שכתבו דא"צ להתענות דתענית האב עולה גם בשביל בנו. ובמקום שמצטער יש להקל וכ"ש אם היא מעוברת או מניקה ומצטערת מן התענית יש להקל אף אם אין לה בעל שיתענה בשביל בנה וכן יולדת כל ל' יום אין לה להתענות עבורו בכל גווני [אחרונים] אכן אם התחילה פ"א להתענות עבורו הוי נדר וצריך התרה: **[י]** עד שיגדל - ובעוד שלא נתמלאו לבנו ל' יום אין צריך להתענות בשבילו. ולענין אם מותרים הבכורים לאכול בסעודת מצוה תלוי במנהג המקומות יש מקומות שנהגו להחמיר ולפ"ז אם רוצה לאכול על סעודת פדיון הבן או ברית מילה צריך התרה (דהמנהג חשיב כמו נדר) לבד המוהל והסנדק ואבי הבן יכולים לאכול אף בלי התרה דיו"ט שלהם הוא ואע"פ כן צריכים לפרוע תענית אחר הפסח ויש מקומות שנהגו הבכורים להקל ולאכול בסעודת מצוה וכן נוהגין כהיום בכמה מקומות במדינתנו להקל ולאכול אף בסעודת סיום מסכת ואף שהבכורים בעצמן לא למדו את המסכת מ"מ כיון שאצל המסיים הוא סעודת מצוה מצטרפים לסעודתו והמנהג שמתקבצים להמסיים קודם שסיים ומסיים לפנייהם המסכת ושומעים ומצטרפים עמו בסיומו ואח"כ עושין סעודה: **[יא]** האיסטניס - פי' איש מפונק שאם יאכל ביום אינו תאב לאכול בלילה. ונראה דאם חל ערב פסח בשבת אין כדאי לדחות לגמרי סעודת שבת בשביל זה רק שיזהר לאכול

סימן

תעא

[א] לאכול פת - היינו אפילו מצה עשירה וכדלקמיה בס"ב: **[ב]** משעה עשירית וכו' - היינו מתחלת שעה ד' אחר חצות היום ואפילו אם התחיל לאכול פוסק כיון שהתחיל באיסור: **[ג]** מעט פירות - וה"ה בשר ודגים וביצים וכה"ג אבל מחמשת המינים שמבושל במי פירות אסור דסעיד: **[ד]** או ירקות - בין חי בין מבושל: **[ה]** איסטניס שאפילו אוכל מעט וכו' - וכמו לעיל בס"י ת"ע ס"ג אלא שאיסטניס דהתם הוא אפילו אם יאכל בבקר לא יוכל לאכול בלילה לתיאבון וכאן מייירי באיסטניס שאם אוכל משעה ג' ואילך שוב לא יוכל לאכול בלילה לתיאבון: **[ו]** משום דמיסעד סעיד - ומסתברא דבפחות מכוס או עכ"פ מרוב כוס לא סעיד ושרי: **[ז]** יין הרבה וכו' - ושתי כוסות של רביעית או רובן יש לחשוב להרבה ושרי: **[ח]** גורר וכו' - ומ"מ לא ישתה כ"כ עד שיהא שבע כי ודאי יקלקל תאות המאכל וגם יוכל להשתכר ויתבטל מצות הלילה: **[ט]** וקודם שעה עשירית וכו' - אכן אם יודע שימשך סעודתו בתוך שעה עשירית לא יתחיל לאכול אפילו קודם ט': **[י]** מצה עשירה - היינו שנילושה במי פירות ולהכי מותר לאכול כיון שאין יוצאין בזה ידי מצה בלילה כמבואר בסימן תס"ב ועיין שם במ"ב דאפילו לש במים ועירב בה קצת מי פירות נמי אין יוצאין בה משום מצה כל שטעם מי פירות נרגש בה וא"כ לענין ע"פ מותר באכילה דהוי ג"כ מצה עשירה ועיין שם בס"ד בהג"ה דבמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פירות: **[יא]** אסורים לאכול - מדרבנן כדי שיהיה היכר לאכילתה בערב (רמב"ם): **[יב]** כל יום י"ד - היינו מעמוד השחר ויש נוהגים שלא לאכול מצה מראש חודש. וכתבו האחרונים דמצה נפוחה או כפולה אף שמחמירין בה לחשבה כחמץ כמבואר בסימן תס"א מכל מקום אסור לאכילה מעמוד השחר ואילך דבכלל מצה היא מעיקר הדין: **[יג]** שאינו יודע - אבל אם יש בו דעת להבין אין להאכילו מצה דדרשינן והגדת לבנך וכו' בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך ואם מילא הבן כבר כריסו במצה לא שייך לומר בעבור זה שאינו חידוש לקטן. ואין חילוק בין קטן לקטנה: **[יד]** מותר להאכילו - כל היום: **[טו]** מרור לתיאבון - ואין למנהג זה טעם [אחרונים]: **[טז]** וכן נוהגין וכו' ביום ראשון - ומן המנחה ולמעלה מן הדין צריך לזהר בכל יו"ט ראשון מפני שהוא עיו"ט שני כמו שכו' המ"א בסימן תקכ"ט סק"א: **[יז]** ואין לחוש גם לזה - כיון שאינו רגיל באכילת מצה כל השנה: **[יח]** ונילושה וכו' - דבלא נילוושה פשיטא דאסור שיוצאין בפרורין בלילה ידי חובת מצה וכמו שכתבנו בסימן תס"א ס"ד במ"ב: **[יט]** ביין ושמן וכו' - בין שנאפית אח"כ שנית בין שלא נאפית ורוצה לאכול כמו שהיא: **[כ]** אינה נקראת וכו' - דלא נתבטלה ממנה שם מצה ע"י זה ומ"מ לצאת בה ידי מצה בלילה אין כדאי לפי מה שנתבאר לעיל בסימן קס"ח במ"ב ס"ק נ"ט עיי"ש וגם לחוש ליש מי שאומר דגם זה בכלל מצה עשירה וכ"ז בשלא בשלה אבל אם בשלה וכמו שנוהגין במדינותינו לעשות כדורים ממצה שקורין (קניידלעך) או מצה מבושלת בכלי ראשון מותר לאוכלה קודם שעה עשירית דזה בודאי לא מיקרי מצה וכדמבואר בסימן תס"א: **[כא]** אם התחיל לאכול וכו' - היינו מצה עשירה ור"ל דאף שהתחיל בזמן היתר מ"מ צריך להפסיק ואינו מותר לאכול רק עד בין השמשות ואח"כ צריך להמתין עד שיהיה ודאי לילה וכמו שנתבאר בסימן תע"ב ופורס מפה על השולחן ומקדש וזהו שכתב המחבר דינו כמו בשבתות וכו' ולפי מסקנת הפוסקים לעיל שם אם שתה יין מתחלה בתוך הסעודה אינו צריך לחזור ולברך ברכת היין רק קידוש לבד ואח"כ אומר הגדה כנהוג וכשמגיע לאכילה יברך רק על אכילת מצה ולא המוציא כיון שהוא בתוך הסעודה. [אכן לפי מנהגנו שמברכין על כל כוס וכוס משום דכל כוס וכוס מצוה בפני עצמה ותקנו חז"ל ברכה עליהם נראה דאפילו בזה צריך לברך על כל כוס וכוס ולא מיפטר במה שבירך מתחלה על היין בסעודה]. וכתבו האחרונים דלפי מנהג רמ"א לעיל בסימן תמ"ד דאין נוהגין לאכול מצה עשירה אפילו בע"פ לא שייך כלל כל עיקר דינא דמחבר דהרי לא אכל פת מתחלה ולא שייך לומר התחיל בסעודה: **[כב]** לרחוץ - אחר חצות ילך לבית המרחץ ויטבול לכבוד הרגל ואחר תפלת המנחה נכון שיתעסק בדיני קרבן פסח ויחשוב לו הקב"ה כאלו קיים בפועל ובשל"ה העתיק מסדה"י מה שילמוד כל אדם ואין מברין האבל בערב פסח:

[א] כדי לאכול מיד - לאו דוקא והכונה כדי שיהיה אפשר לו להתחיל הסדר תיכף משתחשך ולא ישתהה: **[ב]** בבית המדרש - ר"ל שעוסק בלמודו וה"ה לענין תפלה צריך לזרז עצמו לקרות ק"ש ולהתפלל וליכך תיכף לביתו: **[ג]** שמצוה למהר ולאכול וכו' - ר"ל לזרז לעשות הסדר כדי שלא יישנו התינוקות כשידעו שלא ישתהה הרבה עד האכילה וממילא ישאלו מה נשתנה וישיב להם ויקיים מה שכתוב והגדת לבנך ביום ההוא: **[ד]** אבל לא יאמר קידוש - ר"ל דלא תימא כיון שמצוה למהר יתחיל הקידוש וההגדה מבעוד יום כמו שמצינו בשבת ויו"ט שיכול להוסיף מחול על הקודש ולקדש ולאכול מבעוד יום וכנ"ל בסימן רס"ז קמ"ל דלגבי פסח אינו כן לפי שאכילת מצה הוקשה לפסח שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו ופסח אינו נאכל אלא בלילה והקידוש צריך להיות בשעה הראויה למצה ועוד דכוס של קידוש הוא אחד מארבע כוסות וכולהו בתר הגדה ומצה ומרור גרירי: **[ה]** עד שתחשך - ר"ל לאחר צאת הכוכבים ולא בין השמשות: **[ו]** בכלים נאים וכו' - ואע"ג דבכל השנה טוב למעט בזה משום זכר לחורבן בליל פסח מצוה להרבות שזה בכלל דרך חירות ואמרו על מהר"ל שכשהיו בידו משכנות של נכרים כלים נאים לא היה משתמש בהם בשום פעם רק בפסח היה מנהגו להשים אותם על שולחן מיוחד לשמוח בראייתם: **[ז]** שישב בהסיבה - ר"ל ראשו מוטה לצד שמאל על המטה או על הספסל וכרים תחת ראשו אצל השולחן: **[ח]** יסב על הספסל - כנ"ל. ולצד שמאלו ואם אין לו ספסל והוא יושב על הקרקע (וכמו בארצות המזרח) גם כן צריך להסב על צד שמאל [פמ"ג] עוד כתבו הפוסקים דאם סומך עצמו על ברכי חבירו גם זה מיקרי הסיבה ע"פ הדחק אבל לא על ברכי עצמו דמיחזי כדואג: **[ט]** לא יטה וכו' - דזה לא מיקרי דרך חירות: **[י]** ולא על ימינו - דלא שמה הסיבה כיון שצריך לאכול בימינו ועוד טעם אחר יש דשמה יקדים קנה לוושט דוושט הוא בצד ימין וכשהוא מטה ראשו כלפי ימין נפתח הכובע שע"פ הקנה מאליו ויכנס שם המאכל ויבא לידי סכנה: **[יא]** ואין חילוק וכו' - ר"ל דגם איטר צריך להסב על שמאל כל אדם ואע"ג דהוא אוכל תמיד בשמאלו וא"כ לטעם א' היה צריך להסב על ימינו מ"מ אין לחלק מפני טעם ב' שמה יקדים קנה לוושט והאי טעמא עדיפא לן משום דהוי סכנתא וחמירא סכנתא מאיסורא ויאכל אותו הפעם בימין כל אדם. ובדיעבד אם היסב על צד ימין יצא דימין שלו הרי הוא כשמאל כל אדם: **[יב]** א"צ הסיבה - דסתם אשה אין דרכה להסב בשום פעם: **[יג]** דבזה"י אין להסב - טעמו כיון דאין רגילות בארצנו בשאר ימות השנה להסב אלא יושב כדרכו. אבל תוך י"ב חודש על אביו ואמו או תוך שלשים על שאר קרובים כגון שלא נהג שבעה לפני הרגל אף שהוא חייב בהסיבה מ"מ הנכון שלא יסב על מטה כבודה וכלולה אלא יסב בשינוי קצת דהיינו על מטה וכו' אחד תחת מראשותיו או על ברכי חבירו. וקיטל נהגו שלא ללבוש ומ"מ הלווש אין מוחין בידו: **[יד]** צריך הסיבה אפילו וכו' - דאף דהבן חייב בכבודו ובמוראו וכ"ש אם הוא רבו מ"מ צריך הסיבה דמסתמא אב מחיל לבניה: **[טו]** אינו צריך הסיבה - משום דברישא אמר צריך נקט הכא אינו צריך אבל באמת איסורא נמי איכא להסב בפניו דמורא רבו כמורא שמים: **[טז]** אלא א"כ וכו' - ואז מחויב להסב: **[יז]** יתן לו רבו רשות - היינו שירשהו בפירוש [ח"י] ואז מהני אפילו ברבו מובהק: **[יח]** על שולחן בפ"ע וכו' - אע"פ שהוא בפני רבו וטעמו כיון דהוא בשולחן בפ"ע אין הסיבה שלו זלזול לכבוד הרב ופרי"ח חולק בזה ולדידיה כל שרואהו רבו אינו יכול להסב משום מוראו ופמ"ג כתב שבאופן זה טוב שיטול ממנו רשות: **[יט]** צריך הסיבה - ואפילו בפני אדונו דאע"פ שהוא תמיד משועבד להתעסק בצרכי הבית מ"מ מחויב הוא להראות חירות בליל פסח ולאכול עכ"פ כזית מצה וכזית אפיקומן וד' כוסות בהסיבה. וה"ה פועל שיש לו תלמיד ללמדו אומנות חייב התלמיד בהסיבה וכן עבדים עבדים חייבים בהסיבה עכ"פ בכזית ראשון כשמש ולענין עבד כנעני עיין באחרונים: **[כ]** ונ"ל אם לא שתה וכו' - ר"ל דבין כוסות הראשונות דמותר לשתות כמה דבעי כדמוכח לקמן סימן ת"פ [דבהו לא אמרינן שנראה כמוסיף על הכוסות] צריך לחזור ולשתות אם לא עשה הסיבה דלו יהא אלא שתיית רשות נמי שרי משא"כ אם שכח להסב בכוסות אחרונות אין לחזור ולשתות שהרי שתיית רשות אסור שם מפני שנראה כמוסיף על הכוסות וא"כ כיון דלהראב"ה אין צריך להסב ממילא הוא שתיית רשות דאסור בין כוסות אחרונות: **[כא]** בלי ברכה - כתב מג"א דכל זה לעיקר הדין דרשות בידו לשתות כמה כוסות אבל למנהגנו שאין שותין שום כוס אפילו בין כוסות ראשונות וכדמבואר בסימן תע"ג ס"ג הוי ליה כנמלך ואם שותה צריך לברך. והוסיף עוד דלפי זה אפילו בין ראשון לשני אין כדאי שיחזור וישתה דכיון שמברך עליו נראה כמוסיף עוד כוס על הכוסות [וכדמבואר בטור סימן תע"ג בשם אבי העזרי] ולכן לא יחזור וישתה ויסמוך על דעת אבי העזרי כמו בכוסות אחרונות ומיהו אם שכח ולא היסב בכוס שני יחזור וישתה בהסיבה בלי ברכה דלא הוי כנמלך שהרי גם בתוך הסעודה אם רוצה לשתות אין צריך לברך וסומך על ברכת כוס שני. ונכון שקודם שמברך על כוס ראשון יהיה בדעתו לחזור ולשתות בין הכוסות הראשונות ואז אפילו יטעה וישתה כוס ראשון בלי הסיבה יוכל לשתות כוס אחר בהסיבה ובלי ברכה ולא יהא נראה כמוסיף: **[כב]** וכן באכילת מצה - היינו שיחזור ויאכל הכזית מצה ובלא ברכה מיהו באפיקומן אם שכח לאכלו בהסיבה לא יחזור ויאכלנו דהא אסור לאכול שני פעמים אפיקומן:

[כג] כל הסעודה - באכילתו ובשתייתו ובדיעבד יצא בשעת אכילת כזית מצה וד' כוסות ולגבי שמש כיון שהוא טרוד דיינינן ליה כדיעבד לגבי כל אדם: **[כד]** על הסדר - פירוש שיאמר ההגדה בינתים: **[כה]** זה אחר זה - וכ"ש אם שפכן כולן בכוס אחד ושתאן לא יצא ובפמ"ג מצדד שאפילו הפסיק בינתים ואמר הגדה נמי לא יצא דארבע כוסות בעינן: **[כו]** לא יצא - וצריך לחזור ולשתות עוד שלש כוסות על הסדר ונראה דצריך לברך עתה על כל כוס וכוס ולא הוי כמוסיף על הכוסות כיון דלא יצא בראשונה. [וכ"מ בפמ"ג] ופשוט דלאו דוקא אם שתאן כולן שלא על הסדר דה"ה אם שתה כוס רביעית תיכף אחר שלישית גם כן לא יצא דהא כולהו כסדר בעינן: **[כז]** רביעית - ושעורו עיין לעיל בסימן רע"א ס"ק ס"ח במ"ב שם: **[כח]** לאחר שימזגנו - היינו דלא בעינן רביעית יין חי אלא רביעית ביחד עם המים שמזוג בו. ובזמניהם שהיו היינות חזקים מאד היו מוזגין על חד תלת ובזמנינו שהיינות חלופים עיין לעיל בסימן ער"ב ס"ק ט"ז במ"ב: **[כט]** אם רוצה למזוג - ר"ל דבזמנינו שהיינות חלופים אין חיוב למזוגו אפילו לכתחלה. ודע דאפילו אם שותה יין חי וחזק מ"מ צריך דוקא רביעית שלם דלא חלקו חז"ל בשיעורים: **[ל]** כולו או רובו - היינו כולו לכתחלה או רובו בדיעבד ובמדינות שהיין ביוקר אפילו לכתחלה סגי ברובו אך כוס הרביעית ישתה כולו כדי שיהא יכול לברך ברכה אחרונה לכו"ע [אחרונים]. יש שמקמצין וכוועסין על המשרתים אם שותין הרבה ועתידין ליתן את הדין שמכשילן ומונען מן המצוה [ח"א]: **[לא]** שותין ממנו וכו' - מלשון זה משמע דאפילו לכתחלה שרי כל שיש רביעית לכל אחד ואע"ג דבעינן לכתחלה כוס מלא וגם שלא יהיה פגום הכא כיון דלהראשון היה כוס מלא כולהו אתיין מכח הראשון ואפשר עוד דהמחבר עיקר דינא אתא לאשמועינן דשניהם יוצאין בכוס אחד: **[לב]** כמנין רביעיות שבו - ובדיעבד סגי אפילו היה לכל אחד רק רוב רביעית: **[לג]** רוב הכוס אפי' וכו' - אף שבעלמא די ברוב רביעית אפילו מכוס גדול הכא לענין כוסות חמיר טפי דבעינן דוקא רוב כוס ואם לאו לא יצא. ולדינא קי"ל כדעה הראשונה. ומ"מ אם בדעתו לשתות הרבה לא יקח כוס גדול רק כוס שמחזיק רביעית כדי לחוש לדעה זו: **[לד]** שלא בהפסק גדול - דהיינו שלא ישהה בשתיית רוב הכוס יותר מכדי אכילת פרס ואם שהה יותר משיעור זה אין מצטרף תחלת השתיה לסופה ואפילו בדיעבד לא יצא וצריך לחזור ולשתות אפילו בכוסות אחרונות [דאין כאן משום מוסיף על הכוסות כיון דלכו"ע לא יצא] ולכתחלה יש ליזהר שלא לשהות בשתיית רוב הכוס יותר מכדי שתיית רביעית לחוש לדעה ראשונה המבואר בסימן תרי"ב ע"ש ומ"מ בדיעבד אם שהה בשתי כוסות אחרונות לא יחזור וישתה וכעין המבואר לעיל בס"ז בהג"ה ע"ש. ובשתי כוסות ראשונות יחזור וישתה. ולכתחלה נכון לשתות רוב הרביעית בבת אחת: **[לה]** מפני שמזיקו - ר"ל שמצטער בשתייתו וכואב בראשו מזה ואין בכלל זה כשיפול למשכב מזה: **[לו]** לקיים מצות וכו' - משא"כ בשבתות וימים טובים יכול לשמוע קידוש מאחר ויוצא בזה אבל הכא חל חיוב השתייה על כל אדם: **[לז]** ארבע כוסות - ויכול למזוג היטב אכן בעינן שיהא עדיין ראוי לקידוש [עיין לעיל סימן ער"ב ס"ק ט"ז במ"ב] וגם יכול ליקח יין צמוקים או חמר מדינה: **[לח]** יין אדום - דכתיב אל תרא יין כי יתאדם אלמלא דהאדמימות מעלה וחשיבות ועוד זכר לדם שהיה פרעה שוחט ב"י ובמקומות שמצויין הגוים להעליל עלילות שקרים נמנעים מליקח יין אדום: **[לט]** יוצאין ביין מבושל - ולכתחלה טוב יותר ליקח יין שאינו מבושל אם לא שהמבושל טוב יותר וכן כה"ג לענין קונדיטון: **[מ]** ובקונדיטון - פי' שמעורב בו דבש ופלפלן ועיין לעיל סימן ער"ב ס"ח ובמש"כ שם וה"ה לכאן: **[מא]** אפילו עני וכו' - ומי שאין לו אלא ד' כוסות אחר המזיגה יקחם הכל ללילה ראשונה. ונר' ביתו עדיף מארבע כוסות משום שלום בית. ומי שאין לו אלא ב' וג' כוסות עיין סימן תפ"ג במ"א ס"ק ב' איך ינהג: **[מב]** ימכור מלבושו - היינו אם הגבאים לא נתנו לו אעפ"כ אין לו לפטור עצמו אכן באמת הם מחויבים ליתן לעניים ארבע כוסות ותמיהני על איזה מקומות שאין משגיחין ע"ז הלא דבר זה פשוט ומבואר בכמה פוסקים: **[מג]** לד' כוסות - של יין או חמר מדינה וד' כוסות נתקנו כנגד ד' לשונות של גאולה והוצאתי אתכם והצלתי אתכם וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם: **[מד]** גם הנשים חייבות - דאף שהוא מצוה שהזמן גרמא מ"מ חייבות שאף הן היו באותו הנס: **[מה]** מצות הנהגות וכו' - כגון מצה ומרור ואמירת הגדה: **[מו]** מצוה ליתן וכו' - אבל אינו מעכב: **[מז]** כוסו לפניו - עיין בסימן רע"א ס"ג בבה"ל שצדדנו דקטן אינו צריך לשתות רוב רביעית רק כמלא לוגמיו ידיה: **[מח]** מפני וכו' - וכעין שמבואר לקמן בסימן תע"ה ס"א לענין מצה ובדיעבד אינו מעכב אם לא שהה הרבה וכדלעיל בסימן קל"ד: **[מט]** בלא"ה אין לוקחין אותו - שצריך ליתן עיניו בו כמבואר שם וכן לענין קידוש כה"ג: **[נ]** וישאלו - ר"ל שע"י יתעוררו לשום לב על כל השנויים ומנהגי לילה זה וישאלו שאלות המבוארים בנוסח מה נשתנה. ובש"ס איתא כדי שלא יישנו וישאלו. וצריך לעוררם שלא יישנו עד אחר עבדים היינו וכו' שידעו ענין יציאת מצרים דעיקר המצוה הוא התשובה על שאלת בנו וכמו שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה וגו' (ולא כמו שעושין איזה המון

שאחר אמירת מה נשתנה מניחים לילדים לילך ולישן ואינם יודעים שום תשובה על שאלתם):

סימן

תעג

[א] ומקדש עליו - קודם שיקדש יכוין שרוצה לקיים מצות קידוש וגם מצות ד' כוסות שכוס של קידוש הוא אחד מארבעה כוסות ויש נוהגין לומר הריני מוכן לקדש ולקיים מצות ד' כוסות רק שצריכין לזהר שלא יאמרו זה לאחר קידוש שהרי בירך על הכוס בפה"ג אלא דוקא קודם קידוש. וקודם הגדה יכוין או יאמר לצאת ידי מצות סיפור יציאת מצרים [ח"א]. ומברך שהחיינו - קודם השתיה ואם לא בירך קודם השתיה מברך אח"כ אימתי שיזכור ביום א' ואפילו באמצע השוק דהזמן ארגל קאי ואם נזכר בליל ב' לאחר שקידש היום יפטור עצמו בשהחיינו שיברך על הכוס לאחר הקידוש ואם שכח לברך שהחיינו בקידוש ליל ב' אפילו אם בירך כבר בליל ראשון חייב לברך אימתי שנזכר בכל החג דהיינו עד סוף יו"ט האחרון של גליות וכן ה"ה בשאר יו"ט מחויב לברך עד סוף יו"ט: **[ב]** בשבת - ומותר לומר ההגדה בספר אף שהוא ביחודי ולא חיישין שמא יטה כמבואר לעיל סימן רע"ה ס"ט ע"ש: **[ג]** אומר יקנה"ז - דהיינו בתחלה ברכת היין וקידוש ונר דהיינו ברכת בורא מאורי האש והבדלה וזמן. ואין מברכין על הבשמים בכל מוצ"ש ליו"ט. ואומרים הבדלה זו מיושב כמו הקידוש: **[ד]** ישלים וכו' - דלהבדיל תיכף כשנזכר אינו יכול שהרי הבדלה טעונה כוס והמברך צריך שיטעום ובאמצע הגדה אסור להפסיק בשתיה ומלשון המחבר שכתב עד שהתחיל הגדה משמע דאם נזכר קודם שהתחיל ההגדה א"צ להמתין אלא תיכף מוזג כוס ואומר עליו ברכת הבדלה ושותהו אכן זהו רק לדעת המחבר דאין מברכין על כל כוס אבל לדעת הרמ"א בתע"ד בהג"ה וכמנהגנו דמברכין על כל כוס ויצטרך לברך עליו ברכת בפה"ג א"כ נראה כמוסיף על הכוסות דאסור וכדלעיל בסימן תע"ב ס"ז א"כ אפשר דאף אם נזכר קודם שהתחיל ההגדה ג"כ אין תקנה עד שישלים ההגדה אם לא שבשעת ברכת כוס ראשון כיון שישתה בין הכוסות וכדלעיל בסימן תע"ב ס"ז ועיין ביאור הלכה. אם שכח לומר ההגדה בלילה אין לו תשלומין כלל דכתיב בעבור זה בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך ואם שכח לומר קידוש בלילה דינו כדלעיל סימן רע"א ס"ח: **[ה]** ואח"כ יבדיל - היינו שמברך בפה"ג על כוס שני וגם ברכת הנר והבדלה של יו"ט ושותהו. ואם נזכר באמצע סעודתו שלא הבדיל מחויב להפסיק תיכף מסעודתו ולהבדיל ולא יברך עליו ברכת בפה"ג שברכת כוס שני ששתה לפני האכילה פוטרתו א"כ לא היה דעתו אז לשתות בתוך האכילה שבכגון זה צריך לברך עליו גם ברכת בפה"ג. ואם נזכר תוך בהמ"ז שלא הבדיל מברך ברכת המזון והבדלה על כוס אחד וכן אם לא נזכר עד לאחר ששתה כוס של ברהמ"ז ימתין עד לאחר גמר הלל והגדה ואז יבדיל על הכוס הד' ואם לא נזכר עד לאחר ששתה כוס ד' יבדיל על כוס ה' וצריך לברך עליו גם בפה"ג שהרי כבר הסיח דעתו משתיה [אחרונים]: **[ו]** ואין ליטול ידיו וכו' - ר"ל אף להנוהגים בכל השנה ליטול ידיו לסעודה קודם קידוש ולדידהו הקידוש לא חשיב הפסק בין נטילה לסעודה הואיל והוא מצרכי סעודה וכמו שנתבאר בסימן רע"א מ"מ בליל פסח שמפסיקין הרבה אחר הקידוש באמירת ההגדה ובתוך כך מסיח דעתו משמירת ידיו לכו"ע אין לעשות כן ואפילו ליטול ידיו כדי שלא יצטרך לחזור וליטול ידיו אחר הקידוש לאכילת כרפס ג"כ אינו נכון כ"כ האחרונים: **[ז]** יטול מעט - כתב מעט כדי לחוש להטעם שהביא בד"מ דאין ליטול ידים קודם קידוש דמיחזי שסובר שקידוש צריך נטילה וע"כ לא יטול נטילה גמורה: **[ח]** אבל אין לברך וכו' - ר"ל אפילו אם יטול נטילה גמורה יזהר עכ"פ שלא יברך עליה ענט"י דנטילה זו אינו עולה לו לצורך אכילה וכנ"ל ונמצא דהוא ברכה לבטלה: **[ט]** רק אחר ימזוג לו - אם אפשר לו: **[י]** שותה בהסיבה - ואם שכח ולא היסב עיין בסימן תע"ב ס"ז ובמ"ב ס"ק כ"א: **[יא]** ואינו מברך אחריו - על הגפן וכו' אפילו שותה רביעית דסומך על מה שבירך ברהמ"ז לבסוף ועוד דהרי יברך ברכה אחרונה לסוף ד' כוסות ובסימן תע"ד יתבאר היטב: **[יב]** כמה כוסות - בין ששותה בין א' לב' או לאחר כוס שני וכ"ש בתוך אכילה אבל בין ג' לד' אסור כדלקמן בסימן תע"ט: **[יג]** הרשות בידו - לפי מה שכתב הרב לקמן סימן תע"ד בהג"ה דמנהגנו לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס הא דמותר לשתות בין הכוסות היינו דוקא אם היה דעתו בשעת ברכה לפטור על כל מה שיביאו לו אח"כ לשתות [או שהיה היין לפניו דממילא נפטר כ"ז שלא חשב בהדיא שלא לשתות] דאם אין דעתו לשתות בין הכוסות ואח"כ נמלך לשתות א"כ יצטרך לברך עליהם. וזה אסור שנראה כמוסיף על הכוסות כיון שמברך על כוס זה כמו על שאר ד' כוסות וכמו שכתבנו לעיל בסימן תע"ב סקכ"א במ"ב: **[יד]** ראוי לזהר - וכן מנהגנו [ד"מ]: **[טו]** שלא לשתות בין ראשון לשני - לחוש ליש מי שאומר (והובא בב"י) דהא דשרינן לשתות בין הכוסות היינו בין כוס ב' לבין כוס ג' דהוא סמוך לאכילה או בתוך אכילה דאז אינו משכר אבל לא בין ראשון לשני כדי שלא ישתכר וכמו שאסור בין ג' לד': **[טז]** כדי שלא ישתכר - משמע דוקא יין או שאר משקין כה"ג המשתכרין אבל משקה שאין משתכר מותר לשתות בין הכוסות: **[יז]** מביאין לפני בעל הבית - אבל לפני שאר בני ביתו אין

צריך להניח כסדר הזה אלא כולן נוטלין משל בעל הבית וזה אפילו במקומות שיש שולחן קטן לפני כל אחד ואחד וכ"ש במקומנו שכולן יושבין על שולחן אחד: **[יח]** שיש בה שלש מצות - שנים בשביל לחם משנה כשאר יו"ט ואחת כדי לבצעה לשתיים חציה לקיים בה מצות אכילת מצה דלחם עוני קרייה רחמנא ומה דרכו של עני בפרוסה וחציה השני בשביל אפיקומן וכמבואר לקמיה בס"ו: **[יט]** וחרוסת - כדי לטבול בו את המרור כדלקמן בסימן תע"ה. וכרפס הוא מין ירק שקורין אותו כרפס ובחרו לכתחלה במין זה שהוא נוטריקון ס' פרך כלומר ס' רבוא עבדו עבודת פרך: **[כ]** או ירק אחר - מאיזה מין שהוא אך לכתחלה טוב שיקח מאותו המין שמברכין עליו אותה ברכה שמברכין על המרור כדי שיפטור בזה מרור שאוכל בתוך הסעודה אבל לא יקח לזה אחד מחמשת מיני מרור כי אחר שמילא כריסו ממרור איך יברך אח"כ על אכילת מרור ועיין לקמן בסימן תע"ה ס"ב: **[כא]** או מי מלח - לטבול בהן הכרפס והירק. אם חל בשבת יעשה המי מלח קודם שבת ולא יעשה בשבת כמו שכתוב בסימן שכ"א ס"א ואם לא עשה קודם שבת ואין לו חומץ לטבול בהן יש לעשות מי מלח מעט כמו שכ' שם. והנה ענין טיבול הירק במשקה הוא מתקנת חכמים כדי להתמיה את התינוקות שיראו שינוי שאוכלין הירקות בטיבול שאין דרך לאכלם קודם הסעודה בכל ימות השנה וישאלו על שינוי זה שאמירת ההגדה מצותה לאומרה דרך תשובה על שאלות ששאלוהו שנאמר כי ישאלך בנך וגו' ואמרת לבנך עבדים היינו וגו': **[כב]** זכר לחגיגה - ואם חל ע"פ בשבת י"א דאין צריך ליקח רק תבשיל אחד כנגד פסח דחגיגה אינה באה אז שאינה דוחה שבת וי"א דאעפ"כ צריך לעשות ב' תבשילין כמו בשאר שנים ולא פלוג רבנן בזה מדאינה אלא לזכר בעלמא וכן נוהגין: **[כג]** ונהגו בבשר וביצה - וכ"ש אי בעי לעשות שני מיני בשר אחד צלי ואחד מבושל זכר לפסח וחגיגה דשפיר דמי אלא דאף בביצה יצא בזה ויש שכתבו דמה שבחרו בביצה כלומר בעי רחמנא למפרק יתנא. ויש שכתבו משום דעושים אנו זכר לאבילות בית המקדש שאין אנו יכולין להקריב קרבן פסח: **[כד]** בענין שא"צ וכו' - ר"ל שלא יצטרך לדלג עליהם: **[כה]** למעלה וכו' - פירוש בסמוך לו: **[כו]** והם יהיו יותר קרובים וכו' - ויש שכתבו שאין להקפיד על בשר וביצה אם יצטרך לדלג עליהם כיון שאין מצוה אלא זכר בעלמא וגם על מרור וחרוסת אפשר דלא שייך אין מעבירין ועיין באחרונים סדר הקערה של האר"י ז"ל: **[כז]** זרוע - ע"ש זרוע נטויה שהראה הקב"ה במצרים. ומי שאין לו זרוע יקח שאר בשר אף בלא עצם [פמ"ג] כתבו הפוסקים דבעינן שיהיה מעט בשר על הזרוע שהוא זכר לבשר קרבן פסח: **[כח]** יהיה צלי - ולא מבושל זכר לקרבן פסח: **[כט]** על הגחלים - ואף שהיה הפסח נצלה לכתחלה בשפוד מ"מ כיון שאין נצלה אלא בשפוד של רמון שטורח לחזור אחריו לפיכך די לנו בצלי ע"ג גחלים שיוצאין מעיקר הדין גם בקרבן פסח [מ"א]: **[ל]** והביצה תהיה וכו' - שהיא זכר לחגיגה שא"צ צלי: **[לא]** וה"ה צלויה - שהחגיגה באה בין צלי בין מבושל: **[לב]** וכן נוהגין בעירנו - לצלות הביצה. ואסור לאכול הזרוע בלילה דאין אוכלין צלי בלילה אבל הביצה אף שהיא צלויה מותר שאין איסור צלי בביצה ולפ"ז אסור לצלות הזרוע בלילה אלא מבעו"י אם לא שדעתו לאכלו למחר באותו היום וע"כ אם שכח וצלאו בלילה יזהר לאכלו מחר בבקר כ"כ המ"א ושאר אחרונים ואם דעתו שלא לאכול הביצה עד ליל ב' גם הביצה אסור לצלותה בלילה אלא מבעוד יום. כתב בח"א רע עלי המעשה שזורקין הזרוע והוא ביזוי מצוה. ומצוה להניח ביו"ט שני בבקר לתוך הצלי שצולין ליו"ט ואוכלין אותו: **[לג]** ידי חובתו - ר"ל ידי מצות מרור לקיים מה דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו ועכשיו שאין לנו פסח מצות מרור אינו אלא מדרבנן. כשם שאין יוצאין במצה גזולה וכנ"ל בסימן תנ"ד כך אין יוצאין במרור גזול וע"כ יש ליזהר שלא יעקור ישראל בעצמו המרור מקרקע של נכרי אף שהוא נותן לו רשות דסתם עכו"ם גוזלי ארעתא נינהו ועל קרקע אין שייך יאוש וכדלקמן בסימן תרמ"ט ס"א בהג"ה אלא יעקור העכו"ם בעצמו ושייך אז ע"ז שם יאוש ואח"כ יקנה הישראל ממנו דהוי ע"ז יאוש ושינוי רשות: **[לד]** פ"י מיני עשבים מרים - אכולהו קאי ומשום שאין אנו יודעין בבירור איזה הם בלשוננו לכך כתב בדרך כלל אכולהו שהם מינים מרים וכתבו אחרונים שתמכא הוא חריי"ן בלשוננו ועל חזרת כתב הח"י וכן הח"צ שהוא מה שאנו קורין שאלאטי"ן: **[לה]** ומרור - הוא ג"כ מין ירק מר הידוע להם בשם מרור ע"ש שהוא מר ביותר: **[לו]** אבל לא בשורש - פ"י שרשים קטנים המתפצלים לכאן ולכאן בתחתיתו או בצדדיו אבל שורש הגדול שבו עומד הירק הוא הקלח. והנה במדינותינו אין שאר המינים מצויים וע"כ המרור הנהוג במדינתנו לאכול הוא תמכא (והוא חריי"ן) ויש ליזהר שלא לאכול אותו כשהוא שלם שכמעט הוא סכנה ואין בו מצוה שמחמת חריפותו הוא מזיק גדול ולכן צריך לפררו על ריב אייזי"ן ולהעמידו כך מגולה ואז מפיג חריפותו והגר"א הנהיג שלא לפרר אותו קודם ביאתו מביהכ"נ כדי שלא יפיג הטעם דאז אינו יוצא בו אלא יפרר אותו אחר ביאתו ויכסנו עד התחלת הסדר [וכשחל פסח בשבת יפרר אותו מבע"י ויניח בכלי ויכסנו עד התחלת הסדר] ואז יפזר אותו על קערה ועי"ז יפיג חריפותו ואז ימעך אותו וישער שיהיה כזית ויכול לאכלו בטוב: **[לז]** אא"כ הם לחים - דיבשים אין בהם טעם מרור והרי הם כעפרא בעלמא משא"כ בקלח דמתוך שהוא עב אפילו הוא יבש אינו מפסיד טעמו. ועלין כמושין י"א שיוצאין בהן ויש שמחמירין אפילו בכמושין: **[לח]** אבל לא כבושין - היינו אם שרה אותן במים מעלי"ע וי"א דדוקא אם כבשן בחומץ וע"כ לכתחלה יש ליזהר שלא לשרות החריי"ן במים מעלי"ע ובדיעבד יש לסמוך להקל כשאין לו

אחרים משום דבחריי'ן הרי חזינן שעדיין יש בו טעם מרור. ונראה לי דבעלין אין להקל דאפשר דבהו יוצא טעם מרור עיי' כבישה מעלי'ע במים. ודע דיוצאין בעלין אף לכתחלה. והנה ראיתי כמה אנשים חלושים שדוחקין עצמן לקיים מצות מרור בקלחין ולא אדע למה לא יקחו העלין למצוה ואולי מפני שמצוי בהן יבשין וכמושין. אכן אם הם לחים אין להחמיר בזה כלל וכלל: **[לט]** ולא שלוקין - מבושל הרבה ומבושל כדרך בישול וכולהו מפני שאין בהם טעם מרור עיי' **[מ]** וכולן וכו' - ר"ל כל חמשה מינים הנ"ל ולא אמרינן כיון דכל ירק יש לו בודאי טעם מר בפ"ע לא מצטרפי דטעמיה דחד מיבטיל בחבריה קמ"ל כיון דעכ"פ יש לכולם טעם מרירות מצטרפין [ר"ן]:

[מא] לכזית - הוא כשיעור חצי ביצה (ועיין לקמן סימן תפ"ו) ואם מקיים המצוה בעלין יראה לדחוק אותם ביחד דהריוח שבין העלים לא מצטרפי לכזית ויש לזהר בזה דאל"כ הוי ברכה לבטלה כיון שמברך על אכילה ואכילה בכזית משמע וגם אינו מקיים בזה מצות מרור: **[מב]** בחזרת - שהוא זכר לשעבוד מצרים שהיה תחלתו רך ולבסוף קשה וכן הוא ג"כ טבע חזרת שתחלה מתוק וסופה מר וכתבו האחרונים דאפילו הוא ביוקר קצת יותר משאר מרור ג"כ נכון להדר אחריו אכן כתבו שבמין חזרת (היינו שאלאטי"ן) מצוי מאוד בימי פסח תולעים קטנים שאינם נכרים לחלושי עין ע"כ מי שאין לו אנשים מיוחדים בעלי יראה שיבדקנו כראוי טוב יותר ליקח תמכא (שקורין חריי"ן) אף שהוא שלישי לפי הסדר שהם שנויים כי חלילה להכשל בלאו משום קיום עשה דרבנן ובפרט שאפשר לקיים שניהם עיי' תמכא: **[מג]** יחזור אחר ראשון ראשון - ומי שהוא חולה או איסטניס מותר לו ליקח מאיזה מין שערב עליו ביותר וגם יאכל הכזית מעט מעט בכדי שיעור אכילת פרס דמעיקר הדין יוצא בזה כדלקמן סימן תע"ה ס"ו ואם ג"ז א"א לו מפני בריאותו עכ"פ יאכל מעט או ילעוס בפיו לזכר טעם מרירות אך לא יברך עיי' **[מד]** אחד מאלו הירקות - ר"ל חמשה הנ"ל: **[מה]** יקח לענה - עיין בה"ל: **[מו]** או שאר ירק מר - היינו אותם שיש להם סימנים המוזכרים בש"ס לענין מרור שיהיה ראוי לאכילה ושיש לו שרף (פי' כשחותכין אותו יוצא במקום חתוכו מוהל לבן כחלב) ופניו מכסיפין (דהיינו שעלה שלו אינו ירוק מאוד כעלי הבצלים ושאר ירקות אלא נוטה קצת ללובן) ומ"מ לענין ברכה לא יברך עליהם מפני שאין אנו בקיאים כ"כ בסימנים אלו: **[מז]** יעשה עב - ויעשהו מעיו"ט ואם שכח מותר לעשותו ביו"ט: **[מח]** מעט חומץ - של יין או יין אדום כדי לרכך אותו ויהיה זכר לדם. אם חל בשבת יתן בו המשקה מערב שבת ואם שכח עיין לעיל בסימן שכ"א ס"י"ו ובמ"ב שם ס"ק ס"ח:

[מט] כגון תפוחים - עיי' הכתוב תחת התפוח עוררתך וכן שארי פירות כולם כתובים בשיר השירים ושקדים על שם ששקד הקב"ה על הקץ לעשות: **[נ]** הדומין לתבן - שאין נידוכין היטב והם ארוכים: **[נא]** לצורך טיבול ראשון - כמו שמפרש והולך. והטעם דכל דבר שטיבולו במשקה צריך נטילה וכדלעיל בסימן קנ"ח: **[נב]** ולא יברך וכו' - וכמו שפסק המחבר לעיל בסימן קנ"ח ס"א ועיי' במ"ב דעת הגר"א בענין זה: **[נג]** פחות מכזית - לפי שבכזית יש ספק בברכה אחרונה אם יברך אותה או לא עיי' טוב יותר שיאכל פחות מכזית שלא יהא בו חיוב כלל לכו"ע:

[נד] בחומץ - או ביין או במי מלח ולא אתי אלא לאפוקי שלא יטבול בחרוסת כי חרוסת אינו אלא לטיבול שני שמטבל המרור בחרוסת [ב"י]: **[נה]** ומברך בורא פה"א - ויכוין לפטור בברכה זו גם המרור שיאכל אח"כ [אחרונים]: **[נו]** ואינו מברך אחריו - אפילו אם אכל כזית לפי שברכה ראשונה קאי גם על המרור וכנ"ל ועיי' ברכת המזון שפטר את המרור שאוכל בתוך הסעודה קאי גם על הכרפס שאכל מקודם ועיין בביאור הלכה מש"כ בשם הגר"א בזה: **[נז]** האמצעית ויבצענה לשתים - כדי לקיים מה שקראה הכתוב לחם עוני ודרכו של עני בפרוסה ואמר האמצעית כי ברכת אכילת מצה העיקר עלה קאי וברכת המוציא שמברך מתחלה קאי על העליונה המונחת לפניו:

[נח] ויתן חציה וכו' - כדי ששתי אכילות שאוכל לשם מצה יהא בפרוסה וטוב שאותו חלק יהיה יותר גדול [אחרונים]: **[נט]** תחת המפה - זכר למה שאומר משארותם צרורות בשמלותם ויש שנותנין אותה על כתפיהם זכר ליציאת מצרים. ויהיו נזהרין שיכרוך האפיקומן במפה שלא כיבסו בקראכמע"ל כי הכרים מסתמא מכובסין בקראכמע"ל [ח"א]: **[ס]** ויגביה הקערה - עם כל מה שעליה ואין צריך להסיר התבשילין: **[סא]** הא לחמא - וי"א כהא לחמא. וצריך לאומרו בקול רם: **[סב]** ויאמר בלשון וכו' - ר"ל מהא לחמא ואילך דהוא התחלת הגדה: **[סג]** בלשון שמבינים וכו' - ויקיים בזה מה שאמר הכתוב והגדת לבנך וגו': **[סד]** כדי שיבינו הנשים - שהרי גם נשים חייבות במצות הלילה ובאמירת הגדה וכנ"ל בסימן תע"ב ס"י"ד ולכן החיוב גם על המשרתת שתשב אצל השולחן ותשמע כל ההגדה ואם צריכות לצאת לחוץ לבשל עכ"פ מחויבת לשמוע הקידוש וכשיגיע לר"ג אומר כל שלא אמר וכו' תכנוס ותשמע עד לאחר שתיית כוס ב' שהרי מי שלא אמר ג' דברים הללו לא יצא ונוהגין שגם קוראין אותן שתשמע סדר עשרה מכות שהביא הקב"ה על מצרים כדי להגיד להם כמה נסים עשה הקב"ה בשביל ישראל [ח"א]: **[סה]** ולהניחם בסוף השולחן - ואם השולחן קטן יסירם לגמרי מעל השולחן כי בלא"ה ליכא שינוי לתינוק [עו"ש]: **[סו]** וישאלו - המצות המוכנות לאכילה למה מסלקין אותם ויאמר להם שאין רשאים לאכול עד שיספר ביציאת מצרים כתב מהרי"ל דאין ליתן שום מצה על השולחן עד זמן הסעודה: **[סז]** מיד - ר"ל שלא ימתין

במזיגת הכוס עד שיגיע ללפיכך שאז צריך לאחוז הכוס בידו אלא מיד שמסיר הקערה מעל השולחן מוזג: **[סח]** כוס שני - וא"צ שטיפה והדחה שכבר שטפו לקידוש: **[סט]** כדי שישאלו וכו' - ר"ל ועי"ז יתעורר לשאול יתר השאלות ותמיהות שרואה בלילה ההוא: **[ע]** וכשהבן או האשה שואלת - וה"ה אם ת"ח אחד שואל לחבירו הנשאל א"צ לומר מה נשתנה: **[עא]** וקורא כל ההגדה - ואין לומר בהסיבה רק באימה ויראה [של"ה]. כשיאמר ונאמר לפניו שירה צ"ל ונאמר בניקוד סגול ונאמר שהוא לשון עבר דקאי על גאולת מצרים [אחרונים]: **[עב]** וכן כשיגיע למרור זה - אבל כשיגיע לפסח שהיו אבותינו וכו' לא יאחז בידו הבשר שהוא זכר לפסח דהוי כמגביה קדשים בחוץ דנראה מזה שהקדישו לפסח. כתב המרדכי דצ"ל ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים דהא אוכלין תחלה מן החגיגה דהיינו הזבח אבל הפסח נאכל על השובע: **[עג]** וכשיגיע ללפיכך מגביה וכו' - ובשל"ה כתב דגם כשיאמר הפיסקא והיא שעמדה לאבותינו ולנו עד הקב"ה מצילנו מידם יאחז הכוס בידו ואז יהיה הפת מכוסה כשאחוז הכוס בידו: **[עד]** באצבעו - נוהגין לזרוק באצבע ע"ש אצבע אלהים היא דלא כמ"ש בהגהת מנהגים לזרוק בזרת קטן: **[עה]** ט"ז פעמים - כנגד אותיות י"ו משמו של הקב"ה שהכה את פרעה: **[עו]** ויהיה הפת מגולה וכו' - דלכן נקרא המצה לחם עוני שעונין עליו דברים: **[עז]** שאחוז הכוס בידו - כדי לומר שירה על היין: **[עח]** ואז יכסה הפת - שלא יראה בושחו כדאי' סי' רע"א ס"ט:

סימן תעד

[א] לא ברכה ראשונה - ואע"ג דארבעה כוסות שתקנו רבנן כ"א מצוה בפני עצמה היא מ"מ כיון דליכא היסח הדעת משתיה שהרי כשבירך על כוס א' היה יודע שישתה עוד כוס הלכך לא בעי לברוכי על כל כסא וכסא: **[ב]** ועל כוס של בה"מ - והכוס רביעי נפטר בברכה של כוס שלישי: **[ג]** כ"א אחר כוס רביעי - ואע"ג שברכת המזון הוא גמר וסילוק וחשיב כהפסק גמור לענין ברכה ראשונה של כוס ג' מ"מ לענין ברכה אחרונה לא מפסיד מידי שאין היסח הדעת מחייב לברך תיכף ברכה אחרונה ויכול להמתין עד שישתה כל הכוסות ואז יפטר בברכה אחרונה את כל הד' כוסות ביחד: **[ד]** על כל כוס - דמשהתחיל בהגדה אסור לשתות ולהכי הוי הפסק לאצרוכי ברכה בכוס שני ואפילו נימא דזה אינו מפסיק לענין ברכה (וכההיא דסימן קע"ח ס"ו) מ"מ כיון דכל חדא וחדא הוי מצוה בפ"ע יש לברך על כל כוס ברכה בפ"ע: **[ה]** אבל ברכה אחרונה - דאין היסח הדעת קובע ברכה לאחריו וכנ"ל:

סימן תעה

[א] יטול ידיו וכו' - ר"ל אע"ג שנטל להירקות כמ"ש בסימן תע"ג ס"ו מ"מ כיון דאמר בינתים הגדה והלל חיישינן שמא הסיח דעתו ונגע במקום מטונף שהידים עסקניות הן: **[ב]** ויאחז בידו - כל שלשתן העליונה והתחתונה בשביל לחם משנה והפרוסה ע"ש לחם עוני ויברך ברכת המוציא ויניח השלישית להשטמ מידו ויברך על הפרוסה עם תפיסת העליונה על אכילת מצה ויברך שתי הברכות טרם ישברם וכמו שמסיים המחבר ואח"כ וכו': **[ג]** משתיהן ביחד - דהא לכתחלה צריך לאכול משניהם בבת אחת וכדלקמיה וע"כ נכון שיהיה הבציעה ג"כ בבת אחת ולא בזה אחר זה כדי שלא יהיה הפסק בין בציעה ראשונה לאכילה: **[ד]** ואין המנהג לטבלם וכו' - ר"ל אף שבכל ימות הפסח מטבילין במלח אע"פ שהיא נקיה ואינה צריכה טיבול מן הדין וכדמבואר לעיל סימן קס"ז ס"ה מ"מ בלילות ראשונות של פסח אין נוהגין כן דטפי הוא נראה לחם עוני כשאינו טבול במלח: **[ה]** בלילה ראשונה - ר"ל בלילות ראשונות: **[ו]** ויאכלם וכו' - לפי שבירך שתי הברכות וכוונתו היה על השלמה ועל הפרוסה לפיכך צריך לאכול משניהם: **[ז]** בהסיבה - עיין לעיל בסימן תע"ב ס"ז ובהג"ה שם: **[ח]** ביחד - שאם יאכל מתחלה כזית של המוציא דהיינו מן השלמה הרי הוא כמפסיק בין ברכת על אכילת מצה לאכילת הפרוסה שעלה קאי הברכה ואם יאכל הפרוסה מקודם ואח"כ השלמה ג"כ הוא כמפסיק להני פוסקים דסברי דברכת על אכילת מצה קאי על השלמה וע"כ יאכלם ביחד: **[ט]** כזית מכל אחד - מן הפרוסה בודאי צריך כזית דהא מברכין על אכילת מצה ואין אכילה פחותה מכזית אבל פרוסת המוציא הלא קי"ל דהמוציא מברכין אפילו על פחות מכזית וכנ"ל בסימן ר"י אלא משום דיש פוסקין שסוברין דברכת המוציא קאי על הפרוסה וברכת על אכילת מצה קאי על השלמה לכך צריך מכל אחת כזית. והסכימו האחרונים דצריך רק להכניס

לפיהו את שני הזיתים בבת אחת ולרסקם אבל אין מחויב לבולעם בבת אחת אלא די שיבלע כזית לערך בבת אחת ואח"כ יבלע השאר ובדיעבד אפילו בלע הכזית מעט מעט יצא כל שלא שהה מתחלת אכילתו עד סופה יותר מכדי אכילת פרס: **[י]** של המוציא תחלה - היא השלמה העליונה שמעיקר הדין עלה קאי ברכת המוציא ולא הוי כהפסק בדיעבד מה שאוכלה בין ברכת אכילת מצה לאכילת הפרוסה כיון שהיא באה לצורך אותו כזית דהיינו לצורך ברכת המוציא שצריך לברך גם על כזית של הפרוסה. וכתבו הפוסקים שצריך לאכול גם כזית ראשון של המוציא בהסיבה: **[יא]** ואח"כ של אכילת מצה - ובדיעבד אם אכל כזית אחד בין מהשלמה ובין מהפרוסה יצא: **[יב]** כזית מרור - ואפילו אכל קלח שלם עם העלין כברייתה לא יצא כל שאין בו כזית [תה"ד]: **[יג]** וישקענו כולו - כדי להמית ארס שבתוכו. ויש מקומות שאין נוהגין לשקע כולו אלא בטיבול מקצתו: **[יד]** ויאכלנו בלא הסיבה - שהוא זכר לעבדות ומ"מ אם רוצה לאכול בהסיבה רשאי: **[טו]** מצה שלישית - כדי לקיים מצוה בשלשת: **[טז]** וכורכה עם המרור - וצריך כזית מצה וכזית מרור. וטעם כריכה זו כדי לצאת דעת הלל דס"ל דקרא דעל מצות ומרורים יאכלהו בהדי הדדי משמע ומ"מ לצאת רק בזה ידי אכילת מצה ואכילת מרור אי אפשר בזה"ז אפילו להלל דכיון דמרור בזה"ז דליכא פסח אינו רק מדרבנן וע"כ כשיאכלם ביחד אתי טעם מרור ומבטל לה לטעם מצה שהוא מדאורייתא אפילו בזה"ז ומשום זה צריך לאכול מתחלה כל אחד בפ"ע ואח"כ אוכל שניהם ביחד כדי לעשות זכר לזמן שהיה מקדש קיים והקריבו פסח ואז לפי דעת הלל היו אוכלים מצה ומרור ביחד: **[יז]** וטובלה בחרוסת - שהרי כריכה זו היא זכר למקדש כהלל והלל היה מקיים מצות חרוסת במרור זה שבכריכה שהרי לא היה אוכל מרור כלל קודם כריכה זו וגם בזה צריך לנער החרוסת כמו במרור שאכל מקודם [מאמר מרדכי]: **[יח]** דאין לטובלו - טעמם שכבר קיים מצות חרוסת בטיבול ראשון וגם אין לחוש לארס שבמרור זה כיון שאוכלו עם מצה בכריכה: **[יט]** וכן ראיתי נוהגין - עיין באחרונים שהסכימו דהעיקר כדעה הראשונה ומ"מ היכי דנהוג נהוג: **[כ]** ואומר - עיין בה"ל: **[כא]** כהלל - והנוסחא אצלנו בהגדה כן עשה הלל בזמן שבית המקדש וכו' היה כורך מצה ומרור ואוכלם ביחד ויש שכתבו שצ"ל היה כורך פסח מצה ומרור: **[כב]** ואוכלן ביחד - עיין לעיל סק"ט שכתבנו שאין צריך לבלוע ביחד רק להכניסם בפיהו בב"א וה"ה הכא: **[כג]** בהסיבה - משום מצה שאוכל: **[כד]** כדי שתעלה - ר"ל דהא עושין אנו זכר למקדש ואז היה עיקר המצוה רק בכריכה ולכן צריך שלא להפסיק כדי שתחול הברכה על הכריכה. ומ"מ אין זה אלא לכתחלה ובדיעבד אם סח בינתיים א"צ לחזור ולברך על הכריכה: **[כה]** אם אין לו ירקות וכו' - דלכתחלה צריך להיות הכרפס ממין שאינו מה' מיני מרור וכדלעיל בסימן תע"ג במ"ב ס"ק כ': **[כו]** ועל אכילת מרור - דא"א בזה לנהוג כמו בשאר פעמים לאכול בלי ברכה ולברך על אכילת מרור אחר כזית מצה דאחר שכבר מילא כריסו ממנו קודם לכן בלי ברכה אינו הגון לברך אח"כ ע"כ יברך בתחלה על אכילת מרור ואוכל ממנו מעט לשם כרפסם (ואינו יכול לאכול לשם מצות מרור דלכתחלה בעינן מצה והדר מרור כדכתיב על מצות ומרורים וכו') ומ"מ הברכה אינה לבטלה שמברך אותה כדי לאכול המרור שאחר המצה והגדה לא חשיב הפסק ובלבד שלא יפסיק בדבורים אחרים: **[כז]** ובטיבול השני יטבלנו וכו' - היינו אכילת מרור שאחר כזית מצה יטבלנה בחרוסת דכיון שמרור זה אוכל כדי לקיים מצות מרור צריך לטובלו בחרוסת וכדין מרור בעלמא. וצריך לאכול ג"כ כזית מטעם זה: **[כח]** בלי ברכה - שיצא בברכת בפה"א ועל אכילת מרור שבירך על אכילת מרור הראשונה. ודע דהרבה פוסקים חולקים על זה ולדידהו טפי עדיף בזה לכיון באכילת מרור הראשונה לקיים מצות מרור כיון שמברך אז אשר קדשנו וכו' ולדידהו חייב לאכול אז כזית ולטבול בחרוסת כדין מרור. ומרור השני שאוכל בלא ברכה הוא לשם כרפס בעלמא ואינו מחויב לאכול כזית ואין צריך לטבול ג"כ דוקא בחרוסת ובחומץ או מי מלח נמי סגי וכדלעיל בסימן תע"ג לענין כרפס: **[כט]** בלע מצה יצא - בדיעבד דגם זה מיקרי אכילה אע"פ שלא לעסה ולא הרגיש טעם מצה ואע"ג דלעיל בסימן תס"א ס"ד פסקינן דאין יוצאין במבושל ומשום דנתבטל טעם מצה אלמא צריך טעם מצה יש לומר דהתם גרע משום דהפת בעצמה אבדה טעם מצה אבל הכא יש בה טעם אלא שהוא לא הרגיש הטעם בפיו ומ"מ כ"ז בדיעבד אבל לכתחלה יש ללעוס אותה עד שירגיש הטעם בפיו: **[ל]** דטעם מרור בעינן - שירגיש המרירות בפיו זכר לומררו את חייהם: **[לא]** ידי מצה יצא - ולא אמרינן דמבטל ליה המרור למצה וכנ"ל בסקט"ז דלא שייך ביטול אלא כשלועסן ומתערבין ביחד אבל בזה שלא לעסן כל חד וחד לחודיה קאי: **[לב]** בסיב - היא הקליפה הגדל סביב הדקל: **[לג]** לפי שאין וכו' - ואם כרך המצה בדבר מאכל ובלע יצא אע"פ שיש הפסק בין המצה לגרונה כיון ששניהם מיני מאכל דרך אכילה בכך [פר"ח]: **[לד]** בלא כוונה - ואע"ג דמצות צריכות כונה כדלעיל בסימן ס' ס"ד וכ"ש הכא דאינו רוצה לאכול הרי בודאי אינו מתכוין לצאת ידי המצוה תירצו המפרשים דבמידה דאכילה שע"כ נהנה גרונה עדיף טפי וכמתכוין דמי. ודע דכמה פוסקים חולקין ע"ז וס"ל דלפי מאי דקי"ל דמצות צריכות כונה אין לחלק בין מידי דאכילה לשאר מצות וכל שלא נתכוין באכילה לצאת ידי המצוה לא יצא וכן פסק הפר"ח: **[לה]** כגון שאנסוהו עכו"ם וכו' - וכ"ש היכא שכפאוהו ישראל לאכול כדי לקיים מצות מצה דיצא: **[לו]** יצא ידי חובתו כיון וכו' - ומ"מ

היכא שאומר בפירוש שמכיון שלא לצאת ידי המצוה בזה אפשר דגרע טפי אף שנהנה גרונו ולא יצא: **[לז]** אבל אם היה סבור וכו' - כיון שלא ידע כלל שהוא עושה מעשה המצוה ואפילו בלא כפאוהו עכו"ם ומעצמו טעה ג"כ לא יצא: **[לח]** ואח"כ נתרפא - ר"ל באותו הלילה דלמחר בודאי אינו מברך שוב ברכת אכילת מצה דביום אינה אלא רשות וכדלקמיה ואין תשלומין למצוה זו [אחרונים]: **[לט]** בשעה שהיה פטור וכו' - ר"ל שהיה אז בכלל שוטה ואינו איש: **[מ]** וחזר ואכל וכו' - וה"ה אפילו לא הפסיק בינתים אלא ששהה באכילתו את הכזית יותר מכדי אכילת פרס אין מצטרף יחד ואינו יוצא: **[מא]** יצא - היינו בדיעבד אבל לכתחלה צריך לאכול כזית ביחד ולבלוע: **[מב]** בין אכילה לחברתה - הלשון אינו מדוקדק כ"כ דצריך שלא ישהה מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה יותר מכדי אכילת פרס דזה אין נחשב בכלל אכילה: **[מג]** וע"ל סימן תרי"ב - היינו שיעור פרס: **[מד]** אלא בלילה הראשון - דכתיב בערב תאכלו מצות אבל שאר כל הלילות וכל הימים אינו מוזהר אלא שלא לאכול חמץ ואף דמחוייב לאכול פת ביו"ט כדמוכח בסי' קפ"ח יכול לצאת במצה עשירה דהיינו שנילושה במי פירות אבל לחם עוני אינו מחוייב מן התורה כ"א בלילה הראשון ומשום ספיקא דיומא חייב לדידן אף בלילה שניה: **[מה]** בלבד - ובשם הגר"א כתבו דעכ"פ מצוה איכא לאכול מצה כל שבעה אלא שאינו חיוב: **[מו]** ונהגו לעשות וכו' - עיין בספר בית מאיר שמפקפק על המנהג ובכמה מקומות כהיום נשתקע המנהג: **[מז]** סימן - ואין לעשות אותיות להכירא שכששוברין אותה הוי מוחק ביו"ט: **[מח]** אחת מהן - פי' אפילו אם השלישית נשברה ואם כן מקדימין עכשיו השלישית קודם לשניה מ"מ משום הקדמה למצוה א"צ לאפות אחרת: **[מט]** יוצא בכזית - עיין בס"א ובמ"ב סק"ט:

תעו

סימן

[א] שלא לאכול וכו' - ובאלו ארצות אין נוהגין לאכול צלי בשני הלילות ואפילו צלי קדר [פי' שנצלה בקדירה בלא מים ושום משקה אלא מתבשל במוהל היוצא ממנו] אע"פ שאינו דומה לצליית הפסח שהפסח שנצלה בקדירה פסול אפי"ה יש לאוסרו מפני מראית העין שלא יטעו להתיר גם צלי אש ואפילו אם בישלו מתחלה במים ואח"כ עשאו צלי קדר יש לאסור מטעם זה ומיהו לצורך חולה קצת יש להקל בזה ואם היה צלוי ואח"כ בשלו מותר לכל: **[ב]** שה - בין שה כשבים או שה עזים: **[ג]** כולו כאחד - דהיינו ראשו על כרעיו ועל קרבו כמו בפסח: **[ד]** ואם היה מחותך או שחסר וכו' - ר"ל שצלה אותו כשהוא מחותך או אפילו כשהוא מחובר אלא שנחתך ממנו אבר אחד קודם הצליה ובשעת צליה הניחו אצלו וצלאו ביחד: **[ה]** או שלק וכו' והוא מחובר - ר"ל ואח"כ צלהו כולו כאחד הואיל ואינו דומה לצליית הפסח הרי זה מותר בכל זה: **[ו]** אכילה גסה - דהיינו שאינו מתאוה כלל לאכול שאז אינו עושה מצוה מן המובחר שאף שאפיקומן הוא זכר לפסח והפסח נאכל על השובע דהיינו שהוא שבע כבר ולכן אוכלין האפיקומן אחר גמר הסעודה כמו שיתבאר בסימן תע"ז מ"מ צריך שיהא לו קצת תאוה לאכול ואם לאו אין זה מן המובחר ואם שבע כ"כ עד שנפשו קצה באכילה מרוב שובע אף שדוחק עצמו לאכול אינו יוצא ידי חובתו כלל במצוה זו שאכילה גסה כזו אינה נקראת אכילה כלל. כתבו הפוסקים אל יהיה אכילת אפיקומן עליו לטורח דע"ז אין מתקיים המצוה מן המובחר: **[ז]** וישן מיד - ותניא בתוספתא חייב אדם לעסוק בהלכות פסח כל הלילה: **[ח]** אפילו בשר עגל ועוף - ר"ל אף שאין הפסח בא מהם מ"מ אסור לאכול צלי לפי שהעולם יטעו בין צלי לצלי ויבואו להתיר גם בשר צלוי מכבשים ועזים: **[ט]** שטעון שחיטה - לאפוקי דגים וביצים מותר לאכלם צלויים בכל מקום לפי שאין דומין כלל לבשר ולא יטעו בהם. ואפילו הביצה שמניחים על הקערה מותר ע"י צלי ולאכלה [ט"ז]: **[י]** במקום שנהגו שלא וכו' - אבל במקום שנהגו לאכול צלי מותר לאכול אפילו עגל שצלו כולו כאחד דאין הפסח בא ממנו: **[יא]** ונ"ל הטעם וכו' - והגר"א כתב עוד טעם מפני שהביצה הוא זכר לחגיגה וכמבואר לעיל בסימן תע"ג ס"ד וע"כ צריך לאכול ג"כ ומה שאין אוכלין הזרוע לפי שעושין אותו צלי כמ"ש בסימן תע"ג ואין אוכלין צלי ויוצאין באפיקומן שאוכלין עכ"ד ולפי"ז נראה דיהדר לאכול גם בליל א' אותה ביצה שעל הקערה ושאר ביצים שאוכלין הוא משום שנשתרבב המנהג: **[יב]** שליל ת"ב נקבע וכו' - פי' כמו שחל יום א' של פסח יהיה לעולם באותו יום ת"ב וכמבואר לעיל בסימן תכ"ח ע"ש: **[יג]** שהיו מקריבין - ומתאבלין ע"ז ולפי טעם זה שייך המנהג גם ביום השני [ח"י] וכן הוא ג"כ לטעם הגר"א הנ"ל ומ"מ צריך לידע שלכל הטעמים הביצים שאוכלין בתוך הסעודה הוא רק זכר בעלמא ודלא כההמון שחושבים זה למצוה ומחמת זה ממלאים כרסם עד שאוכלין אפיקומן על אכילה גסה ולכן צריך אדם לידע בנפשו [ח"א]: **[יד]** רק שני טיבולין - ומה שטובלין גם המרור שעל הכריכה

בחרוסת אין זה טיבול שלישי דהוא רק משום ספק בלבד [ט"ז בסימן תע"ה]:

סימן

תעז

[א] כזית - ולכתחלה טוב שיקח שני זיתים אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו:
[ב] כל אחד - ואף נשים חייבות בזה: **[ג]** על השובע - ועיין לעיל בסימן תע"ז ס"א בהג"ה ובמה שכתבנו שם במ"ב: **[ד]** ויאכלנו בהסיבה - ובדיעבד אם שכח ואכלו בלא הסיבה א"צ לחזור ולאכול אם קשה עליו האכילה: **[ה]** ולא יברך עליו - שהוא רק לזכר וכנ"ל כתב שלי"ה ראיתי מבני עליה שהיו מנשקין המצות והמרור וכן הסוכה בכניסתו וביציאתו וכן ארבעה מינים שבלולב והכל לחבוב המצוה ואשרי מי שעובד ה' בשמחה: **[ו]** ויהא זהיר וכו' - שכיון שהוא זכר לפסח צריך לאכול בזמן פסח והפסח אינו נאכל אלא עד חצות וכ"ש כזית הראשון שמברכין עליו על אכילת מצה שצריך לזוהר מאד שלא לאחרו עד חצות ובדיעבד אם איחר מסתפקים הראשונים אם יצא ידי חובתו וע"כ יאכלנו ולא יברך עליו על אכילת מצה וגם מרור אף שהוא מדרבנן יזוהר לאכול קודם חצות ואם איחר יאכלנו בלא ברכה ואם החשיך לו קודם אמירת הגדה עד סמוך לחצות יקדש וישתה כוס ראשון ויטול ידיו ויברך המוציא ועל אכילת מצה ויאכל וגם יברך על המרור תיכף קודם חצות ואח"כ יאמר הגדה ואח"כ יסעוד סעודתו [אחרונים]: **[ז]** שגם ההלל - ר"ל עם ברכתו שמברך לאחריה יאמר לכתחלה קודם חצות: **[ח]** בלא ברכת המוציא - דאף דבסימן קע"ט י"א דאם אמר הב לן ונברך הוי היסח הדעת ואם ירצה לאכול צריך לחזור ולברך הכא אתכא דרחמנא סמכין דאין תלוי בדעתו דהא צריך לקיים רצון ה' ובדאי השכחה גרמה לו שיטול ידיו או לומר הב לן ונברך ולא הסיח דעתו לגמרי: **[ט]** יטול ידיו - דכיון שבירך ברכת המזון אסח דעתיה ועיין בפמ"ג שכתב דיטול בלא ברכה ובפרט היכא שידוע שלא הסיח דעתו שלא יברך: **[י]** ויברך בפה"ג וכו' - וזהו כוס שלישי ולא הצריכו ליה לשתות כוס זה סמוך לברכת המזון הראשון דלא תקנו כוס ג' אלא בגמר אכילתו וזה ששכח לאכול אפיקומן כמי שלא גמר אכילתו דמי [ב"ח]: **[יא]** לא יאכל האפיקומן - דאם יאכל יצטרך לברך ברכת המזון וברכת המזון צריך כוס וא"כ הוא כמוסיף על הכוסות וכתבו כמה אחרונים דכ"ז הוא להניי פוסקים דס"ל לעיל סימן קפ"ד ברכת המזון טעונה כוס אמנם לפי מנהגנו כמ"ד ברכת המזון בעלמא אינה טעונה כוס גם עכשיו יאכל האפיקומן ויברך בהמ"ז בלי כוס: **[יב]** ויסמוך על מצה וכו' - ר"ל שזה יהיה נחשב לשם אפיקומן אע"פ שלא כוון אז לשם זה ואף דקיי"ל בסימן תע"ט דאחר אפיקומן אין לאכול שום דבר ואיהו הלא אכל אחר המצה עוד דברים אחרים מ"מ בדיעבד יצא: **[יג]** בתוך הסעודה וכו' - הא אם לא היה לו שמורה כלל בתוך הסעודה אף שבתחלת הסעודה אכל הכזית מצה שמורה כדין חוזר ואוכל אפיקומן דלא יצא מצות אפיקומן בזה דהא בעינן שיהא נאכל על השובע [פר"ח ופמ"ג]: **[יד]** שימור למצת מצוה - ולא אכל מאותה מצה תוך הסעודה שיהיה יכול לסמוך ע"ז לשם אפיקומן: **[טו]** אפילו אם לא נזכר וכו' - וכ"ש אם נזכר קודם שהתחיל לומר הלל בודאי אוכל אפיקומן ומברך בהמ"ז על הכוס ואין כאן משום שתיה בין כוס שלישי לרביעי דאסור כדלקמן בסי' תע"ט שכיון שהשלישי היה בטעות חוזר הכוס שהוא מברך עתה עליו להיות שלישי: **[טז]** עד אחר ההלל - ר"ל וגם בירך בפה"ג על כוס רביעי ששותה אחריו: **[יז]** ואין לחוש וכו' - שכיון שמתחלה היה הכוס שלישי בטעות נחשב זה הכוס לכוס שלישי ואף שא"כ הוא שלא כסדרן שהקדים לזה הכוס של הלל שהוא ראוי להיות אחרון אין הסדר מעכב. ודע דלפי מה דנוהגין בכל השנה לברך בהמ"ז בלא כוס גם בזה יאכל האפיקומן בלא כוס:

סימן

תעח

[א] אין לאכול - כדי שלא יעבור מפיו טעם מצה של אפיקומן שהוא מצוה ע"י טעם אותו מאכל ובדיעבד אם אכל אחריו שום דבר יחזור ויאכל כזית מצה שמורה לשם אפיקומן: **[ב]** שום דבר - ולענין שתיה נחלקו הפוסקים ויש להחמיר במשקה המשכר ולכתחלה נכון לזוהר מכל משקה חוץ ממים וכה"ג כמו שמבואר לקמן בסימן תפ"א במ"ב סק"א: **[ג]** ולא יאכלנו - להאפיקומן אבל שאר הסעודה לית לן בה: **[ד]** בשני מקומות - וה"ה בחדר אחד מקצתו בשולחן זה ומקצתו בשולחן אחר דהוי כשני מקומות והטעם שאפיקומן זכר לפסח ופסח אינו נאכל בשני מקומות לפי שנאמר בבית אחד יאכל: **[ה]** דלא עדיף - מביא ראיה שגם במצה מחמירין בשני מקומות כמו

בפסח: [ו] בתוך הסעודה - עיין בדברי הרמ"א בהג"ה: [ז] אינו חוזר לאכול - דהשינה חשובה הפסק ועשאוהו רבן כאוכל בשני מקומות: [ח] חוזרים ואוכלים - דכיון שיתר בני החבורה היו נעורים לא חשב הפסק אפילו לגבי הישינים: [ט] נתנמנו - היינו שלא נשקע בשינה כולי האי ואם שואלים אותו היכן הנחת כלי זה וכשמזכירין לו הנחתו במקום פלוני נזכר ואומר הן או לאו זהו קרוי מתנמנם: [י] אבל שינה קודם לזה - דהיינו בתוך האכילה: [יא] לא הוי וכו' - ר"ל דלא חיישינן להפסק זה כיון שאינו בתוך האפיקומן ולענין אם צריך לברך המוציא עוד הפעם משום השינה עיין לעיל בסימן קע"ח ס"ז ובמ"ב שם:

תעט

סימן

[א] מוזגין לו כוס שלישי - וצריך הדחה ושטיפה אם אינו נקי ואף מי שאינו נזהר בכל השנה לראות אם הוא נקי מ"מ בזה הלילה יזהר משום הידור מצוה: [ב] ומברך עליו בהמ"ז - אפילו אם מברך ביחידי ואפילו למ"ד בעלמא דבהמ"ז אינה טעונה כוס מ"מ הואיל שתקנו חכמים לשתות ארבעה כוסות בלילה זו יש לעשות מצוה בכל כוס וכוס להכי סומכין כוס שלישי לבהמ"ז [גמרא]: [ג] ושותהו בהסיבה - ואם שתה בלא הסיבה אם יחזור וישתה עיין לעיל בסימן תע"ב ס"ז ובהגה"ה: [ד] ולא יברך אחריו - אפילו שתה כל הרביעית דסומך על ברכה אחרונה שמברך על כוס רביעי: [ה] ולא ישתה יין - שמא ישתכר וישן ולא יגמור את ההלל ויש שכתבו הטעם מפני שהוא נראה כמוסיף על הכוסות וכתבו האחרונים דלאו דוקא יין ה"ה שאר משקין המשכרין מיהו אם אינו משכר מותר והוא שלא היה חמר מדינה דאם היה חמר מדינה יש להחמיר ולחוש לטעם השני דנראה כמוסיף על הכוסות: [ו] מיהו מכוס שלישי וכו' - דלטעמא קמא משום שכרות בודאי לא שייך שהרי אינו שותה יותר מארבעה כוסות. ולטעמא דנראה כמוסיף נמי ליכא שהרי אינו אלא כוס אחת. ומ"מ אם לאחר ששתה רוב רביעית לא היה בדעתו לשתות יותר ואח"כ נמלך לשתות עוד דעת מ"א וח"י כיון שצריך לברך עליו מחדש מחזי כמוסיף על הכוסות ועיין לעיל בסי' תע"ב בבה"ל מה שכתבנו בזה: [ז] כמה פעמים - ומ"מ אם הכוס גדול הרבה יותר מדאי לא ישתנו כולו שלא ישתכר [אחרונים]: [ח] דהפסיק בינתים - ר"ל לאחר ששתה רוב רביעית בתחלה הפסיק הרבה יותר מכדי אכילת פרס: [ט] אחר זימון - הסכימו האחרונים דהאי זימון אינו לענין בהמ"ז דבשביל זה אינו מחוייב להדר יותר מבשאר ימות השנה והכא לענין הלל מיירי שמצוה להדר לומר הלל בשלשה כדי שיהא אחד אומר לשנים הודו והם יענו פסוק שאחר זה ואותו שיקראוהו לזימון זה לא יאכל ולא ישתה ולא יסייע לברך ברכת הזימון אלא ישמע הודו ויענה עמהם ויחזור לביתו וגם בזה הסכימו דאף שמצוה מן המובחר לומר הלל בשלשה גברים גדולים ועל כן אם יש בביתו על שולחן אחד גברא בר חיובא בודאי מהנכון לצרף אותו לאמירת הודו מ"מ אין קפידא כ"כ שיכול לצאת בזה באשתו ובניו (ואם בניו הם קטנים עיין לקמיה) דהיינו שהוא יאמר והם יענו [וה"ה שאשתו יכולה לומר הודו שהרי גם נשים מחויבות בהלל זה כמו שהם מחויבות בד' כוסות וכתב הח"י דלפי מה שנוהגין לומר הודו בניגון נעימת קול יש לחוש למאי דאמרינן בגמרא זמרון נשי ועניין גברי כאש בנעורת] ואם רוצה לחזור אחר זימון לבהמ"ז ורוצה לילך לשכנו לברך שם לא יאכל האפיקומן בביתו דהא ע"כ יהא צריך לאכול שם דבר מה כדי להצטרף לבהמ"ז ואסור לאכול אחר האפיקומן שום דבר וגם האפיקומן גופא אסור לחלק ולאכול בשני מקומות וכדלעיל בסימן תע"ח אלא יאכל האפיקומן במקום שמזמן ומברך שם וגם ישתה שם הכוס וישאר שם עד גמר הסדר ואם רוצה יחזור לביתו אחר בהמ"ז ויגמור ההלל וישתה כוס רביעי אבל מ"מ לא נהגו עכשיו כן לילך לאכול האפיקומן בבית אחר וכ"כ טוב יותר לברך בביתו יחידי מלילך באמצע סעודתו לבית אחר ולחפש אחר זימון. אכן אם רוצה להדר ולקיים הכל מן המובחר ואין לו בביתו זימון שלם של ג' אנשים יראה להזמין לכתחלה לסעודה איזה אורח כדי שיהא לו זימון שלם לבהמ"ז וגם לאמירת הודו: [י] אומר הודו ואנא וכו' - הוא רק מצוה לכתחלה ואינו לעיכובא [פר"ח]: [יא] והאחרים עונים אחריו - ואם אין שם כ"א שנים שניהם יאמרו הודו [אחרונים]: [יב] ליתן לקטן רשות - שהוא יאמר כדי שלא יישנו וגם כדי לחנכם במצות. וזהו דוקא באמירת אנא מפני שהם עונגין אחריו אותו פסוק גופא אבל לא בהודו: [יג] שבעל הבית מברך - אף אם יש לו אורח ומ"מ אין קפידא בזה אם בירך אחר

סימן

תפ

[א] מתחיל לא לנו - בלא ברכה ואומרים ההלל מיושב אף שבכל השנה אומרים מעומד בפסח שאני מפני שמיושב הוא דרך הסיבה וחירות: **[ב]** את ההלל - מי שאירע לו אבל ביו"ט שלא נהג אבילותו קודם יו"ט מ"מ גומר את ההלל: **[ג]** עד על נהרות בבל - ואינו אומר רננו צדיקים: **[ד]** עד מעולם ועד עולם - ונוסחתנו בישתבח הוא מעתה ועד עולם ובדיעבד אם חתם וישתבח בברכה יאמר אח"כ יהללך בלא חתימה: **[ה]** ואז יאמר יהללך - ויש נוהגין כהפוסקים לומר תיכף אחר הלל יהללך עד כי מעולם ועד עולם אתה אל ואח"כ אומר הלל הגדול ונשמת וישתבח וחותם בא"י מלך מהולל בתשבחות (ויש שחותמין הבוחר בשירי זמרה וכו' כמו שאומרים בישתבח תמיד) ולפי מנהג זה אם בשעה שאומר יהללך שכת וחתם בא"י מלך מהולל בתשבחות שוב לא יחתום בישתבח אלא יאמר הלל הגדול ונשמת וישתבח עד מעתה ועד עולם: **[ו]** ושותהו - והפיוטים דהיינו אז רוב ניסים וכו' אומר אחר שתיית הכוס שאינו אלא מנהג ומהר"מ היה שותה אחר הפיוטים ואחר כי לו נאה כדי שלא יהיה צמא כשישכב וכ"ה בסידורים. בלילה א' יאמר אז רוב ניסים ובלילה ב' יאמר אומץ גבורותיך ויש נוהגין שאומרים הכל בשני לילות שוין: **[ז]** ומברך אחריו וכו' - ובברכה זו יפטור גם הכוס ג' וכדלעיל סימן תע"ד: **[ח]** צריך לשנות פעם וכו' - וה"ה בכוס ג' ג"כ דינא הכי להמחבר מיהו לענין ברכה לפני דוקא בכוס רביעי שלא חשב לשנות עוד כלל משא"כ בכוס שלישי שבלא"ה חשב לשנות עוד על סמך ברכה זו לא מיקרי היסח הדעת ואין צריך לברך: **[ט]** ועיין לעיל סי' תע"ב - ר"ל דהכריע שם בהג"ה דלדין שאין דרכנו להסב בכל השנה אין לחזור ולשתות בהסיבה: **[י]** כדי לזכור שהוא ל"ש - ואין מתייראין משום דבר ונוהגין באלו מדינות למזוג כוס אחד יותר מהמסובין וקורין אותו כוס של אליהו הנביא (לרמוז שאנו מאמינים שכשם שגאלנו הש"י ממצרים הוא יגאלנו עוד וישלח לנו את אליהו לבשרנו): **[יא]** אף שלא במקום סעודה - ואף שאינו שותה הארבעה כוסות במקום אחד אין בכך כלום:

סימן

תפא

[א] אינו רשאי וכו' - הרבה טעמים יש בזה בפוסקים יש שכתבו משום שמצוה לספר ביציאת מצרים ובנפלאותיו של הקב"ה אפילו כל הלילה כ"ז שלא חטפתו שינה וכדלקמיה ולהכי לא ישתה שלא ישתכר ויתבטל ממצוה זו ולפי סברא זו דוקא יין או שאר משקה המשכר ויש שכתבו דלא יהא נראה כמוסיף על הכוסות שנראה כמתחיל בסעודה אחרת ולפי"ז כל חמר מדינה אסור אף שאינו משכר ויש שכתבו משום שלא יתבטל טעם מצה מפיו ע"י שתייתו וכמו שאסרו לאכול אחר הסדר מטעם זה ולפי טעם זה כל משקה אפילו אינו חמר מדינה ואינו משכר אסור ומסתימת דברי המחבר ורמ"א משמע שדעתם להחמיר ככל הני טעמי ומ"מ כתבו האחרונים דאינגבע"ר וואסע"ר וה"ה טי"א או עפ"ל טראנק ויש שכתבו גם לאקר"ץ מותר דזה אינו מבטל טעם מצה וכמ"ל בעלמא הוא [אכן בעפ"ל טראנק שכותש את התפוחים בבית הבד ויש להם טעם גדול יש אוסרים] והנה אף דלכתחלה נכון להחמיר בכל דבר שמבטל טעם מצה מ"מ במקום צורך גדול יש לסמוך על סברא הראשונה להתיר לו לשתות שאר משקין שאין משכרין ובפרט בליל שני בודאי יש להקל בשאר משקין שאין משכרין: **[ב]** תאב הרבה לשתות - אפילו יין: **[ג]** ויאמר עליו הלל הגדול - דוקא אם לא סיים עדיין הברכה ושתה כוס ד' אז יכול לומר הלל הגדול עד סוף ולחתום בברכה ולשתות הכוס ה' אבל אם כבר סיים סוף הברכה אין לחזור ולומר הלל הגדול ולברך לבסוף דלא תקנו כ"א ברכה אחת: **[ד]** שמע - וצריך לברך ברכת המפיל. ואם קרא ק"ש בבהכ"נ קודם הלילה צריך לקרות כל הק"ש כדי לצאת וכנ"ל בסי' רל"ה:

סימן

תפב

[א] משומרת - עיין לעיל סי' תנ"ג ס"ד מהו משומרת ועיין בה"ל: **[ב]** אלא כזית - וא"כ אם יאכלו בראשונה לא יהיה לו לאפיקומן ואם ירצה לצאת בו גם במקום אפיקומן א"כ לא יהא רשאי לאכול אחריו וכדלעיל בסימן תע"ח וע"כ צריך לעשות כמו שמבאר והולך: **[ג]** מברך על אכילת מרור וכו' - ר"ל לאחר שמברך מתחלה ברכת המוציא לבד על מצה שאינה משומרת מברך על המרור וברכת על אכילת מצה יברך לבסוף בשעה שאוכל כזית המשומרת ואע"ג דלכתחלה צריך לאכול מצה של חיוב והדר מרור משום שנאמר על מצות ומרורים בתחלה מצה והדר מרורים היכא דלא

אפשר שאני והמחבר השמיט דין דכריכה ומשמע דס"ל דלא מצרכינן ליה כריכה משום דאין לו מצה שמורה רק כזית ובמצה שאינה שמורה לא חשיב כריכה שהרי אינה מצה כלל: **[ד]** על אכילת מצה - דברכת המוציא כבר בירך: **[ה]** אותו כזית - המשומר ועולה לו גם במקום אפיקומן שהרי אוכלו על השובע: **[ו]** ואינו טועם אחריו כלום - וכמו בכל מקום לאחר אפיקומן. והנה כ"ז בשאין לו רק כזית אחד שמורה אבל אם יש לו שני זיתים אוכל כזית אחד בתחלת אכילתו ומברך עליו המוציא ועל אכילת מצה וכזית אחר יאכלנו אחר גמר סעודתו לשם אפיקומן. וחולה שאינו יכול לאכול רק כזית או מי שאין לו שום מצה רק כזית יאכל תבשילו בלא המוציא ואחר סעודתו יברך המוציא ועל אכילת מצה ויאכל אותו כזית אבל אם אין לו גם כן יין א"כ צריך לקדש על המצה תחלה ואח"כ יאכל תבשילו: **[ז]** רק ג' מצות - דאם היה לו ארבעה היה מסתפק ביום הראשון משנים ושנים לליל שני: **[ח]** מן הפרוסה - שפרס ממנה כבר כזית לאפיקומן: **[ט]** וב' השלימות לליל ב' - משום לחם משנה יש מאחרונים שכתבו שבזה לא יבצע פרוסה לאפיקומן בליל שני עד לאחר ברכת המוציא קודם ברכת על אכילת מצה כדי שיברך המוציא על לחם משנה שלימות ועל אכילת מצה יברך על הפרוסה שהפרוסה היא לחם עוני. כתב מ"א אם אפשר לו לשייר בליל א' פרוסה קטנה של כזית ישייר ויניחנה בליל ב' בין שתי השלימות כדי שיהיה לו לחם משנה מלבד הפרוסה שמברך עליה על אכילת מצה כמו שנתבאר בסימן תע"ג. וכן להיפך אם אין מספיק לו ללילה הראשונה במצה אחת לכל בני ביתו יקח פרוסה מן השניה וישאיר מצה א' וחציה לליל שניה דכיון שהוא שעת הדחק יכול לסמוך על הפוסקים דס"ל דבליל פסח סגי לכתחלה בפרוסה ויברך המוציא ועל אכילת מצה על הפרוסה שעל גבי השלמה ומהשלמה יעשה כריכה והאפיקומן:

תפג

סימן

[א] מי שאין לו יין - היינו שאין לו כלל אבל אם יש לו יין אפילו רק על כוס אחד [וה"ה שאר משקין אם הוא חמר מדינה לפי מה שמסיק הרמ"א בהג"ה] יקדש עליו ולא יקדש על הפת אף אם דרכו בשארי שבתות ויו"ט לקדש על הפת מ"מ בלילה זה כשתקנו חכמים ד' כוסות תקנו לקדש על היין ולא על הפת. ואם יש לו שני כוסות יקדש על הראשון ואח"כ יאמר ההגדה בלא כוס ובהמ"ז יברך על כוס השני ויצא בזה גם דעת הי"א בסימן קפ"ב דס"ל דבהמ"ז טעונה כוס ואם יש לו ג' כוסות מקדש על אחד ואומר הגדה על אחד ובהמ"ז על אחד וחצי הלל שאחר בהמ"ז יאמר בלא כוס: **[ב]** ובוצע - עיין בבה"ל: **[ג]** ומניח ידיו עליו - שכוון שמקדש עליו מצוה לאוחזו בידו כשם שאוחזו בכוס שמקדש עליו: **[ד]** ואח"כ אוכל שאר ירקות - זהו הכרפס. וטובל במי מלח או בחומץ וקודם מצה כנהוג שאר שנים א"א לאכול דהא אסור לטעום קודם קידוש. ולענין ברכה עליהם תלוי הדבר באם הוא דבר שממשיך תאות המאכל אין מברך עליהם דהוא בא בכלל הסעודה ואם לאו מברך עליהם בורא פרי האדמה: **[ה]** ואומר מה נשתנה וכו' - וה"ה דאומר הא לחמא עניא וכו'. עד גאל ישראל. עיין במ"א שכתב דיהללוך לא יאמר בחתימה שנתקנה על הכוס דוקא והעתיק הח"י את דבריו אבל בפר"ח מסיק דנראה יותר שיאמרנה וכמו שכתב הד"מ דאין הכוס מעכב לזה דהא בבהכ"נ אומרים הלל בלא כוס וכן הסכימו כמה אחרונים: **[ו]** ומברך על המרור - וטובלו בחרוסת שלענין נטילה שנית כשרוצה לגמור סעודתו מסיק במאמר מרדכי דצריך ליטול ידיו מדינא דהא הפסיק בהגדה והלילה [ודומיא דפסקינן לעיל דצריך ליטול ידיו לאכילה אע"ג דנטל מתחלה כדן לדבר שטיבולו במשקה משום דהפסיק באמירת הגדה וה"נ דכוותיה] אכן אם כוון בנטילה ראשונה לגמור סעודתו ולשמור ידיו שלא לטנפם מסיק שם דא"צ ליטול שנית: **[ז]** בלא ברכה - ר"ל שא"צ לברך שנית על המצה אע"ג דהפסיק הרבה באמירת הגדה אחר הברכה ראשונה שבירך על המצה ואח"כ גומר הסעודה וכל הסדר בלא כוס יין: **[ח]** ובמקומות שנוהגים לשתות וכו' - עיין לעיל בסימן תס"ז ס"ח בהג"ה: **[ט]** כמו שנתבאר לעיל וכו' - ר"ל כמו שהסכים שם כהג"ה דבלילה אין לקדש על שאר משקין: **[י]** יש לסמוך וכו' - כדי שיוכל לעשות הסדר כסדרו ולקיים ד' כוסות: **[יא]** אם הוא חמר מדינה - ואפילו במקום שכל השנה אין רוב שתיית העם במי דבש ורק בפסח ג"כ יש להקל [מ"א וא"ר וש"א דלא כח"י]. ואפשר עוד דאם שתיית רוב ההמון לאקרייץ או עפ"ייל טראניק מותר ליקח אותו לארבעה כוסות אם אין לו יין:

תפד

סימן

[א] מאן דבעי וכו' - משום שאין בהם מי שיודע לקדש ולומר הגדה: **[ב]** מברך ברישא וכו' -

היינו שמקדש ואומר הגדה הכל כסדר ואוכל מצה ומרור ואפיקומן עד בהמ"ז: **[ג]** ומברך בהמ"ז - ושותה הכוס ובלא ברכת המזון אסור לעקור ממקומו לילך למקום אחר ואפילו בדעתו לאכול שם יותר: **[ד]** והדר מברך - ר"ל שמקדש להם ומברך להם גם בפה"ג ומברך להם ברכת כרפס ואומר לפנייהם ההגדה וברכת כוס שני וגם ברכת המוציא וברכת אכילת מצה ומרור ואע"ג דבשאר ברכות הנהנין קיימ"ל שאין יכול לברך לאחרים אא"כ יהנה עמהן שאני ברכת הלחם של מצה וקידוש היום שהם חובה הלכך יכול לברך להוציא אחרים אף שאינו נהנה וכן ברכת הירקות חשיב ג"כ מצוה ויכול להוציא אחרים: **[ה]** ירקי - היינו כרפס ומרור: **[ו]** ואיהו לא אכיל וכו' - שהרי כבר אכל אפיקומן ואסור לו לטעום שוב וכדלעיל בסימן תע"ח וגם שתיה אסור לכו"ע שהרי הוא עומד בין כוס ג' לדי' וכנ"ל בסימן תע"ט: **[ז]** ומברכי אינהו בהמ"ז - אבל הוא אסור לברך בשבילם בה"מ דבבהמ"ז אין להוציא אחר אא"כ אכל ונתחייב גם כן דכתיב ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך: **[ח]** יקרא מלה במלה - והם יענו אחריו דכל שקורא מלה במלה והאחר עונה עמו לא היו ברכה לבטלה אע"פ שיצא מכבר דהרי הוא רק מלמדו לברך: **[ט]** ולא אכיל וכו' - ואסור לטעום קודם קידוש כמ"ש סימן רע"א. ואם יכוין לצאת ג"כ בהקידוש שאומר לפנייהם יצטרך לאכול שם כזית ולברך בהמ"ז ג"כ: **[י]** יגמור הכל - אפילו הלל: **[יא]** ולא יאכל וישתה - כנ"ל בסק"ו:

סימן

תפה

[א] שלא אוכל מצה סתם - בין אם אמר זה קודם הפסח בין אמר בליל פסח גופא כיון דלא אמר בשבועתו דמשתבע רק אמצת מצוה אלא כולל בשבועתו כל מצה ולא דוקא מצה של לילה זו חיילא שבועתו דשבועה חל בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים בשב ואל תעשה ומ"מ כתבו הפוסקים דמצוה להתיר שבועתו כדי שיוכל לקיים מ"ע דאכילת מצה: **[ב]** בליל פסח - דכיון דאמר ליל פסח מסתמא כוונתו אמצת מצוה בלחוד: **[ג]** לוקה וכו' - משום שבועת שוא דאין שבועה חלה ע"ד מצוה ומ"מ אם אמר קונם אכילת מצת מצוה עלי אסור באכילת מצה דנדר חל אדבר מצוה. אם אמר שבועה שלא אוכל מרור של מצוה אסור באכילת מרור בזמן הזה דרבנן ושבועה חיילא אמצוה דרבנן וה"ה באמר שלא ישתה ד' כוסות. ומ"מ כופין אותו שישאל על שבועתו וה"ה אם אמר שבועה שלא אוכל מצה בליל שני שהוא ג"כ מדרבנן לדידן דבקיאין אנו בקביעא דירחא דנמי חיילא ואסור אלא שגם בזה יש לכופו שישאל על שבועתו:

סימן

תפו

[א] דהוי כחצי ביצה - בינונית עם קליפתה ודעת הרמב"ם דכזית הוא כשליש ביצה ועיין במ"א וביאור הגר"א מש"כ בזה. ולענין דינא במצוה דאורייתא כגון במ"ע דאכילת מצה יש להחמיר ולאכול עכ"פ כחצי ביצה [אם לא שהוא חולה וקשה לו לאכול כחצי ביצה יכול לסמוך על הרמב"ם] ולענין מרור וכה"ג שהוא דרבנן יש לסמוך בדיעבד אם אכל כשליש ביצה אך לכתחלה כיון שצריך לברך על המרור נראה דאין להקל בזה אם לא שהוא אדם חלש וקשה לו יכול לסמוך ולאכול רק כשליש וכנ"ל. ולענין בהמ"ז ששיעורו מד"ס בכזית [וכן לענין ברכה אחרונה] ספק ברכות להקל ולא יברך עד שידע שאכל כחצי ביצה. ולכתחלה נכון ליזהר שלא יכניס עצמו בספק ברכות ויאכל כחצי ביצה או פחות הרבה משליש ביצה [פמ"ג] ולענ"ד נראה דנכון לכתחלה שיאכל כביצה פת דאלי"ה יש חשש ברכה לבטלה על הברכה שבירך מתחלה על הנטילה לאיזה פוסקים וכנ"ל בסימן קנ"ח ס"ב ע"ש. ועתה נחזור לענינו דע דמש"כ המחבר כזית כחצי ביצה לאו מלתא פסיקתא היא בזמנינו דיש מאחרונים שהוכיחו דביצים המצויים בזמנינו נתקטנו הרבה עד למחצה מכפי שהיו בימים הקדמונים שבהם שיערו חכמים ולפ"ז בכל מקום שהשיעור הוא כחצי ביצה צריך לשער בכביצה בזמנינו ועיין בשע"ת שהכריע שיש לחלק בזה לענין שיעורין בין דבר שחיובו מן התורה לדבר שחיובו מדרבנן כגון מרור בזה"ל ואפיקומן וכוסות ונמצא לפ"ז בזמנינו יתחייב לאכול מצה עד כשיעור ביצה ומרור יצא בדיעבד אף אם לא אכל רק כשליש ביצה וכנ"ל ועיין במש"כ לעיל סימן רע"א בבה"ל בד"ה של רביעית: **[ב]** ויאכלנו ביחד - עיין לעיל סימן תע"ה במ"ב סוף סק"ט: **[ג]** ובירקות צריך למעך חלל האויר - וה"ה אם יש חלל במצה אינו מצטרף החלל לשיעור כזית וצריך למעכו אבל אם אין חלל במצה אפילו היא רכה ועשויה כספוג א"צ למעכו:

סימן

תפז

[א] את יום טוב וכו' - ומנהגנו לומר את יום חג המצות הזה זמן חירותינו מקרא קודש וכו' ואין אומרים באהבה מקרא קודש שהרי כבר אמרו ותתן לנו ה' אלהינו באהבה מועדים לשמחה אכן כשחל בשבת יש אומרים שאומרים שני פעמים באהבה [אחרונים]: **[ב]** מקדש ישראל והזמנים - ואם אמר מקדש ישראל לבד לא יצא וכן בשבת אם לא אמר מקדש השבת ואמר מקדש ישראל ג"כ לא יצא אף שהזכיר באמצע התפלה של שבת כיון שלא חתם בשל שבת וכל זה בין בקידושא בין בצלותא: **[ג]** וחזר בו - היינו שחזר ואמר מקדש ישראל והזמנים: **[ד]** תוך כדי דיבור - היינו שלא שהה משגמר מקדש השבת רק כדי ג' תיבות ואם שהה יותר משיעור זה לא מהני חזרתו וצריך לחזור לראש הברכה כיון שהחתימה היתה שלא כהוגן אף שהזכיר של יו"ט באמצע: **[ה]** אחרי שהוא יודע - ר"ל בעת שאמר ברוך אתה ה' היתה כהוגן ע"ד לסיים בשל יום טוב אלא שאח"כ נכשל בלשונו ומשמע מלשון זה דאם טעה בעת שאמר ברוך אתה ה' שהיה סבור שהוא שבת אפילו אם חזר בתוך כ"ד לאחר שסיים מקדש השבת וסיים כדן לא יצא אבל רוב הפוסקים ס"ל אע"פ שלא ידע שהוא יו"ט יצא כיון שנזכר בתוך כדי דבור וחתם כדן כן פסקו הרבה אחרונים ועיין בביתאור הגר"א שגם הוא מכריע כן להלכה: **[ו]** המנוח - ומנהגנו לומר את יום השבת הזה ונהרא נהרא ופשטיה [חק יעקב]: **[ז]** מקדש השבת וכו' - ובדיעבד אם לא הזכיר רק שבת או ישראל והזמנים לבד יש דעות בין האחרונים אם צריך לחזור או לא ועיין בבה"ל שהכרענו דאם לא הזכיר רק שבת לבד בודאי אין לחזור הברכה משום זה: **[ח]** וישראל והזמנים - וי"א שצריך לומר ישראל בלא וי"ו וכן הסכים המהרש"ל בפ"ב דביצה אבל מנהגנו כהשו"ע: **[ט]** וא"א ברכת וכו' - דלא נתקנה אלא מפני המזיקין [וכדלעיל בסימן רס"ח סק"כ במ"ב] ובפסח הוא ליל שמורים ואומרים ויכולו בקול רם וקדיש שלם אחריו [פמ"ג]: **[י]** אין ש"ץ מקדש וכו' - דענין הקידוש הוא כדי להוציא מי שאין לו יין ובפסח אין עני בישראל שאין לו יין והסכימו האחרונים דאפילו כשאין יין בעיר כ"א בביהכ"נ אפ"ה אין לקדש: **[יא]** ואמר יעלה ויבוא - דהרי מזכיר ענינו של יום ביעלה ויבוא ומיירי שחתם כל הברכה כדן דאם לא חתם אפילו אמר גם אתה בחרתנו לא יצא ואם נזכר אחר שהתחיל רצה חוזר לאתה בחרתנו ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה ועיין לעיל סימן קכ"ב ס"ה ואם לא אמר אתה בחרתנו וגם לא יעלה ויבוא רק והשיאנו אע"פ שאמר מועדי קדישך אם לא הזכיר חג פלוני בפרט לא יצא [דה"ח אבל בפמ"ג מסתפק בזה]: **[יב]** יצא - ואפילו אם נזכר קודם שחתם הברכה א"צ לחזור לאתה בחרתנו: **[יג]** ואפילו היה שבת - ר"ל דכיון שלא אמר אתה בחרתנו ותתן לנו ממילא לא הזכיר גם של שבת מ"מ כיון שחזר והזכירו ביעלה ויבוא שאמר ביום השבת הזה וביום חג פלוני הזה יצא דהא עכ"פ הזכיר של שבת בתוך הברכה ומשמע מלשון זה דאם גם ביעלה ויבוא לא הזכיר של שבת לא יצא ויש לעיין דהא מזכיר שבת בוהשיאנו שאומר והנחילנו וכו' שבת ומועדי קדשך ואולי משום דהוא מזכירו רק סמוך לחתימה לבד ואכן בעינן שיהא פותח נמי בשל שבת כדאיתא בגמרא וצ"ע: **[יד]** צריך לחזור ולהזכירו - כמו שמזכיר שניהם באתה בחרתנו: **[טו]** א"צ לחזור - דיש בזה פלוגתא דרבוותא אם צריך להזכירו ולכן בדיעבד אין צריך לחזור וגם בלא"ה הרי הזכיר פעם אחת באתה בחרתנו ואיננו לעיכובא בדיעבד לכו"ע. ודע דהרבה אחרונים הסכימו שאפילו לכתחלה אין להזכיר של שבת ביעלה ויבוא וכן המנהג ועיין בלבוש שכתב טעם נכון לזה שעיקר יעלה ויבוא נתיסד על הזכירה ועל הפקידה ואין שייך זכרון אלא ביו"ט ובר"ח דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובר"ח וגו' ונזכרתם ולא נזכר שם שבת כלל: **[טז]** אין אנו נוהגים - היינו במדינות אלו ומנהג ספרדים לומר:

סימן

תפח

[א] וקורים הזמירות וכו' - היינו המזמורים שאומרים קודם פסוקי דזמרה וגם מזמור שיר ליום השבת אומרים דיו"ט נמי אקרי שבת. וכן אומרים ברכת נשמת כמו בשבת ואחר ברכו אומרים ברכת יוצר אור כמו בחול: **[ב]** וגומרין ההלל - ואם חיסר פסוק אחד או תיבה אחת צריך להתחיל אח"כ מאותו פסוק ולגמור עד סוף ההלל דאם יאמרנו במקום שנזכר הו"ל קריאה למפרע ולא יצא: **[ג]** לקרות ההלל - ר"ל שלא יאמר לגמור ההלל דשמא ידלג תיבה או אות אחת ויש חשש ברכה לבטלה ואם אמר לגמור יצא ובמקום שנהגו לומר לגמור אין לבטל מנהגם [פמ"ג]. אם בא לבהכ"נ סמוך להלל יקרא תחלה הלל עם הצבור ואח"כ יתפלל והוא שלא יעבור זמן ק"ש ותפלה עי"ז ועיין לעיל בסימן תכ"ב במ"ב סקט"ז: **[ד]** כדרך שאמרו בק"ש וכו' - ופרטי ופרטי דינים אלו עיין לעיל סימן ס"ו: **[ה]** באמצע הפרק וכו' - ואלו הן הפרקים הללויה הללו עבדי ה' וגו'. בצאת ישראל ממצרים וגו'. לא לנו ה' לא לנו וגו'. אהבתי וגו'. הללו את ה' כל גוים וגו' מן המצר וגו'. ורד"ק כתב

דמן המצר אינו תחלת המזמור אלא מתחיל הודו לה' כי טוב וגו': **[ז]** באמצע - היינו אפי' באמצע הפרק: **[ז]** ושהה וכו' - מדסתם משמע אפי' שהה באונס ועיין לעיל בסימן תכ"ב סקכ"ד במ"ב: **[ח]** אפילו עשרה קורין כאחד - ר"ל אפילו היכא שמוציאין ידי חובה באמירתן לאחרים ולא אמרינן תרי קלא לא משתמע כדאשכחן סימן קמ"א ס"ב לענין קה"ת דהלל חביבי להו משום זכרון הנס ויהבי דעתייהו ושמעי. ומה"ט ג"כ המנהג שמקדשין שנים או יותר יחד בשבת ויו"ט או כשיושבין בסוכה כמה בעלי בתים ומקדשין להוציא בני ביתם משום דהקידוש חביב להם ויהבי דעתייהו ושמעי ומ"מ יותר טוב שלא יקדשו בבת אחת היכי שצריכין להוציא ב"ב אלא זה אחר זה: **[ט]** ומפטיר קורא וכו' - ועיין לעיל בסימן קל"ז במ"ב סק"א: **[י]** בעת ההיא - ויש מתחילין ויאמר יהושע אל העם התקדשו וכן נוהגין עכשיו: **[יא]** ואין מזכירין וכו' - דעת המחבר שהוא מנהג ספרד שאפילו במוסף גופא אין מזכירין גשם ולזה כתב רמ"א ועיין לעיל סימן קי"ד ס"ג דשם מבואר בהג"ה דמנהגו הוא כפוסקים דס"ל דהצבור מזכירין במוסף עד שישמעו שהש"ץ אינו מזכיר בתפלתו שחוזר בקול רם אז הם פוסקין במנחה וה"ה היחיד שאיחר תפלתו במוסף עד אחר שהתפלל הש"ץ ופסק לומר משיב הרוח ומוריד הגשם ג"כ שוב לא יזכיר גשם וע"ש במ"ב ובה"ל כמה פרטים בדין זה: **[יב]** משם ואילך מלשאל וכו' - היינו בחוה"מ שוב לא יבקש על מטר ובדיעבד אם שכח ועבר עיין לעיל בסימן קי"ז ס"ג ובבה"ל. והנה אף שהסכימו הפוסקים שאין נכון שיכריז השמש ד"ז בצבור ששוב לא יזכירו גשם ומטר שנראה כאלו ממאנים על הגשמים וע"ד שאמרו אין מתפללין על רוב גשמים מ"מ נ"ל שנכון מאוד שהשמש יזכיר בחשאי לרוב העולם קודם תפלת מעריב של לילה ראשונה של חוה"מ שיאמרו ותן ברכה וכו' כי האנשים פשוטין רובן נכשלין בלילה ראשונה וכן למחר בתפלת שחרית עד שישמעו מן הש"ץ שפסק ויש בזה חשש כמה מאות ברכות לבטלה: **[יג]** ונוהגין לומר וכו' - ובדיעבד אף אם לא הזכיר אותם כלל יצא. ואם טעה במוספין והזכיר של יום אחר וכן בסוכות שאמר ביום א' דחוה"מ מה שאינו שייך כלל לאותו יום כגון שאמר ביום הרביעי אם לא סיים הברכה יתחיל מפסוקי הקרבנות ואם סיים הברכה א"צ לחזור [ח"א בסוף כלל כח]:

תפט

סימן

[א] בליל שני - כתבו האחרונים דאומרים מערבית השייך ליום ב' אפילו חל ליל שני במו"ש ואע"פ דבשאר חגים שחל יום ראשון בשבת אומרים מערבית של יום א' בליל שני שאני הכא דהמערבית הוא מענין של ספירה: **[ב]** אחר תפלת ערבית - וקודם עלינו דכל מה דאפשר לאקדומי מקדמין כדי שיתקיים יותר מה שכתוב תמימות תהיינה: **[ג]** מתחילין לספור וכו' - ונשים ועבדים פטורות ממצוה זו דהוי מ"ע שהזמן גרמא וכתב המ"א מיהו כבר שויא עליהו חובה וכמדומה דבמדינותינו לא נהגי נשי כלל לספור וכתב בספר שולחן שלמה דעכ"פ לא יברכו דהא בודאי יטעו ביום אחד וגם ע"פ רוב אינם יודעים פירוש המלות: **[ד]** הולך וסופר וכו' - דכל שלא עבר הלילה לא נפיק עדיין מכלל הכתוב תמימות תהיינה: **[ה]** לספור לעצמו - דכתיב וספרתם לכם משמע שהמצוה חל על כל יחיד ויחיד והנה משמע מזה דבספירה אינו כמו בשאר מצות התלוי באמירה לענין קידוש והבדלה וכיו"ב דאם שמע לחבירו ונתכוין לצאת דיוצא בזה משום דשומע כעונה והכא גילתה התורה דלא יצא כל כמה דלא ספר בעצמו אבל יש מאחרונים שכתבו דכונת התורה הוא רק דלא נימא דמצוה זו אב"ד לבד קאי כמו בשמיטין ויובלות דכתיב שם וספרת לך אלא קאי אציבור אבל באמת אם שמע מחבירו שספר והתכוין לצאת וגם חבירו כוון להוציאו יצא כמו בכל מקום דקיי"ל שומע כעונה וכל זה בספירה אבל בברכה שמברכין על הספירה דכו"ע אפשר לצאת ע"י חבירו אפילו הוא בקי וכמו בכל הברכות מיהו מנהג בכל ישראל שכל אחד מברך וסופר לעצמו ואין סומכין על הש"ץ. כתבו האחרונים דספירה מותר בכל לשון ובלבד שיבין אותו הלשון ואם אינו מבין אפילו סיפר בלשה"ק אינו יוצא דכיון דלא ידע מאי קאמר אין זה ספירה: **[ו]** וצריך לספור מעומד - וצריך לעמוד משעה שמתחיל הברכה. ובדיעבד אפילו אם סיפר מיושב יצא [פוסקים]: **[ז]** וסופר הימים והשבועות - דכתיב תספרו חמשים יום וכתוב שבעה שבועות תספר לך. ואם סיפר ימים לחוד ולא הזכיר שבועות ו"א שיצא בדיעבד וי"א שצריך לחזור ולספור ימים ושבועות כדין וע"כ חוזר וסופר בלא ברכה [ואם שכח לחזור ולספור מונה שאר ימים בברכה] ואם מנה שבועות ולא ימים כגון שאמר ביום השביעי היום שבוע אחד ולא הזכיר ימים כלל לכו"ע לא יצא: **[ח]** בעומר - וברוב פוסקים הנוסח לעומר מיהו עיקר ד"ז אינו אלא לכתחלה כדי לבאר שהוא מונה מיום שהקריבו את העומר והלאה ואם לא אמר אלא היום כך וכך נמי יצא: **[ט]** וביום שמיני יאמר וכו' - ואם לא אמר אלא היום שמונה ימים ולא סיים שהם שבוע אחד וכו' נמי יצא שהרי הזכיר שבועות אתמול ביום השביעי וכן אם לא אמר אלא היום שבוע אחד ויום אחד בלחוד נמי יצא שהרי כבר הזכיר הימים שעברו כל אחד ביומו. אומרים שבוע אחד ולא אחת. וכן אומרים שני שבועות ולא שתי דשבוע לשון זכר. עד עשרה אומר ימים ומי"א ואילך אומר יום. כן יש לומר מנין המועט מתחלה כגון אחד

ועשרים יום וכל אלו הדברים אינן לעיכובא אלא לצחות הלשון: **[י]** ועל דרך וכו' - ומנהג לומר אחר הספירה יהי רצון וכו' שיבנה בהמ"ק וכו' כלומר ואז נקיים מצות הבאת העומר ויש נוהגים ג"כ לומר מזמור אלהים יחננו וגו': **[יא]** זה וכו' - כתבו האחרונים דאם אמר בלשון אחר כגון ביום ל"ט אמר היום ארבעים חסר אחת נמי יצא: **[יב]** חוזרים וכו' - הוא מדברי הרשב"א בתשובה סימן קנ"ד ומבואר שם שהקהל התפללו גם מעריב קודם ולענין מעריב אין להם לחזור ולהתפלל משום טרחא דציבורא (וכדלעיל ריש סימן רס"ג סעיף י"ד) רק לענין ספירה לא משגיחין בטרחא דידהו כי איך יאמר למשל עשרה ימים ואינן אלא תשעה כי אותו היום תשיעי הוא ולא עשירי עד צאת הכוכבים עכ"ל שם: **[יג]** לספור כשתחשך - ובברכה כדן: **[יד]** והמדקדקים - ר"ל דמן הדין היה אפשר להקל לספור משתחשך אף קודם צה"כ דבה"ש הוא ספק לילה ואוליין לקולא בספק דרבנן בספירה בזה"ל שהוא מדרבנן לרוב הפוסקים אלא דמ"מ אינו נכון להכניס עצמו לספק לכתחלה ולהכי המדקדקים ממתינים עד צה"כ שהוא בודאי לילה: **[טו]** וכן ראוי לעשות - ר"ל לכתחלה ומ"מ בדיעבד אם בירך ביה"ש יצא וכנ"ל אבל הא"ר מפקפק בזה ומצדד דנכון שיחזור ויספור בצה"כ בלי ברכה: **[טז]** מבעוד יום - יש מאחרונים שפירשו דהיינו בין השמשות דהוא ספק לילה ויוצאין אז ידי ספירה לפוסקים דס"ל דספירה בזה"ל דרבנן אכן הוא רוצה לדקדק ולספור מצאת הכוכבים וכנ"ל וקאמר המחבר דהוא ימנה עמהם פן ישכח אח"כ ויחשוב בדעתו אם אזכור אח"כ בלילה למנות אין אני רוצה לצאת בספירה זו וכדלקמיה בהג"ה. וע"כ כשיגיע הזמן אח"כ יברך ויספור ועיין בה"ל: **[יז]** שלא לצאת - ודוקא אם מתכוין שלא לצאת אבל בסתמא יצא למ"ד דמצות א"צ כונה ואף דפסקינן לעיל בסימן ס' דמצות צריכות כונה אפשר לענין ברכה שצריך להזכיר שם שמים צריך לחוש להך דעה: **[יח]** ויברך ויספור בלילה - ואפילו בע"ש שכבר קיבל שבת וגם התפלל עם הצבור אפ"ה יברך ויספור בלילה כיון שלא רצה לצאת במה שסיפר עמהן ביה"ש. כתבו האחרונים דאם יצאו הכוכבים מותר לו לספור אפילו לא התפלל עדיין מעריב ואפילו הוא במו"ש דהא לילה הוא לכל מילי ואפילו לקדש ולהבדיל מותר קודם תפלה אלא שאסור במלאכה עד שיבדיל: **[יט]** בין השמשות וכו' - נקט בין השמשות משום דבדיעבד אם בירך ביה"ש יצא וכנ"ל וכ"ש אם שאל אותו אחר צה"כ שצריך ליהזר מלהשיב היום כך וכך: **[כ]** היום כך וכך - ואפי' בלשון לע"ז. ואם לא אמר היום לית לן בה משום דעיקר מצות ספירה הוא שיאמר היום כך וכך: **[כא]** אינו יכול וכו' - דאע"ג דלא אמר בעומר יצא בדיעבד וכנ"ל בסק"ח: **[כב]** לחזור ולמנות בברכה - שכבר יצא בזה ידי ספירה למ"ד מצות א"צ כונה ואף דאנן קי"ל דצריכות כונה וזה הלא לא כוון לצאת בזה ידי מצוה לענין ברכה צריך להחמיר ולחוש להך דעה ולא יברך על הספירה שימנה אח"כ. ויש עוד עצה שיכוין בפירוש שלא לצאת בזה ידי ספירה. כתבו האחרונים דמייירי ששאל אתו קודם שהגיע לשבועות הא אי שאל לו בשעה שהגיע לשבועות אפילו אמר לו היום כך וכך לאו כלום הוא כל שלא הזכיר שבועות וצריך לחזור ולספור בברכה: **[כג]** וכשהגיע הזמן - ר"ל צאת הכוכבים ואפילו אם כבר התפללו ק"ש ותפלה דאלי"כ בלא"ה אסור משום ק"ש ותפלה. והסכימו האחרונים דלפי מאי דפסקינן לעיל בסימן רל"ה להחמיר מחצי שעה קודם הזמן ה"ה הכא יש לנו להחמיר שלא לאכול מחצי שעה הסמוך לספירה והלאה [אפילו אם כבר הקדים והתפלל] אך במקום שהמנהג שהשמש קורא לספור ספירה אין להחמיר בקודם זמנו: **[כד]** לאכול - וה"ה שאר מלאכות וכדלעיל בסימן רל"ב ורל"ה: **[כה]** פוסק וסופר - היינו למ"ד ספירה בזה"ל דאורייתא וכדמציין בהג"ה וא"כ לדידן דנקטינן ספירה בזה"ל דרבנן אינו פוסק וכדלעיל בסימן רל"ב לענין מנחה ויש מאחרונים שכתבו דלפיכך חשש הרמ"א פה בעניננו להחמיר כאותו דעה שהוא דאורייתא משום דהוא דבר שאין בו טורח כלל להפסיק מעט ולספור: **[כו]** קודם שהגיע הזמן - ולפי מה דכתבנו לעיל דמחצי שעה סמוך לזמן מתחיל האיסור יהיה שייך דינא דרמ"א כשהתחיל לאכול ביותר מחצי שעה קודם הזמן: **[כז]** א"צ להפסיק - אפילו למ"ד ספירה בזה"ל דאורייתא כיון שיש עוד שהות לספור: **[כח]** ופתח - את הברכה: **[כט]** וסיים כמוהו יצא - ר"ל אף בברכה דאדעתא דהכי פתח הברכה וסיים ואיכא סיום ופתיחה ומ"מ לכתחלה אין לו לברך אלא א"כ יודע מתחלה איזה יום היום דאסור להפסיק אפילו בשתיקה בין הברכה להמצוה יותר מכדי דיבור: **[ל]** וסיים בה' - ר"ל שסיפר חמשה ימים: **[לא]** וטעה וסיים וכו' - ר"ל שסיפר חמשה: **[לב]** אינו חוזר ומברך - האחרונים תמהו על דין זה דבשלמא ברישא שסיים בה' והוא ה' ניחא דיצא שהרי סיפר כדן אע"ג דבשעת ברכתו סבור שהוא ד' לאו כלום הוא שהרי אף בלא בירך כלל יצא אבל בסיפא מאי מהני לן שבשעת ברכה ידע איזה יום הוא הלא עכ"פ בפיו סיפר יום שאינו והסכימו דבזה צריך לספור מחדש ולברך דברכתו ראשונה היתה לבטלה כיון שסיים אחריה יום אחר אם לא שזכר תוך כדי דיבור לספירתו שאז חוזר וסופר כדן והברכה עולה לו. ודע עוד דאף דבשו"ע מייירי שבעת הברכה היה יודע יום הספירה ובירך אדעתא לספור כהוגן אלא שאח"כ טעה וסיים שלא כהוגן אבל כמה אחרונים הסכימו דאף אם בעת הברכה היה דעתו ג"כ על יום אחר וכן סיפר בטעות מ"מ אם בתוך כדי דיבור נזכר שטעה יסיים תיכף כהוגן ויוצא בזה. עוד כתבו דאם טעה ואמר היום יום ד' בעומר ובתוך כ"ד נזכר שהוא יום חמישי דיו שיסיים חמישי בעומר ויוצא

בזה אף שלא אמר היום יום ה' כיון שהוא עדיין תוך כדי דיבור: **[לג]** יספור ביום - כדעת הרבה פוסקים בדביעבד ספירת יום עולה לספירה: **[לד]** בלא ברכה - דיש לחוש לדעת הפוסקים דאין זמן ספירה אלא בלילה וכשמברך ביום הוא לבטלה מיהו מכאן ולהבא סופר בכל לילה בברכה ולא הוי כדילג יום אחד לגמרי שאינו סופר עוד בברכה וכדלקמיה: **[לה]** שכח לברך וכו' - ר"ל שלא סיפר ולא נזכר עד ספירה שאחריה. וה"ה אם נודע לו שאתמול טעה במנין וספר ספירה אחרת דינו כמו שלא סיפר כלל: **[לו]** סופר בשאר ימים - כדעת הרבה פוסקים דאין ספירת הימים מעכבין זה את זה וכל יומא ויומא מצוה בפ"ע היא: **[לז]** בלא ברכה - לחוש למ"ד דספירת שבע שבתות תמימות בעינן והא ליכא דהא חסר חד יומא ונכון בזה שישמע הברכה מן הש"ץ או מאחד מהמברכין ויענה אמן בכונה לצאת ואח"כ יספור [א"ר ופר"ח]: **[לח]** יספור בשאר ימים בברכה - דאיכא ספק ספיקא שמא לא דילג כלל ואת"ל שדילג שמא הלכה כאותן פוסקים דכל יום הוא מצוה בפ"ע. וה"ה בכל דבר שדינו לחזור ולספור בלי ברכה מחמת ספק אם לא חזר וסיפר יספור שארי לילות בברכה [אחרונים]. ולכן אם טעה בימים ולא טעה בשבועות או טעה בשבועות ולא טעה בימים דדינו לחזור ולספור בלא ברכה וכנ"ל בסק"ח אם לא חזר וסיפר אפי"ה מונה שאר ימים בברכה ועיין ביאור הלכה: **[לט]** אחר קידוש בבהכ"נ - שכל מה שנוכל להקדים קדושת היום יש לנו להקדים ואם סופר בביתו יספור קודם קידוש דאסור לאכול קודם ספירה וכנ"ל: **[מ]** קודם הבדלה - דאפוקי יומא מאחרין ליה כל מה דאפשר: **[מא]** אחר קדיש תתקבל - ר"ל מה שאומרים אחר ויהי נועם ואתה קדוש דאז הוא גמר התפלה דקדיש קמא אינו גומר שאינו קדיש שלם. ויתן לך אומרים אחר הספירה: **[מב]** וכשחל יו"ט האחרון וכו' - להכי נקט יו"ט אחרון דשביעי של פסח אינו חל במו"ש וליל שני של פסח אין מקדשין בבהכ"נ כמ"ש בסי' תפ"ז [הגר"א וח"י]: **[מג]** יש לספור קודם - כנ"ל דאפוקי יומא מאחרין כמה דאפשר אע"ג שמקבל הכא קדושת יו"ט בקידושו מ"מ קדושת שבת גדולה מקדושת יו"ט ודעת הט"ז דלאו דוקא אם חל יו"ט אחרון במו"ש דה"ה אפילו בחול נמי יש להקדים ספירה לקידוש דטפי עדיף לאחר קדושת יום השביעי שהוא מן התורה מלקבל קדושת יו"ט אחרון שאינו אלא מדרבנן אבל האחרונים חלקו עליו: **[מד]** אסור לאכול חדש - היינו תבואה שנשרשה אחר ט"ז בניסן שהוא זמן הקרבת העומר דאם נשרשה קודם העומר העומר מתירה כדאיתא ביו"ד סימן רצ"ג וע"ש עוד שחדש שייך רק בחמשת המינים חטים ושעורים וכוסמין ושבולת שועל ושיפון: **[מה]** אף בזמן הזה - מדכתיב ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגו' בכל מושבותיכם משמע מזה דאף בחוץ לארץ נוהג איסור עד עצם היום דהיינו יום הבאת קרבן שהוא ט"ז בניסן ומשום ספיקא דיומא מחמירין עוד על יום אחד. והנה ביו"ד סימן רצ"ג כתב רמ"א היתר לחדש דהוי ס"ס חדא שמא התבואה היא משנה שעברה ואת"ל משנה זו דלמא נשרשה קודם לעומר וה"ה אם הוא מקום שמביאים תבואה ממקומות אחרים שתבואתן נשרשת קודם לעומר וכתבו האחרונים דבמדינת פולין אין להקל כ"א בחטין ושיפון דרובא דרובא נזרעים בחודש חשון ואין שייך בהם חדש [אם לא אותן שידועין שנזרעו בקיץ] אבל שעורים ושבולת שועל וכוסמין רובן וכמעט כולם נזרעים אחר הפסח וגם אין רגיל להביא שם תבואה ממדינות אחרות אין להקל בם. ומ"מ רוב העולם אין נזהרין כלל באיסור חדש ויש שלמדו עליהם זכות לפי שהוא דבר קשה להיות זהיר בזה ולכן סומכין מפני הדחק על מקצת הראשונים שסוברין שחדש בחו"ל אינה אלא מד"ס שגזרו משום א"י ולא גזרו אלא במקומות הסמוכין לא"י כגון מצרים ובבל ויש שלמדו עליהם זכות שסוברין שחדש אינו נוהג אלא בתבואה של ישראל אבל לא בשל עכו"ם ולפ"ז צריך להזהיר לישראלים שיש להם תבואה זרועה בשדות שלהם שינהגו בה איסור חדש. והנה אף שאין בידינו למחות ביד המקילין מ"מ כל בעל נפש לא יסמוך על התירים הללו ויחמיר לעצמו בכל מה שאפשר לו כי להרבה גדולי הראשונים הוא איסור דאורייתא בכל גווני. ודע עוד דאף שכתבנו לעיל בשם האחרונים דבחטין אין לחוש כלל שמא הם של חדש מפני דהרוב נזרעו בודאי בחודש חשון כהיום שדרך להביא ע"ד מסלת הברזל קמח חטים ממקומות הרחוקין וידוע שבפנים רוסיא נמצא הרבה מקומות שנזרעו החטין בקיץ ומצוי שם חדש כמעט יותר מן הישן אם יודע שבא הקמח משם צריך לזהר בזה בימות החורף שאז כבר נעשין הקמח מתבואה חדשה. ולענין שכר ויתר דיני חדש עיין ביו"ד סי' רצ"ג ובאחרונים שם: **[מו]** בין קלי - גרעינים של חמשת המינים הנ"ל הקלויין באור: **[מז]** בין כרמל - היינו שנתמולל ביד ולא הובהב באור: **[מח]** עד תחלת וכו' - וכתבו האחרונים דאף הנהירים מחדש אינם נזהרים בפליטת כלים אם לא שברור לו שנתבשל בו מתבואה חדשה ונראה שאף בזה אין להחמיר רק בתוך מעלי"ע מן הבישול הראשון: **[מט]** ובא"י עד תחלת וכו' - דשם אינו אלא יום אחד והא דמחמירין כל יום ט"ז משום דכתיב עד עצם היום הזה וקיי"ל דעד ועד בכלל:

סימן

תצ

[א] שור או כשב - דמיירי שם מעניני כל המועדים וגם של פסח: **[ב]** עד סוף הענין - דהיינו עד וידבר משה את מועדי ה' וגו'. וכתבו הספרים דטוב לעשות ביום ב' בסעודה איזה דבר לזכר סעודת אסתר שביום ההוא נתלה המן: **[ג]** אין מחזירין אותו - דדוקא בתפלה דלא סגי דלא יתפלל וכיון שלא התפלל כראוי יחזור [דהיינו אם נזכר לאחר שעקר רגליו חוזר לראש ואם עד שלא סיים תפלתו חוזר לרצה] משא"כ בברכת המזון בחול המועד דאי בעי לא אכיל דבר המחייב לבהמ"ז שיאכל בשר ופירות ע"כ אין מחזירין אותו בכל גווני ועיין לעיל בסימן קפ"ח ס"ז ובמ"ב ובה"ל שם: **[ד]** אומר והקרבתם עולה וגו' - ר"ל שלא יאמר ובחודש הראשון דכבר עבר: **[ה]** ובחולו של מועד וכו' - ש"מ דח"ה לא מקרי יו"ט וא"ל בחוש"מ בבהמ"ז הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב. וביו"ט שחל להיות בשבת כתב הא"ר שיאמר הרחמן על כל אחד בפני עצמו: **[ו]** ואנו אין נוהגין לומר - וכתבו האחרונים דמנהגנו לומר מקרא קודש בין ביו"ט ובין בחוש"מ ואין אומרים את יו"ט אפילו ביו"ט: **[ז]** קורין ההלל בדילוג וכו' - מפני שביום שבעה של פסח נטבעו המצרים אמר הקב"ה מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני וכיון שבו' אין אומרים אותו ע"כ בחוה"מ ג"כ אין אומרים אותו שלא יהיה עדיף מיו"ט אחרון: **[ח]** משך תורא - והם סימני ראשי פרשיות דהיינו יום ראשון משכו וקחו וגו' יום ב' שור או כשב יום ג' קדש לי כל בכור יום ד' אם כסף תלוה יום ה' פסל לך יום ו' במדברא דהיינו וידבר וגו' במדבר סיני ויעשו בני ישראל את הפסח ביום ז' פ' בשלח ביום ח' בוכרא כל הבכור אשר יולד וגו': **[ט]** קורא וכו' - מפני שכתוב בו מעניני דשבת: **[י]** קורין הרביעי - קאי על חול המועד ואין אומרים קדיש עד אחר שקרא הרביעי שנשלם מנין הקרואים משא"כ בשבת ויו"ט ויוה"כ נשלם מנין הקרואים קודם שקורא מפטיר וע"כ אומרים תיכף קדיש: **[יא]** בליל יו"ט האחרון - בין בז' בין בח' **[יב]** מקדשין על היין - ר"ל בבהמ"ז וכוונתו דאף דבב' לילות הראשונים אין מקדשין בבהמ"ז והטעם לפי שאין לך ענין בישראל שאין לו ד' כוסות משא"כ הכא לא שייך זה: **[יג]** וא"א זמן - דהיינו שהחיינו שאינו רגל בפני עצמו כמו שמיני עצרת של החג. מילה כשחל בשביעי של פסח או בשמיני אומרים יום ליבשה נהפכו מצולים קודם גאל ישראל [ואם חל בשבת אומרים קודם שירה חדשה משום שאז נוהגין לומר הפיוט של ברח דודי קודם גאל ישראל] משא"כ בשאר יו"ט דאין אומרים יום ליבשה מחמת מילה אא"כ כשחל בשבת [מ"א בשם הלבוש] עוד כתב דאם חל יום ז' בשבת אומרים ביוצר הפיוטים של שבת חוה"מ מפני שאז אומרים שיר השירים באותו יום והפיוטים של שבת חוה"מ מיוסדים על שה"ש ואם חל יום אחרון בשבת אומרים ביוצר הפיוטים של שבת חוה"מ ובשמו"ע מהפכין ואומרים הפיוט של יום ז': **[יד]** ומפטירין היתה עלי - האמורה לענין תחית המתים. והטעם כי תחית המתים יהא בניסן וגוג ומגוג בתשרי ע"כ מפטירין בניסן העצמות היבשות ובתשרי בוא גוג [טור]: **[טו]** ואין מזכירין וכו' - דבשבת שחל בחוה"מ פסח אין הפטרה באה אלא בשביל שבת בלבד שהרי אין מפטירין בנביא בשאר ימי חוה"מ לפיכך אומרים ברכת הפטרה כמו בשאר שבתות השנה: **[טז]** ולא בחתימה - דהיינו שאינו חותם רק מקדש השבת וכתבו האחרונים דבשבת חוה"מ סוכות מסיים מקדש השבת וישראל והזמנים וכן מזכיר של סוכות באמצע הברכה כמו ביו"ט ראשון של סוכות והטעם שכל יום ויום מחוה"מ סוכות הוא כמועד בפ"ע משום דחלוקין בקרבנות המוספין: **[יז]** ונוהגין לומר שה"ש וכו' - מפני שמפורש בו ענין יציאת מצרים ובסוכות קהלת מפני שהם ימי שמחה וכתוב בקהלת ולשמחה מה זו עושה ורות בשבועות דאיתא בילקוט רות מה ענין רות אצל עצרת שנקראת בזמן מתן תורה ללמדך שלא ניתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני וכו' ונהגו לקרותה ביום שני: **[יח]** בשבת של חוה"מ - מפני שהפיוטים של אותו שבת מיוסדים על שה"ש וכנ"ל: **[יט]** והעם נהגו וכו' - וכן הסכים הטי"ז ומ"א הסכים עם אותן הפוסקים המצריכין לברך על כולם חוץ מקהלת והגר"א בביאורו כתב דאף על קהלת יש לברך. ולכן הנוהג לברך עכ"פ כשכתובין על קלף בודאי אין למחות בידו. יו"ט שחל בשבת אומרים במנחה ואני תפילתי וקורין בסדר השבוע:

סימן

תצא

[א] אלא שאינו וכו' - חסרון הניכר יש כאן וקודם לזה צ"ל ומבדיל על הכוס כמו במו"ש אלא שאינו וכו' [הגר"א] וכן מצאתי בשו"ע הראשון שהדפוס המחבר בחייו. מי שהתחיל לאכול במוצאי פסח מבע"י עד הלילה ועדיין לא התפלל והבדיל מותר לאכול חמץ דכיון שחשכה הוי לילה לכל מילי אלא שחכמים אסרו במלאכה עד שיבדיל [מ"א וש"א] אמנם אם עדיין לא בירך בהמ"ז בודאי אין לו לאכול חמץ דהרי יצטרך לומר יעלה ויבוא משום דאזלינן בתר התחלת הסעודה כדאיתא לעיל בסוף סימן קפ"ח וא"כ יהיה תרתי דסתרי: **[ב]** לא על הנר - שאין מברכין על הנר אלא במו"ש

ובמוצאי יה"כ שנאסר אור כל היום ועכשיו חוזר להתירו כמו שנתבאר בסימן רצ"ח אבל ביו"ט לא נאסר האור מעולם לצורך יו"ט: [\[ג\]](#) ולא על הבשמים - דענין הבשמים הוא כדי להשיב את הנפש שכוונתה על הנשמה היתירה שניטלה ממנו אחר שבת וביו"ט ליכא נשמה יתירה. וכתבו הפוסקים דה"ה דביו"ט שחל במו"ש אין מברכין על הבשמים והטעם לפי שיש מאכלים טובים מיישבים דעתו כמו בשמים: [\[ד\]](#) אומר באתה בחרתנו ותודיענו - והוא דוגמת אתה חוננתנו שמזכירין במו"ש בברכת אתה חונן וע"כ דינו ג"כ כאתה חוננתנו שאם טעה ולא אמרו אין מחזירין אותו שיכול לומר אח"כ קידוש על הכוס ושם נזכר הבדלה ג"כ ועיין לעיל בריש סימן רצ"ד בבה"ל ד"ה ואם טעה:

תצב

סימן

[\[א\]](#) שני וחמישי וכו' - שחוששין שמא מתוך משתה ושמחה באו לידי עבירה כמו שמצינו באיוב שהביא קרבנות והתענית במקום קרבן אבל בעצרת דאינו אלא יום אחד אין חוששין: [\[ב\]](#) עד שיעבור וכו' - דבניסן המנהג שאין מתענים בו כלל כדאיתא לעיל בסימן תכ"ט ובתשרי לא משום דרובו הוא מועדות וע"כ אין נכון לקבוע בו תענית בתחלה: [\[ג\]](#) מיד בה"ב - ר"ל לאפוקי ממה שכתבו בשם מהרי"י שימתינו מלהתענות עד י"ז חשוון דליתא דליתא ומברכין בבהכ"נ בשבת הראשון שאחר ר"ח למי שיתענה בה"ב ואחר אותו שבת מתחילין להתענות בה"ב וצריך לקבל התענית במנחה שלפניהם אכן מי שענה אמן על אותו מי שבירך ודעתו להתענות אין צריך לקבל עוד במנחה שלפני יום התענית ומ"מ אם אח"כ נמלך שלא להתענות אינו מחוייב להתענות מחמת עניית אמן כ"ז שלא קיבל עליו התענית בפירוש בפיו וכשיש מילה או חתונה באותו שבת שמברכין בה"ב נוהגין לברכו במנחה משום מהיות טוב וגו': [\[ד\]](#) שאפשר להתענות - ר"ל כיון שהגיע הזמן שאפשר להתענות אין לאחר יותר: [\[ה\]](#) להתענות - ואם אירע בהם ברית מילה או פדיון הבן או שאר סעודת מצוה מצוה לאכול וא"צ התרה כי כל המתענה אדעתא דמנהגא מתענה ולא נהגו להתענות בהם כשיש סעודת מצוה ויכולים לומר סליחות אפילו אין בבהכ"נ עשרה מתענים רק שלא יאמרו הסליחה של תענית צבור קבעו וכו' [בה"ט] ובפמ"ג כתב שידלג רק תיבת צבור. ומ"מ הסליחה של אפפנו מים וכו' בודאי אין נכון לאומרה כל שאין צבור מתענין: [\[ו\]](#) לקרות ויחל - היינו בשחרית ומנחה כל שיש בבהכ"נ עשרה שמתענין ויתר דיני תענית בה"ב יבואר לקמן בסימן תקס"ו ס"ב:

תצג

סימן

[\[א\]](#) שלא לישא אשה - ואין חילוק בין נשואין של מצוה כגון שאין לו בנים או יש לו כי כן פשט המנהג במדינתנו שלא לחלק ולהחזיר גרושה שרי שאינו כ"כ שמחה [אחרונים]: [\[ב\]](#) מפני שבאותו זמן וכו' - ר"ל ואין ראוי להרבות בשמחה [טור]. ומ"מ אם נזדמן לו איזה ענין שצריך לברך עליו שהחיינו יברך: [\[ג\]](#) שפיר דמי - שמא יקדמנו אחר. ומותר לעשות ג"כ סעודת אירוסין ועכשיו שאין מקדשין אלא בשעת נשואין מ"מ מותר לעשות שידוכין ולעשות סעודה אבל לעשות ריקודין ומחולות נהגו איסור וכ"ש בשאר ריקודין ומחולות של רשות בודאי יש ליזהר: [\[ד\]](#) אין עונשין אותו - היינו דוקא בנשואין שעשה עכ"פ מצוה אבל אם נסתפר בימי העומר היו נוהגין לקנסו ולהענישו: [\[ה\]](#) הכל שרי - היינו לאותן הנוהגין לספר מל"ג בעומר ואילך וכדלקמיה בס"ב אבל לדין שנוהגין איסור בתספורת וכדלקמיה בס"ג אסור ג"כ לישא דנשואין ותספורת דין אחד להם ולעומת זה יש קולא למנהגנו שיהא מותר לישא ולהסתפר עד ר"ח אייר. ולענין ר"ח גופא יבואר בס"ג. וטעם לאלו שני המנהגים יבואר לקמיה. ואף להנהגין איסור גם עד ר"ח אייר מ"מ אם חל ר"ח בשבת כיון שיש כאן תוספת שמחה שבת ור"ח יש להתיר להסתפר בע"ש מפני כבוד השבת וגם לישא אשה בו ביום כיון שעיקר הסעודה יהיה בשבת ור"ח: [\[ו\]](#) עד ל"ג לעומר - עד ועד בכלל והיינו עד ל"ג ימים שלמים כל אחד לילו ויומו משא"כ יום ל"ד לא החמירו בו כ"א בלילה בלבד אבל משיאור היום לאחר נץ החמה מותר דמקצת היום ככולו: [\[ז\]](#) שאומרים שאז פסקו וכו' - ואף דגם ביום ל"ד מתו דמשום זה החמירו גם כל ליל ל"ד עד הנץ אפשר דעיקר ההפסקה היה ביום ל"ג וביום ל"ד מתו רק מעט [פמ"ג]: [\[ח\]](#) ביום ל"ג - דס"ל דביום ל"ג פסקו לגמרי מלמות: [\[ט\]](#) וא"א בו תחנון - גם בערב של ל"ב: [\[י\]](#) עד ל"ג בעצמו - דהיינו לאחר שתנץ החמה והטעם לדידהו גם כן משום דמקצת היום ככולו: [\[יא\]](#) ולא מבערב - ויש מאחרונים שמקילין להסתפר מבערב [מ"יט וא"ר] וסיים א"ר דמ"מ לענין נשואין לא ראיתי מקילין כ"א ביום ל"ג בעומר בעצמו ולא בלילה שלפניו אכן כשחל ל"ג בעומר בע"ש והוא לו שעת הדחק לעשות ביום אפשר שיש להקל לו לעשות בלילה

שלפניו: **[יב]** בעל ברית - היינו הסנדק והמוהל ואבי הבן אף שאינו מוהלו בעצמו (ומ"ש הרמ"א או מל בנו היינו שיש לו בן שצריך למול אותו) אבל לא המוציא והמביא [אחרונים]: **[יג]** להסתפר בספירה - היינו אפילו ביום שלפני המילה סמוך לערב קודם הלילה לבהכ"נ. ואם חל המילה בשבת מותרים להסתפר בע"ש אפילו קודם חצות [פמ"ג]: **[יד]** יש נוהגים וכו' וטעות הוא בידם - אבאר בקצרה. דלכו"ע נוהגין איסור ל"ג ימים אך יש בזה מנהגים שונים [ויש לכל אחד טעם למנהגו כמבואר בבה"ל] יש שבחרו אותן מיום ב' של פסח עד ל"ג בעומר ומשם והלאה עד שבועות לא קבלו עליהם שום איסור אמנם עד ל"ג בעומר אין מתירין שום יום. ויש שניכו ממ"ט ימי העומר ט"ז ימים הראשונים דהיינו עד יום שני של ר"ח אייר ומשם והלאה עד שבועות שהוא ל"ג ימים אין מתירין שום יום (לבד מל"ג בעומר עצמו התירוהו במקצתו ומשום דמקצת יום ככולו) ונמצא מי שאוחז החבל בשני ראשין דהיינו שמיקל בר"ח אייר וגם מיקל מל"ג והלאה טעות הוא בידו: **[טו]** ואותן לא יסתפרו מל"ג בעומר ואילך - ר"ל עד שבועות ממש וכנ"ל. והנה במדינתנו המנהג לישא ולהסתפר בג' ימי הגבלה ע"כ מסיק המ"א דצריך לזוהר שלא לישא ולהסתפר בהשני ימים של חודש אייר וגם בראשון של ימי הגבלה בבוקר דוקא דאמרינן מקצת היום ככולו וא"כ עי"ז יושלם ל"ג ימים שאנו נוהגים אבילות עבורם. וכתב הח"א שכן המנהג ג"כ בק"ק ווילנא שנוהגים איסור מיום א' דר"ח אייר עד ג' סיון בבוקר מלבד בל"ג בעומר נוהגין בו היתר ויש מקומות שנוהגין להקל רק בר"ח אייר ובל"ג בעומר ובר"ח סיון עד שבועות. ובענינים אלו יתפוס כ"א כפי מנהג מקומו: **[טז]** מקצת מנהג זה וכו' - ר"ל שמקצת בני אדם ינהגו כך ומקצת ינהגו כך: **[יז]** היתר בשתיהן - דהיינו שינהג היתר עד ר"ח אייר כסברא אחרונה וגם ינהג היתר מל"ג בעומר ואילך עד עצרת כסברא ראשונה כיון ששתי קולות אלו סותרות זו לזו וכנ"ל אבל יכול לתפוס חומרי המנהגים דהיינו שינהג איסור מפסח עד ערב שבועות או עד יום א' של הגבלה חוץ מל"ג בעומר ואף שנוהג ב' חומרות הסותרות זו לזו אינו ככסיל ההולך בחושך כיון שעושה כן רק מחמת ספק שאינו יודע איזה מנהג הוא העיקר ומ"מ א"צ לעשות כן אלא יכול לתפוס איזה מנהג שירצה ואין לו לחוש שמא מנהג המקום ההוא אינו כן דכיון שהוא רק מנהג בעלמא אין להחמיר בספיקא אבל אם ידוע לו מנהג המקום אין לו לשנות בין להקל ובין להחמיר [אחרונים]: **[יח]** הנשים - וה"ה אנשים: **[יט]** משקיעת החמה ואילך - הטעם שנקברו אחר שקיעת החמה והיו העם בטלים ממלאכה ויש עוד טעם בטור לפי שאז זמן ספירת העומר ובעומר כתיב שבע שבתות מלשון שבות דהיינו שבזמן הספירה יש לשבות ממלאכה ולפי טעם זה אחר שספר מותר תיכף במלאכה:

תצד

סימן

[א] ביום נ' לספירת העומר וכו' - ומאחרין להתפלל ערבית בכניסת שבועות בצאת הכוכבים כדי שיהיו ימי הספירה מ"ט יום תמימות. איתא בזוהר שחסידיה הראשונים היו נעורים כל הלילה ועוסקים בתורה וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן ואיתא בשו"ע האר"י ז"ל דע שכל מי שבלילה לא ישן כלל ועיקר והיה עוסק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק. והטעם כתב מ"א ע"פ פשוטו שישאל היו ישנים כל הלילה והוצרך הקב"ה להעיר אותם לקבל התורה [כדאיתא במדרש] לכך אנו צריכין לתקן זה. וצריכין לזוהר אותם הנעורים כל הלילה שלא לברך על נטילת ידים בבוקר רק אחר שעשה צרכיו קודם התפלה ואז מברך על נט"י ואשר יצר וכמבואר לעיל בסימן ד' סק"ל ע"ש ולענין ברכה על טלית קטן יש דעות בין הפוסקים וע"כ יראה לכוין לפטור אותה בברכה שמברך על טלית גדול כמבואר לעיל סימן ח' במ"ב ס"ק מ"ב ולענין ברכת התורה עיין לעיל בסימן מ"ז במ"ב סק"ח ולענין ברכת אלהי נשמה וברכת המעביר שנה עיין בסימן מ"ו במ"ב סק"ד. נכון לזוהר ע"פ קבלה מלשמש בליל שבועות אם לא בליל טבילה ועיין מה שכתבנו לעיל בסימן ר"מ במ"ב סק"ז ובה"ל שם: **[ב]** וקורין בראשון וכו' - והמנהג לומר אקדמות והסכימו כמה אחרונים לומר זה קודם שמתחיל הכהן לברך על התורה וכן המנהג כהיום בכמה קהלות אכן יציב פתגם שאומרים ביום שני בעת קריאת הפטרה נתפשט באיזה מקומות לאמרו אחר פסוק ראשון של הפטרה: **[ג]** מבחודש השלישי - וקורין הדברות בטעם העליון ועיין בבה"ל שביארתי בארוכה: **[ד]** במרכבה דחזקאל - ונוהגין במקצת מקומות שגדול וחכם קורא זאת ההפטרה וסמך לדבר ולא במעשה מרכבה אא"כ היה חכם ומבין מדעתו וגם יש נוהגין שכל מי שקורא אותה עם המפטיר בלחש אומר אותה ג"כ מעומד מפני כבודה: **[ה]** כל הבכור - ואם חל בשבת שצריכין לקרות יותר דהא בשבת צריך ז' קרואים מתחילין עשר תעשר: **[ו]** במוצאי - מפני כשחל עצרת בשבת היה יום זביחת הקרבנות אחר השבת והוא כעין יו"ט [מ"א] ולפי טעם זה באסרו חג שאחר סוכות מותר להתענות אכן מדברי הגר"א משמע דגם שם אין להתענות וכ"מ בב"י: **[ז]** וא"א תחנון - וגם אין מתענים בס: **[ח]** מתחלת ר"ח סיון - דמיד בשני בסיון א"ל משה לקדשם לתורה כדכתיב אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי וגו' ואח"כ מתחיל ג' ימי הגבלה:

[ט] בשבועות - היינו בין ששטחן בעי"ט או ביו"ט גופא ואפילו אם אותן עשבים אין ראויין למאכל בהמה כיון שחשב עליהן מבעוד יום שרי לטלטלן כמש"כ סימן ש"כ ובפרט אם הם עשבים המריחין אכן אם חל שבועות ביום א' אין לשוטחן בשבת כיון שכונתו לצורך יו"ט ואין שבת מכין ליו"ט אלא ישטחם ביו"ט גופא או בע"ש: **[י]** זכר לשמחת מתן תורה - שהיו שם עשבים סביב הר סיני כדכתיב הצאן והבקר אל ירעו וגו'. כתבו האחרונים במקום שנוהגין לחלק עשבים המריחים בבהכ"נ לא יחלקו מברוך שאמר עד אחר תפלת י"ח כדי שיוכל לברך עליהן דבינתים אסור להפסיק. נוהגין להעמיד אילנות בבהכ"נ ובבתים זכר שבעצרת נידונו על פירות האילן [מ"א] והגר"א ביטל מנהג זה משום שעכשיו הוא חק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם: **[יא]** בכמה מקומות לאכול - ואם מותר להתענות תענית חלום בשבועות עיין לקמן בסימן תר"ד במ"א ובמה שכתבנו שם במ"ב: **[יב]** מאכלי חלב - עיין מ"א ואני שמעתי עוד בשם גדול אחד שאמר טעם נכון לזה כי בעת שעמדו על הר סיני וקבלו התורה [כי בעשרת הדברות נתגלה להם עי"ז כל חלקי התורה כמו שכתב רב סעדיה גאון שבעשרת הדברות כלולה כל התורה] וירדו מן ההר לביתם לא מצאו מה לאכול תיכף כ"א מאכלי חלב כי לבשר צריך הכנה רבה לשחוט בסכין בדוק כאשר צוה ה' ולנקר חוטי החלב והדם ולהדיח ולמלוח ולבשל בכלים חדשים כי הכלים שהיו להם מקודם שבישלו בהם באותו מעלי"ע נאסרו להם ע"כ בחרו להם לפי שעה מאכלי חלב ואנו עושין זכר לזה: **[יג]** ביום ראשון וכו' - גם נוהגין בקצת מקומות לאכול דבש וחלב מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב כמש"כ דבש וחלב תחת לשונך וגו': **[יד]** כמו השני תבשילין וכו' כן אוכלים וכו' - ר"ל כשם שבפסח עושין זכר לקרבן כן אנו צריכין לעשות בשבועות זכר לשתי הלחם שהיו מביאין וע"כ אוכלים מאכלי חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכין להביא עמהם שתי לחמים דאסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד ויש בזה זכרון לשתי הלחם: **[טו]** ב' לחם וכו' - ולכן נהגו לאפות לחם אחד עם חמאה דאז בודאי יצטרך להביא לחם אחר לאכול עם בשר ויזהר אז להסיק התנור יפה בין לחם ללחם וגם צריך מרדה חדשה דלא כמקצת נשים שמהפכין אותה על צד השני דהא בלוע מעבר אל עבר משמנונית: **[טז]** על השלחן - ויזהר ליקח מפה אחרת כשרוצה לאכול בשר. וא"צ להפסיק בבהמ"ז אם אינו אוכל גבינה קשה אלא יקנח פיו יפה וידיח כדאיתא ביו"ד סי' פ"ט: **[יז]** זכרון לב' הלחם - וא"כ יהיו של חטין דוגמת שתי הלחם. כתב הפמ"ג יש ליזהר בענין מאכלי בשר וחלב בכל מה שנוהגין בכל השנה המבואר ביו"ד סי' פ"ח ופ"ט ושלא לצאת שכרם בהפסדם. עוד כתב בנוסח ברכת הפטירה על התורה ועל העבודה וכו' את יום חג השבועות הזה אבל אין מזכירין לומר מקרא קודש וכו'. ומזכירין נשמות ואומרים אב הרחמים ביום שני ובכל מקום שקורין כל הבכור מזכירין נשמות שיש בו מתנת יד ונודרים צדקה. כשחל שבועות ביום וי"ו זיי"ן אין אומרים פרקים וכשחל שבועות במו"ש אומרים פרקים במנחה

הלכות יום טוב

סימן תצה

[א] האסורה בשבת - בין שאיסורה מן התורה ובין שאיסורה משום שבות וכן כל דבר שאסור לעשותו בעצמו אסור לומר גם לעכו"ם לעשותו כמו בשבת: **[ב]** חוץ ממלאכת אוכל נפש - כדכתיב בקרא אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: **[ג]** וחוץ מהוצאה והבערה - ופרטי דיניהם יתבארו לקמן סימן תקי"א ותקי"ח: **[ד]** וכן מכשירי אוכל נפש וכו' - ופרטי דין זה עיין לקמן סימן תקי"ח ותקי"ט: **[ה]** שלא היה אפשר - דנתקלקל ביו"ט או שלא הספיק לו השעה ומשמע דבאוכל נפש גופיה מותר לדעת המחבר אפילו באפשר לעשותו מאתמול ומיהו בדבר שדרך לעשותו בפעם אחת לימים רבים גם להמחבר אסור בדבר שטוב מאתמול ולא יפיג טעמו וכדלקמן סימן תקי"י סי"ג ע"ש ועי"ש שינוי משמע מהגר"א דשרי: **[ו]** מאתמול - אבל אם אפשר לעשותו מאתמול הרי הוא כשאר מלאכות ואסור מן התורה: **[ז]** ויש מחמירין וכו' - מדרבנן כדי שלא יעבור עליו כל היום במלאכות וימנע משמחת יו"ט: **[ח]** כל שאינו מפיג - דלישה ואפיה ושחיטה ובישול אם

עשאן בעיו"ט יש בהם חסרון טעם שאין לחם שנילוש ונאפה היום כלחם שנילוש ונאפה מאתמול ולא תבשיל שנתבשל היום כתבשיל שנתבשל מאתמול ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאתמול ולהכי לא גזרו בהם אבל דבר שאין בו קלקול טעם והפסד אם נעשה מאתמול ל"ל לעשותן ביו"ט וכתבו האחרונים דנקטינן למעשה כסברא זו. וכתבו עוד דלפי דעה זו אסור ללוש ביו"ט וורמזליין (שקורין לאקשיין) שאפשר הנילושים מבעיי טובים ביותר וכן אסור לבשל פירות יבשים ביו"ט שהוא ידוע שהמבושלים מעיו"ט טובים הם יותר לאכילה אחי"כ ביו"ט מיהו אם לא היה לו שהות מקודם לבשל וכש"כ כשלא היה לו הפירות מקודם בודאי מותר לבשלם ביו"ט וכן לענין לישה הנ"ל: **[ט]** טעם כלל - משמע דאם מפיג טעם אפילו במקצת שרי לכו"ע ובמהרי"ל כתוב שאסור לדוך שקדים ביו"ט להוציא מהן חלב מדהיה אפשר ליה לדוך מאתמול אע"פ שמפיג טעם קצת וכתבו האחרונים דמשו"ה החמיר בזה דדמי קצת לסחיטת פירות דאסור. ומ"מ ע"י שינוי נראה דיש להתיר: **[י]** מותר לעשותו ע"י שינוי - ואם לא עשאו מעיו"ט מפני איזה אונס מותר אפילו בלי שינוי. וכתב המ"א דאפילו לכתחלה מותר להמתין לעשותו ע"י שינוי ובספר בגדי ישע מפקק ע"ז אכן אם אין לו שהות קודם יו"ט בודאי יש לסמוך ע"ז: **[יא]** קצירה וכו' - וה"ה דישה והרקדה וכה"ג: **[יב]** וסחיטה - ר"ל לסחוט הפירות להוציא מהן שמן ויין לאכילה ביו"ט: **[יג]** אסרום חכמים - דמן התורה כל מלאכה שהוא באוכל נפש מותר אלא חכמים אסרו דברים שהם עבודה רבה כגון הני שהאדם רגיל לקצור שדהו ולבצור כרמו כאחד ולדרוך כל ענביו כאחד ולטחון הרבה בפ"א וא"כ יטרד כל היום בעבודתו וימנע משמחת יו"ט ולכן אסרו חכמים ואפילו ע"י שינוי אסור והניחו בהיתרן רק דברים שמסתמא הן רק לצורך אכילת יו"ט והרבה פוסקים חולקין וסוברין דמלאכת עבודה הנ"ל אסור מן התורה אפילו באוכל נפש ולא התירה התורה באוכל נפש אלא מה שהוא דרך לעשות ליום זה כגון מלישה ואפיה ואילך וכה"ג מלאכות שהם לצורך אכילה ביו"ט ופרטי דינים אלו יתבארו בסימנים הבאים כאו"א במקומו: **[יד]** אין מוציאין משא וכו' - לפי דעת הג"ה לעיל סימן רמ"ו ס"ג דאין אדם מצווה על שביתת בהמתו צ"ל דהכא אינו אלא איסורא דרבנן בעלמא שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול עם בהמתו ואפילו לצורך יו"ט ואפילו ברשות אחד ממקום למקום נמי אסור ולפי"ז לשון אין מוציאין לאו דוקא ולעיל בסימן רמ"ו הבאנו דעת החולקים דאדם מצווה על שביתת בהמתו ביו"ט כמו בשבת וכ"ש כשהוא מחמר אחר בהמתו ולדעה זו אתי שפיר כפשוטו ואיסורא דאורייתא קאמר המחבר. ודע אם נאמר דיש שביתת בהמה ביו"ט שייך בזה כל הדינים הנאמרים בענין זה לעיל בהלכות שבת סימן ש"ה: **[טו]** מוקצה אע"פ שהוא מותר וכו' - פי' דלעיל בסימן ש"י מתבאר דיש כמה מיני מוקצה המותרין בשבת כמו מוקצה מחמת שעומד לסחורה או בשהכניסו לאוצר ואין דעתו להסתפק ממנו עד אחר זמן או מוקצה מחמת מיאוס ועוד כמה גווני אך כ"ז הקילו דוקא בשבת דחמיר לאינשי ולא חיישינן אם נקל לו לטלטל דבר מוקצה יבוא להקל בשאר איסורי שבת אבל ביו"ט דקילי ליה שהרי הרבה מלאכות מותרים לו לצורך אוכל נפש ואם נקל לו במוקצה יבוא להקל גם בשאר איסורי יו"ט ולפיכך אסור לו חכמים לטלטל ולאכלו ולפי סברא זו בהמה העומדת לחלבה ותרנגולת לביצתה ושור של חרישה אסור לשחטן ביו"ט עד שיכין אותם לכך מעיו"ט וכן כל כה"ג צריך הכנה מבעיי ודבר שהוא מוקצה מחמת נולד פשיטא דאסור לדעת המחבר ביו"ט: **[טז]** ויש מתירין וכו' - דלא חמיר משבת וכתב מ"א דכן הוא ג"כ דעת הרש"ל וכן פסק גם הפרי"ח: **[יז]** לדבריהם וכו' - ואף דיש פוסקים שמתירין אף במוקצה דנולד הרמ"א לא רצה לתפוס כדעתם בזה אלא כאותן פוסקים דמחמירין עכ"פ במוקצה דנולד וכתבו האחרונים דאף שבשבת נקטינן לעיקר להתיר אפילו במוקצה דנולד דלא כבעלי סברא זו מ"מ ביו"ט אין להתיר עכ"פ במוקצה דנולד ולפי"ז אין לטלטל עצמות שנתפרקו מן הבשר ביו"ט אע"פ שהן ראויין לכלבים מפני שאתמול כשהיו מחוברין לבשר היו ראויין גם לאדם והוי נולד: **[יח]** וכל מוקצה וכו' - קאי לסברא הראשונה דמוקצה אסור דלהמתירין מוקצה א"צ אמירה אלא בגרוגרות וצמוקים משום דמסתמא דחינהו בידים כשהעלן לגג ליבשן ואפילו בשבת אסור וכדלעיל בסימן ש"י ס"ב: **[יט]** שאינו בע"ח - דבב"ח לא מהני בשיאמר מכאן אני נוטל אלא צריך לפרט זה וזה אני נוטל וכמבואר לקמן סי' תצ"ז ס"י: **[כ]** כגון אוצר וכו' - ר"ל ודעתו היה מתחלה רק להסתפק ממנו לאחר זמן וה"ה בפירות העומדים לסחורה או במוקצה של גרוגרות וצמוקים שלא נתייבשו לגמרי: **[כא]** סגי כשיאמר וכו' - דאותן שיקח למחר הרי הם כמו שהוברר למפרע דלהם כוון בהכנתו דבמלתא דרבנן קי"ל דיש ברירה: **[כב]** וא"צ שירשום וכו' - ודע דיש כמה פוסקים דפליגי ע"ז ודעתם דלא סגי בשיאמר מכאן וכו' אלא צריך שירשום בסימן המקום שבדעתו לאכול וסברתם דכיון שהם מוקצים מחמת מעשה שעשה בהם להקצותם כגון גרוגרות וצמוקים שהעלם לגג ליבשן או אפילו פירות שהכניסם לאוצר הרי הקצם בידים למכירה לא סגי בהכנה כל דהו להוציאם ממוקצה עד שיברר יפה הפירות שבדעתו לאוכלם ויתן בהם סימן ולהלכה יש להחמיר כסברא האחרונה עכ"פ לענין גרוגרות וצמוקים שהעלן לגג ובפירות שמכניסם לאוצר אפשר דיש לסמוך אסברא קמא ועיין בה"ל: **[כג]** ומותר להכין וכו' - ר"ל דבכגון זה של פירות ואוצר שא"צ לעשות מעשה ובאמירה בעלמא הוי הכנה מותר להכין אפילו ביו"ט גופיה מיום אחד לחבירו דממ"נ אם יום ב' קודם הרי היום חול ומותר להכין ואם היום קודש ומחר חול הרי א"צ

הכנה כלל ונמצא שאינו מתקן שום דבר בהכנתו דליאסר עליו והיכי אסרינן הכנה מיו"ט לחבירו היכא שהוא עושה מעשה דחיישין שמא מחר חול ונמצא שעשה מעשה ביו"ט לצורך חול וכההיא דסימן תקי"ג עיי"ש [וכן במוקצה דבעי"ח כגון תרנגולת העומדת לגדל ביצים לא יכול להזמין מיו"ט לחבירו א"כ זימן מעיו"ט] ולפי"ז לפי מה שכתבנו להחמיר במוקצה דאקצייה בידים כגון גרוגרות וצמוקים שצריך לרשום אם שכח לרשום בעיו"ט ונזכר ביו"ט אסור לעשות שום סימן להכין פירות ליו"ט שני דשמא מחר חול ונמצא שעשה סימן ביו"ט לצורך חול:

תצו

סימן

[א] והיו מנדין וכו' - ואע"ג דעכשיו בקיאינו אנו בקביעות החודש לפי החשבונות שבידינו מ"מ חששו חכמים שמא מרוב הצרות והטלטולים בגלותנו ישתכח החשבון ויבואו לעשות חסר מלא ומלא חסר ויאכלו חמץ בפסח וע"כ הניחו הדבר בחו"ל כמו שהיו בימים הראשונים: **[ב]** למי שמזלזל בו - במזיד ואפילו זלזל בו בדבר שהוא משום שבות או בתחומים דרבנן נמי מנדין אותו וכתבו האחרונים דאפילו חיללו ע"י עכו"ם נמי הוא בנידוי דכל מה שאסור בראשון אסור בשני ונתבאר בפוסקים דיו"ט שני חמור בזה מיו"ט ראשון דביו"ט ראשון אין מנדין רק בעבר על איסור דאורייתא אבל על שבות דרבנן אין מנדין רק מלקין אותו מכת מרדות משא"כ ביו"ט שני והטעם משום דיו"ט שני כל עיקרו אינו אלא מדרבנן א"כ כי עבר בו על איזה דבר שהוא הרי הוא כעוקר את כולו ולהכי החמירו עליו משא"כ ביו"ט ראשון שאינו עוקרו במה שעבר על שבות שהרי באיסור דאורייתא שבו לא עקרו ויש פוסקים חולקים בזה ולדידהו אין חילוק כלל בין יו"ט א' לשני והדבר תלוי רק לפי ראות עיני הדיינים במה שרואין לפי הענין אם להקל עליו במלקות או להחמיר עליו בנידוי רק שהרשות בידם אפילו לנדותו. כתבו האחרונים דאם עשה הדבר ע"פ הוראת חכם שטעה אין לנדותו שהרי שוגג הוא: **[ג]** אלא היו מלקין אותו - ושיעור מכת מרדות יש בזה דיעות בין הפוסקים עיין במ"א וא"ר: **[ד]** אלא לענין מת - משום כבודו ויתבאר לקמן בסימן תקכ"ו. ולענין כיבוי דליקה עיין פר"ח ויתבאר לקמן בסימן תקי"ד ס"א: **[ה]** וכן לכחול את העין - מיירי שחש בעינו קצת וכל גופו בריא ואינו מרגיש מיחוש בגופו מחמת העין דבכגון זה בשבת ויו"ט אסור לעשות שום רפואה ע"י עצמו אפילו בשינוי וכמו שנתבאר לעיל סימן שכ"ח סי"ז במ"ב ס"ק נ"ב והכא ביו"ט שני שרי לכתחלה ואפילו בלי שינוי: **[ו]** או שאר חולי - וג"כ בשאינו כולל כל הגוף: **[ז]** בשני מותר וכו' - שמיני הנאת הגוף לא החמירו בו ביו"ט שני בשבות דרבנן: **[ח]** אסור לישראל וכו' - ואפילו חש בכל גופו נמי אסור ע"י עצמו. כתב באו"ה אדם הנופל או הנגוף ונצטרך דם במקום נפילתו או נגיפתו אין חשיב חולי הפנימי ומאחר שאין מצטער כ"כ ויכול להמתין למחר בלי סכנה נראה דאסור להקיז דם שקורין קעפפין [ובלשוננו באנקע"ס] אפילו ביו"ט שני של גליות ואפילו ע"י עכו"ם עכ"ל: **[ט]** אסורים לעשות מלאכה - דנותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם ואפילו בצנעא אסור וכמו שנתבאר לעיל בסימן תס"ח ס"ד ומ"מ אם עשה מלאכה אין מנדין אותו: **[י]** בישוב - לאפוקי אם יצא מן הישוב ובא לו למדבר אין צריך להתנהג כמנהג חו"ל כיון שאין דעתו להשתקע שם. כתבו הפוסקים דישוב נקרא ישוב של ישראל דוקא וכל זמן שלא הגיע לעיר של ישראל א"צ להתנהג כחומרי אותה המדינה. וכתבו עוד דתוך התחום הוי כתוך העיר וצריך להתנהג כחומרי אותו מקום: **[יא]** אבל אם הגיע לישוב - אפילו לישוב נכרים דכיון שאין דעתו לחזור נמשך אחרי המדינה שבא לשם מכיון שהגיע לישוב של ב"א ויש מי שמקיל גם בזה כמו בדעתו לחזור ובעי שיגיע דוקא לישוב של ישראל: **[יב]** בין במדבר - ר"ל אחר שנכנס לישוב אפילו יצא אח"כ למדבר לא נפקע חיובו: **[יג]** וכל חוץ לתחום וכו' - ר"ל בין בדעתו לחזור בין באין דעתו לחזור כל שלא הגיע לתחום הישוב מקרי לא הגיע לישוב עדיין. כתבו הפוסקים בני א"י שבאו לח"ל ודעתו לחזור וחל יו"ט ב' בעי"ש א"צ לערב עירובי תבשילין מפני שהוא דבר שבצנעא ולכן אין צריך לנהוג בזה כחומרי המקום שהלך לשם כיון שדעתו לחזור ומטעם זה צריכים הם להתפלל תפלת י"ח בלחש ביו"ט שני. וכן להניח תפילין בצנעא כיון שדעתו לחזור נותנין עליהם חומרי המקום שיצאו משם כמ"ש בסי' תס"ח אבל צריכים ללבוש מלבושי יו"ט מפני שהוא דבר של פרהסיא. ובן חו"ל שבא לא"י אם דעתו לחזור למקומו צריך לעשות שני ימים יו"ט ומ"מ תפלת יו"ט צריך להתפלל בביתו בצנעא אכן אם דעתו שלא לחזור למקומו לעולם יתנהג כבני א"י וכמו שמבואר לעיל בסימן תס"ח עיי"ש במ"ב ובה"ל. כתבו האחרונים דמי שעוקר דירתו עם אשתו ובניו ממקום למקום לישא וליתן ולהרויח אע"פ שבשעת עקירתו היה דעתו לחזור למקומו כמי שאין דעתו לחזור דמי דסתמא דמילתא כיון דעקרנהו לאינשי ביתיה כל שמוצא פרנסתו מרווחת באותו מקום שהלך לשם אינו זו משם. וכתבו עוד דמי שאין דעתו לחזור אע"פ שאשתו נשארה במקומה הראשון אפ"ה אין דעתו לחזור

[א] מן הביברים - היינו בריכות של מים מוקפים מד' רוחות. ובמן הנהר לא איצטריך ליה לאשמועינן דבודאי אסור דכולהו איתנהו ביה צידה גמורה דאסור כקצירה וטחינה ושאר מלאכות וכדלעיל סימן תצ"ה ס"ב וגם מוקצה: **[ב]** אפילו במקום שאינם מחוסרים צידה - ר"ל שהיה הביבר קטן שא"צ לומר הבא מצודה ונצודנו ובחיה ועוף כה"ג חשיב אין מחוסר צידה כדלקמן בס"ז גבי דגים הואיל והם מכוסים מן העין והביבר רחב לעולם הם נשמטים לחורין ולסדקין ולכן לא חשיבי כניצודים הואיל ויש עכ"פ טורח לתפסם וכתב המ"א דאם המים צלולים ורואה הדגים מותר אם אין מחוסר צידה שהביבר קטן ויש מאחרונים שסוברין דעכ"פ מטעם מוקצה אסור לצודן: **[ג]** והדגים נשמטים וכו' - ולענין אם נתנם מבע"י בתוך התיבה יבואר לקמיה בס"ה: **[ד]** דגים ועופות וכו' שהם מוקצה - מדתלה הטעם במוקצה משמע דה"ה בהמה כגון בהמה מדברית המבואר לקמן בסימן תצ"ח ס"ג או כגון אווז ותרנגולת העומדת לגדל ביצים אף דלא שייך בהן צידה כיון דהם מוקצה אסור להשקותן וליתן לפניהם מזונות שמא יבוא לאכול מהן ביו"ט אבל לקמן בסעיף ז' סתם המחבר כדעת הפוסקים דתלוי הדבר בצידה דכל שאין מחוסרין צידה מותר ליתן לפניהם מזונות וכתב הפר"ח דכן נוהגין העולם וכן הוא העיקר ע"י: **[ה]** אין משקין וכו' ואין נותנין לפניהם - כתבו האחרונים דוקא לפניהם ממש אסור ליתן אבל אם נותן ברחוק קצת מהם והם באים ואוכלים לית לן בה כיון דעושה הכירא מדכר ולא אתי ליקח מהם: **[ו]** שמא יבוא ליקח מהם - לאכלם ובבהמה טמאה דלא שייך זה מותר לכו"ע: **[ז]** ספק צידה - ואע"ג דלכמה פוסקים עיקר צידה ביו"ט אינה מן התורה וכמו שסתם ג"כ המחבר בסימן תצ"ה ס"ב מ"מ החמירו כאן אפילו בספיקא משום דהוא דבר שיש לו מתירין שהרי אפשר לו לאוכלם אחר יו"ט ובדבר שיש לו מתירין החמירו חכמים אפילו בספק דרבנן: **[ח]** אסורים - ואפילו בטלטול מיהו לערב מותר באכילה ואפילו בודאי ניצוד היום ולא בעינן בכדי שעושה כיון דלא ניצוד בידי אדם רק ממילא והסכימו הפוסקים דלאו דוקא ספק צידה אלא ה"ה כל ספק מוקצה וכ"ש ספק נולד דמחמירין בהו כשל תורה ובספק אם בא מחוץ לתחום יש דעות בפוסקים ויתבאר לקמן בסי' תצ"ח ס"ג וד': **[ט]** ואם מצא המצודות מקולקלות - כלומר שהמצודות פרוסות באורך רב וכשחיה נופלת בראשו א' מתוך שמתפרקת ומתנתקת לצאת מתקלקלות כולן וראשן השני ג"כ ניתק ממקום שנתקע וע"כ אף שבמקום זה לא ראה שום דבר ניצוד מ"מ סימן הוא שניצוד חיה או עוף בראש השני: **[י]** ביו"ט שני - וביום טוב שני של ראש השנה אסור דב' ימים כיומא אריכתא הוא וכן ביו"ט שני הסמוך לשבת: **[יא]** דהוי ס"ס - שמא אין היום יו"ט ושמא ניצוד מאתמול וכבר הוכן ולא מחמירין משום יש לו מתירין למחר כיון דהוא ס"ס גמורה להיתרא אין כאן איסור כלל ויש חולקין בזה וסבירא להו דלדין יו"ט שני לא מטעם ספק הוא שהרי בקיאינו אנו בקביעא דירחי ויודעין אנו שהוא חול אלא שאנו מקיימין מנהג אבותינו והוי כיו"ט ודאי מדרבנן ואין כאן אלא ספק אחד ואסור וכמו בסעיף ג' ויש להחמיר כסברא זו אם לא במקום הפסד גדול: **[יב]** בכניסה וביציאה - כדי שלא יכנסו חדשים ושלא יצאו הישנים: **[יג]** מותר ליקח וכו' - ומוקצה אין כאן דמעשה הסכירה חשוב כמו שהזמין דגים ידועים. ואם מותר לו לברור כפי מה שצריך ולהחזיר השאר למים תלוי בזה אם בשעה שסכר חשב שאפשר שיצטרך ביו"ט לכל הדגים שימצא בהאמה א"כ הרי הוכנו כל הדגים ושפיר יכול להעלות כמו שירצה ולברור הגדולים המשובחים ולהחזיר השאר למים אבל אם בשעה שסתם אמת המים היה יודע בודאי שלא יצטרך ביו"ט רק איזה דגים א"כ הרי לא הוכנו כלום וכשבורר ומניח הקטן אגלאי מלתא דהאי לא הוכן א"כ טלטלם שלא לצורך כדלקמן סעיף יו"ד ולכן לא יברור ויניח השאר אלא צריך ליקח ולאכול כל מה שיעלה בידו בין טוב ובין רע ולא יחזיר מה שלא ייטב לו: **[יד]** היא צרה - עיין בב"ח וש"א שכתבו דאם היא רחבה יותר מן ו' טפחים אסור ולענין ארכה מקילין הרבה אחרונים אפילו אם ארוכה כמה כיון שאינה רחבה בקל יש לתפוס הדגים. ואפילו באופן המותר ג"כ יש מחמירין שלא לצודן במצודה כדרך שעושין בחול אלא ביד ויש לחוש לסברא זו לכתחלה ולא דוקא אמת המים אלא ה"ה אם הכניס דגים לתיבה מלאה נקבים והעמידה במים נמי שייכי כל הני דיני ויש מי שאומר דדוקא בביבר ובאמת המים שעכ"פ הדגים הם בקרקע מקום חיותם מה שא"כ כשהם מונחים בכלי לא שייך בהו כלל צידה ואפילו צריך להביא מצודה שרי וע"כ נראה שאין להחמיר בתיבה ליטול ביד אפילו אם רחבה התיבה יותר מן ו' טפחים הרבה. כתבו האחרונים דאם הכניס דגים מבע"י לבאר וצריך לצוד אותם ע"י כלי דוקא אסור לצודם ביו"ט ומ"מ אם הם בבור עמוק א"צ לירד למטה כדי לתפוסן בידו אלא עומד למעלה ותופסן על ידי כלי: **[טו]** שבבית וכו' - ר"ל שגדליו בבית: **[טז]** העומדים לאכילה - לאפוקי אם הם עומדים לביצים אסור למאן דאוסר מוקצה ביו"ט. ואם קנה עופות אלו ולא חשב כלל לאיזה דבר יעמידם מותרים דסתמייהו לאכילה קיימי: **[יז]** מותר לצודן - ואפילו מר"ה ואפילו צריך להביא מצודה דכיון דבאין לכלובן בערב וגם ניזונין תמיד בבית הרי הם כניצודים. וכ"ז אם תופסן כדי לשוחטן והתירו משום שמחת יו"ט הא לא"ה אסור לכמה פוסקים וכמו שהובא דעתם לעיל סימן שט"ז סעיף י"ב בהגה. וכתבו האחרונים עוף שקנה מחדש ועדיין לא הורגל בבית ואינו בא לכלובו בערב דבזה חייב בשבת אם צד וכדלעיל סימן שט"ז גם ביו"ט אסור לצודן אפילו אם בבית א"כ נכנסו

במקום צר. ובח"א כתב דבלילה כשהן יושבין על הקורה מותר לצודן דעיניהם מתעורות אז ואין נשמטין מיד התופסן: **[יח]** ואינו צריכין זימון - דמוכנים הם וכתבו הפוסקים דמ"מ ירא שמים יתן עיניו בתחלה בהעופות ויברור איזה שירצה כדי שלא יבא למחר ליטול ולהניח ואעפ"י שכולם מוכנים הם מ"מ טורח טרחא יתירה ביו"ט: **[יט]** שצ"ל הבא מצודה וכו' - עיין לעיל סימן שט"ז מ"ב ס"ק א' ושם נתבאר דכל שאין יכולין לתופסו בריצה אחת אלא צריך להנפש קודם שיגיעו כמי שצ"ל הבא מצודה ונצודנו דמי. ולפי המבואר עוד שם בעוף אפילו היה במקום דחוק שאפשר לתופסו בשחיה אחת מ"מ אם החלון או הגג פתוח שיכול לברוח דרך שם אסור לצודו: **[כ]** מותר לצודן וכו' - היינו אם הזמינם דלית בהו משום מוקצה הא לא"ה אסור לתופסן שהרי אסורים גם בטלטול: **[כא]** בפרדס - גדור שהוא מקום המשתמר שאין הולד יכול לצאת משם וקל לצודו: **[כב]** מותרים בלא זימון - דמסתמא דעתיה עלייהו לכל שעה שיצטרך: **[כג]** בתוך ע' - וד' טפחים וכדלעיל בסי' שני"ח: **[כד]** דדעתיה עלייהו - דכיון שהמקום קרוב ורואה אותם תמיד לא אסח דעתיה מינייהו אפילו בסתמא אבל אם אינו סמוך אי זמין אין אי לא זמין לא: **[כה]** כיון שמחוסרת צידה - ומיירי שהפרדס גדול שצ"ל הבא מצודה ונצודנו ואפילו תהא ניצודה מאליה ביו"ט ג"כ אסור משום מוקצה כיון שהזמנתו מבעוד יום לא חלתה: **[כו]** יוני שובך וכו' - ר"ל יוני מדבריות שקננו בשובך שבחצירו או שקננו בעליהו: **[כז]** וצפרים וכו' - מיירי גם כן כנ"ל שאינם מורגלים אצלו אלא פורחים כל היום בשדות ולערב באים שם ללון: **[כח]** אסור לצודן - אפילו בכלוב כיון שיכולין לצאת משם ובשבת חייב חטאת ולא דמי ליונים שבבית שניזונים בבית. ובאין תדיר לאכול וכניצודין דמי וגם עי"ז בני תרבות הם ואין בורחין ונשמטין כ"כ כשרוצים לאחוז אותם משא"כ ביונים אלו שניזונין מעלמא ואין מניחים עצמן ליתפס ביד: **[כט]** שאינם מפריחין - אלא מדדין וה"ה אפילו יכולין לפרוח מעט כל שבקל לתופסו עד שא"צ לומר הבא מצודה שרי: **[ל]** אבל זימון צריכים - ולא דמי לעפרים בסי"ז שאפילו הזמנה א"צ שאני עוף שיכול לדדות ולהתרחק מחוץ לקן ולהכי כל שלא הזמינם אסור. ודע דאפילו מאן דמתיר מוקצה ביו"ט מודה הכא דאסור בלי הזמנה: **[לא]** וא"צ לנענעם - לאפוקי מדעת ב"ש דלא הוי זימון אא"כ עביד מעשה דהיינו שינענע הקן וכ"ש אם יאחוז היונים שבורר בידים ולא קי"ל כן רק אפילו בעומד מרחוק ובראית עינו בורר איזה מהם סגי ומ"מ צריך שיסמן בדעתו או יטבע עיניו בטביעת עין גמור שלא יחליף למחר באחרת: **[לב]** לא סגי - משום דלא פירש בהדיא איזה מהן יקח ולא אמרינן האי דלוקח למחר הוברר דאליו כוון בהזמנתו דחששו חכמים שמא כשיבוא ליקח אחד מהם ימשמשו וימצאנו כחוש ויניחו ויקח אחר שמן ממנו ונמצא אותו קמא טלטל שלא לצורך ומוקצה הוא שהרי לא הזמין אלא אותו שיקח לבסוף ומשום זה אפילו אם ירצה אח"כ ליקח מן הבא בידו ג"כ אסור אמנם אם מזמין עוף פלוני בפירוש אפילו לא משמשו ולא מחזי כלל לא חיישינן שמא כשיקחנו למחר ימצאנו כחוש ויניחנו שכיון שבעי"ט אפשר היה לו למשמשו היטב אם שמן הוא ולא עשה כן מסתמא נתרצה איך שיהיה: **[לג]** אם זימן כל השובך - וה"ה לזימן זוג וא"צ אלא לאחד מהם: **[לד]** אינו מועיל - דאדרבה כיון שהזמין יותר ממה שצריך מסתמא דעתו היה לברור למחר את השמן ביותר ואיכא חשש דטלטול מוקצה וכנ"ל: **[לה]** נוטל מה שצריך - ומותר לו אפילו לטלטל ולהניח שכולם מזומנים הם: **[לו]** זימן שנים וכו' - וא"כ איכא עכ"פ חד דאתי מעלמא שאינו מזומן ולא מיבטל דבע"ח חשיבי ולא בטלי גם הוא דבר שיש לו מתירין וכתבו האחרונים דכל זה בהניחן קשורים או מותרין ומצא גם השלישי קשור או מותר הא אם הניחן קשורים ומצאנו רק מצא אצלן שלישי אינו מקושר אין לאסור השנים ואמרינן בודאי הן הם שהכינן וזה שאינו מקושר הוא דאתי מעלמא. עוד כתבו דאין האחד אוסר כולם רק באם היו כולם לפנינו הא אם נאכל אחד מהם או נפל לים שכבר אינו בעולם מותרים השאר דאמרינן איסורא נפל או נאכל וע"פ האופנים המבוארים ביו"ד סימן ק"י סעיף ז' ח' וע"ש בהג"ה: **[לז]** בקנים המובדלים וכו' - כדרך כל שובכין עשויין עליות הרבה וכל עליה יש בה מחיצות הרבה אבל זימן שחורים ולבנים בקן אחד ומצאנו שלא במקומן מותרין דהני ודאי איתהפוכי איתהפך: **[לח]** ומצא שחורים במקום וכו' - ובמשכח להו בדוכתייהו שהניחם אע"פ שיש עוד הרבה לבנים בשובך או שחורים שלא הזמין לא חיישינן שמא איתהפוכי איתהפך: **[לט]** אסורין - דבזימן שנים ומצא וכו' בודאי עכ"פ חד אתי מעלמא ובזימן שחורים וכו' ג"כ חיישינן דהני שהזמין פרחו והני אחריני נינהו דאתו מעלמא ומיירי דאיכא שובכים בתוך חמשים אמה או שהיונים יכולים לפרוח קצת דאל"ה מוטב לנו לומר דאיתהפוכי איתהפך משנאמר דמעלמא אתי וכמו שכתב המחבר בסי"ד: **[מ]** זימן ג' ומצא שנים וכו' - דלא מחזיקין ריעותא ואמרינן דהשנים הן הם שהכינן רק אחת אזלא לעלמא: **[מא]** מנתחי מהדדי - שדרך בע"ח להתפרק ולהנתק מקשירתם ואמרינן שהשלישי נתפרק מהם ואזל לעלמא וה"ה אם מצא גם השנים שמותרים מקשירתם דשרי ג"כ מטעם זה והנה הרב ט"ז חולק אדין זה ולדבריו כל שלא מצא כפי שהניחן אמרינן הני שהזמין אזלו לעלמא והנהו אחריני נינהו [מיהו בהזמין שנים ומצא שנים גם הוא מודה דאפילו הניחם מקושרין ומצאן מותרין לא מחזיקין ריעותא ואמרינן דניתקו קשירתם] אבל כמה אחרונים מסכימים לדברי הג"ה

בכל גווי: **[מב]** ומצא לפני הקן - פי' דרך כל השובבין להיות מעט מדף העליה בולט מחוץ המחיצה החיצונה של קן וקן ושם היונים יוצאין לשאוף אויר ונוחין שם וחוזרין לקן ואע"ג דאשכחניהו לפני הקן שרגילין לצאת בו מכיון דלא אשכחניהו בדוכתייהו חיישינן דלמא הני דאזמין אזלו והני מעלמא אתו מהשובבין שסביבות שובך זה: **[מג]** סביבותיהם - היינו בתוך חמשים אמה שדרכם לדדות עד שיעור זה וכדלקמיה: **[מד]** מותרים - דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ובאו לפניו: **[מה]** אבל אם הם מפריחים וכו' - ומיירי בהם מפריחים קצת דאם יכולין לפרוח כראוי אין בהם דין זימון כלל שהרי אסורים בצידה וכדלעיל בס"ט ואפ"ה חיישינן שיפרחו אפילו לחוץ מחמשים אמה: **[מו]** ואפילו יש וכו' - ר"ל ובמדדין גופא ויש קן סביבותם בתוך נ' אמה אין לאסור אלא בשהשובך אחר עומד ביושר נגד שובך זה: **[מז]** כיון שאין צריכים צידה - שהרי קטנים הם שאינם פורחין וכדלעיל בס"ט: **[מח]** מותרים - אף למי שהביאם דשל ישראל בכה"ג אין איסורם רק משום שלא הזמינם ואקצי דעתיה מהם עיו"ט והכא שהם של נכרי הנכרי לא אקצי דעתיה מהם וממילא מוכנים הם לכל ואם הביאם הנכרי מחוץ לתחום אסורין למי שהביא ומותרין לאחר וכדלקמן סימן תקט"ו ס"ה: **[מט]** עד שיפשיט - ולהפשיט עכ"פ מותר קודם שבדקה שאין חוששין שמא תטרף שרוב בהמות כשרות הן: **[נ]** לא יהא רשאי להפשיטה - שהרי היא מלאכה שלא לצורך אכילה [וכן עוף שנטרפה בשחיטה אסור למרוט הנוצות] ואפילו להפשיט בדרך שאינו אסור אלא משום שבות גם כן אסור ולא שרינן ליה משום טעמא דלמא מימנע ולא שחיט ויתבטל משמחת יו"ט וכמו ההיא דתצ"ט ס"ג שהרי אפשר ליה להפשיט קודם בדיקה: **[נא]** אסור לטלטלה - ואפילו עומדת בחמה ותסרח אסור להניחה במקום צל ולא התירו זה משום שמא מימנע ולא שחיט כיון שיוכל לשחטה במקום צל או להעמידה שם עכ"פ קודם הבדיקה ויש שכתבו דלחכי לא חששו לשמא מימנע ולא שחיט דמשום שמא ימצא טריפה לא מימנע דלא שכיחא טריפות ומשום זה יש שכתבו דהאידינא דמחמירין בטריפות הריאה בכמה חומרות שכיחא טריפות ושפיר איכא למיחש שמא ימנע ולא שחיט כשלא נתיר לו עכ"פ להצניע הטריפה במקום מוצנע שלא יתקלקל וע"כ יש להתיר בזה"ז להצניע רק באוויזין ותרנגולין דליכא בהו טריפות הריאה מוקמינן אדינא ואסורים בטלטול. וכל זה הוא לשיטת המחבר דמוקצה אסור ביו"ט וכדלעיל בסימן תצ"ה אבל ליי"א שהביא הרמ"א שם דמוקצה שרי גם בענינו שרי כן כתבו כמה פוסקים ויש מהן שסוברין דבהמה שנטרפה הוי נולד דמעיקרא הויא חזיא לאכילת אדם והשתא עומדת היא לאכילת כלבים וא"כ גם ליי"א אסור שהרי כתב שם בהג"ה דמחמירין בנולד: **[נב]** אבל מותר וכו' - וכתבו האחרונים דה"ה בבהמה כשרה מקום שאין מנקר לנקר האחוריים מותר למוכרו לנכרי בדרך המבואר כאן וכ"ז אם חושש שמא יסרח ויתקלקל עד אחר יו"ט אבל אם אפשר לו לשמרו לא שרינן מכירה ביו"ט בין בטריפה ובין באחוריים ואפילו בחושש שיסריח לא שרינן אלא א"כ שחטה ביו"ט או בעיו"ט סמוך לערב שלא היה לו שהות למכור קודם יו"ט הא אם היה לו שהות אסור בכל גווי:

תצח

סימן

[א] אין מראין וכו' - אפילו אם כבר בדק הטבח לעצמו בעיו"ט ונמצאת יפה: **[ב]** לראות וכו' - כמו שהיה המנהג בזמן חכמי הש"ס להראות הסכין אחר בדיקתו לחכם מפני כבודו: **[ג]** שמא תהיה פגומה וכו' - ובדיעבד אם הראה לו ונמצאת יפה מותר לשחוט בה: **[ד]** שראה סכין לעצמו - היינו בביתו ביו"ט כדי לשחוט בה ועיין בפר"ח שמצדד דאפילו לכתחלה יכול החכם לראות סכינו של עצמו כדי להשאילה לאחרים והטעם שהתירו לחכם דלגביה ל"ל שמא ישחיתנה דידוע שאסור להשחיתו ומטעם זה מותר החכם גם כן כשאינו רוצה לסמוך על בדיקתו להראות סכינו לחכם אחר: **[ה]** רואה סכין לעצמו - שסומכין על קבלה שיש לו: **[ו]** יבדוק סכינו מעיו"ט - ולא יחזיר הסכין לנדן שלו דאם החוד או צדדי הסכין נוגעין בקשיות הנדן לא מקרי תו סכין בדוק כמ"ש בתבוי"ש סימן י"ח סק"ד. וכתבו האחרונים דנכון שיהא לכל טבח ב' או ג' סכינים בדוקים מעיו"ט: **[ז]** ולא ביו"ט - היינו הבדיקה ראשונה אבל הבדיקה שצ"ל אחר השחיטה מותר דלא שייך גביה שמא ישחיתנה אם ימצאנה פגומה דלא יועיל ההשחזה להכשיר השחיטה ששחט מקודם: **[ח]** יכול לבדקו ביו"ט - וכגון שאין בעיר סכין אחר שנבדק מעיו"ט: **[ט]** סכין והבהמה אצל טבח - ואפי' דרך ר"ה ואין חוששין שמא ימלך ולא ישחט ונמצא דהוציא שלא לצורך: **[י]** ואע"פ שהיה אפשר וכו' - דהוצאה באוכל נפש כתיקון אוכל נפש עצמו דמי [ולא כמכשירין] ולכך אין חילוק בין אפשר מבע"י או לא ואפילו לדעת היש מחמירין לעיל בסי' תצ"ה ס"א בהג"ה לענין הוצאה אין להחמיר: **[יא]** וה"ה וכו' הסכין אצל הבהמה - ולא אמרינן דטוב יותר שהבהמה תלך ברגליה אצל הטבח: **[יב]** ובאות ולנות - לאו דוקא בכל יום אלא אפילו שבאים לפרקים ללון נמי מוכנות הן מן הסתם

וכדלקמיה: **[יג]** ולוקחין מהם - ואפילו לא באו מבע"י אלא בלילה (אם רק לית בהו איסור תחומין כגון שבאו מאליהם וכדומה) דלא חשב עלייהו כלל ביה"ש נמי מותרין דכבהמות ביטיות דמי וא"צ לחשוב עליהם: **[יד]** והלנות חוץ לתחום - היינו שדרכם להיות רועות כל הקיץ עד חודש חשוון ואח"כ באות לביתם מ"מ כל ימי הקיץ אין דעת אנשי העיר עליהם והרי הן מוקצין וע"כ אם באו וכו': **[טו]** אם באו ביו"ט - ומיירי דלית בהו איסור תחומין כגון שבאו מאליהם או עירבו לאותו צד או לענין להתייר אותם לישראל אחר דא"ל בלא"ה אסורין שהרי באו מחוץ לתחום: **[טז]** אין שוחטין וכו' - ולמאן דשרי מוקצה ביו"ט מותרים ויש מי שכתבו דלכו"ע אסור דכיון שאין נכנסות לתחום העיר כל ימי הקיץ הוי להו כגרוגרות וצמוקים שהעלם לגג ליבשן דלכו"ע אסוחי אסח דעתייהו מנייהו עד שיתייבשו וכמבואר לעיל בסי' ש"י: **[יז]** דאין הנכרי צריך הכן - וכמו שפירשנו לעיל בסי' תצ"ז סט"ו ולהכי אפילו היו מהבהמות הלנות בכל ימות הקיץ שלא בבית לית לן בה: **[יח]** שאז אסור - עכ"פ לישראל זה שהובא עבורו מטעם איסור תחומין ולישראל אחר מותר: **[יט]** לפיכך וכו' אם ידוע וכו' - הלשון מגומגם קצת דאינו מסיים מענינא דרישא ובאמת המחבר מתחיל עתה מענין אחר וחסר כאן איזה תיבות כמו שביארתי בבה"ל וכצ"ל ודוקא כשידוע שלנו חוץ לתחום ולא בספק לפיכך וכו': **[כ]** נכרי שהביא בהמה במקולין - שיש מקומות שהנכרים מביאין בהמות במקולין של ישראל וישראל שוחט ומוכרים הבשר ואם מסתפק לנו על בהמה זו אם הביאה העכו"ם ביו"ט מחוץ לתחום אין לאסור: **[כא]** שלנות וכו' - צ"ל שלנו: **[כב]** אסורות - היינו בעיר שאין רובה נכרים דאמרינן מסתמא לצורך ישראל הביאם: **[כג]** שהמוקצה הולכים וכו' - ר"ל באיסור של חוץ לתחום וקרי ליה נמי מוקצה אבל בספק מוכן בודאי לחומרא אזלינן וכדלעיל סימן תצ"ז סעיף ג' וד' והמחבר בכאן החזיק בשיטת הפוסקים דתחומין קילא ולא מחמירין בספיקה וכבר תמהו האחרונים דבכמה מקומות פסק כדעת הפוסקים להחמיר גם בספק תחומין [עיין בסימן שכי"ה ס"ט ובסימן תקט"ו] ובסעיף ד' יתבאר: **[כד]** לצורך הנכרי - ר"ל ואז מותר אפילו היא עיר של ישראל: **[כה]** בהמות הידועות וכו' - היינו הך דסי"ג אלא דרבותא קמ"ל שאפילו הבהמות שרואים היום אצל עכו"ם ידועות לנו שדרכם ללון חוץ לתחום וגם בערב יו"ט לא היו עוד בעיר וסד"א דגם עתה היה כן אלא שהעכו"ם הביאם בעיר היום לצורך המקולין קמ"ל דגם בזה לא נפק מכלל ספיקא דשמא שפיר הביאם מאתמול רק היו חוץ לחומה ובבוקר הכניסם לעיר: **[כו]** ביום שני - כתבו המפרשים דט"ס הוא וצ"ל ביו"ט: **[כז]** השחוטות בבקר - ר"ל שמביאין הנכרי למקולין לשחוט אותן בבקר ואמרינן שבודאי מביאין מבע"י כדי שלא יאחר הזמן וגם שאין מצוי כ"כ לילך עם הבהמות בלילה. וכ"ז הוא כפי שיטתו בסי"ג דבתחומין תלינן להקל כ"ז שאינו ברור לנו וכבר כתבנו דהמחבר בעצמו מחמיר בזה בכמה מקומות ודעת המ"א שלא להקל רק בשהעכו"ם שרוי בעיר ובהמות מצויות לו תוך התחום דבזה לא מחזיקין איסורא או ביו"ט שני ומטעם ס"ס וכדלעיל בסימן תצ"ז ס"ד: **[כח]** עומדת לאכילה - ר"ל דאז מותר אפילו למאי דפסק לעיל בסימן תצ"ה ס"ד דמוקצה אסור ביו"ט ומטעם דכיון שאמו מוכנת לאכילה הרי הוא מוכן אגב אמו שאם היה רוצה היה שוחט האם קודם שנולד העגל ואוכל שניהם ביו"ט [ואפי' אם ידוע שהאם היא טרפה מ"מ אינה מוקצה ביו"ט שהרי היא מוכנת כבר לכלבים א"כ גם העגל ממילא אינו מוקצה] ולפי מנהג מדינותינו שאין אוסרין מוקצה ביו"ט אלא נולד [כמו שפסק הרמ"א שם בהג"ה] יש להתיר עגל שנולד ביו"ט אפילו אם אמו עומדת לגדל ולדות ואין לאסרו משום נולד כיון שהלידה לא עשתה שינוי בגופו כלל שהרי אף קודם לידתו היה ראוי לאכילה כמו אחר שנולד: **[כט]** והוא דקים ליה וכו' - והאידינא אין אנו בקיאים בזה כדאיתא ביו"ד סימן י"ג סס"ג וע"כ אין שוחטין עגל שנולד ביו"ט או בשבת עיו"ט קודם יום שמיני שמא נפל הוא והיכא דצריך להמתין שבעה ימים כגון לדין שאין אנו בקיאים אם כלו חדשיו וחל יום שמיני ביו"ט א' י"ל דאסור דאתקצאי בין השמשות וה"ה כשחל יום שמיני ביו"ט ב' [פמ"ג במשב"ז] אבל בספר ישועות יעקב מתיר בזה כיון דרוב הולדות ולד מעליא ילדן ובודאי יגיע לכלל היתר לא חשיב מוקצה: **[ל]** חדשיו - בן ט' חדשים לגסה וחמשה לדקה: **[לא]** ובעינן גם כן שהפריס וכו' - דעיי' יצא מחשש שמא נתרסקו איבריו ביציאתו מן הרחם שהוא מקום צר: **[לב]** דחיישין וכו' - ר"ל אע"פ שאם נולד בחול היכי דידעינן שכלו לו חדשיו מותר לשוחטו בו ביום ואין חוששין שמא נתרסקו איבריו וא"צ בדיקה באיבריו הפנימים מ"מ ביו"ט חיישין שמא בלא מתכוין יראה חשש טריפות באיבריו הפנימיים ונמצא ששחט ביו"ט שלא לצורך. ודעת הרש"ל וט"ז דא"צ להפריס ואין לחוש לכל הני חששות אך לדין אין נ"מ בכל זה דאין אנו בקיאים בכלו חדשיו וכנ"ל: **[לג]** נולד בזה מותר בזה - אעפ"י שהוא יו"ט ואין שבת מכינה ליו"ט לפי שאין לידה זו חשיבא הכנה כיון שהיה ראוי לאכילה קודם הלידה כמו אחר הלידה: **[לד]** כדי לאכול ממנה - אחר שתצא נפשה ביו"ד סימן כ"ז ואף שאין בדעתו לאכול ממנה כלום והטעם דבאופן זה שיש שהות לאכול אין איסור מן התורה לשחטה ביו"ט דאלו היו מזדמני ליה אורחים שלא אכלו עדיין ורוצים עתה לאכול מבהמה זו היתה השחיטה מתרת להם א"כ שחיטה זו נקראת מלאכת אוכל נפש וע"כ אע"פ שלא נזדמנו אורחים אין בשחיטה זו איסור מן התורה אלא שחכמים אסרוה כל שאין בה צורך יו"ט ובמקום הפסד לא העמידו חכמים

דבריהם משא"כ בבהמה בריאה אין לשחטה אא"כ צריך לה ביו"ט גופא: **[לה]** כזית צלי - שזהו הקל בבישולין ודי בכזית משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה וא"כ הוי השחיטה כולה לצורך יו"ט: **[לו]** ואפי' אין שהות וכו' - כיון דמן הדין מותר בלא בדיקת הריאה אלא שהחמירו לכתחלה לבדקה הכא משום הפסד ממונו א"צ להחמיר בזה: **[לז]** תחלה - ודעת כמה אחרונים דבעינן שיהיה שהות כדי להפשיטה ולבודקה ובספר ישועות יעקב כתב דדוקא בגדיים וטלאים דלא שכיח בהו סירכא יש להקל אבל בבהמה גסה בעינן שיהיה ג"כ שהות כדי להפשיטה ולבודקה: **[לח]** אינו נוטל עורה - ר"ל לטלטלו ולהניח על מקומו אחר שהפשיטו מן הבהמה וכדלעיל בסימן ש"ח סכ"ה ואע"ג דלקמן בסימן תצ"ט שרינן לטלטל העור אחר ששחטו הבהמה ביו"ט התם בבהמה בריאה ומשום דאי לא שרית ליה לא ישחוט ואתי לאימנועי משמחת יו"ט משא"כ הכא דמוכר לשחוט שלא תמות: **[לט]** אבר אחד - שאז בטל העור לגבי האבר ומותר לטלטלו עמו: **[מ]** וי"א דאין וכו' - דהפשטה הוא ג"כ בכלל מלאכה ואסור כיון שהוא שלא לצורך אכילה ואע"ג דליכא בזה איסור דאורייתא דהואיל אי מזדמני ליה אורחים שהיו צריכין להבשר לאכול היה בודאי מותר להפשיט [אבל זהו רק בשיש שהות ביום כדי להפשיט ולהאכילם] השתא נמי מותר עכ"פ מדרבנן מיהו אסור ודעת המחבר דכשם שהתירו בשחיטה משם הפסד ממון כן התירו נמי בהפשטה משום הפסד ממון שלא יסריח הבשר ועיין במ"א וא"ר ושי"א דהעיקר כדברי המחבר ורק לכתחלה יש לזהר [אכן זהו דוקא באופן שיש לחוש שאם ימתין עד הערב תסרח הבשר אבל בלא"ה בודאי אסור עכ"פ מדרבנן להפשיט] וכתב הפמ"ג דכ"ז בשיש שהות הרבה אבל אם שחט סמוך לערב וא"א לאכול כ"א כזית אסור להפשיט העור מן התורה הואיל דליתא בזה הסברא דאי מזדמני ליה אורחים אחר דאין שהות לאכול יותר: **[מא]** כלל - וכן השוחט עוף מפני שהוא מסוכן ואין דעתו לאכול ביו"ט אסור למרוט נוצתו: **[מב]** להורות - ואפשר דאם יפשיט ע"י שינוי כגון בקוץ או בקנה דבעלמא ג"כ אין בזה אלא משום שבות אין להחמיר בזה אחרי דהרבה מסכימים עם דעת המחבר וכנ"ל: **[מג]** אם שחט בהמה - מדסתם משמע דאף בבהמה בריאה דינא הכי: **[מד]** יביאנה בידו - אע"ג דמפיש עי"ז בהלוכא מ"מ עדיף טפי כדי שלא יהא כעובדא דחול ועיין בפמ"ג שמוכח מהר"ן דאפילו עי"י שינוי אין כדאי להביא על ידי מוט: **[מה]** איברים איברים - ואם א"א לו לשנות להביא איברים איברים כגון שצריך למהר להביא לאורחים נראה דמותר להביא ע"י מוט ומוטה [אוי"ז וע"ש דמוכח דבמסוכנת יש להחמיר ללישנא קמא גם באופן זה ואין להקל אלא בבריאה]: **[מו]** ולכן צריך שהיה מעלי"ע - כדי שיצא מחשש ריסוק איברים וצריך ג"כ בדיקה דנהי דבודאי לא נתפרקו איבריו מדשהה מעלי"ע מ"מ שמא אירע ריעותא באיברים הפנימים ונטרף עי"ז: **[מז]** לשחטו ביו"ט - היינו אחר ששהה מעלי"ע אף שהוא מחוסר בדיקה עדיין ולפי דעת הג"ה ביו"ד סי' נ"ח ס"ה דאין אנו בקיאים בבדיקת כל האיברים לא משכחת דין זה לדידן והרמ"א לא העיר בזה שסמך על מה שכתב ביו"ד שם: **[מח]** ולא חיישינן וכו' - דאע"ג דצריך בדיקה מ"מ כיון שהיה לו מתחלה חזקה דכשרות דרוב בהמות ועופות כשרות הן מותר לשחטו דמעמידין אותו בחזקת היתר: **[מט]** אע"ג דאיתליד ביה ריעותא - וה"ה בספק נקובה בקוץ וכה"ג דמותר לשחטו וכ"ש היכא דליכא ריעותא כלל רק שיש מקומות שמצויות טריפות הרבה כמו כשירות דאין לנו לחוש שמא ימצא טרפה דמעמידין אותה בחזקת היתר דרוב בהמות שבעולם כשרות הן ויש חולקים אעיקר דינא דמחבר וסוברין דאין לשחוט במקום דאיכא ריעותא וה"ה במקום שהטריפות מצויות כמו כשרות ועיין בשע"ת שכתב דמכ"ש אם רובן טריפות אפילו רק מחמת חומרות האחרונים דאסור לשחוט ביו"ט ולמעשה הכריעו האחרונים דיש לחוש לדעה זו ולהחמיר אפי' במחצה על מחצה והוא שהמחצה טריפות שמצוי הם טריפות גמורות מצד הדין אבל אם רק מחמת חומרות האחרונים מותר לשחוט ביו"ט אם הוא לצורך וה"ה במסוכנת מחמת הפסד ממון אבל בלא"ה המנהג שלא לשחוט שום בהמה ביו"ט אפי' היכא דלא שכיחי טריפות כ"כ שמא תמצא טרפה אבל עוף נוהגין לשחוט ביו"ט [ח"א]: **[נ]** אין חכם יכול וכו' - בין שהומם ביו"ט בין שהומם מערב יו"ט משום דמיחזי כמתקן דאסור ביו"ט ולא דמי לשאר הוראה שאין האיסור וההיתר תלוי בהוראת פי המורה אלא בידעת הדבר משא"כ בבכור אפילו יש בו מום גמור כל שלא התירו אותו חכם או ג' הדיוטות ושחטו אסור ולפיכך כשמתירו הרי הוא כמתקנו: **[נא]** לראותו וכו' - ולהתירו אבל לראות בכור ולעין בדינו לא להורות לאחרים למעשה הוי כלימוד תורה בעלמא ולא אסור: **[נב]** אינו יכול לשחטו - אע"ג דמשום דעבר חכם אהא דאין רואין אין סברא לאסור מ"מ אסור משום מוקצה לא מיבעי אס הומם ביו"ט דבודאי לא מיתחזי מערב יו"ט ואפילו בהומם מערב יו"ט ד"ל דעתיה עליה למשאל לחכם ביו"ט ואם יתירנו יאכלנו מ"מ כיון שאסרו חכמים לראות מומין ביו"ט א"כ ע"כ אסח דעתיה מיניה דלא אסיק אדעתיה שימצא חכם או אפילו ג' הדיוטות שיעברו אאיסור דאין רואין מומין וכתבו הפוסקים דלכו"ע אסור בזה ואפילו למאן דשרי מוקצה בעלמא ביו"ט בהיסח הדעת כזה מודו דאסור: **[נג]** אבל אם נולד במומו - היינו שנולד ביו"ט ומום עמו ליכא כאן משום מוקצה שהרי ביה"ש היה ראוי הולד לאכול אגב אמו אם היה שוחטה ולהכי אף שכשנולד אידחי שהרי נאסר כ"ז שלא התירו חכם מ"מ כשנמצא חכם והתירו אין לאסור משום מוקצה שהרי ביה"ש לא היה מוקצה ואם נולד תם והומם בו ביום עיין בה"ל איך דינו: **[נד]** ואם ראה המום וכו' - ר"ל היכא שעיקר

ראיית הבכור היה בעיו"ט דהיינו שעיין בדינו אם הוא מום קבוע והוסכם אצלו שהוא מום גמור רק שלא חקר ודרש עדיין אם לא פשע בעל הבכור בנפילת המום [שכל מום שלא נפל מעצמו אלא אחרים גרמו לו בכוונה אינו חשוב מום לישחט על פיו] בזה מותר לו לעשות חקירה ודרישה גם ביו"ט ואין זה בכלל אין רואין מומין ביו"ט: **[נה]** אסור להעלותו - ואפילו הומם מחמת נפילתו וכדמסיים דהא וכו' וטלטול שלא לצורך שחיטה אסור: **[נו]** אלא עושה לו פרנסה במקומו - ואע"ג דפסק המחבר לעיל בסימן תצ"ז ס"ב דכל דבר שהוא מוקצה אסור ליתן לו מזונות הכא התירו שלא ימות: **[נז]** אותו ואת בנו וכו' - דבהמות בעלמא שנפלו בודאי מותר לו להעלותו אע"פ שאינו שוחט מהם כיון שראויין לשחיטה ואפשר יצטרך לו בתר הכי אבל אותו ואת בנו שע"כ חדא לא חזיא ומטלטל שלא לצורך וע"כ צריך להערים: **[נח]** ואינו שוחטו - שמוצא לו עלילה שמא חבירו שמן ממנו והתירו לו להערים משום צעב"ח ומשום הפסד ממונו: **[נט]** רצה זה שוחט - ומשמע דעכ"פ מחויב לשחוט אחד מהם אכן הרבה פוסקים הביאו בשם הירושלמי דאם רוצה אח"כ שלא לשחוט אחד מהם ג"כ הרשות בידו דעכ"פ העלאה היתה בהיתר ומ"מ כתב בעבודת הקודש להרשב"א דראוי לחוש ולהחמיר ולשחוט אחד מהם שלא יהא ניכר ההערמה: **[ס]** יכולים לשחטה - כיון דא"א לכזית בשר בלי שחיטה אינו עושה הישראל בשביל עכו"ם כלום אלא לעצמו הוא עוסק: **[סא]** ואפילו יש להם שתיים - דהיה אפשר לומר עם העכו"ם מתרצה לחלקן יחלקו מחיים קמ"ל דאינו מחויב לחלוק לא מיבעיא אם אינו צריך רק חצי בהמה ליו"ט א"כ כשיחלוק ויצטרך לשחוט בהמתו בשביל מעט הבשר שצריך לו יופסד הבשר הנשאר אלא אפילו צריך לכולא בהמה ורוצה לשחוט שתיהן ועכו"ם נתרצה לחלוק ג"כ לא אמרינן ליה לחלוק ואפילו ב' הבהמות שוות במראה ובקומה ובדמיהן דאפשר אין הבשר של בהמה זו שמן ומוטעם כבשר בהמה אחרת וניחא ליה טפי שיאכל מבשר ב' הבהמות וי"א דאם העכו"ם מתרצה ליתן לו הגדולה והטובה אסור לשחוט השניה אכן אם הישראל ששוחט אינו נוטל לעצמו כ"א חלק הפנימי וחלק אחורים מניח בעור לעכו"ם המשותף לכו"ע מותר לשחוט שתיהן בכל גווני דהא אין לו טרחא בחלק העכו"ם וא"א לכזית בשר בלא שחיטה: **[סב]** תלוש הצמר - דהוי עוקר דבר מגידולו ואף דהוא כלאחר יד דאין דרך להסיר הצמר ע"י תלישה רק ע"י גזיזה עכ"פ מדרבנן אסור: **[סג]** בידו - ולא בכלי משום דנראה כגוזז [פמ"ג]: **[סד]** ואם וכו' - ואין בו איסורא דה"ל דבר שאינו מתכוין שאינו מתכוין לתלוש אלא לפנות: **[סה]** נתלש - ולא יזיזו ממקומו אלא ישאר שם מסובך עם שאר צמר הצואר. ואם היה צמר מסובך על הצואר שא"א לפנותו ואין לשחוט כך כמבואר ביו"ד סימן כ"ח ס"ח בהג"ה ולא היה באפשרו מעיו"ט לזה י"ל דשרי לעשות כן ביו"ט [פמ"ג]: **[סו]** לא ימרוט - דמריט נוצה הוא תולדה דגוזז דעוף דרכו במריטה ואע"ג שאחר השחיטה מותר למרוט הנוצה ואיסור גוזז שייך אף לאחר מיתה וכמו שכתבנו בסימן ש"מ לא אמרינן מה לי מחיים מה לי לאחר השחיטה דלאחר שחיטה שאני שכיון שכבר הותרה בשחיטה לאכול וא"א לאוכלה בלי מריטת נוצה מותר למורטה כמו שמותר לצלותה ולבשלה וכן בבהמה מותר לאחר שחיטה להפשיט את עורה מטעם זה אע"ג דהפשט אב מלאכה הוא אבל בעוד שלא נשחטה כל מאי דעביד מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשות מאתמול הוא ואסור [הרא"ש]: **[סז]** לעשות - ומ"מ לפנות בידו ולמשוך אילך ואילך וכנ"ל בסי"ב מותר גם בנוצות: **[סח]** לסכין - הנה בב"י הביא דעת הרמב"ן שמיקל בזה והוא הסכים לדינא לאיסור כרוב הפוסקים החולקים עליו וכמו שסתם כאן ומ"מ נהגו עכשיו השוחטים למרוט מפני שאומרים שא"א לשחוט בלא זה וסומכין על דעת הרמב"ן ומ"מ בודאי אם אפשר לשחוט בלא מריטה רק שיפנה בידו יש להחמיר וכנ"ל: **[סט]** חיה ועוף - שצריכין כיסוי הדם: **[ע]** עפר מוכן וכו' - ויהיה העפר תיחוח שיוכל לכסות בו ולא יצטרך לכתשנה דכתישת רגבים הוא מלאכה גמורה דהוא תולדה דטוחן ולא הותרה ביו"ט וה"ה באפר של הסקה שהוסק מבעוד יום דמסתמא מוכן הוא לכל תשמיש וכדלקמיה בסט"ו וכשיש לו עפר מוכן או אפר יטלטלנו ויניח למטה במקום שישחוט ואחר השחיטה יכסנו בהם גם למעלה דצריך כיסוי בתיחוח למטה ולמעלה כמבואר ביו"ד סימן כ"ח וע"ש ביו"ד דאם שחט ע"ג קרקע קשה ויש שם דם הרבה יטול קצת ממנו ויתנו בעפר תיחוח ויכסהו אכן אם נתייבש הדם קצת אסור לגוררו ביו"ט דשמא אתי לאשוויי גומות דהוי מלאכה דאורייתא: **[עא]** מבע"י - דאם ירצה לחפור ביו"ט כדי לכסות יש בזה תרי איסורי אחד משום חפירת גומא ואחד משום טלטול העפר דהוא מוקצה. ומש"כ אם יש לו וכו' דאם אין לו לא יכסהו עד הערב: **[עב]** דקר נעוץ מבעוד יום - דעל ידי זה שנעוץ הדקר בקרקע הו"ל הקרקע כחפור ועומד ודעת כמה פוסקים דבעינן שינעוץ בהדיא לשם הכנה לצורך מחר: **[עג]** בעפר תיחוח - דבעפר קשה הלא צריך לכתוש כדי לכסות ואסור וכנ"ל ואע"ג דבתיחוח נמי הלא קעביד גומא עכשיו בהוצאת העפר אין בזה איסור דאורייתא דהוא מלאכה שא"צ לגופה וגם הוא מקלקל והתירו בדיעבד כששחט משום מצות כיסוי ומשמע מהפוסקים דחשש גומא אינו אלא כשהיה רק מעט עפר תיחוח באמצע וסביב קרקע קשה וכשנוטל העפר נשאר גומא אבל כשהיה עפר תיחוח הרבה סביב אין עושה גומא בנטילתו שמיד שנוטל העפר נשאר עפר אחר במקומו. ומ"מ לענין לשחוט לכתחלה אפילו על סמך עפר כזה אסור דנעיצת דקר אינה הכנה גמורה להוציא מידי מוקצה שהרי מ"מ לא נטלו להעפר ממקום חיבורו מבעוד יום ולא התירו ע"י נעיצת דקר אלא בדיעבד כשכבר שחט:

[עד] מכסהו בו - וכתבו האחרונים דאם העפר תיחוח היה הרבה עד שלא נעשה גומא ע"י נטילתו העפר יכול לכסות בדיעבד כשכבר שחט אפילו לא היה שם דקר נעוץ מבע"י: **[עה]** לכמה דקירות - שכשנעץ הדקר להכנה מסתמא דעתו היה להכין מן העפר כפי השיעור שיצטרך לו לכיסוי ויש מאחרונים שסוברין דהכנה שהכין מאתמול לא מהני אלא לאותו דקר שנעץ שהזמינו לכך אבל לא לדקור מחדש בשביל זה וכ"ש להפוסקים שסוברין דהטעם דבעינן דקר נעוץ מבע"י כדי שלא יהא חשש חפירה ביו"ט פשיטא דאסור לדקור מחדש ביו"ט: **[עו]** מותר לכסות בו - היינו אפילו לשחוט לכתחלה ע"ד זה דהו"ל מוכן דכיון שהיה אפר מאתמול דעתיה עלויה לכל מילי שיצטרך: **[עז]** אסור - ואפילו להמתירין מוקצה ואפילו בנולד מ"מ בנולד גמור כזה דמעיקרא עצים והשתא אפר כו"ע מודים דאסור בטלטול. ואם הסיק עצים היום ע"ג אפר של אתמול ונתערב האפר באפר של אתמול [בענין שלא היה ניכר מעולם בפ"ע בלי תערובות דבזה ליכא כללא דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל] בטל ברוב: **[עח]** אא"כ הוא חם שראוי וכו' - דאתמול בעודן עצים היו מוכנים להיסק ולבשל ולצלוח ועודנו בתשמישו זה ואידי דחזי לאפוכי ביה מידי לצליית ביצה שקיל ליה נמי ומכסה בו להדם: **[עט]** אע"פ שאינו ראוי - דשרו רבנן מוקצה בדיעבד שלא לבטל מצות כיסוי: **[פ]** ומיהו עדיף טפי וכו' - דדקר שהיה נעוץ מבע"י לכך אין בו איסור מוקצה ורק עשיית גומא דאינו אלא מקלקל במקום שא"צ להגומא וס"ל דזהו קילא מאיסור מוקצה אכן כמה אחרונים חולקים אהגה"ה זו וס"ל להיפך דמוטב לכסות באפר מוקצה דאינו אלא טלטול בעלמא ולא להגביה העפר עם הדקר שעושה גומא בידים: **[פא]** לביתו לצורך גינתו - היינו שדעתו היה בפירוש לצורך גינתו לשוטחה שם ולכך דוקא אם הוא עפר הרבה ומשום דכ"ז שהוא צבור וכו' אבל אם רק מלא קופתו לא ואפי' הניחם בקרן זוית לא מהני משא"כ בס"י שהכניס לבית בסתם אפילו מלא קופתו מותר כשייחד לו קרן זוית וכדלקמ"י ויש מן הפוסקים שסוברין דדוקא אם הכניס לגינתו ממש דאז אמרינן אם הוא מועט מלא קופה וכיוצא בטל לגבי קרקע הגינה משא"כ במכניסו לבית או לחצר אע"פ שלא הכניס אלא מלא קופה וייחד לו מקום אינו בטל: **[פב]** והוא כנוס במקום אחד - ר"ל שלא שטחם עדיין ע"פ גינתו אלא מונחים לע"ע כמו שהכניסם בצבור אחד: **[פג]** לכסות בו - ואפילו לשחוט לכתחלה ע"ד עפר זה וכמו שמסיים שכל זמן וכו'. וכתבו האחרונים דסעיף זה מייירי גם כן בשהיה העפר תיחוח כמו ההיא דסי"ד הלא"ה אסור לכסות בו ולענין לשחוט לכתחלה [או לשאר צרכים] צריך שיהיה תיחוח כ"כ עד שלא יעשה שום גומא בנטילתו: **[פד]** לכל מה שיצטרך - ומשמע דלכל תשמיש מותר ויש פוסקים שכתבו שלא התירו אלא לענין כיסוי שהוא צורך מצוה אבל לשאר תשמישים לא ואפילו לענין כיסוי דוקא דיעבד אבל לא לשחוט לכתחלה ע"ד זה ולא דמי לסעיף י"ז דלקמיה דכאן אין הכנה גמורה כיון שעיקרו בא לצורך גינתו ויש להחמיר כסברא זו: **[פה]** מלא קופתו וכו' - מעיו"ט ומערה אותו על הקרקע: **[פו]** בסתם - ר"ל שלא חישב בהדיא לצורך גינה אלא בסתם וכנ"ל: **[פז]** וע"ל סי' ש"ח וכו' - ר"ל שמבואר שם דמותר אף לכסות בו צואה אף דאפשר היה לומר דכונתו לא היה אלא לדבר שתשמישו תדיר ודאי אבל לא לזה דאפשר שלא יעשה התינוק צרכיו בבית ודוקא בזה שהכניסו לבית בסתמא דאז אמרינן דדעתו לכל מה שיצטרך אבל אם הכניסו לדבר שתשמישו ודאי כגון שהכניסו לכסות בו דם עוף שדעתו לשחוט ביו"ט אסור לכסות בו צואה ויש מקילין גם בזה: **[פח]** אגב קרקע הבית - משום מיעוטו וכמו בסעיף הקודם: **[פט]** שייחד לו קרן זוית - וגם צריך לזוהר ליטול ממנו בשוה ולא לעשות גומא או דמייירי שהוא תיחוח הרבה דתיכף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסותמה [אחרונים]: **[צ]** דכיון שלא שטחו וכו' - עיין לעיל בסי' ש"ח במ"ב ס"ק מ"ד דאם שטחו נתבטל אגב קרקע הבית אפילו אם הכניסו בפירוש לצרכיו: **[צא]** ואם הוא עפר תיחוח וכו' - דאל"כ הלא צריך כתישה ואסור. ואם מייירי שלא שחט עדיין צריך שיהיה העפר תיחוח כ"כ כל סביביו שבלקחתו לא יעשה גומא או שיטול ממנו בשוה [וכגון שהיה משופע וגבוה קצת] וכנ"ל דאל"כ אסור לכתחלה עכ"פ לשחוט ע"ד זה וכמבואר למעלה. וכתבו האחרונים דעשיית גומא שייך אפילו בקרקע תלוש כמו בכאן שהעפר כבר נתלש ונחפר וה"ה בעפר שבכלים ולפי"ז אין לתחוב נר בכלי מלא עפר אם העפר קשה קצת שנעשה גומא בתחיבתו [דאם העפר תיחוח דכשיוציאנו תחזור ותפול אין זה חשיב עושה גומא] ומ"מ להוציא נר מעפר זה אע"פ שנעשה גומא ממילא לית לן בה: **[צב]** כוי פי' וכו' - ויש עוד מין כוי שהוא בריה בפ"ע והוא ספק חיה ספק בהמה ויהיבין להו חומרי שניהם דטעונין כיסוי כחיה וחלבן אסור כבהמה: **[צג]** מתיש וצבי - ר"ל צבי הבא על התישה דאלו תיש הבא על הצביה אף דג"כ חלבו אסור מ"מ שוחטין אותו ביו"ט כמבואר ביו"ד סימן כ"ח ס"ג באחרונים שם: **[צד]** אין שוחטין אותו ביו"ט - שהרי א"א לכסות דמו עד מוצאי יו"ט ושמא יתבלע בקרקע ולא יהא רשומו ניכר ויבטל מצות כיסוי: **[צה]** עפר מוכן - ואפילו הכינו בהדיא לשם כיסוי כוי [מאירי] ועיין בצ"ח שדעתו דדוקא בכוי שהוא בריה בפ"ע אבל בנולד מצבי הבא על התישה אם הכינו בהדיא מעיו"ט לכיסוי מותר לשחוט אותו ביו"ט עיי"ש טעמו: **[צו]** מפני שהרואה וכו' - ר"ל כדי שלא יטעו לחשוב כי כוי חיה ודאית היא מדשרו טרחא ביו"ט ויש כח ביד חכמים לבטל מצוה בשב ואל תעשה כדי שלא יבוא לידי מכשול בספק כרת בקום ועשה: **[צז]** ולערב אם רשומו וכו' - ולדידן

דעושיין שני ימים צריך להמתין בכיסוי עד מוצאי יו"ט שני: **[צח]** אפי' דם בהמה - ומשמע דכ"ש דם כוי דמותר לכסות כיון דבלאו מצות כיסוי צריך הוא לכסות משום מיאוס ושוב לא יטעו להתיר חלבו דיאמרו מכסה הוא בשביל שלא יתלכלכו כליו ועיין במ"א שמצדד דאין להקל בזה לכסות רק היכא שמכוין באמת בשביל שלא יתלכלכו כליו אבל אם מכוין רק לשם מצות כיסוי אסור ועיין בה"ל: **[צט]** אם יש לו עפר מוכן - כגון שהכניס מלא קופתו עפר בסתם כבסי"ז או שהכין לכסות בו צואה מוכן הוא גם לזה: **[ק]** דהו"ל כגרף ש"ר = של רעי = וצריך לכסות - ר"ל שדרכו לכסות וכו': **[קא]** שחט בהמה וחיה - וה"ה כוי וחיה: **[קב]** ונתערב דם - והיה דם החיה מרובים עד כדי שאם היה דם בהמה מים היה ניכר אדמומית דם החיה בזה בחול חייב בכיסוי וכמבואר ביו"ד סימן כ"ח: **[קג]** בדקירה אחת - לאו דוקא והכונה שאין צריך להרבות בטלטול עפר בשביל דמי הבהמה שניתוספו וכדמסיים: **[קד]** יכסנו - וה"ה אם היה לו דקר נעוץ מבע"י בעפר תיחוח נמי שרי בדקירה אחת דהא לא טרח טפי בשביל הבהמה. ודע עוד דלפי מה שנתבאר לעיל בסט"ו דבדיעבד אם שחט ואין לו עפר מוכן מותר לכסות אף באפר שאין מוכן ה"ה בענינו נמי דינא הכי דמותר דהא לא טרח טפי בשביל הבהמה ולא העתיק המחבר עפר מוכן אלא משום סיפא דאם אינו יכול לכסותו בדקירה אחת אפילו בעפר מוכן לא יכסנו: **[קה]** לא יכסנו - דטרח בשביל בהמה והסכימו האחרונים דאפילו דקירה אחת שהיה נוטל בשביל דמי החיה נמי אסור דכיון דמעורב בדם בהמה אם כן אפשר דבמקום שמכסה דם בהמה מרובים כ"כ עד כדי שדם החיה לא היה ניכר אם דם הבהמה היה מים ופטור אותו מקום מלכסות וא"כ טרח בשביל דם הבהמה שאינו חייב בכיסוי ואסור. וכתבו האחרונים דאם שחט באמצע החצר מותר לכסות בעפר מוכן אפילו בכמה דקירות כדי שלא יתלכלכו כליו וכדלעיל בהג"ה: **[קו]** שחט צפור וכו' לא יכסנו - ואפילו יש לו עפר מוכן נמי לא שרי ליה למטרח כיון דהיה אפשר לו מעיו"ט ומימנע משמחת יו"ט ליכא כאן דאפילו לא מכסה ליה שרי הבשר באכילה. וימתין עד לערב ואם יהיה רשומן ניכר יכסנו ויש לכפות עליו כלי לשמרו כדי שיכסנו:

תצט

סימן

[א] מרגל אחד וכו' - טורח גדול. משמע מלשון זה דאם מפשיט העור דרך שתי הרגלים [דהיינו שחותך מרגל האחד עד השני בין שני רגלים האחרונים ועי"ז מפשיט העור שלם] דשרי דלאו טרחא רבה היא כ"כ ויש מחמירין בכל גווני שלא להפשיט העור שלם דעכ"פ הוא טרחא יתירא שלא לצורך יו"ט: **[ב]** למלוג גדי - דהיינו ליתנו ברותחין לאחר המליחה כדי להעביר השער: **[ג]** אא"כ מולגו לאכול העור - דמתוך שעורו רך יש שאוכלין אותו ביחד עם הבשר והוי לצורך אוכל נפש וכמו שמותר למלוג הראש והרגלים [וכדלקמן בסימן ת"ק ס"ד] והרבה פוסקים חולקין בזה דלא היתירו למלוג רק הראש והרגלים דנהיגי בכך אבל מליגת כל הגוף אינו אלא למפונקים ביותר ואינו צורך כל נפש וגם נראה יותר כמעשה חול ונכון להחמיר לכתחלה. כתבו הפוסקים דבעוף דלא שייך הפשט לכו"ע מותר למלוג ולהבהב כל הגוף: **[ד]** להגביה עורה - ר"ל לטלטלה ולהניחה במקום משומר או מחמה לצל כדי שלא תפסד ואע"ג דבעלמא עור לח אסור לטלטלו וכדלעיל בסימן ש"ח סכ"ה הכא הקילו דאי לא שרית ליה לא ישחוט ואתי לאימנועי משמחת יו"ט: **[ה]** וליתנה במקום וכו' - ר"ל וכן הקילו שמותר ליתנה במקום דריסת הרגלים שע"י הדריסה מתעבד העור קצת וכיון דלא מוכחא מילתא להדיא שעושה משום כן דאפשר שטחה כדי שישבו עליה (שעיקר ישיבתם באותו הזמן היה בדרך זו שותחין עור או בגדים ע"ג קרקע ויושבין עליהן) הו"ל התיקון כלאחר יד ולא רצו לאסור עליו דא"כ מימנע ולא שחית משום הפסד העור ואתי לאימנועי משמחת יו"ט. ומיהו דוקא ליתנה במקום הדורסין אבל לשוטחה ע"ג יתדות כדי שתתייבש אסור משום דמוכחא מלתא דלצורך העור קעביד ואם נתיר לו שיטוח לצורכה אתי למימלחה ג"כ: **[ו]** כלל - דאי יש עליה כזית בשר בלא"ה מותר לטלטלה משום הבשר: **[ז]** למלוח עליו - ר"ל שימלח בשר על הטור דעי"ז ממילא ימלח גם העור קצת: **[ח]** כדרך שמולחים לצלי - ר"ל שרוצה לצלות אותה דבזה א"צ מליחה מרובה ולאפוקי אם ימלחנה מליחה מרובה אסור דעי"ז יהיה עיבוד יפה גם לעור: **[ט]** כאן מעט וכו' - ר"ל כאן בשר מעט וכאן בשר מעט: **[י]** אבל אם נשחטה מעיו"ט וכו' - לא מיבעיא אם גם הופשטה קודם יו"ט בודאי דאסור ביו"ט להגביה אותה וליתנה במקום הדורסין ולמלוח עליה שהרי אפשר היה לעשות כל אלה מעיו"ט אלא אפילו הופשטה ביו"ט אסור דמשום זה לא ימנע מלשחוט דהא יכול להפשיטו מעיו"ט אם לא שלא היה לו שהות להפשיט מעיו"ט אז יש להקל. כתבו הפוסקים דאפילו שכח למלחו מעיו"ט אסור למלחו ביו"ט דאין לחלק בין מזיד לשוכח. בגליות שעושיין שני ימים טובים מספק הרי יו"ט א' נחשב לחול לגבי יו"ט שני לפיכך אם נשחטה ביו"ט ראשון אפשר דדינה כאלו נשחטה בעיו"ט לענין טלטול העור ומליחתו כשיגיע יו"ט שני: **[יא]** ונוצות של עוף - היינו

שנשחטה ביו"ט דאי נשחטה מעיו"ט אע"ג דהוסרו הנוצות ביו"ט אסור לטלטלן כדלעיל גבי עור:

[יב] כדי להצניען - אבל בלא"ה אסור לטלטלן דלא חזו למידי. והפר"ח מחמיר בכ"ג והאחרונים מסכימים לפסק שו"ע ומיהו פלעדערו"ש מאו"ז שנשחטה לכו"ע שרי לטלטולי דראוי להשתמש בה:

[יג] אין מולחין וכו' - דדבר שאינו אוכל גמור אם מולח כדי שלא יסריח יש בו משום מעבד:

[יד] ולא מהפכין בהם - הוא ג"כ כעין תקון להחלבים ואסור מטעם הנ"ל: **[טו]** אפילו לשוטחן וכו' - דמוכתא מילתא שעושה זה כדי שלא יסריחו וגזרינן דלמא אתי ג"כ למולחם. ולענין טלטול דעת הט"ז בשם הג"א להקל והמ"א העלה דלפי מאי דפסק הרמ"א בסימן תצ"ה דנולד אסור גם החלבים אסור לטלטלן כשנשחטה ביו"ט דהוי נולד ואע"ג דחזו להדלקה מאתמול לא היה עומד להדלקה ורק לטלטלן כדי להצניען או כדי שלא יסריחו מותר דשרינן סופן משום תחלתן וכנ"ל גבי נוצות אבל כשנשחטה מעיו"ט מותר לטלטל החלבים דחזו להדלקה וה"ה חתיכת שעוה מותר לטלטל דיכול להניח פתילה ע"ג וחזי להדלקה. עוד כתב מ"א דעור שהופשט מעיו"ט אם הוא לח אסור לטלטלו ואם הוא יבש מותר לטלטלו כמ"ש סימן ש"ח סכ"ה [וע"ש דהרמ"א הביא דעת החולקין ע"ז] אבל כשנשחט ביו"ט הו"ל נולד וע"כ אם הוא לח מותר לטלטלו כדי שלא יסריחו וכנ"ל [ואם הוא מונח גם עתה במקום צל ויודע שלא יתקלקל אסור לטלטלו] ואם יבש אסור לטלטלו דהו"ל נולד: **[טז]** אסור למלוח וכו' - כדי שיפול מן המלח על החלבים והטעם דחלבים מליחה מועטת סגי להו ואסור משום חששא דעיבוד וכנ"ל: **[יז]** באויר - דעל החלבים ממש אי אפשר להניח בשר שבולע מן החלבים: **[יח]** לכתוש בו הריפות - דאסור ביו"ט וכדלקמן סימן תק"ד ס"ג: **[יט]** מותר לטלטלו - כדין כל כלי שמלאכתו לאיסור לעיל בסימן ש"ח סעיף ג' שמותר לטלטלו לצורך גופו (דהיינו לעשות בו מלאכה המותרת) או לצורך מקומו ודעת מג"א דאפילו היה העלי מוקצה מחמת חסרון כיס כגון שמקפיד על העלי מלהשתמש בו בדבר אחר שלא יתקלקל דבכגון זה אסור בכל מקום הכא שרי משום שמחת יו"ט ועיין ביאור הלכה: **[כ]** מחמה לצל - או כדי שלא יגנב וכדלעיל בסימן ש"ח: **[כא]** אבל לצורך וכו' - כדין כל כלי שמלאכתו לאיסור. וסדן העב שקוצבין עליו בשר מותר לטלטלו לאחר שקצב אפילו מחמה לצל וכה"ג דהא הוא כלי שמלאכתו להיות:

תק

סימן

[א] אין קונים בשר וכו' - אפילו ליקח בהקפה משום גזירת מקח וממכר: **[ב]** הריני שותף וכו' - ר"ל אע"פ שאינו קונה ממנו אלא משתתף עמו בגוף הבהמה אפ"ה אסור כיון שמזכיר שם דמים:

[ג] אלא מחלק וכו' - עיין בה"ל: **[ד]** להם - דוקא בלא גורל כגון שהם מוותרים זה לזה ואין מקפידין אם יקח חברו מנה יפה אבל אם מקפידין וצריכין גורל אסור ועיין סוף סי' שכ"ב ואפילו גורל ע"י סכין כמו שעושין הקצבים [דהיינו שמניחין סכין בין שני החלקים ושואלים להקונים איזה צד רוצה אם החלק שמונח לצד החד או לצד הגב] גם זה מקרי גורל ואסור [אורז הלכות יו"ט]:

[ה] ומביא וכו' - ר"ל וכדי שידעו אח"כ כמה צריך לפרוע שהרי יש בהמה שחלק ממנה שוה דינר ויש בהמה שנתח ממנה שוה שני דינרים לזה אמרו חכמים שקודם ששוחט לבהמה מביא בהמה אחרת ששויה כזו לעין הרואה ולמחר שמין דמיה וכן ישלמו. ונראה דאם הקונים סומכין על הטבח בדבר המקח שיאמר להם למחר א"צ להביא בהמה אחרת אח"כ מצאתי שכ"כ בא"ר בשם תניא וז"ל וה"ה שיוכל לילך לטבח ישראל או כותי ולומר לו תן לי רגל או חצי וכיו"ב בלא זכירת מקח וממכר ופיסוק דמים ולמחר פורע לו המעות כמו שיוכל וכעין זה משמע בטור סימן תקי"ז: **[ו]** זו כזו - ומ"מ אסור לפרש ולומר מה שאתה נוטל למחר בעד זו ניתן לך בעד זו דהוי סכום מקח:

[ז] אפילו בכה"ג אסור - היינו אפילו בלא פיסוק דמים שאומר לעכו"ם הריני עמך בבהמה זו למחצה וכו' והטעם משום דאין ישראל רגיל להשתתף עם העכו"ם מחזי טפי כמקח וממכר ולא הקילו בזה ויש חולקין בזה דלא מפלגינן בין ישראל לעכו"ם וכל שאינו מזכיר דמים מותר ויש להחמיר כסברא ראשונה. בד"א בדבר שאין שיעור מקחו ידוע כמו בשר אבל דבר שמקחו ידוע כמו ביצים ואגוזים וכה"ג מותר ליקח חלק אצל נכרי אם אינו מזכיר לו סכום דמים. וכתב הלבוש דאסור לו לישראל למכור לעכו"ם ביו"ט אפילו בלי פיסוק דמים [אם לא דאיכא פסידא כגון בשר טריפה וכדלעיל בסוף סימן תצ"ז ע"ש] דלא התירו זה אלא כשישראל קונה ומשום שמחת יו"ט:

[ח] אסור לשקול - ואפילו אינו שוקל במשקל הרגיל אלא שמוניח בכף כלי או סכין ודעתו למחר לשקלו אפ"ה אסור דעובדא דחול הוא כתבו האחרונים דאפילו אינו מדקדק במשקל כ"כ רק פוחת מעט או מוסיף ג"כ אסור דמ"מ נראה כשוקל: **[ט]** ואפי' ליתנו וכו' - ר"ל ובכף השני מונח משקלות: **[י]** שרגילין לשקול בה - דאז נראה כשוקל ועיין בבה"ל כתבו האחרונים דלא קאי רק אנותנו לשמור מן העכברים הא במקום ששוקל להדיא אפילו אינה תלויה במקומה אסור:

[יא] ואפילו לשקול מנה וכו' - מנה הוא חלק ור"ל כשיש להם בשר לחלק ומניחין חלק אחד בכף אחת והשני בכף שכנגד להשוותם: **[יב]** שלוקח וכו' ומשער - דוקא בזה שהוא השערה בעלמא אבל אם לוקח משקל ביד אחת וביד השני בשר לשער נגד המשקל אסור: **[יג]** אפילו זה אסור - מפני שהוא רגיל בזה יודע הוא לכוין המשקל בצמצום וכשוקל במאזנים דמי וכתבו האחרונים דלא מחמירין בזה אלא בשעה שמוכר אבל לעצמו בביתו לית לן בה. אסור לשקול הבשר במים דהיינו כלי שיש בו שנתות [דהיינו חריצים] ונותן בו מים ומניח בו הבשר וכשהמים מגיעין עד השנתות יודע כמה ליטרא יש בבשר ג"ז אסור ואפילו פחת מעט או הוסיף מעט שניכר שמכוין למשקל [גמרא]:

[יד] חותך כדרכו - כתב המ"א דמותר לומר לטבח תן לי ליטרא בשר דאינו מכוין למשקל אלא להודיע לו כמה הוא צריך וכמו שכתב הרמ"א לעיל סימן שכ"ג ס"ד וע"ש במ"ב סק"כ ובה"ל:

[טו] לתלותו בו - מלשון זה משמע דאפילו בעה"ב לעצמו אין לו לעשות נקב בבשר השחוט כדי שיוכל לתלותו על הכותל שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול אבל יש מפרשים דאין הדברים אמורים אלא בקצב המוכר בשר שדרכו בחול לעשות נקב בסכין בהבשר כדי שיוכל הלוקח לאחוז שם בידו להוליכו לביתו וביו"ט צריך לשנות לעשות הנקב ביד כדי שיהיה היכר שאין מקח וממכר מותר בו ולעשות נקב בחתיכת האפיקומן בפסח לתלותו נראה דלכו"ע מותר אפילו בסכין ומ"מ לעשות בו נקב עיגול או משולש כמגן דוד יש להחמיר [פמ"ג]: **[טז]** לעשות בו סימן - שלא יחליפנו אדם:

[יז] מותר אפילו בסכין - איתא בגמרא דרבה בר ר"ה = רב הונא = מחתך אתלת קרנתא [כשהיה משלח הבשר לביתו היה רגיל לעשות כל חתיכה בעלת שלש קרנות ובביתו היו יודעין שזה היה סימן שלו תמיד] אבל אותיות [וציורים] אסור לעשותן בבשר דרך סימן ביו"ט: **[יח]** מולגין וכו' - ברותחין אחר המליחה כדי להשיר השיער וכן מהבהבין וכו' דהוי מלאכה לצורך אוכל נפש ופשוט דלדעת היש מחמירין לעיל בסימן תצ"ה דאף באו"נ גופא אם אפשר לו לעשות מעיו"ט אסור ביו"ט מיירי כאן בשלא היה לו פנאי למולגו מעיו"ט [דידוע שאינו מתקלקל אם היה מולגו מעיו"ט] או דמיירי ששחטו ביו"ט גופא: **[יט]** באור - וה"ה דמותר להטמין אותו ברמץ: **[כ]** בסיד וכו' - כדי להסיר השער: **[כא]** בבת אחת - במפולת יד אחת כגון שיש כאן שלש חתיכות יניחם זו אצל זו ויקח מלח מלא חפניו כדי שיעור מליחה של כל החתיכות וזורה עליהם בבת אחת: **[כב]** אע"פ שאינו צריך - ליו"ט אלא אחת והטעם שטורח אחד הוא טורח לכל הבשר שהרי מולחן ביחד ואע"פ שהוא מוסיף קצת טרחא שהרי צריך להפך כל חתיכה וחתיכה בפ"ע כדי למולחם בצד השני מ"מ כיון דמן התורה אין עיבוד באוכלין כמו שכתבנו לעיל בסימן שכ"א הקילו חכמים למלוח בבת אחת אם חושש שמא יסריח הבשר: **[כג]** וי"א דלא שרי להערים וכו' - הלשון מגומגם דלא נזכר הערמה כלל בדברי המחבר וכתבו הרבה מפרשים שחסר כאן בדברי המחבר וכצ"ל ומותר להערים ולמלוח חתיכה ואח"כ ליטול אחרת ולומר בזה אני רוצה ור"ל דאפילו כשאינו מולח בבת אחת יש תקנה דהיינו ע"י הערמה שיאמר בזו האחרת אני רוצה עכשיו והתירו לו דבר זה כדי שלא ימנע מלשחוט אם ידע שלא יתירו לו למלוח כל הבשר ואתי למסר [ויש שכתבו דאפילו נשחט מעיו"ט נמי מותר למלוח כולן ביו"ט ע"י הערמה] וע"ז הגיה רמ"א וי"א דלא שרי להערים וכו': **[כד]** רק קודם אכילת וכו' - דבאמת צריך לאכול אז איזה חתיכה אבל אם כבר אכל ואין בדעתו לאכול עוד יותר היום אסור להערים ולמלוח אע"פ שיבשל ויטעום מעט כיון שאינו טועם רק כדי להתיר לו מליחת שאר החתיכות וכעין שנתבאר לקמן בסימן תק"ג ס"א ע"ש. ואפי' אם ירצה למלוח כל החתיכות ביחד נמי אסור בכגון זה דלא שייך בזה לומר טרחא אחת לכולם שהרי גם לאחת א"צ באמת. והסכימו האחרונים דכ"ז בשאינו ידוע לו בודאי שישירח אם לא ימלחנו אבל בידוע לו בודאי מותר למולחו אפילו אחר אכילה ואפילו בזה אחר זה ע"י שיערים על כל חתיכה לומר מזו אוכל היום וצריך שיאכל כזית מאחת מהן ואפילו זה לא התירו אלא כששחט ביו"ט כדי שלא ימנע על להבא מלשחוט אבל כששחטה מעיו"ט כיון שהיה יכול למלחה מעיו"ט אסור למלוח בשר שא"צ לו ביו"ט אא"כ מולחו קודם אכילה: **[כה]** ומותר למלוח וכו' - ר"ל כשמולחו להכשירו להוציא דמו [ומטעם דאם היה מולחו מעיו"ט היה צריך אחר הדחה שניה למולחו עוד פעם שני ולהשהותו במלח עד למחר [דאל"כ היה מתקלקל] ודבר ידוע הוא כשהבשר שוהה הרבה במלח מפיג טעם לפיכך מותר למלוח הבשר שרוצה לאכלו בו ביום ואגבן מותר למלוח שארי הבשר כיון שהוא בבת אחת או ע"י הערמה וכנ"ל] אבל אם כבר נמלח והודח משום דם אסור למולחו פעם שנית ביו"ט כדי שלא יפסיד ואפילו בשחרית קודם אכילה שהרי אין דרך למלוח בשר בשעת בישולו ואדרבה מדיחין אותו ממלחו בשעת בישולו ואם כן מוכחא מלתא שמולח רק לתקן הבשר ולכן אסור. אמנם בליל יו"ט ב' מותר לחזור ולמלחו ע"י שיערים על כל חתיכה לומר מזו אוכל למחר וכן יעשה שיאכל מהן מעט למחר:

[כו] אע"פ שהיה וכו' - ומ"מ דגים שהם משובחין כשמונחין במלח אסור למולחן ביו"ט כשהיה יכול למלחן מעיו"ט [ואין בכלל זה מה שנותנין מלח לתוך המחבת שמבשלין אותן בה דאין איסור במליחה אלא משום גזרת עיבוד או משום דטורח שלא לצורך יו"ט משא"כ בזה שנותן לתוך התבשיל] ומיני דגים הרכים המתקלקלים כשינוחו זמן רב במלח מותר למלחן ביו"ט אפילו אם קרען בעיו"ט ודינן כמליחת בשר לכל דבר: **[כז]** אפילו נשחט מעיו"ט - וכנ"ל לענין מליחה וכ"ז כשמנקר הבשר שדעתו לאכלה ביו"ט אבל שאר בשר אסור לנקרו ואפילו נשחט ביו"ט שהרי טורח

הוא לצורך חול א"כ רוצה למלחו מפני שחושש שמא יסריח הבשר ולמלחו אסור קודם ניקור כמ"ש ביו"ד סימן ס"ה בזה מותר לו לנקר גם שאר בשר ע"י הערמה דהיינו לאחר שניקר חתיכה אחת לצורך היום אומר חתיכה זו אינה טובה בעיני כ"כ רק חתיכה אחרת ומנקרה וכן כולם. ודוקא כשנשחט ביו"ט אבל אם נשחטה בעיו"ט והיה לו פנאי לנקרה מבע"י אסור לו לנקר ביו"ט רק הבשר שצריך לו לאכילה ביו"ט שהרי הניקור אינו מפיג טעם הבשר כלל והיה לו לנקר קודם יו"ט: **[כח]** וטוב לשנות קצת - דהיינו שינקרנו בקופיץ או בקרדוס ואע"ג דלעיל גבי מליחה אף שהיה יכול למלחו מעיו"ט א"צ שינוי התם משום דבשר ששוהה הרבה במליחה מפיג טעם משא"כ הכא ע"י הניקור אינו מפיג טעם כלל והיה לו לנקרו מעיו"ט: **[כט]** אם יוכל לשנות - ואם א"א לו לשנות מותר אפילו בלי שינוי ואע"ג דהיה יכול לעשות מעיו"ט משום דבניקור ליכא שום לתא דמלאכה אלא משום טרחא בעלמא וחלק אחוריים דא"א לנקר היטב ע"י שינוי יש להחמיר שלא לנקרו אם נשחט מעיו"ט והיה שהות לנקרו מעיו"ט ובמקום דחק יש להקל לצורך יו"ט. בשר מנוקד שהוא ביום ג' לשחיטתו ואם ישהה אחר יו"ט יהיה אסור לאכלו כ"א צלי כמבואר ביו"ד סי' מותר להדיחו ביו"ט הואיל וראוי לאכילה ואף דטרחא זו לצורך חול הוא אינו עושה מעשה רק ששופך עליו מים [ומ"מ ראוי לכתחלה שיאכלו הקצבים חתיכה ממנה ואם אפשר להניח ההדחה עד יו"ט ב' לא ידיחו ביו"ט ראשון] אבל בשבת דא"א לבשל ולאכול אסור [מ"א] ועיין לעיל בסימן שכ"א במ"ב סקכ"א מה שכתבנו בשם האחרונים דע"י עכו"ם בודאי יש להקל להדיח ואם א"א ע"י עכו"ם מותר גם ע"י ישראל. עוד כתב המ"א דאם אירע זה בבשר שאינו מנוקד גם ביו"ט אסור להדיחו משום דכיון דאסור לנקר מה שאינו לצורך יו"ט ע"י הערמה שיאמר אוכל ממנו כזית כיון דהיה יכול לנקרה מבע"י וכנ"ל ממילא לא חזי לאכילה וע"כ דינו כמו בשבת דאסור להדיחו והנה לפי מה שהקילו האחרונים גם בשבת במקום הדחק מטעם דכיון דחזי לטלטול ממילא מותר להדיחו ג"כ גם בבשר שאינו מנוקד אין להחמיר מטעם זה כמו שביארתי בבה"ל. ומ"מ אם אפשר ע"י עכו"ם טוב יותר ע"י עכו"ם או כשמונח הבשר בכלי טוב שירחוף ידיו עליו עד שיהיה הבשר שרוי במים:

תקא

סימן

[א] שעומדות לבנין - ומוקצה הם שאדם מקפיד עליהם מחמת חשיבותן ומיוחד להם מקום ואפילו להמתירין מוקצה סתם במוקצה מחמת חסרון כיס מודו: **[ב]** אפי' אם היתה רעועה וכו' - דיכול להיות דמצפה מע"ש שתשבר ולא אקצה מ"מ אסור משום דעכ"פ בין השמשות לא היתה שבורה ותקועה בבנין ונאסרה ושוב אינה ניתרת ועוד דהוא נולד דמעיקרא קורה והוא ככלי והשתא עצים בעלמא ומטעם זה לא הגיה הרמ"א כאן כמו בסימן תצ"ה דיש מתירים מוקצה משום דסמך עצמו על מה שמסיים שם דאפי' המקילין לא רצו להקל במוקצה דנולד: **[ג]** אבל אם וכו' - ר"ל דינה כסתם עצים העומדים להסקה: **[ד]** מבקעין ממנה וכו' - ואע"ג דמכשירין שאפשר לעשות מעיו"ט הוא כיון דא"א לאפות ולבשל בלא עצים עשו אותה כדיכת מלח שמותר ע"י שינוי וגם זה לא התירו אלא בחתיכות גדולות דלאו מלאכה היא אלא עובדא דחול אבל לא בחתיכות קטנות דיש בה משום חשש טוחן: **[ה]** אלא בקופיץ - כדי לעשות שינוי: **[ו]** אבל לא בצד הרחב - מפני שהוא כקרדוס: **[ז]** אלא בסכין - או לשברו ביד: **[ח]** לא יבקע כלל - ר"ל לא מיבעיא לבקען לחתיכות דקות מאד דיש בזה חשש טוחן אלא אפילו לעשותן חתיכות שאינן דקות ג"כ אסור כיון שיכול לבשל קדרתו בלא ביקוע הו"ל טרחא ביו"ט שלא לצורך ואסור והמדקדקים נוהגים לזהר אף בחוה"מ שמתקנים כל העצים הקטנים הצריכים לבישול דגים קודם יו"ט שהרי יכול לבערו בלא ביקוע [ואף לבקע בחוה"מ עצים גדולות שא"א לבשל בהם כמות שהן כיון שאפשר להכין קודם יו"ט יש להכין קודם יו"ט אם לא שלא היה לו מקודם] אכן במקום שדמי עצים יקרים והוי הפסד ודבר האבוד אם יבערם כמות שהן מצוה לחתוך אותם לחתיכות דקות: **[ט]** ואפילו לשברם ביד וכו' - דכיון שראויים להסקה בלא שבירה הו"ל בזה ג"כ טרחא שלא לצורך: **[י]** יש מי שאוסר - וכן הסכימו כמה אחרונים: **[יא]** מכונסים שם מבערב - מלשון זה משמע דאפילו הכין מבערב אסור וטעמא אפשר משום דהוי עובדא דחול לילך לשדה להביא עצים לביתו ויש מפרשים משום דמיחלף במפוזר ומפוזר אסור משום דמיחזי כמגבב לצורך מחר והוי כמעמר ומטעם זה אפילו ברה"י אסור ללקטן כשהם מפוזרין וכדלקמיה: **[יב]** בשדה משלפניו - היינו סמוך למקום בישול קדרתו דלא הוי עובדא דחול וגם לטעם השני הנ"ל ג"כ שרי דקדרתו מוכחת עליו שאינו מגבב לצורך מחר. ודעת מהרש"ל והב"ח ושי"א לאסור לגבב בשדה אפילו באופן זה דמיחזי כמגבב במקום גידולו כיון שהוא בשדה דחייב משום מעמר: **[יג]** לוקח מלפניו - ר"ל אפילו בחצר מגבב רק משלפניו לצורך בישול קדרתו עכשיו אבל לגבב מכל החצר להניח אסור ואין חילוק בין קסמים קטנים לגדולים: **[יד]** מסגרת - דכשארין לו מסגרת אע"פ שמכונס מבערב הו"ל כשדה: **[טו]** ותהיה בתוך תחום שבת - ומשמע דאפילו בסמוך לעיר נמי צריך מסגרת והרבה פוסקים חולקין ע"ז ולדידהו כל שהוא

סמוך לעיר בתוך ע' אמה ושיריים לא בעינן מסגרת והיכי בעינן מסגרת משבעים אמה ואילך עד תוך התחום שהוא אלפים אמה וכן הלכה [אחרונים]: **[טז]** אחת מכל אלו - דהיינו שלא היה מכונס או שחסר מסגרת או חוץ לתחום: **[יז]** הרי הן מוקצה - לפי הטעמים שכתבנו לעיל דהוי כעובדא דחול או משום חשש עימור דין זה הוא לכו"ע אפילו להפוסקים דמתירין מוקצה ביו"ט בעלמא בזה עשו חכמים ד"ז למוקצה ויש מפרשים הלכה זו כפשוטו דאם חסר אחד מתנאים הללו מסתמא אסור דעתיה מינייהו מלאשתמושי ביו"ט והויא לה מוקצה ולפ"ז למאן דשרי מוקצה ביו"ט מותר גם בזה ולדינא נכון להחמיר: **[יח]** כיון שהרוח מפזרת וכו' - ר"ל דכיון שדרכו של רוח לפזר לא סמכא דעתיה במה שכנס אותם מעיו"ט ואפילו מצא אותן מכונסין אסור משום מוקצה: **[יט]** כלי כבד מעיו"ט - שלא יפזרם הרוח: **[כ]** הרי אלו מוכנים - ואפילו מצאן ביו"ט מפוזרין מותרין שכבר הוכנו מאתמול. וכ"ז כתבנו למאן דמפרש הלכה זו משום מוקצה ולמאן דמפרש הלכה זו משום עימור טעמא דרישא דחיישין שמא בשעה שיבא ליקח אותם יפזרם הרוח ויבוא ללקטם ביחד וכשמונח עליהם כלי כבד ליכא למיחש להכי ושרי ולפ"ז אם מצא אותן מפוזרין אסורין ללקטן: **[כא]** אין מסיקין בהם - דהא היה מחובר מאתמול והו"ל מוקצה ועוד שמא יעלה ויתלוש ואפילו בטלטול אסורין: **[כב]** שנשברו - היינו שנשברו כ"כ שאין ראויין לכעין מלאכתן הראשונה אבל אם ראויין לכעין מלאכתן הראשונה [דהיינו שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה (מאכל ערבו) ושברי זכוכית לצוק לתוכן שמן] ככלים שלמים הן ומסיקין בהן ועיין לעיל בסי' ש"ח ס"ו בט"ז ובה"ל שם: **[כג]** שהם נולד - דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי ואסורים בטלטול ולכך אסור להסיק בהם ואפילו אין מטלטלין כלל אלא שורפן במקומן שמונחין שם ג"כ אסור דמעשה הדלקה שעושה בכלי שנדלקת על ידו חשיב כטלטול: **[כד]** ואם הסיק וכו' - הג"ה זו צריכה להיות אחר תיבת שלמים שבדברי המחבר: **[כה]** לאחר שהודלקו במקצת - ר"ל שהודלקו כ"כ עד שאין ראויין לכעין מלאכתן הראשונה וכנ"ל: **[כו]** שברי כלי - ובלא היפך באש אף שנהנה מן המוקצה שנתבשל שם תבשילו לית לן בה דמוקצה מותר בהנאה היכי שההנאה באה מאליה ואינו עושה מעשה בידים ויתבאר לקמן בסימן תק"ז במ"ב: **[כז]** עצים מוכנים - ויתבאר לקמן בסימן תק"ז ס"ב: **[כח]** בכלים שלמים - דאף דכלי אינו עומד להסקה מ"מ הלא קי"ל דכל הכלים ניטלין אפילו שלא לצורך תשמישן המיוחד להן ומיירי שאין לו עצים לצורך תבשילו דאל"כ עבר על כל תשחית. ולפעמים אסור להסיק אף בכלים שלמים כגון עכו"ם שלקח עצים של ישראל ועשה מהן כלי ביו"ט דהו"ל נולד דמעיקרא עצים והשתא כלי. עץ שמחתין בו האש כיון שהוא מיוחד לכך הרי הוא כלי ואם נשבר ביו"ט אסור להסיקו וכנ"ל: **[כט]** שנשברו מבעוד יום - ואם ראויין לכעין מלאכתן הראשונה דינם כשלמין ואסור להפוך בהם לאחר שהודלקו במקצת וכנ"ל: **[ל]** אין מסיקין בקליפיהן - וה"ה בתמרים כשאכלן ביו"ט אין מסיקין בגרעיניהן ואפילו הקליפין והגרעינין ראויין למאכל בהמה והטעם מפני שאתמול היו מחוברין וטפלין להאוכל ונחשבין כאוכל עצמו שהוא ראוי לאכילת אדם ועכשיו אין ראויין רק לאכילת בהמה והו"ל נולד. ודוקא תמרים חשובים שאין נשאר מהם על הגרעינין כלום אבל תמרים רעים הואיל ונשאר מעט מן האוכל על הגרעינין מותר לטלטל הגרעינין אגב האוכל [גמרא]: **[לא]** עצמן - דאין מוכנים להסיק כלל שאין דרך כלל להניח אוכלין על האש משא"כ בכלים מפני צורך האוכלין ביו"ט אפשר להסיק לפעמים בכלים פחותים. ומיהו בירושלמי איתא דמותר להסיק באוכלין גופייהו וכן פסק הרשב"א [א"ר]: **[לב]** הם עדיין בקליפה - דאז מוכנים קצת להיסק אגב קליפתן: **[לג]** ולפידים שנשאר וכו' - וה"ה פתילה שנדלקה בשבת ונכבית: **[לד]** מותר לחזור וכו' - ור"ל לאפוקי ממי שרוצה לאסור מטעם דעצים שנדלקו ונכבו וה"ה פתילה שנכבית נוחים אח"כ ביותר להדלקה מעצים ופתילות חדשות ונמצא שהכביה שנכבו בשבת הכשירתם למחר להיות נדלקים בטוב והוא דומה למאי דקי"ל ביצה שנולדה בשבת אסורה ביו"ט שלאחריה משום הכנה ובעלי סברא זו הוסיפו עוד יותר דאלו עצים או פתילות שנכבו ביום א' של ר"ה אסורים למחרתו דכיון דשני ימים של ר"ה אינו מספיקא הוי להו כשני ימים טובים בפ"ע וכשתי קדושות ואין קדושה אחת מכינה לחברתה וכמו ביו"ט אחר שבת ובעל הגה"ה חולק על סברת אלו הפוסקים וס"ל דזה לא מקרי הכנה כמו ביצה שנולדה שהרי גוף העצים או הפתילה היו בעולם מכבר אלא שנשתבחו. והנה אף דהרמ"א סתם כדעת המקילין מטעם דרבו המתירין מ"מ לכתחלה טוב ונכון לצאת ידי הכל דהיינו להכין מבעוד יום פתילות חדשות שיהיו על יום טוב ואם לא הכין יראה עכ"פ להדליק הפתילות מצד השני:

תקב

סימן

[א] אין מוציאין וכו' - מפני שבכל אלו הוא מוליד אש ביו"ט והואיל ואפשר להמציא אש מעיו"ט שיהיה מוכן לו ביו"ט לא הותר להוליד ביו"ט דלא עדיף משארי מכשירין שאפשר לעשותן מבע"י

דאסור: **[ב]** לא מן העצים וכו' - כגון שחוככין זו בזו או מכין זו בזו עד שתצא האש: **[ג]** ולא מן העפר - קרקע קשה כשחופרין אותה מוציאה האור וכן כה"ג כשיחכך רגבי אדמה אלו זו בזו יוציאו אור: **[ד]** ולא מן המים - היינו שנותנין מים בכלי זכוכית לבנה ונותנין בחמה וכשהשמש חם מאד מקרבין אליו נעורת פשתן והיא בוערת. ובדיעבד אם עבר והוציא מותר להשתמש בהם ועיין בתשובת כתב סופר סימן ס"ז שאוסר להדליק צינדהאלץ (שקורין שוועבעלעך) ע"י שיתחוב אותו באפר כירה חם שאין בו אש רק חום אש דהלא ממציא דבר חדש וכן לחכך הצינדהאלץ בברזל חם מלובן כמו בתנור ברזל כתב ג"כ דלא נראה להתיר אבל אם יש שם גחלת בוערת מותר ליגע בה הצינדהאלץ שתדליק אף שאין בהגחלת שלהבת קשורה וגם מגחלים עוממות מצדד שם דשרי: **[ה]** ואין עושין פחמין - הטעם דהוא כלי לצורפי זהב וגם דהוא מכבה: **[ו]** ואין נופחין במפוח - משום שדומה למלאכת אומן ואין בכלל זה מה שנופפין על האש בבגד או בכלי העשוי לכך מנוצות דאין זה דומה כלל למפוח [ח"א]: **[ז]** במפוח של בע"ב וכו' - אבל במפוח גדול של אומנן אפילו ע"י שינוי אסור: **[ח]** לכסות האש - דהיינו שמכסהו בלילה כדי שיהא האש שמור לו למחר: **[ט]** בעפר מוכן - לאפוקי אם הוסק בו ביום והוא צונן דהוא מוקצה: **[י]** אם אינו מכבהו - ר"ל באופן שלא יהיה פסיק רישא דאז אסור ואף דכונתו בהכיבוי לצורך או"י למחר וכיבוי לצורך או"י ממש אין לאסור דהא צולין בשר ע"ג גחלים שאני התם דהכיבוי בשעת תיקון האוכל משא"כ הכא דהוא הרבה מקודם ויש מאחרונים שמקילין בכל גווני כיון שעכ"פ אינו מכוין לכבות רק שימצא ע"י אש למחר לצורך אותו היום: **[יא]** לצורך יו"ט שני - כגון ביו"ט ראשון בשחרית מכסה שיהא מוכן לערב בלילה אסור משום דאין להטריח מיו"ט א' לחבירו: **[יב]** אינו מניח זה על זה וכו' - היינו כשעושה שתי שורות משני הצדדים ומניח עצים עליהם מלמעלה דאז נראה כאהל אבל שורה אחת להניח זה על זה מותר: **[יג]** מפני שנראה כבונה - דוקא אם מסדר גם השורות שמן הצדדין ביו"ט אבל אם היו מסודרים מבע"י מותר להניח עצים עליהם מלמעלה: **[יד]** ע"ג האבנים - היינו כשסדרן היום אבל אם היו מונחים שם מאתמול מותר להניח הקדרה עליהם וכנ"ל: **[טו]** שורה ע"ג שורה - ומדברי האחרונים משמע דלפי מה שכתב הרמ"א לקמיה דאינו אסור אלא כשצריך לאויר שתחתיו ה"י גבי ביצים אין לאסור אלא כשמניח אחת ע"ג שתיים ויש אויר כדי להניח אש ביניהם לצלותן כולן יחד: **[טז]** שיש לו דפנות וכו' - דאל"ה אין שם אהל ע"ז בלא מחיצות: **[יז]** המגיעות לארץ - וכשמגיע פחות משלשה טפחים סמוך לארץ דעת הב"י דכלבוד דמי וכן מסיק המ"א להחמיר בזה: **[יח]** וי"א דאפילו מגיע לארץ וכו' - עיין לעיל בסימן שט"ו ס"ג וס"ז ובמ"ב שם: **[יט]** אגודה וכו' כל עץ שלא אחזה וכו' - אבל אם אחזה בו האש אסור לסלקו דבזה ממעט האש של אגודה כולה כיון שאגודין יחד אבל אם אין אגודין יחד אפילו אותן שאחזה בהן האש מותר לסלקן ודעת הרמ"א שלא לחלק בין אגודין לשאינן אגודין דכל שהם במדוכה אחת אם יקח עץ אחת הדולק מהן יש בו משום כיבוי שע"י שמפריד אותו מן המדורה יוכל להתמעט אורו אבל אין זה פסיק רישא ולכן תלוי בכונתו דאם שומטו כך כדי שיכבה אסור ואם מכוין כדי להניחו בצד אחר או במדורה אחרת שרי: **[כ]** ולהניחו בצד אחר - וה"ה אם שומטו ולקחו משם כדי להאיר לפניו גם כן שרי דהא אינו מכוין לכיבוי ויש מחמירין בזה ונכון להחמיר. וצריך להזהיר ב"ב כשמבשלין דגים שלאחר גמר הבישול לא יקחו האודים אלא יניחם לשרוף [ח"א]: **[כא]** בבקעת - דעצים להסקה הן עומדין ולא לדבר אחר ולכן אפילו בבקעת יבשה שנכונה להסקה אסור לטלטלה לצורך דבר אחר ובכלל מוקצה הוא לזה. ודעת כמה אחרונים דהמחבר אזיל לשיטתו דפסק בסימן תצ"ה ס"ד דמוקצה אסור ביו"ט אבל לדעת הפוסקים המתירין מוקצה ביו"ט מותר לסמוך בבקעת יבשה שראויה להסקה אבל בלחה כיון שאינה ראויה להסקה אסור דדינו כאבנים וכתב בבית מאיר דבשעת הדחק יש לסמוך להקל בבקעת יבשה: **[כב]** לצלות בו - היינו שתוחב בו הבשר לצליה ודוקא בעץ יבש שראויה להסקה ומטעם דאמרין מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלים אבל בעץ לח אסור לצלות בשר. ודוקא אם ראוי לצלות עליו כך בלא תיקון אבל לתקנו ביו"ט שיהא ראוי לצלות עליו אסור כדלקמן בסימן תק"ט: **[כג]** אע"ג שאינו ראוי וכו' - ר"ל ומטעם זה אסור להשתמש בו לשום דבר וכנ"ל מ"מ להיסק עם שאר עצים יבשים מותר. והנה אף דדין זה איירי בלחים ודינא דצליה איירי ביבשים דוקא וכנ"ל מ"מ שייך בזה כ"ש דיותר מסתבר להתיר בלח בהיסק גדול של שאר יבשים מלהתיר יבש לצלות בו: **[כד]** לדין מותר וכו' - היינו משום דיש אוסרים לבשל בקדירה חדשה ביו"ט כמו שכתב הרמ"א משום דבישול הראשון מתחזקת הקדירה דקודם הבישול ניכר בה פליטת המים מבחוץ ויש בזה משום תיקון מנא ודעת המחבר כרבינו ירוחם דבקדרות שלנו נגמר בישולן כבר אצל היוצר ולכן מותר לדין לבשל בקדירה חדשה: **[כה]** וכן המנהג - ודעת המ"א לחלק דכלים המצופין שקורין גליזיר"ט מחזיקין מים בטוב אף קודם בישול ולכן מותר לבשל בהן ביו"ט אף בתחלה והמנהג להחמיר הוא רק בכלים שאינם גליזירט וכ"כ שארי אחרונים: **[כו]** ע"י הדחק - כגון ששכח לבשל בהן קודם יו"ט ואין לו קדרה אחרת:

סימן

תקג

[א] אסור לאפות וכו' - ואפילו דבר שאינו מלאכה רק טרחא בעלמא כגון הדחת קערות והבאת יין מיו"ט לחבירו ג"כ אסור כמו שנתבאר ס"ס תרס"ז וע"ש מש"כ בזה: **[ב]** אפילו הוא שבת - דאין יו"ט מכין לשבת כדיליף בגמרא מקרא וכ"ש דמיו"ט לחול אסור ועיין סימן תקכ"ז: **[ג]** או יו"ט - ר"ל יו"ט שני של גליות דספק חול הוא ונמצא מכין מיו"ט לחול: **[ד]** ואפילו בב"י של ר"ה - דלהחמיר אמרינן קדושה אחת הן ולא להקל: **[ה]** אבל ממלאה וכו' - ואפילו אחר שהניחה הקדרה על האש מותרת להוסיף בשר מפני שהתבשיל מתוקן יותר כשיש שם בשר הרבה ואפילו הוא בקדרה קטנה מותר ליתנו בקדרה גדולה ולהוסיף עליו כדי שיהיה שמן ביותר וכ"ז שייך דוקא כשמבשל בשר ודגים בקדרה אבל בשאר תבשילין אינה רשאה להוסיף בשביל לילה כשעומדת כבר הקדרה על האש דאינו מוסיף שבת עי"ז בהתבשיל וכן כשצולין בשר על השפוד אינו רשאי להוסיף בשביל לילה כשעומד כבר השפוד על האש אבל בתחלה יכול להוסיף על השפוד כמה שירצה כיון שהוא בטרחא אחת וכן בתבשיל כה"ג וכמו בס"ב: **[ו]** אע"פ שא"צ וכו' - היינו אף אם כונתה בהוספת הבשר בשביל לילה שהוא חול אעפ"כ מותר כיון שעכ"פ צריכה לחתיכה אחת לאכול ביו"ט והסכימו הרבה אחרונים דמ"מ תזהר שלא תאמר בפיה שמבשלת לצורך לילה ומ"מ בדיעבד אינו נאסר עי"ז: **[ז]** אלא לחתיכה וכו' - וה"ה אם אינה צריכה רק להתבשיל או להרוטב בלבד ג"כ שרי דכ"ז משתבח ע"י הוספת הבשר. ואם א"צ לסעודת היום כלל ועיקר בישולו רק לצורך הלילה ואוכל קצת ממנה כי היכי דלא ליתסר עליה לבשל יש דיעות בין הפוסקים דיש אוסרין דהוא בכלל הערמה ויש מתירין כיון שעכ"פ אוכל קצת ממנה וגם הוא קודם אכילה וכדלקמיה והעולם נהגו להקל כדעה זו שמבשלין בשחרית לצורך הלילה וטועמין קצת מהן ואין למחות בידם כי יש להם על מי שישמוכו [ודוקא מיו"ט א' ליו"ט ב' אבל מיו"ט לחול יש ליזהר בזה]. והמחמיר כדעה ראשונה שלא לבשל לצורך הלילה בקדרה בפני עצמה אלא באותה קדרה עצמה שמבשל לצורך סעודת שחרית הוא מרבה בה לצורך הלילה תבוא עליו ברכה ועיין לקמיה בסק"י: **[ח]** אחת - ודוקא בזה שיש תועלת גם לצורך היום ע"י הריבוי אבל אסור לעשות חרעמזלא"ך או קרעפלא"ך וכיו"ב יותר ממה שצריך לבו ביום שאין אחד משביח מחבירו וצריך לטרוח בכל אחד ואחד בפ"ע: **[ט]** וכ"ש שיכול לשחוט וכו' - קאמר כ"ש משום שא"א לשחוט בשביל כזית א' אא"כ ישחוט כל הבהמה ודוקא אם יש עדיין שהות עד זמן אכילה להפשיטו ולמולחו ולבשלו או עכ"פ לצלותו אבל אם לא יספיק כ"כ עד אחר זמן אכילה אסור וכדלקמיה: **[י]** וכן יכולה לבשל הרבה קדרות וכו' - ר"ל אפילו כונתו לצורך הלילה כיון שרוצה לאכול מכל אחת בסעודת שחרית ומיירי שכל קדרה היה מבשל מין בפ"ע אבל מין אחד בשתי קדרות אין להתיר כיון שטעם שתי הקדרות הוא שוה א"כ כל מה שטועם משתייהן יכול לטעום מאחת ונמצא שהקדרה השניה אינה מתבשלת כ"א לצורך לילה לבד: **[יא]** ולאכול מכ"א מעט - מסתימת לשונו משמע דאפילו א"צ לאכול ורק שטועם מעט מכל קדרה כדי שיהיה לו היתר לבשל והיינו כדעת המקילין לעיל בסק"ז ולדעת האוסרין שם אין היתר רק למי שדעתו באמת לאכול מיני מטעמים חלוקין בסעודת שחרית ומכוין להרבות בכל מין כדי שישאר ללילה אבל לא כשטועם רק דרך הערמה וכבר כתבנו דהעולם נהגו כדעת המקילין: **[יב]** דהוי הערמה - ובזה לכו"ע אסור אף שאוכלת אח"כ מעט דהוי הערמה הניכרת לכל כיון שכבר סעדה: **[יג]** מיהו אם עברה ובישלה וכו' - יש מן האחרונים שמפרשי דאריש הסעיף קאי דהיינו אם עבר במזיד ובישל מיו"ט לחבירו ולא קאי כלל אדסמך ליה דמיירי בדין הערמה דשם אפשר דאף בדיעבד אסור דהערמה חמירא ממזיד כדלקמן בסימן תקכ"ז סעיף כ"ד אבל כמה אחרונים כתבו דאדסמך ליה קאי דהערמה זו קילא להתיר בדיעבד כיון שעכ"פ אכל ממנה קצת מבע"י: **[יד]** אע"פ שא"צ וכו' - ר"ל והמותר מכיון שיהיה לצורך הלילה אפ"ה שרי דחד טרחא הוא וכתבו האחרונים דהיינו דוקא היכי דממלא פעם אחת מהדלי ולא פעמים רבות ע"י כלים: **[טו]** אלא לקיתון אחד - וגם בזה צריך ליזהר שלא יאמר בפירוש שהוא רוצה המותר לצורך מחר ובדיעבד אינו נאסר בכך דמ"מ חד טרחא היה: **[טז]** אסור להוסיף וכו' - דלא דמי לבשר שכתבנו בס"א דמותר אף להוסיף אח"כ דהתם ההוספה משביח בהתבשיל משא"כ הכא אין המים משביחין בכך. ואם עושה כן כדי שלא תבקע הקדירה שרי דהרי זה לצורך יו"ט:

סימן

תקד

[א] דכין את התבלין וכו' - ר"ל אף דטחינה לכו"ע אסור ביו"ט וכדלעיל בסי' תצ"ה ס"ב ולכמה פוסקים יש בזה איסור תורה אף שכונתו לצורך או"נ באותו יום מ"מ דיכת תבלין מותר וכ"ש שום ובצל ושחליים וכדומה: **[ב]** כדרך - במדוך ובמדוכה שכותשין בו בחול בלי שום שינוי:

[ג] שאם ידוך וכו' - ר"ל אפילו ידע מאתמול שצריך לו למחר ג"כ לא אמרין דהו"ל להכין מאתמול שאם ידוך וכו': **[ד]** יפיג טעמן - ופלפלין וחרדל בכלל תבלין הם וג"כ מפיגין טעמן כששוהין הרבה כתושין: **[ה]** אבל מלח וכו' - כגון מלח גסה שצריך כתישה ונתבאר לעיל סימן שכ"א ס"ח דאיסור כתישה במלח אינו אלא במלח ים שהיא גסה מתחלתה משא"כ מלח שקורין שליני"ש שנעשה דק מתחלתו ואח"כ נתבשל ועושין ממנו פתיתין גדולים אין בו איסור כתישה מן הדין ורק מפני מראית העין יש שמחמירין בזה: **[ו]** אינו נידוך וכו' - ואם מעורב המלח עם התבלין דך כדרכו ואינו חושש הואיל ואינו טורח בה בפני עצמה: **[ז]** וכיוצא בה - דהיינו שידוך במדוך של עץ: **[ח]** שאם שחק המלח וכו' - ויש פוסקים שכתבו דה"ה במיני תבלין שאין מפיגין טעם כגון כרכום שקורין זאפרע"ן דידוע שאינו מפיג טעם ובפרט היכא שידע מאתמול שיהיה צריך לו למחר כרכום לקדרתו שאסור לו לכתוש בלי שינוי ויש להחמיר ולחוש לסברא זו: **[ט]** משום דהוי כעובדין דחול - טפי ויש שכתבו משום דהוי ע"יז טוחן גמור דאסור ביו"ט וכדלעיל בסימן תצ"ה ואפילו רוצה לעשות שינוי כגון לטחון חדא וכה"ג נמי אסור בריחיים. וה"ה לטחון קאווי"י בריחיים שלהן נמי אסור אלא יכתוש במכתשת ועיין בה"ל: **[י]** אלא דך אותם וכו' - מיהו צריך ליזהר שלא ידוך אותם אלא מה שצריך ליום זה ואפילו להכין ליו"ט שני נמי אסור: **[יא]** ומיהו נוהגין וכו' - הטעם משום דיש פוסקין המחמירין ואומרים דגם בתבלין המפיגין טעם אין מותר לדוכן ביו"ט כדרכן אא"כ לא ידע מאתמול שיצטרך להם ביו"ט וחוששין אנו לדבריהם לכתחלה מיהו גם הם לא אמרו אלא בתבלין אבל בשום ובצל ושחליים לכו"ע אין לו לדוכם מעיו"ט אפילו ידע שיצטרך להם למחר שמפיגין טעמם לגמרי ומתקלקלים ויש שכתבו דלפי המנהג אין חילוק בין ידע מאתמול ללא ידע ובכל גוונין אין נוהגים לדוך ביו"ט אא"כ ע"י איזה שינוי שמתוך כך יהיו העם זכורים שאסור לדוך רק מה שצריך לאותו היום: **[יב]** ומדוך אצל מדוכה - מדוך היינו הבוכנא שמכין בו בתוך המדוכה: **[יג]** אפילו דרך ר"ה - ולא חיישינן דלמא מימלך ולא ידוך ונמצא שהוציא שלא לצורך וכדלעיל סימן תצ"ח ס"ב ע"י"ש: **[יד]** אין כותשין הריפות וכו' - שזהו כמו טחינה גמורה שאסור ביו"ט וכמו פלפלין בריחיים שלהם. ואם כיתש משמע בגמרא שאסור לאכול מזה: **[טו]** שזה השינוי שלה - דבחול אין דרך לכתוש בקטנה מפני שאין נכתש דק היטב: **[טז]** ובארץ ישראל וכו' - כמה פירושים יש בזה יש מפרשים דאסור בא"י משום דהיו רגילים להחזיק עבדים ומזלזלי בזה שעושין כדרך בחול ואומרים בקטנה עשינו לפיכך אסור חכמים לגמרי וא"כ לדינא בזמנינו תלוי בזה היכי שמחזיקים עבדים כנענים אסור בכל גווני ויש שכתבו דבא"י היו החטים משובחים שאין מתקלקלים ולא נשתנה מראיתם אם יכתשם מעיו"ט ולפיכך לא התירו להם חכמים לכתוש ביו"ט וא"כ ה"ה בכל מקום ומקום שהחטים טובים ואינם נפגמים אם יהיו נידוכים מלפני יו"ט אסור ויש שכתבו דבבבל היו רגילים לאכול תדיר דייסא ומתוך שהיה צרכיהן מרובה לזה לא כתשו במכתשות קטנות וכשכותש ביו"ט בקטנה הוי שינוי משא"כ בא"י שלא היו רגילין הרבה בזה גם בימות החול מצוי שכותשים במכתשת קטנה וליכא שום שינוי ביו"ט ולהכי אסור וה"ה בזמנינו תלוי ג"כ בזה אם אין דרך לכתוש בקטנה בחול שרי ויש להחמיר ככל הפירושים: **[יז]** וכיון שאין וכו' - עיין בה"ל: **[יח]** ומותר לגרור וכו' - ולא דמי לפלפלין וחרדל בריחיים דבריחיים הוי עובדא דחול טפי: **[יט]** מיהו צריך שינוי - דע"פ רוב אין מפיג טעם ומיהו אם מפיג טעם מותר אפילו בלי שינוי מן הדין אלא דליש נוהגין דלעיל בכל גווני משני. ותמכא שקורין חריי"ן אע"ג שכמה פעמים טוחנין התמכא בשיעור מרובה לב' או לג' ימים אעפ"כ יש לצדד ולומר דלא גזרו חכמים בזה לאסור אפילו בטוחן ליומו דלא גזרו אלא בריחיים שהוא מעשה חול גמור וכדרך כל טחינה. ומיהו עכ"פ יש לשנות קצת. וכשטוחן התמכא שלא ע"ג קערה אלא על המפה או על השולחן מקרי שינוי. מותר לחתוך ביו"ט ירקות דק דק בלי שינוי אכן כל אלה אינו מותר רק בכדי שיעור שצריך לאותו היום: **[כ]** וה"ה מצות בלא שינוי - ר"ל דה"ה מצות דמותר לכתוש בכלי המיוחד כמו שנהגו ולטחון אותם על מורג אכן בזה קיל יותר דמותר אפילו בלא שינוי כלל משום דאין טחינה אחר טחינה. ולאחר הטחינה נכון ליזהר שלא יברור פרורי מצות שלא נכתשו עדיין היטב מתוך הקמח אף ביד דהוי כמו פסולת מתוך אוכל דאסור גם ביו"ט לחד מאן דאמר וכמו שיתבאר לקמן סימן תק"ו ס"ב בהג"ה [מ"א בשם מהרי"ל] ואם ירצה ליקחם יקחם עם מעט קמח דליכא חששא דברירה וכמו שנתבאר בהלכות שבת סימן שי"ט ועיין בה"ל: **[כא]** למדוד תבלין וכו' - אע"ג דקמח אסור למדוד וכדלקמן ר"ס תק"ו הכא שיקדיח תבשילו התירו וכדמסיים: **[כב]** בשביל שלא יקדיח - דיפסיד כשיתן תבלין יותר מדאי ואם דרכו גם בחול ליקח בלי מדידה אלא באומדן הדעת אסור לו למדוד ביו"ט:

סימן

תקה

אקדים לזה הסימן הקדמה קצרה. והיא. אסור לחלוב בהמה שעומדת לחליבה או לגדל ולדות ביו"ט אפילו דעתו לאכול מיד משום מפרק דהוא תולדה דדש דכיון שאינה עומדת לאכילה יש עליה שם פסולת ודומה לדש שמפריד התבואה מקשין שלה ובזה אין חילוק בין אם חולב אותה לתוך כלי שיש בה אוכלין או לתוך כלי ריק אבל אם היא עומדת לאכילה דהיינו לשחטה אין עליה שם פסולת ואין דומה לדש דכולה אוכל היא וע"כ אם חולב לתוך קדרה שיש בה אוכלין שרי דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי והוי כמפריד אוכל מאוכל אבל אם חולב לתוך כלי ריק גם בזה אסור החלב משום נולד דמעיקרא אוכל והשתא משקה ודעת הגר"א דגם בזה עיקר האיסור משום מפרק כיון דנעשה משקה זו היא דעת השו"ע ויש מן הראשונים שסוברין דאפילו בהמה העומדת לחלבה מותר לחלוב אותה לתוך הקדרה שיש בה אוכלין ויתבאר לקמיה: **[א]** עומדת לאכילה - אבל בהמה שעומדת לגדל ולדות או לחליבה אסור לחלוב אפילו לתוך אוכלין וכנ"ל ואף החלב שנטף מדדיה ממילא אסור משום נולד: **[ב]** לאכול החלב - ר"ל בו ביום דלצורך מחר בכל גווני אסור: **[ג]** אם לקדרה וכו' - היינו אף דדעתו ליתן אח"כ החלב לתוך אוכל מ"מ כיון דהשתא אין בהקדרה אוכל יש על החלב שם משקה וממילא יש עליה שם נולד דמעיקרא כשהיתה בדדי בהמה היה על החלב שם אוכל ככל הבהמה שהיתה עומדת לאכילה והשתא משקה: **[ד]** מותר - דבזה לא הוי על החלב שם נולד דיש עליה שם אוכל כיון דבאה לאוכל ומעיקרא ג"כ אוכל כיון דהבהמה עומדת לאכילה. ודע דיש מן הראשונים שמקילין אפילו בבהמה העומדת לחליבה או לגדל ולדות ונראה דבמקום מניעת שמחת יו"ט שאין לו מה יאכל כ"א מאכלי חלב יש לסמוך ע"ז להקל [ח"א] ויותר טוב אם אפשר לו לעשות החליבה לאוכלין ע"י עכו"ם: **[ה]** שבא החלב לתקנו - שיש בקדרה כ"כ אוכלין כפי צורך החלב לתיקונו או עכ"פ שרוב החלב יהיה נצרך להאוכל וע"ז שרי אף מיעוט החלב הנשאר שאינו צריך להתבשל: **[ו]** או שיש בה פירורין וכו' - היינו נמי שעכ"פ רוב החלב נבלע בהפירורין: **[ז]** כל צאנו וכו' - מילתא דפשיטא נקט והעיקר דאין נותר החלב ע"י מעט לחם שנותן בתחתית הכלי כל כמה דאין רוב חלב נבלע בו ויש למחות בהמון שעוברין ע"ז [אחרונים]: **[ח]** וא"י החולב בהמה וכו' - היינו בעומדת לאכילה או שחולב בהמה שלו דלית ביה משום מוקצה [וכדלעיל בסימן ש"ן] ואפילו בעומדת לחליבה בעומדת לאכילה דמי: **[ט]** וישראל רואהו - דאם אין רואהו אסור לישראל לעולם לשתותם כדאיתא ביו"ד סימן קט"ו ס"א: **[י]** יש להקל - היינו אפילו אם חלבו לקדרה ריקנית דלא מקרי נולד מפני שהישראל עצמו היה מותר לחלוב אותה לקדרה שיש בה אוכלין וע"כ בכלל מוכן הוא [מ"א וש"א] ובבית מאיר כתב דאף לדעה זו אין להקל כ"א בחולב לתוך אוכלין ולא בא לחדש לדעה זו כ"א דבנכרי החולב בהמה שלו מותר אפילו בעומדת לחליבה דאין מוקצה בשל עכו"ם וכנ"ל: **[יא]** אך נהגו בו איסור - היינו דבקדרה ריקנית אסור אף לעכו"ם החולב אבל אם הוא חולב לתוך אוכלין מבהמה שלו אף אם היא עומדת לחליבה שרי וכנ"ל בסק"ח וכן ישראל מותר לחלוב מבהמת עכו"ם אפי' עומדת לחליבה לתוך אוכלין דאין מוקצה בשל עכו"ם וכנ"ל: **[יב]** מותר ביו"ט שני - ר"ל אפילו נחלב לתוך קדרה ריקנית ובהמה העומדת לחליבה שאחד מהם ודאי חול אכן אם נחלב בשבת אפילו לתוך אוכלין ומבהמה העומדת לאכילה אסור ביו"ט ראשון שחל אחריו ביום א' משום הכנה אבל ביום ב' שרי אבל ביו"ט של ר"ה חשוב שני הימים כיום אחד וכל היכא דאסור ביום א' אסור ביום ב'. ונכרי שמסיח לפי תומו שאותו החלב נחלב ביו"ט א' של גלויות נאמן ומותר ביום שני. ודין סחיטת בוסר הוא כמו בשבת דנקטינן דאסור לסוחטו אפילו לתוך האוכלין וכנ"ל בסימן ש"כ ס"ה וע"ש בבה"ל ד"ה לאכול דהכרענו שם דאפילו ע"מ לאכול לאלתר אסור:

סימן

תקו

[א] אין מודדין קמח וכו' - דכיון דלא צורך פת הוא ולא יתקלקל אם לא ימדוד לא התירו חכמים דנראה כמודד למכור: **[ב]** כדי ללוש - ואם לוקח קמח לליפתו וכדומה שצריך לזה מדה י"ל דשרי [פמ"ג]: **[ג]** אלא יקח באומד הדעת - ואם נוטל במדה שמודד בחול צריך לפחות מעט או להוסיף מעט: **[ד]** ומותר ליקח וכו' - ר"ל שאינו צריך להערות מן כלי הקמח לתוך עריבתו אלא יכול לתחוב ידו לתוך השק של קמח אף ע"ג שנעשה גומא שם דדוקא גבי עפר חיישינן לגומא [לעיל בסימן תצ"ח סט"ז] ולא בפירות ובדבר מאכל: **[ה]** אין מרקדין וכו' - דכל מלאכות שקודם לישא אסורם חכמים מפני שדרך לעשותם לזמן מרובה ולכמה פוסקים מדאורייתא אסורים וכמו שנתבאר לעיל בסימן תצ"ה ואפילו לא היה אפשר לו לרקד מעיו"ט: **[ו]** אפילו ע"י שינוי - וכמו בכל מלאכות האסורות ביו"ט דאפילו בשינוי אסור וכמו שנתבאר לעיל בסימן תצ"ה במ"ב: **[ז]** ונפל בו צרור

וכו' - היינו ביו"ט דאי מעיו"ט היה לו לרקד מאתמול ואינו מותר כ"א ע"י שינוי [עו"ש]: **[ח]** מותר - שהרי אין כונתו לרקד כדי ליפות הקמח אלא כדי לברור ע"י הצורות והקיסמין שישארו בכברה אחר נפילת הקמח דרך הנקבים וזה לא אסרו חכמים שהרי נפל ביו"ט גופא וכנ"ל ואינו דומה להא דמבואר לקמן בסי' תק"י ס"ב דאסור לברור קטניות מתוך פסולת שלהן בנפה וכברה [וזה בודאי אסור אפילו בלקחן מתוך החנוני המכירו ביו"ט גופא ולא היה יכול לברור מעיו"ט] דהתם דרך המלאכה לעשותה לזמן מרובה משא"כ הכא שהקמח כבר מבע"י נברר מהסובין ואירע שנפל בס צרור או קיסם מינכר לכל שהוא לצורך שעה לאפותה ביו"ט ושרי: **[ט]** אף בלי שינוי - ויש מחמירין דגם בזה בעי שינוי [ב"ח והביאו הא"ר ועיין בח"א שדעתו דצריך בזה שינוי גמור כגון לרקד באחורי הנפה או ע"י עכו"ם] וכן הדך מצות ביו"ט וצריך לרקד הקמח הנטחן מן הפרורין ירקד ע"י שינוי [דהיינו אחורי הנפה לדעת הח"א]: **[י]** וי"א דמותר וכו' - ר"ל אף זה מותר וה"ה דמותר ע"י ריקוד וכדעת המחבר: **[יא]** אבל יש מחמירין - דכיון דגם בחול דרך ליטול צרור ביד הו"ל כבורר. ולדעה זו ה"ה דאין ליטול ביד הפירורין הגדולים מתוך הקמח הנטחן כשדך מצות ביו"ט [ח"א]: **[יב]** ואוסרים - היינו לענין ליטול צרור ביד אבל על ידי הרקדה גם הם מודים לדעת המחבר דשרי ועיין מה שכתבנו בסק"ט דעת הב"ח. ונכון לנהוג כדעה זו [פר"ח] וה"ה אם נפלו זבובים לתוך הכוס לא יסיר אותם לחוד אלא צריך שיקח מן המשקה ג"כ עמהם [ט"ז] וה"ה השותה שגר ובתחתיתו יש שמרים יניח מעט שגר על השמרים [פמ"ג]: **[יג]** צריך שינוי קצת - אף דהוא באוכל נפש הרי אפשר היה לו לרקד מאתמול וגם דזה מיחליף ברקידה ראשונה משא"כ בנפל צרור או קיסם הנ"ל יודעין הכל שהריקוד הוא רק לצורך שעה שיפול הצרור והקיסם וגם דלא סגי בלא"ה ומימנע משמחת יו"ט [חי' הרא"ה]: **[יד]** כגון ע"ג השולחן - דבחול הדרך לנפות ע"ג תיבה או עריבה ואם דרכו של אדם זה לנפות גם בחול על שולחן יעשה שינוי אחר וכ"ש אם ינפה על גב הנפה מצד השני דשרי. וכתבו האחרונים דכ"ז אם הנפה השניה אין נקביה קטנים מנפה ראשונה וכל מה שיצא בראשונה יצא בשניה אבל בהיתה הנפה השניה עם נקבים דקים בודאי אסור שהרי ישאר הקמח העב בנפה ויצא הדק וכהרקדה הראשונה דמי. וכתב במחצית השקל דלפ"ז אפילו בזמנינו שהקמחים נרקדים בבית הריחיים מ"מ אין להרקידם עוד הפעם בבית אפילו ע"י שינוי שהרי אנו רואין שהריקוד בבית הריחיים אינו מוציא כל הפסולת והנפה שבבית מוציא וכהרקדה ראשונה דמי: **[טו]** אם ישנה וכו' - לפי שיש מי שאומר שאפילו ישראל מותר לרקד ע"י שינוי אף שרוב הפוסקים חולקין עליו עכ"פ יש לסמוך על דבריו להקל בשינוי על ידי נכרי: **[טז]** קצת - והפר"ח מחמיר אפילו ע"י עכו"ם ואפשר דבשינוי גמור כגון אחורי נפה מודה דשרי ע"י עכו"ם [פמ"ג]: **[יז]** יכול להפריש וכו' - אע"ג דאין מגביהין תרומות וכו' ביו"ט משום דנראה כמתקן או כמקדיש בלש ביו"ט לא גזרו ואפילו באין לפניו כהן או במקום שהחלה נשרפת דכיון דמותר ללוש לכתחלה ביו"ט משום דפת חמה עדיף טפי התירו לו ג"כ לתקן עיסתו ולהוציאה מידי טבל: **[יח]** אפילו הפרישה מאתמול - ולא אמרינן היה לו להוליכה מאתמול. ואפילו צריך להעבירה דרך ר"ה ג"כ שרי דהוצאה מותר ביו"ט ודע דגם בשבת מותר לו להוליכה לכהן במקום שיש עירוב ובאופן אם היה אפוי מאתמול דעיסה אינה ראויה למידי בשבת ובמקום שאין עירוב אם מותר לבא הכהן לביתו של ישראל בשבת ולאכול שם עיין בה"ל: **[יט]** שנילושה בעיו"ט - ומיירי שגמר כל הלישה מעיו"ט דכבר נתחייב בהפרשת חלה אבל אם היה לו לעסוק ביו"ט בגמר לישתה א"כ מעיו"ט לא נתחייב עדיין בחלה וכתחלה ללוש ביו"ט דמי: **[כ]** אסור להפריש וכו' - דאין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת ויו"ט היכי דטבילי מאתמול וכנ"ל בס"ק י"ז וכן בהיה אפוי מאתמול דאסור להפריש היום. ואפילו בחלת חוץ לארץ הדין כן ואפילו לא הפריש מחמת שכחה נמי אסור לו להפרישה ואם עבר והפריש אם במזיד אסור לו ולאחרים עד מוצ"ש ואם בשוגג מותר מיד וכדלעיל סימן שלי"ט במ"ב ס"ק כ"ה: **[כא]** אלא אוכל וכו' - היינו לדידן בחו"ל דחיובה אינה מן התורה ובחלת א"י ליכא תקנה אלא א"כ ילוש עוד עיסה וכבסוף הסעיף: **[כב]** ומשייר קצת - היינו יותר מכדי שיעור שרוצה להפריש כדי שיפריש חלה מאותו השיור דבעינן שיהיה שיריה ניכר ועוד דאם לא יניח רק שיעור חלה דמי כמאן דמפריש ביו"ט: **[כג]** ולמחר מפריש וכו' - ובע"פ שחל להיות בשבת שאפה לחם חמץ על שבת שאי אפשר לאכול ולשייר ולהניח עד למחר אם לא הפריש חלה מע"ש הסכימו כמה אחרונים דסמכין בדיעבד אהני פוסקים דבחלת חו"ל שרי להפריש אפילו בשבת ויו"ט ויפריש ויתננה לכהן קטן פחות מטי' או אפילו לגדול שטבל ואף דיש אחרונים שסוברין דאין לו תקנה לפת זה לאכילה מ"מ במקום הדחק שאין לו פת אחר לשבת יש לסמוך להקל: **[כד]** ומותר לאפות הפת ע"י שיאכל וכו' - ואע"ג דעוסק גם בשביל חלק החלה שיש בו וחלק זה לא יאכל ביו"ט לכהן ובכעין זה אסרינן לקמן בסעיף ו' שאני הכא דא"א לחלק החלה מן העיסה שהרי אסור לו להפריש ועוד שחלק החלה בזה"ז הוא דבר מועט וליכא תוספת טרחא בשבילו ויש מחמירים ואומרים דכיון דלש מאתמול ואתמול היה אפשר לחלקו ולהפריש חלק החלה לא שרינן ליה ביו"ט לאפות כל העיסה משום חלק החלה שיש בו שנאפית שלא לצורך יו"ט ויש לחוש לזה לכתחלה שלא לאפות כל העיסה ורק שישאיר קצת עיסה שלא לאפותה עד אחר יו"ט וממנה יפריש חלה גם בעד עיסה הראשונה. מיהו אם עבר ואפה בודאי מותר לו לאכול ולהניח מעט שיפריש מזה חלה למוצאי יו"ט:

[כה] ואם רוצה יוכל וכו' - ומיירי שצריך לה או שרוצה לאכול פת חמה ולהכי לא איכפת לן אם אגבה מתוקן גם עיסה הראשונה ואפילו בחלת א"י יכול לעשות עצה זו: **[כו]** עוד עיסה - ודוקא ביש בה שיעור חלה אבל באין בה כשיעור אלא דמצרפה עם הראשונה שיש בה אסור דדמי כמאן דמפריש חלה מעיסה שנילושה מעיו"ט [מחה"ש ופמ"ג ויד אפרים] ויש מקילין דאפילו אין בה כשיעור וע"י צירוף סל ובמקום הדחק יש להקל: **[כז]** ויצרפם יחד - לפי מה שפסק המחבר ביו"ד ס"ס שכ"ה ב' עיסות שיש בהם בכל אחת שיעור חלה א"צ לא צירוף כלי ולא נגיעה אלא מניח שתיהן לפניו ומפריש מזה ע"ז והכא נמי כן אם היה בכל אחת כשיעור: **[כח]** והיא טמאה - וה"ה תרומה וחלה בזה"ל שכולנו טמאי מתים: **[כט]** לא יאפה אותה - משום דהיא אסורה באכילה וה"ה שאסורה היא בטלטול מטעם זה ואעפ"כ מיד כשקרא לה שם חלה ועדיין היא בידו קודם שהניחה רשאי לטלטלה לכל מקום שירצה ומניחה שם עד חול המועד ואז שורפה: **[ל]** שאין שורפין וכו' - ואע"ג דשריפת חלה טמאה מצוה מ"מ אינו דוחה יו"ט שהוא עשה ולא תעשה: **[לא]** מניחה עד הערב ושורפה - ומשמע לכאורה דשורפה בלילה ועיין בביאור הלכה מ"ש בזה וכו"ל בחלת א"י שהיא אסורה לטמאים או בחו"ל במקומות שאין נוהגים להאכילה לכהן טהור מטומאת קרי [דהיינו גדול שטבל או קטן פחות מבן ט"ו] או במקום שאין כהן לפניו אבל אם נוהגין לתת לכהן ויש שם כהן מותר לו לאפותה ונתבאר לעיל סימן תנ"ז: **[לב]** ולא חיישינן שמתוך כך וכו' - ר"ל הואיל ואין בה טורח כ"כ כמו שיש בפת קטן בעריכת כ"א מהן וע"כ הו"א שיש לחוש שיאפה יותר ממה שצריך והיינו באופן שאסור וכגון בתנור גדול או בכמה פעמים דבתנור קטן ובפעם אחת אפילו לאפות יותר ממה שצריך לית לן בה מפני שהפת משתבח על ידי זה וכדלקמן סימן תקי"ז ס"ו. וה"ה שמותר לו לאפות חררין דקים מאד אע"ג דטרח הרבה בעריכתו ובלישת כל אחת ואחת: **[לג]** אסור לאפותה - היינו בעיסה ובקמח אסור אפילו ללוש ולא דמי לבהמה שחציה של ישראל וחציה של עכו"ם דמותר לשחטה ביו"ט כנ"ל בס"י תצ"ח ס"י"א דשאני התם דא"א לכזית בשר בלא שחיטה אבל הכא הא אפשר לחלק מקודם ויטריח בחלקו לבד: **[לד]** ביו"ט - היינו אפילו בתנור אחד ואפילו בתנור קטן דפסק המחבר לקמן בס"י תקי"ז ס"ו דמותר לאפות תנור מלא פת אע"פ שא"צ אלא לפת א' והיותר ישאר לחול מפני שהפת נאפה יפה בזמן שהתנור מלא דשאני התם שכל הפת של ישראל ורשות בידו לאכול כל אחד ואחד או זה או זה ועוד דלמא מקלעי ליה אורחים וחזו כולוהו ליו"ט אבל הכא דחציו של עכו"ם דמוכרח להשאיר חלקו ואם כן הוא טורח בלישה ואפייה של עיסת העכו"ם בשביל הוספת שבח הפת שלו בעלמא ואסור: **[לה]** הרבה פת נקיה - שמספיק לו לכל היום: **[לו]** אינו אופה וכו' - בין פת נקיה ובין פת הדראה [היינו פת קיבר] דהא יש לו פת נקיה שטוב לו יותר לאכילתו ונראה לי דדוקא אם הפת האחר הוא מאותו המין אבל אם הוא מין אחר אפילו גרוע מזה כגון שהפת שלו הוא פת חטים והוא רוצה לאפות פת דגן שרי: **[לז]** פת אחרת - ואם ניחא ליה בפת חמה והפת נקיה נאפה מאתמול שרי לאפות אפילו פת הדראה: **[לח]** ב"ב שרגיל וכו' - ומשמע דבאינם רגילים אלא שבפעם הזאת רוצה להאכילם אסור: **[לט]** אבל אם יש לו וכו' - עיין במ"א דמותר לכתחלה לאפות פת הדראה ואח"כ פת נקיה. ודוקא אם רוצה לאכול הפת הדראה אבל אם כונתו להערים שיותר לחול בודאי אסור: **[מ]** אסור לעשות שאור - להחמיץ העיסה: **[מא]** מפני שהיה אפשר וכו' - שכל כך יפה הפת שנעשה שאור שלו מבע"י כמו כשנעשה ביומו ודע דסברא זו היא לכאורה כפי דעה ב' בסימן תצ"ה בהג"ה דגם באוכל נפש גופיה מחמרינן באינו מפיג טעם כלל אם עושהו מעיו"ט ועיין מ"ש שם בבה"ל לחלק קצת בזה: **[מב]** מותר להפריש המתנות ביו"ט - משום דאינו מתקן דגם קודם הפרשה לא טבלן ועוד דמפורשות ועומדות בגוף

תקו

סימן

[א] אופן בפורני וכו' - ואע"פ שצריכה היסק גדול ונפיש טרחא ולא חיישינן ג"כ שיאמרו לצורך חול הוא אופה והוא שצריך לפת הרבה שנודמנו לו אורחים רבים וכדומה או שאין לו תנור קטן: **[ב]** ובלבד שלא תהא חדשה - היינו שלא הסיקו אותה קודם היסק של אפיה זו ואפילו היה ההיסק מבעוד יום ג"כ אסור לאפות וכדמסיים טעמא דחיישינן וכו': **[ג]** שמא תפחת וכו' - מעזיבת התנור ותפול על הפת. ונתבאר בפוסקים דדוקא בפורני שהיא גדולה חיישינן שמא תפחת אבל בתנורים לא חיישינן לזה וכדמשמע לקמן סעיף ה' ומשמע ממחבר דתנורי פת שלנו הוי כפורני שבזמן הש"ס וא"כ יש לנו לאסור לאפות בתנור חדש אכן האחרונים צדדו להקל בזמננו שהתנורים נעשים מלבנים ונותן טיט בין לבנה לחברתה להדביקן יחד והם חזקים ואין מצוי כלל לפחת אלא שיש מצדדים לאיסור בתנורים שלנו מצד היסק ראשון שמביש התנור ומחזקו והוא תיקון מנא אם לא שהוסק מבעוד יום וכנ"ל בס"ק ב' ויש מקילים בכל גווני ואם נעשה מכמה ימים ונתייבש אף שלא הוסק

עדיין לית לן בה אף לדעת המחמירים [ח"א]: **[ד]** ומחמין חמין וכו' - והרבנותא הוא כנ"ל לענין פורני ומיירי ג"כ שצריך להרבה חמים או שאין מוצא מיחם קטן וכנ"ל: **[ה]** אע"פ שעצים שנשרו וכו' - משום מוקצה שהרי הם מחוברין ביה"ש ועוד משום שמא יעלה ויתלוש וכמו שנתבאר לעיל סימן תקי"א ס"ה: **[ו]** בשבת שלפניו - משום דאין שבת מכין ליו"ט וכמו שיבואר לקמן סימן תקי"ג ס"ה: **[ז]** אם נשרו ביו"ט - וה"ה בהניחם עכו"ם בתנור שלא לדעת ישראל. ומיירי שהיו עוד עצים בתנור אלא שלא היה שם רוב כנגד העצים שנשרו דבכה"ג מוסיפין ומבטלים איסור דרבנן וכדמבואר ביו"ד סימן צ"ט ס"ה עיי"ש ואפילו להרמ"א שם שמחמיר מלבטל איסור לכתחלה אפילו בכה"ג מודה הכא משום דהאיסור נשרף וכדלקמיה: **[ח]** מרבה עליהן עצים מוכנים וכו' - ואע"ג דעצים אלו יש להם מתירין למחר ודבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל ואפילו באיסורי דרבנן איסור זה קילא טפי שהרי עיקר הנאת העצים בא לאחר הסקה שאופה בו [אם מחמם ביתו] ואז האיסור כבר אינו בעין ובכגון זה לא החמירו חכמים בשביל שהוא דבר שיש לו מתירין וגם אם ירצה אחר הסקה להעמיד קדירה לבשל נגד האש [או לחמם גופו או אפילו ליהנות לאור האש] בשעה שהעצים דולקים שרי דמוקצה אינו אסור בהנאה הבא מאליה רק דאסור לטלטל מוקצה או להשתמש בה אפילו בלי טלטול וכדלעיל בסימן תקי"א במ"ב ס"ק כ"ג וכ"ד והכא שמשמש בה בהיתרא בשביל אפיית פת מותר ממילא ליהנות גם בשאר הנאות אף על פי דלולא הנאות העצים מוקצים הם ויש מקילין גם להסיק לכתחלה בשביל להעמיד קדירה או להתחמם כנגד המדורה דאע"פ שהעצים דולקים עדיין מ"מ עיקר הנאה הוא האכילה ובשעה שאוכל אינו נהנה אלא מחום שבתבשיל וחום זה כבר מופרד מהאש שבעצים שהם בעין וכן במחמם כנגד המדורה עיקר הנאה בא לו מן החום וכבר כלה האיסור מיהו להסיק כדי ליהנות לאורה בודאי אסור שהרי הוא נהנה מהאש שהוא בעין וכדלקמן סימן תרע"ז ס"ד לענין נר חנוכה ועיין ביאור הלכה: **[ט]** שלא יהיו עצי האיסור ניכרים - דבניכרים לא שייך ביטול: **[י]** ובלבד שלא יגע בהן - ואע"ג דבשעה שמרבה עליהם עצים ומערב אותם העצים הקודמים מתנוודדים ל"ח לזה דהוא כטלטול מן הצד: **[יא]** עד שיתבטלו ברוב - ואז כשמהפך בהם בעת הדלקתם מזוית לזוית בהיתרא קמהפך ומשמע דתיכף משעה שנתבטלו מותר להפוך בהם אע"פ שלא הדליקם עדיין. ודע דיש פוסקים המקילים בדין זה ביותר ולדידהו אפילו לא היה בתנור עצים כלל רק אלו שנשרו מן הדקל מותר ג"כ לערב ואפילו אם יהיו עצי איסור ניכרים לאחר עירוב ברוב ג"כ ל"ח רק שלא יזיז בעצי האיסור כשרואה אותן והכל מטעם הנ"ל שהאיסור נשרף והנאה באה לאחר שהאיסור אינו בעין ועיין בה"ל מה שכתבנו בזה: **[יב]** אסור להסיק ביו"ט שלאחריו - לפי שתלישה זו מכינה אותם להסקה וכיון דבשבת אינם ראויים להסקה א"כ השבת מכינה אותם לצורך מחר שהוא יו"ט ואין שבת מכין ליו"ט: **[יג]** אפילו ע"י ביטול ברוב - דאיסור הכנה הוא מדאורייתא ובדאורייתא אין מבטלין איסור: **[יד]** אסור ליקח עץ וכו' - בין לח ובין יבש אף שראוי הוא להסקה ודוקא אם לא הכינו מעיו"ט: **[טו]** דהוי ליה מתקן מנא - ואפילו אינו מתקנו כלל מ"מ הרי עושהו לכלי ביו"ט. וה"ה דאסור ליקח עץ לעשות ממנו בריח להבריא הדלת מטעם זה אא"כ הכינו מעיו"ט וכן כל כה"ג ועיין בסימן תקי"ח ס"ז: **[טז]** תנור שנפל וכו' - מיירי בתנורים שבימי חכמי הש"ס וכדמסיים לקמיה שהיו כמו קדרה והפת היו טוחין בכותלי התנור וא"כ הגחלים שבקרע התנור אין יכולים להפסיד לפת רק טיח טיט או לבנה שנופל והוא מגיע לפעמים עד מקום שהעיסה טוחה בכותל וחורף: **[יז]** מפני שהוא מטלטלו וכו' - והרי הוא מוקצה דהא אינו ראוי לשום דבר: **[יח]** האש והאפר - מפני שכל זמן שהוא חם אין עליו שם מוקצה וכדלעיל בסימן תצ"ח סט"ו. ולכאורה לפ"ז א"כ גם להוציא לגמרי את האפר מן התנור שרי ומ"ש משכיבין דנקט וכ"מ בסמ"ג ואפשר משום דיש אש באפר ובגריפת האפר יכבה האש אכן בהשכבה אפשר לזוהר שלא יכבה האש וכההיא דלעיל סימן תקי"ב ס"א בהג"ה [אכן אח"כ מצאתי בפירוש המשניות להר"מ ומוכח דסובר דאפי' אפר לבד אסור להוציא ואפשר דשיטתו דגם זה חשיב כתיקון התנור או משום דהוא טרחא יתירה אחרי דאפשר לאפות בלא"ה]: **[יט]** אע"פ וכו' לא היה בו כדי לחרכו - דאם יוכל לחרוף הפת אפילו גריפת הטיט מותר וכדלקמיה: **[כ]** היה אפשר לאפות ולצלוח - ר"ל שלא היה נשרף: **[כא]** דחשיב טלטול לצורך - וכפי שיבואר לקמן ס"ס תקי"ט בהג"ה דמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש וכתבו הפוסקים דכ"ז בשנפל הטיח היום או אפילו אתמול ולא ידע מזה או שלא היה לו שהות לתקנו אבל בהיה יכול לתקן מאתמול ולא תיקן מחמת שכחה אסור לגרוף ככל מכשירין שאפשר לעשות מבע"י שאסור לעשות ביו"ט ועיין בה"ל: **[כב]** ודוקא בתנורים וכו' - הלשון מגומגם קצת וברא"ש שממנו נובע דברים אלו איתא כן דלא התירו חכמים לגרף אלא טיח של תנור דהוא רק טלטול מוקצה אבל לגרף גחלים דבא לידי כיבוי עי"ז לא התירו וכ"ז בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת בכותלי התנור וא"כ אין הגחלים שבתחתיתו יכולין לשרוף הפת אלא לחרף מעט ולא יהיה הפת יפה ומשום זה לא התירו גריפת גחלים שבא לידי כיבוי אבל בתנורים שלנו שאופים בתחתית התנור אפילו גחלים מותר לגרוף מפני שא"א כלל לאפות זהו תוכן דברי הרא"ש וכן הוא כונת המחבר: **[כג]** כיון שאי אפשר וכו' - היינו שתשרף. ואם התנור גדול והגחלים מונחים במקום אחד בתנור ושאר התנור פנוי שיכול לאפות הפת בלי גירוף אלא דאתא לגרף הגחלים כדי שלא יהיו סמוכין לפת

ושמא יהא נחרך בקצתו אסור. וכן אם גרף התנור מהגחלים הגדולים ונשארו גחלים קטנים וניצוצות באופן שלא ישרף הפת רק אפשר שיהא נחרך קצת במקום שיגעו אסור לגרפם פעם שניה משום כיבוי: **[כד]** מותר לגרפן מהאפר והגחלים - ואפילו במכבדת טבולה במים אם צריך לזה וכדלקמיה בס"ה: **[כה]** והרי זה כמניח בשר ע"ג גחלים - לצלותו שאע"פ שמכבה הגחלים בתחלתו מותר מפני שהוא לצורך או"י. ואין זה כמיתוק החרדל בגחלת של עץ בתוכו דאסור (כדלקמן בס"י תק"י ס"ג) מפני שהחרדל ראוי לאכול בלי כיבוי גחלת בו אלא מפונקים מכבים גחלת בתוכו ועוד שאפשר זה ע"י כיבוי גחלת של מתכת והוא ראוי ומצוי יותר [עבודת הקדש]: **[כו]** אין סכין אותן בשמן וכו' - שדרך היה לסוך לתנורים בעודן חדשים בשמן ולשפשף אותן כדי להחליקן ולצחצחן ואסור משום תקון כלי: **[כז]** אבל מותר להסיקן וכו' - ול"ד למלבן את הרעפים כדי לצלות עליהן שאסור כדלקמן בסימן תק"ח וכמו כן למבשל בקדרה חדשה שאסור לכמה פוסקים וכדלעיל בס"ס תק"ב ומשום דמתחסמת [מתחזקת] בליבון ובהיסק זה וכגומר כלי ביו"ט דמי צ"ל דתנור אינו נתחסם בהיסק שמסיקין בו בפנים ודעת מ"א דתנורים שבזמנינו מתחסמין שפיר ע"י היסק ראשון ואסור ויש חולקין עליו וכמו שכתבנו בס"א: **[כח]** ובלבד שלא יפיגם בצונן וכו' - שע"י הצונן הבא להם אחר היסק בעוד שהם חמין מתחזקין יותר והו"ל מתקן מנא: **[כט]** כדי לאפות בהם - שלא ישרף הפת: **[ל]** מותר - אע"פ שממילא מתחסם לית לן בה ואע"ג דגבי ליבון רעפים לא משגיחין במה שכונתו כדי לצלות עליהם ואסור שאני התם שתיקונו של רעפים הם קודם לתשמיש שישתמש בהם אח"כ לצורך יו"ט אבל הכא הרי הפת מוכן להניחו בתנור אלא שצריך לקרר מעט התנור וא"כ בתיקונו הוא מתקן הפת ושרי ויש שכתבו דהפגת צונן אינו עושה רק חיסום כל דהו ולהכי שרו חכמים כל שאינו מכוין להדיא לחסמה: **[לא]** לפיכך וכו' - ר"ל אם הוסק התנור יותר מדאי וחושש שלא ישרף הפת שורה המכבדת במים כדי לצנן בו את התנור וגם כדי לגרוף בו עוד הגחלים הדקים שנשארו אחר הגריפה הראשונה וכ"ז שרי אע"פ שמכבה כיון שהוא צורך אוכל נפש וכבר כתבנו דבזה וכן בההיא דמפיג התנור הוא דוקא אם בלא זה יתקלקל הפת אבל אם לא יתקלקל רק שיהיה מתחרך מעט ולא יהיה נאה אסור מאחר שהוא מכבה וכתבו הפוסקים דלאחר שכיבד התנור אסור לטבול המכבדת במים שלא תשרף מפני ניצוצי אש שיש בה שהרי הוא כיבוי שלא לצורך אוכל נפש ואפילו אם הוא צריך לה עוד לאפיה ביום זה: **[לב]** תנור מלא פת אע"פ שא"צ וכו' - יש מן הפוסקים שסוברין דוקא במתכוין שע"י יושב הפת אבל במתכוין לצורך חול אסור ואף דלעיל בסימן תק"ג לענין מילוי קדרה בשר אפילו עושה לצורך חול שרי מפני שע"י משתבח הבשר שצריך ליו"ט שאני התם דחד טרחא הוא אבל הכא כל כיכר צריך טרחא בפ"ע: **[לג]** והיו מדבקים הפת בדפנותיהם - ובמקומות שאין דרכן לדבק גדול וקטן שוה לאיסור: **[לד]** אבל בתנורים שלנו וכו' - הטעם משום שבכל ככר וככר איכא טרחא בעריכה ואפיה ולכן לא שרי לאפות יותר כל שאין הפת נאפה יותר יפה מצד מילוי התנור. ואפילו ע"י עכו"ם אסור: **[לה]** אין לאפות יותר וכו' - ויש פוסקים שמתירין אף בתנור שלנו ודוקא כשצריך באמת עכ"פ פת אחד ליו"ט אבל אם אינו צריך רק שמערים לאכול מעט ממנו כדי להתיר לו האפיה אסור. ובשעת הדחק כגון מי שלא הניח ערובי תבשילין וצריך לו פת לשבת יש לסמוך על דעה זו לאפות קודם אכילת שחרית אם צריך עכ"פ לפת אחד בו ביום עצמו אבל אם אינו צריך רק שמערים לאכול מעט כדי להתיר לו האפיה אסור אף שעושה זה בשביל שבת. והאופים שמכוונים לעשות מלאכתם ע"י עכו"ם ביו"ט כדי שיהיה מוכן להם הפת תיכף למוצאי יו"ט ומערימין לאכול מהם פת אחד בו ביום עושין איסור לכו"ע: **[לו]** מותר לסתום פי התנור - כגון ע"ש שחל ביו"ט שצריך להטמין התבשילין למחר או ביום טוב גופא שיצטמק המאכל יותר: **[לז]** בטיט ורפש שעל שפת הנהר - שמפני רוב המים מצוי שהם מרוככים ואינם צריכין גיבול ואע"ג דמ"מ צריך למרח אותם ע"ג התנור בשעת סתימה וממרח ג"כ אב מלאכה היא מירוח שאני שא"א לעשותה מעיו"ט ומותר לצורך אכילה: **[לח]** והוא שרככו מאמש - הלשון מגומגם דהא איירינן במרוכך. ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה: **[לט]** או עשה בו סימן - משום הכנה: **[מ]** ונתקו לצד אחר - דאל"ה עושה גומא בנטילתו [ב"ח] וברפש או טיט מרוכך שברחוב שתלושים הם מן הקרקע דעת מ"א שא"צ שום סימן וניתוק רק שיהיה דעתו עליהו מעיו"ט לסתום בהם פי התנור ומהלבוש משמע שאין לחלק בזה ועיין בבה"ל שהבאנו ראיה לדברי הלבוש: **[מא]** אבל לגבל וכו' - יש שכתבו הטעם דגיבול זה לסתום התנור הוא רק מכשירי אוכל נפש שאינו מותר רק בא"א לעשותו מעיו"ט והכא הלא אפשר היה לגבלו מקודם ולפי טעם זה יש בזה איסור תורה ויש שכתבו דלסתום התנור כדי שיתבשל או כדי שיצטמק המאכל מיקרי אוכל נפש גופיה כהבערה ואפ"ה אסור חכמים משום דיאמרו דמגבל לבנין: **[מב]** טיט - וה"ה עפר דבר גיבול הוא: **[מג]** ומותר לגבל אפר - לא מיבעיא למ"ד שאין חייבין בשבת על גיבול אפר משום דאין מתדבק ע"י הגיבול בודאי שרי אלא אפילו למ"ד בגמרא דבדבר שאינו בר גיבול כגון באפר משעה שנתן בו מים חייב מ"מ הכא מותר דהא לצורך אוכל נפש הוא ושני הטעמים דלעיל לא שייכי גבי אפר שהרי מעיו"ט לא היה אפשר לו לגבל שאפר אינו מחזיק מים ומתייבש וטעם שני דמחזי כמגבל לבנין ג"כ לא שייכי באפר שאין מגבלין אפר לבנין וכו"ע ידעי דלצורך התנור מכין לה ומ"מ

אם יש לו טיט מגובל אסור לגבל אפר ביו"ט ויש שכתבו להחמיר בגיבול אפר ביו"ט. ואע"פ שאינו כן מעיקר הדין מ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה. וכ"ז מייירי באפר שהסיקו מעיו"ט דאינו מוקצה וכדלעיל
 סימן
 תצ"ח
 סט"ו:

סימן תקח

[א] האבנים - והאחרונים כתבו דנוסחא האמיתית הוא הרעפים [והוא לבנים שמכסין בהם הגג] אבל אבנים מותר ללבן דלא שייך בהן חיסום: **[ב]** מפני שמחסמן - פי' שבלבון זה הם מתחזקים והוי"ל כמתקן מנא ומדלא חילק המחבר בין ישנים לחדשים ש"מ דס"ל דאפילו בישנים אסור מפני שבשעה שמלבנן מתחזקין יותר ויש מן הפוסקים שס"ל דדוקא בחדשים שצריכין לחיזוק אסור אבל לא בישנים: **[ג]** ואין שוברין וכו' - שכשצולין דגים על האסכלא שוברין חרס או חותכין נייר ושורין אותו במים וסודרין ע"ג האסכלא שלא ישרף הדג וביו"ט אסור משום תיקון מנא: **[ד]** את הקנה לעשותו וכו' - וה"ה דאין פוצעין אותו לחצאין לתתו תחת הדג על האסכלא דכל מידי דעביד להשתמש בו הוי תקון כלי: **[ה]** במטלית - ומכה על המטלית כדי לשבור הרבה אגוזים בבת אחת [ר"ן]: **[ו]** ולא חיישינן שמא תקרע - דאפילו תקרע לא איכפת לן דאינו חייב אלא בקורע ע"מ לתפור וגם הוא דבר שאינו מתכוין:

סימן תקט

הנה קודם שנתחיל לבאר זה הסימן אקדים הקדמה קצרה. והוא. דבמכשירי אוכל נפש פליגי בגמרא ר' יהודה ורבנן דרבנן סברי מדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין ור"י סבר דזה קאי רק על מכשירין שאפשר לעשותן מבעוד יום אבל אם א"א שרי כמו אוכל נפש עצמו ופסקו רוב הפוסקים כר' יהודה ואעפ"כ לעשות כלי לצורך אוכל נפש גם ר"י מודה דאסור ולא פליגי כ"א בתקוני הכלי שהוא לצורך אוכל נפש דלר"י שרי אם א"א לעשותו מבעוד יום כגון שנתקלקל ביו"ט או שלא היה לו שהות לתקנו מבעוד יום וכ"ש אם לא ידע כלל מבע"י שנתקלקל אבל אם היה לו שהות לתקנו מבעוד יום אף ששכח אח"כ לכו"ע אסור מן התורה דע"ז קאי המיעוט הוא ולא מכשיריו. ודע עוד דאפי' אותן הפוסקים דס"ל כר"י היינו לעשות כן לעצמו משום דמעיקר הלכה הוא מותר אבל יש דברים שאין מורין כן לאחרים שלא יבואו להקל יותר וכמו שיבאר לקמיה: **[א]** שפוד שנרצף - היינו שנעקם ביו"ט והמחבר סתם דבריו ולא חילק בין נעקם מעט או הרבה עד שאין יכול לצלות כלל בלי תיקון משום דאזיל לטעמיה שביאר בב"י דבכל גווני אסור משום דהוא תקון מנא ודעת הרמ"א הוא שיטה אחרת כמו שביארנו בבה"ל ע"ש: **[ב]** אע"פ שהוא יכול וכו' - ר"ל ואין צריך להכות עליו בפטיש: **[ג]** שיוכל לצלות בו - היינו ע"פ הדחק ומ"מ חשיב התקון טרחא יתירא: **[ד]** אבל אם אינו יכול וכו' - היינו כגון שנעקם השפוד הרבה ומה שכתב ונשבר ר"ל או שנשבר ראש השפוד ומחמת זה אינו יכול לצלות בו: **[ה]** ביו"ט - אבל אם נעקם או נשבר בעיו"ט שהיה באפשר לתקנו מבעוד יום אסור מדינא לתקנו דהרי הם מכשירי אוכל נפש שאפשר לתקנם מבע"י דאסור לכו"ע. כתב הרמ"א בשם מהרי"ל דאם נשבר ביו"ט ראשון אסור לתקנו ביו"ט שני דלגבי יו"ט שני הוי יו"ט ראשון כערב יו"ט דהרי אנו עושין יום שני מחמת ספק שמא יום ראשון הוא חול ובספר בגדי ישע כתב דאם לא היה צריך להשפוד ביו"ט ראשון מותר לדעת הרמ"א לתקן ביו"ט שני כשצריך לו וכן בחידושי רע"א מפקפק על דברי מהרי"ל ע"ש: **[ו]** מותר וכו' - עיין בביאור הלכה שכתבנו בשם האחרונים דיש להחמיר בזה כדעת המאור והר"ן דס"ל דזהו בכלל תיקון כלי גמור דאסור אף למאן דמתיר במכשירי אוכל נפש. ואם יכול להשיג לשאול מאחרים לכו"ע אסור [מ"א]: **[ז]** לתקנו - עיין בפמ"ג שכתב דהיינו לחדדו מעט שיהיה יכול לתחוב עליו הבשר אבל לתקנו תיקון גמור לכו"ע אסור ודמיה להא דפסק השו"ע לקמיה בס"ב דלחדד הסכין במשחזת של אבן אסור מצד הדין משום דהוא תקון כלי גמור ואסור אפילו לדעת המתירין מכשירי אוכל נפש. ודע עוד דדברי הרמ"א הוא דוקא לענין שפוד שהוא מכשירי אוכל נפש אבל שאר כלי שנתקלקל כגון מחט שנתעקמה אפילו מעט אין לפושטה לכו"ע [אחרונים]: **[ח]** ואין מורין כן לרבים - וה"ה לתלמידיו: **[ט]** אסור לחתכו ולא לשרפו - דע"ז עושה אותה לכלי: **[י]** במשחזת שלה - היינו של אבן ואפילו נתקלקל חידודה ביו"ט דהוי בכלל תיקון כלי: **[יא]** ע"ג העץ - ר"ל אפילו על משחזת של עץ דבזה לא יהיה תקון גמור וה"ה שיכול להשיאה ע"ג סכין אחר כדי לחדדה: **[יב]** או אבן - ר"ל אבן דעלמא שאיננה משחזת: **[יג]** ואין מורין ד"ז

לרבים - אבל להעביר שמנונית של סכין ע"ג משחזת של עץ או חרס או אבן או ע"ג חברתה מורין רבים להתיר: **[יד]** כשיכולה לחתוך בדוחק - דאז לא גזרינן שיבוא לאהדורי אמשחזת של אבן: **[טו]** לתפרם ביו"ט - דמכשירין שא"א לעשות מבעוד יום הוא: **[טז]** וישימנו במחט - ר"ל מבעוד יום דאם ישימנו ביו"ט גזרינן שמא יחתוך החוט ג"כ וזה בודאי אסור דהא אפשר לעשותו מבע"י. ואם לא שמוהו במחט מבע"י אסור ליתנו במחט ביו"ט אם לא ששם מעיו"ט ונלקח ממנו החוט ביו"ט דאז מותר ליתן החוט במחט ביום טוב ויחתוך הנשאר אחר תפירתו וכדלקמיה: **[יז]** ויזהר שלא יחתוך החוט ביום טוב - היינו קודם התפירה לעשות אותו כדי מדתו דהוא בכלל תקון כלי אבל לאחר התפירה מה שנשאר מן החוט מותר לחתוך: **[יח]** וכן נהגו לשרוף החוט - פ"י דהחוט שנשאר לאחר התפירה מותר אף לחתוך דזה א"א מעיו"ט אלא שנהגו לשרוף: **[יט]** לאחר שתפרו בו - אבל קודם התפירה אסור אף לשרוף דלשרוף ולחתוך דין אחד להם [אחרונים]: **[כ]** לחתוך ביו"ט אגד וכו' - ואף דכתב מתחלה דיזהר שלא לחתוך החוט היינו קודם התפירה משום דע"ז מתקנו לתפירה וחשיב כמתקן כלי משא"כ הכא דהוא אחר התפירה ואין כאן תקון ואף בשבת מותר כדלעיל בסימן שי"ד ס"ט ע"ש הטעם במ"ב: **[כא]** מקולסין - צלויין ראשו על כרעיו ועל קרבו נקרא מקולס [עיי' רש"י פסחים נ"ג ד"ה מקולסין]: **[כב]** וחוטם תפורים - ר"ל שהיו תפורים זה לזה בעת הצליה: **[כג]** וכן יכולים לשרוף - שאין בזה תקון כלי: **[כד]** פשטיד"א של בשר - דכיון דהתיירא בלע אין צריך ליבון גמור שתשרף קליפתה אלא סגי בליבון קצת עד שקש נשרף עליו מבחוץ לפיכך מותר דבליבון כזה אין נראה כמתקן כלי אלא כמחממה לאפות בה משא"כ בבלוע מנבילה שצריך ליבון גמור עד שיהא ניצוצות נתזין הימנה ונראה כמתקן כלי ואף אם לא היה אפשר לו ללבן מעיו"ט כגון שנטרפה ביו"ט גופא ג"כ אסור מטעם זה ויש מאחרונים שמקילים כשאי אפשר לו ללבן מעיו"ט מיהו עכ"פ לכו"ע אין להורות כן לאחרים וכדלעיל בס"א בהג"ה: **[כה]** מיד - ואז אפי' היה אפשר לו ללבן הכלי מעיו"ט ג"כ שרי דהרי צריך לו עכשיו חמום הכלי בשביל אפיית המאכל אבל אם ימתין מלאפות עד שיצטנן ויחממה מחדש נמצא דהליבון הראשון היה רק כדי להכשיר הכלי ונראה כמתקן ואף אם לא היה אפשר לו ללבן מעיו"ט ג"כ אסור ולדעת היש מקילין דלעיל גם בזה שרי מצד הדין אך אין להורות כן לאחרים וכנ"ל. כתב מ"א מכאן משמע שבחול מותר להגעיל כלי מחלב לבשר או איפכא והעולם נוהגין איסור בדבר ע"י הטעם והפמ"ג כתב דהמנהג להטריף מקודם ועיין מה שכתבנו לעיל בסימן תנ"א במ"ב ס"ק י"ט בשם החתם סופר: **[כו]** דאסור להגעיל כלי ביו"ט - אפילו אם רוצה להשתמש בהכלי אח"כ לצורך יו"ט דבישול מי ההגעלה הלא לא הוי לצורך אוכל נפש כ"א להכשיר הכלי להשתמש בו אח"כ וזה היה אפשר לעשותו בעיו"ט ואם לא היה אפשר להכשיר הכלי מעיו"ט כגון שנטרפה היום וכה"ג רבים מהאחרונים מקילים מצד הדין אך אין להורות כן לאחרים וכנ"ל אכן אם היה לו מים רותחין שהרתיחן לצורך אוכל נפש מותר להורות לאחרים להגעיל בהן: **[כז]** ללבן שפוד ובו - דכיון דמדינא א"צ ליבון והגעלה רק שנהגו ללבנו לא חשיב תקון כלי ע"י הליבון ומותר אפילו היה באפשרו ללבנו קודם יו"ט [מ"א וש"א]: **[כח]** אין נוקבין וכו' - אפילו לצורך שתיה שהרי אפשר לנקבה מעיו"ט ואם לא היה אפשר לו לנקבה מעיו"ט מותר לו לנקבה ביום טוב כדין מכשירי אוכל נפש אכן אין מורין כן וכנ"ל בס"א בהג"ה: **[כט]** נקב חדש - וכל דינו כמו בשבת לעיל בסימן שי"ד ע"ש: **[ל]** להטביל כלי חדש ביו"ט וכו' - ר"ל דבשבת איתא לעיל דיש מחמירים מפני שאסור להשתמש בו בלי טבילה נראה כמתקן כלי ע"י הטבילה וה"נ ביו"ט ורק אם לא היה אפשר לו להטביל מעיו"ט מותר לו להטביל ביו"ט לד"ה לצורך תשמישו היום דהרי הוא מכשירי אוכל נפש אך אין מורין כן לאחרים וכנ"ל בס"א אכן אם היה הכלי הזה כלי זכויות דחויב טבילתו הוא רק מדרבנן מצד הפמ"ג דיכולין אף להורות כן לאחרים לטבול לצורך היום אם לא היה אפשר לו לטבול מעיו"ט: **[לא]** לצורך אוכל נפש - כגון לטלטל האפר כדי לאפות במקומו או לטלטל האבנים המונחים על הפירות כדי לאכול הפירות אבל לאכול או ליהנות מדבר המוקצה גופא כגון להסיק

תקי

סימן

[א] מוללין מלילות - פ"י שבידו ימלול החטים כשהם רכים דהוי דש כלאחר יד ובשבת צריך שינוי במלילה דהיינו בראשי אצבעותיו כמ"ש סי' שי"ט וביו"ט כשהוא רוצה לאכלן לא גזרו וזהו שכתב כדרך ביו"ט: **[ב]** ומפרכין קטניות - היינו השרביטין ומוציא הזרע מהן: **[ג]** כדרך ביו"ט - ויש מחמירין דוקא בשינוי בראשי אצבעותיו: **[ד]** ואפילו בקנון ותמחוי - מבואר לעיל בסימן שי"ט ס"ו ע"ש וביו"ט הקילו: **[ה]** אבל לא בטבלא וכו' - דמחזי כמאן דעביד לצורך מחר שאין

דרך לעשות בכלים הללו אלא הרבה: **[ו]** בורר כדרכו - הפסולת מן האוכל וא"צ לשנות לברור האוכל מן הפסולת דכיון שהאוכל מרובה וכדלקמיה טוב למעט בטרחא ולברור הפסולת שהוא המועט: **[ז]** אם רוצה לאכלו בו ביום - לא אתי לאפוקי אם דעתו לאכול למחר דבזה פשיטא דאסור לעשות שום הכנה מיו"ט לחבירו אלא אשמועינן דאפילו אין דעתו לאכול לאלתר כ"א לאחר זמן דבשבת כה"ג חייב חטאת אפילו בורר אוכל מן הפסולת וכ"ש בפסולת מן האוכל קמ"ל דשרי דאין איסור בורר ביו"ט בזה מן התורה כיון שהוא צורך אוכל נפש בו ביום וכאופה ומבשל דמי רק בנפה וכברה אסרו חכמים משום דמחזי כמאן דעביד לצורך מחר דדרך ברירה בכלים הללו לעשות לימים הרבה וכמו שכתבנו לעיל בס"א [מ"א וש"א]: **[ח]** כשהאוכל מרובה - דאז טוב יותר לברור הפסולת שטרחתו מעוטה ואם הם שוין בכמותן בורר איזה מהם שירצה אכן אם האוכל הוא דק יברור הפסולת: **[ט]** טורח וכו' יותר - כגון שהפסולת הוא דק מאוד ויש טורח רב לברר: **[י]** לא מקרי הקליפה פסולת - וכמין אחד דמי ובאיזה ענין שמתקן האוכל מתוך השומר תיקון אוכל בעלמא הוא ויכול לברור אחד מחבירו איזה שירצה ועיין באחרונים שהסכימו דמ"מ אף בכאן יברור איזה שקל יותר לו לברור: **[יא]** אין מסננין החרדל וכו' - דמיחזי כבורר שמשליך ע"י הסובין שלו אבל בורר ממש לא הוי שגם הפסולת ראוי לאכילה: **[יב]** במסנתת שלו - לכאורה משמע מזה דאם מסנן על ד"א שלא כדרכו מותר ודומיא דס"ב דלא החמירו אלא בנפה וכברה משום שכן דרך ברירתו בחול. כתב המ"א דאם לא היה אפשר לסנן מעיו"ט מותר לסנן אפי' במסנתת ועיין בבה"ל מה שהערנו בזה: **[יג]** ואין ממתקין אותו בגחלת - כדרך שרגילין בחול להניח בתוכו גחלת וע"י כן מתמתק: **[יד]** של עץ - משום כיבוי ואע"ג דהוי לצורך אוכל נפש הא אפשר לעשותו מאתמול ואסרוהו מדרבנן ולפ"ז אם אי אפשר לעשותו מאתמול שרי ויש מחמירין שאפילו באופן זה אין לעשות כ"א ע"י שינוי: **[טו]** בשל מתכות מותר - דאיננו בוער וליכא כיבוי מדאורייתא ואע"ג דיש בו איסור כיבוי מדרבנן התירו משום שמחת יו"ט [אחרונים] ואם מותר ע"י אבנים עיין במחה"ש וכתב המ"א דמהאי טעמא מותר ליתן שפוד של מתכות מלובן לתוך משקה כדי שיתחמץ אם ראוי לשתותו בו ביום ועיין בביאור הלכה דלהפוסקים שסוברין דצירוף הוא דאורייתא אין להקל בזה: **[טז]** אין תולין - היינו שמוחת פי המשמרת ע"ג כלי בעיגול ונעשה כאוהל על חלל הכלי ומשו"ה אסרו דהוי כעובדא דחול: **[יז]** לסנן - ומיירי באופן שאם היה עושהו מאתמול לא היה טוב כ"כ דאל"ה אסור משום בורר וכמו גבי חרדל לעיל בס"ג וכתב הפמ"ג דע"י שינוי מותר בכל גווני: **[יח]** ומערים ותולה וכו' - פי' אף אם לא היתה תלויה מבע"י יכול להערים ולתלותה ליתן בה מתחלה רמונים: **[יט]** ליתן וכו' - ונותן בה רמונים מתחלה אבל כשאינו נותן בה רמונים מוכחא מילתא שעושה משום שמרים ואסור: **[כ]** ביו"ט כמו בשבת - רמז בזה מה שמבואר לעיל שם בס"י דאסור לסנן מים בסודר משום ליבון וע"ש במ"ב וה"ה כאן: **[כא]** אין עושין גבינה ביו"ט - דגבינה מעלי טפי כשהיא ישנה וא"כ הו"ל למעבד קודם יו"ט ואפילו לאותן הפוסקים דסוברין בסימן תצ"ה דאוכל נפש עצמו מותר אפילו היה אפשר לעשותה קודם יו"ט הכא אסור מפני שדרך לעשותו לימים הרבה והוי עובדא דחול ולפ"ז אפילו אי אפשר לו לעשותה קודם יו"ט י"ל דאסור מיהו ע"י שינוי יש להקל: **[כב]** ואין מעמידין וכו' - דהיינו ע"י קיבה או שארי דברים שיתקבץ החלב ויקפא ויתברר הקום [וכן אסור לעשות סיראוויטקע דהיינו שנותן מעט חומץ בחלב כדי שיתברר המי חלב] דזה הוא בורר ממש ודרך לעשותו לימים הרבה ועיין בפמ"ג שמסתפק אם מותר לעשות ד"ז בעצמו לחולה שאין בו סכנה: **[כג]** וה"ה דאין עושין חמאה וכו' - הטעם גם כן משום בורר וכנ"ל ואפילו ע"י עכו"ם יש להחמיר ויש מקילין בזה אם הוא לצורך שמחת יו"ט ואין להקל אלא לצורך גדול. ומותר לקלוט בעצמו שומן הצף על פני החלב שקורין סמעטענע אפילו בשבת ורק כשיגיע סמוך לחלב יזהר להניח קצת מהסמעטענע עם החלב שלמטה וכמשי"כ בסימן שי"ט סי"ד ודוקא כשצריך לאכלו בו ביום דאל"ה אסור משום הכנה מיו"ט לחול ואם א"צ לו רק שחושש שיפסיד ויתקלקל מותר לעשותו ע"י עכו"ם כמשי"כ סימן שי"ז ס"ה. ובספר מו"ק כתב דגם בעשיית חמאה הנ"ל ג"כ מותר ע"י עכו"ם אם הוא חושש שיתקלקל הסמעטענע אם לא יעשנה חמאה: **[כד]** את הירק - פי' התלוש שיש בו ראשי עלין נרקבין אין גוזזין בתספורת שלהם. דמאן דחזי סבר שחתכו היום מן המחובר: **[כה]** קונדס ועכביות - שיש טורח בתיקון ושרי דהוי הכל צורך אוכל נפש. וה"ה שאלאטי"ן ירק מר מותר להוציא מימיו [פמ"ג]: **[כו]** אע"פ שאסור בשבת - כדלעיל בסימן שכ"א ס"ג ביו"ט מותר דא"א לעשותו מעיו"ט: **[כז]** ויש מחמירין - טעמם דאפשר למלוח כל חתיכה בפני עצמה. וטוב לחוש לדבריהם לכתחלה: **[כח]** לא יביאם בסל וכו' - אפילו לצורך שתיית היום. ומשמע מעבודת הקדש דאפילו אם ירצה ליתן בתוך הסל רק שנים גם כן אסור דהוא עובדא דחול ואפשר דהשו"ע סבר ג"כ הכי אלא נקט דבר ההוא: **[כט]** ממקום למקום - היינו במבואות דשכיחי בה רבים ומחזי כעובדא דחול: **[ל]** שרי בכל ענין - אפילו יותר מארבעה וחמשה כדים. ואדרבה יותר טוב הוא להוליך הרבה ביחד משיוליך מעט מעט ויצטרך להרבות בהילוך: **[לא]** לאחוריו - ג"כ מטעם דהוי כעובדא דחול: **[לב]** וכן משאות שדרכן וכו' - כ"ז

כדי לשנות מדרך חול: **[לג]** יפרוש עליהן בגד וכו' - ומיירי במשאות יבשות כגון פירות וכה"ג או ביין דלא שייך למגזר שמא יסחוט דאין בסחיטתו משום ליבון כמבואר בסימן שיי"ט ס"י אבל במים אין לפרוס בגד מלמעלה דלא יפול במים ויבוא לידי סחיטה: **[לד]** ואם א"א כגון וכו' - וה"ה אם א"א לו לשנות מפני סיבה אחרת כגון שאין לו בגד לכסות וכה"ג: **[לה]** וצריך למהר וכו' - ר"ל וכשעושה כדרכו יובא לפניו במהרה יותר וכן הא דס"ח לענין קופות ג"כ דינא הכי דאם זימן הרבה אורחים וצריך להביא במהרה לכולם ביחד מותר לשאת בקופות ד' וה' קבין. ואורחים נקרא לענין זה אפילו מאותה העיר: **[לו]** לא יביא כלל - הטעם עיין לעיל בסימן תצ"ה ס"ג ובמ"ב שם: **[לז]** אין מביאין עצים וכו' - ר"ל אפילו ממקומות המותרין להביא וכנ"ל בסימן תק"א ס"ג אפ"ה לא יביאם כרוכים בחבל וכו' שלא יעשה כדרכו בחול:

תקיא

סימן

[א] מותר לעשות מדורה - דאף דכתיב בתורה אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם קי"ל דמתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותר אף שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא שוה לכל נפש וצורך יו"ט וי"א דכל מידי דהנאת הגוף בכלל אך אשר יאכל לכל נפש הוא ורק שיהא שוה לכל נפש: **[ב]** י"א דאסור - ודוקא על ידי ישראל אבל ע"י עכו"ם לכו"ע שרי והמנהג להקל אף ע"י ישראל וכדלקמיה: **[ג]** להחם בית החורף וכו' - היינו שאין מבשל שם שום תבשיל רק להחם בלבד: **[ד]** דלפעמים אין הקור גדול - פי' בזמן שאין הקור גדול שאין דרך סתם בני אדם להקפיד על צינה זו דאם נזדמן ביו"ט שהיה קור גדול כמו שמצוי לפעמים בפסח וסוכות מותר לכו"ע ואף אם לא היה קור כ"כ שצריך להבעיר מפני צינה ורק שהמאכלים השמנים [שבשולם בכירה] יקראו מחמת קור מותר לו לכו"ע להבעיר תנור בית החורף להעמידם שם כדי שלא יקרשו דהוא צורך אוכל נפש ממש: **[ה]** אלא למפונקין - דכיון דאינו אלא למפונקין לא הוי שוה בכל נפש: **[ו]** כמרחץ ומוגמר - היינו דין דלהחם מים לצורך רחיצת כל גופו דס"ב דאסור מטעם זה ודין דמוגמר בס"ד לקמיה דאיסורו הוא גם כן מטעם זה: **[ז]** ונהגו להקל - כיון דעיקר מלאכת ההבערה בשביל קור הוא מלאכה המותרת דהוא שוה בכל נפש לא קפדינן אם הקור גדול או קטן: **[ח]** מים - אף שאינן ראויין לשתייה רק לרחיצה: **[ט]** ידיו - וה"ה פניו ורגליו דרחיצת פניו ידיו ורגליו הוא דבר השוה לכל נפש ומי"מ לא ירחצם במרחץ שמא יבוא לרחוץ שם כל גופו [ב"י]: **[י]** אבל לא כל גופו - פי' להחם מים כדי רחיצת כל גופו דרחיצת כל גופו הוא דבר שאין שוה לכל נפש רק למעונגין הרגילין בזה: **[יא]** אפילו אינו רוחצו בבית אחת - אלא אבר אבר דבמים שהוחמו ביו"ט אסור לרחוץ בכל גונו: **[יב]** אבל מותר וכו' ע"י ישראל ביו"ט - פי' כגון שעבר וחממו או שהוחם לצורך שתייה או פניו ידיו ורגליו דשרי ולגדול אסור אף בכה"ג לרחוץ ביו"ט [אף להמתירין רחיצה בחמין שהוחמו מעיו"ט] כיון שעכ"פ הוחמו ביו"ט אבל לקטן מותר דהיינו רביתיה ולא גזרו בו. ודוקא בקטן שרגילין לרחצו בכל יום אז אמרינן היינו רביתיה אבל כל שרגילין שלא לרחצו ב' או ג' ימים אז לאו היינו רביתיה ואסור: **[יג]** אפילו ע"י עכו"ם - דלכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא דרחיצת כל הגוף אינו שוה לכל נפש וע"י עכו"ם הוא שבות ואפילו לדעת הסוברים דהוא איסור דרבנן עכ"פ הוי שבות דשבות מיהו במקום חולי קצת יש להתיר: **[יד]** מותר להרבות בשבילו - כדי שישאר גם לקטן לרחיצה ובלבד שלא יוסיף מים בקדרה לאחר שהעמיד אותה על האש רק שיקח מתחלה כלי גדול. ולענין מה שנוהגין ליתן מטפחת (ווינדליין) בעריבה תחת הקטן בעת הרחיצה והנה יש בזה איסור כיבוס דשורה אותם במים וע"כ יש לזהר עכ"פ שיהיו הווינדליין נקיים מכובסים מכבר דבלא"ה אין להקל ליתנם לתוך המים כ"א ע"י עכו"ם. ואפילו אם הם נקיים ומכובסים טוב שיתנן לתוך המים ע"י עכו"ם אם באפשר כ"ז ביארתי לעיל בסימן ש"ב ס"י בבה"ל ע"ש: **[טו]** מעיו"ט מותר - אף דבשבת אסור אף אבר אבר וכ"ש כל גופו כאחד כדאיתא בסי' שכ"ו ביו"ט קיל טפי: **[טז]** אבל במרחץ וכו' - היינו אפילו בבית החיצון של מרחץ אסור לרחוץ בחמין ולא הותר שם אלא להשתטף בהם: **[יז]** אסור - דאסור חכמים רחיצה במרחץ משום גזירת הבלנין שהיו מזלזלין בזה לעשות באיסור כמבואר בשבת דף מ' **[יח]** ויש אוסרין בכל ענין - דס"ל דאין חילוק בין שבת ליו"ט ואסור רחיצה ביו"ט כמו בשבת. [ודוקא כל גופו כאחד אבל אבר אבר לכו"ע מותר לרחוץ] ואפילו להשתטף באותן חמין אסור לדעה זו. מיהו לענין תינוק גם לדידהו מקילינן ביו"ט יותר מבשבת ומותר לרחצו אפילו בחמין שהוחמו ביו"ט וכנ"ל וכ"ש בחמין שהוחמו מעיו"ט. אכן בתינוק שאין מורגל כ"כ אף בימי החול ברחיצת כל הגוף אפשר דאף בהוחמו מעיו"ט יש להחמיר ולעת הצורך בודאי יש להקל. ועיין בא"ר שכתב דרוב הפוסקים ס"ל כדעה ראשונה אלא שנוהגין לאסור ואין לשנות המנהג: **[יט]** וכן נוהגין - ולענין אשה שחל טבילתה ביו"ט הסכימו כמה אחרונים

שצריך לזהר שלא יהיה במקוה רק פושרין דאלי"כ אסור לטבול בה וכ"ז אם הוחמו המים מעיו"ט אבל ביו"ט אסור להחם ע"י ישראל וע"י עכו"ם יש להקל וכ"ז להחם בליל יו"ט ב' אבל להחם ביו"ט א' לצורך ליל ב' אין להקל כלל אם לא שהישראל יקח מהמים לשותות מהם קאפע או להדיח כליו דבזה מותר מדינא כדין ממלא חבית מים המבואר בסוף סי' תקי"ג ורק שצריך לזהר בכל זה שלא להוסיף אח"כ מים להיורה אלא בתחלה ימלא כל היורה מים כפי השיעור הצריך לו: **[כ]** אדם מותר לטבול וכו' - ר"ל אע"ג דכלי אסור להטבילו ולטהרו מטומאתו ביו"ט מפני שנראה כמתקן הכלי ע"י אדם שאני מפני שהוא נראה כמצנן עצמו במים [גמרא] ועיין לעיל סימן שכ"ו ס"ח במ"ב ובה"ל שם ביארנו כל פרטי דין זה: **[כא]** מוגמר - דהוא דבר שאינו שוה לכל נפש אלא למעונגים ולא הותר ביום טוב ולענין שתיית טיטו"ן ביום טוב עיין בבה"ל: **[כב]** על הגחלים - בגחלים של עץ אפילו אם הובערו לצורך אוכל נפש דיש בזה משום מכבה [הגחלים בתחלת נתינתן] ומבעיר שמבעיר הבשמים וכ"ש אם הבעיר הגחלים בשביל זה ואף בגחלת של חרס [פי' חרס שניסק לצלות עליו בשר] משמע בש"ס דאסור: **[כג]** לגמר הבית - דוקא כשעושה זה ביום טוב אבל מותר ליקח מעיו"ט כלי של ברזל מלא נקבים ומעשנין אותה בבשמים ופוקקין הנקבים ולמחר פותחין הנקבים ונמצא הבית מתגמר מאילו ושרי לעשות כן אפילו בשבת [גמרא]: **[כד]** למתקן לאכילה - ואפילו טובים כך אלא שרוצה למתקן יותר שרי: **[כה]** של עץ - אף דיש בזה משום מכבה ומבעיר כנ"ל שרי דדבר זה שוה לכל נפש הוא דאף עניים מתאווין למתקן אכילתן אלא שאינו מצוי להם ואף דבחרדל בסימן תקי"א אסור בכה"ג התם משום דאפשר מבע"י שכן דרכו. ודע דיש מן הפוסקים שסוברין דדוקא אם הגחלים הובערו מכבר לצורך או"י לקדרה וכה"ג אבל אסור להבעיר עצים לכתחלה כדי לפזר מיני בשמים תחת הפירות ע"ג גחלתן: **[כו]** ואסור וכו' על הבגדים - ואפילו בגד שמריח כבר אין ליתן עליו כדי שיריח יותר ומ"מ אתרוג שהיה מונח מעיו"ט על הבגד ונטלו ממנו מותר להחזירו דאינו מריח יותר בשביל כך: **[כז]** משום דמוליד וכו' - ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה: **[כח]** ריחא - וה"ה דאסור ליתן ביו"ט דבר המריח לתוך המים כדי שיריחו:

תקוב

סימן

[א] אין מבשלין וכו' - וה"ה כל מלאכות שמותר לעשות בשביל ישראל בשביל נכרי אסור: **[ב]** לצורך כותים - דכתיב אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ודרשו חז"ל לכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים. ולצורך קראי"ם בתשובת ר' בצלאל סי' ס"ג אסור ויש מתירין דטועים הם ומנהג אבותיהם בידיהם. ומומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם: **[ג]** להזמינו - ואינו מועיל מה שכבר הכינו כל צרכי סעודה דיש לחוש שמא יבשל עוד בקדרה אחרת בשבילו אחרי שמזמינו ורוצה לכבדו: **[ד]** שמא ירבה בשבילו - פי' שמא יבשל קדירה לבדה שלא היה מבשל אם לא בשביל העכו"ם ומשו"ה יש היתר לקמיה בעבדו דאין לחוש שמא יבשל בקדרה אחרת בשבילו: **[ה]** ודוקא להזמינו לביתו וכו' - ר"ל דכיון שרוצה לכבדו ואוכל על שלחנו חיישינן שיבוא לבשל בקדרה אחרת בשבילו אבל לא בשולח לו לביתו: **[ו]** אבל לשלוח לו לביתו וכו' - עיין במאמר מרדכי ועוד כמה אחרונים שהסכימו דדוקא אם שולח לו ממה שהכין לעצמו אבל אם הרבה בשבילו אפילו באותה קדרה שבישל ג"כ לעצמו אסור דכיון שמרבה בשבילו חיישינן שיבוא לבשל עבורו בקדרה אחרת ומזה תראה דמה שנוהגין רבים לשלוח ביו"ט דורון לנכרי שרוצה לכבדו ומוסיפין בשבילו שלא כדין הם עושין ולא מבעיא שאסור לאפות בשבילו חלה אחת כמו שנוהגין או לעשות בשבילו חרעמזי"ל ובלניצע"ס דכל אחד ואחד צריך טרחא לעצמו וגם אין אחד משביח מחמת הריבוי אלא אפילו מה שמרבין לבשל בשבילו דגים כשמבשל ביחד גם לצורך עצמו אסור וכנ"ל ויש מאחרונים שמקילין כשמבשל ביחד גם לצורך עצמו ובמקום איבה או הפסד ממון אפשר שיש לסמוך ע"ז: **[ז]** ע"י עכו"ם - אבל לא ע"י ישראל ומיירי שיש איסור לטבול לבית העכו"ם אפילו אם הוא רק כרמלית אבל אם העכו"ם דר תוך הרחוב שהוא מותר לטבול שם גם על ידי שליח ישראל מותר: **[ח]** שרי - היכא דאיכא משום דרכי שלום ואפילו דרך ר"ה וכדלעיל סי' שכ"ה ס"ב ע"ש במ"ב: **[ט]** עבדו ושפחתו וכן שליח וכו' וכן עכו"ם וכו' - דדוקא כשמזמן העכו"ם אצלו דחפץ ביקרו חיישינן שמא ירבה בשבילו לבשל בקדרה לבדה משא"כ בעבדו ושפחתו וכן כל אלו שבאו מאילו לא חיישינן לזה: **[י]** שבא מאילו וכו' - אף אם הוא אדם חשוב כיון שלא הזמינו לבוא ודוקא שבא אחר שכבר הכין סעודתו ויש חולקין דאכתי אם הוא אדם חשוב וראוי לכבוד חוששין שמא ירבה בשבילו אלא צריך שיאמר לו הישראל קודם שמאכילו אם יספיק לך במה שהכינו לעצמנו בא ואכול והט"ז מכריע להלכה דאם בא מאילו והישראל נותן לו לאכול בלי הזמנה והפצרה שיאכל אצלו מותר דבזה אין חשש שמא ירבה אבל אם מפציר בו שיאכל אצלו אע"פ שבא מאילו מ"מ כיון שחביב

לו שיאכל אצלו חיישינן שמא יבשל לו קדרה אחרת עוד דמה לי שמזמינו דרך שליחות לביתו או שמזמינו אחר שבא אליו: **[יא]** ומותר להרבות - הנה המחבר כלל דין עבדו ושפחתו הכנענים ועכו"ם שבא מאליו בחדא מחתא ובא הרמ"א לפרש שיש חילוק ביניהם דבעבדו ושפחתו אפילו אם מרבה בקדירתו לכתחלה בשבילם שרי כיון דחד טרחא הוא ולא חיישינן בדידהו שמא יבשל קדירה אחרת בשבילם [אך צריך לזהר שלא יאמר בפירוש שמבשל בשבילם] אבל בעכו"ם הבא מאליו שהוא מכובד אצלו דוקא כשנותנו ממה שהכין עבור עצמו אבל להרבות בשבילו אפילו בקדירה אחת אסור דחיישינן שמא יבשל עבורו לבד עוד בקדירה אחרת: **[יב]** באותה קדרה - ודוקא בב"א דחד טרחא הוא אבל להוסיף אח"כ בשר בשבילם אסור אלא א"כ יש לו מאכלים אחרים שיוכל לפייסם בם ונמצא שכל הבשר היה ראוי בשביל ישראל ואז מותר ליתן להם לאכול מזה. ולענין פת מסקי האחרונים דכיון שיש על כל ככר וככר טרחא בפ"ע ע"כ אין להתיר אפילו אופה בתנור אחד א"כ יוכל לפייסם בדברים אחרים ונמצא שכל הפת ראוי בשביל ישראל ואז מותר ליתן גם להם לאכול ממנו ולפי המבואר לעיל בסימן תק"ז ס"י כל היתר הפת אינו כ"א בתנורים שלהם אבל בתנורים שלנו אפילו בשביל ישראל אין לאפות יותר ממה שצריך לו אכן לעת הצורך יש להקל גם בתנורים שלנו: **[יג]** נותן ממנו לתינוק - יש מאחרונים שכתבו דלא שרי א"כ נותן ממש לאכול ולא ע"י שיכול ליתן: **[יד]** מותר לאפות וכו' - שהרי אם לא יאפה כל הפת לא יוכל ליתן לתינוק אף פת אחד וא"כ נחשבת כל האפיה בשביל פת זה שנותן לתינוק וכיון שאינו מיוחד איזה פת יתנו לתינוק מצינו למימר על כל אחד ואחד זהו שיתנו לתינוק. וכתבו האחרונים דה"ה אם הישראל נותן להם הקמח מחוק המלכות אלא שאין הישראל רשאי לאפות מקמח פת אחת לתינוק א"כ יאפה להם כל הפת מותר לאפות להם ביו"ט ע"י שיתן פת אחד מהם לתינוק: **[טו]** להם - עיין בט"ז שכתב דאין לסמוך על קולא זו דנתינת פת אחת אלא בכגון זה שהוא שעת הדחק: **[טז]** לצורך כלבים - אפילו כלבים דמזונותיהם עליו ומכ"ש כלבים של הפקר ולא דוקא כלבים אלא ה"ה שאר בהמה חיה ועוף אסור לעשות שום מלאכה עבורם דקרא דלכם ממעט עובד גלולים ובהמה: **[יז]** לטלטל מזונות וכו' - עיין לעיל בהלכות שבת סימן שכ"ד שנתבאר שם כל הדינים השייכים לענין הכנת מאכל לבהמה וה"ה כאן: **[יח]** אבל אסור להוציא וכו' - דלא הותר הוצאה ביו"ט כ"א לצורך האדם אבל לא לצורך בהמה: **[יט]** מרשות לרשות - היינו אפילו להוציא מרה"י לכהנ"ל. ועיין עכו"ם נראה דשרי: **[כ]** כ"א ע"י שינוי - שבכה"ג אף בשבת מותר כמבואר לעיל בסי' שכ"ד. ואופן השינוי מבואר שם בסי' ע"י: **[כא]** בשביל הכלבים - וה"ה שאר בהמה וחיה אפילו לא היו מזונותיהם עליו: **[כב]** אפילו אם יש לו ד"א וכו' - ט"ס וצ"ל אפילו אין לו ד"א וכו'. ועיין בב"אור הגר"א שמפרש דברי הרמ"א דר"ל דאם היה לו ד"א במה לפייסן אפילו קדרה אחרת שרי להרבות בשבילן אם המאכל הזה ראוי לעצמו דאז חשבינן כאלו מבשל לצורך עצמו וכן מפרש המ"א בסק"ג את דעת הרמ"א וכן מבואר בד"מ אמנם במ"א סק"ג מוכח דלדינא דעתו כדעת המהרש"ל דבקדירה אחרת בשבילן אסור בכל ענין דבזה מוכח דהבישול שלא לצרכו הוא והעתיקו כמה אחרונים את דבריו

תקיג

סימן

[א] ביצה שנולדה ביו"ט וכו' - אפילו מתרנגולת העומדת לאכילה דליכא בה מוקצה דאי בעי שחיט לה מ"מ הביצה אסורה באכילה דביו"ט שחל להיות באחד בשבת אסורה מדאורייתא דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה במעיה ואין שבת מכין ליו"ט וגזרינן יו"ט דעלמא משום יו"ט אחר השבת וכיון דאסורה באכילה ממילא אסורה בטלטול ועיין בריש סימן תקט"ו מה שכתבנו שם בזה: **[ב]** אסור ליגע בה - אע"ג דאין איסור בנגיעת דבר המוקצה וכדלעיל בסימן ש"ח ביצה שאני כיון שהוא דבר המתגלגל חיישינן שמא ינענעה ע"י הנגיעה: **[ג]** דהיינו לטלטלה - משמע מלשון זה שהוא חולק על המחבר וס"ל דגם בביצה דוקא טלטול אסור אבל נגיעה בעלמא שרי אבל מכמה אחרונים משמע דס"ל דאפילו בנגיעה אסור דמפני שהיא מתגלגלת מצוי להתנענע על ידי הנגיעה: **[ד]** כולן אסורות - באכילה ובטלטול שהרי למחר היא מותרת בלא ביטול וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל ומזה הטעם אסור גם בס"ב בספק אף דבעלמא ספיקא דרבנן לקולא: **[ה]** אסורה - ואם נתערבה באחרות יש דעות בין הפוסקים אם גם בזה אמרינן דאינה בטלה משום דהוי דבר שיש לו מתירין ומצדד המ"א בזה להחמיר ויש מאחרונים שחולקין עליו וסוברין דכיון דהוא מלתא דרבנן כדאמרינן המקילין לסמוך עליהו להקל ואפילו נתערב זה הספק חד בתרי בטל. ובמקום הפסד יש לסמוך עליהו: **[ו]** בשוגג - דאם היה במזיד לא היה מהני ליה הבטול אף דהוא איסור דרבנן כמבואר ביו"ד סי' צ"ט ס"ו: **[ז]** הכל מותר - בין שהיתה הביצה שלמה וקלופה [דאם לא היתה קלופה היה מותר אפילו בדליכא ס' כנגדה בין שנתבשל עם בשר ותבשיל

ובין שנתבשלה עם ביצים אחרות דלא יהיבא טעמא כשהיא בקליפתא כמבואר ביו"ד סי' פ"ו] ובין שנטרפה ונתערבה עם התבשיל דהא דק"ל דדבר שיש לו מתירין לא בטיל הוא דוקא כשהוא מין במינו אבל לא זה שהוא מין בשאינו מינו: **[ח]** חוץ מן הביצה - משמע שהביצה עדיין שלמה ואפ"ה דוקא כשנתבשלה עם בשר שרי אבל עם ביצים אחרים אף שהוא מכיר אותה ביצה מ"מ אסורים כל הביצים דמין במינו הוא ולא בטיל בדבר שיש לו מתירין אבל דעת רמ"א ביו"ד סימן ק"ב ס"ד בהג"ה דכיון שהוא רק טעמו בלבד ולא ממשו של איסור בטיל אפילו בדבר שיש לו מתירין ובמקום מניעת שמחת יו"ט יש לסמוך ע"ז: **[ט]** מידי דלחזותא וטעמא וכו' - המ"א מפרש דבעינן דוקא תרוייהו חזותא וטעמא אבל בש"ד ביו"ד סי' ק"ב סקה"ו וכן בביאור הגר"א שם מפרשים דהכונה לחזותא או לטעמא: **[י]** לא בטיל - דנחשב ע"ז כמין במינו לא בטיל בדבר שיש לו מתירין: **[יא]** לכפות עליה וכו' - אבל אסור ליתן תחתיה כלי [בעת שהתרנגולת מטיילתה] שתפול בו דהרי היא מוקצה ונמצא מבטל ע"ז הכלי מהיכנו [לעיל בסימן ש"י ס"ו]: **[יב]** הכלי - דמצוי להתנענע הביצה ע"י נגיעה כל שהוא מפני שהיא עגולה: **[יג]** מותרת ביו"ט שני - היינו בליל יו"ט שני שהרי ממ"נ אחד מהם הוא חול: **[יד]** של ר"ה - מפני ששני הימים הם קודש וכיום אחד ארוך הן חשובים ובספק אם נולדה ביו"ט ראשון מותר אף ביו"ט שני של ר"ה כ"כ הכנה"ג והעו"ש מחמיר: **[טו]** הסמוכים זה לזה - בין שהוא יו"ט אחר שבת או שבת אחר יום טוב: **[טז]** אסורה בזה - עד הערב שע"י לידה זו נעשית הביצה מוכנת לאכילה ואם נתירה נמצא שאחד הכין לחבירו ואין קי"ל דאין שבת מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת: **[יז]** ביום א' ב' - לאפוקי אם יו"ט היה ביום ש"ק וביום א' אסור ביום ראשון אף שהוא יום שני של יו"ט דשמא היום קודש: **[יח]** מותר ביום ב' - דממ"נ אם היום ראשון היה קודש היום חול ואם היום קודש אתמול כשנולדה היה חול: **[יט]** של גליות - ולאפוקי של ר"ה דשניהם הם כיום אחד ארוך אף ביום שני אסור וה"ה אם חל ר"ה ביום ה' ויו"ט נולדה ביום ה' אסור מהאי טעמא אף בשבת: **[כ]** מותרת - דכיון שיצתה רובה הרי היא כילודה: **[כא]** ולמחר השכים - היינו קודם עלות השחר דאם לאח"כ תלינן שהיום ילדה דיצתה רובה וחזרה לא שכיח: **[כב]** אינה יולדת בלילה - דכל שתשמישו ביום נולד רק ביום ותרנגול תשמישו ביום הוא ואף דאם התרנגולת מתחממת מן הקרקע תוכל לילד לפעמים אף בלילה לא תלינן בזה דכיון דאיכא זכר אפילו בבית אחר רחוק ממנה [היינו עד ס' בתים] ושומעת קול קריאתו אינה רוצה להתחמם מן הקרקע ונזקקת להתרנגול ומש"כ שאין בו גשר שאם יש בו גשר תעבור על הגשר: **[כג]** אפשר שתלד בלילה - ואע"פ שרובן אפי' מתחממות מן הקרקע אינן יולדות בלילה כאן אזלינן בתר המיעוט כיון שבדק אתמול ולא היה שם ביצה והיום השכים קודם עמוד השחר ומצא ולא תלינן דיצתה רובה מאתמול וחזרה דזה הוי מיעוטא דמיעוטא וניחא לן טפי למיתלי דילדה בלילה: **[כד]** אבל אם לא בדק וכו' - פי' והשכים קודם עמוד השחר ומצא אבל אם לאחר עמוד השחר מצא אסור מספק ואף דהוא ספק דרבנן בדבר שיש לו מתירין מחמירין אפילו בספיקא וכנ"ל: **[כה]** ובלא זכר רובן וכו' - ר"ל אפילו בלא זכר עכ"פ רובן יולדות ביום ולא הוי ספק השקול: **[כו]** וכן בליל שני וכו' - דאפילו אם נאמר שנולדה ביו"ט ראשון הרי נולדה בזה מותרת בזה וכנ"ל בס"ה אבל אם הביא ביום אפילו ביו"ט שני של גליות אסורה דשמא היום נולדה: **[כז]** של ר"ה וכו' שאחר השבת - דאפילו אם נאמר שנולדה ביום ראשון של ר"ה או בשבת הרי ג"כ אסורה וכנ"ל בס"ה ואפילו אם חל יו"ט שני אחר השבת ומיירי שאין העכו"ם מספר כלל אימתי נולדה או שמספר שנולדה קודם ואינו לפי תומו כגון לאחר ששאלו ישראל אימתי נולדה משיבו שקודם ר"ה או קודם שבת: **[כח]** ומסל"ת וכו' - ומיירי דלא ידע הנכרי דביצה שנולדה היום אסורה לישראל דאם ידע אף שהוא מסל"ת אינו נאמן דמתכוין להשביח מקחו שיקחו ממנו כיון שהביצים הם שלו אבל אם הביצים הם של ישראל והעכו"ם מסיח לפי תומו שנולדו מעיו"ט אע"פ שהוא יודע שביצה שנולדה היום אסורה לישראל מ"מ כיון שלהגוי עצמו אין מגיע שום תועלת ממה שמשקר לומר שנולד מקודם מותר לסמוך עליו כיון שמסיח לפי תומו: **[כט]** מותר לסמוך עליו - כיון שהוא מילתא דרבנן וגם לא איתחזק איסורא: **[ל]** שמא נולדה בשבת - ודעת המ"א דאפילו נולדה בשבת ליכא איסור דאורייתא לאכלה אלא עיקר החשש שמא נולדה היום וא"כ נגמרה מאתמול במעיה דכל ביצה דמתיילדא האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא דשבת הכין ליו"ט ואסור מן התורה ולפ"ז אם הביאה ביום א' קודם עמוד השחר דליכא למיחש שמא נולד בלילה ועכו"ם מסל"ת דנולד מע"ש שרי דאף את"ל שנולדה בשבת אין איסורה אלא מדרבנן ובדרבנן מסל"ת נאמן: **[לא]** אין עכו"ם מסל"ת נאמן - ובמדינותינו ששכיחי הרבה ביצים ומביאים הרבה בבת אחת ודאי רוב מהביצים שמביאים למכור הם מהנולדים מכבר וע"כ נאמן הנכרי כשמסל"ת ואומר שנולדו קודם שבת וכ"ז כשמביא העכו"ם הביצים לבית ישראל ואם הולך ישראל לבית העכו"ם ליקח ביצים עיין בר"ן ובמחמ"ש במה שהביא בשם השיטה מקובצת: **[לב]** ביו"ט שני אפילו ר"ה - ר"ל שחל ר"ה ביום השבת וביום א' והביא העכו"ם ביום א' נאמן במסל"ת דגם הוא אינו אלא מדרבנן דאנן בקיאינן בקביעא דירחא והעיקר הוא יום הראשון ובדרבנן נאמן העכו"ם במסל"ת:

[לג] ביצים גמורות - היינו אפילו בקליפתן: **[לד]** מותרות - דכל זמן שלא נולדה חשבינן זה כגופה: **[לה]** שלאחר השבת - ולא אמרין שמא אם לא היה שוחטה היו נולדין היום ונמצא שכבר נגמרו מאתמול בשבת והוי הכנה משבת ליו"ט דאף אם נגמרה בשבת אינה חשיבא הכנה א"כ נולדה ע"י גמר זה אבל כ"ז שלא נולדה אין גמר זה נקרא הכנה שטעמה משובח יותר כשנולדה: **[לו]** אסור - באכילה ובטלטול עד הערב מפני שהוא מוקצה ואף המתירין מוקצה ביו"ט מודים במוקצה כזה שעד שיצא האפרוח לאויר העולם לא היה ראוי לכולם דאף הכלבים לא היו אוכלין אותו כשהוא בקליפתו: **[לז]** אסור ביו"ט שלאחריו - י"א דהוא מן התורה לפי שע"י לידה זו הוכן לאכילה וכיון שבשבת א"א לשחטו ולאכלו נמצא שהוכן בשבת לאכלו ביו"ט שלאחריו וכבר נתבאר דאין שבת מכינה ליו"ט. וי"א דהוא רק מדרבנן לפי שבשבת גופא הוא מוקצה ואין יכול לאכול ולטלטלם באותו יום כלל ואם נתירו ביו"ט נמצא ששבת הכין ליו"ט:

סימן תקיד

[א] לכבות דליקה ביו"ט - דמשום הפסד ממון לא הותר כיבוי ביו"ט: **[ב]** ביתו שנשרף - היינו אפילו אין לו בית אחר לדור שם וימנע משמחת יו"ט אסור לדעה זו דמ"מ לא חשיב זה צורך אוכל נפש: **[ג]** ואפילו כדי וכו' - ר"ל וכ"ש אם כונתו לכבות בשביל שחס עליו שלא ישרף כולו אף שדעתו שישאר לבשל בו עוד הפעם באותו היום דאסור: **[ד]** או הקדרה - ולא חשיב כיבוי זה אוכל נפש אף שאין לו מקום אחר להעמיד הקדרה שם מפני שאין כיבוי הבקעת מסייע כלום לאוכל נפש אלא שמונע ההיזק ע"י כיבוייה ואף דעכ"פ לא גריעא דבר זה ממכשירי אוכל נפש שא"א לעשותן מבעוד יום דקיי"ל דשרי כדלקמן בסימן תק"ט בהג"ה ס"ל לדעה זו דלאו כל מכשירי אוכל נפש התירו אלא דוקא אותן שהן קרובין יותר לתיקון האוכל: **[ה]** או כדי לשמש וכו' - דאסור לשמש בפני הנר ואיתא בגמרא דאפילו אין לו בית אחר להוציא שם הנר ולא כלי לכפות על הנר אפ"ה אסור ואפילו היא בעילת מצוה ועיין בה"ל: **[ו]** אם אפשר להציל הקדרה - מעישון כגון שיכול לעשות אש במקום אחר ולהעמידה שם או שיש לו עכ"פ מקום להשליך הבקעת לחוץ ולא לכבותה ממש: **[ז]** מותר לכבות - ס"ל דזהו צורך אוכל נפש ממש ומותר הכיבוי כמו שהתירה התורה לאפות ולבשל ועיין ט"ז סי' תק"ב דאם האש גדול ומקדיח להתבשיל וצריך להסיר משם קצת אף שע"יז בודאי יכבה האש מהן שרי: **[ח]** וכנ"ל - וכן העתיקו האחרונים וגם בדין שאח"ז העתיקו כהרמ"א: **[ט]** אם ישרף הבית - מדדילג הרמ"א ולא כתב דינו גם לענין עישון הבית משמע דבזה מודה להמחבר דאף אם אין לו בית אחר אסור לכבות: **[י]** לא יהיה לו מקום - אבל אם ימצא מקום לאכול אפילו בבית עכו"ם אסור לכבות [מ"א] ובא"ר מסתפק בזה: **[יא]** ויפסיד סעודתו - אין ר"ל שיתקלקל סעודתו המוכנת ע"י השריפה דבזה אפילו היה מוצא אח"כ מקום לאכול ג"כ שרי לכבות בשביל הסעודה גופא אלא מיירי שעצם הסעודה יכול להציל בלי כיבוי הדליקה כלל ורק שבשביל שלא יהיה לו מקום לאכול יתבטל אצלו סעודת יו"ט ואפ"ה שרי דזהו בכלל כיבוי לצורך אוכל נפש וה"ה כשישרפו כלי אכילה ולא יכול להשיג כלים אחרים לסעודתו ג"כ מותר לכבות: **[יב]** אסור לכבות - ועיין לעיל בסימן של"ד סכ"ו דבזה"ז שאנו שרויים בין הנכרים דיש חשש סכנת נפשות מותר לכבות אפילו בשבת: **[יג]** כדי להרחיק - ר"ל ויכבה מהר: **[יד]** חשיב כיבוי - ואצ"ל שאסור להסתפק מן השמן שבנר בשעה שהוא דולק דכיון שמסיר שמן מעט מהנר ע"יז כהה אורו קצת והרי זה כמכבה: **[טו]** ואסור - וחתיכות חלב או שעוה המונחות בנר מותר ליקח אחת מן החתיכות הרחוקות מן הפתילות אחרי שאין הפתילה יונק עדיין מהם כלל [מ"א ושי"א]: **[טז]** מיד הוא מכבה - ר"ל שמתמעט אורה עכ"פ וחשיב כיבוי ומה מועיל שידליקנה אח"כ. בד"א כשמוציאה לגמרי מן השמן אבל מותר להוציא מקצתה העליון חוץ לשמן כדי שתאחוז האור בזה המקצת שהוציא מן השמן ותהא הפתילה דולקת יפה ואם אינו יכול לאחוז בפתילה להוציא מקצתה חוץ לשמן מחמת שהשמן סמוך מאד לאש הדולק מותר להגביה הנר מעט כדי שישתלק השמן מעט לאחריו ויוכל לאחוז בפתילה ולהוציא מקצתה כדי שתאחוז בו האור ואח"כ יחזור ויקרב השמן אל האש כמו שהיה: **[יז]** להוסיף פתילות - וה"ה דמותר לכפול נר שעוה הדלוק ולהדליק גם ראש התחתון כדי שישרף במהרה: **[יח]** ויכבה במהרה - עיין בבה"ל דאם מכין שיכבה אורה לאו לכו"ע הוא ואינו אלא רק לדעת היש מתירין לקמן בס"ג ולפמשי"כ שם דראוי להחמיר בזה ה"ה כאן. אסור לחמם נר של שעוה ולדבוק בכותל או במנורה גזירה שמא ימרח דהיינו שישפשפנו להחליקו ע"פ שטח הכותל והוא תולדה דממחק: **[יט]** ליתן סביבו וכו' - דלחתכו בסכין אסור דמה שחותכה לשתים ועושה לכל אחת נר בפ"ע הוא בכלל תיקון מנא ולחתכה ע"י אור קודם הדלקה דמותר לכו"ע וכדלקמן בס"ח אינו רוצה כי כונתו שישאר לו חתיכת נר להדליק עוד פעם אחרת ואם

ידליקנה באור ידלקו שתיהם ולא ישאר מאומה: **[כ]** קודם שידליקנו - דאע"ג דקיי"ל בסימן של"ד סכ"ב דגרם כיבוי שרי היינו שם שאינו נוגע בדבר הדולק עיין שם אבל כאן נוגע בשעוה שמוכנת כולה להדלקה ולכן בין שחותך אותה ומקצרה ובין שעושה איזה דבר סביבה שיכבה הפתילה כשתגיע לשם אסור זהו סברת המחבר אבל כמה אחרונים חולקים ע"ז וס"ל דאפילו לאחר שהדליקה ג"כ מותר ליתן דבר המונע מלישרף מאחר שאינו עושה מעשה בגוף דבר הנדלק: **[כא]** דבר המונע מלישרף - כגון שיתן סביבו חול וכה"ג וה"ה דמותר לתחוב אותו לתוך חול תיחוח בענין שאין בו משום עשיית גומא כמו שכתבנו בסימן תצ"ח סט"ז במ"ב כדי שכשיגיע לחול יכבה ולפי מה שביארנו בשם כמה אחרונים דדבר המונע מותר ליתן אפילו אחר הדלקה יהיה מותר לתחוב אותו בחול אפי' אחר הדלקה אבל לא יניח הנר בצווינגי"ל אחר הדלקה או להדביק הנר בכותל בענין שיכבה כשיגיע לשם דהוי כאלו חותך מן הנר וזה אסור לכו"ע לדעה ראשונה מאחר שעושה מעשה בגוף דבר הנדלק כדי למהר כיבוי הוי בכלל מכבה: **[כב]** ויש מתירין לחתוך וכו' - היינו אפילו אחר הדלקה וטעמם דעד כאן לא אסרו משום מכבה אלא במסתפק מן השמן שבר בשעה שהוא דולק ומשום שבשעה שמסתפק מכהה אורו קצת משא"כ בנר של שעוה דבשעה שחותך למטה אינו נוגע זה להאור כלל ורק שאח"כ ימהר ליכבות וזהו רק בכלל גרם כיבוי ושרי: **[כג]** וכן נוהגין - וכמה אחרונים כתבו דנכון להחמיר כדעה ראשונה שאוסר בזה: **[כד]** ע"י סכין אסור - שעל ידי חיתוכו עושה עוד פתילה להאיר והוי בכלל תיקון מנא אע"פ שאינו מכין לכך: **[כה]** במקום שהרוח שולט - ר"ל שיכול לשלוט כשיבא וטעם ההיתר משום דאינו אלא גרם כיבוי בעלמא ויש מאחרונים שמחמירין בזה דבכל רגע ורגע הרוח מנשב ומטעם זה המנהג בליל יו"ט שאין לוקחין הנרות מביהכ"נ לביתם כדרך שעושין במו"ש אלא תוחבו בחול וכנ"ל בסקכ"א: **[כו]** הרוח מנשב - אפילו הוא רק רוח מצויה דאז חשיב כמכבה ממש: **[כז]** בו ביום - דאם רוצה להכין על יום אחר אפילו על יו"ט שני אסור: **[כח]** לחתוך ראש הפתילה - כלומר הפתילה הנשרפת ולא חשיב בזה תיקון מנא במה שמסיר הגחלת אבל לחתוך בכלי מגוף הפתילה מסתברא דאסור וכמו שסתם המחבר לקמן בס"י: **[כט]** ושיורי שמן ופתילה וכו' - ור"ל לאפוקי מדעת הפוסקים שס"ל דאם כבו בשבת אסור להדליק אח"כ ביו"ט וכן אם כבו ביו"ט ראשון של ר"ה אסור להדליק ביום שני קמ"ל דשרי ועיין לעיל בסוף סימן תקי"א במ"ב מה שכתבנו בזה בשם האחרונים דלכתחלה טוב להחמיר. ועכ"פ יראה להדליק הפתילות מצד השני: **[ל]** דהיינו שא"צ לו - ולא מיבעי אם אין לו בהבערתו צורך כלל דאסור [ולכמה פוסקים איכא בזה חיוב מלקות עיין סי' תקי"ח] אלא אפילו עושה זה לאיזה צורך כגון להראות עשרו ופזרונותיו כיון שאין מתכוין בזה לצורך יו"ט או לצורך גופו כלל אסור אכן אם עושה זה לכבוד יו"ט פשוט דמותר וגם מצוה איכא ואע"ג שכבר הדליק נרות של ברכה כשמוסיף נרות להרבות אור בביתו איכא שמחת יו"ט ודוקא בלילה אבל ביום בודאי אסור בביתו ואם יש ברית מילה בבית שנוהגין להדליק נרות מסתברא דמותר דכל זה כבוד וחיוב מצוה הוא: **[לא]** אבל של בהכ"נ לא חשיב וכו' - ולא מיבעי בלילה שהרי יש כאן צורך מצות היום שאם אין נרות דולקים לא יתאספו שם העם להתפלל אלא אפילו ביום נמי מותר שהוא כבוד המקום כמו שנאמר כבדו ה' באורים: **[לב]** אחר מנחה - וכ"ש קודם מנחה דמותר שהוא ג"כ לכבוד התפלה: **[לג]** יש מצוה וכו' - ר"ל אפילו א"צ להאור שעוד היום גדול אפי"ה איכא מצוה להדליק משום כבוד בית הכנסת ואם הוא כבר סמוך לחשיכה אפילו בביתו שרי להדליק דהרי צריך הוא לו באותה שעה: **[לד]** לאותה שעה - ומשמע אפילו אין שם אדם בביהכ"נ שרי מהאי טעמא ועיין בבה"ל: **[לה]** ולתקן הפתילות וכו' - ואפילו להעמיד נרות של שעוה לצורך הלילה אסור דגם טרחא בעלמא אסור משום הכנה ואפילו מיו"ט ראשון לשני: **[לו]** נר וכו' מעיו"ט - דביו"ט פשיטא דאסור דהנחה בכלל שימוש הוא אלא אפילו אם הניח מעיו"ט ע"ד שיהיה מונח שם ביו"ט אסור דכיון דביו"ט מותר לטלטל הנר חיישינן שיבוא ליטול משם וגם זהו בכלל שימוש דאסור חכמים וכנ"ל בסימן של"ו ס"ב בהג"ה וזהו מה שסיים המחבר שמא יבואו וכו' וכבר נשנה הדין הזה לעיל בסימן רע"ז ס"ד: **[לז]** עושה כלי - וה"ה לפעמים כשעדיין הוא רך משימין קש או שאר דבר באוויר מדופן לדופן כדי שלא יפלו הדפנות יחד אסור ליטול הקש מתוכו ביו"ט מהאי טעמא וכן שני כלים שהם מחוברין יחד בתחלת עשייתן כגון שני נרות או כוסות וכה"ג אין פוחתין אותן לשנים שהוא כמתקן כלי ואם נדבקו ממילא אח"כ דרך עראי מותר לפותחן [אחרונים]: **[לח]** אין חותכין - על ידי סכין ואם רוצה לנתק ביד עיין בבה"ל: **[לט]** הפתילה לשנים - דהוא בכלל תיקון מנא שמתקן ועושה מפתילה אחת שתים וה"ה אם היתה ארוכה ביותר ואין נאה לו וחותך ממנה כדי לקצרה ג"כ אסור דהוא ג"כ בכלל תיקון מנא: **[מ]** ומדליקה באמצע - ויהיו שני נרות דולקות ולא מוכח אז דלתקוני מנא קמכוין אלא להדלקה בעלמא קמכוין: **[מא]** לשתיהן - דאם אינו צריך א"כ מוכח דלתקון מנא קמכוין. ודע דדין זה ה"ה בנר של שעוה או של חלב שלא היה דלוק עדיין ורוצה לחתכו לשנים בסכין אסור אך להדליק באור באמצע שיעשו מהם שני נרות דולקות שרי [אחרונים]: **[מב]** אין גודלין וכו' - פי' כששזרה עביד כלי ביו"ט ועיין באחרונים דה"ה דאסור להתיר קליעת הפתילה או להתיר נר של שעוה הקלועה ואפילו אם מכין לצורך הדלקה: **[מג]** ולא מהבהבין -

להסיר הנימין כדי שתדלק יפה וגם בזה משום תיקון מנא: **[מד]** בידו - דתקון כלאחר יד הוא: **[מה]** לשרותה בשמן - כדי שתדלק אח"כ יפה בו ביום: **[מו]** שאין בו נר דלוק - דכשנר דולק ושורה בתוכו נתמעט השמן קצת ואמרינן בעלמא המסתפק מן השמן שבנר חייב משום מכבה: **[מז]** להסיר הפחם - היינו מה שכבר נשרף ונעשה פחם ועיי' מחשיך הנר מותר להסירו ומדסתם המחבר משמע דאפילו בכלי מותר ומה שסיים אבל אינו חותך ראש הפתילה שם שאני שהוא מגוף הפתילה והוא בכלל תיקון מנא וי"א דכונת המחבר להחמיר בסוף דבריו גם לענין פחם דאסור להסירו בכלי וכי' מדינא אבל אנו במדינתנו נהגו להחמיר בין בנר של שמן ובין בנר של שעווה וחלב שלא למחוט כל עיקר אפילו פחם בין ביד בין בכלי ואין היתר אלא לנפץ הפחם באצבעו שאינו מכבהו בידיים ואצ"ל שמותר להטות באצבעו את ראש הפתילה כדי שתדלק יפה: **[מח]** צריך לברך אקב"ו וכו' - שהדלקת נר ביו"ט ג"כ מצוה היא כמו בשבת. ואם חל בשבת אומר של שבת ושל יו"ט. וגם ביו"ט שני של גלוית צריך לברך:

סימן תקטו

הנה קודם שנכנס בביאור זה הסימן אעתיק לשון הגמרא וביאורו בדרך קצרה. איתא [בצ"ח ע"ב] אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא דורון לישראל ביו"ט אם יש מאותו המין במחומר אסור ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ופירש רש"י דהאי אסורין היינו משום מוקצה מדלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה ואפילו לר"ש דלית ליה מוקצה בעלמא מודה בזה עיי"ש. ומאי דקאמר ולערב אסורין בכדי שיעשו פירש רש"י כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב ומה דקאמר בכדי שיעשו אסורים ומשמע דלאחר כן מותרים היינו אפילו לערב ראשון נמי אע"ג דליל י"ט שני הוא ממתין רק בכדי שיעשו ומותר אח"כ ממ"נ אם הלילה חול הוא הרי המתין בכדי שיעשו ואם קודש הוא נמצא שנלקטו בחול ולזו השיטה הסכימו רוב ראשונים ויש מן הראשונים שפירשו מדקאמר כדי שיעשו משמע דבעינן זמן הראוי לעשייה דהיינו לערב יו"ט שני בכדי שיעשה דאז הוא זמן חול וראוי לעשייה וטעמם דלפיכך החמירו חכמים לאסור כל היום שני וגם אח"כ בכדי עשייה דאי אמרת דמותרין במוצאי יו"ט ראשון חיישינן שמא יאמר לנכרי ביום טוב ראשון לך ולקוט לי כדי שיוכל לאכול מהן בשני ויש עוד נ"מ בין אלו השיטות דלרש"י וסייעתא שלו דפירשו דהטעם שהחמירו בכדי שיעשה כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט שני דין זה בין למי שהובא בשבילו ובין לאחרים אבל לדעה האחרונה דהטעם שהחמירו כדי שיעשה הוא כדי שלא יבוא לומר לכתחלה לעכו"ם לך ולקוט לי יש מן הפוסקים דס"ל דזה הטעם אינו שייך רק לענין לאסור בכדי שיעשה למי שהובא בשבילו אבל לא לאחרים דבדאי לא יאמר לעכו"ם לך ולקוט לי כדי להנות לאחרים דאין אדם חוטא ולא לו. וממילא לשיטה זו יש קולא לענין אחרים דאינו אסור לאחרים רק יום הראשון בלבד משום מוקצה ולאח"כ מותר מיד וא"צ להמתין אפילו כדי שיעשה ויש מן הפוסקים שסוברין דגם לשיטה זו האיסור דכדי שיעשה כולל בין לו בין לאחרים. עוד איתא שם בגמרא אם אין מאותו המין במחומר תוך התחום מותר חוץ לתחום אסור. והאי אסור הסכימו הפוסקים דהוא רק לאכול ולהנות מזה אבל בטלטול מותר [והנה מדלא הזכיר הגמרא דצריך להמתין אח"כ בכדי שיעשה ש"מ דבתחומין הקילו דא"צ להמתין לערב בכדי שיעשו אבל רוב הראשונים הסכימו דגם בזה צריך להמתין לערב בכדי שיעשו אך בזה אפילו אותן הנוהגין להחמיר לענין מחומר כדעה השניה לענין תחומין נהגין להקל כדעה ראשונה דדי להמתין כדי שיעשו לערב יו"ט ראשון בלבד] עוד יש קולא לענין תחומין דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר לאכול אותו הדבר אפילו בו ביום [ומ"מ אין לטלטל חוץ לד"א ממקום שהניח הנכרי את הדבר לבד אם הניח בבית או בעיר המתקנת בעירובין דחשיב כולה כארבע אמות], ועתה נבוא לבאר את הסימן הזה בעזה"י: **[א]** דורון לישראל - וה"ה בהביא למכור בעיר שרוב ישראל דרים בה דמן הסתם למכור לישראל הביאו וכן בקצץ להעכו"ם מעות להביא לו פירות או דגים מעיו"ט והביאן ביו"ט בכולהו אסור ולא אמרינן בעכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד כדי להרויח או להשליך פעולתו כיון דעכ"פ עושה מלאכתו כדי שיהנה הישראל ביו"ט ועיין בה"ל: **[ב]** אם יש ממנו במחומר וכו' - דמחמירין מספיקא אולי תלשן או צדן ביו"ט על דעת להביא לישראל ויש שסוברין דלהכי אין תולין דנתלשו וניצודו מבערב דאין דרך רוב אנשים לתלוש מבערב לצורך מחר אלא ביומן אם לא דניכר בהן דכמישי כמו בס"ג: **[ג]** אסור וכו' - כדין כל מלאכה האסורה שעשה הנכרי בשביל ישראל דאסור לכל ישראל עד לערב בכדי שיעשו ובו ביום בלא"ה אסור בזה דבמחומר ומחוסר צידה יש בו משום מוקצה לכו"ע מדלא לקטן מאתמול מסתמא אקצינהו מדעתיה כגרוגרות וצמוקין שלא נתייבשו לגמרי [וגם בפירות שקלין לתלוש ואדם מתאוה להן יש בו משום גזירה שמא יעלה ויתלוש כמו פירות הנושרין] ואפילו לקטן וצדן העכו"ם לעצמו שייך טעם זה אלא דמטעם זה אינו אסור אלא ביומו אבל לערב היה מותר מיד כמבואר בס"ב: **[ד]** לאכלו - וה"ה להנות בו כגון הדס שנקצץ אסור להריח בו וכן שאר הנאות: **[ה]** ואפילו עבר ונתן וכו' - וה"ה אם בשוגג נתן לתוך פיו ומשמע מסתימת הפוסקים דאפילו אם כבר בירך עיי' אסור

לבלוע דמוקצה הוא כשאר אכילת איסור: **[ו]** ואפילו לטלטל - דמוקצה הוא וכנ"ל וגם דכיון דאסור באכילה ממילא אסור נמי בטלטול דומיא דטבל נולא דמי לנבילה דאסורה באכילה ושריא בטלטול התם חזייה לכלבים אבל הכא לאו דעתיה להשליכה לכלבים וגם דנבילה אין איסורה מחמת איסור היום] ומטעם זה אפילו לערב שהוא תחלת יום אחר כיון שאסור באכילה עד כדי שיעשה ממילא נמי אסור בטלטול ועיין בסוף ס"ד בהג"ה ובמש"כ שם במ"ב: **[ז]** בכדי שיעשו - כדי שלא יהנה ממלאכה שנעשית בשביל ישראל ביו"ט וכיון שממתין שיעור כדי שיהנה בחול שוב אינו נהנה ממלאכת יו"ט: **[ח]** ובשני יו"ט של גליות - דמעיכרא מיירי בארץ ישראל שהוא רק יום אחד או בחו"ל ונעשה המלאכה ביו"ט ב' דממתין עד לערב שהוא חול וכאן הוסיף אף בשני יו"ט של גליות שלערב יום ראשון יו"ט הוא אפי"ה א"צ להמתין לערב יו"ט ראשון אף למי שהובא בשבילו רק כדי שיעשו אז דממ"נ יום אחד חול הוא דאם יום הראשון קודש הלא עכשו חול ודי בכדי שיעשו ואם הראשון חול הלא נעשית המלאכה בהיתר וא"צ לשהות כלל: **[ט]** ויש מחמירין - דס"ל דעיקר האיסור הוא דאי שרית ליה שמא יאמר להעכו"ם לעשות ולכן אף ביו"ט שני אסור עד לערב בשעה הראויה לעשייה דאל"ה אכתי יש לגזור שיאמר לעכו"ם לעשות ביום ראשון כדי להכין ליו"ט שני [מפני שיודע דאם יאמר לו לעכו"ם ביו"ט שני גופא יהא אסור ליהנות בו ביום עד לערב בכדי שיעשו] אכן י"א דיש קולא ג"כ לדעה זו דלדידהו אינו אסור כל יום ב' אלא לאותו ישראל שהובא בשבילו אבל לשאר ישראל מותר מיד בערב יום ראשון וא"צ להמתין אף בכדי שיעשו: **[י]** עד מוצאי יו"ט שני - והיינו ג"כ בכדי שיעשה: **[יא]** טור בשם ר"ת ורש"י - ט"ס דרש"י הוא עיקר דעה ראשונה וצ"ל והרא"ש [כ"כ בד"מ הארוך]: **[יב]** לצורך אורחים וכו' שלא הובא וכו' - פי' הוא דהטעם כיון שלא הובא בשבילן, והיינו דלצורך אורחים שהוא מצוה סומכין על המקילין לדעה זו לאחרים ביו"ט שני אחר בכדי שיעשה אבל בלא"ה אין להקל אף לאחרים דהפוסקים אין מחלקין בזה. ודע דמה דמחשבינן אורחים כאחרים יש מפרשים דהיינו דוקא כשהזמין אחר שהביאו הדורון דאז לאו אדעתיה דידהו הביאו דאלו אורחים שהזמין מקודם י"ל דחשיבא כבני ביתו ואסור ועוד כתבו האחרונים להקל לאורחים מעיר אחרת אף אם הזמין מקודם ואף הוא בעצמו אוכל עמהן מפני כבודם שזהו בכלל מצות הכנסת אורחים וסמכין בזה אדעה ראשונה דמתיר ביו"ט שני של גליות אחר בכדי שיעשו וקודם כדי שיעשו אין להקל בכל גווני אף לאחרים: **[יג]** בשבילן - ואם קצץ עם העכו"ם מערב יו"ט שיביאו לו בזמן היתר והם הביאו לו ביו"ט ראשון יש להקל ביו"ט שני לאחר כדי שיעשה אף לאותו ישראל בעצמו שהובא בשבילו. כתב הט"ז דכשיש לו דוחק גדול וצורך באכילה יש לסמוך לגמרי על דעה ראשונה להתיר אף לאותו ישראל עצמו שהובא בשבילו ביום א' אחר שיעור כדי שיעשה בתחילת ליל ב': **[יד]** וכן אם הובא ביו"ט שני וכו' - ובזה אין חילוק לכו"ע בין הוא לאחרים כיון שהובא ביום זה אכן אם הביא בתחלת הלילה דאין פנאי לצוד היום ובע"כ ניצודו ביום ראשון יש לו דין הביא ביו"ט ראשון וכן אם הביא העכו"ם בתחלת ליל ראשון יש לו דין ניצוד מעיו"ט ואם הביא מתוך התחום שרי: **[טו]** אבל בשני יו"ט של ר"ה - דלא שייך בהו ממ"נ דקדושה אחת היא וכיומא אריכתא דמי: **[טז]** או ביו"ט הסמוך לשבת וכו' - כגון שהיה יו"ט ביום ע"ש והביא ביו"ט או שהיה ביום א' והביאן בשבת שלפני יו"ט: **[יז]** עד מוצאי ושב - שיעור זה צריך להמתין אף אם נלקטו או ניצודו מאליהן דאף דשתי קדושות הן מ"מ אסור מזה לזה משום הכנה דאין יו"ט מכין לשבת ולא שבת מכינה ליו"ט [והיינו כיון דביום זה אסור לאוכלו נראה כאלו מכין רק לחבירו] וכדלעיל בסימן תקי"ג ס"ה גבי ביצה אכן בזה במו"ש מותר מיד ולא היו צריכין להמתין אחר מוצאי יו"ט בכדי שיעשו: **[יח]** בכדי שיעשו - שאם לא ימתין ויאכל מיד הרי נהנה ממלאכת יו"ט דאם לא היה מביא לו ביו"ט לא היה יכול ליהנות מהן בהיתר וא"כ היה מביא לו במו"ש וכן ביו"ט שחל להיות אחר השבת כדי שלא יהנה ממלאכת שבת: **[יט]** ושיעור כדי שיעשו וכו' - אכל הסעיף קאי המחבר: **[כ]** כדי שילך - ואם הביאן עכו"ם ע"י רכיבה בסוס א"צ להמתין אלא בכדי רכיבה לשם [אחרונים]: **[כא]** למקום שליקט - היינו אם יודע מאיזה מקום ליקט הן רחוק או קרוב משערין בו: **[כב]** שיעורן וכו' - ר"ל בין לחומר דהיינו אם ספק שמא בתוך התחום או חוץ לתחום צריך להמתין עד כדי שיביאו מחוץ לתחום וכן לקולא כגון אם ידוע לו שבדאי מחוץ לתחום אלא שאינו ידוע אם בסמוך לתחום או רחוק הרבה אין להחמיר להמתין אלא בכדי שיעור מחוץ לתחום: **[כג]** אסור לאכלו וכו' - משום מוקצה כיון שהיה מחובר מעיו"ט בין השמשות ומוקצה דמחובר או מפני שהיה מחוסר צידה אסור לכו"ע ובפירות יש בו עוד איסור משום שמא יעלה ויתלוש לכך אסור באכילה ובטלטול: **[כד]** אף למי שלא הובא בשבילו - פי' דמתחלה תלשן או צדן לעצמו ואח"כ נמלך להביא לישראל אסור באותו היום בין לישראל זה בין לאחר כיון דהאיסור בזה משום מוקצה אין נ"מ מזה לזה: **[כה]** לערב מותרין מיד - ואפילו לערב היה יו"ט כגון שני יו"ט של גליות דהאסור בראשון משום מוקצה מותר בשני לכו"ע ורק בשני יו"ט של ר"ה דאסור גם בשני דכיומא אריכתא דמי וגם בשבת הסמוך ליו"ט אסור משום הכנה כנ"ל: **[כו]** שהובא בשבילו - ודוקא אם הביאן מתוך התחום אבל אם הביאן מחוץ לתחום אף דהתלישה היה לעצמו אסור עכ"פ משום תחומין למי שהובא בשבילו בכדי שיעשו כמבואר בס"ה:

[כז] אפילו אם הוא ספק - זה נמי קאי בעכו"ם שליקט לעצמו דאין בו אלא איסור מוקצה מ"מ גם בספק אסור דספק מוכן אסור כמבואר בסימן תצ"ז ס"ג ולהכי לא הזכיר כאן המחבר לענין כדי שיעשו דכשלקטן לעצמו א"צ כדי שיעשו כנ"ל בסעיף הקודם אכן אם ודאי לקטן או צדן היום ורק ספק אם לקטן וצדן בשביל ישראל אם צריך להמתין בכדי שיעשו תלוי במחלוקת המבואר בסימן שכ"ה ס"ז ומתבאר בדברי האחרונים שם דיש להקל לצורך מצוה. עוד מבואר שם דאם היו שני הספיקות יחד אם נלקטו היום ואם נלקטו בשביל ישראל ביומן אסורים דאפילו ודאי לא בשביל ישראל לקטן אסור משום ספק מוכן כנ"ל אלא דבערב מותרין מיד משום ס"ס ואפילו היה יו"ט בערב כגון שני יו"ט של גליות אכן בנכרי שהביא דורון לישראל [או הביא למכור בעיר שרובה ישראל] אסור בכדי שיעשו כמבואר בס"א דחשבינן להו כודאי נלקטו היום ובשביל ישראל: **[כח]** אסורים - עיין בט"ז ובאר הגולה דאפילו ביו"ט שני יש לאסור ובמאמר מרדכי מפקפק ע"ז והפ"ח בסימן תצ"ז מכריע דלענין ליקוט יש לאסור משום דיש פוסקין שסוברין דכל שיש מאותן המינין במחורב דרכן של בני אדם ללקוט אותן ביומן שמביאין אבל לענין צידה מותר ביו"ט שני דלא שייך טעם הנ"ל והו"ל ספיקא דרבנן: **[כט]** אם ניכר בהם - שהיו הפירות כמושין וה"ה לענין דגים שניכרים שניצודו מעיו"ט כגון שנס ליחן ואדמומית שתחת לחייהן שבודקין אותן שם: **[ל]** למי שלא הובאו בשבילו - דק"ל לקמן בס"ה דהבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר אפילו בו ביום: **[לא]** נכרי מסל"ת וכו' - הטעם לפי שהוא אינו משביח בדבריו ואדרבה מגרע כי יותר טובים הניצודים והנלקטים היום ומיירי שאין הנכרי יודע שאסור לישראל מה שנילקט וניצוד היום דאל"ה אמרינן דמתכוון להשביח מקחו: **[לב]** נאמן - ואפילו אם העכו"ם הביא ביו"ט אחר שבת והסיח לפי תומו שנילקט בערב שבת [או שהביא ברי"ה והסיח לפי תומו שנילקט בערב ר"ה] ג"כ נאמן מיהו אם היה פירות שאין נאכלין חיין והביא ביו"ט שאחר שבת או שהביאן בשבת והוא מסל"ת שנילקטו מע"ש אסור לאכלן ביו"ט דדלמא נלקטו בשבת ויש בהו איסור דאורייתא לדעת איזה פוסקים ואינו נאמן במסל"ת באיסור דאורייתא [אחרונים]: **[לג]** מדברים שיש במינן במחורב - וה"ה מדברים שמחוסרין צידה: **[לד]** ביו"ט ראשון של ר"ה - ולא נקט יו"ט של גליות דאזיל לשיטתיה בס"א דהותר אפילו ביום שני: **[לה]** יש מתירים לאכלם בשבת - דלא אמרינן הכנה משני ימים מקודם כ"א מיום אחד: **[לו]** בכדי שיעשו - הגם דבשבת לא שייך עשייה מ"מ לא עדיף מאלו אקלע יום חול אחר ר"ה דהיה צריך להמתין במוצאי ר"ה בכדי שיעשו [ב"י]: **[לז]** ויש אוסרים - טעמם דכיון דק"ל בעלמא דשני ימים של ר"ה כיומא אריכתא דמיא הוי כיום אחד לפני שבת וממילא צריך להמתין במו"ש בכדי שיעשו ולדעה זו אפילו נשרו או ניצודו מאליהן ג"כ אסור ביום השבת ולמו"ש מותר בזה מיד: **[לח]** דינא הכי - ר"ל דיש בזה ג"כ שני דעות הנ"ל ורק יש בזה נ"מ דבשני ימים של ר"ה אסור בשבת לדעת האוסרין אפילו נשרו מאליהן משום איסור הכנה משא"כ בשני יו"ט של גליות בנשרו מאליהן ביום א' או לקטן הגוי לעצמו מותר במוצאי יו"ט ראשון מיד כנ"ל בס"ב: **[לט]** יש להחמיר בשבת - ר"ל כדעת האוסרין למעלה ועיין בט"ז שכתב בשם רש"ל דבמוצאי שבת מותר מיד וא"צ בכדי שיעשה [אם לא דהובא ביום וי"ו] אבל בחידושי רע"א השיג עליו דמהרש"ל לא איירי כלל בשני ימים של ר"ה ודעתו דבשני ימים של ר"ה צריך להמתין במו"ש בכדי שיעשו: **[מ]** יש להקל בשבת שהוא לאחריהן - דלא גזרינן שמא יאמר לעכו"ם ביו"ט א' שהוא שני ימים קודם שבת להביאן בשבת וע"כ מותר בליל שבת לאחר כדי שיעשו וה"ה אם חל שני יו"ט של גליות ביום א' וב' והעכו"ם הביא לו בשבת שמותר לאכול ביו"ט א' בערב אחר כדי שיעשו: **[מא]** שצריך להכין וכו' - פי' כגון דגים שצריכין בישול ובשבת אסור לבשלם וביו"ט שני נמי א"א לבשלם שהרי מוקצין הם ואסורין אפי' לישראל אחר אם לא שנזדמנו לו אורחים וכנ"ל. ואף דלצורך אורחים מקילינן מ"מ חל עליהו שם מוקצה כ"ז דלא נזדמנו לו אורחים: **[מב]** אסור - ומ"מ מותר לבשל ע"י עכו"ם (בענין שאין בו משום בשולי עכו"ם וע"ד שנתבאר ביו"ד סי' קי"ג ע"ש) בע"ש לצורך אכילת שבת לאחר שימתין בליל שבת בכדי שיעשה כיון שאיסור הטלטול ביום ב' אינו אלא חומרא בעלמא. וכל זה כשיש לו ממין זה בתוך ביתו לכבוד שבת אבל אם אין לו ממין זה בתוך ביתו והוא צריך לו לכבוד השבת מותר לטלטלו ולבשלו בעצמו לכבוד השבת רק שיזהר מלטעום ממנו עד שימתין בליל שבת בכדי שיעשו: **[מג]** דבר שאין במינו וכו' - או כגון שהביא הנכרי פירות יבשים וכנ"ל בס"ג: **[מד]** ואינו מחוסר צידה - כגון אווזים ותרנגולים וכו"ג: **[מה]** מחוץ לתחום - דהיינו שבתחלת כניסת יו"ט היו עדיין חוץ לתחום: **[מו]** למי שהובא בשבילו - ובנכרי שהביא פירות לעיר שרובה ישראל אפילו מסתמא אסור לכולם דאדעתא דכולם הביא וכדלקמן ס"ו: **[מז]** ולכל בני ביתו - דמסתמא אדעתא דכולם הביא שיודע שאין בעה"ב אוכל לבדו. ולענין אורחים אם הם סמוכים תדיר על שולחנו לכו"ע הם כב"ב ואפילו אם זימנן במקרה ג"כ יש מחמירין ואוסרין אכן אם זימנן אחר שהביאן הנכרי הדברים לביתו יש להקל: **[מח]** אבל מותר לטלטל - מאחר דלאחרים מותרין כדלקמיה אין עליהו שם מוקצה: **[מט]** בתוך ד"א - ממקום שהניח הנכרי ולא יותר שהרי עכ"פ חוץ לתחום הם וקנו שביתה שם ואפילו הביאן הנכרי לעצמו ג"כ דינא הכי וכדמפורש לעיל סימן שכ"ה ס"ח: **[נ]** או בתוך העיר וכו' - דמסתמא הוקפה לדירה וה"ה

בתוך העיר שיש בה תיקון עירובין שרי דכארבע אמות דמיא: **[נא]** או מבצר שידוע וכו' - דמבצר מסתמא לא הוקף לדירה: **[נב]** ואחרים מותרים - דגבי איסור תחומין שהוא מדרבנן לא אחמור רבנן לאוסרה אף על אחרים כמו בס"א שהשוו שם חכמים מדותיהם וגם דבלא"ה אין האיסור של תחומין שוה לכל אדם שלזה הוא חוץ לתחום ולזה הוא בתוך התחום ואפילו בהובא מחוץ לשלשה פרסאות דלכמה פוסקים יש ע"ז איסור דאורייתא ג"כ לא החמירו אלא למי שהובא בשבילו [אחרונים]. עוד כתבו דאם היה בהמה והאחר אוכל מעט ממנה מותר לשחטה מיד ומ"מ גם אחר השחיטה אסור למי שהובא בשבילו דהא אפילו דבר שא"צ שחיטה אסור למי שהובא בשבילו: **[נג]** אף לאכלם - וכ"ש לטלטלם ומ"מ חוץ לד"א אסור לטלטל גם לאחרים מחמת שקנו שביתה במקומן וע"כ אפילו א"א להם לתקן או לבשלן א"כ יטלטלן חוץ לד"א אסור אם לא שהוא לצורך יו"ט דאז יש להתיר להוציאן ע"י נכרי דאינו אלא שבות דשבות במקום מצוה. ועיין מש"כ בענין זה לעיל בסימן שכ"ה במ"ב סקל"ז דשייך גם לכאן: **[נד]** יו"ט ראשון - אין ר"ל דוקא אם הביא בראשון דה"ה אם הביא בשני גם כן צריך להמתין לערב בכדי שיעשו אלא דבא להשמיענו דאם הביא בראשון א"צ להמתין רק בלילה בכדי שיעשה ואפילו לדין דנוהגין כדעת היש מחמירין דלעיל ס"א בהג"ה לענין צידה ומחומר דצריך להמתין עד מוצאי יו"ט שני בכדי שיעשו הכא לענין תחומין סגי בהמתנה בכדי שיעשה בתחלת ליל שני ומותר אח"כ וכמו שמסיים הרמ"א בעצמו לבסוף: **[נה]** בכדי שיעשו - לפי ערך הזמן שנשתהא כמה המביא. ואם א"י משערינן רק בכשיעור הבאה מחוץ לאלפים אמה ועיין לעיל סימן שכ"ה לענין שבת שיש מחמירין להמתין האי שיעורא ביום שלאחריו ולא בכניסת לילה שאין דרך להביא בלילה מחוץ לתחום ושפיר מתהני מזה אכתי כשהביא לו הנכרי ביום וכתבו האחרונים דמדהשמיט הרמ"א להביא סברא זו גם בסימן זה מסתמא ס"ל להקל ביו"ט ודי בכניסת ליל שני מ"מ אפשר דדוקא לענין תחומין לא רצה להחמיר אבל אם היה בו גם איסור דאורייתא שלקט ממחומר חוץ לתחום יש להחמיר. ולדבר מצוה או בשעת הדחק יש להקל בכל גווני: **[נו]** בשאר דברים - ר"ל בצידה ומחומר והטעם דבתחומין סמכין אדעה קמייאת שבס"א: **[נז]** בעיר שרובה נכרים - עד עתה כתב דיני דורון ועתה איירי בהביא עכו"ם למכור סחורתו בשוק: **[נח]** מן הסתם וכו' - הא בידעינן שהביא בשביל ישראל או אפילו שכוון גם בשביל ישראל אסור אפילו ברוב עכו"ם לפי מה שמפרש לקמיה בהג"ה: **[נט]** לצורך הרוב וכו' - וא"כ אם הוא דבר שאין במינו במחומר שרי לאלתר לאכול ובלבד שלא יזכיר לו סכום דמים רק יקח ממנו בהקפה ולא ישא ויתן עמו ע"ד המקח ולא יטלטלם חוץ לד"א כיון שהובא מחוץ לתחום וכנ"ל בס"ה. ואם הוא דבר שיש במינו במחומר או מחוסר צידה אסור באותו יום משום מוקצה ולערב מותר באכילה וא"צ להמתין בכדי שיעשו. וכתבו הפוסקים דאם אנו רואין שע"ז שאנו מתירין לקנות מהם הם מרבין להביא אסרינן להו לקנות מהם אבל מן הסתם אין חוששין שמא ירבה להביא גם בשביל ישראל ומותר ליקח ממנו בעיר שרובה עכו"ם. ומ"מ עכו"ם המביא דגים למכור בעיר שרובה עכו"ם אף בסתם יש לחוש שירבה להביא בשביל ישראל אם נתיר ליקח ממנו כיון שדרך ישראל לקנות דגים לכבוד יו"ט וזה תלוי לפי הענין לפי ראות עיני המורה דאם העיר כולה עכו"ם רק אנשים יחידים ישראלים נמצאים שם אין לחוש לזה: **[ס]** מביא - ובעיר שרובה ישראל כל כמה דלא ידעינן דהביא בשביל עכו"ם מן הסתם תלינן שבשביל ישראל הביא שהם רובא ואם הוא דבר שיש במינו במחומר או מחוסר צידה אמרינן דליקט וצד בשביל ישראלים למכור להם וצריך להמתין עד בכדי שיעשו וכנ"ל בס"א וצדו האחרונים דכ"ז בהיה הנכרי בן עיר ויצא חוץ לעיר לצוד וללקוט הא בנכרי כפרי שהביא סחורתו לעיר נראה דלא שייך כלל לשער בעיר שהביא לתוכה אם הוא רוב נכרים או ישראלים אלא אפילו הם ישראלים אזלינן בתר רוב רובא ורוב נכרים הם ואדעתייהו ליקט וצד ואף שהביא אותם למכור לעיר אמרינן שאח"כ נמלך והביאן לכאן [ולפ"ז אין להם דין צידה בשביל ישראל ואסורים רק ביו"ט א' משום מוקצה ובליל שני מותרין מיד ואם הובא מחוץ לתחום אף דההבאה היה בודאי בשביל ישראל עכ"פ די אם ממתין בליל מוצאי יו"ט א' כדי שיעשה] ובספר מור וקציעה מפקפק ע"ז דסוף מעשה במחשבה תחלה ובודאי אדעתא דעיר זו ליקט וצד אכן אם היה העכו"ם ידוע שמביא תמיד סחורתו לעיר זו למכור פשוט דלכו"ע אמרינן דאדעתא דעיר זו ליקט וצד: **[סא]** מחצה על מחצה - דמסתמא לצורך שניהם נעשה וע"כ צריך גם בזה להמתין עד כדי שיעשה וי"א דהוי ספק אם בשביל ישראל או בשביל עכו"ם: **[סב]** או שידוע וכו' - ר"ל דבזה אפילו אם רוב עכו"ם כיון שמכוין בפירוש גם בשביל ישראל אסור ועיין לעיל בסימן רע"ו בהה"ל מה שכתבנו בזה: **[סג]** שליקט - וה"ה בהביא מחוץ לתחום לצורך שניהן: **[סד]** בעיר - היינו בתוך התחום דכיון שהוא שרי בתחום וגם הפירות מצויין הם בתוך התחום אין חוששין שאלו הפירות הביאן מחוץ לתחום דאדרבה אמרינן כאן נמצאו וכאן היו אבל אם הוא שרי חוץ לתחום אף דפירות מצויין בתוך התחום תלינן שהביאן ממקומו מחוץ לתחום וכן להיפך אף שהוא בתוך התחום כיון שאין פירות מצויין שם חיישינן שהביאן מחוץ לתחום: **[סה]** ואם לאו אסור - ואף דספיקא דרבנן לקולא אסור בזה משום דהוי דבר שיש לו מתירין לאחר יו"ט וכבר כתבנו לעיל בסי' שכ"ה במ"ב בסקמ"ח בשם האחרונים להקל בזה בערב מיד ויש שמקילין בעיקר דבר זה ולדידהו בספק חוץ לתחום לקולא אזלינן וגם ביו"ט גופא שרי. ולדינא עיקר כסברא א' ויש שצדדו להקל בזו ביו"ט שני משום דהוי ס"ס ועיין לעיל סימן תצ"ז סמ"ג מה שכתבנו בזה ועיין לעיל סימן שכ"ה

ביאר המחבר פרטי דינים בסעיף זה וכאן קצר: **[סו]** מותר בשני - בכדי שיעשו. אע"ג דלענין מחובר מחמירין בזה לכו"ע וחשבינן ליה כיומא אריכתא וכדלעיל בס"א בתחומין דקילא לא מחמירין בזה: **[סז]** וה"ה לשבת ויו"ט הסמוכין וכו' - פי' אם הובא בשבת מותר במו"ש בכדי שיעשו ואע"ג שחל אז יום א' של יו"ט וה"ה בחל שבת אחר יו"ט ולא שייך כאן הכנה: **[סח]** למי שהובא בשבילו - ולא שייך הכא למיגזר שמא יאמר לו לעכו"ם להביא דכ"ז במביא העכו"ם פירותיו בשביל ישראל אבל הכא אין לעכו"ם זה שום שייכות והיכרות לישראל המקבל ורק שליחותיה לישראל קמא הוא דעביד. וכתבו הפוסקים דכ"ז דוקא בנתעכב העכו"ם בדרך אבל אם המשלח היה יודע שלא יגיע עד יו"ט להמקבל ה"ז אסור באכילה למי שהובא בשבילו ולערב בכדי שיעשו כיון שנעשה איסור בשבילו. וכתבו עוד דאפילו בנתעכב דמותר מ"מ אם הדורון הוא דבר שיש במינו מחובר או דגים שיש במינו מה שניצוד היום יש לחוש שמא החליף עכו"ם בגרוע ממנו שנלקטו או שניצודו אצלו היום ביו"ט ואין לקבל ממנו א"כ חתום בחותם וע"ד שנתבאר ביו"ד סימן קי"ח: **[סט]** אבל אסור לכל ישראל וכו' - כנ"ל בסעיף ה': **[ע]** ודוקא שהיה דעתו וכו' - ר"ל שהמקבל ידע שיגיע לו דורון מפלוני וסמך ע"ז: **[עא]** אע"ג דלית ביה וכו' - פי' דליכא למיסר משום בא מחוץ לתחום כיון דאין להנכרי שום שייכות לישראל המקבל וכנ"ל: **[עב]** אסור משום מוקצה - ודעת כמה אחרונים להקל בזה דלא שייך בזה מוקצה דהבעלים לא הקצום דדעת הבעלים היה להקנותם בזה להאכילם לו ומצד המקבל ליכא מוקצה דלא יהא אלא פירות הפקר שבאו מחוץ לתחום שמותר לאכלן אע"פ שלא היה דעתו עליו ואין לאסור אלא בהיה לו לישראל עצמו פירות חוץ לתחום והביאם לו הנכרי ביו"ט דכיון דידעו בהן הבעלים מבע"י ואסחו דעתא מינייהו כיון שלא הביאם לתוך התחום מעיו"ט הו' להו מוקצה ויש מקילין גם בזה שהרי בעיקרו לא הסתלק מהם ולא הכניסם לאוצר וכדומה אלא שריחוק המקום עיכבו מלהשתמש בהם ולא שייך בזה איסור מוקצה ודינו כמו שכתב המחבר בס"ה ע"ש וכתב הא"ר דיש לסמוך עלייהו בשעת הדחק וכ"ז למאן דאית ליה איסור מוקצה ביו"ט אבל למאן דלית ליה איסור מוקצה ביו"ט לא שייכא כלל כל עיקר הגה

סימן תקטז

[א] לשלוח לחבירו ביו"ט וכו' - היינו לדורון ואפילו דרך ר"ה כדמסיים הרמ"א לבסוף כיון שיכול חבירו ליהנות מהן כגון ששולח לו מיני מאכל וכלים ובגדים שראוי להשתמש בהם וכדלקמיה ואפילו אם שולח לו בע"ח הרי יכול לשוחטם לצורך יו"ט ואפי' אם הוא יודע שחבירו לא ישחטם מ"מ כיון שאלו היה רוצה היה יכול לשוחטם ולאוכלם מותר לשלוח לו: **[ב]** בהמה חיה ועוף - לפי דעת המחבר לעיל בסימן תצ"ה דאוסר מוקצה ביום טוב מיירי הכא בבהמה שאינה עומדת לגדל ולדות וכן בעוף סתמי דאלו בבהמה העומדת לגדל ולדות וכן בעוף שעומד לגדל ביצים הוא מוקצה ואסור לשוחטן ביו"ט: **[ג]** וקטניות - לפי שדרך לבשולן שלמים בלא טחינה והרי הן ראויין אפילו לבו ביום: **[ד]** אבל לא תבואה - בין חטים או שאר מיני תבואה ואע"ג דחטים ראויין לעשות מהן קליות או איזה מיני תבשיל מ"מ כיון דסתמן עומדות לטחינה וטחינה אסורה ביו"ט נראה בהולכתו שהוא לצורך חול ומחזי כמתעסק ביו"ט לצורך חול ואסור ומטעם זה הסכימו כמה אחרונים דאסור לשלוח אפילו במקום שיש עירוב: **[ה]** לפי שמחוסרת טחינה - ואע"ג דשעורים חזיין לבהמה בלי טחינה מ"מ רובן עומדות לטחינה למאכל אדם. אכן אם חבירו צריך היום ליתן תבואה לבהמתו מותר לשלוח לו במקום שיש עירוב [כדי שלא יהא בו משום איסור הוצאה דהא בשביל בהמה אסור להוציא כדלעיל בסימן תקי"ב ס"ג בהג"ה] ויש מחמירין גם בזה: **[ו]** בשורה - דאוושא מילתא ונראה כמוליכו למכור בשוק. ואפילו דרך מבוי המעורבת אסור לשלוח: **[ז]** זה אחר זה - לאפוקי כשהיא בערבוביא דלא מקרי כשורה ויש מן הפוסקים דס"ל דבכל גווני אסור: **[ח]** מותר - דעכ"פ לא הוי לכל מין כ"א איש אחד: **[ט]** כלים אע"פ שאינם תפורים - דהיינו בגדים אבל לא מנעל שאינו תפור שאין נאותין בו בחול כמו שהוא בלי תפירה: **[י]** אם הם קשים - בענין שמותר לישען עליו כמ"ש ביו"ד סימן ש"א ע"ש: **[יא]** ומשלחין תפילין - ר"ל כשהן תפורין ומתקנין כל צרכן שהן ראויין להיות נאות בהן בחול: **[יב]** כיון שראויים וכו' - ואע"פ שאסור להוציא שום דבר ביו"ט כל שאינו צריך לו ואינו מוציאו אלא לצורך חול כמו שיתבאר בסימן תקי"ח מ"מ כיון שהוא נהנה ושמח במה שמשלח דורונות לחבירו ה"ז צורך שמחת יו"ט: **[יג]** בחול - לאפוקי תבואה שמבואר למעלה לאיסור משום דאפילו בחול אינה ראויה ליהנות בלא טחינה: **[יד]** דרך ר"ה - כדלקמן בסימן תקי"ח דהותר הוצאה ביו"ט כשהיא צורך קצת לכו"ע: **[טו]** מותר לשלחן - המאירי הביא בשם ירושלמי דאין לשלוח תכשיטין של זהב ביו"ט ואפילו בשל כסף מגמגם שם אבל בשיטה מקובצת בשם הריטב"א ובאור זרוע הסכימו שמותר לשלוח תכשיטין כיון שראויין להתלבש

סימן

תקין

[א] כמו שנתבאר לעיל וכו' - וע"ש במ"ב כל פרטי הדינים למעשה: **[ב]** אפילו הובא היום מחוץ לתחום - ר"ל שהובא לעכו"ם החנוני ודוקא בעיר שרובה עכו"ם דמסתמא בשביל עכו"ם הובא לו כנ"ל בסימן תקט"ו ס"ו אבל בעיר שרובה ישראל או חציה אסור ליקח ממנו דמסתמא בשביל ישראל הובאו וצריך להמתין עד לערב יו"ט ראשון ובכדי שיעשו וכדלעיל בסימן תקט"ו ס"ה: **[ג]** בעיר שרובה נכרים - היינו שרוב הלוקחים פת וקמח הם נכרים אבל אם רוב לוקחים פת וקמח הם ישראל ודאי אסור ליקח קמח דמסתמא אדעתם נטחנו אא"כ ידוע שנטחן מאתמול: **[ד]** מותר ליקח וכו' - דמשום מוקצה ליכא דחטים נמי חזי לכוס בין השמשות או לעשות מהן קליות ודייסא וה"ה שיפון ושעורים: **[ה]** ליקח ממנו פת וכו' - ר"ל אפילו ידוע שהקמח נטחן היום כיון שהוא בעיר שרוב הלוקחים הם עכו"ם מסתמא אדעתם היה הטחינה וההרקדה ואם היה ידוע לו שהטחינה וההרקדה היה מעיו"ט אז מותר אפילו בעיר שרובה ישראל דהאפיה הלא היא מלאכה המותרת ביו"ט. וכתבו האחרונים דכ"ז מיירי ששומת הלחם היה ידוע וא"צ עתה לישא וליתן עמו בעד דמי המקח דאל"ה גם גבי ישראל אסור כדלעיל בסימן שכ"ג וע"ש יתר הפרטים שצריך לזהר גבי ישראל וה"ה גבי עכו"ם. עוד כתבו דאם אינו מאמינו העכו"ם בלי נתינת המעות מותר להניח לו משכון ע"ז אבל אסור לקרוא העכו"ם לביתו ולהראות לו המעות שיקח בעצמו דהוי עכ"פ עובדא דחול. ואפילו ע"י עכו"ם אסור לקנות: **[ו]** שאפה בו ביום - עיין ב"י וד"מ שיש שמחמירין בזה ובשו"ע סתם להקל כדעת המתירין וכתב הח"א דאין להקל כ"א בעת הצורך: **[ז]** וכן אם נאפה בשבת שלפניו - ר"ל דלא אסרינן ליה משום הכנה שמכין משבת ליו"ט הואיל דמעיקר הדין אף בשבת גופא מותר לאכול (דאף דמשום חומרא דשבת מחמירין לעיל בסימן שכ"ה ס"ד שלא בשעת הדחק עכ"פ ביום טוב שלאחריו אין להחמיר): **[ח]** למחר - ר"ל לצורך יום טוב: **[ט]** לא יפה עשה - פי' בין שנתן לו מעות לקנות לו למחר ובין שאמר לו קנה ממעות שלך ואני אחזיר לך בכל ענין אסור ואפילו אם הגוי קונה בלא מעות אפ"ה אסור כיון שהעכו"ם פוסק סכום המעות ביו"ט והטעם דכל מה שאסור לעשות על ידי ישראל בעצמו אסור לומר לעכו"ם לעשותו ביו"ט אפילו אם מצוהו מעיו"ט לזה: **[י]** והוא שלא יהיו מפריחין - פי' דאז ליכא בהם משום צידה [דכיון שאינם יכולים לפרוח הו"ל כניצודין ועומדין אבל אם הם מפריחין איכא למיחש שמא ניצודו היום ואע"פ שניצודו בשביל גוים או אפילו ניצודו ממילא מ"מ ידוע דכל דבר שמחוסר צידה מבע"י אסור משום מוקצה וכדלעיל בס"א] והזמנה כשאר יוני ישראל אינם צריכין דשל עכו"ם א"צ הכנה וכדלעיל בסימן תצ"ז סט"ו. וכל זה כשהובא מתוך התחום או אפי' מחוץ לתחום ובעיר שרובה עכו"ם דאדעתם הובאו אבל בעיר שרובה ישראל ומחוץ לתחום אסור לאכלם עד לערב בכדי שיעשו וכנ"ל בסי' תקט"ו: **[יא]** אסור לאכול מהם - היינו עד לערב ובכדי שיעשה כדי שלא יהנה ממה שקנו עבורו ביו"ט: **[יב]** לא ימדוד וכו' - מפני שנראה כאלו הוא מודד למכור ועיין לעיל בסימן שכ"ד ס"ב במ"ב וה"ה לענין יו"ט:

סימן

תקין

[א] מתוך שהותרה הוצאה וכו' - וכן הדין בהבערה ושחיטה ואפיה ובשול שהם מלאכות השייכות לאוכל נפש אמרינן בהו מתוך וכו'. דאף דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם קיבלו חז"ל דהכונה הוא אותן מלאכות הרגילות להעשות לצורך אוכל נפש אפילו אם עתה אין כונתו לצורך אכילה התירה התורה ועיין לקמיה במה שסיים הרמ"א לענין הוצאה דאיירינן בה דבעינן שיהא עכ"פ צורך קצת וה"ה בכל הנ"ל: **[ב]** הותרה שלא לצורך - אפילו להוציא אותו לרשות הרבים וכ"ש לכרמלית: **[ג]** כגון קטן - לא מיבעיא דאם לא יוציאו יבכה ויצטער האב ע"ז בודאי מותר אלא אפילו אם יכול להניחו אצל אמו ולא יבכה מ"מ אם יש לאב געגועים על בנו וישמח האב לטייל עמו ג"כ מותר דהוא שמחת יו"ט ומקרי צורך היום: **[ד]** ולולב וס"ת - לולב לצאת בו וס"ת לקרות בו היום דהוא צורך מצוה: **[ה]** הצריכין לו קצת - ליו"ט ואכלים קאי ואפילו אין צריך להן רק לשם תכשיט להתקשט בהן אבל שלא לצורך כלל הו"ל כאבנים. וכתבו הפוסקים דה"ה דמותר להוציא המפתח שסוגר בו האוכלין או הכלים שצריך לאותו היום אם ירא להניחו בביתו: **[ו]** שלא יגנובו - אם ישאירם במקומן אף שאינם כלים הראויים לאוכל נפש ומטעם זה מותר ג"כ להוציא מפתח של התיבה שמונח שם מעותיו אם ירא להניחו שם בביתו דכיון דלבו דואג ומצטער ע"ז חשוב

הוצאת המפתח צורך עונג יו"ט. ודע דיש כמה פוסקים שחולקין ע"ז וסוברין דלא הותר הוצאה אלא לצורך אוכל נפש ממש או צורך מצוה ושאר דברים השייכים לאותו יום וכנ"ל אבל לא בשביל הפסד ממון ונכון להחמיר לנהוג כמותם [ובפרט במקום שיוכל למסור הכלים או המפתח למי שהוא נאמן לו בביתו דאז אסור לד"ה] ומ"מ המחזירים שהביאם ביו"ט לבהכ"נ ומתירא מגנבה אע"פ שא"צ להם עוד ביו"ט מותר להביאן לביתו לד"ה דהתירו סופן משום תחלתן דאלי"כ לא יביאם בתחלה לבהכ"נ אך המחזירים שמונחים מכבר בבהכ"נ כשאין צריך להם עוד ביו"ט נכון להחמיר שלא להחזירם לביתו ביו"ט אפילו אם יש שם חשש גנבה: **[ז]** אבל אבנים וכו' - ר"ל סתם אבנים שאינם מיוחדים להשתמש דאם מיוחדים הו"ל כמו כלים: **[ח]** אסור - אפילו בטלטול וכ"ש להוציא דלית בהו צורך היום כלל ולכמה פוסקים חייב מלקות על הוצאתו לר"ה ואף לכרמלית יש עכ"פ איסור דרבנן: **[ט]** בכדור אפילו בר"ה - ר"ל אע"ג דעייז רגיל להעביר ד"א ממקום למקום אפ"ה מותר דהוא בכלל טיול ושמחת יו"ט ורש"ל כתב דדבר תימה הוא להתיר זה דאין בו צורך היום כלל אלא שחוק של ילדים והנהגה אלא בגדולים שנוהגין כן מנהג רע הוא דאין זה שמחה וטיול אלא שיחת ילדים וקלות ראש ובלא"ה אין דין זה מוסכם לכו"ע דדעת המחבר לאסור כמבואר לעיל בסימן ש"ח סעיף מ"ה. ולענין שאר מיני שחוק דינן כמו בשבת ומבואר לעיל בסימן ש"ח סעיף ה': **[י]** ואם הניח עירוב וכו' - ר"ל שהניח עירובי חצרות מלבד מה שעשה תיקון מבואות בעיר דאז מותר לטלטל ולהוציא מחצר לחצר אפילו דרך המבוי ומשמע דאם לא הניח עירובי חצירות אסור להוציא דבר שאין בו צורך היום כלל אפילו מחצר לחצר או מבית לחצר ועיין לעיל סימן תס"ז בסופו ולקמן בסימן תקכ"ח דסתם המחבר כדעת הפוסקים דלא תקנו עירובי חצרות כלל ביו"ט ומותר להוציא מחצר לחצר או מבית לחצר אפילו דבר שאין בו צורך היום כלל והרמ"א בענינו סתם כדעת המחמירין בזה ולפלא שלא הגיה שם כלום. ורש"ל כתב שנוהגין שלא לעשות עירובי חצרות בעיו"ט וכדעת המחבר ואין לשנות המנהג ומ"מ לכתחלה כשמערב ע"י בע"פ לכל שבתות השנה יכלול גם יו"ט ויאמר ולכל יו"ט כדי לצאת גם דעת המחמירין. ודע דאף הכלים ששייכים לאוכל נפש כגון סכינים וכה"ג אם כבר גמר סעודתו ולא יצטרך עוד אליהן אסור להוליכן עמו בר"ה או בכרמלית ויש מקילין בסכינים שמא יזדמן לו איזה פרי לחתוך בו מיהו אם ידוע לו בודאי שלא יצטרך לסכין בהליכה זו כגון שהולך לביהכ"נ וכה"ג אסור להוליכו עמו לד"ה: **[יא]** כל שיש לו תורת כלי - אבל אבנים וכה"ג אסור משום מוקצה: **[יב]** שום דבר וכו' - ר"ל אפילו של אוכל נפש דלא עדיפא מבישול דאסור גם כן לצורך עכו"ם כדאיתא לעיל בסימן תקי"ב: **[יג]** לשלוח לו וכו' - אף דאמירה לעכו"ם שבות במקום צורך כהאי גוונא סמכין אפוסקים דר"ה שלנו כרמלית הוא והוי שבות דשבות במקום צורך ושרי וכמבואר בסימן שכ"ה ס"ב: **[יד]** לנכרי אלם - ואפילו לית ביה חשש סכנה: **[טו]** וכדומה לזה - כגון מפני דרכי שלום וכנ"ל שם: **[טז]** שאינו מיוחד וכו' - ולא הכינו מבערב לכך ומ"מ מותר להשתמש בו לצורך זה וכדלעיל בסימן תקי"ב ס"ג בהג"ה ומיירי שהיה עץ יבש שראוי להסקה וכמו שנתבאר שם במ"ב ס"ק כ"ב: **[יז]** אסור וכו' - דע"י הצליה נעשה השפוד מאוס ומוקצה ואף להמתירין מוקצה ביו"ט דעת כמה אחרונים דהכא אסור משום שאין עליו תורת כלי: **[יח]** לטלטלו - אם אינו צריך עוד לצלות בו או להסיק בו תנורו דעצים לא ניתנו אלא להסקה וכה"ג: **[יט]** שאינו כלי - ר"ל דעייז שעושה בו מעשה שפוד לא נעשה כלי: **[כ]** אלא שומטו - ר"ל שאינו רשאי ליטלו אחר צליתו ולהניחו כדרכו אלא שומטו מהר בגרירה וטלטול מן הצד עד שיעבירו מלפניו לקרן זווית: **[כא]** כדי שלא יזקו בו - וכההיא דלעיל סימן ש"ח סעיף לענין קוץ בר"ה. ומיהו התם לא הצריכו טלטול מן הצד משום דהוא הזיקא דרבים: **[כב]** אפילו אין עליו בשר כלל - וכ"ז במונח במקום שעוברין ב"ב שם וכמו שכתב המחבר כדי שלא יזקו הא אם מונח מן הצד אסור לזוז אותו: **[כג]** ולצורך אוכל נפש וכו' - כגון אבנים או עפר המונחים לפני פירות מותר לטלטלם ולהסירם כדי לבוא אל הפירות וכמו שנתבאר לעיל סוף סימן תק"ט וה"ה בענינו מותר לטלטל העץ ולהסירו ממקומו שמונח אם צריך להעמיד שם אוכל נפש וכדומה בשביל שמחת יו"ט. וכ"ז בשביל אוכל נפש ושמחת יו"ט הא לצורך גופו ומקומו בעלמא אסור וכדלעיל בסימן תקי"ב ס"ג והנה לפי מה שכתבנו שם במ"ב סקכ"א דעת כמה אחרונים דהוא רק למאן דאסר מוקצה אבל ליי"א בסימן תצ"ה מוקצה שרי ביו"ט עצים שעומדים להסקה מותרים גם לשאר תשמיש אכן בענינו דעת כמה אחרונים דבעץ שצלו בו הוא מוקצה לכו"ע וכנ"ל: **[כד]** אפילו מוקצה - כתב הח"א אם היה מונח מפתח של אוכלין בתיבה המיוחדת למעות ומונח בו מעות מותר להוציא התיבה כדי ליקח ממנו המפתח ומותר ג"כ להחזירו אם חושש לגנבה (דהתירו סופן משום תחלתן): **[כה]** מותר לטלטל לטלטל - כדי ליטול גוזלות לצורך יו"ט ואפילו היה אפשר לו מאתמול: **[כו]** משובך לשובך - וה"ה אם עומד במקום אחר שמותר להעמידו לשובך: **[כז]** אפילו בר"ה - ר"ל שהשובכין היו בר"ה או שמעביר הסולם דרך ר"ה ולא חיישינן שמא יאמרו שמטלטל הסולם לצורך עשיית מלאכה דסולמות של שובכין נכרין ומיוחדין וידעי דלשובכו הוא מוליכו ומיירי שהכין היונים מבע"י וביונים דמהני הכנה ע"פ האופנים המבוארין לעיל סימן תצ"ז ס"ט: **[כח]** אבל סולם של עליה אסור וכו' - דהרואה יאמר דלהטיח גגו הוא מטלטל סולם זה וכדרכו תמיד בחול ואפילו לטלטלו רק ברה"י נמי אסור דכל מקום שאסור משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור

וכתבו הפוסקים דאפילו בלא טלטול לשובך אחר רק להטותו מקן זה לקן אחר באותו שובך גופא ג"כ אסור וסולמות שמיוחדות לתשמיש שבפנים הבית ומטלטלים אותם תמיד מזוית זו לזוית שכנגדו אם מוליכים אותם יש דעות בין הפוסקים י"א דשרי דדוקא סולם של עליה שהוא גדול וחזי לעלות עליו לגג לתקנו חיישינן שיאמרו להטיח גגו הוא צריך משא"כ סולם שבבית שאינם ראויים לעלות עליהם לגג דינו כסולם של שובך ויש מחמירים בזה ודעתם דלא הקילו אלא בסולם של שובך שניכרים הם בצורתם וכו"ע ידעי דלשובך ממטי להו אבל לא בסתם סולם דאפילו כשהם קטנים זימנין דמסמך להו לזיזים היוצאים מן הכתלים ועולה לגג. ולענין הלכה ברה"י יש לסמוך להקל לטלטל סולם שבבית ובר"ה נכון לכתחלה להחמיר: **[כט]** בטלטול - אבל בלי טלטול שרי לעלות עליו לעליתו או לשובכו. ודע דמלשון המחבר משמע לכאורה דסולם של עליה דין מוקצה יש לו אבל הגר"א בביאורו מצדד דאינו מוקצה ולא אסור בסתם טלטול והזזה ממקומו אלא טלטול של הולכה לאיזה תשמיש או אפילו הטיה לתכלית זה: **[ל]** סעיף ל"ה - וכן מה שמבואר שם בענין זה בסעיף ל"ד ובסעיף ל"ו ג"כ שייך בעניננו לענין יום טוב: **[לא]** מסוכנת וכו' - דמעיו"ט דעתיה עלה כיון שהיא קרובה למיתה: **[לב]** הרי זה מחתכה - ודוקא שקשה להם לאכול בלי חתיכה הא יכולים לאכול כך לא מטרחינן בכדי וכדלעיל בסימן שכ"ד ס"ז [אחרונים]: **[לג]** ולא יזיזנה ממקומה - ול"א בסימן תצ"ה דמוקצה שרי ביו"ט אפילו בבריאה שמתה ג"כ שרי כ"כ המ"א והוא לפי דברי המחבר לעיל בסימן שכ"ד ס"ז וכבר כתבנו שם במ"ב דעת החולקים דבבריאה שלא היה ליה לאסוקי אדעתיה לכו"ע אסור דכגורגרות וצמוקין דמי דמוקצה הם לכו"ע ודוקא בהיתנה חולה שרי למאן דל"ל מוקצה ועיין בה"ל: **[לד]** מתחילין וכו' - המחבר קיצר בזה וביאור הענין כך הוא דלמאן דאית ליה איסור מוקצה ביו"ט אין מתחילין להשתמש באוצר ביו"ט אם לא הזמין מעיו"ט כגון אם היה לו ערימה של תבן שאצר שם למאכל בהמותיו להסתפק מהם לאחר זמן או שכנס עצים לאוצר להסתפק מהן לימות החורף אסור לו להסתפק מהן ביו"ט בין להסקה בין להאכיל מהתבן לבהמותיו וקאמר המחבר דלפעמים יש להתיר להסקה אף דברים שהכניסם לאוצר כגון תבן שהכניסם לאוצר ועשאים ערימה ונתקלקלו שאינם ראויים כעת למאכל בהמה מותר לו להסיק בהם אף דמתחלה אקצי אותם מדעתו מ"מ משעה שנתקלקלו עומדין להסקה בכל יום אפי' בלי הזמנה מבעוד יום: **[לה]** אם היא וכו' - ותבן שלא הכניסם לאוצר להשתמש בהן לאחר זמן מותר להסיק בהן אפילו יפה אפילו עומד להאכיל לבהמתו או לעשות בהן שאר תשמיש דאין שם מוקצה עליהן: **[לו]** תיבנא סריא - היינו כשהוא מוסרח מאד דאפילו ע"י פירוד לא חזיא לבהמה. וכתב הטי"ז דאפ"ה אסור לקשור אותם לעשותן חבילות חבילות כדרך שעושין להסקה אלא א"כ היו קשורין מערב יו"ט. וכ"ז כשהתבן הוא יבש אבל אם התבן הוא לח אינו רשאי להיסק בה אף דחזי להיסק גדול [מ"א] ובחמד משה מפקפק בזה עי"ש: **[לז]** ואית ביה קוצים - דאל"ה חזי התבן לגבל בהם טיט ולא בטל שם מוקצה מינייהו, ודע דכ"ז הסעיף הוא רק כפי דעת המחבר לעיל בסימן תצ"ה דמוקצה אסור ביו"ט אבל לדעת היש מתירין שהובא שם בהג"ה מותר להסתפק ביו"ט בין בתבן ובין בעצים אפילו הכניסן לאוצר ורמ"א שלא הגיה כאן סמך אדלעיל: **[לח]** נוטלים וכו' - זה הסעיף מיירי בסוכה דעלמא העשויה לצל אבל ה"ה בסוכת החג וכמבואר לקמן סימן תרל"ח ס"א בהג"ה: **[לט]** הסמוכים וכו' - ר"ל דעצים של סוכה עצמן או סכך שלה בודאי אסור ליטלן לצורך קדרתו מטעם סתירת בנין ורק קנים שסמכן סביבות הדפנות כיון שלא נארגו עם הדופן לא בטלי לגביה ואין בהם משום סתירה ומשום מוקצה ג"כ לא נאסרו דדעתיה עלייהו מאתמול אם יצטרך להם שהרי אינו סותר אהלו בזה ומיירי בשאינם קבועים ומחוברים בקרקע. ונתבאר בפוסקים דכ"ז בשלא הסמך הקנים כדי לעבות את דופני הסוכה שיהיו חזקים אבל בששהסמכן להדיא כדי לעבות אע"פ שלא נסבכו עם הדופן וקיימי באפי נפשייהו אפ"ה מתבטלי לדופן ואסור ליקח מהם ואפילו העמידן אחר שכבר עמד הדופן ג"כ מתבטלי אגב הדופן: **[מ]** אם זרק חבילות - היינו קנים אגודים ביחד: **[מא]** דאינם בטלות - דמדלא התיר אגודתן בשעה שהניחם על הסכך לא בטלינהו לגבי סכך אלא להצניעם חשב אבל אם הניח קנים שאינם אגודים על הסכך אף שכבר סיכך כל צרכו בטלים הקנים אגב עיקר הסכך ולא דמי לעצים הסמוכים לדופני הסוכה שאינם מתבטלים כיון שאינם עבותים עם הדפנות משא"כ בסכך שאינם עבותים כל עיקר ולהכי כשמצטרף להם עוד קנים מתערבים ונעשים סכך אחד ומבואר בפוסקים דאפילו בקנים אגודים אם נתכוין להעבות בהם הסכך להדיא בטלים לגבי סכך אע"פ שלא התיר אגודתן ואסור ליקח מהם משום סותר ועיין בה"ל: **[מב]** אם דעתו להסיק - פי' אם רוצה עתה להסיקן אבל לא בעינן שיהא דעתו עליהם מאתמול דלאו מוקצה הן וכמו שכתבנו לעיל לענין עצים הסמוכים לדפנות. ודע דכל עצים שאסור ליטלן מן הסוכה בין עצי סכך ודפנות עצמם ובין אותן שניתוספו עליהן ונתבטלו עמהן אפילו אם נפלה הסוכה ביו"ט ג"כ אסור לטלטלן וליטלן וה"ה לשורפן במקומן משום מוקצה ואפילו היתה הסוכה רעועה מעיו"ט ועומדת ליפול מ"מ בכניסת יו"ט א"א היה לו ללקחן מחמת סתירת בנין ומתוך שנאסרו אז נאסרו לכל היום. ואם מהני תנאי עיין בבה"ל: **[מג]** בית שהוא מלא פירות - ר"ל והיה סתום מכל צד: **[מד]** מוכנים - ר"ל לאפוקי אם הכניסם שם לאוצר לזמן רב דהו"ל מוקצה: **[מה]** ונפחת - אפילו ביו"ט ולא אמרינן דכיון שהיה בין השמשות סתום ולא היה אפשר ליטול מהם מחמת איסור

סתירת בנין איתקצאי לכולי יומא דאין זה בכלל מוקצה כיון שלא היו מוקצין מחמת איסור עצמן רק שהיו במקום שאין יכולין לילך ליטלן ולפי טעם זה אפילו היה הבית בריא מקודם שאין רגילות שיפחת מאליו ג"כ מותר ליטול הפירות וכן ה"ה במי שיש לו לפתות טמונים בבור ופתחן העכו"ם ביו"ט או בשבת דאין בהם משום מוקצה אכן אם עשה העכו"ם לצורך ישראל אפילו אם הפירות היו של עכו"ם אסור באכילה ובטלטול עד מוצאי שבת ויו"ט בכדי שיעשה [וצריך לזהר בזה בימי הפסח כשעכו"ם מביא לפתות לישראל אם יודע שהגוי פתח הבור היום אוסר ליקח ממנו] ועיין בבה"ל דאין להקל בכל זה כ"א בשעת הדחק: **[מו]** נוטל ממקום הפחת - אבל לא יפחות מן הבית יתר כדי ליטול יותר:

סימן תקיט

[א] תריסי חנויות - היינו חנויות שאין מחוברין בקרקע אלא עשויות כמין תיבה או מגדל של עץ [וסוגר אותו וכשרוצה לפתחו מסלק הדלת מן הציר ונותנו לפני החנויות ומסדר עליו צרורות וכולין למכור ולבסוף מצניע את הנשאר בחנות ומחזיר הדלתות למקומן והולך לו] אבל חנויות המחוברין לקרקע יש בהן בנין וסתירה מן התורה כמ"ש סימן ש"ג ואסור לסלק הדלת מן הציר ולהחזירו כמו בשבת: **[ב]** כדי שיוציא וכו' - קאי אדלעיל מה שהתירו לסלק הוא כדי שיוציא וכו' ולהחזירן דשרו משום דאם לא נתיר לו להחזירן לא ירצה לפותחן דיחוש שמא יגנובו מהנשאר בחנות ואתי לאימנועי משמחת יו"ט וכ"ז כשעומדין החנויות מבחוץ [אך צריך לזהר שלא יזכור סכום המקח בעת הקניה וכדלעיל בסימן תקי"ז וסימן ש"ג עי"ש] אבל כשעומדין החנויות בבית אסור להחזירן דלא חייש שם לגנבה: **[ג]** ציר באמצע - פ"י באמצע הדופן יש חור ויש לדלת שם בליטה כנגדו שתוחבין אותו בחור ואינו נראה כבונה כ"כ ומותר אפילו להחזיר כל צרכו ובלבד שלא יתקע ביתד בחוזק ואם תקע הוי מלאכה גמורה: **[ד]** ציר מן הצד - היינו שבולט ראש אחד מהדלת למעלה כמו יתד וראש אחד כנגדו מלמטה ובמפתן יש חור שתחוב לתוכו ומלמעלה כנגדו יש ג"כ חור: **[ה]** אסור - היינו להחזירו כל צרכו [אחר שנשטמ הקרש מהחנות דאלו בפותח ונועל בעוד שהוא קבוע בו ודאי שרי דאל"כ יהא אסור לפתוח ולנעול הבית בשבת] אבל להחזיר מקצתו מותר וכן לסלק מותר: **[ו]** ושאין להם ציר כל עיקר - כצ"ל: **[ז]** אפילו בבית מותר להחזיר - דאף שבבית אין לחוש לגנבה מ"מ מותר שלא אסרו אלא כשיש לו ציר באמצע גזירה משום יש לו ציר למעלה ולמטה שיש לחוש שמא יתקע אבל כשאין לו ציר כל עיקר לא גזרו כלל: **[ח]** ושלחן וכו' - וה"ה כוס של פרקים: **[ט]** מעמידין וכו' - דאין בנין וסתירה בכלים ולא גזרו בזה שמא יתקע כמו לעיל בסעיף א' גבי חנויות ביש להם ציר מן הצד משום מניעת שמחת יו"ט [הגר"א]: **[י]** אותם ביו"ט - מדסתם משמע דאפילו נתפרקו מבע"י נמי שרי: **[יא]** והוא שלא יתקע - פ"י בחוזק ובגבורה. כתב המ"א בשם מהרי"ל עכו"ם שהביא כתב חתום מותר לפתחו ביו"ט אך אם כתוב עליו אותיות או צורות אסור משום מוחק אכן בביאור הגר"א מצד דבכל גווני אין לפותחו ע"ש: **[יב]** סעיף זיין - וסעיף יו"ד ששם מבואר הדין בכל פרטיהם: **[יג]** בבתי זרועותיהן וכו' - וה"ה דאסור לעשות קמטים בענק שבצואר שקורין קאלנע"ר בעצים המיוחדים לכך. ואפי' בחה"מ אסור לעשות כל זה כמבואר לקמן בסימן תקמ"א

סימן תקב

[א] וע"ל סימן של"ז - שם מבואר הדין אם הקרקע היה מרוצף ושאר פרטים:

סימן תקכא

[א] משילין וכו' - פ"י שיש לו פירות על הגג וראה גשמים ממשמשים ובאים ואפשר שיבוא לידי הפסד התירו לו חכמים לטרוח ביו"ט ולהורידם לבית דרך ארובה שבגג על ידי חבל או להשליכם דכיון שאין בזה טורח כ"כ התירו לו מפני הפסד ממונו אבל בלא הפסד לא: **[ב]** פירות - ואפילו היה לו פירות הרבה שם מותר לו לסלק כולם משם: **[ג]** ארובה - הוא חלון העשוי בתקרת הגג:

ד ולא ישלשלם בחלונות - ר"ל אם היה הגג מוקף במחיצות ובאחד מן המחיצות היה חלון אסור להורידם דרך שם בחבל דאיכא טרחא יתירה להעלותם עד החלון ולהורידם ואפילו אם ירצה רק להגביהם עד החלון ולהשליכם דרך שם ארצה ג"כ אסור דהיה בזה עכ"פ טרחא להעלותם אמנם אם היה החלון נמוך שוה לגג דליכא טרחא יתירה מסתברא דמותר כמו דרך ארובה: **ה** בסולמות - ר"ל אם היו מונחים בשקים ליקח השקים ולהורידם למטה דרך הסולם וה"ה במדרגות שלנו אסור דהוי טרחא יתירה: **ו** ולא יטלטלם מגג לגג - היינו שאין ארובה בגג זה ורוצה להוליכם לגג הסמוך לו שיש בו ארובה להפילם דרך שם אסור דנחשב טרחא יתירה וכש"כ שלא במקום הפסד בודאי אסור לטלטלם מגג לגג: **ז** אעפ"י שהן שוין - שאין אחד גבוה מחבירו: **ח** או לבנים - אפילו הם מוקצה כגון שהן סדורות ועומדות לבנין וכנ"ל בסימן ש"ח סעיף י"ז מותר לכסות אותם שלא ימחו: **ט** ליתן כלי תחת הדלף - שדולף דרך התקרה כדי שלא יטנף את הבית:

סימן

תקב

א אין הסומא - וה"ה זקן: **ב** יוצא במקלו - היינו לר"ה או לכרמלית מפני שהוא דרך חול וזלזול ליו"ט כיון שאפשר לו לילך בלא מקל זה ואינו נוטלו אלא לתקן ולישר פסיעותיו. ומש"כ ולא הרועה בתרמילו. היינו גם כן לר"ה או לכרמלית ומטעם זילותא ליו"ט: **ג** ודין חגיר וכו' - וה"ה לענין חולה שעמד מחליו וכנ"ל בסימן ש"א סי"ז: **ד** אין יוצאין בכסא - שהיה דרכם להוציא את הנכבד בכסא שהיה הוא יושב בקתדרא ואחרים היו נושאים את הקתדרא על כתפם כדי שלא ידחקוהו אנשים או כדי שלא יטנפו בגדיו וכתבו הפוסקים דדוקא בכסא אסור משום דהוא עובדא דחול אבל אם נושאו על כתפיו שלא בכסא מותר: **ה** שהיו רבים צריכים לו - לבית המדרש לדרשה: **ו** מותר - ואפילו יכול לילך ברגליו מותר אם יש בזה איזה צורך כגון שלא יטנף בגדיו או כדי שלא ידחקוהו אנשים וכ"ש אם היה זקן או טורח ההליכה מחמת חולשתו: **ז** על הכתף - פי' אפילו על הכתף שמשים כל אחד ידו על כתף חבירו והכסא שהאדם יושב עליו על זרועותיהם וכ"ש אם נושאים הכסא בין ידיהם: **ח** יכול לצאת במקל - אפילו לר"ה. דנחשב לו כמנעל כיון שאין יכול לילך בלתי: **ט** אין מנהיגין בהמה במקל - אפילו אזמניה להמקל מאתמול לכך דשוב לית ביה משום מוקצה אסור דמחזי כמאן דאזיל לשוק למוכרה:

סימן

תקב

א מסירים זבובים וכו' - ר"ל ביד או במגרדת של עץ שאינו מוכרח שיתלש שער עי"ז משא"כ בשל ברזל וכדלקמיה: **ב** שהן עושין חבורה - ר"ל שלפעמים נעשה חבורה עי"ז כיון שהוא אינו מתכוין לזה: **ג** במגרדת - היינו של ברזל שבודאי יתלש שער עי"ז ואף שאינו מכוין לזה וגם לא ניחא ליה בתלישת השער קי"ל דהיכא דהוי פסיק רישא אף דלא ניחא ליה אסור וכנ"ל בסימן ש"כ סעיף י"ח: **ד** אין מילדין וכו' - דהיינו למשוך הולד מן הרחם דאיכא טרחא יתירה: **ה** ונופח לו בחוטמו - שנחיריו סתומין לו ברירין: **ו** עליו - על הולד כדי שתריח ריחו ותרחם עליו [גמרא]: **ז** ברחמה - כדי שיכאוב לה ותזכור צער לידה ותרחם עליו [שם]: **ח** הטמאה אסור - שאינה מקרבתו לעולם אחר שריחקתו [שם]: **ט** אם אדם מצווה וכו' - עיין לעיל בסימן תצ"ה סק"ד במ"ב:

סימן

תקכד

א אין עולין על גב אילן - עיין לעיל בסימן של"ו שם מבואר פרטי הדין וטעמיהן: **ב** ולא רוכבין על גבי בהמה - עיין לעיל בסימן ש"ה סי"ח ויתר דברי הסימן עד סופו מבואר לעיל בהלכות שבת בסימן של"ט סעיף א' עד ס"ה עי"ש במ"ב ובה"ל טעם כל אלו הדברים ופרטיהן ושייך גם לענין יו"ט: **ג** ולא מפרישין תרומות ומעשרות - וה"ה חלה ועיין לעיל בסימן תק"ו סעיף ג' וד' שם

מבואר פרטי הדין: [ד](#) וע"ל סי' של"ט ס"ד - ר"ל דשם מבואר בדדיעבד מה שעשה עשוי:

סימן

תקנה

[א](#) הלואת יו"ט - היינו שהקיף לו החנוני מיני מאכל ומשתה: [ב](#) ניתנה ליתבע וכו' - ר"ל שנוקקים לו בב"ד אחר היו"ט אם מסרב לפרוע (והרבותא הוא משום דאיכא מ"ד בגמרא דס"ל דבדין אינו יכול לתבוע אלא בינו לבין עצמו דאם יהיה ניתן ליתבע אתי למכתב קמ"ל דלא קי"ל הכי אלא כאידך מ"ד דאם לא יכול לתבוע לא יתן לו מתחלה וימנע עי"ז משמחת יו"ט): [ג](#) סעיף י"א - ר"ל דשם מבואר לענין שבת דיזהר מלומר לשון הלואה אלא יאמר תן לי וה"ה לענין יו"ט ועי"ש בהג"ה ובמ"ב דכל הדינים שייך גם לכאן וכן מה שפסק השו"ע דהלואת יו"ט ניתנה ליתבע ה"ה דהלואת שבת ניתנה אח"כ ליתבע: [ד](#) גובים וכו' - היינו מיני מאכל ומשקה: [ה](#) לא יכריזו וכו' - דאף דמותר להכריז ע"ד מצוה כנ"ל בסימן ש"ו סי"ב שאני הכא דאפשר בצינעא:

סימן

תקנו

[א](#) לא יתעסקו בו ישראל - דאין מצוה של קבורה דוחה עשה ול"ת דיו"ט. וגם ע"י קראי"ם ואפילו אם נעשה עובד כוכבים אסור דהא ישראלים הם ומצווים ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול: [ב](#) ואפילו יסריח - כגון שמונח מעיו"ט או שהוא ימות החמה ואפילו היה יו"ט ראשון עי"ש שעד יום א' א"א לקוברו ובמקום שאין העובדי כוכבים מניחים לעשות מלאכה ביום אידם שע"כ יהא מונח עד יום ב' אסור גם כן על ידי ישראל: [ג](#) אבל יתעסקו בו עממין - ואם חל יו"ט ראשון בעי"ש וביה"ק רחוק מן העיר יותר ממחלץ יום ולא יגיעו העכו"ם שם עד למחר ביום השבת אסור וכדלקמן בס"ג אלא יקברוהו על ידי עכו"ם בעירו ולאחר שבת יוציאוהו ויוליכוהו לבית הקברות או יניחוהו בארון ויחמרו בחמר ובזפת עי"י עכו"ם כדי שלא יהא ריחו נודף ולאחר שבת יוציאוהו ויקברוהו: [ד](#) וע"ל סימן ש"ד - לענין עבדים אם מתעסקין על ידיהם: [ה](#) ואפילו אם יכולין להשהותו להשהותו וכו' - עיין בה"ל: [ו](#) וכי"ז בעשיית קבר וכו' - שהם מלאכות גמורות מדאורייתא וה"ה דאסור לחתך בעצמו בגד פשתן בין מה שחותכין במדה מן החתיכה הגדולה או מה שמחתכין לחתיכות קטנות כדי לתפרם אח"כ יחד כדרך שעושין בבגד דכל זה הוא בכלל מחתך [חכמת אדם] וכתבו הפוסקים דאפילו יש איזה חפירה בבה"ק שאפשר להניחו שם עד אחר יו"ט או אפילו קבר גמור רק שאיננו שלו ויצטרך לפנותו מותר לחפור ביו"ט עי"י עממים שאין זה כבוד למת לטלטל עצמותיו ולפנותו: [ז](#) ותכריכים - ומ"מ אם אפשר ליקח תכריכים מוכנים מאחד והם לפי ערך מדתו בודאי אין עושין אפילו על ידי עממין: [ח](#) אבל להלבישו - שאינו אלא טלטול בעלמא: [ט](#) ולחמם וכו' - דאין בכל זה איסור דאורייתא דמתוך שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך וה"ה בהוצאה ואפילו למ"ד דשלא לצורך כלל מדאורייתא אסור בכגון זה דאיכא צורך קצת ומצוה דזילא ביה מלתא דלתעסקי עכו"ם בטהרתו וכה"ג שרי משום כבוד המת: [י](#) ולהוציאו - פ"י לקוברו אבל לטלטלו מן המטה לארץ כמו שנוהגין תיכף לאחר מיתה לא שרי רק עי"י ככר ותינוק וכמו בשבת דטלטול זה אינו צורך קבורה: [יא](#) ולשומו בקבר - אבל לכסותו אח"כ בעפר לא שרי לכו"ע רק עי"י עממין דמילוי גומא הוי כבונה: [יב](#) מותר עי"י ישראל - ומ"מ ללות חוץ לתחום אסור אף דתחומין גם כן אינן אלא מדרבנן כדלקמן בס"ו ושם יתבאר. ודע דאף שהמחבר העתיק לסעיף זה בלא פלוגתא יש כמה ראשונים שחולקים בזה ואומרים דלא התירו חכמים לישראל בזה בשום דבר כיון דסוף סוף צריכין אנו לעכו"ם לעיקר עסק הקבורה יעשה גם שארי דברים וכן הוא דעת רדב"ז בתשובה וכן נוטה ג"כ דעת הגר"א בביאורו ומ"מ מי שרוצה לנהוג כדעת השו"ע בודאי אין למחות בידו כי יש כמה פוסקים העומדים בשיטה זו: [יג](#) עי"י קש וכו' - כלומר לטהרו עי"ג עור או נסר ולא עי"ג בגדים ובמה ירחצו בקש וה"ה בידו אבל לא בסדינין: [יד](#) שלא יבא לידי סחיטה - אע"ג דמשעה ששורה אותו במים יש בו משום כיבוס וכדלעיל בסימן ש"ב ולא הוי ליה לנקוט חשש דסחיטה שאח"כ י"ל דמסתמא רוחצין המת בסדינים נקיים ולבנים ולהרבה פוסקים לא אמרינן בזה שרייתו זהו כיבוסו וכדלעיל בסימן ש"ב ס"ט אבל משום סחיטה יש כאן ובפרט דלאחר הרחיצה מלוכלך הסדין מזיעת המת וכה"ג ויבא לסחוט אותו והוא כיבוס גמור: [טו](#) אסור להלינו - דמוטב שיקברוהו עכו"ם ביום א' והוא שבות שאין בו מעשה משיקברוהו ישראלים ויעברו אשבות בידיהם: [טז](#) כדי שיתעסקו בו ישראל - או כדי שילוו אותו

אשתו ובניו חוץ לתחום ומשמע דאפילו בת"ח שכבודו ביותר להקבר ע"י ישראלים ג"כ לא משהינן ליה. ויש מן האחרונים שכתבו דאם השוו אותו ליום ב' לא יקבר על ידי ישראל אלא ע"י עכו"ם ועיין בבה"ל שפקקנו בזה: **[יז]** אפילו להוציאו ולהניחו בכוך - אע"ג דאינו אלא טלטול על ידי נכרי לא רצו להתיר משום כבוד המת דאדרבא כבוד המת הוא שלא יתחלל שבת ויוהכ"פ דחמירי על ידו וכל פרטי דין זה מבואר לעיל בסימן שי"א עיי"ש: **[יח]** אפילו לחתוך לו הדס - במקומות שנוהגין להניח הדס על מטת המת ואע"פ שאין זה מעיקרי צרכי הקבורה אלא בשביל כבוד: **[יט]** ולעשות לו תכריכין - לחתוך ולתפור ואע"פ שאפשר לכרוך את המת בסדין שלא בתפירה. ומ"מ אם יכול למצוא תכריכים מוכנים כמדתו אין לעשות חדשים וכמו שכתבנו לעיל בס"א ואם מטונפים הם מותר לכבסם: **[כ]** וארון - אם אין לו נסרים מוכנים מותר לנסור ביום טוב ועיין בסימן תקמ"ז: **[כא]** לחצוב לו קבר - יש שכתבו דמ"מ כל מה שאפשר למעט בחלול ממעטין וע"כ כתבו דבמקום שיש בני חבורה שרגילין לחפור ולתפור ולעסוק אין רשאים אחרים זולת בני החברה לעסוק בקבורת המת אם לא שהוא ע"ש סמוך לחשיכה דאז כל הזרזי לסייעו שלא יבאו לידי חילול שבת הרי זה משובח וכמה אחרונים מקילין בזה משום דיו"ט שני לגבי מת כחול הוא: **[כב]** ואם אין באותו עיר וכו' - אבל אם יש ביה"ק אלא שהוא צוה לפני מותו להוליכו לקברות אבותיו אין לחלל יו"ט בשביל זה ומאחר שעכ"פ מצוה לקיים דברי המת מלינים אותו עד אחר יו"ט ואח"כ יוליכוהו למקום אבותיו ואם יש לחוש שיסריח קוברין אותו ביו"ט בעירו: **[כג]** ומשכירין לו ספינה וכו' - או עגלה להוליכו עד מקום הקבורה ומותר גם להוליכו על בהמת ישראל. ודוקא האנשים הקברנים מותרים ליכנס לספינה אבל אנשים אחרים כדי ללוותו אסורים ויבואר עוד לקמן בסעיף ז': **[כד]** כחול שווה רבן - ומ"מ אינו כחול ממש וכל דבר שאסור בחוה"מ אסור ביו"ט שני במכש"כ כגון לחצוב אבנים לקבר וכן לקצץ עצים מיער כדי לעשות מהם ארון דאסור בחוה"מ וכמבואר בסימן תקמ"ז וה"ה הכא וגם מבואר שם דלנסור עצים לקרשים לעשות מהן ארון ולקצוץ הדסים ולתפור תכריכין וכה"ג אינו מותר רק בחצירו של מת וכה"ג כדי שיראו הכל שבשביל מת הוא עושה ובאדם מפורסם שמת מותר לעשות אפילו בשוק שהכל יודעים שבשבילו הוא ומבואר שם עוד דבמקומות שאין יהודים הרבה דרים בעיר אפילו באדם דעלמא מותר לעשות כל המלאכות שלא במקומו של מת דכיון שישראלים מועטים כשמת אחד הכל יודעים ואם מותר לילך חוץ לתחום להביא משם מת לקבורו או להביא תכריכין וארון למת יתבאר לקמן בסעיף ח': **[כה]** אלא כל היכא דאפשר בעממין - ודוקא שיש עממין לפנינו אבל אם צריך להמתין הרבה שעות עד שיבאו עכו"ם ומתוך כך יבא המת לידי בזיון לנפוח וכיו"ב א"צ להמתין ויתעסקו בו ישראל: **[כו]** כמו ביו"ט ראשון - ומ"מ כתבו האחרונים דמותר לטהרו בסדין כדרכו ול"ג שמא יבא לסחיטה רק שיזהר שלא יעשה סחיטה בידים ונ"ל שידקדקו שיהיו הסדינים נקיים דאי לא שריתו הוא כיבוסו וכדלעיל בס"ק י"ד. ומותר ללוותו חוץ לתחום וכדלקמן בס"א אע"ג דביו"ט ראשון אסור דמ"מ לא הוי מלאכה: **[כז]** חוץ מן הכיפה וכו' - היינו שהיה דרכם לבנות בנין וזהו אסור כיון שכבר נקבר למה לנו לחלל יו"ט: **[כח]** אבל מותר לכסותו בעפר - היינו אפילו כמו שנוהגין לצבור עפר על הקבר עד שנעשה כמו תל דגמר קבורה הוא. ומשמע מסתימת רמ"א דאפילו למנהגנו דמחמירין במלאכות גמורות לעשות ע"י עכו"ם מ"מ בזה לא נהגו להחמיר: **[כט]** אבל אם אינם רוצים - כגון שמלינים אותו לכבודו. וה"ה אם היה סמוך לערב ואין שהות לקבורו ועיין לקמן בס"ח דלפעמים מותר להתחיל לעסוק לצורך המת ביו"ט כדי למהר קבורתו בחול ושם יתבאר: **[ל]** אבל טלטול מותר - אפילו ע"י ישראל ואין בכלל זה הוצאה ואפילו לכרמלית אסור [אחרונים] ומסקנת רוב האחרונים דאפילו טלטול אינו מותר לצורך החיים כגון לפנותו מן הבית כדי שהכהנים יכנסו לבית או מפני עגמת נפש אלא א"כ שהוא צורך המת כמו מחמה לצל וכה"ג ואף בזה מחמירים שאינו מותר רק ע"י ככר ותינוק וע"פ המבואר לעיל סימן שי"א: **[לא]** החופר וכו' - וה"ה הנותן בד לתכריכין וכדומה: **[לב]** מותר לו ליטול שכר - ובלבד שלא יזכרו סכום המקח וכש"כ שלא ליקח מעות אלא אחר יום טוב יבאו לחשבון וגם בזה איכא מ"ד דאסור דאין ליקח שכר שבת אלא דיש שמתיר במקום מצוה וכדמבואר לעיל בסימן ש"ו סעיף ה' מיהו אם אין החופר רוצה לחפור אלא אם כן יקצצו עמו דמים או יתנו לו כסף מזומן ביו"ט אע"ג שעבירה הוא בידו מ"מ יש לקרובי המת ליתן לו דיו"ט שני לגבי מת כחול שווה: **[לג]** תוך התחום - ר"ל עד אלפים אמה ולא יותר אע"ג דעד ג' פרסאות לכו"ע אינו אלא מדרבנן לא התירו משום לוויה גרידא: **[לד]** חוץ לתחום - אפילו חוץ לתחום ג' פרסאות ואע"ג שאין בהם צורך למת אלא מלוין אותן מפני הכבוד בלבד אפ"ה שרי דכחול שווה רבן [אחרונים]: **[לה]** וחוזרין למקומם בו ביום - ואפילו יצאו חוץ לכמה מילין מותרין ג"כ לחזור לביתם שאם יאסרו אותם יהיו נכשלים לעתיד לבא שלא ירצו לילך ולהתעסק בצרכי המת ובהלויתו. ומסתברא דכ"ז אם אין שם במקום הקברות מושב יהודים בתוך התחום האם יש שם ושיכולים שם לאכול ולישב לא נתיר להם לחזור דבשביל זה שאי אפשר להם לחזור לאכול ולשוב לביתם פעם אחד לא ימנעו ללוות המת ועיין בה"ל. ונתבאר בהפוסקים דמ"מ אם יכול לקצר דרכו לא נתיר לו לחזור בדרך ארוכה [עיין במג"א ובמח"ש]: **[לו]** וכן מותר להחזיר כלי

הקבורה - ומוקצה אינם דהרי כלים שמלאכתם להיתר הם דשמה יצטרך להם למת אחר בו ביום וא"כ מותר לטלטלם אפילו לא יצטרך להם רק לשמרם שלא יגנבו וכדלעיל בסימן ש"ח ס"ד וכיון שכבר מטלטלם אפילו ימצא סמוך לחומת העיר מקום שמור להניחם ג"כ אינו צריך אלא מותר לישאם עד ביתו וכדלעיל בסימן ש"ח ס"ג: **[לז]** אסורים לרכוב וכו' - וה"ה לילך בספינה ואפילו בתוך התחום נמי אסור ואע"ג דמתירין ללות חוץ לתחום שאני רכיבה דאיכא חשש חתיכת זמורה שהיא מלאכה דאורייתא ולא ניתר בשביל לוויה שאינה מעיקרי צרכי הקבורה ועוד דברכיבה איכא זילותא דיו"ט טפי מהליכה ברגליו: **[לח]** ואפילו האבלים - ומשמע דאפילו א"א במקום הזה לילך ברגליו וישאר בלי לוויה ג"כ אסור: **[לט]** מתירין להם - ומיהו לא ירכבו בעיר מפני האומות שלא יאמרו עליהן שמחללין יו"ט: **[מ]** לרכוב ע"ג בהמה - וה"ה דמותרין הקוברין לילך בספינה: **[מא]** ולא ניתן לקבורה - והיה מונח בין העכו"ם: **[מב]** למהר קבורתו - ואע"ג דלא התיר המחבר לעיל בסעיף ד' לעשות שום מלאכה בשאין בדעתו לקבורו בו ביום שא"ה דהיה מוטל כבר כמה ימים בין העכו"ם והוא מת מצוה וצריך למהר כל מה דאפשר כדי שלא יתנוול וכתב המג"א ומיהו אם מונח שמה בבית אין להקל ועיין בבה"ל מה שכתבנו בזה: **[מג]** ומותר להביא וכו' מחו"ל - כבר כתב כן המחבר בס"ד ולא חזר הרמ"א וכתבו אלא משום חידושו דאפילו אין המת כאן אלא שנודע להם שיש מת מחו"ל מותרים לילך לחוץ לתחום להביאו משם לעירם לקבורו באותו יום בקברות ישראל ועיין בביאור הלכה שאין להקל בזה א"כ השתהה שם: **[מד]** תינוק שמת וכו' - פי' דנפלים אין קוברין אותן ביו"ט ואפי' ע"י עממין שהרי הם כאבן ואסורים אף בטלטול: **[מה]** אם גמרו שערו וכו' - ובלא גמרו אפילו מת ביום ל' גופא אינו בחזקת בן קיימא ודינו כנפל: **[מו]** ודינו כמת גדול - ונקבר ביום א' ע"י עכו"ם וביום ב' ע"י ישראל: **[מז]** דרוב נשים יולדות ולד קיימא - ומיתתו תלינן באיזה סיבה ויש חולקין בזה דכיון דמת איתרע רובא דהא רוב בני קיימא אינם מתים בתוך ל' ומסתמא נפל היה ויש להחמיר לקבורו ע"י עכו"ם ומיהו ע"י עכו"ם אפשר להתיר אפילו בלא גמרו שערו וכו' דעכ"פ הוא ספק בן קיימא: **[מח]** נפלים וכו' - נראה דלאו בנפלים ודאים קאמר דהא אינהו אסור לקבורם ביו"ט וא"כ בלאו הכי לא שייך למוהלן דהא מלין אותן על קברן וכמו שכתב המחבר ביו"ד בסימן רס"ג סעיף ה' אלא אנפלים דסעיף ט' קאי שמחזקינן להו לענין קבורה בחזקת בן קיימא ומטפלן בקבורתם ביום טוב ואפילו הכי לקיים המנהג למולן אין להתיר שאין זה מצרכי קבורה: **[מט]** ואסור לקבורו - לפי מה שבארנו דברי המחבר אין דברי הרמ"א מדוקדקין כ"כ שהרי אהא דסעיף ט' לא פליג רמ"א אם לא משום דהמחבר סתם וקאמר נפלים ושלא לטעות דדוקא הערלה אין מסירין קמ"ל דמי שהוא בחזקת נפל גם לקבורו אסור. ועוד י"ל דגם בספק נפל כההיא דסעיף ט' דעת רמ"א שמוטב להניח קבורתו עד אחר יו"ט כדי שיסיר ערלתו לפני הקבורה ולא קוברין ספק נפל אלא במת לאחר שמלו אותו או בנפל נקבה וכן כתבו איזה אחרונים. מיהו בתינוק שלא מלו אותו מחמת חולי וכה"ג ומת לאחר שלשים בודאי קוברין אותו ביו"ט ומסירין אז גם ערלתו. ודע דיש מן אחרונים שחולקין אעיקר דיני נפלים ולדידהו קבורת נפלים נמי מצוה ואם כן אפשר שיש עכ"פ להתיר ביו"ט שני על ידי עכו"ם ועיין בחכמת אדם כלל ק"ע ס"ז: **[נ]** אין קורעין וכו' - דאין זה מצרכי המת ומיהו לערב צריכין לקרוע: **[נא]** כשמת לבלי יום טוב וכו' - וביו"ט ראשון שהוא על ידי עממין אפילו מת לבילה קוברין אחר האכילה או אחר התפלה וכו' למחבר דיו"ט ב' הוא ע"י ישראל אמנם לדידן דנוהגין אפילו ביו"ט ב' ע"י עממין א"כ יו"ט ראשון ושני שוין: **[נב]** אחר האכילה - ויש שכתבו דמוטב לקברו בשעה שאומרים פיוטים ויזמינו עשרה בני אדם עכ"פ לקבורתו ואם הוא אדם חשוב שחייבים כולם ללוותו יוציאוהו לאחר התפלה וילווהו עד ביה"ק ויניחוהו שם וילכו לאכול ואח"כ יקברוהו ומ"מ אם הכל מוכן דהיינו הקבר והתכריכין ואפשר לקבורו קודם אכילה בענין שלא ימנעו ע"י משמחת יו"ט עדיף טפי לקבורו קודם אכילה דבמדרש סמכו על קרא דלא תאכלו על הדם שאסור לאכול סעודה קבוע קודם קודם שנקבר המת:

תקנו

סימן

[א] יו"ט שחל להיות בע"ש - ואין נ"מ בין יו"ט ראשון בין יו"ט ב' של גליות דאם חל יו"ט ב' בע"ש ג"כ אסור לבשל לשבת אם לא ע"י עירוב שיערב מעיו"ט הראשון: **[ב]** כמה קדירות ליו"ט ואם הותר - ואפילו ניתותר קדירה שלימה כולה כיון שמתחלה חשב שיצטרך ליו"ט ובלבד שלא יערים בזה וכמבואר בסעיף כ"ד ע"י ע"ש ועיין בסעיף כ"ג ובסימן תק"ג: **[ג]** וע"י עירוב מבשל בתחלה - כתבו הפוסקים דהיתר העירוב הוא אף למ"ד דמלאכות שבת אין נעשין ביו"ט מדאורייתא מ"מ מהני העירוב דמ"מ אין כאן אלא איסור מד"ס דמדאורייתא אמרינן הואיל ואלו מקלעי אורחים וחזי ליה ליו"ט גופא א"כ אין עושה איסור בזה ורק מדרבנן אסרו ובשביל שבת שהוא שעת

הדחק התיירו ע"י עירוב שנחשב בזה כאלו כבר התחיל להכין מעיו"ט לשבת ורק שגומר ביו"ט וכדלקמיה בהג"ה. וכתבו האחרונים דביו"ט שחל להיות בע"ש יזהר להקדים הכנת מאכליו לשבת בכדי שיגמר מלאכתו בעוד יום גדול דסמוך לחשיכה בזמן דלא שייך שיצטרך לו ביו"ט גופא הלא יש כאן לתא דמלאכה דאורייתא [וכן יש לזהר בהמאכלים שמטמין לשבת שיטמין בזמן שאפשר שיתבשלו שליש בישול מבעו"י] וכתבו דמטעם זה נהגו להקדים תפלת ערבית בליל שבת כשחל סמוך ליו"ט כדי שלא יתאחר מלאכת בישולו ביום טוב עד סמוך לחשיכה. ועיין בה"ל דבשעת הדחק יש להקל ביו"ט שני שחל בע"ש אם נתאחר בישולו לשבת עד סמוך לשבת ואף ביו"ט ראשון אפשר דיש להקל בשעת הדחק ולכתחלה בודאי צריך לזהר בזה ובפרט ביו"ט ראשון שהוא דאורייתא:

[ד] אפילו ספק חשיכה - זמן ספק חשיכה נתבאר בסימן רס"א ומבואר שם דכשנראין ג' כוכבים בינונים הוא ודאי לילה וכתבו האחרונים דאם קיבל עליו יו"ט באמירת ברכו שוב אין יכול לערב דבקבלת יו"ט נחשב הזמן כיו"ט ודאי דוקא בקבלת ברכו שהוא קבלת ציבור ואף אם הוא לא אמר ברכו נגרר אחר הציבור כמבואר בסימן רס"ג סי"ד אבל קבלת עצמו אף שקיבל בפירוש אפשר דלא מהני לענין זה ויכול עדיין לערב אם עוד לא חשכה ובשעת הדחק אף אחר ברכו כ"ז שלא התפללו הציבור מעריב ויכול לערב אם לא חשכה עדיין אם בא להתפלל מנחה ונזכר שלא עשה עירוב תבשילין ואם יחזור לביתו לערב יאחר זמן מנחה יתפלל מנחה ולענין עירוב יקנה קמחו לאחרים ומיהו אם

יכול לעשות עירובו ע"י שליח ישלח שליח לעשות עירוב קודם שיתפלל מנחה: **[ה]** בפת ותבשיל - דצריך לאפות ולבשל מיו"ט לשבת ולכן עושין העירוב מפת ותבשיל מעיו"ט שעל סמך זה אופין ומבשלין אח"כ: **[ו]** ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד - דמעיקר הדין א"צ אלא מתבשיל לבד ומהני בין לפת בין לתבשיל שכן הוא דעת רוב הפוסקים אלא שנהגו כדעת הפוסקים המחמירין להצריך פת ותבשיל ולכן בדיעבד מותר ואם א"צ לאפות ביו"ט ורק לבשל אף לכתחלה סגי בתבשיל

לחוד לכו"ע: **[ז]** מותר - לאפות ולבשל ביו"ט בשביל שבת ומ"מ אם נזכר קודם שחשכה צריך להוסיף להניח גם פת ויאמר בהדין עירובא אבל לא יברך שנית. ואם עשה מפת לבד לתבשיל בודאי לא מהני ואם מהני לפת לחוד יש דעות בין הפוסקים והאחרונים הסכימו דלא מהני אף לפת דעיקר העירוב נתקן מתבשיל: **[ח]** כזית - ומשום הידור מצוה יקח לחם שלם וחתיכת בשר או דגים חשובה: **[ט]** בין בסופו - לכאורה ק"י הוא אם בתחלתו סגי בכזית כ"ש אם היה יותר ונשאר כזית

אלא בא לאשמעינן דאף בסופו לא סגי בפחות מכזית [עו"ת]: **[י]** לכתחלה - האי לכתחלה הוא רק קודם שעושה העירוב אבל אם כבר עשה א"צ לחזור ולעשות [חמד משה]: **[יא]** ללפת - כגון בשר ודגים וביצים ושאר מיני לפתן מבושלים שדרכן ללפת בהן את הפת. מהר"ל היה מניח הבשר על טעלער ולא על הגלוסקא משום מיאוס וגם לקח לחם שלם והיה לוקח אותו אח"כ ללחם משנה ובוצע עליו בסעודה שלישית דכיון דאיתעביד ביה מצוה חדא ליתעבד ביה מצוה אחרינא:

[יב] לאפוקי דייסא - היינו ריפות של שעורים שקורין גאגלאך שאין דרכן של בני אדם ללפת בהן את הפת אלא אוכלין אותן בעצמן כדי לשבוע כמו פת. ואפילו במקומות שנוהגין ללפת בהן את הפת בטלה דעתן אצל כל אדם ושאר מיני קטניות תלוי במנהג המקומות שבמקום שאין מלפתין בהן את הפת אסור לערב בהן: **[יג]** צלי - ודוקא צלי ממש אבל מליח אף שהוא חשיב כרותח דצלי אפ"ה אין מערבין וגרע מכבוש דלקמיה ולכן אין מערבין בדגים מלוחים שקורין הערינג' אף שהוא ראוי לאכילה כמו שהוא חי אכן אלו המונחים בשולי החביות שכבושין הן בציר יש להם דין כבוש ומערבין בהן: **[יד]** שלוק - מבושל הרבה יותר מכפי צרכו: **[טו]** כבוש - דכבוש כמבושל חשיבי ושיעור כבישה במים ושאר משקין הוא מעלי"ע ובחומץ וציר אם רק נשרה כדי שיתננו על האור ויתחיל להרתח חשוב כמבושל וכ"ז אם ראוי לאכילה ע"י הכבישה: **[טז]** או מעושן - וזה נמי

כשראוי לאוכלו בזה: **[יז]** מין דגים קטנים - היינו קולייס האיספנין שבש"ס שרכין הן ובמים חמין נגמרין לאכילה וחשיבי בישול לדידהו: **[יח]** תפוחים מבושלים וה"ה וכו' - וכ"ז דוקא אם דרך אותו המקום ללפת בהן את הפת [מ"א וש"א]: **[יט]** שבישול - או צלאן [גמרא] והיינו אפילו היו מלוחים בתחלה דראויין היו לאכלן חיים ואין צריכין בישול הו"א דלא נחשב בישולן לכלום קמ"ל ורבותא זו היא גם כן לענין תפוחים מבושלים אף דראוי היה לאכלן חיים: **[כ]** סומך מעיו"ט אפילו וכו' - ר"ל אע"פ שנשארו שם בלא מתכוין הואיל ומבעוד יום סמך עליהן ולא אמרינן דמיגו דלא חשיבי בטלי אגב קידרא אלא גוררן מעיו"ט ומחשבן לכך ואומר עליהן עירובא וכו' וכן שמנונית שעל הסכין וכ"ז דוקא אם אין לו תבשיל אחר [אחרונים] ופשוט דזה דוקא לענין עדשים שבשולי קדרה דהוא קצת ביזוי מצוה אבל תבשיל גמור של עדשים לא גריעא משאר תבשיל. ואפילו לא נתבשלו מתחלה לשם כך. וכ"ז דוקא אם דרך באותו מקום ללפת הפת עם עדשים [מ"א]:

[כא] ומצוה על כל גדול וכו' - וכן מצינו בש"ס שכמה גדולי האמוראים היו מדקדקים בזה:

[כב] מי ששכח - וכ"ז בפעם ראשון אבל אם ברגל השני שכח עוד פעם הוי כפושע שניכר שאינו

חרד לדבר מצוה ודינו מבואר בסוף הסעיף: **[כג]** או שהניח וכו' - ולא אמרינן שבזה שעירב גילה

בדעתו שאינו רוצה לצאת בעירוב של גדול העיר: **[כד]** שאינו יודע לערב - וה"ה אם חשב שיכולין

לצאת בעירוב של גדול אפילו לכתחלה: **[כה]** נקרא פושע וכו' - מפני שתקנת חכמים היה שכל

אחד ואחד יעשה ע"ת בעצמו וכדי שיהיה זכור שאם מיו"ט לשבת אסור לבשל מכש"כ מיו"ט לחול. ומיהו לאו דוקא הוא בעצמו דה"ה אם ממנה שלח נמי דשלוחו של אדם כמותו ולא בא אלא לאפוקי עירוב של גדול שמכין מתבשילו ואינו נמלך בהם בשעת עשייתו אלא מודיע להם ביו"ט שעשה עירוב ויכולין לסמוך עליו: **[כז]** ואינו יוצא בו - שאין החכמים מקנים עירוב למי שהוא יכול לעשות בעצמו ומתעצל. ודע דהרבה פוסקים חולקים על זה ולדידהו יכול כל אדם לסמוך לכתחלה על עירוב של גדול העיר ואף הגדולים מכוונים בעירובם להקנות לכל אדם בכל אופן ואיזהו שאינו יוצא בעירובם זה שכל פעם עושה בעצמו ואינו רוצה לסמוך על עירוב של הגדול ואח"כ קרה ששכח כמה פעמים ולא עשה בזה אין הגדול מוציאו שהרי לא היה דרכו לסמוך על הגדול ואפשר בדיעבד יש לסמוך אפוסקים אלו ולהקל משום שמחת יום טוב: **[כז]** אינו צריך לפרט - בשעה שמזכה ע"י אחר וה"ה באמירת הנוסח יאמר לי ולכל מי שלא עשה עירוב: **[כח]** אפילו הניח ע"ת - דמן הסתם אין דעתו של אדם להקנות אלא למי שהוא בעירו או בתחום אלפים: **[כט]** אא"כ התנה - ומיהו אם לא הניח ע"ת לא מהני תנאו שהרי אינו יכול לבא וליקח: **[ל]** דעת מניח וכו' - לכאורה מילתא דפשיטא הוא שהרי אינו מוציא עד שיזכה ע"י אחר ואפשר דמשום סיפא דאבל דעת וכו' נקט לה ועוד אפשר לומר דנקט לה להיכא שמוציא בסתם דלא מהני אלא לב"א הנכללים מסתמא בלשונו דהיינו מי שהוא בתוך תחום העיר וכעין ההיא דסעיף הקודם: **[לא]** רק שיודיעוהו וכו' - כלומר אם נודע לו ביו"ט שהניחו עירוב בעדו מותר לו לבשל אע"ג שלא נמלכו עמו בעת הנחה דאין צריך דעתו כלל ולשונו רק שיודיעוהו דקאמר הוא כדי שידעו שיכולים לבשל לשבת: **[לב]** סומכין עליו מסתמא - אותן ששכחו או נאנסו דבדאי עירבו בעד כולם ואע"ג שלא הוכרז ויש מהאחרונים שרצו לומר לדידן שבנוסח ברכת ע"ת הוא לנו ולכל הדורים בעיר הזאת כל מי ששכח יכול לסמוך דודאי עירבו בעדו וחלקו עליהם שאין הנוסח מועיל כלום כ"ז שלא זיכו להם על ידי אחר בתבשיל וכדלקמן בס"י ואין רוב ב"א יודעים זאת ואינם מקנים כלל וע"כ א"א לסמוך ע"י על סתם ב"א אא"כ יודעים בבירור שהקנו להם: **[לג]** צריך לזכות להם - כדי שיהיה להם חלק בתבשילין ושיוכלו לסמוך ע"י לבשל: **[לד]** מזכין על ידו בע"ת - ובהני דאיכא פלוגתא שם כגון באשתו שמעלה לה מזונות או בבנו גדול שסמוך ע"י שמסקינן שם דבדיעבד סומכין לקולא ה"ה הכא וכתבו האחרונים דכ"ז באשתו שאוכלת עמו אבל אם מעלה לה מזונות והיא מבשלת בפ"ע א"כ אינה נטפלת בתר קדירת הבעל וצריכה עירוב באפי נפשה ומיגו דזכיא לנפשה יכול לזכות ע"י גם לאחרים: **[לה]** מן הקרקע - וה"ה אם היה העירוב מונח על איזה דבר שצריך להגביהו טפח ועיין לעיל סימן שס"ו ס"ט ובמ"ש שם: **[לו]** ואומר בדין יהא שרא לן וכו' - ומוכח דעת הרמ"א לקמן בסעיף כ' דאמירה זו מעכב ויש חולקין בזה ואומרים שאין זה אלא לכתחלה הא אם שכח ל"ל בה כיון שהכין תבשיל להתיר לו הבישול ויתבאר לקמן בסעיף כ': **[לז]** לאדלוקי שרגא - ויש שכתבו גם לאפוקי [והיינו הוצאה] מיהו בדיעבד אם לא הזכירן להני תרתי לכו"ע אין להחמיר דנכללים בלמעבד כל צרכנא: **[לח]** למעבד כל צרכנא - ושוב מותרין כל המלאכות וכתבו האחרונים דגם שחיטה נכללת בזה ומ"מ לכתחלה טוב לפרט בבהדין גם שחיטה: **[לט]** ומי שא"י בלה"ק וכו' - שהרי צריך לומר שסומך ע"י ואם אינו מבין מה שאומר א"כ לא סמך עליהם בפיו: **[מ]** יכול וכו' - כלומר צריך לומר: **[מא]** מיו"ט ראשון - פי' כשחל יו"ט ראשון ביום ה' דהא יכול לבשל ביום וי"ו שהוא יו"ט שני ואפילו אם יודע שיהיה לו אונס ביו"ט שני שלא יוכל לבשל בו ועירב מתחלה על מנת כן שיבשל ביום ראשון לא מהני דלא תקנו עירוב אלא מיום הסמוך לשבת ולא מיום שלפניו ובפרט בזמנינו שיום טוב שני כחול מדאורייתא שאלו היה יום חול בינתיים בודאי לא מהני עירוב לבשל מיו"ט לשבת: **[מב]** לשבת - ובדיעבד אם עבר ובישל או שגג ובישל דעת הט"ז להתיר כדלקמן סעיף כ"ג וכ"ש אם לא בישל מאכלים אחרים לשבת: **[מג]** שיהיה קיים - כגון מעושן שמתקיים ימים הרבה: **[מד]** לכתחלה לא יסמוך וכו' - דיש דעות בזה בין הפוסקים י"א דלטעם העירוב המובא בס"א יכול לערב בעיו"ט ולהתנות שיהיה לעירוב אף ליו"ט אחר אם יתקיים דאף דנמצא שהניח העירוב זמן רב קודם יו"ט ההוא לא איכפת לן כיון דעכ"פ כבר התחיל להכין לשבת ההוא מזמן קודם בימות החול וי"א דמצותו להניחו דוקא בערב אותו יו"ט שבא להתיר לבשל בו ואפילו אם הניח ב' או ג' ימים מקודם לא מהני והכריע המחבר דלכתחלה צריך להחמיר כדעה זו ובדיעבד סומכין על המקילין באיסור דרבנן: **[מה]** יכול לסמוך - היינו כשהניח העירוב על יו"ט אחר ולא נזכר לערב שנית בעיו"ט סומך על עירוב זה לאפות ולבשל אבל אם נזכר קודם יום טוב צריך לערב שנית ולומר בהדין עירובא אבל לא יברך שנית: **[מו]** נאכל העירוב - היינו התבשיל אבל נאכל הפת אין בכך כלום ואפילו אם חל יו"ט ביום ה' ויום וי"ו ונזכר בראשון שאבד הפת א"צ לערב על תנאי אלא סומך על התבשיל לחוד שהוא עיקר העירוב כדלעיל בס"ב: **[מז]** כזית - דזהו שיעור עירוב כדלעיל בס"ג: **[מח]** יכול לאוכלו - מ"מ לכתחלה נכון שיניח אותו לחם משנה בערבית ושחרית ובמנחה יבצע עליו דכיון דאיתעביד בו מצוה חדא ליתעביד בו מצוה אחריתא: **[מט]** התחיל בעיסתו - רק ללוש גומר לאפותה: **[נ]** אותו התבשיל - ואפילו לא הניחה עדיין

אצל האש ורק שהתחיל בה כגון שחתך ראשי הלפתות וכדומה גומר אותה לבשלה: **[נא]** אפה ולא בישל וכו' - כאן בא להשמיענו דין חדש דכשנאבד העירוב קודם סעודת יו"ט יכול להשאיר מה שבישל ביו"ט לצורך יו"ט עצמו לשבת דכיון דבשלם בשעה שהיה העירוב קיים והיה יכול לבשלם לשבת מה שכוון בהם לצורך יו"ט לא הפסיד בזה ויכול להשאירם לשבת ולבשל אחרים לצורך יו"ט אבל מה שבישל ליו"ט אחר שנאבד עירובו אינו יכול להשאיר לשבת ולבשל אחרים לצורך יו"ט דהערמה הוא דהא יש לו תבשילין ליו"ט: **[נב]** או בישל ולא אפה - הלשון אינו מדוקדק דה"ה אם אפה ובישל ורק שלא לצורך שבת: **[נג]** להניחו לשבת - אבל להניחו לחול בכה"ג ולבשל אחרים לצורך יו"ט אסור וכנ"ל: **[נד]** מותר להדליק - דלהדלקת הנר א"צ עירוב ולדעה זו אין אומרים בנוסח בהדין עירובא ולאדלוקי שרגא: **[נה]** ויש אוסרים - הרבה אחרונים הסכימו דעיקר כדעה זו ולכך אנו אומרים בנוסח בהדין עירובא גם לאדלוקי שרגא דגם זה נותר על ידי העירוב אלא דאם הניח העירוב ולא אמר אין אסור בדיעבד דממילא נגרר גם זה אבל אם לא הניח כלל אסור ורק נר אחד מותר להדליק בכל אופן ויש מקילין כדעה ראשונה להדליק כל מה שרוצה ולכתחלה נכון שיקנה לאחרים והם ידליקו לו או יסתפק בנר אחד: **[נו]** מי שלא עירב וכו' - ודוקא אחד מאנשי העיר שאינו נטפל לעיסתו ולתבשילו של חבירו אבל אשתו ובני ביתו של אדם כיון שעירב הבעה"ב הם נטפלין לו ומותרין לבשל אע"פ שלא עירבו לעצמן כלל וגם הוא לא זיכה להם על ידי אחר: **[נז]** לאחרים ואפילו בביתם - קמ"ל דלא אמרינן כיון שהם עירבו ויכולים לבשל לעצמן יכולין לעשות שליח עבורן דכיון שהוא לא עירב איסורא רמי עליה לבשל: **[נח]** וגם אחרים וכו' - ר"ל אפילו בביתם: **[נט]** לבשל לו - היינו מקמחו דאף שהם עירבו לא הותר להם ליקח קמח שלו דגם קמחו נאסר כל זמן שהוא שלו: **[ס]** לאחרים שעירבו במתנה - היינו במשיכה לרשותם או בהגבהה בכל מקום דאלו בקנין סודר אסור [אחרונים]: **[סא]** ואם אין שם אחרים וכו' - והאחרונים הסכימו דאפילו יש שם אחרים אלא שאינו רוצה להקנות להם מאיזה טעם גם כן מותר לו לאפות פת אחת וכו' אכן באמת נכון מאד שיקנה קמחו לאחרים כדי שיוכלו לאפות עבורו לחם משנה: **[סב]** בצמצום פת אחד - היינו אפילו פת גדול שיהיה די לו לכל השבת והתירו לו בכל זה כדי חייו משום כבוד שבת. ופשוט דאם יש לו פת אחד שנשאר לו מיו"ט אסור לו לאפות משום לחם משנה: **[סג]** הוי כמי שלא עירב וכו' - דכן תקנו חכמים שיפרט עיקרי המלאכות ואם פרט רק מקצתו כגון שאמר רק לאפויי ולא הזכיר בישול והטמנה אסור בהם ויש חולקין על עיקר דין זה וס"ל דהאמירה של בהדין אינו רק למצוה לכתחלה אבל בדיעבד כיון שהניח התבשיל לשם עירוב אפילו לא אמר כלל נוסח של בהדין וכו' אינו מעכב ומותר לסמוך עליו לעשות כל המלאכות מיו"ט לשבת ולענין הלכה לכתחלה יש להחמיר כסברא הראשונה וע"כ אם נזכר קודם כניסת ליל יום טוב יחזור ויטלו להעירוב בידו ויאמר נוסח בהדין וכו' ולא יחזור ויברך שנית אם כבר בירך בתחלה ואם נזכר בע"ש יקנה קמחו לאחרים והם יבשלו ויתנו לו ואם אין לו למי להקנות יוכל לסמוך על סברא האחרונה: **[סד]** כלל - ואם אמר נוסח בהדין אך שלא בירך בתחלה אינו מעכב דברכות אין מעכבות: **[סה]** דהוי כמי שלא הניח עירוב וכו' - ר"ל כמו דקי"ל דאותו איש שלא עירב אסור לבשל מיו"ט לשבת אפילו בשביל אחרים כיון שאסור לבשל בשביל עצמו כן ה"ה ביו"ט גופא מי שמתענה דאסור לבשל בשביל עצמו כיון שא"צ לה ממילא לא הותר לו לבשל גם בשביל אחרים וכתב המ"א דממילא אם איקלע זה ביו"ט הסמוך לשבת אסור לבשל בעצמו לכתחלה על שבת אף שהניח עירוב אבל בני ביתו או אחרים אופין ומבשלין לו משלו דאין קמחו נאסר הואיל והניח עירוב תבשילין. ועיין באחרונים שמפקפקים על עיקר דינו דרמ"א וע"כ ביו"ט הסמוך לשבת אם אין לו אחרים שיבשלו בעבורו מותר לו לבשל בעצמו וכן אשה משרתת שמתענה ביו"ט ג"כ יכולה לבשל לצורך בעה"ב: **[סו]** אם נזכר שלא עירב וכו' - ומיירי שלא היה שם בכל העיר גדול שזיכה בעירובו לכל אנשי העיר: **[סז]** ויניחנו דולק - ויכול אח"כ לטלטלו ולהניחו באיזה מקום שירצה: **[סח]** וי"א דאפילו וכו' - וכן נוהגין העולם להקל כדעה זו ועיין לעיל בסימן תק"ג ס"א בהג"ה ובמ"ב שנתבאר שם דין זה באורך: **[סט]** כמה קדרות וכו' - אין ר"ל שמבשל מינים חלוקים בכמה קדרות לצורך יו"ט ומרבה בכל אחת בשביל שבת דזה אפילו לדעה ראשונה שרי אלא דבא להוסיף שאף אם אינו מבשלם אלא בשביל שבת ורק כדי להתיר לבשל אוכל קצת מכל אחת ביו"ט ג"כ שרי: **[ע]** מותר - היינו שבכל אחד יהיה מין חלוק בפ"ע דאל"ה מינכר הערמה דמה שיאכל קצת מכל קדרה הלא יכול לטעום מאחת: **[עא]** והוא שיאכל וכו' - כתב הט"ז דהיינו לכתחלה אבל אם אירע שלא אכל כלל ממין אחד אינו אסור לשבת כיון שעכ"פ בשעת הבישול נתכוין לאוכלו היום הרי היה המעשה שלו בהיתר ובבית מאיר חולק ע"ז דכיון דעיקר בישולו הוא לצורך מחר וא"צ ליו"ט וכל ההיתר הוא רק מה שעכ"פ אוכל ממנו קצת ביום טוב דע"ז לא הוי הערמה הניכרת ואם אח"כ לא יאכל הלא מינכר ההערמה לכל דנמצא כל בישולו לצורך מחר לחוד. וכן נראה להחמיר בזה אחרי שכמה אחרונים ס"ל דהעיקר כדעה הראשונה שאין להתיר לבשל אלא באותה קדירה שמבשל באמת לצורך יו"ט אלא שמרבה בה גם בשביל שבת אלא שנהגו העולם להקל כדעה אחרונה וכנ"ל עכ"פ אין להוסיף קולא על קולא: **[עב]** אינו יכול לערב ע"ת - לפי ששני ימים של

ר"ה הם כיום אחד ארוך ולא משום ספיקא כשאר ב' יו"ט של גליות: **[עג]** אינו צריך לערב - דהא למחר יהיה יום חול וממילא יהא מותר לבשל: **[עד]** בעירוב זה יהא שרא וכו' - ומברך בתחלה [מ"א בשם ש"ג] ובח"י רע"א הביא בשם ס' לחם סתרים דאין לברך וכ"כ בשמק"ו: **[עה]** וי"א דאי לית ליה וכו' - ונקטינן כסברא הראשונה: **[עו]** או בשוגג - אשמועינן דלא תימא דוקא מזיד שלא ילמדו ממנו לעשות כן דהכל יודעים שהוא רשע אבל בשוגג אם נתירו יבואו אחרים להקל ולהערים: **[עז]** אם הערים וכו' לצורך היום - ר"ל שבאמת א"צ אלא לקדרה אחת ומבשל שניה בדרך הערמה שאומר שמא יזדמנו לו אורחים או שבישל לצורך היום וחזר ובישל לצורך היום ואמר שקדרה הראשונה ישאר למחר אבל כשמבשל בדרך הערמה שיאכל מן השניה כזית מבואר לעיל בסכ"א: **[עת]** והותר אחת וכו' - דבהערמה חיישינן שילמדו אחרים לעשות כן וגם הוא יעשה כן פעם אחרת משא"כ במזיד: **[עט]** אסור לאכלה - היינו לו ולב"ב דקנסוהו רבנן אבל לאחרים מותר למווי"ט מיד [לבוש] כתב בחמד משה דאף לו אינו אסור רק עד מוצאי יו"ט:

סימן

תקכח

[א] יו"ט א"צ עירובי חצרות וכו' - דכל אלו ניתקן משום גדר הוצאה וביו"ט קי"ל דמתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך וכדלעיל בסימן תקי"ח ומשמע מסתימת לשונו דלא תקנו כלל עירובי חצרות ליו"ט וכן סתם לעיל בסימן תט"ז ס"ה אכן מדברי רמ"א לעיל בס"י תקי"ח ס"א בהג"ה מוכח דסבירא ליה דדברים שאין בהם צורך כלל אסור להוציא מבית לחצר בלא עירובי חצרות וע"כ כתבו האחרונים דכשמערב עירובי חצרות בע"פ בשביל שבתות השנה יכלול גם יו"ט [כדי שיהיה יכול להוציא עי"ז אף דברים שאין צורך היום כלל] ויאמר לכל שבתות ויו"ט של שנה זו ומי שמניח בכל ע"ש ואיקלע יום טוב סמוך לו יאמר לשבת זה ויו"ט הבע"ל [אחרונים]: **[ב]** אין מערבין וכו' - דמחזי כמתקן לצורך מחר ואם הניח עירובי חצרות מערב יום טוב לשם יו"ט ועדיין העירוב קיים סומך עליו גם לשבת: **[ג]** אפילו וכו' ע"ת - דעירובי תבשילין אינו מתיר אלא לתקן צרכי סעודה לצורך מחר: **[ד]** של גליות - לאפוקי שני ימים של ראש השנה דכיום אחד אריכתא דמ"א: **[ה]** בתנאי - דהיינו שיאמר אם היום חול אני מניחו בשביל ע"ה לשבת ואם היום קודש איני אומר כלום ולמחר יאמר אם היום קודש הרי עירבתי אתמול ואם היום חול אני מניחו לשם עירובי חצרות. ועיין בס"י שצ"ג במשנה ברורה: **[ו]** אבל עירובי תחומין אין מניחין וכו' - דקנין שביתה הוא קנין בית ובית לא קנין ביום טוב אפילו בתנאי וכתב בא"ר דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד כשכבר עירב מהני בשני יו"ט של גליות והביאו הפמ"ג גם כן לעיל בסימן תט"ז וע"ש בבה"ל ד"ה מפני:

סימן

תקכט

[א] מצות יו"ט לחלקו וכו' - דבחד קרא כתיב עצרת תהיה לכם ובחד קרא כתיב עצרת לה' אלהיך וע"כ אחז"ל דצריך לחלקו חציו לה' דהיינו לתורה ותפלה וחציו לכם דהיינו לאכילה ושתיה בשביל עונג יו"ט וע"כ יש לגעור בחזנים המאריכים יותר מחציו של יום וכתבו הפוסקים דכך הוא הדרך הנכון בבוקר מקדימין לילך לבה"כ ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענינו של יום ומתפללין מוסף וחוזרין לבתיהם ואוכלין והולכין לבתי מדרשות ושונין עד חצי היום ואח"כ כשבא זמן מנחה מתפללין תפלה המנחה להתענג בשמחת יו"ט שאר היום עד הלילה כדי לקיים חציו לכם ועיין לקמיה בסעיף ג': **[ב]** ואל יצמצם וכו' - שכל מזונותיו ויציאותיו של אדם קצובים לו מראש השנה חוץ מהוצאות שבתות ויו"ט שאם פחת פוחתין לו ואם מוסיף מוסיפין לו [גמרא]: **[ג]** וצריך לכבדו - דהיינו רחיצה בחמין בעי"ט כמו בע"ש עיין לעיל ס"י ר"ס וכן שילבש כסות נקיה ולא ילבש מלבושי חול וכמו לענין שבת עיין לעיל ס"י רס"ב ס"א ובי' וה"ה לענין יו"ט ועיין סימן ר"נ שצריך כל אדם להשתדל בעצמו להכין שום דבר לצורך שבת אע"פ שיש לו משרתים וה"ה לענין יו"ט: **[ד]** כמו בשבת - דכתיב וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד וימים טובים נאמר בהן מקרא קודש וגם בתורת כהנים איתא מקרא קודש קדשהו ובמה אתה מקדשו במאכל ומשתה וכסות נקיה: **[ה]** ואסור לאכול וכו' - האי לישנא לאו דוקא דגם בע"ש אינו איסור אלא מצוה להמנע מלקבוע סעודה מתשע שעות ולמעלה וכנ"ל בסימן רמ"ט ע"ש: **[ו]** ממנחה ולמעלה - היינו מזמן מנחה קטנה וכמ"ש מקודם: **[ז]** שזהו מכלל הכבוד - כדי שיאכל בליל יו"ט לתיאבון: **[ח]** יכול לקיים

- ר"ל אפילו אם שכח או עבר ולא קיים סעודה שלישית קודם זמן מנחה קטנה יכול לקיים אח"כ אך אז מצוה לכתחלה ליזהר שיאכל רק מעט פת כדי שיאכל בלילה לתיאבון וה"ה כשחל יו"ט ראשון בשבת שייך כל אלו הדברים: **[ט]** וחייב לבצוע - בשתי הסעודות שאוכל ביו"ט וכדלקמיה: **[י]** על שתי ככרות - שגם ביו"ט לא היה יורד המן כמו בשבת והיה יורד בעיו"ט כפלים: **[יא]** על היין - היינו גם באמצע סעודה מלבד מה שקידש על היין מתחלה וכמו לענין שבת וכנ"ל בסוף סי' ר"נ וגם מצוה לאכול בשר וכל זה אם ידו משגת ועיין לעיל בסימן רמ"ב. ואיתא בע"ג דף ה' שתקנו להרבות בסעודה ביו"ט הראשון של פסח ובעצרת ובר"ה וביו"ט האחרון של חג: **[יב]** ובגדי יו"ט וכו' - משום דחייב בשמחה וזהו ג"כ בכלל שמחה ופשוט דכל זה ג"כ בידו משגת: **[יג]** ולא נהגו וכו' שלישית - כ"א שתי סעודות ערבית ושחרית וחייב לאכול בהן פת ואם לא אכל בליל יום טוב יאכל ביום שני פעמים ויקדש בשחרית הקידוש של לילה וכמו לענין שבת בסימן רע"א ס"ח וסימן רצ"א ס"א. והנה יש מאחרונים שכתבו דאף דאין נוהגין לעשות סעודה ג' בפת מ"מ טוב שיאכל פירות ויש שכתבו שמזה נתפשט המנהג לאכול ביו"ט תבשיל אחד יותר בשחרית שיחשב במקום סעודה ואע"ג דבשבת אין מועיל זה לענין סעודה ג': **[יד]** מאחרין לבוא וכו' - כדי לטרוח בסעודת יו"ט קודם שילכו לבהכ"נ והאידנא שמאריכין בפיוטים ובניגונים בין יוצר אור וק"ש וקרוב לודאי שיעבור זמן ק"ש צריך להשכים בכל יום טוב כדי לקרות ק"ש בזמן הראוי: **[טו]** חייב אדם להיות שמח וכו' - והוא מ"ע מן התורה דכתיב ושמחת בחגך ונוהגת גם בנשים [שע"ת בשם הש"א]: **[טז]** במועד - עיין ברמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט דגם חוה"מ הוא בכלל מועד לענין שמחה אבל לענין כבוד ועונג אין חייב בחוה"מ דלא נאמר בהן מקרא קודש: **[יז]** וחייב להאכיל לגר ליתום וכו' - שנאמר (דברים ט"ז) והלוי והגר והיתום וגו' אבל מי שנועל דלתי חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו ועל אלו נאמר זבחיכם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם טמא הוא ושמחה כזו קלון הוא להם שנאמר וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם [רמב"ם] וגם בזוה"ק מפליג מאוד בעונש מי שאינו נותן לעני מסעודתו ביו"ט ר"ל והעתיקו ד"ז כל האחרונים ונתפרסם גודל החיוב לכל ישראל וע"כ אינו מצוי שישאר עני ביום טוב בלי סעודה אבל מה נעשה עם האומללים והנדכאים בעיר שמתביישין לפשוט יד ולבקש וע"כ נהגו באיזה מקומות שקודם יו"ט הולכין נבוני לב לבתי העשירים לקבץ עבור אלו המרי נפש ואשרי האנשים שמשימין עין ע"ז שמזכין לעצמן ומזכין לכל אנשי העיר: **[יח]** ודין תענית וכו' - משמע מהרמ"א דדעתו לענין תענית חלום דצריך להתענות ביו"ט. ועיין בא"ר שהביא בשם דרשות מהר"ש שלא להתענות ביום שעולין לדוכן מפני שאמר הש"ס דליקום מקמי כהני דפרסי ידיהו ולימא וכו' ומאריך בענין זה ולבסוף מביא בשם אחרונים דהמנהג פשוט להתענות ומ"מ מסיק לבסוף דהיכי דיש עוד צד להקל יש להקל בזה יותר מבשבת: **[יט]** ביו"ט כמו בשבת - יש שכתבו דמי שמתענה ת"ח כיון שאינו מקיים חציו לכם צריך להיות כולו לה' דהיינו ללמוד או לומר תפלות ובקשות אבל בד"מ חלק ע"ז דכיון דמתענה מקרי כולו לה' ועוד דהטעם שהתירו להתענות משום דכיון דנפשו מרה לו התענית עונג הוא לו אם כן מקרי לכם: **[כ]** אוכל ושותה וכו' - ואפילו הוא מסגף עצמו מפני תשובה בכל ימות השנה שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בשבתות ויום טוב וחנוכה ופורים חייב לאכול ולשתות [בית יעקב סי' ע"ג ועיין במאירי מש"כ בענין זה בריש פ"ב דביצה]: **[כא]** שיש בה עבודת היוצר - ומדת החסידים אשר השם לנגדם תמיד ובכל דרכיהם ידעוהו בעת שמחתם אז יותר ויותר משבחין להקב"ה אשר שימחם [טור ע"ש]: **[כב]** וכן יזהירו בדבר זה לכל העם וכו' - הנה באמת ד"ז החיוב תמיד להזהיר ולמחות מי שיש בידו אלא שברגל מצוי הקלקול ביותר. ועיין בסי' שלי"ט בבה"ל ד"ה להקל: